

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202192

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥರತ್ನಮಾಲಾ

ಸಂಖ್ಯೆ—೩೮

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಮಹಾಪುರಾಣಂ

(ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಸಂಚಿಕೆ ೧

ಅನುವಾದಕ :

ಸಾಹಿತ್ಯ, ವೇದಾಂತ, ಕರ್ಣಾಟಕ, ಆಸ್ಥಾನ, ವಿದ್ವಾನ್

ಆರ್. ಸೇತುಮಾಧವಾಚಾರ್

ಪಂಡಿತ, ಗೌ|| ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜ್, ಮೈಸೂರು.

—೦೦೦—

R 4-8-0

ಮೈಸೂರು :

ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಪ್ರೆಸ್

५५

ఆంధ్ర. కృష్ణ జిట్ట,
ప్రింటర్,
శ్రీ బారదా నిలకొక ప్రెస్, మేనూరు

५५

ಉಪೋದ್ವಾಹ

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಕಲಿದೋಷದಿಂದಲೂ, ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶಾಪದಿಂದಲೂ, ಕಲುಷಿತಚಿತ್ತರಾದ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನೂ, ಪರಮದಯಾಳುವೂ ಆಗಿ, ವ್ಯಾಸರೂಪದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಅಷ್ಟಾದಶಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವನು.

ಆ ಪುರಾಣಗಳು, ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುವಂತೆ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸದುಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಸತ್ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಆಪ್ತಮಿತ್ರನು ದುರಾಚಾರಿಯೂ, ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠನೂ, ಕ್ರೂರಿಯೂ, ಅಗಿದ್ಧರೆ ಅವನನ್ನು ದುರ್ನಡತೆಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕನನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಲು, ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಪುರುಷರು ಪರೋಪಕಾರವನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಸುಳ್ಳನ್ನು ಆಡಬಾರದು. ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯಬೇಕು. ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಆಪಹರಿಸಬಾರದು. ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸದುಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡದಂತೆಯೂ, ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಚರಿಸುವಂತೆಯೂ, ಉಪದೇಶಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಮಿತ್ರನ ಸದುಪದೇಶದಿಂದ ಪುರುಷರು ಸನ್ಮಾರ್ಗಿಗಳಾಗುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಾಣಗಳೂ ಸಹ, ರಾವಣಾದಿಗಳಂತೆ ಹಿಂಸಕರೂ, ಲೋಕಕಂಟಕರೂ, ದುಷ್ಟರೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀ, ಪರದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರಿಗಳೂ, ವಂಚಕರೂ, ಆದರೆ ಅವರು ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವರಲ್ಲದೆ, ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವರೆಂದೂ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರರಂತೆ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲಕರೂ, ಗುರುಭಕ್ತಿಯುತರೂ, ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲರೂ, ಲೋಕಾಪವಾದಭೀರುಗಳೂ, ಪ್ರಜಾನುರಾಗಿಗಳೂ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೂ, ಸತ್ಯಸಂಧರೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಪಾಲಕರೂ, ಪ್ರಜಾಹಿತೈಷಿಗಳೂ ಆದರೆ, ಅಂತಹ ಪುರುಷರಿಗೆ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣ ಕೀರ್ತಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಪರದಲ್ಲಿ ಪರಮಪದವಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು, ನಾನಾ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೀತೆ, ದ್ರೌಪದಿ, ದಮಯಂತಿಯರಂತೆ ಪತಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣೆಯರೂ, ಪತಿವ್ರತಾಶೀರೋಮಣಿಗಳೂ, ಗುರುಭಕ್ತಿಯುತೆಯರೂ,

ಸತ್ಯವಂತೆಯರೂ, ಸದಾಚಾರಿಣಿಯರೂ ಆದರೆ, ಅವರು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂದು, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಖಿಯರಂತೆಯೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ.

“ ನಚೇತ್ಪುರಾಣಂ ಸಂವಿದ್ಯಾನ್ನ ಚ ಸಸ್ಯಾದ್ವಿಚಕ್ಷಣಃ ”

ಎಂಬ ನಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಚತುಶ್ಚಾಸ್ತ್ರ ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಲಾರನೆಂದೂ,

“ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ವೇದಂ ಸಮುಪಭೃಂಹಯೇತ್ ”

ಪುರುಷನು ಮೊದಲು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ತದನುಗುಣವಾಗಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಪುರಾಣಗಳ ಮಹಿಮೆಗಳು, ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಮಾನ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಇಂತಹ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುಪುರಾಣವು ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಈ ನಾಯು ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ವಾಯುದೇವನು ವೈಶಂಪಾಯನ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಅದನ್ನೇ ಸೂತರು ಶೌನಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಲಕ್ಷಣಗಳು, ಅಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿ, ಅವಾಂತರಸೃಷ್ಟಿ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರವಂಶ, ಮನ್ವಂತರಗಳು, ಆ ರಾಜರ ಚರಿತೆ ಎಂಬ ಐದು ವಿಷಯಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಪುರಾಣವು ಮಹಾಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಪಾದ, ಉಪೋದ್ಭೂತಪಾದ, ಅನುಷಂಗಪಾದ, ಉಪಸಂಹಾರಪಾದಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ಇವುಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಉಳಿದ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧ ಶ್ರೌತ ಸ್ಮಾರ್ತಾಚಾರಗಳೂ, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳೂ, ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಾನ, ಅದರ ಫಲಗಳೂ, ಭುವನಾಂಡಕೋಶ ಪರಿಮಾಣಗಳೂ, ಸರಿತ್ಸವೃದ್ಧಿಶೈಲಾದಿಗಳ ವಿಭಾಗಗಳೂ, ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಆಳುವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಂತೆ ಸಕಲತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ಬಂದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನರಾಗಿರುವರು. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುಗಳು ಅಷ್ಟಾದಶಪುರಾಣಗಳು, ಉಪಪುರಾಣಗಳು, ಬುಗ್ಗೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತು, ವೇದಾಂತಗ್ರಂಥಗಳು, ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಉತ್ತೇಜನದ ಮೂಲಕ

ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಳುವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಾದ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ.ಸಿ.ಬಿ.,ಜಿ.ಸಿ.ಎಸ್.ಎ. ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳವರ ಔದಾರ್ಯ, ಸತ್ಯಸಂಧತೆ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠತೆ, ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಕ್ತಿ, ಅನುಷ್ಠಾನ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಗುಣಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳು ಸಕಲಗುಣಸಂಪನ್ನವಾದ ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಚಂದ್ರಾರ್ಕಪರ್ಯಂತ ಕೀರ್ತಿಯುತರೂ, ಧರ್ಮಾಸಕ್ತರೂ, ಆಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಲೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ.

ಅನುವಾದಕ.

ಶ್ರೀಮದ್ವಾಯುಪುರಾಣದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಒಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ಶ್ರೀಮದ್ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ	1
ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸತ್ಯಯಾಗದ ನಿರೂಪಣೆ	42
ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣ (ತತ್ತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ)	53
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣ (ಗುಣತ್ರಯ, ಮಹತ್ತತ್ತ್ವ, ಪಂಚಭೂತ ಇವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ)	60
ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣ (ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಉತ್ಪತ್ತಿ)	79
ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣ (ಪಂಚಸರ್ವಗಳ ಜನನ)	91
ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ವರಾಹಕಲ್ಪ-ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಗಳ ಪ್ರತಿಸಂಧಿ	108
ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—	ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಗಳು ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಗಳ ವಿಭಾಗ	126

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ದೇವತೆ ಮತ್ತು ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಾದಿಗಳು ಇವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ

171

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನು, ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿ ಮತ್ತು ಯೋಗ, ತಪಸ್ಸು
ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ

197

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಪಾಶುಪತಯೋಗನಿರೂಪಣ

217

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಯೋಗೋಪಸರ್ಗನಿರೂಪಣ

232

ಹದಿನೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಯೋಗಜನ್ಯವಾದ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿ ನಿರೂಪಣ

243

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಪಾಶುಪತಯೋಗನಿರೂಪಣ

250

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಪ್ರಾಣಾಪಾನ, ವ್ಯಾನೋದಾನ, ಸಮಾನ ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು

262

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಶೌಚಾಚಾರಲಕ್ಷಣಗಳು

267

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಯತ್ಯಾಶ್ರಮನಿರೂಪಣ

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಯತಿಗಳ ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳು, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ

277

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮರಣಸೂಚಕಗಳಾದ ಅಪಶಕುನಗಳು ಮತ್ತು ಚಿಹ್ನೆಗಳು

284

ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿಷಯ

ಪುಟ

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಓಂಕಾರದ ಲಕ್ಷಣ

294

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಇಪ್ಪತ್ತಿಂಟು ಕಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಆಯಾ ಕಲ್ಪಗಳ ಪ್ರಜ್ಞಾತ
ಪುರುಷರ ನಿರೂಪಣ

306

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಕಲ್ಪಗಳ ವಿವರ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಾಲಪರಿಮಾಣ

324

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಮಹೇಶ್ವರನ ಅವತಾರಗಳು

333

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಬ್ರಹ್ಮ-ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಲ್ಲಾಪಗಳು

378

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ—

ಮಧು, ಕೈಟಭರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರ

411

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

|| ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಃ ||

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ನರಂ ಚೈವ ನರೋತ್ತಮಂ ।

ದೇವೀಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ಚೈವ ತತೋ ಜಯಮುದೀರಯೇತ್ || ೧ ||

ಜಯತಿ ಪರಾಶರಸೂನುಃ ಸತ್ಯವತೀ ಹೃದಯನಂದನೋ ವ್ಯಾಸಃ ।

ಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕಮಲಗಳಿತಂ ವಾಙ್ಮಯಮವ್ಯುತಂ ಜಗತ್ಪಿಬತಿ || ೨ ||

ಒಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೂ, ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮನಾದ ನರನಿಗೂ, ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಗೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯಕವಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು (ಪುರಾಣವನ್ನು) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

೨. ಯಾರ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ಜಗತ್ತು ಪಾನಮಾಡುತ್ತದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಸತ್ಯವತೀ ದೇವಿಯ ಹೃದಯಾನಂದಜನಕರೂ, ಪರಾಶರಪುತ್ರರೂ, ಆದ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸೂಚನೆ :—ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಇದೆ. ಜಯವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಮಂಗಳವನ್ನೋ, ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥವಾದರೂ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪುರಾಣವೆಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿವೆ ಹೇಗೆಂದರೆ.

ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಾಃ ರಾಮಸ್ಯ ಚರಿತಸ್ಯ ಚ |

ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮಾಣಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಶಿವ ಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಭಾರತ ||

ಜಯೇತಿ ನಾಮ ಏತೇಷಾಂ ಪುನದಂತಿ ಮನೀಷಿಣಃ

ಈ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಸಮಂಜಸವಾಗುವುದು.

ಪ್ರಪದ್ಯೇ ದೇವ ಮಿಶಾನಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಧ್ರುವ ಮನ್ಯಯಂ ।

ಮಹಾದೇವಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃ ಪತಿಂ

॥ ೩ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಲೋಕಕರ್ತಾರಂ ಸರ್ವಜ್ಞಮಪರಾಜಿತಂ ।

ಪ್ರಭುಂ ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯಸ್ಯ ಸಾಂಪ್ರತಸ್ಯ ಚ ಸತ್ವತಿಂ

॥ ೪ ॥

ಜ್ಞಾನಮಪ್ರತಿಮಂ ಯಸ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಚ ಜಗತ್ಪತೇಃ ।

ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಚೈವ ಧರ್ಮಶ್ಚ ಸಹಸಿದ್ಧಿ ಚತುಷ್ಟಯಃ

॥ ೫ ॥

ಯ ಇಮಾರ್ ಪಶ್ಯತೇ ಭಾರ್ವಾ ನಿತ್ಯಂ ಸದಸದಾತ್ಮಕಂ ।

ಅವಿಶಂತಿ ಪುನಸ್ತಂ ವೈ ಕ್ರಿಯಾ ಭಾರ್ವಾಮಿಶ್ವರಂ

॥ ೬ ॥

ಲೋಕಕೃಲ್ಲೋಕ ತತ್ವಜ್ಞೋ ಯೋಗಮಾಸ್ಥಾಯ ತತ್ವವಿತ್ ।

ಅಸೃಜತ್ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚರಾಣಿ ಚ

॥ ೭ ॥

೩. ಸರ್ವಜಗತ್ಪತಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಸ್ಥಿರನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ, ಈಶಾನಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ದೇವನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

೪. ಲೋಕಕರ್ತನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಪರಾಜಯರಹಿತನೂ, ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

೫. ಜಗತ್ಪತಿಯಾದ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಧರ್ಮಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕೂ, ಅಸದೃಶವಾಗಿಯೂ, ಸಹಜ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇವೆಯೋ,

೬. ಯಾವ ಭಗವಂತನು ಸದಸದ್ರೂಪವಾದ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ, ನೋಡುತ್ತಾನೋ, ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳು ಕ್ರಿಯಾ ಕರ್ಮ ಭಾವಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತವೆಯೋ.

೭. ಲೋಕಕರ್ತನೂ, ಲೋಕತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೂ, ನಿಜವನ್ನರಿತವನೂ, ಆದ ಯಾವ ಭಗವಂತನು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿರುವನೋ,

ತಮಜಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಣಂ ಚಿತ್ವತಿಂ ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಣಂ ।

ಪುರಾಣಾಖ್ಯಾನಜಿಜ್ಞಾಸುರ್ವ್ರಜಾಮಿ ಶರಣಂ ಪ್ರಭುಂ

॥ ೮ ॥

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಮಹೇಂದ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಸಮಾಹಿತಃ ।

ಋಷೀಣಾಂ ಚ ವರಿಷ್ಠಾಯ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ

॥ ೯ ॥

ತನ್ನ ಪ್ರೇ ಚಾತಿಯಶಸೇ ಜಾತೂಕರ್ಣಾಯ ಚರ್ಷಯೇ ।

ವಸಿಷ್ಠಾಯ ಚ ಶುಚಯೇ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಾಯ ಚ

॥ ೧೦ ॥

ಪುರಾಣಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮೋಕ್ತಂ ವೇದಸಮ್ಮತಂ ।

ಧರ್ಮಾರ್ಥನ್ಯಾಯಸಂಯುಕ್ತೈರಾಗಮೈಃ ಸಂವಿಭೂಷಿತಂ

॥ ೧೧ ॥

ಅಸೀಮಕೃಷ್ಣ ನಿಕ್ರಾಂತೇ ರಾಜನ್ಯನುಪಮತ್ಪಿಷಿ ।

ಪ್ರಶಾಸತೀಮಾಂ ಧರ್ಮೇಣ ಭೂಮಿಂ ಭೂಮಿಪ ಸತ್ತಮ

॥ ೧೨ ॥

೮. ಅಂತಹ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಯೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿ ರಹಿತನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ನಾನು ಶರಣಾಗತನಾಗುವೆನು.

೯-೧೦. ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾನು, ಸ್ಥಿರ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ, ಋಷ್ಯುತ್ತಮನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠನಿಗೂ, ಅವನ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೂ, ಅತಿ ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ, ಜಾತೂಕರ್ಣ ನಾಮಕನೂ ಆದ ಮಹರ್ಷಿಗೂ, ಪವಿತ್ರರಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪುರಾಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು.

೧೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವೂ, ವೇದಸಮ್ಮತವೂ, ವೇದೋಕ್ತ ಗಳಾದ, ಧರ್ಮಾರ್ಥ ನ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವೂ ಆದ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿಮ ಗಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೧೨. ರಾಜರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶವಾದ ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ, ಭೂಪೋ ತ್ತಮನೂ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಅಸೀಮಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ರಾಜನು ಈ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಆಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ರ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಋಷಯಃ ಸಂಶಿತಾತ್ಮಾನಃ ಸತ್ಯವ್ರತಪರಾಯಣಾಃ ।

ಋಜವೋ ನಷ್ಟರಜಸಃ ಶಾಂತಾ ದಾಂತಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ ॥ ೧೩ ॥

ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ದೀರ್ಘಸತ್ರಂ ತು ಈಜಿರೇ ।

ನದ್ಯಾಸ್ತೀರೇ ದೃಷ್ಟದ್ವತ್ಯಾಃ ಪುಣ್ಯಾಯಾಃ ಶುಚಿರೋಧಸಃ ॥ ೧೪ ॥

ದೀಕ್ಷಿತಾಸ್ತೇ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಂ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯಗೋಚರಾಃ ।

ದ್ರಷ್ಟುಂ ತಾನ್ ಸ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಃ ಸೂತಃ ಪೌರಾಣಿಕೋತ್ತಮಃ ॥ ೧೫ ॥

ಲೋಮಾನಿ ಹರ್ಷಯಾಂ ಚಕ್ರೈಶ್ರೋತ್ಯಂಕಾಂ ಯತ್ಸುಭಾಷಿತಂ ।

ಕರ್ಮಣಾ ಪ್ರಥಿತಸ್ತೇನ ಲೋಕೇಸ್ಕಿ ಲೋಮಹರ್ಷಣಃ ॥ ೧೬ ॥

ತಪಃ ಶ್ರುತಾಚಾರನಿರ್ಧೇರ್ವೇದವ್ಯಾಸಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ।

ಶಿಷ್ಯೋ ಬಭೂವ ಮೇಧಾವೀ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತಃ ॥ ೧೭ ॥

೧೩-೧೪. ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿಗಳೂ, ಶಾಂತರೂ, ದಾಂತರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ನಷ್ಟವಾದ ಪಾಪವುಳ್ಳವರೂ, ಯಥಾರ್ಥವಾದಿಗಳೂ, ಸತ್ಯವ್ರತಪರಾಯಣರೂ, ಶಾಂತಚಿತ್ತರೂ, ಆದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ದೃಷ್ಟದ್ವೀ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮಾಶ್ರಯವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ದೀಕ್ಷಿತರಾಗಿ ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕವಾದ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

೧೫-೧೬. ಪೌರಾಣಿಕೋತ್ತಮರೂ, ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಆದ ಸೂತರು ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ವಾಣಿಯಿಂದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ರೋಮಾಂಚವಾಗುವಂತೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದರು.

೧೭. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು, ತಪಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನ, ಆಚಾರ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಗಣಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ, ಆದ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು.

ಪುರಾಣನೇದೋ ಹ್ಯಖಿಲೋ ಯಸ್ಮಿನ್ ಸಂಯಕ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ |
ಭಾರತೀ ಚೈವ ವಿಪುಲಾ ಮಹಾಭಾರತವರ್ಧಿನೀ || ೧೮ ||

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮನೋಕ್ತಾರ್ಥಾಃ ಕಥಾ ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ |
ಸೂಕ್ತಾಃ ಸುಪರಿಭಾಷಾಶ್ಚ ಭೂಮಾನೋಷ್ಠಧಯೋ ಯಥಾ || ೧೯ ||

ಸತಾನ್ಯಾಯೇನ ಸುಧಿಯೋ ನ್ಯಾಯವಿನ್ಮುನಿಪುಂಗವಾಃ |
ಅಭಿಗನ್ಯೋಪಸಂಸ್ಪೃತ್ಯ ನಮಸ್ಪೃತ್ಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ ||
ತೋಷಯಾಮಾಸ ಮೇಧಾವೀ ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ತಾಃ ಋಷೀಃ || ೨೦ ||

ತೇ ಚಾಪಿ ಸತ್ರಿಣಃ ಪ್ರೀತಾಃ ಸದಸ್ಯಾ ಮಹಾಜನಃ |
ತಸ್ಮೈ ಸಾಮ ಚ ಪೂಜಾಂ ಚ ಯಥಾವತ್ ಪ್ರತಿಪೇದಿರೇ || ೨೧ ||

ಅಥ ತೇಷಾಂ ಪುರಾಣಸ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಸಮಪದ್ಯತ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಮತಿವಿಶ್ವಸ್ತಂ ವಿದ್ವಾಂಸಂ ಲೋಮಹರ್ಷಣಂ || ೨೨ ||

೧೮. ವೇದಸಮವಾದ ಸಮಸ್ತ ಪುರಾಣಗಳೂ, ಅತಿ ವಿಪುಲವಾದ ಮಹಾ ಭಾರತ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ವಿಶದವಾಣಿಯೂ ಯಾರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆಯೋ,

೧೯. ಯಾರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷವಿಷಯಗಳಾದ ಕಥೆಗಳೂ, ಸುಭಾಷಿತಗಳೂ ಮತ್ತು ನೀತಿಗಳೂ ಕೂಡ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಓಷಧಿಗಳಂತೆ ಸಮೃದ್ಧ ವಾಗಿದೆಯೋ.

೨೦. ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ; ಆದ ಅಂತಹ ಸೂತರು, ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ನಮ ಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದರು.

೨೧. ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳೂ, ಸದಸ್ಯರೂ, ಆದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರೀತ ರಾಗಿ, ಆ ಸೂತರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಕೃತವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

೨೨. ಅನಂತರ ಆ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಗೆಅರ್ಹರೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಆದ ಲೋಮ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತು.

ತಸ್ಮಿ ಸತ್ರೇ ಗೃಹಪತಿಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಃ ।

ಇಂಗಿತೈರ್ಭಾವನಮಾಲಕ್ಷ್ಯ ತೇಷಾಂ ಸೂತಮನೋದಯತ್ ॥ ೨೩ ॥

ತ್ವಯಾ ಸೂತ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಭಗವಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಮುಃ ।

ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾರ್ಥಂ ವ್ಯಾಸಃಸಮ್ಯಗುಪಾಸಿತಃ ॥

ದುದೋಹ ನೈಮತಿಂ ತಸ್ಯ ತ್ವಂ ಪುರಾಣಾಶ್ಚಯಾಂ ಕಥಾಂ ॥ ೨೪ ॥

ಏಷಾಂಚ ಋಷಿಮುಖ್ಯಾನಾಂ ಪುರಾಣಂ ಪ್ರತಿ ಧೀಮತಾಂ ।

ಶುಶ್ರೂಷಾಸ್ತಿ ಮಹಾಬುದ್ಧೇ ತಚ್ಛ್ರಾವಯಿತುಮರ್ಹಸಿ ॥ ೨೫ ॥

ಸರ್ವೇ ಹೀನೇ ಮಹಾತ್ಮನೋ ನಾನಾಗೋತ್ರಾಃ ಸಮಾಗತಾಃ ।

ಸ್ವಾಸ್ವಾ ವಂಶಾರ್ ಪುರಾಣೈಸ್ತು ಶೃಣುಯುರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ ॥ ೨೬ ॥

೨೩. ಆ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದನಾದ ಯಜಮಾನನು ಆ ಋಷಿಗಳ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನರಿತವನಾಗಿ ಸೂತರನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು.

೨೪. ಎಲೈ, ಸೂತಪುರಾಣೀಕರೇ, ನಿಮ್ಮಿಂದ, ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳವರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರೂ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯರೂ ಆದ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು ಮತ್ತು ಅವರಿಂದ ನೀವು ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ಕಥೆಯನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿರುತ್ತೀರಿ.

೨೫. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸೂತರೇ, ನಮಗೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಅದುದ ರಿಂದ ಅದನ್ನು ತಾವು ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತೀರೆಂದು ಕೇಳಿದರು.

೨೬. ಈ ಸತ್ರಯಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಮತ್ತು ನಾನಾ ಗೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಂಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಪುತ್ರಾರ್ಥ ದೀರ್ಘಸತ್ತೇಸ್ಥಿ ಶ್ರಾವಯೇಥಾ ಮುನೀನಥ |

ದೀಕ್ಷಿಸ್ಯಮಾಣೈರಸ್ಮಾಭಿಃ ತೇನ ಪ್ರಾಗಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತಃ

|| ೨೭ ||

ಇತಿ ಸನ್ನೋದಿತಃ ಸೂತಸ್ತೈರೇವ ಮುನಿಭಿಃ ಪುರಾ |

ಪುರಾಣಾರ್ಥಂ ಪುರಾಣಜ್ಞಃ ಸತ್ಯವ್ರತ ಪರಾಯಣೈಃ

|| ೨೮ ||

ಸ್ವಧರ್ಮ ಏಷ ಸೂತಸ್ಯ ಸದ್ವಿದ್ಯಾಪ್ತಃ ಪುರಾತನೈಃ |

ದೇವತಾನಾಮೃಷೀಣಾಂ ಚ ರಾಜ್ಞಾಂ ಚಾಮಿತತೇಜಸಾಂ

|| ೨೯ ||

ವಂಶಾನಾಂ ಧಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಶ್ರುತಾನಾಂ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |

ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣೇಷು ದಿಷ್ಟಾ ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ

|| ೩೦ ||

ನ ಹಿ ನೇದೇಷ್ಟಧೀಕಾರಃ ಕಶ್ಚಿತ್ಸೂತಸ್ಯ ದೃಶ್ಯತೇ |

ವೈನ್ಯಸ್ಯ ಹಿ ಪೃಥೋರ್ಯಜ್ಞ ವರ್ತಮಾನೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||

ಸುತ್ಯಾಯಾಮುಭವತ್ಸೂತಃ ಪ್ರಥಮಂ ವರ್ಣವೈಕೃತಃ

|| ೩೧ ||

೨೭. ದೀರ್ಘಕಾಲ ನಡೆಯುವ ಈ ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಮುನಿಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವವರಾಗಿರಿ. ನಾನೂ ಮತ್ತು ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಮುನಿಗಳೂ ಕೂಡ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುತ್ತೇವೆ [ಸ್ಮರಿಸಿರುತ್ತೇವೆ].

೨೮. ಸತ್ಯವ್ರತ ಪರಾಯಣರೂ, ಪುರಾಣವನ್ನು ತಿಳಿದವರೂ, ಆದ ಮುನಿಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ, ಪುರಾಣಶ್ರವಣಕ್ಕಾಗಿ ಸೂತಪುರಾಣಜ್ಞರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

೨೯. ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಅತಿತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ರಾಜರು, ಇವರುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಸೂತರಿಗೆ ಸ್ವಧರ್ಮವಾಗಿದೆಯೆಂದು, ಪುರಾತನರಾದ ಸಜ್ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೩೦. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರುಗಳು ಇವರ ವಂಶಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಡುವುದು ಸೂತರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

೩೧. ವೇದನಾರಾಜಸಂಬಂಧಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಪೃಥುವಹಾರಾಜನ ಸುತ್ಯಾನಾಮಕಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬೀಜದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಸೂತರು ಜನಿಸಿದುದರಿಂದ, ಆ ಸೂತರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ.

ಐಂದ್ರೇಣ ಹವಿಷಾ ತತ್ರ ಹವಿಃ ಸೃಕ್ತಂ ಬೃಹಸ್ಪತೇಃ |
ಜುಹಾವೇಂದ್ರಾಯ ದೇವಾಯ ತತಃ ಸೂತೋ ವ್ಯಜಾಯತ ||
ಸೃಮಾದಾತ್ತತ್ರ ಸಂಜಜ್ಞ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಚ ಕರ್ಮಸು || ೩೨ ||

ಶಿಷ್ಯಹವ್ಯೇನ ಯತ್ ಸೃಕ್ತಮುಭಿಭೂತಂ ಗುರೋರ್ಹವಿಃ |
ಅಧರೋತ್ತರ ಚಾರೇಣ ಜಜ್ಞ ತದ್ವರ್ಣ ವೈಕೃತಃ || ೩೩ ||

ಯಂ ಚ ಕ್ಷತ್ರಾತ್ಸಮಭವತ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನರಯೋನಿತಃ |
ತತಃ ಪೂರ್ವೇಣ ಸಾಧನ್ಯಾತ್ ತುಲ್ಯಧರ್ಮಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ೩೪ ||

ಮಧ್ಯಮೋ ಹ್ಯೇಷ ಸೂತಸ್ಯ ಧರ್ಮಃ ಕ್ಷತ್ರೋಪಜೀವನಂ |
ರಥನಾಗಾಶ್ವಚರಿತಂ ಜಘನ್ಯಂ ಚ ಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ || ೩೫ ||

೩೨. ಆ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದೇವತಾಕನಾದ ಹವಿಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿ
ಗಳ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೋಮಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಸೂತರು
ಜನಿಸಿದರು. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆದುದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥ
ವಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. [ಮಾಡಿದರು]

೩೩. ಗುರುಗಳ ಹವಿಸ್ಸು ಶಿಷ್ಯನ ಹವಿಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತ
ವಾಯಿತು. ಈ ಪೂರ್ವಾಪರೀಕಾರಗಳಿಂದ ವರ್ಣವು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಸೂತರು
ಜನಿಸಿದರು.

೩೪. ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬೀಜದಿಂದ
ಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಧರ್ಮಗಳು ಬರಲು
ಯಾವವಿಧವಾದ ಆಕ್ಷೇಪವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೩೫. ಸೂತನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬೀಜ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಗಜಾಶ್ವ ರಥಗಳ ಸಾರಥಿ
ತನದಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದು ಮಧ್ಯಮ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು
ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು ಅಧಮವಾದ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಇವೆ.

ತತ್ಸ್ವಧರ್ಮಮಹಂಪ್ರಜ್ಞೋ ಭವದ್ಬಿಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ ।

ಕಸ್ಮಾತ್ಸನ್ಯಜ್ಞನ ವಿಬ್ರೂಯಾಂ ಪುರಾಣವ್ಯುಪಾಚಿತಂ ॥ ೩೬ ॥

ಪಿತ್ವಾಣಾಂ ಮಾನಸೀ ಕನ್ಯಾ ವಾಸವೀ ಸಮಪದ್ಯತ ।

ಅಪಢ್ಯತಾ ಚ ಪಿತೃಭಿರ್ಮತ್ಸ್ಯಯೋನೌ ಬಭೂವ ಸಾ ॥ ೩೭ ॥

ಅರಣೀವ ಹುತಾಶಸ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಂ ಯಸ್ಯ ಜನ್ಮನಃ ।

ತಸ್ಯಾಂ ಜಾತೋ ಮಹಾಯೋಗೀ ವ್ಯಾಸೋ ವೇದವಿದಾಂವರಃ ॥ ೩೮ ॥

ತಸ್ಮೈ ಭಗವತೇ ಕೃತ್ವಾ ನಮೋ ವ್ಯಾಸಾಯ ವೇಧಸೇ ।

ಪುರುಷಾಯ ಪುರಾಣಾಯ ಭೃಗುವಾಕ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಿನೇ ॥

ಮಾನುಷಚ್ಛದ್ಮರೂಪಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣವೇ ॥ ೩೯ ॥

೩೬. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನೀವು, ನನ್ನನ್ನು ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿರುವುದು ಸ್ವಧರ್ಮವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿರುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಋಷಿಪೂಜಿತವಾದ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳದೇ ಹೇಗಿರಲಿ? ಅದನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೩೭. ವಾಸವೀ ಎಂಬುವಳು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅವರಿಂದಲೇ ದೂಷಿತಳಾಗಿ ಪುನಃ ಮತ್ಸ್ಯಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಳು.

೩೮. ಅಗ್ನಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅರಣೀ ನಾಮಕವಾದ ಕಾಷ್ಠವಿಶೇಷವು ಹೇಗೆ ಕಾರಣವೋ, ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಸರ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಆ ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧಿಯು ನಿಮಿತ್ತವಾದಳು. ವೇದಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೂ ಆದ ವ್ಯಾಸರು ಆ ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಕೂಡ ಅವರೇ ಸರ್ವವೇದಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯರಾಗಿದ್ದರು.

೩೯. ಪುರಾಣ ಪುರುಷನೂ, ಭೃಗುವಾಕ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕನೂ, ಸಮರ್ಥನೂ ಮಾನುಷರೂಪಧಾರಿಯೂ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ, ವೇದೋದ್ಧಾರಕನೂ, ಆದ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಜಾತಮಾತ್ರಂ ಚ ಯಂ ನೇದ ಉಪತಸ್ಥೈ ಸಸಂಗ್ರಹಃ ।

ಧರ್ಮಮೇವ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಜಾತೂಕರ್ಣಾದವಾಪ ತಂ

॥ ೪೦ ॥

ಮತಿಂ ಮಂಥಾನಮಾನಿದ್ಯ ಯೇನಾಸೌ ಶುಕ್ರಿಸಾಗರಾತ್ ।

ಪ್ರಕಾಶಂ ಜನಿತೋ ಲೋಕೇ ಮಹಾಭಾರತ ಚಂದ್ರಮಾಃ

॥ ೪೧ ॥

ನೇದದ್ವುಮಶ್ಚ ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ ಶಾಖಃ ಸಮಪದ್ಯ ಚ ।

ಭೂಮಿಕಾಲಗುರ್ಣಾ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಬಹುಶಾಖೋ ಯಥಾ ದ್ರುಮಾಃ

॥ ೪೨ ॥

ತಸ್ಮಾದಹಮುಪಶ್ರುತ್ಯ ಪುರಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ ।

ಸರ್ವಜ್ಞಾತ್ಸರ್ವವೇದೇಷು ಪೂಜಿತಾ ದ್ವೀಪ್ತತೇಜಸಃ

॥ ೪೩ ॥

ಪುರಾಣಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯದುಕ್ತಂ ಮಾತರಿಶ್ವನಾ ।

ಸೃಷ್ಟೇನ ಮುನಿಭಿಃ ಪೂರ್ವಂ ನೈಮಿಷೀಯೈರ್ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ

॥ ೪೪ ॥

೪೦. ವ್ಯಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಸಕಲ ವೇದಗಳು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾದರೂ ಕೂಡ, ಅವರು ತರುವಾಯ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ, ಜಾತೂಕರ್ಣನಾಮಕ ಗುರುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವೇದಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

೪೧. ಅಂತಹ ವ್ಯಾಸರು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ಕಡಗೋಲಿನಿಂದ ವೇದಗಳೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮುಳಿಸಿ ಮಹಾಭಾರತನೆಂಬ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅಂದರೆ ಜನಗಳ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಚಂದ್ರನೆಂಬ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

೪೨. ವೃಕ್ಷವು ಉತ್ತಮವಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಟಿಹಾಕಿದರೆ ಹೇಗೆ ಶಾಖೋಪಶಾಖಿಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ವೇದಗಳೂ ಸಹ ವ್ಯಾಸರ ಮೂಲಕ ಶಾಖೋಪಶಾಖಿಗಳಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾದುವು.

೪೩. ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಸರ್ವಜ್ಞರೂ, ಸಮಸ್ತ ವೇದ ಪ್ರತಿ ಪಾದ್ಯರೂ, ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ, ಆದ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ನಾನು ಸರ್ವವೇದಗಳನ್ನೂ ಶ್ರವಣಮಾಡಿ ನಿಮಗಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

೪೪. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿಗಳೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆದ ಮುನಿಗಳು ವಾಯುದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ, ಆ ವಾಯುದೇವನು ಯಾವ ಪುರಾಣವನ್ನು ಆ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನೋ, ಅಂತಹ ವಾಯುಪ್ರೇಕ್ಷನಾದ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

ಮಹೇಶ್ವರಃ ಪರೋವ್ಯಕ್ತಶ್ಚ ತುರ್ಬಾಹುಶ್ಚ ತುರ್ನುರ್ಮುಖಃ ।

ಅಚಿಂತ್ಯಶ್ಚಾಪ್ರಮೇಯಶ್ಚ ಸ್ವಯಂಭೂರ್ಹೇತುರೀಶ್ವರಃ

॥ ೪೫ ॥

ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಕಾರಣಂ ಯದ್ಯನ್ನಿತ್ಯಂ ಸದಸದಾತ್ಮಕಂ ।

ಮಹದಾದಿ ವಿಶೇಷಾಂತಂ ಸೃಜತೀತಿ ನಿಶ್ಚಯಃ

॥ ೪೬ ॥

ಅಂಡಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಚೈವ ಬಭೂವಾಪ್ರತಿಮಂ ತತಃ ।

ಅಂಡಸ್ಯಾವರಣಂ ಚಾಧ್ವಿರಸಾಮಪಿಚ ತೇಜಸಾ

॥ ೪೭ ॥

ನಾಯುನಾ ತಸ್ಯ ನಭಸಾ ನಭೋ ಭೂತಾದಿನಾ ವೃತಮ್ ।

ಭೂತಾದಿರ್ಮಹತಾ ಚೈವ ಅವ್ಯಕ್ತೇನಾವೃತೋ ಮಹಾ

॥ ೪೮ ॥

ಅತೋತ್ರ ವಿಶ್ವದೇವಾನಾಮೃಷೀಣಾಂ ಚೋಪವರ್ಣತಂ ।

ನದೀನಾಂ ಪರ್ವತಾನಾಂಚ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೋತ್ರ ಶಸ್ಯತೇ

॥ ೪೯ ॥

೪೫. ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಅವ್ಯಕ್ತನೂ, ಚತುರ್ಬಾಹುನೂ, ಚತುರ್ನುರ್ಮುಖನೂ, ಅಚಿಂತ್ಯನೂ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ಸ್ವಯಂಭವನೂ, ಆದ ಈಶ್ವರನು ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನು.

೪೬. ಮಹತ್ತತ್ವಾದಂಕಾರ ತತ್ವಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೂ, ಸದಸದ್ರೂಪವೂ, ಆದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಯಾವ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವವಿದಿಯೋ ಆ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವವೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜನಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವು.

೪೭. ಸುವರ್ಣಮಯವೂ, ಅಸದೃಶವೂ, ಆದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ ಸಹ ಆ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ಜಲವು ಆವರಕವೂ, ಆ ಜಲಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಯು ಆವರಕವೂ ಆಗಿವೆ.

೪೮. ಆ ಅಗ್ನಿಯು ವಾಯುವಿನಿಂದಲೂ, ಆ ವಾಯುವು ಆಕಾಶದಿಂದಲೂ ಅದು ಭೂತಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಪಂಚಭೂತಗಳು ಮಹತ್ತತ್ವದಿಂದಲೂ, ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದಲೂ ಆವೃತವಾಗಿವೆ.

೪೯. ಆದುದರಿಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ

ಮನ್ವಂತರಾಣಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕಲ್ಪನಾಂ ಚೋಪವರ್ಣನಂ ।

ಕೀರ್ತನಂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಜನ್ಮ ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ || ೫೦ ||

ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಂ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೋಪವರ್ಣನಂ ।

ಅವಸ್ಥಾಶ್ಚಾತ್ರ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವ್ಯಕ್ತ ಜನ್ಮನಃ || ೫೧ ||

ಕಲ್ಪಾನಾಂ ವತ್ಸರಾಶ್ಚೈವ ಜಗತಃಸ್ಥಾಪನಂ ತಥಾ ।

ಶಯನಂ ಚ ಹರೇರತ್ರ ಸೃಥಿವೃದ್ಧರಣಂ ತಥಾ || ೫೨ ||

ಸನ್ನಿವೇಶಃ ಪುರಾದೀನಾಂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಶಃ ।

ವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ಗೃಹಸಂಸ್ಥಾನಾಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಚ ವಿನಾಶನಮ್ || ೫೩ ||

ಯೋಜನಾನಾಂ ಪಥಾಂ ಚೈವ ಸಂಚರೋ ಬಹುವಿಸ್ತರಃ ।

ಸ್ವರ್ಗೇ ಸ್ಥಾನವಿಭಾಗಶ್ಚ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಭುವಿಚಾರಿಣಾಂ || ೫೪ ||

೫೦. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನೂ, ಕಲ್ಪಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ.

೫೧. ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ವದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇವರ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೫೨-೫೩. ಕಲ್ಪಗಳ ಕಾಲಗಳೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ, ಹರಿಶಯನವೂ, ಸೃಷ್ಟಿ ದೇವಿಯ ಉದ್ಧಾರವೂ, ನಗರಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶವೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಗಳೂ, ಗೃಹಗತಗಳಾದ ವೃಕ್ಷ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರೂ, ಇವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶಕಗಳೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೫೪. ಯೋಜನಗಳ ವಿವರಣೆಯೂ, ಮಾರ್ಗಗಳ ಸಂಚಾರವೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಪುರುಷರ ಸ್ಥಾನ ವಿಭಾಗಗಳೂ, ಕೂಡ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ವೃಕ್ಷಾಣಾಮೋಷಧೀನಾಂ ಚ ವೀರುಧಾಂ ಚ ಪ್ರಕೀರ್ತನಂ ।

ವೃಕ್ಷನಾರಕಿ ಕೀಟಿತ್ವಂ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಪರಿಕೀರ್ತನಂ

॥ ೫೫ ॥

ದೇವತಾನಾಮೃಷೀಣಾಂ ಚ ದ್ವೇ ಸೃತೀ ಪರಿಕೀರ್ತಿತೇ ।

ಅನ್ನಾದೀನಾಂ ತನೂನಾಂ ಚ ಸರ್ಜನಂತ್ಯಜನಂ ತಥಾ

॥ ೫೬ ॥

ಪ್ರಥಮಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಪುರಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಸ್ಮೃತಂ ।

ಅನಂತರಂ ಚ ವಕ್ತ್ರೇಭೋ ವೇದಾಸ್ತಸ್ಯ ವಿನಿಸೃತಾಃ

॥ ೫೭ ॥

ಅಂಗಾನಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವ್ರತಾನಿ ನಿಯಮಾಸ್ತಥಾ ।

ಪಶೂನಾಂ ಪುರುಷಾಣಾಂ ಚ ಸಂಭವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ

॥ ೫೮ ॥

ತಥಾ ನಿರ್ವಚನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಕಲ್ಪಸ್ಯ ಚ ಪರಿಗ್ರಹಃ ।

ನನ ಸರ್ಗಾಃ ಪುನಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಾಃ

॥ ೫೯ ॥

ತ್ರಯೋನ್ಯೇ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಸ್ತು ತತೋ ಲೋಕಾನಕಲ್ಪಯತ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣೋವಯವೇಭ್ಯಶ್ಚ ಧರ್ಮಾದೀನಾಂ ಸಮುದ್ಭವಃ

॥ ೬೦ ॥

೫೫. ಮರಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಔಷಧಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ವೃಕ್ಷನರಕದ ಹುಳುಗಳು, ಇವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವೂ ಕೂಡ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೫೬. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಇವರ ಎರಡು ಸಲ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಶರೀರಗಳ ಸರ್ಗತ್ಯಾಗಗಳನ್ನೂ ವಿವೇಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೫೭. ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಪುರಾಣವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಅವನ ಮುಖಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಹೊರಟವು.

೫೮. ತರುವಾಯ ವೇದಾಂಗಗಳು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ವ್ರತನಿಯಮಗಳು, ನಗರಗಳು ಮತ್ತು ಪುರುಷರು ಇವರುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೫೯. ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪ, ಮನುಕಲ್ಪ, ದೈನಂದಿನ ಕಲ್ಪಗಳೆಂಬ ಕಲ್ಪಗಳ ವಿವೇಚನೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ನವಸರ್ಗಗಳೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೬೦. ಅನಂತರ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವೂ, ಇತರವೂ ಆದ ಲೋಕತ್ರಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಯೇ ದ್ವಾದಶ ಪ್ರಸೂಯಂತೆ ಪ್ರಜಾಃ ಕಲ್ಪೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ।

ಕಲ್ಪಯೋರಂತರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಶ್ಚ ಯಸ್ತಯೋಃ ॥ ೬೦ ॥

ತನೋ ಮಾತ್ರಾನ್ಯತತ್ತ್ವಾಚ್ಛ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಧರ್ಮಸಂಭವಃ ।

ತಥೈವ ಶತರೂಪಾಯಾಃ ಸಂಭವಶ್ಚ ತತಃ ಪರಮ್ ॥ ೬೧ ॥

ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಸಾದೌ ಪ್ರಸೂತ್ಯಾಕೂತಯಶ್ಚ ತಾಃ ।

ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಧೂತಸಾಸ್ತಾನೋ ಯೇಷು ಲೋಕಾಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ ॥ ೬೨ ॥

ರುಚಿಃ ಪ್ರಜಾಪತೇಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಮಾಕೂತ್ಯಾಂ ಮಿಥುನೋದ್ಭವಃ ।

ಪ್ರಸೂತ್ಯಾಮಪಿ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಕನ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರಭವಸ್ತತಃ ॥ ೬೩ ॥

ದಾಕ್ಷಾ ಯಣೀಷು ಚಾಪೂರ್ವ್ಯಂ ಶ್ರದ್ಧಾದ್ಧ್ಯಾಸು ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ।

ಧರ್ಮಸ್ಯ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಸರ್ಗಃ ಸಾತ್ವಿಕಸ್ಯ ಸುಖೋದಯಃ ॥ ೬೪ ॥

೬೦. ದ್ವಾದಶಮನುಕಲ್ಪಗಳೂ, ಆಗ ಹುಟ್ಟುವ ದ್ವಾದಶ ಪುಜೆಗಳ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಗಳೂ, ಕಲ್ಪಗಳ ಮಧ್ಯಕಾಲವೂ, ಸಂಧಿಕಾಲಗಳ ನಿಯಮಗಳೂ ಸಹ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೬೧. ತಮೋಗುಣ ಸಂಸರ್ಗಕಾರಣದಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿತವಾದ, ಅಧರ್ಮೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ, ನಂತರ ಶತರೂಪೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

೬೨. ಯಾರಿಂದ ಲೋಕಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಗೊಂಡವೋ, ಅಂತಹ ಪಾಪರಹಿತರಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಸಾದರಾಜರಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ, ಅನಂತರ ಪ್ರಸೂತಿ, ಆಕೂತಿ ಎಂಬುವರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

೬೩. ರುಚಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಆಕೂತಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ, ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಪ್ರಸೂತೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೬೪. ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ ದೇವಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿಷಯವು ನಿರೂಪಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರದ್ಧಾದಿಗಳ ಧರ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಸಾತ್ವಿಕ ಸುಖೋದಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ತಥಾ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಹಿಂಸಾಯಾಂ ತಾಮಸೋ ಶುಭಲಕ್ಷಣಃ ।

ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸತ್ಯಾಂ ಚ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ॥ ೬೬ ॥

ನಿರಾಮಯಂಚ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ತಾದೃಶಂ ಕೀರ್ತಿತಂ ಪುನಃ ।

ಯೋಗಂ ಯೋಗನಿಧಿಃ ಪ್ರಾಹ ದ್ವಿಜಾನಾಂ ಮುಕ್ತಿಕಾಂಕ್ಷಿಣಾಂ ॥ ೬೭ ॥

ಅವತಾರಶ್ಚ ರುದ್ರಸ್ಯ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಂ ತಥೈವ ಚ ।

ತ್ರೈವೇದಿಕಾಂ ಕಥಾಂ ಚಾಪಿ ಸಂವಾದಃ ಪರನೋ ಮಹಾ ॥ ೬೮ ॥

ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಯತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್ ।

ಸ್ತುತಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಸ ದೇವೇಶಸ್ತುತೋಷ ಭಗವಾಃ ಶಿವಃ ॥ ೬೯ ॥

ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೋಽಥ ರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಂಗೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।

ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ನಾಮ ಹೇತುಶ್ಚ ಯಥಾ ರೋದೀನ್ಮಹಾಮನಾಃ ॥ ೭೦ ॥

೬೬. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಂತೆ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಹಿಂಸಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅಶುಭ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ಸತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೬೭. ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೋರತಕ್ಕ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವನ್ನೂ, ನಿರ್ದುಃಖಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಜ್ಞಾನಸಾಧನೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಕೂಡ ಯೋಗೀಶ್ವರನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು.

೬೮. ಮಹೇಶ್ವರನ ಅವತಾರವೂ, ಅದನ್ನು ಕೇಳುವ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಆಗತಕ್ಕ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೂ, ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮ ವೇದಗಳ ಕಥೆಯೂ, ಮಹಾತ್ಮರ ಉತ್ತಮ ಸಂವಾದವೂ ಸಹ ವಿವೇಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೬೯. ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು ಎಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ, ಅದೂ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹೇಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೋ ಅದೂ ಸಹ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೭೦. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅವಯವದಿಂದ ರುದ್ರದೇವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕ್ರಮವೂ, ಅವನ ಹೆಸರೂ, ಅದರ ಕಾರಣವೂ, ಮತ್ತು ರೋಧನ ಕ್ರಮವೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ರುದ್ರಾದೀನಿ ಯಥಾ ಹೃಷ್ಣಾ ನಾಮಾನ್ಯಾಪೋತ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ।
ಯಥಾ ಚ ತೈರ್ವ್ಯಾಪ್ತಮಿದಂ ತ್ವಿಲೋಕೈಂ ಸಚರಾಚರಂ || ೨೧ ||

ಭೃಗ್ವಾದೀನಾಮೃಷೀಣಾಂ ಚ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೋಪವರ್ಣನಂ ।
ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಚ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೇ ಯತ್ರ ಗೋತ್ರಾನುಕೀರ್ತನಂ || ೨೨ ||

ಅಗ್ನೀಃ ಪ್ರಜಾಯಾಃ ಸಂಭೂತಾಃ ಸ್ವಾಹಾಯಾಂ ಯತ್ರ ಕೀರ್ತಿತಾ ।
ಪಿತೃಣಾಂ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರಾಣಾಂ ಸ್ವಧಾಯಾಸ್ತದನಂತರಂ || ೨೩ ||

ಪಿತೃವಂಶಪ್ರಸಂಗೇನ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಚ ಮಹೇಶ್ವರಾತ್ ।
ದಕ್ಷಸ್ಯ ಶಾಪಃ ಸತ್ಯರ್ಥೇ ಭೃಗ್ವಾದೀನಾಂ ಚ ಧೀಮತಾಂ || ೨೪ ||

ಪ್ರತಿಶಾಪಶ್ಚ ರುದ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಾದದ್ಭುತ ಕರ್ಮಣಃ ।
ಪ್ರತಿಷೇಧಶ್ಚ ವೈರಸ್ಯ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಯತ್ರ ವಿಸ್ತರಾತ್ || ೨೫ ||

೨೧. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದ ರುದ್ರಾದಿ ಎಂಟು ನಾಮಗಳು ಬಂದ ವಿಷಯವನ್ನೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ನಾಮಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿವೆಯೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

೨೨. ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯಿಂದ ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರ ವರ್ಣನೆಯೂ ಕೂಡ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೨೩. ಅಗ್ನಿ ಪುರುಷನಿಂದ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯವೂ, ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವೂ, ಅನಂತರ ಸ್ವಧಾದೇವಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿವರಣೆಯೂ ಸಹ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೨೪. ಪಿತೃವಂಶ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸತೀದೇವಿಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ದಕ್ಷನಿಗೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೨೫. ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯವುಳ್ಳ ದಕ್ಷನು ರುದ್ರದೇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪವನ್ನೂ ಮತ್ತು ವೈರದ ಪ್ರತಿಷೇಧವನ್ನೂ ಕೂಡ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ತೇಷಾಂ ನಿಯೋಗೋ ದ್ವೀಪೇಷು ದೇಶೇಷು ಚ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ |
ಸ್ವಾಯಂಭುವಸ್ಯ ಸರ್ಗಸ್ಯ ತತಶ್ಚಾಪ್ಯನುಕೀರ್ತನಂ || ೨೬ ||

ಉಕ್ತೋ ನಾಭೀರ್ನಿಸರ್ಗಶ್ಚ ರಜಸಶ್ಚ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ದ್ವೀಪಾನಾಂ ಸ ಸಮುದ್ರಾಣಾಂ ಪರ್ವತಾನಾಂ ಚ ಕೀರ್ತನಂ || ೨೭ ||

ವರ್ಷಾಣಾಂ ಚ ನದೀನಾಂ ಚ ತದ್ಭೇದಾನಾಂ ಚ ಸರ್ವಶಃ |
ದ್ವೀಪಭೇದ ಸಹಸ್ರಾಣಾಮಂತರ್ಭೇದಶ್ಚ ಸಪ್ತಸು || ೨೮ ||

ವಿಸ್ತಾರಾ ಮಂಡಲಾಚ್ಛೈವ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಸಮುದ್ರಯೋಃ |
ಪ್ರಮಾಣಂ ಯೋಜನಾಗ್ರೇಣ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಪರ್ವತೈಃ ಸಹ || ೨೯ ||

ಹಿಮನ್ವಾ ಹೇಮಕೂಟಸ್ತು ನಿಷಫೋ ಮೇರುರೇವ ಚ |
ನೀಲಃ ಶ್ವೇತಃ ಶೃಂಗವಾಂಶ್ಚ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ವರ್ಷಪರ್ವತಾಃ || ೩೦ ||

೨೬. ಆಯಾ ರಾಜರುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಆಯಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪುತ್ಯೇಕ ಪುತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಾಪನೆಯೂ, ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಮತ್ತು ತರುವಾಯ ವರದ ವಿಚಾರವೂ ಸಹ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೨೭. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಾಭಿ ಮತ್ತು ರಜೋನಾಮಕ ರಾಜ ಇವರುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಪರ್ವತ, ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೨೮. ದೇಶಗಳು, ನದಿಗಳು, ಇವುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭೇದಗಳೂ, ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಗಳೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಒಳ ಭೇದವುಳ್ಳ ಸಹಸ್ರಾರು ದ್ವೀಪಗಳೂ ಕೂಡ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೨೯. ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಸಮುದ್ರಗಳ ಅಂತರಾಳ ವಿಸ್ತಾರಗಳನ್ನೂ ಪರ್ವತ ಗಳೊಡನೆ ಅವುಗಳ ಯೋಜನಾಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ ಕೂಡ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೩೦. ಹಿಮವಂತ, ಹೇಮಕೂಟ, ನಿಷಫ, ಮೇರು, ನೀಲ, ಶ್ವೇತವೆಂಬ ಶಿಖರಗಳಿರುವ ಪರ್ವತಗಳೂ, ವರ್ಷಪರ್ವತಗಳೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ತೇಷಾನ್ಮಂತರನಿಷ್ಕಂಭಾಃ ಉಚ್ಛ್ರಾಯಾಯಾಮನಿಸ್ತರಾಃ ।

ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಯೋಜನಾಗ್ರೇಣ ಯೇ ಚ ತತ್ರ ನಿವಾಸಿನಃ ॥ ೮೧ ॥

ಭಾರತಾದೀನಿ ವರ್ಷಾಣಿ ನದೀಭಿಃ ಪರ್ವತೈ ಸ್ತಥಾ ।

ಭೂತೈಶ್ಲೋಪನಿವಿಷ್ಟಾನಿ ಗತಿನುದ್ಭಿದ್ರವ್ಯೈಸ್ತಥಾ ॥ ೮೨ ॥

ಜಂಬೂದ್ವೀಪಾದಯೋ ದ್ವೀಪಾಃ ಸಮುದ್ರೈಃ ಸಪ್ತಭಿರ್ವತಾಃ ।

ತತಶ್ಚಾಪ್ಯಮಯಾ ಭೂಮಿಲೋಕಾಲೋಕಶ್ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥ ೮೩ ॥

ಅಂಡಸ್ಯಾಂತಸ್ತ್ರಿನೋ ಲೋಕಾಃ ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಾ ಚ ಮೇದಿನೀ ।

ಭೂರಾದಯಶ್ಚ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ವರಣೈಃ ಪ್ರಾಕೃತೈಃ ಸಹ ॥ ೮೪ ॥

ಸರ್ವಂ ಚ ತತ್ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಪರಿಮಾಣೈಕ ದೇಶಿಕಂ ।

ಸನ್ಯಾಸ ಪರಿಮಾಣಂಚ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣೈವ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥ ೮೫ ॥

೮೧. ಆ ಪರ್ವತಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮಾಣ, ಔನ್ಯತ್ಯವೂ, ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಅಗಲ ಇವುಗಳ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನಗಳೂಸಹ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೮೨. ನದಿಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಭಾರತಾದಿ ದೇಶಗಳೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೮೩. ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿರುವ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವೇ ಮೊದಲಾದ ದ್ವೀಪಗಳೂ, ತದನಂತರದಲ್ಲಿರುವ ಜಲಮಯವಾದ ಭೂಮಿಯೂ, ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತವೂ, ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೮೪. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗೆ ಈ ಲೋಕಗಳೂ, ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯೂ, ಭೂರಾದಿ ಲೋಕಗಳೂ, ಪ್ರಾಕೃತರಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಗೂಡಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೮೫. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪುಕೃತಿಯ ಪರಿಮಾಣದ ಏಕದೇಶವಾಗಿವೆ. ಅದರ ಪರಿಮಾಣವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೂಶ್ಚೈವ ಪೃಥಿವ್ಯಾಶ್ಚಾಪ್ಯಶೇಷತಃ |
ಪ್ರಮಾಣಂ ಯೋಜನಾಗ್ರೇಣ ಸಾಂಪ್ರತ್ಯರಭಿಮಾನಿಭಿಃ |
ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ಯಾಃ ಸಭಾಃ ಪುಣ್ಯಾ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಮೂರ್ಧನಿ || ೮೬ ||

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಗತಿಶ್ಚೋಕ್ತಾ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯಾಲತ ಚಕ್ರವತ್ |
ನಾಗವೀಥ್ಯಜವೀಥ್ಯೋಶ್ಚ ಲಕ್ಷಣಂ ಪರಿಕೀರ್ತ್ಯತೇ || ೮೭ ||

ಕಾಷ್ಟಯೋರ್ಲೇಖಿಯೋಶ್ಚೈವ ಮಂಡಲಾನಾಂ ಚ ಯೋಜನೈಃ |
ಲೋಕಾಲೋಕಸ್ಯ ಸಂಧ್ಯಾಯಾ ಅಹ್ನೋ ವಿಷುವತಸ್ತಥಾ || ೮೮ ||

ಲೋಕಪಾಲಾಃ ಸ್ಥಿತಾಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಯೇ ಚತುರ್ದಿಶಂ |
ಪಿತ್ವಣಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಚ ಸಂಧಾಸೌ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಾ || ೮೯ ||

ಗೃಹಿಣಾಂ ನ್ಯಾಸಿನಾಂಚೋಕ್ತೌ ರಜಃ ಸತ್ವಸಮಾಶ್ರಯಾತ್ |
ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಚ ಪದಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಧರ್ಮಾದ್ಯಾ ಯತ್ರಧಿಷ್ಠಿತಾಃ || ೯೦ ||

೮೬. ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರರೂ, ಅಶೇಷ ಭೂಮಂಡಲವೂ, ಇವುಗಳ ಯೋಜನ ಪ್ರಮಾಣವೂ, ಅವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸಭೆಗಳೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೮೭. ಅದರ ತರುವಾಯ ಅಲತ ಚಕ್ರದಂತೆ ಸ್ವರ್ಗದ ಗಮನಾಗಮನ ಗಳೂ, ನಾಗವೀಥಿ, ಅಜವೀಥಿಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೮೮. ದಿಕ್ಕುಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ, ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತ, ಸಂಧ್ಯೆ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ವಿಷುವತ್ತುಣ್ಯದಿವಸ ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೮೯-೯೦. ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳ ಉರ್ಧ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಲೋಕಪಾಲಕರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಗೃಹಸ್ಥರು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಇವರುಗಳ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಾದಿಗಳು ನೆಲೆಸಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೋಶ್ಚಾರೋ ಗ್ರಹಾಣಾಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ತಥಾ ।

ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಧ್ರುವಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತ್ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಚ ಶುಭಾಶುಭಂ || ೯೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ನಿರ್ಮಿತಃ ಸೌರಃ ಸ್ಯಂದನೋರ್ಧವಶಾತ್ಸ್ವಯಂ ।

ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಭಗವಾ ಯೇನ ಪ್ರಸರ್ಪತಿ ದಿವಿ ಸ್ವಯಂ || ೯೧ ||

ಸ ರಥೋಽಧಿಷ್ಠಿತೋ ದೇವೈ ಅದಿತ್ಯೈ ಋಷಿಭಿಃ ಸ್ತಥಾ ।

ಗಂಧರ್ವೈರಪ್ಸರೋಭಿಶ್ಚ ಗ್ರಾಮಣೀ ಸರ್ಪ ರಾಕ್ಷಸೈಃ || ೯೨ ||

ಅಪಾಂಸಾರಮಯಸ್ಯೇಂದೋಃ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಚ ರಥಸ್ತಥಾ ।

ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯೌ ಚ ಸೋಮಸ್ಯ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಸೂರ್ಯಕಾರಿಕಾ || ೯೩ ||

ಸೂರ್ಯಾದೀನಾಂ ಸ್ಯಂದನಾನಾಂ ಧ್ರುವಾದೇವ ಪ್ರಕೀರ್ತನಂ ।

ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಶಿಶುಮಾರಶ್ಚ ಯಸ್ಯ ಪುಚ್ಛೇ ಧ್ರುವಃ ಸ್ಥಿತಃ || ೯೪ ||

೯೦. ಧ್ರುವಗತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿ ಗ್ರಹಗಳ ಸಂಚಾರವನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಶುಭಾಶುಭ ಫಲಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೯೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸ್ವಂತಪ್ರಯೋಜನೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ರಥವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಆ ರಥದಿಂದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವನು ಎಂಬ ವಿಷಯವು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೯೨. ಅಂಥಹ ರಥವನ್ನು, ದೇವತೆಗಳು, ದ್ವಾವಶಾದಿತ್ಯರು, ಋಷಿಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸರ್ಪರಾಕ್ಷಸರು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಹತ್ತಿ ಸಂಚರಿಸುವ ವಿಷಯವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

೯೩. ಜಲಮಯನಾದ ಚಂದ್ರನ ರಥ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಹ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೯೪. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿಗಳ ಸಂಚಾರವು ಧ್ರುವಗತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಧ್ರುವನು ಶಿಶುಮಾರ ಮೂರ್ತಿಯ ಪುಚ್ಛವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ತಾರಾ ರೂಪಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ಗ್ರಹೈಃ ಸಹ ।

ನಿನಾಸಾ ಯತ್ರ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ದೇವಾನಾಂ ಪುಣ್ಯಕಾರಿಣಾಂ || ೯೬ ||

ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ ಸಹಸ್ರೇ ಚ ವರ್ಷ ಶೀತೋಷ್ಣನಿವೃತಃ ।

ಪ್ರವಿಭಾಗಶ್ಚ ರಶ್ಮೀನಾಂ ನಾನುತಃ ಕರ್ಮತೋರ್ಭತಃ || ೯೭ ||

ಪರಿಮಾಣಗತೀ ಚೋಕ್ತೇ ಗ್ರಹಾಣಾಂ ಸೂರ್ಯ ಸಂಶ್ರಯಾತ್ ।

ಯ ಥಾ ಚಾಶು ವಿಷಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಶಂಭೋಃಕಂಠಸ್ಯ ನೀಲತಾ || ೯೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಸಾದಿತಸ್ಯಾಶು ವಿಷಾದಃ ಶೂಲಪಾಣಿನಃ ।

ಸ್ತೂಯಮಾನಃ ಸುರೈರ್ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ತೌತಿ ದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೯೯ ||

ಲಿಂಗೋದ್ಭವ ಕಥಾಪುಣ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶಿನೀ ।

ವಿಶ್ವರೂಪಾತ್ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಪರಿಣಾಮೋಯಮದ್ಭುತಃ || ೧೦೦ ||

೯೬. ಪುಣ್ಯಕಾರಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಶುಭಫಲದಾಯಕಗಳೂ, ತಾರಾ ರೂಪಗಳೂ, ಆದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಹ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಆ ಧ್ರುವಗತಿ ಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

೯೭-೯೮-೯೯. ಸೂರ್ಯನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನ ಸಹಸ್ರಾರು ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆ, ಶೀತ, ಉಷ್ಣ, ಇವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿಭಾಗಗಳೂ, ನಾಮ, ಕಾರ್ಯ, ಪುಯೋ ಜನಗಳೂ, ಗ್ರಹಗಳ ಪರಿಮಾಣಗತಿಗಳೂ ಸಹ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನೂ, ವಿಷಭಕ್ಷಕನೂ, ಶೂಲಪಾಣಿಯೂ, ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಕಂಠದ ಸ್ತೈಲ್ಯವು ವಿಷ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗತಿ ಗಳೂ ಸಹ ಉಂಟಾಗುವುವು. ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ದೇವೇಶನಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದನು. “ಇವೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತ ವಾಗಿವೆ”

೧೦೦. ಲಿಂಗೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥೆಯು ಪವಿತ್ರವಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತವಾಪಸರಿ ಹಾರಕವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ವಿಶ್ವರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ತತ್ವಕ್ಕುಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಜನಕವಾಗಿದೆ.

ಪುರೂರವಸ ಐಲಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾನುಪಕೀರ್ತನಂ ।

ಪಿತ್ವಾಣಾಂ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರಾಣಾಂ ತರ್ಪಣಂ ಚಾಮೃತಸ್ಯ ನೈ || ೧೦೧ ||

ತತಃ ಪರ್ವಾಣಿ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಪರ್ವಾಣಾಂ ಚೈವ ಸಂಧಯಃ ।

ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗತಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಾಂ ಚಾಪ್ಯಧೋ ಗತಿಂ ।

ಪಿತ್ವಾಣಾಂ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರಾಣಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧೇನಾನುಗ್ರಹೋ ಮಹಾ || ೧೦೨ ||

ಯುಗಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣಂ ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಚ ಕೃತೇ ಯುಗೇ ।

ತ್ರೇತಾಯುಗೇ ಚಾಪಕರ್ಷಾದ್ವಾರ್ತಾಯಾಃ ಸಂಪ್ರವರ್ತನಂ || ೧೦೩ ||

ವರ್ಣಾನಾಮಾಶ್ರಮಾಣಾಂ ಚ ಸಂಖ್ಯಾನಂ ಚ ಪ್ರವರ್ತನಂ ।

ವರ್ಣಾನಾಮಾಶ್ರಮಾಣಾಂ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಿಃ ಧರ್ಮತಸ್ತಥಾ || ೧೦೪ ||

ಯಜ್ಞಪ್ರವರ್ತನಂ ಚೈವ ಸಂವಾದೋ ಯತ್ರ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।

ಋಷೀಣಾಂ ವಸುನಾ ಸಾರ್ಥಂ ವಸೋಶ್ವಾಧಃ ಪುನರ್ಗತಿಃ || ೧೦೫ ||

೧೦೧. ಐಲ ರಾಜನ ಪುತ್ರನಾದ ಪುರೂರವಸನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯೂ ಉಭಯ ವಿಧರಾದ ಪಿತೃಗಳ ತರ್ಪಣವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ಎಂಬ ವಿಷಯವೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೧೦೨. ಅನಂತರ ಪರ್ವಕಾಲ ಸಂಧಿಕಾಲಗಳೂ, ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಾದಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಉಭಯವಿಧರಾದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಮಹಾಫಲವೂ ಕೂಡ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೦೩. ಕೃತಯುಗಾದಿ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ, ಅವುಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಗಳೂ, ಕೃತಯುಗಕ್ಕಿಂತಲೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ನ್ಯೂನತೆಯೂ, ಪ್ರಜಾಜೀವನವೂ ಸಹ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೦೪. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ಗಣನೆ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಅವುಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೂ ಸಹ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೦೫. ಯಾಗಮಾಡತಕ್ಕ ವಿಧಾನಗಳು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳಿಗೂ, ವಸುಗಳಿಗೂ ಉಂಟಾದ ವಿವಾದ, ಋಷಿಗಳ ಅವಮಾನದಿಂದಂಟಾದ ವಸುಗಳ ಅಧೋಗತಿಗಳು, ಇವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಶ್ನಾನಾಂ ದುರ್ವಚತ್ತಂ ಚ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮೃತೇನುಸುಂ ।

ಪ್ರಶಂಸಾ ತಪಸಶ್ಚೋಕ್ತಾ ಯುಗಾವಸ್ಥಾಶ್ಚ ಕೃತ್ಸುಶಃ ।

ದ್ವಾಪರಶ್ಚ ಕಲೀಶ್ವಾತ್ರ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಪ್ರಕೀರ್ತನಂ

॥ ೧೦೬ ॥

ದೇವತೀರ್ಯಜ್ಞನುಷ್ಠಾಣಾಂ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ ಯುಗೇ ಯುಗೇ ।

ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಯುಗಸಾನುರ್ಥ್ಯಾತ್ ಪರಿಣಾಹೋಚ್ಛ್ರಯಾಯುಷಃ ॥

ಶಿಷ್ಟಾದೀನಾಂ ಚ ನಿರ್ದೇಶಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಶ್ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।

ವೇದಸ್ಯ ತದ್ವಿಜಾತಾನಾಂ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಚ ಪ್ರಕೀರ್ತನಂ

॥ ೧೦೭ ॥

ಶಾಖಾಣಾಂ ಪರಿಮಾಣಂ ಚ ವೇದವ್ಯಾಸಾದಿ ಶಬ್ದನಂ ।

ಮನ್ವಂತರಾಣಾಂ ಸಂಹಾರಃ ಸಂಹಾರಾಂತೇ ಚ ಸಂಭವಃ

॥ ೧೦೮ ॥

ದೇವತಾನಾಂ ಋಷೀಣಾಂ ಚ ಮನೋಃ ಪಿತೃಗಣಸ್ಯ ಚ ।

ನ ಶಕ್ಯಂ ವಿಸ್ತರಾದ್ವಕ್ತುಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಚ ಸಮಾಸತಃ

॥ ೧೦೯ ॥

೧೦೬. ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಿಕ್ಕವರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದೂ, ತಪೋವರ್ಣನೆಯೂ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಯುಗಗಳ ಅವಸ್ಥೆಗಳೂ, ಕಲಿ, ದ್ವಾಪರ ಯುಗಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವರ್ಣನೆಯೂ ಸಹ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೦೭. ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಶಾಲತೆ, ಏಳಿಗೆ, ಆಯುಸ್ಸು ಮುಂತಾದವು ಆಯಾ ಯುಗಾನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೦೮-೧೦೯. ಶಿಷ್ಟರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳೂ, ವೇದಮಂತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ, ವೇದಗಳ ಶಾಖೆಗಳೂ, ಮತ್ತು ಪರಿಮಾಣವೂ, ವೇದವ್ಯಾಸಶಬ್ದ ನಿರ್ವಚನವೂ, ಮನ್ವಂತರಗಳ ಲಯೋತ್ಪತ್ತಿಗಳೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೧೦. ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಗಳು, ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಣಗಳು ಇವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಮನ್ವಂತರಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾ ಚ ಮಾನುಷೇಣ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ ।

ಮನ್ವಂತರಾಣಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಮೇತದೇವ ಚ ಲಕ್ಷಣಂ

॥ ೧೧೧ ॥

ಅತೀತಾನಾಗತಾನಾಂ ಚ ವರ್ತಮಾನೇನ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।

ತಥಾ ಮನ್ವಂತರಾಣಾಂ ಚ ಪ್ರತಿಸಂಧಾನಲಕ್ಷಣಂ

॥ ೧೧೨ ॥

ಅತೀತಾನಾಗತಾನಾಂ ಚ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸ್ವಾಯಂಭುವೇಂತರೇ ।

ಮನ್ವಂತರ ತ್ರಯಂ ಚೈವ ಕಾಲಜ್ಞಾನಂ ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ

॥ ೧೧೩ ॥

ಮನ್ವಂತರೇಷು ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಜೇಶಾನಾಂ ಚ ಕೀರ್ತನಂ ।

ದಕ್ಷಸ್ಯ ಚಾಪಿ ದೌಹಿತ್ರಾಃ ಪ್ರಿಯಾಯಾ ದುಹಿತುಃ ಸುತಾಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಿಶ್ಚೇ ಜನಿತಾ ದಕ್ಷೇಣೈವ ಚ ಧೀಮತಾ

॥ ೧೧೪ ॥

೧೧೧. ಮನ್ವಂತರವೂ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಮಾನುಷಪ್ರಮಾಣಾನುಗುಣವಾಗಿ ಹೇಳಿವೆ. ಇದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೧೨. ಅತೀತಾನಾಗತ ಮನ್ವಂತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಈಗ ಇರತಕ್ಕ ಮನ್ವಂತರದಂತೆಯೂ, ಅವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮಗಳೂ ಸಹ ವರ್ತಮಾನ ಮನ್ವಂತರದಂತೆಯೂ, ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೧೩. ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಅತೀತಾನಾಗತ ಮನ್ವಂತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ, ಮೂರು ಮನ್ವಂತರ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಕಾಲಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೧೧೪. ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜರುಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೂ, ಜನಿತರಾದ, ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ತನ್ನ ದೌಹಿತ್ರರ ನಿರೂಪಣೆಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಸಾವರ್ಣ್ಯದ್ವಾರ್ತ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಮನವೋ ಮೇರುಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।

ಧ್ರುವಸ್ಯೋತ್ತಾನಸಾದಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೋಪವರ್ಣನಂ

॥ ೧೦೫ ॥

ಪೃಥುನಾಪಿ ಚ ನೈನ್ಯೇನ ಭೂಮೇದೋಹಪ್ರವರ್ತನಂ ।

ಸಾತ್ರಾಣಾಂ ಪಯಸಾಂ ಚೈವ ವಂಶಾನಾಂ ಚ ವಿಶೇಷಣಂ ।

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಿಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ದುಗ್ಧಾ ಚೇಯಂ ವಸುಂಧರಾ

॥ ೧೦೬ ॥

ದಶಭ್ಯಸ್ತು ಪ್ರಚೇತೇಭ್ಯೋ ಮಾರಿಷಾಯಾಂ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ।

ದಕ್ಷಸ್ಯ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಜನ್ಮ ಸೋಮಸ್ಯಾಂಶೇನ ಧೀಮತಃ

॥ ೧೦೭ ॥

ಭೂತಭವ್ಯಭವೇಶತ್ವಂ ಮಹೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಚ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ।

ಮನ್ವಾದಿಕಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಆಖ್ಯಾನ್ಯೈರ್ಬಹುಭಿರ್ವೃತಾಃ

॥ ೧೦೮ ॥

೧೦೫. ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಮೇರ್ವಾದಿವರ್ಣನೆಯೂ, ಮೇರುವನ್ನಾ ಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಮನುಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯೂ, ಧ್ರುವ ಮತ್ತು ಉತ್ತಾನವಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇವರುಗಳ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಸಹ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

೧೦೬. ಪೃಥು ಮತ್ತು ವೇನರಾಜರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಲು ಕರೆದ ವಿಚಾರವೂ, ಪಾತ್ರೆ, ಹಾಲು, ವಂಶ ವಿಶೇಷಗಳ ವಿಷಯಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಲು ಕರೆದ ವಿಚಾರವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೦೭. ದಶಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರಿಂದ ಮಾರಿಷಾ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಸೋಮ ಸಂಭೂತನೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಆದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ವಿಷಯವೂ, ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸೋಮನ ವಂಶದಿಂದ ಜನಿಸಿರುವ ವಿಷಯವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೧೦೮. ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರ ದೊರೆತನವು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನ್ವಾದಿಗಳ ವಿಷಯಗಳೂ ಸಹ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ವೈವಸ್ವತಸ್ಯ ಚ ಮನೋಃ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಸರ್ಗವಿಸ್ತರಃ |
 ದೇವಸ್ಯ ಮಹತೋಯಜ್ಞೇ ವಾರುಣೇಂ ಬಿಭ್ರತಸ್ತನುಂ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಶುಕ್ರಾತ್ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿಃ ಭೃಗವಾದಿನಾಂಚ ಕೀರ್ತನಂ || ೧೧೯ ||

ನಿನಿವೃತ್ತೇ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೇ ಚಾಕ್ಷುಷಸ್ಯ ಮನೋಃಶುಭೇ |
 ದಕ್ಷಸ್ಯ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಸರ್ಗೋ ಧಾನಾದ್ವೈವಸ್ವತೇಂತರೇ || ೧೨೦ ||

ನಾರದಃ ಪ್ರಿಯಸಂವಾದೀ ದಕ್ಷಪುತ್ರಾನ್ಮಹಾಬರ್ಹಾ |
 ನಾಶಯಾಮಾಸ ಶಾಪಾಯ ಆತ್ಮನೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಃ || ೧೨೧ ||

ತತೋ ದಕ್ಷೋಽಸೃಜತ್ ಕನ್ಯಾ ನೀರಿಣ್ಯಾಮೇವ ನಿಶ್ರುತಾಃ |
 ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಧರ್ಮಸರ್ಗಶ್ಚ ಕಾಶ್ಯಪಸ್ಯ ಚ ಧೀಮತಃ || ೧೨೨ ||

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚೈವ ಭವಸ್ಯ ಚ |
 ಏಕತ್ವಂ ಚ ಪೃಥಕ್ತ್ವಂ ಚ ನಿಶೇಷತ್ವಂ ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ || ೧೨೩ ||

೧೧೯. ವೈವಸ್ವತ ಮನುನಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವೂ, ವಾರುಣೇ ರೂಪಧಾರಿ ಯಾದ ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಭೃಗವಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವೂ, ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೧೨೦. ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯು ನಡೆದ ತರುವಾಯ, ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವೂ ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ.

೧೨೧. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರೂ, ಪ್ರಿಯವಾಣಿವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ನಾರದರು, ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೧೨೨. ಅನಂತರ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ವಾರುಣೇ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಷಯವೂ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಕಶ್ಯಪರ ಧರ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಕೂಡ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೧೨೩. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರಾದ ಈ ಮೂವರು ಒಬ್ಬನೇ ಯೆಂಬ ಐಕ್ಯಭಾವವೂ, ಭಿನ್ನ, ಭಿನ್ನ ರೆಂಬ ಭೇದ ಭಾವಾದಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ಕೂಡ ವಿವೇಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈಶತ್ವಾಚ್ಚ ಯಥಾ ಶಸ್ತ್ರಾ ಜಾತಾ ದೇವಾಃ ಸ್ವಯಂಭುವಾ |
ಮರುತ್ಸ್ರಸಾದೋ ಮರುತಾಂ ದಿತ್ಯಾ ದೇವಾಂಶಸಂಭವಾಃ || ೧೨೪ ||

ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಮರುತಾಂ ಚಾಥ ಗಣಾಸ್ತೇ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತಕಾಃ |
ದೇವತ್ವಂ ಪಿತೃವಾಕ್ಯೇನ ನಾಯುಸ್ಕಂಧೇನ ಚಾಶ್ರಯಃ || ೧೨೫ ||

ದೈತ್ಯಾನಾಂ ದಾನವಾನಾಂ ಚ ಗಂಧರ್ವೋರಗ ರಾಕ್ಷಸಾಂ |
ಸರ್ವಭೂತಪಿಶಾಚಾನಾಂ ಪಶೂನಾಂ ಪಕ್ಷಿವೀರುಧಾಂ |
ಉತ್ಪತ್ತಯಶ್ಚಾಪ್ಸರಸಾಂ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಬಹುವಿಸ್ತರಾತ್ || ೧೨೬ ||

ಸಮುದ್ರಸಂಯೋಗಕೃತಂ ಜನ್ಮೈರಾವತಹಸ್ತಿನಃ |
ವೈನತೇಯಸಮುತ್ಪತ್ತಿಸ್ತಥಾ ಚಾಸ್ಯಾಭಿಷೇಚನಂ || ೧೨೭ ||

೧೨೪. ದಿತಿ ದೇವಿಯಿಂದ ಶಾಪಹೊಂದಿದ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ, ದೇವಾಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ನಾಯುದೇವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಮರುದ್ಗಣವೂ ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟವಾದುವು.

೧೨೫. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಮರುತ್ತುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಏಳೇಳು ಗಣಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ತರುವಾಯ ಅವರ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ದೇವಪುರುಷರಾಗಿ (ದೇವತೆಗಳಾಗಿ) ಇದ್ದರು. ಅವರು ನಾಯು ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಧಾರರಾಗಿದ್ದರು.

೧೨೬. ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಸರ್ಪರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಸರ್ವ ಭೂತಗಳು, ಪಿಶಾಚಗಳು, ಪಶುಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಗಿಡಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಪ್ಸರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇವರುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವು ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿತ ವಾಗಿದೆ.

೧೨೭. ಸಮುದ್ರಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಐರಾವತ ವೆಂಬ ಆನೆಯ ಜನ್ಮವೂ ಗರುಡರಾಜನ ಉತ್ಪತ್ತಿಭಿಷೇಕಗಳೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಭೃಗೂಣಾಂ ವಿಸ್ತರಶ್ಲೋಕ್ತಸ್ತಥಾ ಚಾಂಗೀರಸಾನುಪಿ ।

ಕಶ್ಯಪಸ್ಯ ಪುಲಸ್ತ್ಯಸ್ಯ ತಥೈವಾತ್ರೇರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ

॥ ೧೨೮ ॥

ಪರಾಶರಸ್ಯ ಚ ಮುನೇಃ ಪ್ರಜಾಢಾಂ ಯತ್ರ ವಿಸ್ತರಃ ।

ದೇವತಾನಾನ್ಮುಷೀಣಾಂ ಚ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ತತಃ ಪರಂ

॥ ೧೨೯ ॥

ತಿಸ್ರಃ ಕನ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಯಾಸು ಲೋಕಾಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ ।

ಪಿತೃದಾಹಿತ್ರನಿರ್ದೇಶೋ ದೇವಾನಾಂ ಜನ್ಮಚೋಚ್ಯತೇ

॥ ೧೩೦ ॥

ವಿಸ್ತರಸ್ತೇ ಭಗವತಃ ಪಂಚಾನಾಂ ಸುಮಹಾತ್ಮನಾಂ ।

ಇಲಾಯಾ ವಿಸ್ತರಶ್ಲೋಕ್ತ ಅದಿತ್ಯಸ್ಯ ತತಃ ಪರಂ

॥ ೧೩೧ ॥

ವಿಕುಕ್ಷಿಚರಿತಂ ಚೋಕ್ತಂ ಧುಂಧೋಶ್ಚೈವ ನಿಬರ್ಹಣಂ ।

ಬೃಹದ್ಬಲಾಂತಸಂಕ್ಷೇಪಾದಿಕ್ಷಾಕ್ಷಾದ್ಯಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ

॥ ೧೩೨ ॥

ನಿನ್ಯಾದೀನಾಂ ಕ್ಷಿತೀಶಾನಾಂ ಯಾವಜ್ಜನ್ಮಗಣಾದಿತಿ ।

ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ವಿಸ್ತರೋ ಯಶ್ಚ ಯಯಾತೇರಪಿ ಭೂಪತೇಃ

॥ ೧೩೩ ॥

೧೨೮-೧೨೯. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಕಶ್ಯಪ, ಅತ್ರಿ, ಭೃಗು, ಅಂಗೀರಸ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪ್ರಜಾವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದ ಪರಾಶರ, ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳು, ಇವರುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವೂ ಸಹ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೧೩೦. ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಮೂವರು ಕುಮಾರಿಯರು ಪಿತೃ ಮತ್ತು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಇವರ ನಿರೂಪಣೆಯೂ, ದೇವತೆಗಳ ಜನ್ಮವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೩೧. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಪಂಚ ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಭೂಮಾತೆ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯದೇವ ಇವರ ವಿಷಯಗಳೂ ಸಹ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೧೩೨-೧೩೩. ತರುವಾಯ ವಿಕುಕ್ಷಿರಾಜನ ಚರಿತವೂ, ಧುಂಧುರಾಜನ ನಾಶಕ್ರಮವೂ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮಹಾರಾಜನ ಮಹತ್ವಾದ ಸೈನ್ಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೂ ನಿಮಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರುಗಳ ಜನ್ಮಗಣಗಳೂ, ಯಯಾತಿರಾಜನ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಕ್ರಮಾದಿಗಳೂ ಸಹ ತಿಳಿದು ಬಂದಿವೆ.

ಯದುವಂಶಸಮುದ್ದೇಶೋ ಹೈಹಯಸ್ಯ ಚ ವಿಸ್ತರಃ ।

ಕ್ರೋಷ್ಣೋರನಂತರಂ ಚೋಕ್ತಸ್ತಥಾ ವಂಶಸ್ಯ ವಿಸ್ತರಃ ॥ ೧೩೪ ॥

ಜ್ಯಾಮಘಸ್ಯ ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಶ್ಚ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।

ದೇವಾವೃಧಸ್ಯ ತ್ವರ್ಕಸ್ಯ ವೃಷೇಶ್ಚೈವ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥ ೧೩೫ ॥

ಅತ್ರಿಮಿತ್ರಾನ್ವಯಶ್ಚೈವ ವಿಷ್ಣೋರ್ದಿವ್ಯಾಭಿಶಂಸನಂ ।

ವಿವಸ್ವತೋಽಥ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಮಣಿರತ್ನಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ॥ ೧೩೬ ॥

ಯುಧಾಜಿತಃ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಃ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।

ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಚಾನ್ವಯಃ ಶ್ರೀರ್ಮಾರ್ ರಾಜರ್ಷೇದೇವನಿಾಧುಷಃ ॥ ೧೩೭ ॥

ಪುನಶ್ಚ ಜನ್ಮ ಚಾಪ್ಯುಕ್ತಂ ಚರಿತಂ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।

ಕಂಸಸ್ಯ ಚಾಪಿ ದೌರಾತ್ಮ್ಯಂ ಏಕಾಂತೇನ ಸಮುದ್ಭವಃ ॥ ೧೩೮ ॥

ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ದೇವಕ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಜನ್ಮ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ।

ವಿಷ್ಣೋರನಂತರಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೋಪ ವರ್ಣನಂ ॥ ೧೩೯ ॥

೧೩೪-೧೩೫-೧೩೬-೧೩೭. ಯದುವಂಶವು ಜನಿತವಾಗಲು ಕಾರಣವೂ, ಹೈಹಯರಾಜನ ಚರಿತೆಯೂ, ಮತ್ತು ಕ್ರೋಷ್ಣರಾಜನ ನಂತರ ಉಂಟಾದ ವಂಶವಿಸ್ತಾರವೂ, ಕೂಡ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ತರುವಾಯ ಜ್ಯಾಮಘರಾಜನ ಮಹಿಮೆ ಅವನ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿ, ದೇವವೃಧ, ಅರ್ಕ, ಅತ್ರಿ, ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಗುಣಾನುವಾದ, ಅತ್ರಿಮಿತ್ರರ ಅನ್ವಯ ವರ್ಣನೆ, ಭಗವನ್ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಮಹಾಪುರುಷನಾದ ಯುಧಾಜಿತದ್ರಾಜನು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಂದ ಶಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ತಂದ ವಿಷಯ, ಅವನ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ರಾಜರ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

೧೩೮-೧೩೯. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪುರುಷರ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿ ಮಹಿಮೆಗಳೂ, ಕಂಸನ ದುಷ್ಕೃತನವೂ, ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ವಸುದೇವರಾಜನಿಂದ ದೇವಕೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ಸಂಗತಿಯೂ, ತದನಂತರವಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ದೈವಾಸುರೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನೇ ವಿಷ್ಣುನಾ ಸ್ತ್ರೀವಧೇ ಕೃತೇ ।
ಸಂರಕ್ಷತಾ ಶಕ್ರವಧಂ ಶಾಪಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಪುರಾ ಭೃಗೋಃ ॥
ಭೃಗುಶ್ಲೋತಾಫಪಯಾಮಾಸ ದಿವ್ಯಾಂ ಶುಕ್ರಸ್ಯ ಮಾತರಂ ॥ ೧೪೦ ॥

ದೇವಾನಾಮಸುರಾಣಾಂ ಚ ಸಂಗ್ರಾಮಾ ದ್ವಾದಶಾಯುತಾಃ ।
ನಾರಸಿಂಹಪ್ರಭೃತಯಃ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಪ್ರಾಣಿನಾಶನಾಃ ॥ ೧೪೧ ॥

ಶುಕ್ರೇಣಾರಾಧನಂ ಸ್ಥಾಣೋರ್ಧೀರೇಣ ತಪಸಾ ಕೃತಂ ।
ವರದಾನ ಪ್ರಲುಬ್ಧೇನ ಯತ್ರ ಶರ್ವಸ್ತವಃ ಕೃತಃ ॥
ಅನಂತರಂ ವಿನಿದಿಷ್ಟಂ ದೇವಾಸುರವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ೧೪೨ ॥

ಜಯಂತ್ಯಾ ಸಹ ಸಕ್ರೇ ತು ಯತ್ರ ಶುಕ್ರೇ ಮಹಾತ್ಮನಿ ।
ಅಸುರಾಃ ನೋಹಯಾಮಾಸ ಶುಕ್ರರೂಪೇಣ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ॥
ಬೃಹಸ್ಪತಿಸ್ತು ತಾನ್ ಶುಕ್ರಃ ಶಶಾಪ ಸ ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ ॥ ೧೪೩ ॥

೧೪೦. ದೇವಾಸುರರು ಹುಟ್ಟಲಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸ್ತ್ರೀವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಭೃಗುಋಷಿಗಳಿಗೆ ಶಾಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಸಹ ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಗಳು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ತಾಯಿಯ ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದರು.

೧೪೧. ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಯುದ್ಧವು ಹನ್ನೆರಡುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದವರ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ನರಸಿಂಹಾದ್ಯವತಾರಗಳು ಉಂಟಾದುವು.

೧೪೨. ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಂದ ಈಶ್ವರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪುನಃ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು. ಇದಾದ ತರುವಾಯ ದೇವಾಸುರರ ಕಾರ್ಯಗಳು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೪೩. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಜಯಂತಿಯೊಡನೆ ಸೇರಲಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳು ಶುಕ್ರರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಸುರರನ್ನು ಮೋಹ ಗೊಳಿಸಿದರು. ಆಗ ಅದನ್ನರಿತ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಅಸುರರಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟರು.

ಉಕ್ತಂ ಚ ವಿಷ್ಣುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಜನ್ಮಾದಿ ಶಬ್ದನಂ ।
ತುರ್ವಸುಃ ಶುಕ್ರದಾಹಿತೋ ದೇವಯಾನ್ಯಾಂ ಯದೋರಭೂತ್ ॥
ಅನುದ್ರುಹ್ಯಸ್ತಥಾ ಪೂರ್ಯಯಾತಿ ತನಯಾನ್ಯಪಾಃ ॥ ೧೪೪ ॥

ಅತ್ರ ವಂಶ್ಯಾ ಮಹಾತ್ಮನಸ್ತೇಷಾಂ ಪಾರ್ಥಿವಸತ್ತಮಾಃ ।
ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ದೀರ್ಘಯಶಸೋ ಭೂರಿದ್ರವಿಣ ತೇಜಸಃ ॥ ೧೪೫ ॥

ಕುಶಿಕಸ್ಯ ಚ ವಿಪ್ರರ್ಷೇಃ ಸಮ್ಯಗ್ಗೋ ಧರ್ಮಸಂಶ್ರಯಃ ।
ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯಂತು ಸುರಭಿಯತ್ರ ಶಾಪಮಿಹಾನುದತ್ ॥ ೧೪೬ ॥

ಕೀರ್ತನಂ ಜನ್ತುವಂಶಸ್ಯ ಶಂತನೋರ್ವೀರ್ಯಶಬ್ದನಂ ।
ಭವಿಷ್ಯತಾಂ ತಥಾ ರಾಜ್ಞಾಮುಪಸಂಹಾರ ಶಬ್ದನಂ ॥ ೧೪೭ ॥

ಅನಾಗತಾನಾಂ ಸಪ್ತಾನಾಂ ಮನೂನಾಂ ಚೋಪವರ್ಣನಂ ।
ಭೌಮಸ್ಯಾಂತೆ ಕಲಿಯುಗೇ ಕ್ಷೀಣೇ ಸಂಹಾರವರ್ಣನಂ ॥ ೧೪೮ ॥

೧೪೪. ತರುವಾಯ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಯೂ, ಜನನಾದಿಗಳೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಆಮೇಲೆ ಯದುರಾಜನಿಗೆ ದೇವಯಾನ್ವೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ತುರ್ವಸು ರಾಜನೂ, ರಮಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಯಯಾತಿ ರಾಜನಿಗೆ ಅನುದ್ರುಹ್ಯ, ಪೂರು ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು.

೧೪೫. ಈ ಯಾದವ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಕೀರ್ತಿವಂತರೂ ಅಧಿಕವಾದ ಧನ ಮತ್ತು ತೇಜಸ್ಸುಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆದ ನೃಪೋತ್ತಮರು ಜನಿಸಿದರು.

೧೪೬. ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳು ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದ ಕುಶಿಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಆ ಶಾಪವನ್ನು ಕಾಮಧೇನುವು ಪರಿಹರಿಸಿತು.

೧೪೭. ಜನ್ತು ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಶಂತನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇವರ ವಂಶ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ, ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ರಾಜರ ಲಯವೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಸಿದೆ.

೧೪೮. ಮುಂದೆ ಬರತಕ್ಕ ಸಪ್ತಮನುಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ, ಕಲಿಯುಗವು ಕ್ಷೀಣವಾಗಲು ಭೂಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಹಾರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಪರಾರ್ಥಪರಯೋಚ್ಚೈವ ಲಕ್ಷಣಂ ಪರಿಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಯೋಜನಾಗ್ರೇಣ ಪರಿಮಾಣ ವಿನಿರ್ಣಯಃ

॥ ೧೪೯ ॥

ನೈಮಿತ್ತಿಕಃ ಪ್ರಾಕೃತಿಕಸ್ತಥೈವಾತ್ಯಂತಿಕಃ ಸ್ಥೂತಃ ।

ಕ್ರಿವಿಧಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಪ್ರತಿ ಸಂಚರಃ

॥ ೧೫೦ ॥

ಅನಾವೃಷ್ಟಿಭಾಸ್ಕರಾಚ್ಚ ಘೋರಃ ಸಂವರ್ತಕೋನಲಃ ।

ಮೇಘೋಹ್ನೇಕಾರ್ಣವಂ ವಾಯುಸ್ತಥಾ ರಾತ್ರಿರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ

॥ ೧೫೧ ॥

ಸಂಖ್ಯಾಲಕ್ಷಣಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ತತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಭೂರಾದೀನಾಂ ಚ ಲೋಕಾನಾಂ ಸಸ್ತಾನಾಮುಪವರ್ಣನಂ ॥

ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಚಾತ್ರ ನಿರಯಾಃ ಪಾಪಾನಾಂ ರೌರವಾದಯಃ

॥ ೧೫೨ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋಪರಿಷ್ಠಾತ್ತು ಶಿವಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಮುತ್ತಮಂ ।

ಯತ್ರ ಸಂಹಾರಮಾಯಾಂತಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಸಂಕ್ಷಯೇ

॥ ೧೫೩ ॥

೧೪೯. ಪರಾರ್ಥ ಪರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಯೋಜನ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ಅಳತೆಯೂ, ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

೧೫೦. ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನೈಮಿತ್ತಿಕ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಆತ್ಯಂತಿಕ ವೆಂಬುದಾಗಿ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಸಂಚಾರಗಳು [ಸಂಹಾರಗಳು] ಉತ್ತವಾಗಿವೆ.

೧೫೧. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ರಾತ್ರಿಯಾದ ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯೂ, ಘೋರವಾದ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯೂ, ಜಗಜ್ಜಲ ಮಯವಾಗುವಂತೆ ಮೇಘವರ್ಷಣವೂ, ಘೋರವಾದ ವಾಯು ಸಂಚಾರವೂ ಆಗುವುದೆಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

೧೫೨. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಆಯುಷ್ಯದ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವೂ, ಭೂನ್ಯಾದಿ ಸಸ್ತಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ, ಪಾಪಿಗಳು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೫೩. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂತಗಳೂ, ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಲಯವಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸ್ಥಾನವು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಉಧ್ವಗತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚೈವ ಸತ್ವಾನಾಂ ಪರಿಣಾಮವಿರ್ನಿರ್ಣಯಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರತಿಸಂಸರ್ಗೇ ಸರ್ವಸಂಹಾರವರ್ಣನಂ ॥ ೧೫೪ ॥

ಅಷ್ಟರೂಪೈನುತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಷ್ಟಕ ಮೇವ ಚ ।

ಗತಿಶ್ಲೋಧ್ಧಮಧಶ್ಲೋಕ್ತಾ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ಸಮಾಶ್ರಯಾತ್ ॥ ೧೫೫ ॥

ಕಲ್ಪೇ ಕಲ್ಪೇ ಚ ಭೂತಾನಾಂ ಮಹತಾನುಪಿ ಸಂಕ್ಷಯಃ ।

ಪ್ರಸಂಖ್ಯಾಯ ಚ ದುಃಖಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚಾಪ್ಯನಿತ್ಯತಾ ॥ ೧೫೬ ॥

ದೌರಾತ್ಮ್ಯಂ ಚೈವ ಭೋಗಾನಾಂ ಪರಿಣಾಮವಿರ್ನಿರ್ಣಯಃ ।

ದುರ್ಲಭತ್ವಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯಾದ್ಬೋಷದರ್ಶನಂ ॥ ೧೫೭ ॥

ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಸತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ।

ನಾನಾತ್ವದರ್ಶನಾಚ್ಛುದ್ಧಂ ತತಸ್ತದಭಿವರ್ತತೇ ॥ ೧೫೮ ॥

೧೫೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅವಾಂತರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪರಿಣಾಮ ವಿಪರ್ಯಯಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

೧೫೫. ಅನಂತರ ಅಷ್ಟರೂಪ್ಯವೂ, ಪ್ರಾಣದೇವನ ಅಷ್ಟಕತ್ವವೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅಧೋಲೋಕ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕ ಗಮನವೂ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೫೬. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಕೂಡ ನಾಶವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅನಿತ್ಯವಾದ ದುಃಖದ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಅನಿತ್ಯತೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೫೭. ವಿಷಯ ಸುಖಾನುಭವಗಳಿಂದ ದುಷ್ಟತನವೂ, ದುಷ್ಟರಿವಾಣವೂ, ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ ಮಹಾದೋಷಗಳೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಮೋಕ್ಷವಾದರೋ ವೈರಾಗ್ಯ ಶಮದಮಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪಡೆಯಲು ಬಹಳ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

೧೫೮. ಪ್ರಳಯಾನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಶುದ್ಧಸತ್ವರೂಪಿಯಾಗಿರುವನು. ಆ ಶುದ್ಧಸತ್ವದ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ನಾನಾ ರೂಪಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವನು.

ತತಸ್ತಾಪತ್ರಯೋತೀತೋ ನಿರೂಪಾಖ್ಯೋ ನಿರಂಜನಃ |
ಆನಂದೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ನ ಬಿಭೇತಿ ಕುತಶ್ಚನ || ೧೫೯ ||

ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಚ ಪುನಃ ಸರ್ಗೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋನ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವವತ್ |
ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಋಷಿವಂಶಶ್ಚ ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಃ || ೧೬೦ ||

ಇತಿ ಕೃತ್ಯಸಮುದ್ದೇಶಃ ಪುರಾಣಸ್ಯೋಪವರ್ಣಿತಃ |
ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಜಗತೋ ಹೃತ್ ಸರ್ವಪ್ರಲಯವಿಕ್ರಿಯಾಃ ||
ಪ್ರವೃತ್ತಯಶ್ಚ ಭೂತಾನಾಂ ನಿವೃತ್ತೀನಾಂ ಫಲಾನಿ ಚ || ೧೬೧ ||

ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೋ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಶಕ್ತೇರ್ಜನ್ಮತಥೈವ ಚ |
ಸೌದಾಸಾನ್ನಿಗ್ರಹಸ್ತಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಕೃತೇನ ಚ || ೧೬೨ ||

ಪರಾಶರಸ್ಯ ಚೋತ್ಪತ್ತಿರದೃಶ್ಯತ್ವಂ ತಥಾ ವಿಭೋಃ |
ಜಜ್ಞೇ ಪಿತ್ವಣಾಂ ಕನ್ಯಾಯಾಂ ವ್ಯಾಸಶ್ಚಾಪಿ ಯಥಾ ಮುನಿಃ || ೧೬೩ ||

೧೫೯. ಬ್ರಹ್ಮನ ಆನಂದವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ತಾಪತ್ರಯ ರಹಿತವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಕೃತ ರೂಪರಹಿತವಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ದೋಷವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾರಿಗೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೬೦. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಾತಿರಿಕ್ತವಾದ ಸರ್ವಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮಗಳೂ, ಸರ್ವಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕವಾದ ಋಷಿಗಳ ವಂಶವೂ ಸಹ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

೧೬೧. ಪೂರ್ವೋಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈಗ ಜಗತ್ಪ್ರಲಯದಿಂದಾಗುವ ಸರ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆವು. ಮತ್ತು ಸರ್ವಭೂತಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಿವೃತ್ತಿಗಳೂ ಅವುಗಳ ಫಲಗಳೂ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೧೬೨. ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ, ಶಕ್ತಿಯೆಂಬುವನ ಜನ್ಮವೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಮತ್ತು ಸೌದಾಸನರು ಮಾಡಿದ ಶಕ್ತಿಯ ನಿಗ್ರಹವೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

೧೬೩-೧೬೪. ಆಗ ಪರಾಶರರ ಜನನವೂ, ಭಗವಂತನ ಅದೃಶ್ಯತೆಯೂ, ಪಿತೃಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮುನೀಶ್ವರರಾದ ವ್ಯಾಸರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಪುತ್ರಸಹಿತರೂ,

ಶುಕ್ರಸ್ಯ ಚ ತಥಾ ಜನ್ಮ ಸಹ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಧೀಮತಃ |
ಪರಾಶರಸ್ಯ ಪ್ರದ್ವೇಷೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಕೃತೋ ಯಥಾ

|| ೧೬೪ ||

ವಸಿಷ್ಠಸಂಭೃತಶ್ಚಾಗ್ನಿರ್ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಜಿಘಾಂಸಯಾ |
ಸಂತಾನಹೇತೋರ್ವಿಭುನಾ ಚೀರ್ಣಃ ಸ್ತಂಭೇನ ಧೀಮತಾ ||
ದೈವೇನ ವಿಧಿನಾ ವಿಪ್ರ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಹಿತೈಷಿಣಾ

|| ೧೬೫ ||

ಏಕಂ ನೇದಂ ಚತುಷ್ಪಾದಂ ಚತುರ್ಧಾ ಪುನರೀಶ್ವರಃ |
ಯಥಾ ವಿಭೇದ ಭಗರ್ವಾ ನ್ಯಾಸಃ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಸ್ವಬುದ್ಧಿತಃ ||
ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೈಃ ಪ್ರಶಿಷ್ಯೈಶ್ಚ ಶಾಖಾಭೇದಾಃ ಪುನಃ ಕೃತಾಃ

|| ೧೬೬ ||

ಪ್ರಯೋಗೈಃ ಸಡ್ಗುಣೇಯೈಶ್ಚ ಯಥಾ ಪೃಷ್ಠಃ ಸ್ವಯಂಭುನಾ |
ಪೃಷ್ಠೇನ ಚಾನುಪೃಷ್ಠಾಸ್ತೇ ಮುನಯೋ ಧರ್ಮಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ ||
ದೇಶಂ ಪುಣ್ಯಮಭೀಪ್ಸಂತೋ ವಿಭುನಾ ತದ್ವಿತ್ಯೈಷಿಣಾ

|| ೧೬೭ ||

ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಜನನವೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಪರಾಶರರಿಗೆ
ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕವಾದ ದ್ವೇಷವೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೧೬೫. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ, ವಸಿಷ್ಠರು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿ
ಪಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಹಿತೈಷಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಕುಮಾರ
ಸ್ವಾಮಿಯು ದೈವಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು
ಚಾರ್ಣಮಾಡಿದನು.

೧೬೬. ನಾರಾಯಣ ಅಪರಾವತಾರವೂ, ಪೂಜ್ಯರೂ ಆದ ವ್ಯಾಸ
ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಖಂಡವಾದ ವೇದವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳುಳ್ಳದ್ದನ್ನಾಗಿಯೂ,
ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಿ
ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ವ್ಯಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರೂ
ಕೂಡ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

೧೬೭. ಧರ್ಮಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಆರು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ
ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ದೇಶವು ಯಾವುದೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿ,
ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಶವನ್ನು ಕೋರತಕ್ಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ
ಇಂತೆಂದನು.

ಸುನಾಭಂ ದಿವ್ಯರೂಪಾಖ್ಯಂ ಸತ್ಯಾಂಗಂ ಶುಭವಿಕ್ರಮಂ ।
ಅನೋಪಮ್ಯಮಿದಂ ಚಕ್ರಂ ವರ್ತಮಾನಮತಂದ್ರಿಶಾಃ ॥
ಪೃಷ್ಠತೋ ಯಾತ ನಿಯತಾಸ್ತತಃ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಥ ಯದ್ಧಿತಂ

॥ ೧೬೮ ॥

ಗಚ್ಛತೋ ಧರ್ಮಚಕ್ರಸ್ಯ ಯತ್ರ ನೈಮಿರ್ವಿಶೀರ್ಯತೇ ।
ಪುಣ್ಯಃ ಸದೇಶೋ ಮಂತವ್ಯ ಇತ್ಯುವಾಚ ತದಾ ಪ್ರಭುಂ ॥
ಉಕ್ತ್ವಾ ಚೈವಮುಷೀಃ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಹ್ಯದೃಶ್ಯತ್ವಮಗಾತ್ಸುನಃ

॥ ೧೬೯ ॥

ಗಂಗಾ ಗರ್ಭಸಮಾಹಾರಂ ನೈಮಿಷೇಯತ್ವಮೇವ ಚ ।
ಈಜಿರೇ ಚೈವ ಸಶ್ರೇಣ ಮುನಯೋ ನೈಮಿಷೇ ತದಾ ॥
ಮೃತೇ ಶರದ್ವತಿ ತಥಾ ತಸ್ಯ ಚೋತ್ಥಾಪನಂಕೃತಂ

॥ ೧೭೦ ॥

ಋಷಯೋ ನೈಮಿಷೇಯಾಸ್ತು ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಯಾ ಪುನಃ ।
ನಿಸೀಮಾಂ ಗಾಮಿಮಾಂ ಕೃತ್ಸಾಂ ಕೃತ್ಸಾ ರಾಜಾನಮಾಹರ್ಷಃ ॥
ಯಥಾವಿಧಿ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಂ ತಮಾತಿಥೈರಪೂಜಯೇ

॥ ೧೭೧ ॥

೧೬೮-೧೬೯. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ಸುಂದರವಾದ ರಂಧ್ರವೂ, ಸುರೂಪವೂ ಶುಭಾಂಗವೂ, ಶುಭಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ಅಸದೃಶವೂ ಆಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಧರ್ಮ ಚಕ್ರವನ್ನು ನೀವು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಡಿರಿ. ಹಾಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಧರ್ಮಚಕ್ರವು ಎಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಯು ಕಳಚಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆಯೋ, ಅದೇ ನಿಮ್ಮ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿ ನಾಯವಾದನು.

೧೭೦. ಗಂಗಾದೇವಿಯ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಯೂ, ನೈಮಿಷೇಯತ್ವವೂ, ಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳು ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶರದ್ವಂತನು ಮೃತನಾಗಲು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು.

೧೭೧. ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಅಧಿಕವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ರಾಜನನ್ನು ಕರೆತಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿದರು.

ಪ್ರೀತಂ ತಥಾ ಕೃತಾತಿಥ್ಯಂ ರಾಜಾನಂ ವಿಧಿವತ್ತಥಾ ।
ಅಂತರ್ಧಾನಗತಃ ಕ್ರೂರಃ ಸ್ವಭಾವಸುರಸುರೋ ಹರತ್ ॥ ೧೭೨ ॥

ಅನುಸಸೃಹೃತಂ ಚಾಪಿ ನೃಪಮೈಡಂ ಯಥಾ ಪುರಾ ।
ಗಂಧರ್ವಸಹಿತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಲಾಪಗ್ರಾಮವಾಸಿನಂ ॥ ೧೭೩ ॥

ಸನ್ನಿಪಾತಃ ಪುನಸ್ತಸ್ಯ ಯಥಾ ಯಜ್ಞೇ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಸರ್ವಂ ಯಜ್ಞೇ ವಸ್ತು ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ॥ ೧೭೪ ॥

ತದಾ ವೈ ನೈಮಿಷೇಯಾಣಾಂ ಸತ್ರೇ ದ್ವಾದಶವಾರ್ಷಿಕೇ ।
ಯಥಾ ವಿವಿಧಮಾನಸ್ತು ಐಡಃ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತಸ್ತು ತೈಃ ॥ ೧೭೫ ॥

ಜನಯಿತ್ವಾ ತ್ವರಣ್ಯಂತೇ ಐಡಪುತ್ರಂ ಯಥಾಯುಷಂ ।
ಸಮಾಪಯಿತ್ವಾ ತತ್ಸತ್ರಮಾಯುಷಂ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ ॥ ೧೭೬ ॥

೧೭೨-೧೭೩. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವ
ಈ ರಾಜನನ್ನು ಮಾಯಾವಿಯೂ, ಕ್ರೂರನೂ ಆದ ಸ್ವಭಾವವೆಂಬ ಅಸುರನು
ಅಪಹರಿಸಿದನು. ಆಗ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಏಡಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಂತೆ
ಅವನನ್ನು ಆ ಋಷಿಗಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಕಲಾಪಗ್ರಾಮವಾಸಿಯೂ, ಗಂಧರ್ವ
ಸಹಿತನೂ ಆದ ಆ ಅಸುರನನ್ನು ನೋಡಿದರು.

೧೭೪. ಆಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯಾಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಅಸುರನನ್ನು
ಕೆಡವಿದರು. ಅವನ ಸಂಸರ್ಕದಿಂದ ಆ ಯಾಗಶಾಲೆಯ ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳೂ
ಸುವರ್ಣಮಯವಾದುವು.

೧೭೫. ಆಗ ದ್ವಾದಶವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ
ನೆರದಿರುವ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿವಾದವು ಸಂಭವಿಸಲು ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು
ಐಡರಾಜನನ್ನು ಒಮ್ಮತದಿಂದ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸಿದರು.

೧೭೬. ಅನಂತರ ಐಡನಿಗೆ ಆಯುರ್ನಾಮಕನಾದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಲು,
ಅವನ ಮೂಲಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆ ಯಾಗವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಆ ರಾಜನನ್ನು
ಮರ್ಯಾದಿಸಿದರು.

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಯಥಾವ್ಯಕ್ತಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾಃ ।

ಋಷೀಣಾಂ ಪರಮಂ ಚಾತ್ರ ಲೋಕತಂತ್ರಮನುತ್ತಮಂ ॥ ೧೭೭ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಯತ್ಪುರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪುರಾಣಂ ಜ್ಞಾನಮುತ್ತಮಂ ।

ಅವತಾರಶ್ಚ ರುದ್ರಸ್ಯ ದ್ವಿಜಾನುಗ್ರಹಕಾರಣಾತ್ ॥ ೧೭೮ ॥

ತಥಾ ಪಾಶುಪತಾ ಯೋಗಾಃ ಸ್ಥಾನಾನಾಂಚೈವ ಕೀರ್ತನಂ ।

ಲಿಂಗೋದ್ಭವಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ನೀಲಕಂಠತ್ವಮೇವ ಚ ॥ ೧೭೯ ॥

ಕಥ್ಯತೇ ಯತ್ರ ವಿಸ್ರಾಣಾಂ ವಾಯುನಾ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾ ।

ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಯಮಾಯುಷ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ॥

ಕೀರ್ತನಂ ಶ್ರವಣಂ ಚಾಸ್ಯ ಧಾರಣಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ ॥ ೧೮೦ ॥

೧೭೭. ಎಲೈ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೇ, ನಿಮಗಾಗಿ ಋಷಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಲೋಕಗಳು ಇವುಗಳ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

೧೭೮. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಜ್ಞಾನಪ್ರದವೂ, ಅತ್ಯುತ್ತಮವೂ ಆದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನೂ ಮತ್ತು ರುದ್ರದೇವನ ಅವತಾರವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

೧೭೯. ಹಾಗೆಯೇ ದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮ, ಅದರ ಸ್ಥಾನ, ಲಿಂಗಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಮತ್ತು ನೀಲಕಂಠನಾಗಲು ಕಾರಣ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು.

೧೮೦. ಯಾವ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವಾಯುದೇವನು ಮಹಾತ್ಮರಿಗಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕ ಹೇಳಿದನೋ, ಅಂತಹ ಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣ, ಮನನ, ಕೀರ್ತನಧಾರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಯಶಸ್ಸು, ಆಯುಷ್ಯ, ಪುಣ್ಯ, ಪಾಪನಾಶನ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಅನೇನ ಹಿ ಕ್ರಮೇಣೇದಂ ಪುರಾಣಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯತೇ ।

ಸುಖಮರ್ಥಃ ಸಮಾಸೇನ ಮಹಾನಪ್ಯುಪಲಭ್ಯತೇ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ತಿಂಚಿತ್ಸಮುದ್ರಿಶ್ಯ ಪಶ್ಚಾದ್ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವಿಸ್ತರಂ

॥ ೧೮೧ ॥

ಪಾದಮಾದ್ಯಮಿದಂ ಸಂಯಕ್ ಯೋಧೀಯಾತ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ತೇನಾಧೀತಂ ಪುರಾಣಂ ತತ್ ಸರ್ವಂ ನಾಸ್ಮ್ಯತ್ರ ಸಂಶಯಃ

॥ ೧೮೨ ॥

ಯೋ ವಿದ್ಯಾಚ್ಚ ತುರೋ ವೇದಾರ್ ಸಾಂಗೋಪನಿಷದೋ ದ್ವಿಜಃ ।

ನ ಚೇತ್ಪುರಾಣಂ ಸಂವಿದ್ಯಾನ್ಮೈವ ಸ ಸ್ಯಾದ್ವಿಚಕ್ಷಣಃ

॥ ೧೮೩ ॥

ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ನೇದಂ ಸಮುಪಬೃಂಹಯೇತ್ ।

ಬಿಭೇತ್ಕಲ್ಪಶ್ರುತಾದ್ವೇದೋ ಮಾನುಯಂ ಪ್ರತರಿಸ್ಯತಿ

॥ ೧೮೪ ॥

೧೮೧. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಮಹಾಪುರಾಣದ ಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಾದಿ ಗಳಿಂದ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳೂ ಸಂಭವಿಸುವುವು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಾರತ್ರಿಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವೂ ಕೂಡ ಲಭಿಸುವುದು. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಮೊದಲು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿ ನಂತರ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

೧೮೨. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಈ ಪುರಾಣದ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಠನಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಈ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೋ ಅಂತಹ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೮೩. ಯಾವ ಬ್ರೂಹ್ಮಣನು ವ್ಯಾಕರಣಾದಿ ಷಡಂಗಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಓದಿದರೂ ಕೂಡ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರನೋ, ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಲಾರನು.

೧೮೪. ಯಾವ ಬ್ರೂಹ್ಮಣನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಲು ಬಯಸುವನೋ ಅವನು ಮೊದಲು ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಅಲ್ಪಜ್ಞನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ವೇದಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವೇದಗಳೂ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಹೆದರುತ್ತವೆ.

ಅಭ್ಯಸನ್ನಿಮಮಧ್ಯಾಯಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರೀಕ್ಷಂ ಸ್ವಯಂಭುವಾ ।
ಆಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮುಚ್ಛೇತ ಯಥೇಷ್ಟಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾದ್ಗತಿಂ ॥ ೧೮೫ ॥

ಯಸ್ಮಾತ್ಪುರಾ ಹ್ಯನಿತಿವಿದಂ ಪುರಾಣಂ ತೇನ ತತ್ಪ್ರಕೃತಂ ।
ನಿರುಕ್ತಮಸ್ಯ ಯೋ ವೇದ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಸಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧೮೬ ॥

ನಾರಾಯಣಃ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಪ್ರವರ್ತತೇ ।
ತಸ್ಯಾಪಿ ಜಗತಃಸೃಷ್ಟುಃ ಸೃಷ್ಟಾದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೧೮೭ ॥

ಆತಶ್ಚ ಸಂಕ್ಷೇಪಮಿದಂ ಶ್ರುಣುಧ್ವಂ ।
ಮಹೇಶ್ವರಃ ಸರ್ವಮಿದಂ ಪುರಾಣಂ ।
ಸ ಸರ್ಗಕಾಲೇ ಚ ಕರೋತಿ ಸರ್ಗಾರ್ಗ ।
ಸಂಹಾರಕಾಲೇ ಪುನರಾದದೀತ ॥ ೧೮೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ಷೇ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕಾ
ನಾಮ ಪ್ರಥಮೋಧ್ಯಾಯಃ

೧೮೫. ಯಾವ ಪುರುಷನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನದಾಯಕನಾದ ಈ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ವಿಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ಕೂಡ ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೮೬. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ (ಅನಿತಿ) ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅವಯವಾರ್ಥವನ್ನು ಯಾವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಸರ್ವಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೮೭. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಈ ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಜಗತ್ಕರ್ತನಾದ ಅವನಿಗೂ ಸಹ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಿರುವನು.

೧೮೮. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ. ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡುವನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ಷವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯೆಂಬ ಒಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶ

ಈ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯವು ಅನುಕ್ರಮಣಿಕಾಧ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ, ಇದನ್ನು ಸೂಚನಾಧ್ಯಾಯವೆನ್ನ ಬಹುದು, ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸೂಚನೆಯ ಪದ್ಯವು ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಂಪೂರ್ಣಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವೂ ಸಹ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಯುಮಹಾಪುರಾಣದ ಸಮಸ್ತಗಳಾದ ಅಧ್ಯಾಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಈ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಸಮಗ್ರಪುರಾಣವನ್ನು ಪಠಿಸಿದ ಫಲವು ಬರುವುದೆಂದು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

|| ದ್ವಿತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ ||

|| ಶುಕ ಉವಾಚ ||

ಪ್ರತ್ಯಬ್ರುವ ಪುನಃ ಸೂತಮೃಷಯಶ್ಚೇ ತಪೋಧನಾಃ |
ಕುತ್ರ ಸತ್ರಂ ಸಮಭವತ್ತೇಷಾನುದ್ಭುತಕರ್ಮಣಾಂ || ೧ ||
ಕಿಯಂತಂ ಚೈವ ತತ್ಕಾಲಂ ಕಥಂ ಚ ಸಮವರ್ತತ |
ಅಚಚಕ್ಷ ಪುರಾಣಂ ಚ ಕಥಂ ತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಭಂಜನಃ || ೨ ||
ಅಚಕ್ಷ್ವ ವಿಸ್ತರೇಣೇದಂ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ನಃ |
ಇತಿ ಸನ್ನೋದಿತಃ ಸೂತಃ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಶುಭಂ ವಚಃ || ೩ ||

೧-೨. ಶುಕನು ಹೇಳಿದನು :—ತಪೋಧನರಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅದ್ಭುತ ಕರ್ಮಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮರ ಸತ್ರಯಾಗವು ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟು ಕಾಲದ ವರೆಗೂ, ಹೇಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ವಾಯುದೇವನು ಅವರಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣ ವನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳಿದನು? ಎಂಬೀ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೂತ ಪುರಾಣೀಕರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು.

೩. ಎಲೈ ಸೂತರೇ, ನಮಗೆ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಹಳವಾಗಿ ಕುತೂಹಲವಿರುವುದರಿಂದ, ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುನಿಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಸೂತರು ಈ ಮಂಗಳಕರವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ಶೃಣುಧ್ವಂ ಯತ್ರ ತೇ ಧೀರಾಃ ಈಜಿರೇ ಸತ್ರಮುತ್ತಮಂ ।

ಯಾನಂತಂಚಾಭಿನತ್ಕಾಲಂ ಯಥಾ ಚ ಸಮವರ್ತತ

॥ ೪ ॥

ಸಿಸೃಕ್ಷಮಾಣಾ ವಿಶ್ವಂ ಹಿ ಯತ್ರ ವಿಶ್ವಸೃಜಃ ಪುರಾ ।

ಸತ್ರಂ ಹಿ ಈಜಿರೇ ಪುಣ್ಯಂ ಸಹಸ್ರಂ ಪರಿವತ್ಸರಾಃ

॥ ೫ ॥

ತಪೋ ಗೃಹಪತಿಯೌತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಭವತ್ಸಯಂ ।

ಇಲಾಯಾ ಯತ್ರ ಪತ್ನೀತ್ವಂ ಶಾಮಿತ್ರಂ ಯತ್ರ ಬುದ್ಧಿಮಾಃ ।

ಮೃತ್ಯುಶ್ಚಕ್ರೇ ಮಹಾತೇಜಾಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸತ್ರೇ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ

॥ ೬ ॥

ವಿಬುಧಾ ಈಜಿರೇ ತತ್ರ ಸಹಸ್ರಂ ಪ್ರತಿವತ್ಸರಾಃ ।

ಭ್ರಮತೋ ಧರ್ಮಚಕ್ರಸ್ಯ ಯತ್ರ ನೇಮಿರಶೀರ್ಯತ ॥

ಕರ್ಮಣಾ ತೇನ ವಿಖ್ಯಾತಂ ನೈಮಿಷಂ ಮುನಿಪೂಜಿತಂ

॥ ೭ ॥

೪. ಎಲೈ ಮುನಿಗಳಿರಾ, ಧೀರರಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಆ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಎಷ್ಟುಕಾಲ, ಎಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿರೆಂದು ಸೂತರು ಹೇಳಿದರು.

೫. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ?

೬. ಯಾವ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಯಜಮಾನನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದವನೂ, ಭೂಮಾತೆಯು ಯಜಮಾನಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಆಗಿ ಇದ್ದರೋ ಅಲ್ಲಿ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಯಮ ದೇವನು, ಮಹಾತ್ಮರ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೭. ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಧರ್ಮಚಕ್ರದ ಪಟ್ಟಿಯು ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಿತೋ, ಅಂತಹ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಚಕ್ರದ ಪಟ್ಟಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಶೀರ್ಣವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತೋ, ಆ ಪ್ರದೇಶವು ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದೆ.

ಯತ್ರ ಸಾ ಗೋಮತೀ ಪುಣ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಸೇವಿತಾ ।
ರೋಹಿಣೀ ಸುಷುನೇ ತತ್ರ ತತಃ ಸೋನ್ಮೋಭವತ್ ಸುತಃ ॥ ೮ ॥

ಶಕ್ತಿರ್ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಸಮಭವದ್ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಅರುಂಧತ್ಯಾಃ ಸುತಾ ಯತ್ರ ಶತಮುತ್ರಮತೇಜಸಃ ॥ ೯ ॥

ಕಲ್ಮಾಷಪಾದೋ ನೃಪತಿಃ ಯತ್ರ ಶಪ್ತಶ್ಚ ಶಕ್ತಿನಾ ।
ಯತ್ರ ವೈರಂ ಸಮಭವದ್ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಸಿಷ್ಠಯೋಃ ॥ ೧೦ ॥

ಅದೃಶ್ಯಂತ್ಯಾಂ ಸಮಭವನ್ಮುನಿರ್ಯತ್ರ ಪರಾಶರಃ ।
ಪರಾಭವೋ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಯಸ್ಮಿನ್ ಜಾತೇಹ್ಯವರ್ತತ ॥ ೧೧ ॥

ತತ್ರ ತೇ ಈಜಿರೇ ಸತ್ರಂ ನೈಮಿಷೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ ।
ನೈಮಿಷೇ ಈಜಿರೇ ಯತ್ರ ನೈಮಿಷೇಯಾಸ್ತತಃ ಸ್ಫುತಾಃ ॥ ೧೨ ॥

೮. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವೂ, ಸಿದ್ಧಚಾರಣಸೇವಿತವೂ, ಆದ ಗೋಮತೀ-ಎಂಬ ನದಿಯು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿ ರೋಹಿಣೀ ದೇವಿಯು ಸೌಮ್ಯನೆಂಬಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು.

೯. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ಅರುಂಧತೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ನೂರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರೋ ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯೆಂಬುವನು ಹಿರಿಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದನೋ,

೧೦. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯೆಂಬುವನಿಂದ ಕಲ್ಮಾಷಪಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಶಾಪವೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಕಲಹವೂ ಜನಿಸಿತೋ,

೧೧. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯಂತೀ ಎಂಬುವಳಲ್ಲಿ ಪರಾಶರರಂತಹ ಮುನಿಗಳು ಜನಿಸಿದರೂ ವಸಿಷ್ಠರ ಪರಾಭವವು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ,

೧೨. ಅಂತಹ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಬಹುಕಾಲಿಕವಾದ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನೈಮಿಷೇಯರೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ತತ್ಸತ್ರಮುಭವತ್ತೇಷಾಂ ಸಮಂದ್ವಾದಶ ಧೀಮತಾಂ ।

ಪುರೂರವಸಿ ವಿಕ್ರಾಂತೆ ಪ್ರಶಾಸತಿ ವಸುಂಧರಾಂ

॥ ೧೩ ॥

ಅಷ್ಟಾದಶ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ದ್ವೀಪಾನಶ್ಚ ಪುರೂರವಾಃ ।

ತುತೋಷ ನೈವ ರತ್ನಾ ನಾಂ ಲೋಭಾದಿತಿ ಹಿ ನಃ ಶ್ರುತಂ

॥ ೧೪ ॥

ಊರ್ವಶೀ ಚಕಮೇ ಯಂ ಚ ದೇವಹೂತಿರೈಷೋದಿತಾ ।

ಅಜಹಾರ ಚ ತತ್ಸತ್ರಂ ಸ್ವರ್ವೇಶ್ಯಾ ಸಹ ಸಂಗತಃ

॥ ೧೫ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ನರಪತೌ ಸತ್ರಂ ನೈಮಿಷೇಯಾಃ ಪ್ರಚಕ್ರೀರೇ ।

ಯಂ ಗರ್ಭೇ ಸುಷುನೇ ಗಂಗಾ ಪಾನಕಾದ್ವೀಪತೇಜಸಂ ॥

ತದುಲ್ಬಂ ಪರ್ವತೇ ನ್ಯಸ್ತಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಪದತ

॥ ೧೬ ॥

೧೩. ಪುರೂರವಸ್ಸು ಎಂಬ ಮಹಾರಾಜನು ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು.

೧೪. ಆ ಪುರೂರವಸ್ಸು ಎಂಬ ರಾಜನು ಹದಿನೆಂಟು ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ರತ್ನಗಳ ಲೋಭದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮಗೆ ಶ್ರುತವಾಗಿದೆ.

೧೫. ದೇವಹೂತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಳಾದ ಊರ್ವಶಿಯು ಯಾರನ್ನು (ವರಿಸಿದಳೋ) ಕೋರಿದಳೋ ಅಂತಹ ಪುರೂರವ ರಾಜನು ಆ ಊರ್ವಶಿಯೊಡನೆ ಆ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೬. ಆ ರಾಜನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಮುನಿಗಳು ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದರು. ಆಗ (ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನಿಂದ) ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಆ ಗರ್ಭಾವೃತನಾದ ಚರ್ಮದ ಚೀಲವನ್ನು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿಡಲು ಅದು ಸುವರ್ಣಮಯವಾಯಿತು.

ಹಿರಣ್ಮಯಂ ತತಶ್ಚಕ್ರೈ ಯಜ್ಞನಾಟಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ।
 ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ಸ್ವಯಂ ದೇವೋ ಭಗರ್ವಾ ಲೋಕಸಾವನಂ ॥ ೧೭ ॥

ಬೃಹಸ್ಪತಿಸ್ತತಸ್ತತ್ರ ತೇಷಾಮಮಿತತೇಜಸಾಂ ।
 ಐಲಃಪುರೂರವಾ ಭೇಜಿ ತಂ ದೇಶಂ ಮೃಗಯಾ ಚರತ್ ॥ ೧೮ ॥

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಯಜ್ಞನಾಟಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ।
 ಲೋಭೇನ ಹತವಿಜ್ಞಾನಸ್ತದಾದಾತುಂ ಪ್ರಚಕ್ರಮ್ ॥ ೧೯ ॥

ನೈಮಿಷೇಯಾಸ್ತತಸ್ತಸ್ಯ ಚಕ್ರಾಭ್ಯುತ್ಥಾಪತೇ ಭೃಶಂ ।
 ನಿಜಘ್ನಾಶ್ಚಾಪಿ ಸಂಕ್ರೂದ್ಧಾಃ ಕುಶವಜ್ಞೈರ್ಮನೀಷಿಣಃ ॥ ೨೦ ॥

ತತೋ ನಿಶಾಂತೇ ರಾಜಾನಂ ಮುನಯೋ ದೈವನೋದಿತಾಃ ।
 ಕುಶವಜ್ಞೈರ್ವಿನಿಷ್ಪಿಷ್ಟಾಃ ಸ ರಾಜಾ ವ್ಯಜಹಾತ್ಪನುಂ ॥
 ಔರ್ವಶೇಯಂ ತತಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಂ ಚಕ್ರಾಭ್ಯುತ್ಥಾಪಂ ಭುವಿ ॥ ೨೧ ॥

೧೭. ಅನಂತರ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನು ತಾನೇ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮುನಿಗಳ ಲೋಕಪವಿತ್ರನಾದ ಯಾಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಸುವರ್ಣ ಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

೧೮. ಅಪರಿಮಿತ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಿರಲಾಗಿ ಪುರೂರವ ನಾಮಕನಾದ ಐಲರಾಜನು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೧೯. ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಕರವೂ ಸುವರ್ಣಮಯವೂ ಆದ ಯಾಗಶಾಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಲೋಭದಿಂದ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಅದನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು.

೨೦-೨೧. ಅನಂತರ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ರಾಜನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತಿರುವ ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದರು. ಹೀಗೆ ಹೋರಾಟವಾಗಲು ದೈವಪ್ರೇರಿತರಾದ ಮುನಿಗಳು ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ದರ್ಭೆಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಕೆಡಹಿ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದರು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜನು ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಲಾಗಿ ಅವನ ಮಗನೂ ಊರ್ವಶೀ ಸಂಭವನೂ ಆದ ಆಯು ಯೆಂಬವನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

ನಹುಷಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಪಿತರಂ ಯಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ।

ಸ ತೇಷು ವರ್ತತೇಸನ್ಯಗ್ಧರ್ಮಶೀಲೋ ಮಹೀಪತಿಃ ॥

ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮತ್ಯುಗ್ರಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ ನರಸತ್ತಮಃ

॥ ೨೨ ॥

ಸಾಂತಯಿತ್ವಾ ಚ ರಾಜಾನಂ ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಂ ವರಾಃ ।

ಸತ್ರಮಾರೇಭಿರೇ ಕರ್ತುಂ ಯಥಾವದ್ಧರ್ಮಭೂತಯೇ

॥ ೨೩ ॥

ಬಭೂವ ಸತ್ರಂ ತತ್ತೇಷಾಂ ಬಹ್ವಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ।

ವಿಶ್ವಂ ಸ್ಯಸಕ್ಷಮಾಣಾನಾಂ ಪುರಾ ವಿಶ್ವಸ್ಯಜಾಮಿವ

॥ ೨೪ ॥

ವೈಖಾನಸೈಃ ಪ್ರಿಯಸಖೈರ್ವಾಲಖಿಲ್ಯೈರ್ಮರೀಚಕೈಃ ।

ಅನ್ಯೈಶ್ಚ ಮುನಿಭಿರ್ಜುಷ್ಯಂ ಸೂರ್ಯವೈಶ್ವಾನರಪ್ರಭೈಃ

॥ ೨೫ ॥

೨೨. ಆ ರಾಜನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಹುಷ ಮಹಾರಾಜನ ತಂದೆಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ರನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಾಗಿ ದೇಶವು ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಸಂಪನ್ನವಾಯಿತು.

೨೩. ಅನಂತರ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಪಿತೃವಧೆಯಿಂದ ಖಿನ್ನನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಯಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು.

೨೪. ಮಹಾತ್ಮರು ಮಾಡಿದ ಆ ಯಾಗವು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾಗದಂತೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ ಲೋಕಮಾನ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು.

೨೫. ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರರಿಂದಸಹಿಕರೂ ಸೂರ್ಯಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಸಮರೂ ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ವೈಖಾನಸರು ವಾಲಖಿಲ್ಯರು ಮರೀಚಕರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಆ ಯಾಗಮಂಟಪವು ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು.

ಪಿತೃದೇವಾಸ್ಪರಃಸಿದ್ಧೈರ್ಗಂಧರ್ವೋರಗಚಾರಣೈಃ ।

ಸಂಭಾರೈಸ್ತು ಶುಭೈರ್ಜುಷ್ಪಂ ತೈರೇವೇಂದ್ರಸದೋ ಯಥಾ || ೨೬ ||

ಸ್ತೋತ್ರಸತ್ರಗೃಹೈರ್ದೇವಾರ್ ಪಿತೃ ಪಿತೃಶ್ಚ ಕರ್ಮಭಿಃ ।

ಆನರ್ಚುಶ್ಚ ಯಥಾ ಜಾತಿ ಗಂಧರ್ವಾದೀರ್ದ ಯಥಾವಿಧಿ || ೨೭ ||

ಆರಾಧಯಿತುಮಿಚ್ಛಂತಸ್ತತಃ ಕರ್ಮಾಂತರೇಷ್ವಥ ।

ಜಗುಃ ಸಾಮಾನಿ ಗಂಧರ್ವಾ ನನ್ಯತುಶ್ಚಾಪ್ಸರೋ ಗಣಾಃ || ೨೮ ||

ನ್ಯಾಜಹ್ರುರ್ಮುನಯೋ ವಾಚಂ ಚಿತ್ರಾಕ್ಷರಪದಾಂ ಶುಭಾಂ ।

ಮಂತ್ರಾದಿ ತತ್ತ್ವ ವಿದ್ವಾಂಸೋ ಜಗದುಶ್ಚ ಪರಸ್ಪರಂ || ೨೯ ||

೨೬. ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಯಂತೆ ಪಿತೃಗಳು ದೇವತೆಗಳು ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರು, ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಸರ್ಪರು, ಚಾರಣರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದಲೂ ಸಕಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಪೂರ್ಣವಾದ ಆ ಸತ್ರಯಾಗವು ವಿಶ್ವಮೋಹಕರವಾಗಿತ್ತು.

೨೭. ಅಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡತಕ್ಕ ಮನೆ ಸತ್ರಯಾಗ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಗೃಹ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಜಾತಿ ಮತ ಕುಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯತಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಗಂಧರ್ವದಿಗಳನ್ನೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದರು.

೨೮. ಬೇರೆ ರೀತಿಗಳಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಂತೋಷಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಧರ್ವರು ಗಾನವನ್ನೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರು ನರ್ತನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು.

೨೯. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಅಕ್ಷರ ಪದ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಂಗಳದಾಯಕವಾದ ಭಾಷಣಮಾಡಿದರು. ಮಂತ್ರಾದಿ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಪರಸ್ಪರ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು.

ವಿತಂಡವಚನಾಶ್ಚ ಕ್ರೈ ನಿಜಘ್ನುಃ ಪ್ರತಿವಾದಿನಃ ।

ಋಷಯಸ್ತತ್ರ ವಿದ್ವಾಂಸಃ ಸಾಂಖ್ಯಾರ್ಥನ್ಯಾಯಕೋವಿದಾಃ ॥ ೩೦ ॥

ನ ತತ್ರ ದುರಿತಂ ಕಿಂಚಿತ್ ವಿದಧು ಬ್ರಾಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಾಃ ।

ನ ಚ ಯಜ್ಞಹನೋ ದೈತ್ಯಾ ನ ಚ ಯಜ್ಞಮುಷೋಸುರಾಃ ॥ ೩೧ ॥

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ದುರಿಷ್ಟಂ ವಾ ನ ತತ್ರ ಸಮಜಾಯತ ।

ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಗೈರ್ವಿಧಿರಾಸೀತ್ಸನುಷ್ಠಿತಃ ॥ ೩೨ ॥

ಭೃಗ್ವಾದ್ಯಾ ಋಷಯೋ ಧೀರಾಃ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮೋನ್ಮಾ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।

ಚಕ್ರರೇ ಪೃಷ್ಠಗಮರ್ನಾ ಸರ್ವಾನಯುತದಕ್ಷಿಣಾಃ ॥ ೩೩ ॥

೩೦. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವಿತಂಡಾನಾದ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಸಾಂಖ್ಯ ವೇದಾಂತ ನ್ಯಾಯ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದವರೂ ಆ ವಿನಾದನನ್ನು ಸರಿಹರಿಸಿದರು.

೩೧. ಆ ಯಾಗ ನಡೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ದೈತ್ಯರೂ ಕೂಡ ಯಾಗವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಸುರರೂ ಸಹ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕದಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆ ಸತ್ರಯಾಗವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು.

೩೨. ಆ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಲೋಪವೂ ವ್ಯತಿಕ್ರಮವೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ, ಕ್ರಿಯಾ ಇವುಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

೩೩. ಹೀಗೆ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ನಡೆಸಲು ಧೈರ್ಯವಂತರಾದ ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮೋನ್ಮಾದಿ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಸಮಾಪ್ತಯಜ್ಞಾಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ವಾಯುನೇವ ಮಹಾಧಿಪಂ ।

ಸಪ್ರಚ್ಛುರಮಿತಾತ್ಮಾನಃ ಭವದ್ಭಿಯದಹಂ ದ್ವಿಜಾಃ ॥

ಪ್ರಣೋದಿತಶ್ಚ ವಂಶಾರ್ಥಂ ಸ ಚ ತಾನಬ್ರವೀತ್ಪ್ರಭುಃ ॥ ೩೪ ॥

ಶಿಷ್ಯಃ ಸ್ವಯಂಭುವೋ ದೇವಃ ಸರ್ವಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೃಗ್ವಶೀ ।

ಅಣೆನಾದಿಭಿರಷ್ಟಾಭಿರೈಶ್ಚರ್ಯೈಃ ಸಮನ್ವಿತಃ ॥ ೩೫ ॥

ತೀರ್ಯಗ್ರೋನ್ಮಾದಿಭಿರ್ಧರ್ಮೈಃ ಸರ್ವಲೋಕಾರ್ ಬಿಭರ್ತಿ ಯಃ ।

ಸಪ್ತ ಸ್ತಂಧಾದಿಕಂ ಶತ್ವತ್ ಪ್ಲವತೋ ಯೋಜನಾದ್ವರಃ ॥ ೩೬ ॥

ವಿಷಯೇನಿಯತಾ ಯಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ಸಪ್ತಕಾಗಣಾಃ ।

ವ್ಯೂಹಾಂ ಸ್ತಯಾಣಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಕುರ್ವನ್ಯಶ್ಚ ಮಹಾಬಲಃ ॥ ೩೭ ॥

೩೪. ಹೀಗೆ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಯು ದೇವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ವಾಯು ದೇವನು ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನೀವು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉತ್ತಮವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುವೆ ನೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

೩೫-೩೬. ಅಣೆನಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ಚರ್ಯೈಃ ಸಂಪನ್ನನೂ ಸರ್ವಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕ್ಕೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ವಿಷಯನೂ ದೇವನೂ ಸ್ವಯಂಭುವನೂ, ಆದ ಯಾವ ಭಗವಂತನು ಮತ್ಪ್ರಾದಿ ತೀರ್ಯಗ್ರೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಸರ್ವಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ವಾಯುದೇವನು ಸರ್ವದಾ ಸಪ್ತಸ್ತಂಧಾದಿ ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಯೋಜನದವರಿಗೂ ಹಾರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

೩೭. ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಯಾವ ವಾಯುದೇವನು ತನ್ನಧೀನದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಗಣಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೂರು ಮೂರು ಭೂತಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆಯೋ.

ತೇಜಸಶ್ಚಾತ್ಮಪಧ್ಯಾನನ್ ದಧಾತೀಮಂ ಶರೀರಣಂ ।
ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಾ ವೃತ್ತಯಃ ಪಂಚ ಕರಣಾನಾಂ ಚ ವೃತ್ತಿಭಿಃ ॥
ಪ್ರೇರ್ಯಮಾಣಾಃ ಶರೀರಾಣಾಂ ಕುರ್ವತೇ ಯಾಸ್ತು ಧಾರಣಂ ॥ ೩೮ ॥

ಆಕಾಶಯೋನಿಹಿ ಗುಣಃ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಸಮನ್ವಿತಃ ।
ತೇಜಸ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಲೋಕ್ಶೋಭ್ಯಯಂ ಭಾವೋ ಮನೀಷಿಣಃ ॥ ೩೯ ॥

ತತ್ರಾಭಿಮಾನೀ ಭಗವಾ ನಾಯುಶ್ಚಾತಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಃ ।
ನಾತಾರಣಿಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತಃ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಃ ॥ ೪೦ ॥

ಭಾರತ್ಯಾ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣ್ಯಯಾ ಸರ್ವಾ ಮುನೀನ್ ಪ್ರಹ್ಲಾದಯನ್ನಿವ ।
ಪುರಾಣಜ್ಞಃ ಸುಮನಸಃ ಪುರಾಣಾಶ್ರಯಯುಕ್ತಯಾ ॥ ೪೧ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ದ್ವಾದಶನಾಕ್ಷಿಕ ಸತ್ರ
ನಿರೂಪಣಂ ನಾನು ದ್ವಿತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

೩೮. ಯಾವನು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರೇರಕನೂ, ಶರೀರಧಾರಣೆಗೆ ಸಾಧಕನೂ, ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿ ಪಂಚಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಅವುಗಳ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೂ, ಆಶ್ರಯನೂ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರೇರಕನೂ, ಸರ್ವಶರೀರಧಾರಕನೂ ಆಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನೋ.

೩೯. ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಗಳೆಂಬ ಎರಡುಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಯುವು ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ಗುಣವುಳ್ಳ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ರೂಪ, ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳಿರುವ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಪ್ರೇತವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

೪೦. ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಯಾದ ಮಹತ್ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದನೂ ಆದ ವಾಯುದೇವನು ನಾತಾರಣಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

೪೧. ಅಂತಹ ವಾಯುದೇವನು ದೇವತೆಗಳ ಪುರಾಣವನ್ನರಿತವನಾಗಿ ಪುರಾಣಗತವಾದ ಯುಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅತಿಮನೋಹರವಾದ ಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ ಆ ಸತ್ರ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಿಳಿತರಾದ ಸರ್ವ ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡುನಾಕ್ಷದ ಯಾಗದ ವಿವರಣೆಯೆಂಬ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಸೂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಸತ್ರ ಯಾಗವು ಎಲ್ಲಿ? ಎಷ್ಟುಕಾಲ? ಹೇಗೆ? ನಡೆಯಿತು ವಾಯುದೇವನು ಪುರಾಣ ವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದನು ಇವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ಸೂತರು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ :—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಾವಿರವರ್ಷ ಯಾಗಮಾಡಲು ಧರ್ಮಚಕ್ರವು ಜನಿಸಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಹೊರಟು ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅದು ಪಟ್ಟ ಕಳೆದು ನಿಂತಿತೋ ಆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವೆಂದು ನಾಮಕರಣ ವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮುನಿಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ದರು. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಗಂಗಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಅಂಡವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ತಂದು ಯಜ್ಞವಾಟವನ್ನು ಸುವರ್ಣಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಪುರೂರವನ ಮಗನು ಅದನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲು ಬರಲು ಋಷಿಗಳು ಕುಶಗಳಿಂದ ಕೊಂದರು. ಬಳಿಕ ಅವನ ಮಗನಾದ ಆಯುರಾಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಯಾಗವು ಮುಗಿಯಿತು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

|| ತೃತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ ||

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಮಹೇಶ್ವರಾಯೋತ್ತಮನೀರ್ಯಕರ್ಮಣೇ

ಸುರರ್ಷಭಾಯಾಮಿತಬುದ್ಧಿತೇಜಸೇ ।

ಸಹಸ್ರಸೂರ್ಯಾನಲವರ್ಚಸೇ ನಮಃ

ತ್ರಿಲೋಕಸಂಹಾರವಿಸೃಷ್ಟಯೇ ನಮಃ

|| ೧ ||

ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಾಂ ಸ್ತುತಾಂ

ಸ್ವಯಂಭು ರುದ್ರ ಪ್ರಭೃತೀನ್ಮಹೇಶ್ವರಾಃ ।

ಭೃಗುಂ ಮರೀಚಿಂ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಂ ಮನುಂ

ರಜಸ್ತಮೋಽಧರ್ಮಮಥಾಪಿ ಕಶ್ಯಪಂ

|| ೨ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು :- ತ್ರಿಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಕರ್ತನೂ, ಸಹಸ್ರಾರು ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ದೇವೋತ್ತಮನೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ನೀರ್ಯಕರ್ಮಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವೆಂದು ನಾಯುದೇವನು ಪುರಾಣಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು

೨-೪. ಅನಂತರ ಲೋಕವುಜ್ವರಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಾದ ಭೃಗು, ಮರೀಚಿ, ಮನು ಇವರಿಗೂ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳುಳ್ಳವರಾದ ಕಾಶ್ಯಪ, ವಸಿಷ್ಠ, ದಕ್ಷ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಕರ್ದಮ, ರುಚಿ, ವಿವಸ್ವಂತ, ಕೃತು, ಅಂಗಿರಸ, ಪುಲಹ ಇವರಿಗೂ, ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶಾಸನವನ್ನು

ವಸಿಷ್ಠದಕ್ಷಾತ್ರಿ ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಕರ್ದಮಾ
ರುಚಿಂ ವಿನಸ್ತಂತಮಥಾಪಿ ಚ ಕ್ರತುಂ ।
ಮುನಿಂ ತಥೈವಾಂಗಿರಸಂ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಪುಲಹಂ ಚ ಭಾವತಃ

॥ ೩ ॥

ತಥೈವ ಚ ಕ್ರೋಧನಮೇಕವಿಂಶತಿಂ
ಪ್ರಜಾವಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಪಿತ ಕಾರ್ಯಶಾಸನಂ ।
ಪುರಾತನಾನಸ್ಯ ಪರಾಂಶ್ಚ ಶಾಶ್ವತಾಃ
ತಥೈವ ಚಾನ್ಯಾನ್ ಸಗಣಾನವಸ್ಥಿತಾಃ

॥ ೪ ॥

ತಥೈವ ಚ ನ್ಯಾನಪಿ ಧೈರ್ಯಶೋಭಿನೋ
ಮುನೀಃ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯುಶನಃ ಪುರೋಗಮಾಃ ।
ತಪಃ ಶುಭಾಚಾರ ಋಷೀಃ ದಯಾನ್ವಿತಾಃ
ಪ್ರಣಮ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಕಲಿಪಾಪನಾಶಿನೀಂ

॥ ೫ ॥

ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ಸೃಷ್ಟಿಮಿಮಾಮನುತ್ತಮಾಂ
ಸುರೇಶ ದೇವರ್ಷಿ ಗಣೈರಲಂಕೃತಾಂ ।
ಶುಭಾಮತುಲ್ಯಾಮನಘಾಮೃಷಿಪ್ರಿಯಾಂ
ಪ್ರಜಾಪತೀನಾಮಪಿ ಚೋಬ್ಬಣಾರ್ಚಿಸಾಂ

॥ ೬ ॥

ಮಾಡುವ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಕ್ರೋಧನನಾಮಕ ಪುರುಷರಿಗೂ, ಪುರಾತನರೂ, ಶಾಶ್ವತರೂ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಈ ಮಹಾ ಪುರಾಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುವೆನು.

೫. ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೂ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಶುಕ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೂ, ತಪಸ್ಸು, ಅಚಾರ, ದಯೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಕಲಿಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಈ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೬-೭. ಮೊದಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮವೂ, ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇವರಿಂದ ಅಲಂಕೃತವೂ, ಅಸದೃಶವೂ, ಮಂಗಳದಾಯಕವೂ, ದೋಷರಹಿತವೂ, ಋಷಿಪ್ರಿಯವೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ತಪಸ್ವಿಗಳು ಇವರಿಗೆ

ತಪೋ ಭೃತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮದಿನಾದಿ ಕಾಲಿಕೀಂ
ಪ್ರಭೂತಮಾವಿಷ್ಯತ ಸೌರುಷ ಶ್ರಿಯಂ ।
ಶ್ರುತೌ ಸ್ತೃತೌ ಚ ಪ್ರಸೃತಾಮುದಾಹೃತಾಂ
ಪರಾಂ ಪರಾಣಾಮನಿಲಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಂ

॥ ೭ ॥

ಸಮಾಸಬಂಧೈರ್ನಿರ್ಯತ್ಯರ್ಥಾ ಕಥಂ ।
ನಿಶಬ್ದನೇನಾಪಿ ಮನಃ ಪ್ರಹರ್ಷಿಣೇ ॥
ಯಸ್ಯಾಂ ಚ ಬದ್ಧಾ ಪ್ರಥಮಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ।
ಪ್ರಾದಾನಕೀ ಚೇಶ್ವರ ಕಾರಿತಾ ಚ

॥ ೮ ॥

ಯತ್ತಸ್ತು ತಂ ಕಾರಣಪ್ರಮೇಯಂ ।
ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಸೂತಿ ॥
ಆತ್ಮಾ ಗುಹಾಯೋನಿರಥಾಪಿ ಚಕ್ಷುಃ ।
ಕ್ಷೇತ್ರಂ ತಥೈವಾಮೃತಮಕ್ಷರಂ ಚ

॥ ೯ ॥

ಶುಕ್ರಂ ತಪಃ ಸತ್ಸಮತಿಪ್ರಕಾಶಂ ।
ತದ್ವ್ಯಸ್ಥಿ ನಿತ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ॥
ತಮಪ್ರಮೇಯಂ ಪುರುಷೇಣ ಯುಕ್ತಂ ।
ಸ್ವಯಂಭುವಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹೇನ

॥ ೧೦ ॥

ಸಮೃತವೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ದಿನಕಾಲಪರಿಮಾಣ ಇವುಗಳ ನಿರೂಪಕವೂ, ಶಕ್ತಿ ನಿರ್ಣಾಯಕವೂ, ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಉದಾಹೃತವೂ, ವಾಯುದೇವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವೂ, ಆಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

೯. ಪ್ರಥಮ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸಮಾಸಾದಿ ನಿಯಮರಹಿತವೂ, ವ್ಯಾಕರಣ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅವಶಬ್ದಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿತವೂ, ಅದರೂ ಕೂಡ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನಂದದಾಯಕವಾಗದೇ ಇರದು.

೯. ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಹೃದಯಗುಹಾವರ್ತಿಯೂ, ಅವೃತನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಚಕ್ಷುಶ್ರೋತ್ರಪ್ರೇರಕನೂ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣನಾಗಿರುವನು.

೧೦. ಶುಭ್ರವೂ, ತಪೋರೂಪವೂ, ಪ್ರಕಾಶಕವೂ, ಅದ ಸತ್ವಗುಣವು ತನಗೆ ದ್ವಿತೀಯನಾದ ಪುರುಷನ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ವ್ಯಸ್ಥಿರೂಪವಾಗಿ ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉತ್ಪಾದಕತ್ವಾದ್ರಜಸೋತಿರೇಕಾತ್ |
ಕಾಲಸ್ಯ ಯೋಗಾನ್ನಿ ಗಮಾನಭೇದ್ ||
ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಯುಕ್ತಾ ನಿಯತಾನ್ನಿಕಾರಾ |
ಲೋಕಸ್ಯ ಸಂತಾನವಿವೃದ್ಧಿ ಹೇತೂ |

|| ೧೧ ||

ದೇವಾಸುರಾದ್ರಿ ದ್ರುಮಸಾಗರಾಣಾಂ |
ಮನುಪ್ರಜೇಶರ್ಷಿ ಪಿತೃದ್ವಿಜಾನಾಂ ||
ಪಿಶಾಚ ಯಕ್ಷೋರಗ ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ
ತಾರಾಗ್ರಹಾರ್ಕರ್ಷ್ಣ ನಿಶಾಚರಾಣಾಂ

|| ೧೨ ||

ಮಾಸರ್ತು ಸಂವತ್ಸರ ರಾತ್ರೈಹಾನಾಂ
ದಿಕ್ಕಾಲ ಯೋಗಾದಿ ಯುಗಾಯನಾನಾಂ |
ವನೌಷಧೀನಾಮಾಪಿ ವೀರುಧಾಂ ಚ
ಜಲೌಕಸಾನುಪ್ಸರಸಾಂ ಪಶೂನಾಂ

|| ೧೩ ||

ವಿದ್ಯುತ್ಪರಿನ್ಮೇಘ ವಿಹಂಗಮಾನಾಂ
ಯತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಂ ಯದ್ಭುವಿ ಯದ್ವಿಘ್ನಂ |
ಯತ್ ಸ್ಥಾವರಂ ಯತ್ರ ಯದಸ್ತಿ ಕಿಂಚತ್
ಸರ್ವಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಗತಿರ್ವಿಭಕ್ತಿಃ

|| ೧೪ ||

೧೧. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮಹೇಶ್ವರನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಸಹಜವಾಗಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಲೂ, ರಜೋಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕಾಲಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ, ವೇದಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕಸಂತಾನವೃದ್ಧಿಕಾರಣವಾಗಿಯೂ, ಆತ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿಯಮಿತವಿಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಆಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿತ್ತು.

೧೨-೧೪. ದೇವಾಸುರರು, ಪರ್ವತ, ವೃಕ್ಷ, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಮನು, ಪ್ರಜೇಶರು, ಋಷಿಗಳು; ಪಿತೃಗಳು, ದ್ವಿಜರು, ಪಿಶಾಚ, ಯಕ್ಷ, ಸರ್ಪ, ರಾಕ್ಷಸರು, ತಾರಾಗ್ರಹಗಳು, ರಾತ್ರಿಂಚರರು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದವೂ, ಭೂಗತಗಳೂ, ಆಕಾಶಗತವೂ, ಸೂರ್ಯಗತವೂ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಿವೆಯೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಾನಗಳಿವೆಯೆಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಭಂದಾಂಸಿ ವೇದಾಃ ಸ ಋಚೋ ಯಜೂಂಸಿ

ಸಾಮಾನಿ ಸೋಮಶ್ಚ ತಥೈವ ಯಜ್ಞಃ ।

ಆಜೀವ್ಯಮೇಷಾಂ ಯದಭೀಪ್ಸಿತಂಚ

ದೇವಸ್ಯ ತಸ್ಯೈವ ಚ ವೈ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ

॥ ೧೫ ॥

ವೈವಸ್ವತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಮನೋಃ ಪುರಸ್ತಾತ್

ಸಂಭೂತಿರುಕ್ತಾ ಪ್ರಸವಶ್ಚ ತೇಷಾಂ ।

ಯೇಷಾಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಕೃತಾಂ ಪ್ರಸೂತ್ಯಾ

ಲೋಕತ್ರಯಂ ಲೋಕನಮಶ್ವತಾನಾಂ ॥

ಸುರೇಶ ದೇವರ್ಷಿ ಮನು ಪ್ರಥೀನಾ

ಮಾಪೂರಿತಂ ಚೋಪರಿ ಭೂಷಿತಂ ಚ

॥ ೧೬ ॥

ರುದ್ರಸ್ಯ ಶಾಪಾತ್ ಪುನರದ್ಭವಶ್ಚ

ದಕ್ಷಸ್ಯ ಚಾಪ್ಯತ್ರ ಮನುಷ್ಯಲೋಕೇ ।

ವಾಸಃ ಸ್ವಿತೌ ವಾ ನಿಯಮಾದ್ಭವಸ್ಯ

ದಕ್ಷಸ್ಯ ಚಾತ್ರ ಪ್ರತಿಶಾಪಲಾಭಃ

॥ ೧೭ ॥

೧೫. ಭಂದಸ್ಸು, ವೇದಗಳು, ಋಕ್ಕುಗಳು, ಯಜಸ್ಸು, ಸಾಮ, ಸೋಮ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಾದಿಕೋರಿಕೆಗಳು, ಅಂದರೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು, ಇವನ್ನು ಆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು.

೧೬. ಲೋಕತ್ರಯ ವಂದಿತರೂ, ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ, ಅದ ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲೋಕತ್ರಯವು ಪವಿತ್ರವಾಯಿತೋ, ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಜನನಾತ್ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಜನಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಜಗತ್ತು ಸ ರೇಶರು, ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ಮನುವೇ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಮಹಾತ್ಮರಿಂದ ಪೂರ್ಣವೂ, ಅಲಂಕೃತವೂ ಆಯಿತು.

೧೭. ರುದ್ರದೇವನ ಶಾಪದಿಂದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನನ ವಾದ ವಿಷಯವೂ, ದಕ್ಷನ ಶಾಪದಿಂದ ರುದ್ರದೇವನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮವಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ವಿಷಯಗಳೂ ಸಹ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಮನ್ವಂತರಾಣಾಂ ಪರಿವರ್ತನಾನಿ

ಯುಗೇಷು ಸಂಭೂತಿ ವಿಕಲ್ಪನಂ ಚ |

ಋಷಿತ್ವಮಾರ್ಷಸ್ಯ ಚ ಸಂಪ್ರವೃದ್ಧಿ

ರ್ಯಥಾ ಯುಗಾದಿಷ್ಟಪಿ ಚೇತ್ತದತ್ರ

|| ೧೮ ||

ಯೇ ದ್ವಾಪರೇಷು ಪ್ರಥಯಂತಿ ನೇದಾಃ |

ನ್ಯಾಸಶ್ಚ ತೇತ್ರ ಕ್ರಮತೋ ನಿಬದ್ಧಾಃ ||

ಕಲ್ಪಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾ ಭುವನಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ಯ ಚಾಪ್ಯತ್ರ ದಿನಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾ

|| ೧೯ ||

ಅಂಡೋದ್ಭಿಜಸ್ವೇದಜರಾಯುಜಾನಾಂ |

ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಂ ಸ್ವರ್ಗ ನಿವಾಸನಾಂ ವಾ ||

ಯೇ ಯಾತನಾಸ್ಥಾನಗತಾಶ್ಚ ಜೀವಾಃ |

ಸ್ತರ್ಕೇಣ ತೇಷಾಮಪಿ ಚ ಪ್ರಮಾಣಂ

|| ೨೦ ||

ಆತ್ಯಂತಿಕಃ ಪ್ರಾಕೃತಿಕಶ್ಚ ಯೋಯಂ |

ನೈಮಿತ್ತಿಕಶ್ಚ ಪ್ರತಿಸರ್ಗಹೇತುಃ ||

ಬಂದಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಶ್ಚ ವಿಶಿಷ್ಟ ತತ್ರ |

ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಚ ಸಂಸಾರಗತಿಃ ಪರಾ ಚ

|| ೨೧ ||

೧೮. ಕೃತಯುಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಪರಿವರ್ತನ ಸಂಭವವಿಕಲ್ಪಗಳೂ, ಋಷಿಗಳ ಆರ್ಷತ್ವವೂ, ವೃದ್ಧಿಗಳೂ ಕೂಡ ಯುಗಾನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

೧೯. ದ್ವಾಪರ ಯುಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ನೇದಗಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ವಿಸ್ತಾರಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೋ, ಆ ವಿಷಯಗಳೂ, ಮತ್ತು ಕಲ್ಪ, ಭುವನ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ದಿನ ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳೂ, ಸಹ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೨೦. ಅಂಡಜ, ಸ್ವೇದಜ, ಜರಾಯುಜ, ಇವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮ ರಾದ ಸ್ವರ್ಗನಿವಾಸಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಾದಿ ಯಾತನಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರ ತಕ್ಕವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

೨೧. ಲಯವು, ಆತ್ಯಂತಿಕ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ, ನೈಮಿತ್ತಿಕವೆಂಬುದಾಗಿ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳೂ, ಸಂಸಾರದ ಗಮನಾಗಮನಗಳೂ, ಕೂಡ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಪ್ರಕೃತ್ಯವಸ್ಥೆಷು ಚ ಕಾರಣೇಷು ।

ಯಾ ಚ ಸ್ಥಿತಿಯಾ ಚ ಪುನಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ॥

ತಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಯುಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ವಮತಿಪ್ರಯತ್ನಾತ್ ।

ಸಮಸ್ತಮಾವಿಷ್ಕೃತ ಧೀಧೃತಿಭ್ಯಃ ॥

ವಿಪ್ರಾ ಋಷಿಭ್ಯಃ ಸಮುದಾಹೃತಂ ಯ ।

ದೃಢಾತಥಂ ತಚ್ಛೃಣು ಚೋಚ್ಯಮಾನಂ

॥ ೨೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣಂ

ನಾಮ ತೃತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

೨೨. ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿತೋ, ಮತ್ತು ಪುನಃ ಹೇಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಯಿತೋ, ಅದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಕ್ರಮದಿಂದಲೂ, ತಿಳಿಸುವೆನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರರು ಋಷಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಯಾವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೋ, ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವರಾಗರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಇತಿ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವೆಂಬ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಸೂತಪುರಾಣೀಕರು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರು, ಸೂರ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳು, ಭೃಗ್ವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ದಿನ, ಮಾನ, ಪಶು, ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳು ಇವರುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿತರುವಾಯ ಸಕಲ ಭೂತಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವುವೋ, ಅಂತಹ ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣತ್ರಯ ಪುರುಷರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ದೇವಾಸುರಾದಿ, ಸಕಲ ಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಋಷಯಸ್ತು ತತಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿನಃ |
 ಪ್ರತ್ಯೂಚುಸ್ತೇ ತತಃ ಸರ್ವೇ ಸೂತಂ ಪರ್ಯಾಕುಲೇಕ್ಷಣಾಃ || ೧ ||

ಭರ್ವಾ ನೈ ವಂಶಕುಶಲೋ ವ್ಯಾಸಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶನಾ |
 ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಭವನಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಲೋಕಸ್ಯಾನುಷ್ಯ ವರ್ಣಯ || ೨ ||

ಯಸ್ಯ ಯಸ್ಯಾನ್ತಯಾ ಯೇ ಯೇ ತಾಂಸ್ತಾನಿಚ್ಛಾಮು ವೇದಿತುಂ |
 ತೇಷಾಂ ಪೂರ್ವರ್ಷಿ ಸೃಷ್ಟಿಂ ಚ ವಿಚಿತ್ರಾಂತಾಂ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ || ೩ ||

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧-೨. ಅನಂತರ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕುತೂಹಲ
 ವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸೂತರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರು. ತಾವು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿರುವುದರಿಂದ ವಂಶಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಿರಿ.
 ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸ
 ಬೇಕೆಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

೩. ಯಾರು ಯಾರು ಯಾವ ಯಾವ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು ? ಅವರವರ
 ಪೂರ್ವೀಕರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಾರು ಯಾರು ? ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ
 ಕೂಡಿದ ಈ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು
 ಸೂತರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ಅಸಕ್ಯಪ್ರರಿಪ್ಯಷ್ಟಸ್ತೈರ್ಮಹಾತ್ಮಾ ಲೋಮಹರ್ಷಣಃ ।
ವಿಸ್ತಾರೇಣಾನುಪೂರ್ವ್ಯಾ ಚ ಕಥಯಾಮಾಸ ಸತ್ತಮಃ

॥ ೪ ॥

॥ ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉನಾಚ ॥

ಪೃಷ್ಠಾಂ ಚೈತಾಂ ಕಥಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಾಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಂ ।
ಕಥ್ಯಮಾನಾಂ ನುಯಾ ಚಿತ್ರಾಂ ಬಹ್ವರ್ಥಾಂ ಶ್ರುತಿಸಮ್ಮತಾಂ

॥ ೫ ॥

ಯಶ್ಚೇಮಾಂಧಾರಯೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರುಣುಯಾದ್ವಾಪ್ಯಭೀಕ್ಷ್ಮಶಃ ।
ಶ್ರಾವಯೇಚ್ಛಾಸಿ ನಿಪ್ರೋಭ್ಯೋ ಯತಿಭ್ಯಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ

॥ ೬ ॥

ಶುಚಿಃ ಪರ್ವಸು ಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ತೀರ್ಥೇಷ್ವಾಯತನೇಷು ಚ ।
ದೀರ್ಘಮಾಯುರನಾಪ್ನೋತಿ ಸ ಪುರಾಣಾನುಕೀರ್ತನಾತ್ ॥
ಸ್ವವಂಶಧಾರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ

॥ ೭ ॥

ವಿಸ್ತಾರಾನಯನಂ ತೇಷಾಂ ಯಥಾಶಬ್ದಂ ಯಥಾಶ್ರುತಂ ।
ಕೀರ್ತ್ಯಮಾನಂ ನಿಬೋದಧ್ವಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕೀರ್ತಿವರ್ಧನಂ

॥ ೮ ॥

೪. ಹೀಗೆ ಆ ಸೂತರು ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವರಾಗಿ ಸುಜನೋತ್ತಮರಾದ ಅವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೫-೭. ಲೋಮಹರ್ಷಣನು ಹೇಳಿದನು:— ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗಾಗಿ ಹೇಳುವ ಕಥೆಯು ಸಕಲಪಾಪಪರಿಹಾರಕವಾಗಿಯೂ, ದಿವ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಯಾರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಯತಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ, ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಠನಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಅವರು ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರಲ್ಲದೆ ಸದ್ವಂಶದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

೮. ನಾನು ಯಾವ ಅನುಪೂರ್ವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೇಳದೆನೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಅದೇ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೇ ಹೇಳುವ ಈ ಕಥೆಯು ಸರ್ವರಿಗೂ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಕಂ ಶತ್ರುಘ್ನಂ ಸ್ವರ್ಗಮಾಯುರ್ವಿವರ್ಧನಂ ।

ಕೀರ್ತನಂ ಸ್ಥಿರಕೀರ್ತಿನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪುಣ್ಯಕಾರಿಣಾಂ

॥ ೯ ॥

ಸರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರತಿಸರ್ಗಶ್ಚ ವಂಶೋ ಮನ್ವಂತರಾಣಿ ಚ ।

ವಂಶಾನು ಚರಿತಂ ಚೇತಿ ಪುರಾಣಂ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಂ

॥ ೧೦ ॥

ಕಲ್ಪೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಹಿ ಯಃ ಕಲ್ಪಃ ಶುಚಿಭ್ಯೋ ನಿಯತಃ ಶುಚಿಃ ।

ಪುರಾಣಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಾರುತಂ ವೇದಸಮ್ಮಿತಂ

॥ ೧೧ ॥

ಪ್ರಬೋಧಃ ಪ್ರಲಯಶ್ಚೈವ ಸ್ಥಿತಿರುತ್ಪತ್ತಿರೇವ ಚ ।

ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ ಕಥ್ಯವಸ್ತು ಪರಿಗ್ರಹಃ

॥ ೧೨ ॥

ಉಪೋದ್ಘಾತೋನುಷಂಗಂಶ್ಚ ಉಪಸಂಹಾರ ಏವ ಚ ।

ಧನ್ಯುಂ ಯಶಸ್ಕಮಾಯುಷ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶನಂ

॥ ೧೩ ॥

೯. ಇದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮರು ಆಯುಸ್ಸು, ಸ್ವರ್ಗ, ಧನ, ಯಶಸ್ಸು, ಶತ್ರುನಾಶನ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦. ಸೃಷ್ಟಿ, ಲಯ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾದಿಗಳ ವಂಶಗಳು ಮನ್ವಂತರಗಳು ಮತ್ತು ಆಯಾ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಜಾದಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ, ಅವಾಂತರಸೃಷ್ಟಿ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನವೆಂಬ ಐದು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು ಪುರಾಣವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಂತಹ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೧೧. ವಾಯುದೇವನಿಂದ ಉಕ್ತವೂ, ವೇದಗಳಿಗೆ ಸಮವೂ ಆದ ಈ ಪುರಾಣವು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿಯೂ, ಪವಿತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಅಂತಹ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೧೨-೧೩. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಪಾದ, ಉಪೋದ್ಘಾತಪಾದ, ಅನುಷಂಗಪಾದ, ಉಪಸಂಹಾರಕಪಾದಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬೋಧ [ಜ್ಞಾನ] ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳೂ, ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಕಥಾವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹವೂ, ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗಳೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ಯಪಾಪನಾಶವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಏನಂ ಹಿ ಸಾದಾಶ್ಚ ತ್ವಾರಃ ಸಮಾಸಾತ್ ಕೀರ್ತಿತಾ ಮಯಾ ।

ವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯೇತಾಃ ಪುನಸ್ತಂತು ವಿಸ್ತರೇಣ ಯಥಾಕ್ರಮಂ

॥ ೧೪ ॥

ತಸ್ಮೈ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯ ಪುರುಷಾಯೇಶ್ವರಾಯ ಚ ।

ಅಂತಾಯ ಪ್ರಥಮಾಯೈವ ನಿಶಿಷ್ಟಾಯ ಪ್ರಜಾತ್ಮನೇ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಲೋಕತಂತ್ರಾಯ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಸ್ವಯಂಭುವೇ

॥ ೧೫ ॥

ಮಹದಾದ್ಯಂ ವಿಶೇಷಾಂತಂ ಸರ್ವರೂಪ್ಯಂ ಸಲಕ್ಷಣಂ ।

ಸಂಚಪ್ರಮಾಣಂ ಷಟ್ ಶ್ವೇತಂ ಪುರುಷಾಧಿಷ್ಠಿತಂ ನುತಂ ।

ಅಸಂಶಯಾತ್ಮವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಭೂತಸರ್ಗಮನುತ್ತಮಂ

॥ ೧೬ ॥

ಅನ್ಯಕ್ತಂ ಕಾರಣಂ ಯತ್ತು ನಿತ್ಯಂ ಸದಸದಾತ್ಮಕಂ ।

ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಚೈವ ಯಮಾಹುಸ್ತತ್ಸಚಿಂತಕಾಃ

॥ ೧೭ ॥

೧೪. ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಾಲ್ಕುಪಾದಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ಮುಂದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

೧೫. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೂ, ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಪ್ರಥಮಪುರುಷನೂ, ಅಂತಕನೂ, ವಿಶೇಷಗುಣವುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಜಾರೂಪನೂ, ಲೋಕಕಾರಕನೂ, ಸ್ವಯಂಭುವನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೧೬. ವೈರೂಪ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸಹಿತವೂ, ಐದು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಬಿಳುಪಾಗಿರುವುದೂ, ಪುರುಷಾಧಿಷ್ಠಿತವೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಮಹದಾದಿಯಾಗಿ ವಿಶೇಷಾಂತಗಳೂ, ಆದ ಭೂತಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

೧೭. ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ಪ್ರಧಾನವೆಂದೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆಯೋ, ಅಂತಹ ನಿತ್ಯವೂ, ಸದಸದ್ರೂಪವೂ ಆದ ಅನ್ಯಕ್ತ ತತ್ವವೇ ಜಗತ್ತಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಗಂಧವರ್ಣರಸೈರ್ಹೀನಂ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶವಿವರ್ಜಿತಂ ।

ಅಜಾತಂ ಧ್ರುವಮಕ್ಷಯ್ಯಂ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಾತ್ಮನ್ಯವಸ್ಥಿತಂ

॥ ೧೮ ॥

ಜಗದ್ಬೋನಿಂ ಮಹದ್ಭೂತಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಾತನಂ ।

ವಿಗ್ರಹಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮವ್ಯಕ್ತಮಭವತ್ ಕಿಲ

॥ ೧೯ ॥

ಅನಾದ್ಯಂತಮಜಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ತ್ರಿಗುಣಂ ಪ್ರಭವಾವ್ಯಯಂ ।

ಅಸಾಂಪ್ರತಮವಿಜ್ಞೇಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಗ್ರೇ ಸಮವರ್ತತ

॥ ೨೦ ॥

ತಸ್ಯಾತ್ಮನಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ವ್ಯಾಪ್ತಮಾಸೀತ್ತಮೋಮಯಂ ।

ಗುಣಸಾಮ್ಯೇ ತದಾ ತಸ್ಮಿ ಗುಣಭಾವೇ ತಮೋಮಯೇ

॥ ೨೧ ॥

ಸರ್ಗಕಾಲೇ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಧಿಷ್ಠಿತಸ್ಯ ನೈ ।

ಗುಣಭಾವಾದಾಚ್ಯಮಾನೋ ಮಹಾ ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೂವ ಹ

॥ ೨೨ ॥

೧೮-೧೯. ಆ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವವು ರೂಪರಸಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶವರ್ಣರಹಿತವೂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಶೂನ್ಯವೂ, ನಿತ್ಯವೂ, ನಾಶರಹಿತವೂ, ಆತ್ಮಾಶ್ರಯವೂ, ಜಗತ್ಪಾರಣವೂ, ಮಹಾ ಭೂತರೂಪವೂ, ಪುರಾತನವೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೂ ಸರ್ವಭೂತಕಾರಣವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೦. ಅನಾದ್ಯಂತನೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲದವನೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪನೂ, ತ್ರಿಗುಣ ರೂಪನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಅವಿಜ್ಞೇಯನೂ, ಅಸಾಂಪ್ರತನೂ, ಅದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು.

೨೧. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ತಮೋರೂಪವಾದ ಸರ್ವ ಜಗತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಆಗ ಕೆಲವು ಗುಣಸಾಮ್ಯದಿಂದ, ಗುಣರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ತಮೋಮಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು.

೨೨ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಪುರುಷನಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಿತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ತತ್ವದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣವುಳ್ಳ ಮಹತ್ತತ್ವವು ಜನಿಸಿತು.

ಸೂಕ್ಷ್ಮೇಣ ಮಹತಾ ಸೋಫ ಅನ್ಯಕ್ತೇನ ಸಮಾನ್ಯತಃ ।
 ಸತ್ಪೋದ್ರಿಕ್ತೋ ಮಹಾನಗ್ರೇ ಸತ್ಸಮಾತ್ರಪ್ರಕಾಶಕಂ ॥
 ಮನೋ ಮಹಾಂಶ್ಚ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಮನಸತ್ತಾರಣಂ ಸ್ಫುತಂ ॥ ೨೩ ॥

ಲಿಂಗಮಾತ್ರಸಮುತ್ಪನ್ನಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಧಿಷ್ಠಿತಸ್ತು ಸಃ ।
 ಧರ್ಮಾದೀನಾಂತು ರೂಪಾಣಿ ಲೋಕತತ್ವಾರ್ಥಹೇತವಃ ॥
 ಮಹಾಂಸ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಂ ಕುರುತೇ ನೋದ್ಯಮಾನಃ ಸಿಸೃಕ್ಷಯಾ ॥ ೨೪ ॥

ಮನೋ ಮಹಾನ್ಮತಿಬ್ರಹ್ಮಾ ಪೂರ್ಬುದ್ಧಿಃ ಖ್ಯಾತಿರೀಶ್ವರಃ ।
 ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚಿತಿಃ ಸ್ಫುತಿಃ ಸಂವಿತ್ ವಿಪುರಂ ಚೋಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ ॥ ೨೫ ॥

ಮನುತೇ ಸರ್ವ ಭೂತಾನಾಂ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛೇಷ್ವಾಫಲಂ ವಿಭುಃ ।
 ಸೌಕ್ಷ್ಮತ್ವೇನ ವಿದ್ವದ್ಭಾನಾಂ ತೇನ ತನ್ಮನ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೨೬ ॥

೨೩. ತರುವಾಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವೂ, ಮಹತ್ವವೂ ಆದ ಅನ್ಯಕ್ತತತ್ವವು ಮೊದಲು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಕಾಶಕವಾಗಿ ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿತು. ಅದರಿಂದಲಾದರೋ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವು ಜನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೇ ಆಶ್ರಯ ವಾಗಿರುವುದು.

೨೪. ಪುರುಷಾಧಿಷ್ಠಿತವೂ, ಪ್ರಕೃತಿಜನ್ಯವೂ, ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವೂ, ಲೋಕ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೂ, ಆದ ಮಹತ್ವತತ್ವವು ಪುರುಷೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ

೨೫. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸು, ಮರ್ಹಾ, ಮತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಪುರ, ಬುದ್ಧಿ, ಖ್ಯಾತಿ, ಈಶ್ವರ, ಪ್ರಜ್ಞಾ, ಚಿತಿ, ಸ್ಫುತಿ, ಸಂವಿತ್, ವಿಪುರ, ಎಂಬ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೨೬. ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನು ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ, ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರುವ ಸರ್ವಭೂತಗಳ ಚೇಷ್ಟಾವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ನಾಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ.

ತತ್ತ್ವಾನಾಮಗ್ರಜೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಮಹಾಂಶ ಪರಿಮಾಣತಃ ।

ಶಿಷ್ಯೋಭ್ಯೋಪಿ ಗುಣೇಭ್ಯೋಸೌ ಮಹಾನಿತಿ ತತಃ ಸ್ಪೃತಃ || ೨೭ ||

ಬಿಭರ್ತಿ ಮಾನಂ ಮನುತೇ ವಿಭಾಗಂ ಮನ್ಯತೇಪಿ ಚ ।

ಪುರುಷೋ ಭೋಗಸಂಬಂಧಾತ್ ತೇನ ಜಾಸೌ ಮತಿಃ ಸ್ಪೃತಃ || ೨೮ ||

ಬೃಹತ್ಸಾಧ್ವಂಹಣತ್ಯಾಚ್ಛ ಭಾವಾನಾಂ ಸಲಿಲಾಶ್ರಯಾತ್ ।

ಯಸ್ಮಾಧ್ವಂಹಯತೇ ಭಾರ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮ ತೇನ ನಿರುಚ್ಯತೇ || ೨೯ ||

ಅಪೂರಯಿತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛ ಕೃತ್ಸ್ಯ ದೇಹಾನನುಗ್ರಹೈಃ ।

ತತ್ತ್ವಭಾವಾಂಶ್ಚ ನಿಯತಾಂಸ್ತೇನ ಪೂರಿತಿ ಚೋಚ್ಯತೇ || ೩೦ ||

ಬುಧ್ಯತೇ ಪುರುಷಶ್ಚಾತ್ರ ಸರ್ವ ಭಾರ್ವಾ ಹಿತಾಹಿತಾಃ ।

ಯಸ್ಮಾದ್ಬೋಧಯತೇ ಚೈವ ತೇನ ಬುದ್ಧಿರ್ನಿರುಚ್ಯತೇ || ೩೧ ||

೨೭. ಇದು ಮಿಕ್ಕ ತತ್ವಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹತ್ತಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಮಹತ್ತ್ವವು, ಮಹಾ ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇತರ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೮. ಪುರುಷನು ಶರೀರಸಂಸರ್ಗವುಳ್ಳ ಏತರಿಂದ ತತ್ವಗಳ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವನೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಮತಿ ಎಂಬ ನಾಮವು ಬಂದಿದೆ.

೨೯. ಯಾವುದು ಸ್ವತಃ ಬೃಹತ್ತಾಗಿಯೂ, ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಜಲಾಶ್ರಯವಾದ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಭಾವಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗೆಯೂ ಇದೆಯೋ, ಅದು ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

೩೦. ಏತರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸಮಸ್ತದೇಹಗಳಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಮತ್ತು ನಿಯಮಿತವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಿರುವನೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರವೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೩೧. ಪುರುಷನು ಏತರಿಂದ ಹಿತಾಹಿತಗಳಾದ ಸರ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವನೋ, ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವನೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ.

ಖ್ಯಾತಿಃ ಪ್ರತ್ಯುಪಭೋಗಶ್ಚ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸಂವರ್ತತೇ ತತಃ |

ಭೋಗಶ್ಚ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠತ್ವಾತ್ ತೇನ ಖ್ಯಾತಿರಿತಿ ಸ್ಮೃತಃ || ೩೨ ||

ಖ್ಯಾಯತೇ ತದ್ಗುಣೈರ್ವಾಪಿ ನಾಮಾದಿಭಿರನೇಕಶಃ |

ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಮಹತಃ ಸಂಜ್ಞಾ ಖ್ಯಾತಿರಿತ್ಯಭಿದೀಯತೇ || ೩೩ ||

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸರ್ವಂ ವಿಜಾನಾತಿ ಮಹಾತ್ಮತೇನ ಚೇಶ್ವರಃ |

ತಸ್ಮಾಜ್ಞಾತಾ ಗ್ರಹಾಶ್ಚೈವ ಪ್ರಜ್ಞಾ ತೇನ ಸ ಉಚ್ಯತೇ || ೩೪ ||

ಜ್ಞಾನಾದೀನಿ ಚ ರೂಪಾಣಿ ಕ್ರತುಕರ್ಮ ಫಲಾನಿ ಚ |

ಚಿನೋತಿ ಯಸ್ಮಾದ್ಭೋಗಾರ್ಥಾ ತೇನಾಸೌ ಚಿತಿರುಚ್ಯತೇ || ೩೫ ||

ವರ್ತಮಾನಾನ್ಯತೀತಾನಿ ತಥಾ ಚಾನಾಗತಾನ್ಯಪಿ |

ಸ್ಮರತೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ತೇನಾಸೌ ಸ್ಮೃತಿರುಚ್ಯತೇ || ೩೬ ||

೩೨. ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರತ್ಯುಪಭೋಗಗಳು ಏತರಿಂದುಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಭೋಗವು ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದ ಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೩೩. ನಾಮದಿಂದಲೂ, ಗುಣದಿಂದಲೂ, ಯಾವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಮಹತ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಖ್ಯಾತಿಯೆಂದು ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೩೪. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಏತರಿಂದ ಸರ್ವವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ, ಯಾವುದರಿಂದ ಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹುಟ್ಟಿದೆಯೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೩೫. ಯಾವುದು ಭೋಗಾದಿವಿಷಯಗಳಿಂದ ಯಾಗಗಳ ಕರ್ಮಫಲಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನೂ, ಕೂಡ ಕೂಡಿಹಾಕುತ್ತದೆಯೋ, ಅಥವಾ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ಮಹತ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಚಿತಿ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ ಬಂದಿದೆ.

೩೬. ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಯಾವುದು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಮೃತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಚ ವಿಂದತೇ ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಮಾನ್ನಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುಚ್ಯತೇ ।

ತಸ್ಮಾದ್ವಿದೇರ್ವಿದೇಶ್ಚೈವ ಸಂವಿದಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ

॥ ೩೭ ॥

ವಿದ್ಯತೇ ಸ ಚ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವಂ ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ವಿದ್ಯತೇ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಸಂವಿದಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಮಾರ್ಗಃ ವೈ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತರೈಃ

॥ ೩೮ ॥

ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯಾಹ ಭಗವಾಃ ಜ್ಞಾನಸನ್ನಿಧಿಃ ।

ದ್ವಂದ್ವಾನಾಂ ವಿಪುರೀ ಭವಾದ್ವಿಪುರಂ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧೈಃ

॥ ೩೯ ॥

ಸರ್ವೇಶತ್ವಾಚ್ಚ ಲೋಕನಾಮವಶ್ಯಂ ಚ ತಥೇಶ್ವರಃ ।

ಬೃಹತ್ವಾಚ್ಚ ಸ್ತುತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಭೂತತ್ವಾದ್ಭವ ಉಚ್ಯತೇ

॥ ೪೦ ॥

ಕ್ಷೇತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ವಿಜ್ಞಾನಾದೇಕತ್ವಾಚ್ಚ ಸಕಃ ಸ್ತುತಃ ।

ಯಸ್ಮಾತ್ಪುರ್ಯನುಶೇತೇ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ಪುರುಷ ಉಚ್ಯತೇ

॥ ೪೧ ॥

೩೭. ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯು ಮಹತ್ತಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸರ್ವವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂವಿತ್ತೆಂದು ಹೆಸರು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೩೮. ಯಾವುದು ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಏತರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳೂ ಇವೆಯೋ, ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನು ಸಂವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೩೯. ಸರ್ವಜ್ಞನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದಲೂ, ಸರ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಹೆಸರೂ, ದ್ವಂದವಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ವಿಪುರವೆಂಬ ನಾಮವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೪೦. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ವಶನಾಗದೇ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಈಶ್ವರನೆಂದೂ, ಬೃಹದ್ವಸ್ತುವಾದ ಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ, ಅವತರಿಸುವುದರಿಂದ ಭವನೆಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ

೪೧. ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞವಿಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ದೇಹದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಸರ್ಯಾಯನಾಚಕೈಃ ಶಬ್ದೈಸ್ತತ್ಸಮಾದ್ಯಮನುತ್ತಮಂ ।

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ತತ್ಪಭಾವಜ್ಞೈರೇನಂ ಸದ್ಭಾವಚಿಂತಕೈಃ

॥ ೪೨ ॥

ಮರ್ಹಾ ಸೃಷ್ಟಿಂ ನಿಕುರತೇ ಚೋದ್ಯಮಾನಃ ಸಿಸೃಕ್ಷಯಾ ।

ಸಂಕಲ್ಪೋದ್ಯವಸಾಯಶ್ಚ ತಸ್ಯ ವೃತ್ತಿದ್ವಯಂ ಸ್ಮೃತಂ

॥ ೪೩ ॥

ಧರ್ಮಾದೀನಿ ಚ ರೂಪಾಣಿ ಲೋಕತತ್ತ್ವಾರ್ಥಹೇತವಃ

ತ್ರಿಗುಣಸ್ತು ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸತ್ಸರಾಜಸತಾಮಸಃ

॥ ೪೪ ॥

ತ್ರಿಗುಣಾದ್ರಜಸೋದ್ರಿಕ್ತಾದಹಂಕಾರ ಸ್ತತೋಭವತ್ ।

ಮಹತಾ ಚಾವೃತಃ ಸರ್ಗೋ ಭೂತಾದಿರ್ವಿಕೃತಸ್ತು ಸಃ

॥ ೪೫ ॥

ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ತಮಸೋ ದ್ರಿಕ್ತಾದಹಂಕಾರಾದ ಜಾಯತ ।

ಭೂತತನ್ಮಾತ್ರಸರ್ಗಸ್ತು ಭೂತಾದಿಸ್ತಾಮಸಸ್ತು ಸಃ

॥ ೪೬ ॥

೪೨. ಸದ್ವಿಷಯಜ್ಞರಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಯನ್ನು ಸರ್ಯಾಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೪೩. ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಸೃಷ್ಟಿಸು ವುದು. ಸಂಕಲ್ಪ, ಅಧ್ಯವಸಾಯವೆಂಬುದಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ವೃತ್ತಿದ್ವಯಗಳಿವೆ.

೪೪. ಧರ್ಮಾದಿ ರೂಪಗಳು ಲೋಕತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಸತ್ತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತ್ರಿಗುಣಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೪೫. ರಜೋಗುಣ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವೂ, ಅದರಿಂದ ಭೂತತನ್ಮಾತ್ರಗಳೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಭೂತಾದಿಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ.

೪೬. ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ತ್ವದಿಂದ ಭೂತ ತನ್ಮಾತ್ರಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಅದರಿಂದ ಭೂತಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ನಡೆದುವು.

ಆಕಾಶಂ ಸುಷಿರಂ ತಸ್ಮಾದುದ್ರಿಕ್ತಂ ಶಬ್ದಲಕ್ಷಣಂ ।

ಆಕಾಶಂ ಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ ತು ಭೂತಾದಿಶ್ಚಾವ್ಯಣೋತ್ ಪುನಃ ॥ ೪೭ ॥

ಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ ತದಾಕಾಶಂ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರಂ ಸಸರ್ಜ ಹ ।

ಭೂತಾದಿಸ್ತು ವಿಕುರ್ವಾಣಃ ಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ ಸಸರ್ಜ ಹ ॥ ೪೮ ॥

ಬಲರ್ವಾ ಜಾಯತೇ ವಾಯುಃ ಸ ವೈ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣೋ ಮತಃ ।

ಆಕಾಶಂ ಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ ತು ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರಂ ಸಮಾವ್ಯಣೋತ್ ॥ ೪೯ ॥

ರಸಮಾತ್ರಸ್ತು ತಾ ಹ್ಯಾಪೋ ರೂಪಮಾತ್ರಾಭಿರಾವ್ಯಣೋತ್ ।

ಆಪೋ ರಸಾ ವಿಕುರ್ವಂತ್ಯೋ ಗಂಧಮಾತ್ರಂ ಸಸರ್ಜಿರೇ ॥ ೫೦ ॥

ಸಂಘಾತೋ ಜಾಯತೇ ತಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಯ ಗಂಧೋ ಗುಣಃ ಸ್ತುತಃ ।

ರಸಮಾತ್ರಂ ತು ತತ್ತೋಯಂ ಗಂಧಮಾತ್ರಂ ಸಮಾವ್ಯಣೋತ್ ॥ ೫೧ ॥

೪೭. ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಕಾಶದಿಂದ ವಾಯ್ವಾದಿ ಮಿಕ್ಕ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಭೂತಗಳು ಜನಿಸಿದವು.

೪೮. ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಆಕಾಶವು ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡಿತು. ಆವೃತವಾದ ಭೂತಾದಿಗಳು ಶಬ್ದಮಾತ್ರೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡಿತು.

೪೯. ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರೆಯಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣವುಳ್ಳ ವಾಯುವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಕಾಶದ ಶಬ್ದತನ್ಮಾತ್ರೆಯು ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರೆಯನ್ನ ಆವರಿಸಿತು.

೫೦. ರಸತನ್ಮಾತ್ರೆಯಿಂದ ಜಲವೂ, ಆ ತನ್ಮಾತ್ರೆಯಿಂದ ಗಂಧತನ್ಮಾತ್ರೆಯೂ, ಜನಿಸಿದುವು. ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರೆಯಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಜಲವು ರಸವನ್ನು ವಿಕಾರಮಾಡಿ ಗಂಧತನ್ಮಾತ್ರೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡಿತು.

೫೧. ಅವುಗಳ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಪೃಥಿವಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಗುಣವು, ಗಂಧವು ಮತ್ತು ರಸಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಜಲವು, ಗಂಧಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನ ಆವರಿಸಿತು.

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತಸ್ಮಿಂಸ್ತು ತನ್ಮಾತ್ರಾ ತೇನ ತನ್ಮಾತ್ರಕಾ ಸ್ಕೃತಾ ।

ಅವಿಶೇಷವಾಚಕತ್ವಾದವಿಶೇಷಾಸ್ತತಃ ಸ್ಕೃತಾಃ ॥

ಅಶಾಂತಘೋರಮೂಢತ್ವಾದವಿಶೇಷಾಸ್ತತಃ ಪುನಃ

॥ ೫೨ ॥

ಭೂತತನ್ಮಾತ್ರಸರ್ಗೋಯಂ ವಿಜ್ಞೇಯಸ್ತು ಪರಸ್ಪರಾತ್ ।

ವೈಕಾರಿಕಾರಾದಹಂಕಾರಾತ್ಸತ್ವೋದ್ರಿಕ್ತಾತ್ಸು ಸಾತ್ವಿಕಾತ್ ॥

ವೈಕಾರಿಕಃ ಸ ಸರ್ಗಾಸ್ತು ಯುಗಪತ್ಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ

॥ ೫೩ ॥

ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಪಂಚೈವ ಪಂಚ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಪಿ ।

ಸಾಧಕಾನೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಸ್ಕೃದ್ಧೇವಾ ವೈಕಾರಿಕಾ ದಶ ॥

ಏಕಾದಶಂ ಮನಸ್ತತ್ರ ದೇವಾ ವೈಕಾರಿಕಾಸ್ಕೃತಾಃ

॥ ೫೪ ॥

ಶ್ರೋತ್ರತ್ವ ಚಕ್ಷುಷೀ ಜಿಹ್ವಾ ನಾಸಿಕಾ ಚೈವ ಪಂಚಮಾ ।

ಶಬ್ದಾದೀನಾಮವಾಪ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಬುದ್ಧಿಯುಕ್ತಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯತೇ

॥ ೫೫ ॥

೫೨. ಆಯಾ ಭೂತಗಳು ಆಯಾ ತನ್ಮಾತ್ರೈಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಅವು ತನ್ಮಾತ್ರೈಯುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ತನ್ಮಾತ್ರೈಗಳಿಗೆ ಅವಿಶೇಷಗಳೆಂದು ನಾಮವು ಬಂದಿದೆ.

೫೩. ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಘೋರವಾಗಿಯೂ, ಮೂಢವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ತನ್ಮಾತ್ರೈಗಳಿಗೆ ಅವಿಶೇಷವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಭೂತತನ್ಮಾತ್ರೈಗಳ ಸರ್ಗವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವು ವೈಕಾರಿಕ, ಅಹಂಕಾರಿಕ, ತಾಮಸವೆಂಬುದಾಗಿ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಸಾತ್ವಿಕಗುಣೋದ್ರಿಕ್ತವಾದ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

೫೪. ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರ ತತ್ವದಿಂದ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಪಂಚ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಮನಸ್ಸು ಸಹ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ದೇವತೆಗಳು ವೈಕಾರಿಕರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು.

೫೫. ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಮವೆಂಬ ಪಂಚ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಗಳು ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ

ಸಾದೌ ಸಾಯುರುಪಸ್ಥಂ ಚ ಹಸ್ತೌ ನಾಗ್ಧರಮಾ ಭವೇತ್ |

ಗತಿರ್ವಿಸಗೋ ಹ್ಯಾನಂದಃ ಶಿಲ್ಪಂ ನಾಕೃಂ ಚ ಕರ್ಮ ಚ

|| ೫೬ ||

ಆಕಾಶಂ ಶಬ್ದಮಾತ್ರಂ ಚ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರಂ ಸಮಾವಿಶೇತ್ |

ದ್ವಿಗುಣಸ್ತು ತತೋ ವಾಯುಃ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮಕೋ ಭವತ್

|| ೫೭ ||

ರೂಪಂತಥೈವ ವಿಶತಃ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಗುಣಾವುಭೌ |

ತ್ರಿಗುಣಸ್ತು ತತಶ್ಚಾಗ್ನಿಃ ಸ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರ್ವಾ

|| ೫೮ ||

ಸಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶರೂಪಂ ಚ ರಸಮಾತ್ರಂ ಸಮಾವಿಶತ್ |

ತಸ್ಮಾಚ್ಚತುರ್ಗುಣಾ ಹ್ಯಾವೋ ವಿಜ್ಞೇಯಾಸ್ತಾ ರಸಾತ್ಮಿಕಾ

|| ೫೯ ||

ಸಂಯುಕ್ತಾ ಗಂಧಮಾತ್ರೇಣ ಆಚಿನ್ವಂತಿ ಮಹೀಮಿನಾಂ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಪಂಚಗುಣಾ ಭೂಮಿಃ ಸ್ಥೂಲಭೂತೇಷು ದೃಶ್ಯತೇ

|| ೬೦ ||

೫೬. ಕಾಲು, ಕೈ, ವಾಯು, ಉಪಸ್ಥೆ, ವಾಕ್ ಎಂಬ ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ನಡೆ, ನುಡಿ, ಆದಾನ, ತ್ಯಾಗ, ಆನಂದ ಇವುಗಳು ಕಾರ್ಯವಾಗಿವೆ.

೫೭. ಶಬ್ದಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಆಕಾಶವು ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಗುಣಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವು.

೫೮. ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಗುಣಗಳು ರೂಪಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ರೂಪ, ರಸ, ಸ್ಪರ್ಶವೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ.

೫೯. ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶರೂಪ ಮಾತ್ರಗಳು ರಸತನ್ಮಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸೇರಿದುದರಿಂದ ಜಲದಲ್ಲಿ ರೂಪ, ರಸ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಶಬ್ದಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳು ಉಂಟಾದುವು.

೬೦. ಗಂಧತನ್ಮಾತ್ರೆಯು ಇತರ ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಐದು ಗುಣಗಳೆಂಬ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧರೂಪ, ರಸ, ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆಂಬ ಐದು ಗುಣಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಐದು ಗುಣಗಳು ಪೃಥವಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ.

ಶಾಂತಾ ಘೋರಾಶ್ಚ ಮೂಢಾಶ್ಚ ವಿಶೇಷಾಸ್ತೇನ ತೇ ಸ್ತುತಾಃ |
 ಪರಸ್ಪರಾನುಪ್ರವೇಶಾದ್ಧಾರಯಂತಿ ಪರಸ್ಪರಂ || ೬೧ ||

ಭೂನುೇರಂತಸ್ತಿದಂ ಸರ್ವಂ ಲೋಕಾಲೋಕಘನಾವೃತಂ |
 ವಿಶೇಷಾ ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಹ್ಯಾ ನಿಯತತ್ವಾಚ್ಚ ತೇ ಸ್ತುತಾಃ || ೬೨ ||

ಗುಣಂ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ನುಂವಂತುತ್ಪರೋತ್ತರಂ |
 ತೇಷಾಂ ಯಾವಚ್ಚ ಯದ್ಯಚ್ಚ ತತ್ತತ್ತಾವದ್ಗುಣಂ ಸ್ತುತಂ || ೬೩ ||

ಉಪಲಭ್ಯ ಶುಚೀರ್ಗಧಂ ಕೇಚಿದ್ವಾಯೋರನೈಪುಷಾತ್ |
 ಪೃಥಿವ್ಯಾನೇವ ತದ್ವಿದ್ಯಾದೇಷಾಂ ವಾಯೋಶ್ಚ ಸಂಶ್ರಯಾತ್ || ೬೪ ||

ಏತೇ ಸಪ್ತ ಮಹಾವೀರ್ಯಾ ನಾನಾಭೂತಾಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ |
 ನಾಶಕ್ನುರ್ವ ಪ್ರಜಾ ಸೃಷ್ಟುಮಸಮಾಗಮ್ಯ ಕೃತ್ಸ್ಮಶಃ ||
 ತೇ ಸಮೇತ್ಯ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ, ಹ್ಯನ್ಯೋನ್ಯಸ್ಯೈವ ಸಂಶ್ರಯಾತ್ || ೬೫ ||

೬೧. ಈ ಪಂಚ ತನ್ಮಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಾ, ಘೋರಾ, ಮೂಢಾ, ವಿಶೇಷ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಹೆಸರುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಇವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

೬೨. ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪೃಥವೀ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

೬೩. ಆಕಾಶಾದಿ ಪೂರ್ವಭೂತಗುಣವನ್ನು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಭೂತವು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಾತ್ರ ಗುಣವಿದೆ. ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು, ಜಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು, ಘೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಗುಣಗಳಿವೆ.

೬೪. ಕೆಲವರು ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಕಂಡು ಇದು ವಾಯು ಗುಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ಆದರೆ ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪೃಥವೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

೬೫. ಈ ಏಳು ತತ್ವಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿರಹಿತಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಪುರುಷಾಧಿಸ್ತಿ ತತ್ಪಾಚ್ಚ ಅವ್ಯಕ್ತಾನುಗ್ರಹೇಣ ಚ |

ಮಹದಾದ್ಯಾ ವಿಶೇಷಾಂತಾ ಅಂಡಮುತ್ಪಾದಯಂತಿ ತೇ

|| ೬೬ ||

ಏಕಕಾಲಂ ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಜಲಬುದ್ಬದವಚ್ಚ ತತ್ |

ವಿಶೇಷಾಖ್ಯಾಂಡಮಭವದ್ಬೃಹತ್ತದುದಕಂ ಚ ಯತ್ |

ತತ್ತಸ್ಮಿ ಕಾರ್ಯಕರಣಂ ಸಂಸಿದ್ಧಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತದಾ

|| ೬೭ ||

ಪ್ರಾಕೃತೇಂಡೇ ವಿಬುದ್ಧೇ ಸ್ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೋ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಃ |

ಸ ನೈ ಶರೀರೇ ಪ್ರಥಮಃ ಸ ನೈ ಪುರುಷ ಉಚ್ಯತೇ

|| ೬೮ ||

ಆದಿಕರ್ತಾ ಚ ಭೂತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಗ್ರೇ ಸಮವರ್ತತ |

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಸೋಗ್ರೋಸ್ಥಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಶ್ಚ ತುರ್ಮುಖಃ ||

ಸರ್ಗೇ ಚ ಪ್ರತಿ ಸರ್ಗೇ ಚ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೋ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಃ

|| ೬೯ ||

ಕರಣೈಃ ಸಹ ಸೃಜಂತೇ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೇ ತ್ಯಜಂತಿ ಚ |

ಭಜಂತೇ ಚ ಪುನರ್ದೇಹಾನಸಮಾಹಾರಸಂಧಿಷು

|| ೭೦ ||

೬೬. ತನ್ಮಾತ್ರೈಗಳವರೆಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಹತ್ತತ್ವಾದಿಗಳು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಪುರುಷರ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೂ, ಅಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.

೬೭. ಆ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಮಹಾಜಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ನೀರಿನ ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸುವನು.

೬೮. ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ಆ ಅಂಡದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನೇ ಪ್ರಥಮಶರೀರಿಯೂ, ವಾಚ್ಯನೂ, ಪುರುಷ ಶಬ್ದವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೬೯. ಅಗ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮುಂದಿನ ಭೂತಗಳ ಆದಿ ಕರ್ತನೂ, ಹಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭನೂ, ಚತುರ್ಮುಖನೂ, ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಳಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ ಆಗಿರುವನು.

೭೦. ಭೂತಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಲಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತವೆ. ಪುನಃ ದೇಹವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಸಂಧಿಪ್ರಲಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಶರೀರವಿಲ್ಲವು.

ತಸ್ಮಿನ್ನಂಡೇ ತ್ವಿಮೇ ಲೋಕಾ ಅಂತರ್ಭೂತಾಸ್ತು ಸಪ್ತ ವೈ ।
ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ಚ ಪೃಥ್ವೀಯಂ ಸಮುದ್ರೈಃ ಸಹ ಸಪ್ತಭಿಃ ॥ ೭೧ ॥

ಹಿರಣ್ಮಯಸ್ತು ಯೋ ಮೇರುಸ್ತಸ್ಯೋಲ್ಪಂ ತನ್ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಗರ್ಭೋದಕಂ ಸಮುದ್ರಾಚ್ಚ ಜರಾಧ್ಯಸ್ಥೀನಿ ಪರ್ವತಾಃ ॥ ೭೨ ॥

ಪರ್ವತೈಃ ಸುಮಹದ್ಭಿಶ್ಚ ನದೀಭಿಶ್ಚ ಸಹಸ್ರಶಃ ।
ಅಂತಸ್ತಸ್ಮಿಂತ್ವಿಮೇ ಲೋಕಾ ಅಂತರ್ನಿಶ್ಚಮಿದಂ ಜಗತ್ ॥ ೭೩ ॥

ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯೌ ಸನಕ್ಷತ್ರೌ ಸಗ್ರಾಹೌ ಸಹ ವಾಯುನಾ ।
ಲೋಕಾಲೋಕಂ ಚ ಯತ್ ಕಿಂಚಿಚ್ಛಾಂಡೇ ತಸ್ಮೈ ಸಮರ್ಪಿತಂ ॥ ೭೪ ॥

ಅದ್ವಿದ್ವಿಶಗುಣಾಭಿಸ್ತು ಬಾಹ್ಯತೋಂಡಂ ಸಮಾವೃತಂ ।
ಅವೋ ದಶಗುಣಾ ಹ್ಯೇವಂ ತೇಜಸಾ ಬಾಹ್ಯತೋ ವೃತಾಃ ॥ ೭೫ ॥

೭೧-೭೨. ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಚ ತು ಮು ಖ ನ ಗರ್ಭಪಿಂಡವೇ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಮೇರುಪರ್ವತವೂ, ಗರ್ಭೋದಕವೇ ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಮೂಳೆಗಳೇ ಪರ್ವತಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳೂ, ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳೂ, ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪೃಥಿವಿಯೂ ಸಹ ಇರುತ್ತವೆ.

೭೩. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳೂ, ಮಹತ್ವಾದ ಪರ್ವತಗಳೂ ಸಹ ಇವೆ.

೭೪. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ, ಗ್ರಹಗಳೂ, ವಾಯುವೂ, ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತವೂ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅಡಗಿವೆ.

೭೫. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಅಧಿಕವಾದ ಜಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಆವೃತವಾಗಿಯೂ, ಆ ಜಲವೂ ಕೂಡ, ಹತ್ತರಷ್ಟು ಅಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆವೃತವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ತೇಜೋದಶಗುಣೇನೈವ ಬಾಹ್ಯತೋ ವಾಯುನಾ ವೃತಂ |
ನಾಯೋರ್ದಶಗುಣೇನೈವ ಬಾಹ್ಯತೋ ನಭಸಾ ವೃತಂ

|| ೭೬ ||

ಆಕಾಶೇನ ವೃತೋ ವಾಯುಃ ಖಂ ಚ ಭೂತಾದಿನಾ ವೃತಂ |
ಭೂತಾದಿರ್ಮಹತಾ ಚಾಪಿ ಅವ್ಯಕ್ತೇನ ವೃತೋ ಮಹಾ |
ಏತೈರಾವರಣೈರಂಡಂ ಸಪ್ತಭಿಃ ಪ್ರಾಕೃತೈರ್ವೃತಂ

|| ೭೭ ||

ಏತಾಶ್ಚಾವೃತ್ಯ ಚಾನೋನ್ಯಮಷ್ಠಾ ಪ್ರಕೃತಯಃ ಸ್ಥಿತಾಃ |
ಪ್ರಸರ್ಗಕಾಲೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಚ ಗ್ರಹಸಂತೇತಾಃ ಪರಸ್ಪರಂ

|| ೭೮ ||

ಏನಂ ಪರಸ್ಪರೋತ್ಪನ್ನಾ ಧಾರಯಂತಿ ಪರಸ್ಪರಂ |
ಆಧಾರಾಧೇಯ ಭಾವೇನ ವಿಕಾರಸ್ಯ ವಿಕಾರಿಷು

|| ೭೯ ||

೭೬. ಆ ಅಗ್ನಿಯು ದಶಗುಣಾಧಿಕವಾದ ವಾಯುವಿನಿಂದಲೂ, ಆ ವಾಯುವು ಹತ್ತರಷ್ಟು ಅಧಿಕವಾದ ಆಕಾಶದಿಂದಲೂ ಆವೃತಗಳಾಗಿವೆ.

೭೭. ವಾಯುವು ಆಕಾಶದಿಂದಲೂ, ಆಕಾಶವು ಭೂತಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಮಹತ್ವತ್ವವು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದಲೂ ಆವೃತವಾಗಿವೆ.

೭೮. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಹೀಗೆ ಸಪ್ತಾವರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅವುಗಳೂ ಸಹ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದ ಆವೃತಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ.

೭೯. ಹೀಗೆಯೇ ಏತರಿಂದ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆಯೋ ಅದು ಆ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಕಾರವಾಗುವ ವಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವು ಆಶ್ರಯಾಶ್ರಯ ಭಾವದಿಂದ ಇರುತ್ತವೆ.

ಅನ್ಯಕ್ತಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮುದ್ದಿಷ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಉಚ್ಯತೇ |
ಇತ್ಯೇಷ ಸ್ರಾಕ್ಯತಃ ಸರ್ಗಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾಧಿಸ್ಥಿತಸ್ತು ಸಃ ||
ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಂ ಸ್ರಾಗಾಸೀತ್ ಸ್ರಾದುರ್ಭೂತಾ ತದಿದ್ಯಥಾ || ೮೦ ||

ಏತದ್ಧಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ಯ ಜನ್ಮಯೋ ವೇದ ತತ್ವತಃ |
ಆಯುಷ್ಕಾರ್ ಕೀರ್ತಿಮಾರ್ ಧನ್ಯಃ ಪ್ರಜಾವಾಂಶ್ಚ ಭವತ್ಯುತ || ೮೧ ||

ನಿವೃತ್ತಿಕಾಮೋಪಿ ನರಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಲಭತೇ ಗತಿಂ |
ಪುರಾಣಶ್ರವಣಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಸುಖಂ ಚ ಕ್ಷೇಮಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೮೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣಂ
ನಾನು ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೮೦ ಅನ್ಯಕ್ತ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂತಲೂ, ಪುರುಷನಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂತಲೂ, ಸಂಜ್ಞೆ. ಪುರುಷಾಶ್ರಯವಾದ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿದೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಈಗಲಾದರೂ ಆ ಕ್ರಮವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಮಿಂಚಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೮೧. ಯಾವನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅವನು ಆಯುಷ್ಯಂತನೂ, ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ, ಪುಣ್ಯವಂತನೂ, ಸಂತಾನವುಳ್ಳವನೂ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ.

೮೨. ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಶುದ್ಧಾಂತಕರಣನಾಗಿ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಪರತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣವೆಂಬ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗುಣತ್ರಯಗಳ ಮೂಲಕ ಮಹತ್ವತ್ವಾಹಂಕಾರ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ, ಅದರಿಂದ ಏಕಾದಶೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳನ್ನೂ, ತನ್ಮೂಲಕ ಪಂಚಭೂತ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

—|| ಹರಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

|| ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಉನಾಚ ||

ಯದ್ಧಿ ಸೃಷ್ಟೇಸ್ತು ಸಂಖ್ಯಾತಂ ನುಯಾ ಕಾಲಾಂತರಂ ದ್ವಿಜಾಃ ।

ಏತತ್ಕಾಲಾಂತರಂ ಜ್ಞೇಯಮಹರ್ಷೇ ಪರಮೇಶ್ವರಂ

|| ೧ ||

ರಾತ್ರಿಸ್ತೇತಾವತೀ ಜ್ಞೇಯಾ ಪರಮೇಶಸ್ಯ ಕೃತ್ಸ್ಮಶಃ ।

ಅಹಸ್ತಸ್ಯತು ಯಾ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಪ್ರಲಯೋ ರಾತ್ರಿರುಚ್ಯತೇ

|| ೨ ||

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಯಾವ ಕಾಲ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನೋ, ಅದು ಆ ಭಗವಂತನ ಹಗಲಿನ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವುದು-ರಾತ್ರಿಯಕಾಲವೂ ಕೂಡ ಇಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

೨. ಬ್ರಹ್ಮನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಳಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೇ ಇಲ್ಲವು. ಆದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲುನೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರವು ಸೃಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಹಶ್ಚ ವಿದ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ನ ರಾತ್ರಿರಿತಿ ಧಾರಣಾ ।

ಉಪಚಾರಃ ಪ್ರಕ್ರಿಯತೇ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ

॥ ೩ ॥

ಪ್ರಜಾಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಯೋ ಋಷಯೋ ಮುನಿಭಿಃ ಸಹ ।

ಋಷೀಃ ಸನತ್ಕುಮಾರಾಖ್ಯಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯಗೈಃ ಸಹ

॥ ೪ ॥

ಇಂದ್ರಿಯಾಣೇಂದ್ರಯಾರ್ಥಾಶ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಪಂಚ ಚ ।

ತನ್ಮಾತ್ರಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಣೋ ಬುದ್ಧಿಶ್ಚ ಮನಸಾ ಸಹ

॥ ೫ ॥

ಅಹಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪರಮೇಶಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ।

ಅಹರಂತೇ ಪ್ರಲೀಯಂತೇ ರಾತ್ರ್ಯಂತೇ ವಿಶ್ವಸಂಭವಃ

॥ ೬ ॥

ಸ್ವಾತ್ಮನ್ಯವಸ್ಥಿತೇ ಸತ್ವೇ ವಿಕಾರೇ ಪ್ರತಿಸಂಹತೇ ।

ಸಾಧರ್ಮ್ಯೇಣಾವ ತಿಷ್ಠತೇ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷಾವುಧೌ

॥ ೭ ॥

ತಮಃ ಸತ್ಯಗುಣಾನೇತೌ ಸಮತ್ವೇನ ನ್ಯವಸ್ಥಿತೌ ।

ಅತ್ರೋದ್ರಿಕ್ತೌ ಪ್ರಸೂತೌ ಚ ತೌ ತಥಾ ಚ ಪರಸ್ಪರಂ ॥

ಗುಣಸಾಮ್ಯೇ ಲಯೋ ಜ್ಞೇಯೋ ವೈಷಮ್ಯೇ ಸೃಷ್ಟಿರುಚ್ಯತೇ

॥ ೮ ॥

೩-೪-೫-೬. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು. ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಸನತ್ಕುಮಾರಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯ ತದರ್ಥಗಳು, ಪಂಚಮಹಾ ಭೂತಗಳು, ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು, ಬುದ್ಧಿ, ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಪುನಃ ರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವ-ಸೃಷ್ಟಿಯು ಆಗುವುದು.

೭. ಸತ್ವಗುಣವು ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆಯೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಶಾಂತವಾಗಿರಲು, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ. ಸಮಾನರೂಪರಾಗಿ ಶಾಂತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೮. ಸತ್ವತಮೋಗುಣಗಳು ಸಮನಾಗಿ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ಉದ್ರೇಕಗೊಂಡಾಗ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಗುಣಗಳು ಸಮನಾಗಿದ್ದರೆ ಲಯವೂ, ವಿಷಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆಗುತ್ತವೆ.

ತಿಲೇಷು ನಾ ಯಥಾ ತೈಲಂ ಘೃತಂ ಪಯಸಿ ನಾ ಸ್ಥಿತಂ ।

ತಥಾ ತಮಸಿ ಸತ್ವೇ ಚ ರಜೋವ್ಯಕ್ತಾಶ್ಚಿತಂ ಸ್ಥಿತಂ

॥ ೯ ॥

ಉಪಾಸ್ಯ ರಜನೀಂ ಕೃತ್ಸಾಂ ಪರಾಂ ಮಾಹೇಶ್ವರೀಂ ತದಾ ।

ಅಹರ್ಮುಖೇ ಪ್ರವೃತ್ತೇ ಚ ಪುನಃ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಭವಃ

॥ ೧೦ ॥

ಕ್ಷೋಭಯಾಮಾಸ ಯೋಗೇನ ಪರೇಣ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।

ಪ್ರಧಾನಂ ಪುರುಷಂ ಚೈವ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಂಡಂ ಮಹೇಶ್ವರಃ

॥ ೧೧ ॥

ಪ್ರಧಾನಾತ್ ಕ್ಷೋಭ್ಯಮಾಣಾತ್ತು ರಜೋ ವೈ ಸಮವರ್ತತ ।

ರಜಃ ಪ್ರವರ್ತಕಂ ತತ್ರ ಬೀಜೇಷ್ಟಸಿ ಯಥಾ ಜಲಂ

॥ ೧೨ ॥

ಗುಣವೈಷಮ್ಯಮಾಸಾದ್ಯ ಪ್ರಸೂಯಂತೇ ಹ್ಯಧಿಷ್ಠಿತಾಃ ।

ಗುಣೇಭ್ಯಃ ಕ್ಷೋಭ್ಯಮಾಣೇಭ್ಯಸ್ತಯೋ ದೇವಾ ನಿಜಜ್ಞೀರೇ ॥

ಆಶ್ರಿತಾಃ ಪರಮಾಗುಹ್ಯಾಃ ಸರ್ವಾತ್ಮನಃ ಶರೀರಿಣಃ

॥ ೧೩ ॥

೯. ಎಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯೂ, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವೂ ಹೇಗೆ ಅಡಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಮಸ್ಸುತ್ಪನ್ನಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾಶ್ಚಿತವಾದ ರಜೋ ಗುಣವು ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ.

೧೦. ಗುಣತ್ರಯಗಳು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಸಮನಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಭವಗಳಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಭಗವಂತನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವನು.

೧೧. ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವಂತನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಉತ್ತಮವಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬ್ರಹಾಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೧೨. ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತವಾದ ಪ್ರಧಾನತತ್ವದಿಂದ ರಜೋಗುಣವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ರಜೋಗುಣವೇ ಬೀಜಾಂಕುರಕ್ಕೆ ಜಲದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೩. ಗುಣವೈಷಮ್ಯವು ಉಂಟಾದರೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದೇವತೆಗಳು ಜನಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಕ್ಷುಬ್ಧಗಳಾದ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮರೂ, ಗೋಪನಾರ್ಹರೂ, ಸರಸ್ವರೂಪರೂ, ಆಶ್ರಿತರೂ, ಶರೀರಧಾರಿಗಳೂ ಆದ ಮೂವರು ದೇವತೆಗಳು ಜನಿಸುವರು.

ರಜೋ ಬ್ರಹ್ಮ ತಮೋ ಹ್ಯಗ್ನಿಃ ಸತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುರಜಾಯತ |

ರಜಃ ಪ್ರಕಾಶಕೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿತ್ವೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ

|| ೧೪ ||

ತಮಃ ಪ್ರಕಾಶಕೋಗ್ನಿಸ್ತು ಕಾಲತ್ವೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ |

ಸತ್ವಪ್ರಕಾಶಕೋ ವಿಷ್ಣುರಾದಾಸೀನೈ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ

|| ೧೫ ||

ಏತ ಏವ ತ್ರಯೋ ವೇದಾಃ ಏತ ಏವ ತ್ರಯೋಗ್ಮಯಃ |

ಪರಸ್ಪರಾಶ್ರಿತಾ ಹ್ಯೇತೇ ಪರಸ್ಪರಮನುವ್ರತಾಃ

|| ೧೬ ||

ಪರಸ್ಪರೇಣ ವರ್ತಂತೇ ಧಾರಯಂತಿ ಪರಸ್ಪರಂ |

ಅನ್ಯೋನ್ಯಮಿಥುನಾ ಹ್ಯೇತೇ ಹ್ಯನ್ಯೋನ್ಯಮುಪಜೀವಿನಃ ||

ಕ್ಷಣಂ ವಿಯೋಗೋ ನ ಹ್ಯೇಷಾಂ ನ ತ್ಯಜಂತಿ ಪರಸ್ಪರಂ

|| ೧೭ ||

ಈಶ್ವರೋ ಹಿ ಪರೋ ದೇವೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತು ಮಹತಃ ಪರಃ |

ಬ್ರಹ್ಮ ತು ರಜಸೋದ್ರಿಕ್ತಃ ಸರ್ಗಾಯೇಹ ಪ್ರವರ್ತತೇ ||

ಪರಶ್ಚ ಪುರುಷೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪರಾ ಸ್ಮೃತಾ

|| ೧೮ ||

೧೪-೧೫. ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯೂ ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೂ, ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ರಜೋಗುಣ ಪ್ರಕಾಶಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ, ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಕಾಶಕನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಸಂಹಾರಕಾರಣನೂ, ಸತ್ವಗುಣ ಪ್ರಕಾಶಕನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಪಾಲನ ಕರ್ತನೂ ಆಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವರು.

೧೬-೧೭. ಇವರೇ ಮೂರು ವೇದಗಳಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವರು. ಇವರು ಪರಸ್ಪರ ಆಶ್ರಿತರಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧರಾಗಿ ಉಪಜೀವಿಸುವರು. ಇವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವೂ ವಿಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರನು ಬಿಡದೇ ನಿತ್ಯಸಂಬಂಧರಾಗಿರುವರು.

೧೮. ಈಶ್ವರನು ಉತ್ತಮ ದೇವನಾಗಿರುವನು. ವಿಷ್ಣುವು ಮಹಾತ್ಮನಿ ಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ರಜೋಗುಣ ಪ್ರಚುರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಿರುವನು. ಪುರುಷನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ.

ಅಧಿಷ್ಠಿತೋಸೌ ಹಿ ಮಹೇಶ್ವರೇಣ

ಪ್ರವರ್ತತೇ ಚೋದ್ಯಮಾನಃ ಸಮಂತಾತ್ |

ಅನುಪ್ರವರ್ತಂತಿ ಮಹಾಂತ ಏವ

ಚಿರಸ್ಥಿತಾಃ ಸ್ವೇ ವಿಷಯೇ ಪ್ರಿಯತ್ನಾತ್

|| ೧೯ ||

ಪ್ರಧಾನಂ ಗುಣವೈಷಮ್ಯಾತ್ ಸರ್ಗಕಾಲೇ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

ಈಶ್ವರಾಧಿಷ್ಠಿತಾತ್ ಪೂರ್ವಂ ತಸ್ಮಾತ್ಸದಸದಾತ್ಮಕಾತ್ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬುದ್ಧಿಶ್ಚ ಮಿಥುನಂ ಯುಗಪತ್ಸಂಬಭೂವತುಃ

|| ೨೦ ||

ತಸ್ಮಾತ್ತನೋವ್ಯಕ್ತಮಯಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೋ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಃ |

ಸಂಸಿದ್ಧಃ ಕಾರ್ಯಕರಣೈರ್ಬ್ರಹ್ಮಾಗ್ರೇ ಸಮವರ್ತತ

|| ೨೧ ||

ತೇಜಸಾ ಪ್ರಥಮೋ ಧೀಮಾನವ್ಯಕ್ತಃ ಸಂಪ್ರಕಾಶತೇ |

ಸ ವೈ ಶರೀರೀ ಪ್ರಥಮಃ ಕಾರಣತ್ವೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ

|| ೨೨ ||

೧೯. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಅವನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಸ್ವಕಾರ್ಯದಕ್ಷನಾಗಿಯೂ, ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ.

೨೦. ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪ್ರಥಮತಃ ಸದಸದ್ರೂಪವೂ, ಈಶ್ವರಾಧಿಷ್ಠಿತವೂ, ಆದ ಗುಣವೈಷಮ್ಯದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಇವೆರಡೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಥುನ ರೂಪವಾಗಿ ಜನಿಸಿದವು.

೨೧. ಆದುದರಿಂದ ತಮೋಗುಣವು ಅವ್ಯಕ್ತಪ್ರಚುರವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೂ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತನೂ ಆಗಿ ಇರುವನು.

೨೨. ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಅದ್ಯನೂ ಆದ ಪುರುಷನೇ ಮೊದಲು ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಶರೀರಧಾರಿಯಾದ ಅವನೇ ಪ್ರಥಮ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿದೆ.

ಅಪ್ರತೀಘೇನ ಜ್ಞಾನೇನ ಐಶ್ವರ್ಯೇಣ ಚ ಸೋನ್ನಿತಃ ।

ಧರ್ಮೇಣ ಚಾ ಪ್ರತೀಘೇನ ವೈರಾಗ್ಯೇಣ ಸಮನ್ನಿತಃ

॥ ೨೩ ॥

ತಸ್ಯೇಶ್ವರಸ್ಯಾಪ್ರತಿಘಂ ಜ್ಞಾನಂ ವೈರಾಗ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ।

ಧರ್ಮೈಶ್ವರ್ಯೈಕತಾಬುದ್ಧಿಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಜಜ್ಞೇಭಿಮಾನಿನಃ

॥ ೨೪ ॥

ಅನ್ಯಕ್ತಾಜ್ಞಾಯತೇ ಚಾಸ್ಯ ಮನಸಾ ಚ ಯದಿಚ್ಛತಿ ।

ವಶೀಕೃತತ್ವಾದ್ವೈಗುಣ್ಯಾತ್ಸುರೇಶತ್ವಾತ್ ಸ್ವಭಾವತಃ

॥ ೨೫ ॥

ಚತುರ್ಮುಖಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇ ಕಾಲತ್ವೇ ಚಾಂತಕೋಭವತ್ ।

ಸಹಸ್ರಮೂರ್ಧಾ ಪುರುಷಸ್ತಿಸ್ತ್ರೋವಸ್ಮಾಃ ಸ್ವಯಂಭುವಃ

॥ ೨೬ ॥

ಸತ್ವಂ ರಜಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇ ಕಾಲತ್ವೇ ಚ ರಜಸ್ತಮಃ ।

ಸಾತ್ವಿಕಂ ಪುರುಷತ್ವೇ ಚ ಗುಣವೃತ್ತಿಃ ಸ್ವಯಂಭುವಃ

॥ ೨೭ ॥

೨೩. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಸದೃಶವೂ, ಪ್ರತಿಬಂಧಕರಹಿತವೂ, ಆದ ಜ್ಞಾನ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನು.

೨೪. ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯರೂಪವೂ, ಅಸದೃಶವೂ, ಆದ ಜ್ಞಾನ, ಧರ್ಮ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸಂಬಂಧಿಯೂ ಆದ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಜನಿಸಿತು.

೨೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸುರೇಶನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಕೃತಗುಣರಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಅದು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

೨೬. ಆ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಸಹಸ್ರಶಿರಸ್ಸನೂ, ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

೨೭. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸತ್ವರಜಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಲಯವನ್ನೂ ಕೇವಲ ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವು ಗುಣಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಇದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ಕಾಲ, ಪುರುಷ ಎಂಬ ಮೂರು ನಾಮಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ.

ಲೋಕಾಃ ಸೃಜತಿ ಬ್ರಹ್ಮತೇ ಕಾಲತೇ ಸಂಕ್ಷಿಪತ್ಯಪಿ |
ಪುರುಷತೇಹ್ಯುದಾಸೀನಸ್ತಿಸ್ತೋವಸ್ಥಾಃ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ || ೨೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕಮಲಗರ್ಭಾಭಃ ಕಾಲೋಜಾತ್ಯಂಜನಪ್ರಭಃ |
ಪುರುಷಃ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷೋ ರೂಪಂ ತತ್ಪರಮಾತ್ಮನಃ || ೨೯ ||

ಯೋಗೇಶ್ವರಃ ಶರೀರಾಣಿ ಕರೋತಿ ವಿಕರೋತಿ ಚ |
ನಾನಾಕೃತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪನಾಮವೃತ್ತಿಃ ಸ್ವಲೀಲಯಾ || ೩೦ ||

ತ್ರಿಧಾ ಯದ್ವರ್ತತೇ ಲೋಕೇ ತಸ್ಮಾತ್ತ್ರಿಗುಣ ಉಚ್ಯತೇ |
ಚತುರ್ಥಾ ಪ್ರವಿಭಕ್ತತ್ವಾಚ್ಚತುರ್ವ್ಯೂಹಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ೩೧ ||

ಯದಾಪ್ನೋತಿ ಯದಾದತ್ತೇ ಯಚ್ಛಾಸ್ತಿ ವಿಷಯಂ ಪ್ರತಿ |
ತಚ್ಚಾಸ್ಯ ಸತತಂ ಭಾವಸ್ತಸ್ಮಾದಾತ್ಮಾ ನಿರುಚ್ಯತೇ || ೩೨ ||

೨೮. ಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಕಾಲತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಾಗ ಲಯವನ್ನೂ, ಪುರುಷತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ.

೨೯. ಬ್ರಹ್ಮನ ರೂಪವು ಕಮಲದ ಮಧ್ಯದಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಕಾಲ ಪುರುಷನ ರೂಪವು ಅಂಜನದಂತೆ ಕಪ್ಪಾಗಿಯೂ, ಪುರುಷನ ರೂಪವು ಪುಂಡರೀಕದಂತೆ ಶಭ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳು ಮೂರು ತೆರನಾಗಿವೆ.

೩೦. ಯೋಗೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಂತನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನಾ ವಿಧಗಳಾದ ಆಕಾರ, ಕ್ರಿಯಾ, ರೂಪ, ಮಾನ, ಕಾರ್ಯ, ಇವುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಲಯಮಾಡುವನು.

೩೧. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧಗಳಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ತ್ರಿಗುಣನೆಂಬುದಾಗಿಯೂ, ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿಭಕ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹನೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು.

೩೨. ಯಾವುದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆಯೋ ಅದೇ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಋಷಿಃ ಸರ್ವಗತತ್ವಾಚ್ಛ ಶರೀರಾದ್ಯಾತ್ಮಸ್ವಯಂಪ್ರಭುಃ |
ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಸ್ಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಪ್ರವೇಶನಾತ್

|| ೩೩ ||

ಭಗವಾ ಭಗಸದ್ಭಾವಾದ್ರಾಗೋ ರಾಗಸ್ಯ ಶಾಸನಾತ್ |
ಪರಶ್ಚ ತು ಪ್ರಕೃತತ್ವಾದವನಾದೋಮಿತಿಃ ಸ್ಪೃತಃ

|| ೩೪ ||

ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸರ್ವವಿಜ್ಞಾನಾತ್ ಸರ್ವಃ ಸರ್ವಂ ಯತಸ್ತತಃ |
ನರಾಣಾಮಯನಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ತೇನ ನಾರಾಯಣಸ್ಪೃತಃ

|| ೩೫ ||

ತ್ರಿಧಾ ವಿಭಜ್ಯ ಸ್ಮಾತ್ಪಾನಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ |
ಸೃಜತೇ ಗ್ರಸತೇ ಚೈವ ವಿಕ್ಷತೇ ಚ ತ್ರಿಭಿಃ ಸ್ತುತಃ ||
ಅಗ್ರೇ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಸ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಶ್ಚತುರ್ಮುಖಃ

|| ೩೬ ||

೩೩. ಭಗವಂತನು ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಋಷಿಯೆಂತಲೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿರಹಿತನಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭುವೆಂತಲೂ, ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರವೇಶವಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೆಂತಲೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವನು.

೩೪. ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ ಪರನೆಂದೂ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನೆಂದೂ, ರಾಗನಾಶಕನಾದುದರಿಂದ ರಾಗನೆಂದೂ, ಸರ್ವರನ್ನೂ ರಕ್ಷಣೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು.

೩೫. ಭಗವಂತನು ಸರ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂದೂ, ಸರ್ವಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವನೆಂದೂ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾದುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೩೬. ಪರಮಪುರುಷನು ತ್ರಿರೂಪಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಕಾರಣನಾಗಿರುವನು. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ಮೊದಲು ಅವಿಭೂತನಾದನು.

ఆదిత్వాఙ్మాదిదేవోపాసనజాతత్వాదజః స్మృతః ।
పాతి యస్మాత్ప్రజాః సర్వాః ప్రజాపతిరతః స్మృతః ॥ ౩౭ ॥

దేవేనోషు చ మహా దేవో మహాదేవస్మతః స్మృతః ।
సర్వేశతత్వాఙ్మా లోకానాం అవశ్యత్వాత్తథేశ్వరః ॥ ౩౮ ॥

బృహత్వాఙ్మా స్మృతే బ్రహ్మ భూతత్వాద్భూత టుఙ్మతే ।
క్షేత్రజ్ఞ క్షేత్రవిజ్ఞానాత్ విభుః సర్వగతే యతః ॥ ౩౯ ॥

యస్మాత్ పుయ్యనుశేతే చ తస్మాత్ పురుష టుఙ్మతే ।
నోత్పాదితత్వాత్ పూర్వత్వాత్ స్వయంభూరితి స స్మృతః ॥ ౪౦ ॥

ఇజ్యత్వాదుఙ్మతే యజ్ఞః కవిర్విక్రాంతదర్శనాత్ ।
కృమణః కృమణీయత్వాద్వర్ణకస్యాభి పాలనాత్ ॥ ౪౧ ॥

౩౭. ఈశ్వరను ఎల్లకృంతలూ ఆదియాగిరువుదరింద ఆదిదేవ నేంతలూ, టుత్పత్తిరహితనాదుదరింద అజనేంతలూ, సర్వప్రజేగళ్న్న రక్షిసువుదరింద ప్రజాపతియేంతలూ నానువన్న పడిదిరువను.

౩౮. పరమ పురుషను దేవతేగళ్లి టుత్తమనాదుదరింద మహా దేవనేంతలూ, ఎల్లరిగూ ఈశనూ, అవశనూ ఆదుదరింద సర్వేశ్వర నేంతలూ ప్రఖ్యాతనాగిరువను.

౩౯-౪౦. ఆ భగవంతను అతి దోడ్డవనాగిరువుదరింద బ్రహ్మ నేంతలూ, అవతరిసువుదరింద భూతనేంతలూ, క్షేత్రవన్న తిళిదిరువ నాద్దరింద క్షేత్రజ్ఞనేంతలూ, సర్వగతనాదకారణ విభువేంతలూ, ఇతర రింద టుత్పన్న రాగదేయూ, పూర్వకనాగిరువుదరిందలూ, స్వయంభూ ఎంతలూ నానుగళ్న్న పడిదిరుత్తానే.

౪౧. ఆ స్వామియు పూజ్యనాదుదరింద యజ్ఞనేందూ, జ్ఞాని యాదుదరింద కవియేందూ, ఆకృమిసువుదరింద అకృమణనేందూ పాలిసు వుదరింద వర్ణకనేందూ ప్రసిద్ధనాగిరువను.

ಆದಿತ್ಯಸಂಜ್ಞಾಃ ಕಪಿಲಸ್ತಗ್ರಜೋಗ್ನಿರಿತಿ ಸ್ತುತಃ |

ಹಿರಣ್ಯನುಸ್ಯ ಗರ್ಭೋಭೂದ್ಧಿರಣ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಗರ್ಭಜಃ

|| ೪೨ ||

ಸ್ವಯಂಭುವೋ ನಿವೃತ್ತಸ್ಯ ಕಾಲೋ ವರ್ಷಾಗ್ರಜಸ್ತು ಯಃ |

ನ ಶಕ್ಯಃ ಪರಿಸಂಖ್ಯಾತುಮಪಿ ವರ್ಷಶತೈರಪಿ

|| ೪೩ ||

ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾನಿವೃತ್ತೇಸ್ತು ಪರಾಖ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ತುತಃ |

ತಾವಚ್ಛೇಷೋಸ್ಯ ಕಾಲೋನ್ಯಸ್ತಸ್ಯಾಂತೇ ಪ್ರತಿಸ್ಪೃಜ್ಯತೇ

|| ೪೪ ||

ಕೋಟಿಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಅಂತರ್ಭೂತಾನಿ ಯಾನಿ ವೈ |

ಸಮತೀತಾನಿ ಕಲ್ಪಾನಾಂ ತಾವಚ್ಛೇಷಾಃ ಪರಾಸ್ತು ಯೇ

|| ೪೫ ||

ಯಸ್ತಯಂ ವರ್ತತೇ ಕಲ್ಪೋ ವರಾಹಾಂತಂ ನಿಬೋಧತ |

ಪ್ರಥಮಃ ಸಾಂಪ್ರತಸ್ತೇಷಾಂ ಕಲ್ಪೋಯಂ ವರ್ತತೇ ದ್ವಿಜಾಃ

|| ೪೬ ||

೪೨. ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆದಿತ್ಯ, ಕಪಿಲ, ಅಗ್ರಜ, ಅಗ್ನಿ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಜ, ಎಂಬ ನಾಮಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

೪೩. ಮುಕ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಯಾವ ಅತೀತವಾದ ಕಾಲವು ಇದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಕಾಲವನ್ನು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಎಣಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ.

೪೪-೪೫. ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅತೀತವಾದ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯೆಯು ಎಣಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ, ಆ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪರಾ ಎಂಬ ನಾಮವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಕಾಲವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವಾಂತರಸೃಷ್ಟಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಹಸ್ರ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳುಳ್ಳ ಕಲ್ಪಗಳು ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗಿಯೂ, ಅತೀತವಾಗಿಯೂ ಇವೆಯೋ ಅವಕ್ಕೆ ಪರಾ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೪೬. ಎಲೈ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಈ ಕಲ್ಪವು ವರಾಹಾಂತವಾದ ಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಕಲ್ಪವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವರಾಹ ಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ.

ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದ್ಯಾಸ್ತು ಮನವಃ ಸ್ತುತ್ವತುರ್ದಶ ।

ಅತೀತಾ ವರ್ತಮಾನಾಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯಾ ಯೇ ಚ ನೈ ಪುನಃ

॥ ೪೭ ॥

ತೈರಿಯಂ ಪೃಥಿವೀ ಸರ್ವಾ ಸಪ್ತದ್ವಿಪಾ ಸಮಂತತಃ ।

ಪೂರ್ಣಂ ಸಹ ಸಹಸ್ರಂ ನೈ ಪರಿಸಾಲ್ಯಾ ನರೇಶ್ವರೈಃ ॥

ಪ್ರಜಾಭಿಸ್ತಪಸಾ ಚೈವ ತೇಷಾಂ ಶೃಣುತ ವಿಸ್ತರಂ

॥ ೪೮ ॥

ಮನ್ವಂತರೇಣ ಚೈಕೇನ ಸರ್ವಾಣ್ಯೇವಾಂತರಾಣಿ ನೈ ।

ಭವಿಷ್ಯಾಣಿ ಭವಿಷ್ಯಶ್ಚ ಕಲ್ಪಃ ಕಲ್ಪೇನ ಚೈವ ಹ

॥ ೪೯ ॥

ಅತೀತಾನಿ ಚ ಕಲ್ಪಾನಿ ಸೋದಕಾನಿ ಸಹಾನ್ವಯೈಃ ।

ಅನಾಗತೇಷು ತದ್ವಚ್ಚ ತರ್ಕಃ ಕಾರ್ಯೋ ವಿಜಾನತಾ

॥ ೫೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣಂ
ನಾಮ ಪಂಚನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೭. ಅತೀತಾನಾಗತ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಜನ ಮನುಗಳೂ, ಆ ವರಾಹ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು.

೪೮. ಆ ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದಿ ಮನುಗಳು ಸಪ್ತದ್ವಿಪಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಜರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಸಕಲ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವರು. ಈ ಕಲ್ಪಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ.

೪೯-೫೦. ಸರ್ವಕಲ್ಪಗಳೂ ಒಂದೊಂದು ಮನ್ವಂತರದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಕಲ್ಪಗಳೂ ಸಹ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಮನ್ವಂತರಗಳಿಂದಲೂ, ಉದಕದಿಂದಲೂ, ಅತೀತವಾದ ವಂಶಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಇರುವುವು. ಅತೀತವಾದ ಕಲ್ಪಗಳಂತೆಯೇ ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯು ಊಹಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣವೆಂಬ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳು ಸಮನಾಗಿವೆ. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಲಯವೂ ಆಗುವುವು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು, ರಾಜರು, ಮುನಿಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು, ಬುದ್ಧಿ, ಮನಸ್ಸು, ಇವುಗಳು, ಇರುತ್ತವೆ. ಇವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಗುಣಸಾಮ್ಯವಿದ್ದರೆ ಲಯವೂ, ವೈಷಮ್ಯವಾದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆಗುವುವು. ಬ್ರಹ್ಮನು ರಜೋಗುಣಮಯನೂ, ಅಗ್ನಿಯು ತಮೋಗುಣಮಯನೂ, ವಿಷ್ಣುವು ಸತ್ವಗುಣಪುಚುರನೂ ಆಗಿರುವರು. ಇವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳಾಗುವುವು. ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಋಷಿ, ಸ್ವಯಂಭೂ, ನಾರಾಯಣ, ಎಂಬ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳಿವೆ. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನಿಗೆ ಆದಿದೇವ, ಅಜ, ಪ್ರಜಾಪತಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳಿವೆ. ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪರಾ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಇದೆ. ಅಂತಹ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವರಾಹ ಕಲ್ಪವೆಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಗಿದೆ. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ದಶಮನುಗಳೂ, ರಾಜರೂ, ಇವರಿಂದ ಸಮಸ್ತಸೃಷ್ಟಿಗಳುಂಟಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಷಷ್ಠೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಅಪೋಹ್ಯಗ್ನೀಃ ಸಮಭವನ್ನಷ್ಟೇಗ್ನೌ ಪೃಥಿವೀತಲೇ |
ಸಾಂತರಾಲ್ಪಕಲೀನೇಸ್ತಿನೃಪೈಃ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ || ೧ ||

ಏಕಾರ್ಣವೇ ತದಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಜ್ಞಾಯತ ಕಿಂಚನ |
ತದಾ ಸ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಹಸ್ರಪಾತ್ || ೨ ||

ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷೋ ರುಕ್ಮವರ್ಣೋ ಹೃತೀಂದ್ರಿಯಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಾ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಃ ಸ ಸುಷ್ವಾಪ ಸಲಿಲೇ ತದಾ || ೩ ||

ಆರನೆಯ ಆಧ್ಯಾಯವು

೧-೩. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು—ಜಲವು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆಯಲಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮರೂಪವಾದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತೂ ಜಲಮಯವಾದ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಯಾವು ದೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸಹಸ್ರಾರು ಶಿರಸ್ಸು ಕಣ್ಣು, ಕಾಲು, ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಅತೀಂದ್ರಿಯನೂ, ರುಕ್ಮ ವರ್ಣನೂ, ನಾರಾಯಣನಾಮಕನೂ ಆದ ಭಗವಂತನು ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸತ್ತೋದ್ರೇಕಾತ್ಪ್ರಬುದ್ಧಸ್ತು ಶೂನ್ಯಂ ಲೋಕಮುದೀಕ್ಷ್ಯ ಸಃ |
ಇಮಂ ಚೋದಾಹರಂತ್ಯತ್ರ ಶ್ಲೋಕಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರತಿ || ೪ ||

ಆಪೋ ನಾರಾ ವೈ ತನವ ಇತ್ಯಪಾಂ ನಾನು ಶುಶ್ರುಮಃ |
ಅಪ್ನು ಶೇತೇ ಚ ಯತ್ತಸ್ಮಾತ್ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ತುತಃ || ೫ ||

ತುಲ್ಯಂ ಯುಗಸಹಸ್ರಸ್ಯ ನೈಶಂ ಕಾಲಮುಪಾಸ್ಯ ಸಃ |
ಶರ್ವರೈತೇ ಪ್ರಕುರತೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಸರ್ಗಕಾರಣಾತ್ || ೬ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ಸಲಿಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ ನಾಯುರ್ಭೂತ್ವಾ ತದಾಚರತ್ |
ನಿಶಾಯಾಮಿನ ಖದ್ಯೋತಃ ಪ್ರಾವೃಟ್ಟಾಲೇ ತತಸ್ತತಃ || ೭ ||

ತತಸ್ತು ಸಲಿಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವಿಜ್ಞಾಯಾಂತರ್ಗತಾಂ ಮಹೀಂ |
ಅನುಮಾನಾದಸಂಮೂಢೋ ಭೂಮೇರುದ್ಧರಣಂ ಪ್ರತಿ || ೮ ||

೪. ಆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಸತ್ಪಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವನು. ಆಗ ನಾರಾಯಣನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫. ಜಲವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಾರನಾಮಕವಾದ ಶರೀರವಾಗಿದೆ. ಆ ಜಲಕ್ಕೆ ನಾರ ಎಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೬. ನಾರಾಯಣನು ಒಂದು ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಗಳಾದ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ನಿದ್ರಾಸುಖದಿಂದ ಕಳೆದನು. ಅನಂತರ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು.

೭. ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾಯುರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ವರ್ಷಾಕಾಲದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಹುಳದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು.

೮. ಅನಂತರ ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಭೂಮಂಡಲವು ಮುಳುಗಿಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಊಹಿಸಿ, ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದನು.

ಅಕರೋತ್ ಸ ತನುಂ ತ್ವನ್ಯಾಂ ಕಲ್ಪಾದಿಸು ಯಥಾ ಪುರಾ ।

ತತೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ಮನಸಾ ದಿವ್ಯಂ ರೂಪಮುಚಿಂತಯತ್

॥ ೯ ॥

ಸಲಿಲೇನಾಪ್ಲುತಾಂ ಭೂಮಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ ತು ಸಮಂತತಃ ।

ಕಿನ್ನು ರೂಪಂ ಮಹತ್ಕತ್ವಾ ಉದ್ಧರೇಯಮಹಂ ಮಹೀಂ

॥ ೧೦ ॥

ಜಲಕ್ರೀಡಾಸು ರುಚಿರಂ ವರಾಹಿಂ ರೂಪಮುಸ್ಕರತ್ ।

ಅಧೃಷ್ಯಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ವಾಜ್ಮಯಂ ಧರ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಂ

॥ ೧೧ ॥

ದಶಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಶತಯೋಜನ ಮುಚ್ಚ್ರಿತಂ ।

ನೀಲಮೇಘ ಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಮೇಘಸ್ತನಿತನಿಃಸ್ವನಂ

॥ ೧೨ ॥

ಮಹಾಸರ್ವತವರ್ಷಾಣಂ ಶ್ವೇತಂ ತೀಕ್ಷ್ಣೋಗ್ರದಂಷ್ಟ್ರಿಣಂ ।

ವಿದ್ಯುದಗ್ನೀಪ್ರಕಾಶಾಕ್ಷಮಾದಿತ್ಯಸಮತೇಜಸಂ

॥ ೧೩ ॥

೯. ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸಿದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಲು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದನು.

೧೦. ಆ ಭಗವಂತನು ಭೂಮಿಯು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಯಾವ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದರೆ ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು.

೧೧. ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವೂ, ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ ಅಭೀತವೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವೂ, ಧರ್ಮನಾಮಕತವೂ ಆದ ವರಾಹಾ ವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಆ ಭಗವಂತನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು.

೧೨-೧೩. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಶತಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ಶತಯೋಜನ ಎತ್ತರವೂ, ನೀಲಮೇಘಸದೃಶವೂ, ಮೇಘದಂತೆ ಗರ್ಜನೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ, ಮಹಾಸರ್ವತದಂತೆ ಉನ್ನತವೂ, ಶುಭ್ರವೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಆದ ಕೋರೇಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವೂ, ಮಿಂಚು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವೂ ಸ್ಥೂಲವೂ, ವರ್ತುಳವೂ ಆದ ಹೆಗಲು

ಪೀನವೃತ್ತಾಯತಸ್ಕಂಧಂ ಸಿಂಹವಿಕ್ರಾಂತಗಾಮಿನಂ ।

ಪೀನೋನ್ನತಕಟೀದೇಶಂ ಸಂಶ್ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಶುಭಲಕ್ಷಣಂ

॥ ೧೪ ॥

ರೂಪನಾಸ್ಥಾಯ ವಿಪುಲಂ ವಾರಾಹಮುಮಿತಂ ಹರಿಃ ।

ಪೃಥಿವ್ಯುದ್ಧರಣಾರ್ಥಾಯ ಪ್ರವಿನೇಶ ರಸಾತಲಂ

॥ ೧೫ ॥

ಸ ವೇದನಾದ್ಯುಪದ್ರ್ಯಷ್ಟ್ಯಾ ಕೃತುವಕ್ಷಾಶ್ಚಿ ತೀಮುಖಃ ।

ಅಗ್ನಿಜಿಹ್ವೋ ದರ್ಭರೋಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಶೀರ್ಷೋ ಮಹಾತಪಾಃ

॥ ೧೬ ॥

ಅಹೋರಾತ್ರೇಕ್ಷಣಧರೋ ವೇದಾಂಗಶ್ರುತಿಭೂಷಣಃ ।

ಅಜ್ಞನಾಸಾ ಸ್ತುವತುಂಡಃ ಸಾಮಘೋಷಸ್ವನೋ ಮಹಾ

॥ ೧೭ ॥

ಸತ್ಯಧರ್ಮಮಯಃ ಶ್ರೀರ್ಮಾ ಧರ್ಮವಿಕ್ರಮಸಂಸ್ಥಿತಃ ।

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರತೋ ಘೋರಃ ಪಶುಜಾನುರ್ಮಹಾಕೃತಿಃ

॥ ೧೮ ॥

ಊರ್ಧ್ವಗಾತ್ರೋ ಹೇಮಲಿಂಗಃ ಸ್ಥಾನಬೀಜೋ ಮಹಾಷಧಿಃ ।

ವೇದ್ಯಾಂತರಾತ್ಮಾ ಮಂತ್ರಸ್ಥಿಗಾಜ್ಯಸ್ಪೃಕ್ ಸೋಮಶೋಣಿತಃ

॥ ೧೯ ॥

ವೇದಸ್ಕಂಧೋ ಹವಿರ್ಗಂಧೋ ಹನ್ಯಕನ್ಯಾತಿನೇಗವಾಃ ।

ಪ್ರಾಂಶಕಾಯೋ ದ್ಯುತಿರ್ಮಾ ನಾನಾದೀಕ್ಷಾಭಿರನ್ವಿತಃ

॥ ೨೦ ॥

ಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ, ಸಿಂಹಸಮಾನ ಗತಿಯುಕ್ತವೂ, ಸ್ಥೂಲವೂ, ಉನ್ನತವೂ, ಆದ ಸೊಂಟವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಶುಭಲಕ್ಷಣಸಹಿತವೂ, ಅತಿವಿಶಾಲವೂ ಆದ ವರಾಹರೂಪ ವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪಾತಾಳವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೧೫-೨೨. ವರಾಹರೂಪಿಯೂ, ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ವೇದನಾದಿಯೆಂಬ ಉಪದಷ್ಟನು ಯಾಗವೆಂಬ ಹೃದಯ, ಚಿತಿಯೆಂಬ ಮುಖ, ಅಗ್ನಿಯೆಂಬ ನಾಲಿಗೆ, ದರ್ಭೆಯೆಂಬ ರೋಮ, ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ಶಿರಸ್ಸು, ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳೆಂಬ ನೇತ್ರ, ವೇದಾಂಗಗಳೆಂಬ ಕರ್ಣಾಭರಣ, ಅಜ್ಞವೆಂಬ ನಾಸಿಕೆ, ಸ್ತುವವೆಂಬ ಮೂಗು, ಮಹಾಸಾಮಘೋಷವೆಂಬ ಧ್ವನಿ, ಪಶುವೆಂಬ ಮೊಳಕಾಲು, ಉನ್ನತವಾದ ಶರೀರ, ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಲಿಂಗ, ಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಬೀಜ, ಮಂತ್ರಾಜ್ಯಗಳೆಂಬ ಪೃಷ್ಠಭಾಗ, ಸೋಮಲತೆಯೆಂಬ ರಕ್ತ, ವೇದವೆಂಬ ಸ್ಕಂಧ, ದಕ್ಷಿಣೆಯೆಂಬ ಹೃದಯ, ಉಪಾಕರ್ಮವೆಂಬ ಇಷ್ಟಿಕಾಂತಿ, ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವೆಂಬ

ದಕ್ಷಿಣಾಹೃದಯೋ ಯೋಗೀ ಮಹಾಸತ್ರಮಯೋ ವಿಭುಃ |

ಉಪಾಕರ್ಮೇಷ್ಟಿರುಚಿರಃ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವಿತ್ತಭೂಷಣಃ

|| ೨೦ ||

ನಾನಾಚ್ಛಂದೋಗತಿಪಥೋ ಗುಹ್ಯೋಪನಿಷದಾಸನಃ |

ಭಾಯಾಪತ್ತೀಸಹಾಯೋ ವೈ ಮಣಿಶೃಂಗ ಇವೋಚ್ಛ್ರಿತಃ ||

ಭೂತ್ವಾ ಯಜ್ಞವರಾಹೋ ವೈ ಆಪಃ ಸ ಪ್ರಾವಿಶತ್ ವಿಭುಃ

|| ೨೧ ||

ಅದ್ಭಿಃ ಸಂಚ್ಛಾದಿತಾಮುನೀಂ ಸ ತಾಮುಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |

ಉಪಗಮ್ಯೋಜ್ಞಹಾರಾಶು ಅಪಸ್ತಾಶ್ಚ ಸ ವಿನೈಸತ್

|| ೨೨ ||

ಸಾಮುದ್ರೀವೈ ಸಮುದ್ರೇಷು ನಾದೇಯಿಶ್ಚ ನದೀಷ್ವಥ |

ರಸಾತಲತಲೇ ಮಗ್ನಾಂ ರಸಾತಲತಲೇ ಗತಾಂ ||

ಪ್ರಭುಲೋಕಕಹಿತಾರ್ಥಾಯ ದಂಷ್ಟ್ರಯಾಭ್ಯುಜ್ಞಹಾರ ಗಾಂ

|| ೨೩ ||

ತತಃ ಸ್ವಸ್ಥಾನಮಾನೀಯ ಪೃಥಿವೀಂ ಪೃಥಿವೀಕರಃ |

ಮುನೋಚ ಪೂರ್ವಂ ಮನಸಾ ಧಾರಯಿತ್ವಾ ಧರಾಧರಃ

|| ೨೪ ||

ದ್ರವ್ಯಭೂಷಣ, ಭಾಯೆಯೆಂಬ ಪತ್ನಿ, ನಾನಾ ಭಂದಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮಾರ್ಗ, ಉಪ ನಿಷತ್ತುಗಳೆಂಬ ಆಸನ, ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸತ್ಯಧರ್ಮರತನೂ, ಶ್ರೀಮಂತನೂ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ಕಾಂತಿವಂತನೂ, ನಾನಾದೀಕ್ಷಾರತನೂ, ಯೋಗಿಯೂ, ಮಣಿಶೃಂಗದಂತೆ ಉನ್ನತನೂ, ಸಮರ್ಥನೂ ಆಗಿ ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೨೦. ಆ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಲದಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಉದ್ಧರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಲದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದನು.

೨೧. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಸಮುದ್ರಗಳ ಜಲವನ್ನು ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನದೀಜಲವನ್ನು ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರತಕ್ಕ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಕೋರೇಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದನು.

೨೨. ಭೂಧಾರಕನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಆ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ತಂದು ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿದನು.

ತಸ್ಯೋಪರಿ ಜಲೌಘಸ್ಯ ಮಹತೀ ನೌರಿವ ಸ್ಥಿತಾ ।

ಚರಿತತ್ವಾಚ್ಚ ದೇವಸ್ಯ ನ ಮಹೀ ಯಾತಿ ವಿಪ್ಲವಂ

॥ ೨೬ ॥

ತತೋದ್ಧೃತ್ಯ ಕ್ಷಿತಿಂ ದೇವೋ ಜಗತಃ ಸ್ಥಾಪನೇಚ್ಛಯಾ ।

ಪೃಥಿವೀಂ ತು ಸಮೀಕೃತ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸೋಚಿನೋದ್ಗಿರೀ

॥ ೨೭ ॥

ಪ್ರಾಕ್ ಸರ್ವೇ ದಹ್ಯಮಾನಾಸ್ತು ತದಾ ಸಂವರ್ತಕಾಗ್ನಿನಾ ।

ತೇನಾಗ್ನಿನಾ ವಿಶೀರ್ಣಾಸ್ತೇ ಪರ್ವತಾ ಭುನಿ ಸರ್ವಶಃ

॥ ೨೮ ॥

ಶೈತ್ಯಾದೇಕಾರ್ಣವೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವಾಯುನಾಪಸ್ತು ಸಂಹೃತಾಃ ।

ನಿಷ್ಠಿಕ್ತಾ ಯತ್ರ ಯತ್ರಾಸೌ ತತ್ರತತ್ರಾಚಲೋಭವತ್

॥ ೨೯ ॥

ಸ್ಥನ್ನಾ ಚಲತ್ವಾದಚಲಾಃ ಪರ್ವಭಿಃ ಪರ್ವತಾಃ ಸ್ಪೃತಾಃ ।

ಗಿರಯೋಂತನ್ನಿ ಗೀರ್ಣತ್ವಾತ್ ಚಯನಾಚ್ಚ ಶಿಲೋಚ್ಛಯಾಃ

॥ ೩೦ ॥

೨೬. ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆ ಭೂಮಿಯು ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹಡಗಿನಂತೆ ತೇಲಾಡಿತೇ ಹೊರತು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಲಿಲ್ಲ.

೨೭. ಕಮಲೇಕ್ಷಣನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲೋಸ್ಕರ ಭಾಗಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದನು.

೨೮-೨೯. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗಿಯೂ, ವಿಶೀರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರ್ವತಗಳು ನಾನಾವಶೇಷಗಳಾದವು. ಆಗ ವಾಯುದೇವನು ಶೀತಲವಾದ ಪ್ರಳಯೋದಕವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಆ ಶೀರ್ಣವಾದ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ರಾಶಿಹಾಕಿದ್ದನೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆ ರಾಶಿಗಳು ಪರ್ವತಾಕಾರಗಳಾಗಿ ನಿಂತವು.

೩೦. ಆ ಪರ್ವತಗಳು ಗಳಿತವಾದ ಭಾಗವುಳ್ಳವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಅಚಲವೆಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಗಂಟುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರ್ವತಗಳೆಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಜಲಾಂತರ್ಗತವಾದುದರಿಂದ ಗಿರಿ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಶಿಲೋಚ್ಛಯವೆಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ.

ತತಸ್ತೇಷು ವಿಶೀರ್ಣೇಷು ಲೋಕೋದಧಿ ಗಿರಿಷ್ಠಃ ।

ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ವಿಭಜತೇ ಕಲ್ಪಾದಿಷು ಪುನಃ ಪುನಃ

॥ ೩೧ ॥

ಸ ಸಮುದ್ರಾಮಿಮಾಂ ಪೃಥ್ವೀಂ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾಂ ಸ ಪರ್ವತಾಂ ।

ಭೂರಾಧ್ಯಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ಲೋಕಾಃ ಪುನಃ ಸೋಫ ಪ್ರಕಲ್ಪಯತ್ ।

ಲೋಕಾಃ ಪ್ರಕಲ್ಪಯಿತ್ವಾ ಚ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಂ ಸಸರ್ಜ ಹ

॥ ೩೨ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ವಯಂಭೂರ್ಭಗವಾಃ ಸಿಸೃಕ್ಷುವಿವಿಧಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ।

ಸಸರ್ಜ ಸೃಷ್ಟಿಂ ತದ್ರೂಪಾಂ ಕಲ್ಪಾದಿಷು ಯಥಾ ಪುರಾ

॥ ೩೩ ॥

ತಸ್ಯಾಭಿದ್ಯಾಯತಃ ಸರ್ಗಂ ತದಾ ವೈ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಂ ।

ಪ್ರಧಾನ ಸಮಕಾಲಂ ವೈ ಪ್ರಾದರ್ಭೂತಸ್ತನೋ ಮಯಃ

॥ ೩೪ ॥

ತನೋ ನೋಹೋ ಮಹಾಮೋಹ ಸ್ತಾಮಿಸ್ರೋ ಹ್ಯಂಧಸಂಜ್ಞಿತಃ ।

ಅವಿದ್ಯಾ ಪಂಚಪರ್ವೈಷಾ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಾ ಮಹಾತ್ಮನಃ

॥ ೩೫ ॥

೩೧. ಅನಂತರ ಆ ಪರ್ವತಗಳು ಹೀಗೆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೀರ್ಣವಾಗಲು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಕಲ್ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಿಭಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

೩೨. ಆಗ ಆ ಭಗವಂತನು ಸಮುದ್ರಗಳು, ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಭೂರಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೩೩. ಉತ್ಪತ್ತಿಶೂನ್ಯನೂ, ಪೂರ್ಣನೂ, ಆದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆಯಾ ಕಲ್ಪ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಗಳಂತೆಯೇ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು.

೩೪-೩೫. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸರಿಯಾಗಿ ತಮಸ್ಸು, ಮೋಹ, ಮಹಾಮೋಹ, ತಾಮಿಸ್ರ, ಮತ್ತು ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೆಂಬ ಪಂಚಪರ್ವವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯು ಆ ಭಗವಂತನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಪಟ್ಟಿತು.

ಸಂಚರಾ ಚಾಶ್ರಿತಃ ಸರ್ಗೋ ಧ್ಯಾಯತಃ ಸೋಭಿಮಾನಿನಃ ।

ಸರ್ವತಸ್ತಮಸಾ ಚೈವ ದೀಪಃ ಕುಂಭವದಾವೃತಃ ।

ಬಹಿರಂತಃ ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ ಶುದ್ಧೋ ನಿಃಸಂಜ್ಞ ಏವ ಚ

॥ ೩೬ ॥

ಯಸ್ಮಾತ್ತೈಃ ಸಂವೃತಾ ಬುದ್ಧಿರ್ಮುಖ್ಯಾ ನಿ ಕರಣಾನಿ ಚ ।

ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ಸಂವೃತಾತ್ಮನೋ ನಗಾ ಮುಖ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ

॥ ೩೭ ॥

ಮುಖ್ಯಸರ್ಗೇ ತಥಾಭೂತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹ್ಯಸಾಧಕಂ ।

ಅಪ್ರಸನ್ನಮನಾಃ ಸೋಫ ತತೋ ನ್ಯಾಸೋಭ್ಯಮನ್ಯತ

॥ ೩೮ ॥

ತಸ್ಯಾಭಿದ್ಯಾಯತಸ್ತತ್ರ ತೀರ್ಯಕ್ ಸೋತ್ರೋಭ್ಯ ವರ್ತತ ।

ಯಸ್ಮಾತ್ತೀರ್ಯಗ್ ವ್ಯವರ್ತೇತ ತೀರ್ಯಕ್ ಸೋತ್ರತಸ್ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೩೯ ॥

ತನೋ ಬೃಹತ್ಪಾತ್ರೇ ಸರ್ವೇ ಹ್ಯಜ್ಞಾನ ಖಹುಲಾ ಸ್ಮೃತಾಃ ।

ಉತ್ಪಥಗ್ರಹಣಶ್ಚಾಪಿ ತೇ ಧ್ಯಾನಾಧ್ಯಾನಮಾನಿನಃ

॥ ೪೦ ॥

೩೬. ಆ ಭಗವಂತನು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಐದು ವಿಧವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಪಾತ್ರೆಯು ದೀಪದ ಬೆಳಕನ್ನು ಮುಚ್ಚುವಂತೆ, ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಲೋಕಗಳು ಸರ್ವತ್ರ ಆವೃತವಾದುವು. ಭೂಮಂಡಲದ ಹೊರಗೆ ಒಳಗೆ ಎಂಬ ಉಭಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಅಂಧಕಾರವು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು.

೩೭. ಆ ಅಂಧಕಾರಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಮುಖ್ಯವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಆವೃತಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವು “ ನಗಾ ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿವೆ.

೩೮. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೀಗೆ ಆ ಅಂಧಕಾರವು ಅಸಾಧಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅಸಂತುಷ್ಟಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು.

೩೯. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವತ್ರ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ತೀರ್ಯಕ್ ಸೋತ್ರವೆಂಬುದಾಗಿ ನಾನುವು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೪೦. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದುದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಪ್ರಚುರಗಳೆಂದೂ, ಹೆಸರುಗೊಂಡವು. ಅಮಾರ್ಗಗಾಮಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿವೇಕ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಆದವು.

ತೀರ್ಯಕ್ ಸ್ತೋತಸ್ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೈ ದ್ವಿತೀಯಂ ವಿಶ್ವಮೇಶ್ವರಃ ।

ಅಹಂ ಕೃತಾ ಅಹಂ ಮಾನ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶದ್ವಿಧಾತ್ಮಕಾಃ ॥ ೪೦ ॥

ಏಕಾದಶೇಂದ್ರಿಯ ವಿಧಾಃ ನವಧಾ ಚೋದಯಸ್ತಥಾ ।

ಅಷ್ಟೌ ಚ ತಾರಕಾದ್ಯಾಶ್ಚ ತೇಷಾಂ ಶಕ್ತಿವಿಧಾಃ ಸ್ಪೃತಾಃ ॥ ೪೧ ॥

ಅತಃ ಪ್ರಕಾಶಾಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ಆವೃತಾಶ್ಚ ಬಹಿಃ ಪುನಃ ।

ಯಸ್ಮಾತ್ತೀರ್ಯಕ್ ಪ್ರವರ್ತೇತ ತೀರ್ಯಕ್ ಸ್ತೋತಾಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೪೨ ॥

ತೀರ್ಯಕ್ ಸ್ತೋತಾಶ್ಚ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೈ ದ್ವಿತೀಯಂ ವಿಶ್ವಮೀಶ್ವರಃ ।

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಥೋದ್ಭೂತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಂ ತಥಾಭಿಧಂ ।

ತಸ್ಯಾಭಿದ್ಯಾಯತೋ ನಿತ್ಯಂ ಸಾತ್ವಿಕಃ ಸಮವರ್ತತ ॥ ೪೩ ॥

೪೦. ಪರಮೇಶ್ವರನು ತ್ರಿಯಾಕ್ ಸ್ತೋತುವೆಂಬ ದ್ವಿತೀಯ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಹಂಕಾರ ಅಹಂಭಾವಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೪೧. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಹನ್ನೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನವವಿಧಗಳಾದ ಉದಯಗಳು, ಅಷ್ಟಕಾರಕಗಳು ಇವು ಒಟ್ಟು-ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವಿಧಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ.

೪೨. ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾದ ಅವೆಲ್ಲವೂ, ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಆವೃತ್ತಿಗಳಾದವು. ಯಾರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಯಕ್ ಸ್ತೋತಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉಂಟಾಯಿತೋ ಅ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತೀರ್ಯಕ್ ಸ್ತೋತವೆಂಬ ನಾಮವು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೪೩. ತ್ರಿಯಕ್ ಸ್ತೋತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆ ದ್ವಿತೀಯ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಅವುಗಳ ನಡೆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಪುನಃ ಧ್ಯಾನಿಸಲು, ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯುಂಟಾಯಿತು.

ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತಾಸ್ತುತೀಯಸ್ತು ಸ ಚೈವೋರ್ಧ್ವವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ।
ಯಸ್ಮಾದ್ಧ್ಯವರ್ತತೋದ್ಧ್ವಂತು ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತಾಸ್ತುತಃ ಸ್ತುತಃ ॥ ೪೫ ॥

ತೇ ಸುಖಪ್ರೀತಿಬಹುಲಾ ಬಹಿರಂತಶ್ಚ ಸಂವೃತಾಃ ।
ಪ್ರಕಾಶಾ ಬಹಿರಂತಶ್ಚ ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತೋದ್ಭವಾಃ ಸ್ತುತಾಃ ॥ ೪೬ ॥

ತೇನ ವಾತಾದಯೋಜ್ಞೇಯಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾತ್ಮನೋ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತಾಸ್ತುತೀಯೋ ವೈ ತೇನ ಸರ್ಗಸ್ತು ಸ ಸ್ತುತಃ ॥ ೪೭ ॥

ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತಸ್ಸು ಸೃಷ್ಟೇಷು ದೇವೇಷು ಸ ತದಾ ಪ್ರಭುಃ ।
ಪ್ರೀತಿನಾನಭವದ್ವೃಹ್ಮಾತತೋನ್ಯಂ ಸೋಭ್ಯಮನ್ಯತ ।
ಸಸರ್ಜ ಸರ್ಗಮನ್ಯಂ ಸ ಸಾಧಕಂ ಪ್ರಭುರೀಶ್ವರಃ ॥ ೪೮ ॥

೪೫. ಉರ್ಧ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತ ಸ್ಸೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೂ ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತವೆಂದು ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕ ದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದುದರಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಈ ನಾಮವು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೪೬. ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತರಾದ ಅವರು ಸುಖಸಂತೋಷವುಳ್ಳವರೂ ಬಹಿರಂ ತರಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾವರಣಗಳೂ, ಪ್ರಕಾಶ ಸ್ವರೂಪರೂ ಆಗಿರುವರು.

೪೭. ಇದರಿಂದ ವಾಯುದೇವನೇ ಮೊದಲಾದವರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಳಿ ದಂತಾಯಿತು. ಆ ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟರಾಗಿ ಕ್ಲಿಪ್ತವಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿರು ವುದರಿಂದ ಈ ತೃತೀಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ “ ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತಸ್ಸೆಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಗಿದೆ.

೪೮. ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ಈಶ್ವರನು, ಉರ್ಧ್ವಸ್ತ್ರೋತರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಅಥಾಭಿದ್ಯಾಯತಸ್ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಾಭಿದ್ಯಾಯಿನಸ್ತದಾ ।

ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೂವ ಚಾನ್ಯಕ್ತಾದರ್ವಾಕ್ಸೋತಸ್ಸುಸಾಧಕಂ ।

ಯಸ್ಮಾದರ್ವಾಕ್ ವ್ಯವರ್ತೇತ ತತೋರ್ವಾಕ್ ಸೋತ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೪೯ ॥

ತೇ ಚ ಪ್ರಕಾಶಬಹುಲಾಸ್ತಮಸ್ತತ್ಪರಜೋಧಿಕಾಃ ।

ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ದುಃಖಬಹುಲಾ ಭೂಯೋ ಭೂಯಶ್ಚ ಕಾರಿಣಃ ॥ ೫೦ ॥

ಪ್ರಕಾಶಾ ಬಹಿರಂತಶ್ಚ ಮನುಷ್ಯಾ ಸಾಧಕಾಶ್ಚಯೇ ।

ಲಕ್ಷಣೈಸ್ತಾರಕಾದ್ಯೈಸ್ತೇ ಅಷ್ಟಧಾ ಚ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ॥ ೫೧ ॥

ಸಿದ್ಧಾತ್ಮಾನೋ ಮನುಷ್ಯಾಸ್ತೇ ಗಂಧರ್ವಸಹಧರ್ಮಿಣಃ ।

ಇತ್ಯೇಷ ತೇಜಸಃ ಸರ್ಗೋ ಹ್ಯರ್ವಾಕ್ ಸೋತಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ ॥ ೫೨ ॥

೪೯. ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಧ್ಯಾನವುಳ್ಳ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ವದಿಂದ ಅಧೋಗತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಕೆಳಗಿನ ಲೋಕ ದಲ್ಲಾದುದರಿಂದ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅವ್ಯಾಕ್ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

೫೦. ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ಅನರು ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣಗಳ ಆಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪುನಃ ಪುನಃ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ, ತಾವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣರಾದರು.

೫೧. ಆ ಪುರುಷರು ಬಹಿರಂತರಂಗವೆಂಬ ಉಭಯವಿಧ ಪ್ರಕಾಶಶಾಲಿ ಗಳೂ, ಕಾರ್ಯಸಾಧಕರೂ ಆಗಿ ತಾರಕಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಷ್ಟವಿಧರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು.

೫೨. ಅಂಥ ಪುರುಷರು ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪರಾಗಿಯೂ, ಗಂಧರ್ವರ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವರು. ಇದೇ ಸೋತಸೃಷ್ಟಿಯ ಕ್ರಮವು. ಇದರಿಂದ ಉರ್ಧ್ವ, ಮಧ್ಯಮ, ಅಧೋಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವಾದಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪಂಚಮೋನುಗ್ರಹಃ ಸರ್ಗಶ್ಚ ತುರ್ಧ್ವಾ ಸ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ।
ವಿಪರ್ಯಯೇಣ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಚ ತುಷ್ಠ್ಯಾ ಸಿದ್ಧ್ಯಾ ತಥೈವ ಚ ।
ವಿನ್ಯತ್ತಂ ವರ್ತಮಾನಂ ಚ ತೇರ್ಥಂ ಜಾನಂತಿ ತತ್ವತಃ ॥ ೫೩ ॥

ಭೂತಾದಿಕಾನಾಂ ಸತ್ತ್ವಾನಾಂ ಷಷ್ಠಃ ಸರ್ಗಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ।
ವಿಪರ್ಯಯೇಣ ಭೂತಾದಿರಶಕ್ತ್ಯಾ ಚ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ॥ ೫೪ ॥

ಪ್ರಥಮೋ ಮಹತಃ ಸರ್ಗೋ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಮಹತಸ್ತು ಸಃ ।
ತನ್ಮಾತ್ರಾಣಾಂ ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ಭೂತಸರ್ಗಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೫೫ ॥

ವೈಕಾರಿಕಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಸರ್ಗ ಐಂದ್ರಿಯಕಃ ಸ್ವತಃ ।
ಇತ್ಯೇಷಃ ಪ್ರಾಕೃತಃ ಸರ್ಗಃ ಸಂಭೂತೋ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಃ ॥ ೫೬ ॥

ಮುಖ್ಯಸರ್ಗಚತುರ್ಥಸ್ತು ಮುಖ್ಯಾ ವೈ ಸ್ಥಾವರಾಃ ಸ್ವತಃ ।
ತೀರ್ಯಕ್ ಸ್ತೋತ್ರಾಶ್ಚ ಯಃ ಸರ್ಗಸ್ತೀರ್ಯಗೋನಿಃ ಸ ಪಂಚಮಃ ॥ ೫೭ ॥

೫೩. ಅನುಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಪಂಚಮಸೃಷ್ಟಿಯು ವಿಪರ್ಯಯ, ಶಕ್ತಿ, ತುಷ್ಟಿ, ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರು ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

೫೪. ಪಂಚಭೂತವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಆರನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಆ ಪಂಚಭೂತಗಳು ವಿಪರ್ಯಯಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತಗಳಾಗಿವೆ.

೫೫-೫೬. ಉತ್ತಮವಾದ ಮಹತ್ತ್ವದ ಸರ್ಗವೇ ಮೊದಲನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ, ತನ್ಮಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಆದ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಎರಡನೆಯದಾಗಿಯೂ, ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರ ತತ್ವದಿಂದಂಭೂತ ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ, ಮೂರನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾದ ಪ್ರಾಕೃತಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ಭಗವಂತನು ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವನು.

೫೭. ಅತಿಮುಖ್ಯವೂ ಪರ್ವತಾದಿ ಸ್ಥಾವರಗಳೂ ಆದ ಭೂತಸರ್ಗವೇ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ, ತೀರ್ಯಕ್ ಕ್ರಮಣದಿಂದಾದ ತೀರ್ಯಕ್ ಜಂತುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಐದನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ ಇವೆ.

ತಥೋರ್ಧ್ವ ಸ್ತೋತಸಾಂ ಷಷ್ಠೋ ದೇವಸರ್ಗಸ್ತು ಸ ಸ್ತುತಃ |
ತಥಾರ್ವಾಕ್ ಸ್ತೋತಸಾಂ ಸರ್ಗಃ ಸಪ್ತಮಃ ಸ ತು ಮಾನುಷಃ || ೫೮ ||

ಅಷ್ಟನೋನುಗ್ರಹಃ ಸರ್ಗಃ ಸಾತ್ವಿಕಃ ಸ್ತಾಮಸಸ್ತು ಸಃ |
ಸಂಚ್ಯತೇ ವೈಕೃತಾಃ ಸರ್ಗಾಃ ಪ್ರಾಕೃತಾಸ್ತು ತ್ರಯಃ ಸ್ತುತಾಃ || ೫೯ ||

ಪ್ರಾಕೃತೋ ವೈಕೃತಶ್ಚೈವ ಕೌಮಾರೋ ನವಮಃ ಸ್ತುತಃ |
ಪ್ರಾಕೃತಾಸ್ತು ತ್ರಯಃ ಸರ್ಗಾ ಕೃತಾಸ್ತೇ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಾಃ || ೬೦ ||

ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಷಟ್ಸರ್ಗಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತು ತೇ |
ವಿಸ್ತರಾನುಗ್ರಹಂ ಸರ್ಗಂ ಕೀರ್ತ್ಯಮಾನಂ ನಿಭೋಧತ || ೬೧ ||

ಚತುರ್ಧಾವಸ್ಥಿತಃ ಸೋಢ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಕೃತ್ಸ್ನಶಃ |
ವಿಪರ್ಯಯೇಣ ಶಕ್ತ್ಯಾಚ ತುಷ್ಪಾ ಸಿದ್ಧಾ ತಥೈವ ಚ || ೬೨ ||

೫೮-೫೯. ಉರ್ಧ್ವಸ್ತೋತಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಆರನೆಯದೂ, ಅರ್ವಾಕ್ ಸ್ತೋತಸ್ಸಿನಿಂದಾದ ಮಾನುಷಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಏಳನೆಯದೂ, ಸಾತ್ವಿಕ ತಾಮಸ ಗುಣಗಳಿಂದಾದ ಸರ್ಗವೇ ಎಂಟನೆಯದೂ ಆಗಿವೆ. ಈ ಐದು ಸರ್ಗಗಳೂ, ವೈಕೃತಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸರ್ಗಗಳು ಪ್ರಾಕೃತಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೬೦. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಕೃತ ವೈಕೃತ ಸರ್ಗಗಳು ಎಂಟು ವಿಧಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೌಮಾರ ಸರ್ಗವು ಒಂಭತ್ತನೆಯದಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

೬೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಈ ಆರು ವಿಧಗಳಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ, ಮಾಡಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೬೨. ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ವಿಪರ್ಯಯ, ಶಕ್ತಿ, ತುಷ್ಟಿ, ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕರಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

ಸ್ಥಾನರೇಷು ವಿಪರ್ಯಾಸಃ ತೀರ್ಯಗ್ಬೋನಿಷು ಶಕ್ತಿತಃ ।

ಸಿದ್ಧಾತ್ಮಾನೋ ಮನುಷ್ಯಾಸ್ತು ತುಷ್ಟಿದೇವೇಷು ಕೃತ್ಸ್ಮತಃ ॥ ೬೩ ॥

ಇತ್ಯೇತೇ ಪ್ರಾಕೃತಾಶ್ಚೈವ ವೈಕೃತಾಶ್ಚ ನವಸ್ತುತಾಃ ।

ಸರ್ಗಾಃ ಪರಸ್ಪರಸ್ಯಾಥ ಪ್ರಕಾರಾ ಬಹವಃ ಸ್ತುತಾಃ ॥ ೬೪ ॥

ಅಗ್ರೇ ಸಸರ್ಜ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾನಸಾನಾತ್ಮನಃ ಸಮಾಃ ।

ಸನಂದನಂ ಚ ಸನಕಂ ವಿದ್ವಾಂಸಂ ಚ ಸನಾತನಂ ॥ ೬೫ ॥

ವಿಜ್ಞಾನೇನ ನಿವೃತ್ತಾಸ್ತೇ ವೈವರ್ತೇನ ಮಹಾಜನಃ ।

ಸಂಬುದ್ಧಾಶ್ಚೈವ ನಾನಾತ್ವಾ ದಪವಿದ್ವಾಸ್ತಯೋಪಿ ತೇ ।

ಅಸೃಷ್ಟೈವ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಂ ಪ್ರತಿಸರ್ಗಂ ಗತಾಃ ಪುನಃ ॥ ೬೬ ॥

೬೩. ವಿಪರ್ಯಯದಿಂದ ಸ್ಥಾನರಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತೀರ್ಯಕ್ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸರ್ಗವೂ, ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಜನನವೂ, ತುಷ್ಟಿಯಿಂದ ದೇವೋತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಸಹ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

೬೪. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಪ್ರಾಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಯು. ವೈಕೃತ ಸರ್ಗವಾದರೋ ನವವಿಧವಾಗಿದೆ. ಸರ್ಗಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿವೆ.

೬೫. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನಾತನರೆಂಬ ಮೂವರು ಮಾನಸಪುತ್ರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೬೬. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸನಕಾದಿಗಳು ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ, ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡದೆಯೇ, ಅವಾಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು (ಮುಕ್ತರಾದರು).

ತದಾ ತೇಷು ವ್ಯತೀತೇಷು ತದಾನ್ಯಾ ಸಾಧಕಾಂಶ್ಚ ತಾಃ |

ಮಾನಸಾನಸ್ಯ ಜದ್ವೃಹ್ಮಾ ಪುನಃ ಸ್ಥಾನಾಭಿಮಾನಿನಃ |

ಆಭೂತಸಂಪ್ಲವಾವಸ್ಥಾ ನಾನುತಸ್ತಾನ್ನಿ ಭೋಧತ || ೬೭ ||

ಆಪೋಗ್ನಿಃ ಪೃಥಿವೀ ವಾಯುರಂತರಿಕ್ಷಂ ದಿಶಸ್ತಥಾ |

ಸ್ವರ್ಗಂ ದಿವಃ ಸಮುದ್ರಾಂಶ್ಚ ನದಾಃ ಶೈಲಾಃ ವನಸ್ಪತೀಃ || ೬೮ ||

ಓಷಧೀನಾಂ ತಥಾತ್ಮಾನೋ ಆತ್ಮಾನೋ ವೃಕ್ಷನೀರುಧಾಂ |

ಲನಾಃ ಕಾಷ್ಠಾಃ ಕಲಾಶ್ಚೈವ ಮುಹೂರ್ತಾಃ ಸಂಧಿರಾತ್ಮಹಾಃ || ೬೯ ||

ಅರ್ಧಮಾಸಾಶ್ಚ ಮಾಸಾಶ್ಚ ಅಯನಾಬ್ದ ಯುಗಾನಿ ಚ |

ಸ್ಥಾನಾಭಿಮಾನಿನಃ ಸರ್ವೇ ಸ್ಥಾನಾಖ್ಯಾಶ್ಚೈವ ತೇ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೭೦ ||

ವಕ್ತ್ರಾದ್ಯಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸಂಪ್ರಸೂತಾಃ |

ತದ್ವಕ್ಷಸ್ತಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಃ ಪೂರ್ವಭಾಗೇ ||

ವೈಶ್ಯಾಶ್ಚೋರೋರ್ಯ್ಯಸ್ಯ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಚ ಶೂದ್ರಾಃ |

ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾ ಗಾತ್ರತಃ ಸಂಪ್ರಸೂತಾಃ || ೭೧ ||

೬೭. ಆಗ ಸನಕಾದಿಗಳು ಮುಕ್ತರಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಇತರರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಧಕರನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಬೇರೆ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಅವರನ್ನು ನಾನು ಸಹಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೬೮-೭೦. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ಭೂಮಿ, ವಾಯು, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ದಿಕ್ಕು, ಸ್ವರ್ಗ, ಆಕಾಶ, ಸಮುದ್ರ, ನದಿ, ಶೈಲ, ವೃಕ್ಷ, ಮತ್ತು ಓಷಧಿ ಇವುಗಳನ್ನೂ ಇವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಕಾಲ, ಕಃಷ್ಠ, ಕಲಾ, ಮುಹೂರ್ತ ಸಂಧಿಕಾಲ, ರಾತ್ರಿ, ಅಹಸ್ಸು, ಪಕ್ಷ, ಮಾಸ, ಅಯನ, ವರ್ಷ, ಯುಗ, ಸ್ಥಾನ, ಸ್ಥಾನಾಭಿಮಾನಿಗಳೆ, ಎಂಬ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು.

೭೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಹೃದಯದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ, ತೊಡೆಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರೂ, ಪಾದದಿಂದ ಶೂದ್ರರೂ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣದವರೂ, ಅವನ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು.

ನಾರಾಯಣಃ ಪರೋವ್ಯಕ್ತಾದಂಡಮವ್ಯಕ್ತ ಸಂಭವಂ ।
ಅಂಡಾಜ್ಜಜ್ಞೇ ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಾಸ್ತೇನ ಕೃತಾಃ ಸ್ವಯಂ || ೭೨ ||

ಏಷ ವಃ ಕಥಿತಃ ಪಾದಃ ಸಮಾಸಾನ್ನ ತು ವಿಸ್ತರಾತ್ ।
ಅನೇನಾದ್ಯೇನ ಪಾದೇನ ಪುರಾಣಂ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಂ || ೭೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣಂ ನಾಮ
ಷಷ್ಠನೋಽಧ್ಯಾಯಃ.

೭೨. ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ವದ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿಸಿದನು.

೭೩. ಈ ವಾಯುಪುರಾಣದ ಪ್ರಥಮ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರಮಾಡದೇ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಸೂತನು ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕರಣವೆಂಬ
ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಸಕಲ ಲೋಕಗಳೂ ಲಯವಾಗಲು ಆ ಜಲಮಯವಾದ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಸತ್ಯಗುಣ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಎದ್ದು, ಜಗತ್ತು ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಆ ಉದಕದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದನು. ಈ ಜಗತ್ತು ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವುದನ್ನರಿತು, ಅತಿ ವಿಶಾಲವೂ, ಘೋರವೂ ಆದ ವರಾಹ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದನು. ಪುನಃ ಭುವರಾದಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆಗ, ತಮಸ್ಸು, ಮೋಹ, ಮಹಾಮೋಹವೇ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಪರ್ವವು ಜನಿಸಿತು. ಇವುಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತು ಆವೃತವಾಗಲು ದೇವಾದಿಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಸನಕ ಸನಂದನಾದಿಗಳು ಆಗಲೇ ಜನಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಫಲವಾಗದಿರಲು ಪುನಃ ದೇವತೆಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವರ್ಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಈ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ “ವರಾಹಕಲ್ಪ”ವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಸಪ್ತನೋಧ್ಯಾಯಃ

ಇತ್ಯೇಷ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ ಪ್ರಕಿಯಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ಸಂಹೃಷ್ಟಮನಾಃ ಕಾಶ್ಯಪೇಯಃ ಸನಾತನಃ

|| ೧ ||

ಸಂಬೋಧ್ಯ ಸೂತಂ ವಚಸಾ ಪಪ್ರಚ್ಛಾಥೋತ್ತರಾಂ ಕಥಾಂ ।
ಅತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಕಲ್ಪಜ್ಞ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಂ ಪ್ರಚಕ್ಷ್ವ ನಃ

|| ೨ ||

ಸಮತೀತಸ್ಯ ಕಲ್ಪಸ್ಯ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಚೋಭಯೋಃ ।
ಕಲ್ಪಯೋರಂತರಂ ಯಚ್ಚ ಪ್ರತಿಸಂಧಿರ್ಯತಸ್ತಯೋಃ ।
ಏತದ್ವೇದಿತುಮಿಚ್ಛಾಮಃ ಅತ್ಯಂತಕುಶಲೋ ಹ್ಯಸಿ

|| ೩ ||

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಕಶ್ಯಪರ ಪುತ್ರರಾದ ಋಷಿಗಳು ಸೂತರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಪಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನೀವು ಕಲ್ಪಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತವರಾದಕಾರಣ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

೨-೩. ಅತೀತ ಮತ್ತು ಈಗ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಎರಡು ಕಲ್ಪಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಇದೆ. ನೀವು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೀರಿ. ತಿಳಿಯಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ನಮಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ತಾವು ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು

ಅತ್ರ ಪೋಹಂ ಪ್ರನಕ್ಷಾಮಿ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಂಚ ಯಸ್ತಯೋಃ |
ಸಮತೀತಸ್ಯ ಕಲ್ಪಸ್ಯ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಚೋಭಯೋಃ || ೪ ||

ಮನ್ವಂತರಾಣಿ ಕಲ್ಪೇಷು ಯೇಷು ಯಾನಿ ಚ ಸುವ್ರತಾಃ |
ಯಶ್ಚಾಯಂ ವರ್ತತೇ ಕಲ್ಪೋ ನಾರಾಹಃ ಸಾಂಪ್ರತಃ ಶುಭಃ || ೫ ||

ಅಸ್ಮಾತ್ ಕಲ್ಪಾಚ್ಚ ಯಃ ಕಲ್ಪಃ ಪೂರ್ವತೀತಃ ಸನಾತನಃ |
ತಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯ ಚ ಕಲ್ಪಸ್ಯ ಮಧ್ಯಾವಸ್ಥಾನ್ನಿ ಬೋಧತ || ೬ ||

ಪ್ರತ್ಯಾಹೃತೇ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಂ ಚ ತತ್ರ ನೈ |
ಅನ್ಯಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ ಕಲ್ಪೋ ಜನಾಲ್ಲೋಕಾತ್ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೭ ||

ವ್ಯುಚ್ಛಿನ್ನಾತ್ ಪ್ರತಿಸಂಧೇಸ್ತು ಕಲ್ಪಾತ್ ಕಲ್ಪಃ ಪರಸ್ಪರಂ |
ವ್ಯುಚ್ಛಿದ್ಯಂತೇ ಕ್ರಿಯಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಕಲ್ಪಾಂತೇ ಸರ್ವಶಸ್ತದಾ |
ತಸ್ಮಾತ್ಕಲ್ಪಾತ್ತು ಕಲ್ಪಸ್ಯ ಪ್ರತಿಸಂಧಿ ನಿರ್ಗದ್ಯತೇ || ೮ ||

೪-೫. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಎಲೈ ಋಷಿಗಳೆರಾ, ಅತೀತ ವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯೆಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಮನ್ವಂತರಗಳು ಇವೆಯೋ, ಅವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಮಹಾತ್ಮರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ. ಈಗ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವರಾಹಕಲ್ಪವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ.

೬. ಈ ಕಲ್ಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸನಾತನವಾದ ಕಲ್ಪವು ಇತ್ತೋ, ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಯಾವ ಕಲ್ಪವು ಬರುವುದೋ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯಕಾಲವಾದ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೭. ಪೂರ್ವಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲು ಬೇರೆ ಕಲ್ಪವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು. ಆ ಎರಡು ಕಲ್ಪಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆಗ ಜನಗಳು ಮತ್ತು ಲೋಕಗಳು ಪುನಃ ಪುನಃ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವವು.

೮. ಆ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಅದರ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಕಲ್ಪವು ಹೋಗಿ ಬೇರೆ ಕಲ್ಪವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವವು. ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನ ಕಲ್ಪಗಳ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

ಮನ್ವಂತರಯುಗಾಖ್ಯಾನಾಮಪ್ಯುಚ್ಚಿನ್ನಾಶ್ಚ ಸಂಧಯಃ ।

ಪರಸ್ಪರಾಃ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಮನ್ವಂತರಯುಗೈಃ ಸಹ

॥ ೯ ॥

ಉಕ್ತಾ ಯೇ ಪ್ರಕರ್ಯಾರ್ಥೇನ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಾಃ ಸಮಾಸತಃ ।

ತೇಷಾಂ ಪರಾರ್ಥಕಲ್ಪಾನಾಂ ಪೂರ್ವೋ ಹ್ಯಸ್ಮಾತ್ತು ಯಃ ಪರಾಃ ।

ಆಸೀತ್ಕಲ್ಪೋ ವ್ಯತೀತೋ ನೈ ಪರಾರ್ಥೇನ ಪರಸ್ತು ಸಃ

॥ ೧೦ ॥

ಆನೈ ಭವಿಷ್ಯಾ ಯೇ ಕಲ್ಪಾ ಅಪರಾರ್ಥಾದ್ಗುಣೇಕೃತಾಃ ।

ಪ್ರಥಮಃ ಸಾಂಪ್ರತಸ್ತೇಷಾಂ ಕಲ್ಪೋಽಯಂ ವರ್ತತೇ ದ್ವಿಜಾಃ

॥ ೧೧ ॥

ಯಸ್ಮಿನ್ ಪೂರ್ವಃ ಪರಾರ್ಥೋ ತು ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರ ಉಚ್ಯತೇ ।

ವತಾರ್ವಾ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲಶ್ಚ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಸ್ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ

॥ ೧೨ ॥

೯. ಹಿಂದಿನ ಮನ್ವಂತರ, ಯುಗ ಮತ್ತು ಸಂಧಿಗಳು ನಷ್ಟವಾದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದ ಮನ್ವಂತರ ಯುಗಸಂಧಿಗಳು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುವು.

೧೦. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಪಾದದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆ ಪರಾರ್ಥಕಲ್ಪಗಳಿಗೂ, ಈಗ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಕಲ್ಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಯಾವ ಪರಕಲ್ಪವು ಅತೀತವಾಯಿತೋ ಅದಕ್ಕೆ ಪರಾರ್ಥಕಲ್ಪವೆಂದು ನಾಮವು ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೧೧. ಎಲೈ ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಅಪರಾರ್ಥದಿಂದ ವೃದ್ಧಿಯಾದ ಯಾವ ಭವಿಷ್ಯ ಕಲ್ಪಕಗಳಿವೆಯೋ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಲ್ಪವು ಮೊದಲನೆಯ ಕಲ್ಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ

೧೨. ಸಂಧಿಯು ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪೂರ್ವಾದ್ಧವೆಂದೂ, ಪರಕಲ್ಪದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪರಾರ್ಥವೆಂದೂ ಹೆಸರುಗೊಂಡಿದೆ. ಸ್ಥಿತಿಕಾಲವೂ ಸಹ ಇಷ್ಟೇ ಆಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವು ಉಂಟಾಗುವುದು..

ಆಸ್ತಾತ್ಕಲ್ಪಾತ್ಪು ಯಃ ಪೂರ್ವಂ ಕಲ್ಪೋತ್ತೀತಃ ಸನಾತನಃ ।

ಚತುರ್ಯುಗ ಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಅಹೋ ಮನ್ವಂತರೈಃ ಪುರಾ

॥ ೧೩ ॥

ಕ್ಷೇಣೇ ಕಲ್ಪೇ ತದಾ ತಸ್ಮಿನ್ ದಾಹಕಾಲೇ ಹ್ಯುಪಸ್ಥಿತೇ ।

ತಸ್ಮಿನ್ ಕಲ್ಪೇ ತದಾ ದೇನಾ ಆಸೌ ವೈವಾನಿಕಾಸ್ತು ಯೇ

॥ ೧೪ ॥

ನಕ್ಷತ್ರ ಗ್ರಹತಾರಾಸ್ತು ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗ್ರಹಾಶ್ಚ ಯೇ ।

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿದೇವೈತಾಃ ಕೋಟ್ಯಸ್ತು ಸುಕೃತಾತ್ಮನಾಂ

॥ ೧೫ ॥

ಮನ್ವಂತರೇ ತಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಚತುರ್ದಶಸು ವೈ ತಥಾ ।

ತೀಣಿ ಕೋಟಿಶತಾನ್ಯಾಸೌ ಕೋಟ್ಯಾದ್ವಿನವತಿಶ್ಚ ತಥಾ ।

ಅಷ್ಟಾಧಿಕಾಃ ಸಪ್ತಶತಾಃ ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಸ್ತೂತಾಃ ಪುರಾ

॥ ೧೬ ॥

ವೈವಾನಿಕಾನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಕಲ್ಪೋತ್ತೀತೇತ ಯೇ ಭರ್ವ ।

ಏಕೈಕಸ್ಮಿಂಸ್ತು ಕಲ್ಪೇ ವೈ ದೇನಾ ವೈವಾನಿಕಾಃ ಸ್ತೂತಾಃ

॥ ೧೭ ॥

೧೩-೧೪. ಚತುರ್ಯುಗಸಹಸ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಮನ್ವಂತರಗಳೊಡನೆ ಸನಾತವಾದ ಯಾವ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪವು ಇರುವುದೋ, ಅದು ಅತೀತವಾಗಲು ದಾಹಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಆಗ ಆ ದೇವತೆಗಳು ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವರು.

೧೫. ಆ ದೇವತೆಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ ನಕ್ಷತ್ರ, ಗ್ರಹ, ತಾರೆಗಳು, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟುಕೋಟಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೧೬. ಒಂದು ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುತ್ತವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೂರತೊಂಬತ್ತೆರಡುಕೋಟಿ ಏಳನೂರ ಎಂಟು ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿದ್ದರು.

೧೭. ವೈವಾನಿಕ ದೇವತೆಗಳ ಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲಾಗಿ ಯಾರು ಉಳಿಯುವರೋ ಅವರನ್ನು ಆಯಾ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ವೈವಾನಿಕ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅಥ ಮನ್ವಂತರೇಷ್ವಾಸಂಶ್ಚ ತುರ್ದಶಸು ವೈ ದಿವಿ ।

ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಶ್ಚೈವ ಮುನಯೋ ಮನವಸ್ತಥಾ

॥ ೧೮ ॥

ತೇಷಾಮನುಚರಾ ಯೇ ಚ ಮನುಪುತ್ರಾಸ್ತಥೈವ ಚ ।

ವರ್ಣಾಶ್ರಮಿಭಿರೀಡ್ಯಾಶ ತಸ್ಮಿ ಕಾಲೇ ತು ಯೇ ಸುರಾಃ ॥

ಮನ್ವಂತರೇಷು ಯೇ ಹ್ಯಾಸೌ ದೇವಲೋಕೇ ದಿನಾಕಸಃ

॥ ೧೯ ॥

ತೇ ತೈಃ ಸಂಯೋಜಕೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಂಕಲನೇ ತಥಾ ।

ತುಲ್ಯನಿಷ್ವಾಸ್ತು ತೇ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಹ್ಯಾಭೂತಸಂಪ್ಲವೇ

॥ ೨೦ ॥

ತತಸ್ತೇ ವಶ್ಯಭಾವಿತ್ವಾತ್ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಪರ್ಯಾಯಮಾತ್ಮನಃ ।

ತ್ಪ್ರಿಲೋಕ್ಯವಾಸಿನೋ ದೇವಾಸ್ತಸ್ಮಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಹ್ಯುಪಪ್ಲವೇ

॥ ೨೧ ॥

ತೇಃಸೌತ್ಸುಕ್ಯವಿಷಾದೇನ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸ್ಥಾನಾನಿ ಭಾವತಃ ।

ಮಹರ್ಲೋಕಾಯ ಸಂವಿಗ್ನಾಸ್ತತಸ್ತೇ ದಧಿರೇ ಮತಿಂ

॥ ೨೨ ॥

೧೮. ವೈಮಾನಿಕದೇವತಗಳ ಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲಾಗಿ ಚತುರ್ದಶಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳು, ಮುನಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು ಇವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವರು.

೧೯-೨೦. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಸೇವಕರು, ಮನುಪುತ್ರರು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಪೂಜ್ಯರೂ, ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಯೋಜಿತರಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸಾಂಕರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲ ಬರುವುದನ್ನರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೨೧-೨೨. ಆಗ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು ಅವಾಂತರ ಪ್ರಳಯಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ತಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಂತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನರಿತು ದುಃಖದಿಂದ ಔತ್ಸುಕ್ಯಶೂನ್ಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಮಹರ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು.

ತೇ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಉಪಪದ್ಯಂತೇ ಮಹಸಿಸ್ಥೈಃ ಶರೀರಕೈಃ ।
ವಿಶುದ್ಧಿಬಹುಲಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಾನಸೀಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಸ್ಥಿತಾಃ

॥ ೨೩ ॥

ತೈಃ ಕಲ್ಪವಾಸಿಭಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ಮಹಾನಾಸಾದಿತಸ್ತು ಯೈಃ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೈರ್ವೈಶ್ಯೈಃ ಸ್ತುಭ್ಯಕ್ತೌಶ್ಚಾಪರೈರ್ಜನೈಃ

॥ ೨೪ ॥

ಮತ್ಸಾ ತು ತೇ ಮಹರ್ಲೋಕಂ ದೇವಸಂಘಾಶ್ಚತುರ್ದಶ ।
ತತಸ್ತೇ ಜನಲೋಕಾಯ ಸೋದ್ವೇಗಾ ದಧಿರೇ ಮತಿಂ

॥ ೨೫ ॥

ವಿಶುದ್ಧಿಬಹುಲಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಾನಸೀಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಸ್ಥಿತಾಃ ।
ತೈಃ ಕಲ್ಪವಾಸಿಭಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ಮಹಾನಾಸಾದಿತಸ್ತು ಯೈಃ

॥ ೨೬ ॥

ದಶಕೃತ್ವ ಇವಾವೃತ್ಯಾ ತಸ್ಮಾದ್ಗಚ್ಛಂತಿ ಸ್ವಸ್ತಪಃ ।
ತತ್ರ ಕಲ್ಪಾರ್ಧ ದಶ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಸತ್ಯಂ ಕೇಚ್ಛಂತಿ ವೈ ಪುನಃ ।
ಏತೇನ ಕ್ರಮಯೋಗೇನ ಯಾಂತಿ ಕಲ್ಪನಿವಾಸಿನಃ

॥ ೨೭ ॥

೨೩. ಆ ದೇವಾದಿಗಳು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ತೇಜೋರೂಪವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾನಸಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅಂದರೆ ಮಹರ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

೨೪-೨೫ ಆಗ ದೇವತೆಗಳ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಂಘಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ಶೂದ್ರರೂ ಅವರ ಭೃತ್ಯರು ಇವರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಹರ್ಲೋಕವು ಲಯವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತುರರಾಗಿ ಜನೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸಿದರು.

೨೬. ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಮಹರ್ಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಆ ಕಲ್ಪವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಮನಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆ ಮಹರ್ಲೋಕವು ನಶ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಬಯಸಿದರು.

೨೭. ಆಗ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ವಾಸಿಸಿ ಅದು ಲಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಹತ್ತುಕಲ್ಪಗಳು ವಾಸಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲವೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದರು.

ಏವಂ ದೇವಯುಗಾನಾಂತು ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪರಸ್ಪರಾತ್ |
ಗತಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ವೈ ಅಪರಾವರ್ತಿನೀಂ ಗತಿಂ || ೨೮ ||

ಆದಿಪತ್ಯಂ ವಿನಾ ತೇ ವೈ ಐಶ್ವರ್ಯೇಣ ತು ತತ್ಸಮಾಃ |
ಭವಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತುಲ್ಯಾ ರೂಪೇಣ ವಿಷಯೇಣ ಚ || ೨೯ ||

ತತ್ರ ತೇ ಹ್ಯನತಿಷ್ಠಂತಿ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರಸಂಗಮಾತ್ |
ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ || ೩೦ ||

ಅವಶ್ಯಂಭಾವಿನಾರ್ಥೇನ ಪ್ರಾಕೃತೇನ್ನೈವ ತೇ ಸ್ವಯಂ |
ನಾನಾತ್ವೇನಾಭಿ ಸಂಬದ್ಧಾಸ್ತದಾ ತತ್ಕಾಲಭಾವಿನಃ || ೩೧ ||

ಸ್ವರೂಪತೋ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ಜಾಗ್ರತಃ |
ತತ್ಕಾಲಭಾವಿ ತೇಷಾಂ ತು ತಥಾ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೩೨ ||

೨೮. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಪುನರಾವರ್ತಿರಹಿತವಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ವಾಸಿಸುವ ಅವರಿಗೆ ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದವು.

೨೯. ಆ ದೇವತೆಗಳು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಂತೆ ಸೌಂದರ್ಯ, ವಿಷಯಸುಖ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗುಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಿಸಿದರು.

೩೦. ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಪರಸ್ಪರಸಂಭಾಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತರಾಗಿ ಅವರವರಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಂಗಡ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೩೧-೩೨. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾಸಿಗಳು ತಮಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೂ, ಬೇಕಾಗಿರಬಹುದಾದ ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ನಾನಾ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವರು. ಮತ್ತು ಅವರು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವೂ, ಸ್ವರೂಪಾನುಗುಣವೂ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕವೂ ಆದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವರು.

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೇತು ಭೇದಾನಾಂ ಯೇಷಾಂ ಭಿನ್ನಾಭಿಸೂಕ್ಷ್ಮತಾಂ |
ತೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಶಂತೇ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕರಣಾನಿ ಚ || ೩೩ ||

ನಾನಾತ್ವದರ್ಶನಾತ್ಮೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕನಿವಾಸಿನಾಂ |
ವಿನಷ್ಟಸ್ವಾಧಿಕಾರಾಣಾಂ ಸ್ವೇನ ಧರ್ಮೇಣ ತಿಷ್ಠತಾಂ || ೩೪ ||

ತೇ ತುಲ್ಯಲಕ್ಷಣಾಃ ಸಿದ್ಧಾಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನೋ ನಿರಂಜನಾಃ |
ಪ್ರಕೃತೌ ಕಾರಣಾತೀತಾಃ ಸ್ವಾತ್ಮನೈವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ || ೩೫ ||

ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯಿತ್ವಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತೇಷು ಸರ್ವಶಃ |
ಪುರುಷಾವ್ಯವಹೃತತ್ವೇನ ಪ್ರತೀತಾ ನ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೩೬ ||

ಪ್ರವರ್ತತೇ ಪುನಃ ಸರ್ಗೇ ತೇಷಾಂ ವಾ ಕಾರಣಂ ಪುನಃ |
ಸಂಯೋಗೇ ಪ್ರಾಕೃತೇ ತೇಷಾಂ ಯುಕ್ತಾನಾಂ ತತ್ಪದರ್ಶಿನಾಂ || ೩೭ ||

೩೩. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ಸರ್ವರೂ ತಮ್ಮ ಭೇದಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏಕಮತ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳು ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿವೆ.

೩೪. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ಸರ್ವರೂ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ, ಸುಖಿಗಳೂ ಆಗಿರುವರು.

೩೫. ಅವರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಏಕರೂಪವಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮರೂ, ಸಿದ್ಧೋಷಿಗಳೂ, ಕಾರಣಾತೀತರೂ ಆಗಿ ಸ್ವಾನುಗುಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪಸುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೩೬. ಆಗ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪುರುಷನನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತಾನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪುರುಷಸಂಬಂಧರಹಿತವಾದಕಾರಣ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತಾನೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತವಾಗಿದ್ದಿತು.

೩೭. ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆದ ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಬಂಧವಾದರೆ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉಪಕ್ರಮವಾಗುವುದು.

ಅತ್ರಾಪವರ್ಗಿಣಾಂ ತೇಷಾಮಪುನರ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿನಾಂ ।

ಅಭಾವಃ ಪುನರುತ್ಪತ್ತೌ ಶಾಂತಾನಾಮರ್ಚಿಷಾಮಿವ

॥ ೩೮ ॥

ತತಸ್ತೇಷು ಗತೇಷೂರ್ಧ್ವಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾತ್ಮಮಹಾತ್ಮಸು ।

ತೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಯೇ ಮಹರ್ಲೋಕಾತ್ ತದಾ ನಾಸಾದಿತಾ ಜನಾಃ ।

ತಚ್ಚಿಷ್ಟಾಶ್ಚೇಹ ತಿಷ್ಠಂತ ಕಲ್ಪಾದ್ಧೇಹಮುಪಾಸತೇ

॥ ೩೯ ॥

ಗಂಧರ್ವಾದ್ಯಾಃ ಪಿಶಾಚಾಂತಾಃ ಮಾನುಷಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯಃ ।

ಪಶವಃ ಪಕ್ಷಿಣಶ್ಚೈವ ಸ್ಥಾವರಾಃ ಸಸರೀಸೃಪಾಃ

॥ ೪೦ ॥

ತಿಷ್ಠತ್ಸು ತೇಷು ತತ್ಕಾಲಂ ಪೃಥಿವೀತಲವಾಸಿಷು ।

ಸಹಸ್ರಂ ಯತ್ತು ರಶ್ಮೀನಾಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯೇಹ ವಿಭಾಸತೇ ।

ತೇ ಸಪ್ತರಶ್ಮಯೋ ಭೂತ್ವಾ ಹ್ಯೇಕೈಕೋ ಜಾಯತೇ ರವಿಃ

॥ ೪೧ ॥

೩೮. ಪುನರಾವರ್ತಿರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿಯು ಶಾಂತವಾದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೯. ಆಗ ಮಹಾತ್ಮರು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅವರ ಸಂಗಡ ಜನೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಮಹರ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಉಳಿದ ಜನರು ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿಷಯ ರಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಅವತರಿಸುವರು.

೪೦. ಗಂಧರ್ವಾದಿಯಾಗಿ ಪಿಶಾಚಾಂತಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳು, ಪಶುಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಸರ್ಪಗಳು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಉದ್ಭವಿಸುವರು

೪೧. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜನರು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಸಹಸ್ರ ಕಿರಣಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವುದು. ಅವನ ಸಪ್ತ ಕಿರಣಗಳೂ ಕೂಡ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುವು.

ಕ್ರಮೇಣೋತ್ತಿಷ್ಠಮಾನಾಸ್ತೇ ತ್ರೀಫಲೋರ್ಕಾ ಪ್ರದಹಂತ್ಯುತ |
 ಜಂಗಮಂ ಸ್ಥಾವರಂ ಚೈವ ನದೀಃ ಸರ್ವಾಂಶ್ಚ ಪರ್ವತಾಃ |
 ಪೂರ್ವೇ ಶುಷ್ಕಾ ಹ್ಯನಾವೃಷ್ಟಾಃ ಸೂರೈಸ್ತೈಶ್ಚ ಪ್ರಧೂಷಿತಾಃ || ೪೨ ||
 ತದಾ ತೇ ವಿವಿಶುಃ ಸರ್ವೇ ನಿರ್ದಗ್ಧಾಃ ಸೂರೈರಶ್ಮಿಭಿಃ |
 ಜಂಗಮಾಃ ಸ್ಥಾವರಾಃ ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾತ್ಮಕಾಸ್ತು ವೈಃ || ೪೩ ||
 ದಗ್ಧದೇಹಾಸ್ತತಸ್ತೇ ವೈ ಗತಾಃ ಪಾಪಯುಗಾತ್ಯಯೇ |
 ಯೋನ್ಯಾ ತಯಾ ಹ್ಯನಿರ್ನುಕ್ತಾಃ ಶುಭಸಾಪಾನುಬಂಧಯಾ || ೪೪ ||
 ತತಸ್ತೇ ಹ್ಯುಪಪದ್ಯಂತೇ ತುಲ್ಯರೂಪಾ ಜನೇ ಜನಾಃ |
 ವಿಶುದ್ಧಿಬಹುಲಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಾನಸೀಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಸ್ಥಿತಾಃ || ೪೫ ||
 ಉಷಿತ್ವಾ ರಜನೀಂ ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣೋವ್ಯಕ್ತಜನ್ಮನಃ |
 ಪುನಃ ಸರ್ಗೇ ಭವಂತೀಹ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಾನಸೀಃ ಪ್ರಜಾಃ || ೪೬ ||

೪೨. ಆ ಸಪ್ತಸೂರ್ಯರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಗಳು, ನದಿಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡಿದರು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶುಷ್ಕವಾದ ಜಗತ್ತು ಆ ಸಪ್ತಸೂರ್ಯರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಸುತರಾಂ ನಿರ್ನಾಮವಾಯಿತು.

೪೩. ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮರೂಪವೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಸರ್ವ ಜಗತ್ತೂ ಸೂರ್ಯನ ಸಪ್ತಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ನಾಮಾವಶೇಷವಾಯಿತು.

೪೪. ಆ ಪಾಪಯುಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಗ್ಧರಾದ ಸರ್ವ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯನ್ನು ಬಿಡದೇ ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವರು.

೪೫. ಅನಂತರ ಅವರು ಬಹಳ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಮಾನರೂಪಿಗಳಾದ ಜನರಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವರು ಮತ್ತು ಸರ್ವರೂ ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟುವರು.

೪೬. ಆ ದೇವತೆಗಳು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಿ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು

ತತಸ್ತೇಷು ಪ್ರವೃತ್ತೇಷು ಜನೇ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಾಸಿಷು ।

ನಿರ್ದಗ್ಧೇಷು ಚ ಲೋಕೇಷು ತೇಷು ಸೂರ್ಯಸ್ತು ಸಪ್ತಭಿಃ ।

ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ಹಿತೌ ಪ್ರಾಣಿತಾಯಾಂ ವಿಶೇರ್ಣೇಷ್ವಾಲಯೇಷು ಚ ॥ ೪೭ ॥

ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚೈವ ಮೇಘಾಶ್ಚ ಅಪಃ ಸರ್ವಾಶ್ಚ ಪ್ರಾರ್ಥಿನಾಃ ।

ವ್ರಜಂತ್ಯೇಕಾರ್ಣವತ್ಸಂ ಹಿ ಸಲಿಲಾಖ್ಯಾಸ್ತದಾಶ್ರಿತಾಃ ॥ ೪೮ ॥

ಆಗತಾಗತಿಕಂ ತದ್ವೈ ಯದಾ ತು ಸಲಿಲಂ ಬಹು ।

ಸಂಚ್ಛಾದ್ಯೇನಾಂ ಸ್ಥಿತಾಂ ಭೂಮಿನುರ್ಣವಾಖ್ಯಾ ತದಾ ಚ ಸಾ ॥ ೪೯ ॥

ಅಭಾತಿ ಯಸ್ಮಾನ್ನಾಭಾಂತಿ ಭಾಸಂತೋ ವ್ಯಾಪ್ತಿದೀಪ್ತಿಷು ।

ಸರ್ವತಃ ಸಮನುಪ್ಲವ್ಯ ತಾಸಾಂ ಚಾಂಭೋ ವಿಭಾವ್ಯತೇ ॥ ೫೦ ॥

೪೭. ಅನಂತರ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ಜನರೂ ಮತ್ತು ಆ ಲೋಕಗಳೂ, ಸಪ್ತಸೂರ್ಯರಿಂದ ಸುಟ್ಟುಹೋದವು. ಆಗ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಜಲಮಯವಾಯಿತು. ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಭೂಮುಂಡಲವು ತೇಲಿಹೋಯಿತು. ಮನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಮುರಿದುಬಿದ್ದವು.

೪೮. ಆಗ ಸಮುದ್ರಗಳು, ಮೇಘಗಳು, ಜಲ, ವೃಥಿವೀ ತದಾಶ್ರಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜಲಮಯವಾಗಿ ಏಕರೂಪವಾಯಿತು.

೪೯. ಗಮನಾಗಮನವುಳ್ಳ ಆ ಜಲವು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮುಂಡಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿ, ಪ್ರಳಯಾರ್ಣವವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿತು.

೫೦. ಆಗ ಜಲಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವೂ, ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಮಿಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಾಂತಿರಹಿತಗಳಾದವು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ, ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳು ಜಲದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋದವು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಜಲಮಯವಾಗಿ ತೋರಿತು.

ತದಂಭಸ್ತನುತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವಾಂ ಪೃಥ್ವೀಂ ಸಮಂತತಃ ।

ಧಾತುಸ್ತನೋತಿರ್ವಿಸ್ತಾರೇ ತೇನಾಂಭಸ್ತನವಃ ಸ್ಪೃತಾಃ

॥ ೫೧ ॥

ಅರಮಿತೈಷು ಶೀಘ್ರಂ ತು ನಿಪಾತಃ ಕವಿಭಿಃ ಸ್ಪೃತಃ ।

ನಿಕಾರ್ಣವೇ ಭವತ್ಯಾಪೋ ನ ಶೀಘ್ರಾಸ್ತೇನ ತೇ ನರಾಃ

॥ ೫೨ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ಯುಗ ಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಸಂಸ್ಥಿತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಹನಿ ।

ರಜನ್ಯಾಂ ವರ್ತಮಾನಾಯಾಂ ತಾನತ್ತತ್ ಸಲಿಲಾತ್ಮನಾ

॥ ೫೩ ॥

ತತಸ್ತು ಸಲಿಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ ನಪ್ಪೇಗ್ನಾ ಪೃಥಿವೀತಲೇ ।

ಪ್ರಶಾಂತನಾತೇಂಧಕಾರೇ ನಿರಾಲೋಕೇ ಸಮಂತತಃ

॥ ೫೪ ॥

ಯೇನೈವಾಧಿಷ್ಠಿತಂ ಹೀದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಭಃ ।

ವಿಭಾಗಮಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಪುನರ್ವ್ಯ ಕರ್ತುಮಿಚ್ಛತಿ

॥ ೫೫ ॥

೫೧. ಆ ಪ್ರಲಯೋದಕವು ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟ್ಯನೂ, ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಅದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತನುವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

೫೨. ಕವಿಗಳು ಅರಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಶೀಘ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಳಯೋದಕವು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನಗಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ನರಾ ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವರು.

೫೩. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರಲು ಜಗತ್ತು ಜಲಮಯವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ರಾತ್ರಿಯು ಮುಗಿಯಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉಪಕ್ರಮವಾಗುವುದು.

೫೪. ಅನಂತರ ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗಲು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯೂ ಬೆಳಕೂ ಇಲ್ಲದೇ ವಿಶ್ವವು ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಯಿತು.

೫೫. ಯಾವ ಭಗವಂತನು ಈ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಅದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಜೆಗಳು ಮತ್ತು ಲೋಕಗಳು ಇವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು.

ಏಕಾರ್ಣವೇ ತದಾ ತಸ್ಮಿನ್ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾನರ ಜಂಗಮೇ ।

ತದಾ ಸ ಭವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಹಸ್ರಸಾತ್

॥ ೫೬ ॥

ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷೋ ರುಕ್ಮವರ್ಣೋ ಹೃದೀಂದ್ರಿಯಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಾ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಸ್ತು ಸುಷ್ವಾಪ ಸಲಿಲೇ ತದಾ

॥ ೫೭ ॥

ಸಶ್ವೋದ್ರೇಕಾತ್ ಪ್ರಬುದ್ಧಸ್ತು ಶೂನ್ಯಂ ಲೋಕಮವೇಕ್ಷ್ಯ ಸಃ ।

ಇಮಂ ಚೋದಾಹರಂತ್ಯತ್ರ ಶ್ಲೋಕಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರತಿ

॥ ೫೮ ॥

ಅಪೋ ನಾರಾಖ್ಯಾಸ್ತನವ ಇತ್ಯಪಾಂ ನಾಮ ಶುಶ್ರುಮುಃ ।

ಅಪೂರ್ಯ ನಾಭಿಂ ತತ್ರಾಸ್ತೇ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ

॥ ೫೯ ॥

ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಸುಮನಾಃ ಸಹಸ್ರಸಾತ್

ಸಹಸ್ರಚಕ್ಷುರ್ವದನಃ ಸಹಸ್ರಭುಕ್ ।

ಸಹಸ್ರಬಾಹುಃ ಪ್ರಥಮಃ ಪ್ರಜಾಪತಿ

ಸ್ತುಯಿಷಥೇ ಯಃ ಪುರುಷೋ ನಿರುಚ್ಯತೇ

॥ ೬೦ ॥

೫೬-೫೭. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಜಲಮಯವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ, ಸಹಸ್ರಾರು ನೇತ್ರ, ಪಾದ, ಶಿರಸ್ಸು, ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸುವರ್ಣಮಯನೂ, ಅತೀಂದ್ರಿಯನೂ, ಪುರುಷನಾಮಕನೂ, ಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಯೋಗನಿದ್ರಾರೂಢನಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದನು

೫೮. ಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನು ಸತ್ತ್ವಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆಗ ಕವಿಗಳು ನಾರಾಯಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫೯. ಜಲಕ್ಕೆ ನಾರಾ ಎಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಭಗವಂತನು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಶಯನಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೬೦. ಋಕ್ಕು, ಯಜುಸ್ಸು, ಸಾಮಗಳು ಎಂಬ ಮೂರುವೇದಗಳು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸಹಸ್ರಾರು ಶಿರಸ್ಸು, ಪಾದ, ನೇತ್ರ ಮುಖ ಮತ್ತು ಭುಜ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೆಂದೂ, ಸುಮನಸ್ಸನೆಂದೂ, ಆದಿಪುರುಷನೆಂದೂ, ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ.

ಆದಿತ್ಯವರ್ಣೋ ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪ್ತಾ

ಏಕೋ ಹ್ಯಪೂರ್ವಃ ಪ್ರಥಮಂ ತುರಾಷಾಟ್ |

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಪುರುಷೋ ಮಹಾತ್ಮಾ

ಸ ಪತ್ಯತೇವೈ ತನುಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್

|| ೬೧ ||

ಕಲ್ಪಾದೌ ರಜಸೋದ್ರಿಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಭೂತ್ವಾಸೃಜತ್ ಪ್ರಜಾಃ |

ಕಲ್ಪಾಂತೆ ತನುಸೋದ್ರಿಕೋ ಕಾಲೋ ಭೂತ್ವಾಗ್ರಸತ್ ಪುನಃ

|| ೬೨ ||

ಸ ವೈ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಸ್ತು ಸತ್ನೋದ್ರಿಕೋರ್ಣವೇ ಸ್ವಪನ್ |

ತ್ರಿಧಾ ವಿಭಜ್ಯ ಚಾತ್ಮಾನಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸಮವರ್ತತ

|| ೬೩ ||

ಸೃಜತೇ ಗ್ರಸತೇ ಚೈವ ವೀಕ್ಷತೇ ಚ ತ್ರಿಭಿಸ್ತು ತಾನ್ |

ಏಕಾರ್ಣವೇ ತದಾಲೋಕೇ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ

|| ೬೪ ||

೬೧. ಸಮಸ್ತವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳು, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುತನೂ, ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೂ, ಅಸದೃಶನೂ, ಅಪೂರ್ವನೂ ಅದರ್ಶನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಗುಣಾತೀತನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತವೆ.

೬೨ ನಾರಾಯಣನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಕಲ್ಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಕಾಲರೂಪನಾಗಿ ಆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಲಯಮಾಡಿದನು.

೬೩. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಸತ್ತ್ವಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ, ಸಮುದ್ರ ಶಾಯಿಯೂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಮೂರು ರೂಪಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಜಗತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು.

೬೪. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತೂ ನಾಶವಾಗಲು ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನು ಪುನಃ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಮಾಡುವನು.

ಚತುರ್ಯುಗಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಸರ್ವತಃ ಸಲಿಲಾವೃತೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮಾನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಸ್ತು ಅಪ್ರಕಾಶಾರ್ಣವೇ ಸ್ವಪನ್ ॥ ೬೫ ॥

ಚತುರ್ವಿಧಾಃ ಪ್ರಜಾಗ್ರಸ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಂ ರಾತ್ರಾಂ ಮಹಾರ್ಣವೇ ।

ಸತ್ಯಂತಿ ತಂ ಮಹರ್ಲೋಕಾತ್ ಸುಪ್ತಂ ಕಾಲಂ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೬೬ ॥

ಭೃಗ್ವಾದಯೋ ಯಥಾ ಸಪ್ತ ಕಲ್ಪೇ ಹೃಸ್ವಿ ಮಹರ್ಷಯಃ ।

ತತೋ ವಿವರ್ತಮಾನ್ಯೈಸ್ತೈರ್ಮಹಾ ಪರಿಗತಃ ಪರಃ ॥ ೬೭ ॥

ಗತ್ಯರ್ಥಾದ್ ಋಷಯೋ ಧಾತೋರ್ನಾಮ ನಿರ್ವೃತ್ತಿರಾದಿತಃ ।

ತಸ್ಮಾದ್ಭೂಷಿಪರತ್ವೇನ ಮಹಾಂಸ್ತಸ್ಮಾನ್ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೬೮ ॥

೬೫. ಚತುರ್ಯುಗ ಸಹಸ್ರಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜಗತ್ತು ಜಲಮಯ ವಾಗಲು ನಾರಾಯಣನಾಮಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದ ಪ್ರಳಯೋದಕ ದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವನು.

೬೬. ಮಹರ್ಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಅವಾಂತರಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ಪ್ರಳಯೋದಕಶಾಯಿಯೂ ಕಾಲರೂಪಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಮಹರ್ಲೋಕ ದಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

೬೭. ಭೃಗ್ವಾದಿ ಸಪ್ತಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಪರಿಣಾಮ ವಾಗುವ ಗುಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಹತ್ತತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಅವೃತರಾದರು.

೬೮. ಗಮನಾರ್ಥಕವಾದ ಋಷಿ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಋಷಿಯೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮುನಿಗಳು ಋಷಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಅವರು ಮಹಾತ್ಮರಾದಕಾರಣ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿಯೂ ಇರುವರು.

ಮಹರ್ಲೋಕಸ್ಥಿತ್ಯೈ ದೃಷ್ಟಃ ಕಾಲಃ ಸುಪ್ತಸ್ತದಾ ಚ ತೈಃ |
ಸತ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಸಪ್ತ ಯೇ ಹ್ಯಾರ್ಷ ಕಲ್ಪೇತೀತೇ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೬೯ ||

ಕಲ್ಪಸ್ಯಾದಾತು ಬಹುಶೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸಂಸ್ಥಾಶ್ಚ ತುದರ್ಶ |
ಕಲ್ಪಯಾಮಾಸ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾಲೋ ನಿರುಚ್ಯತೇ || ೭೦ ||

ಏನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಷು ರಾತ್ರೀಷು ಹೃತೀತಾಸು ಸಹಸ್ರಶಃ |
ದೃಷ್ಟವಂತಸ್ತಥಾಹ್ಯನ್ಯೇ ಸುಪ್ತಂ ಕಾಲಂ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೭೧ ||

ಸ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಕಲ್ಪಾದಿಷು ಪುನಃ ಪುನಃ |
ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕೋ ಮಹಾದೇವಸ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಮಿದಂ ಜಗತ್ || ೭೨ ||

೬೯. ಕಾಲನಾಮಕನೂ, ಸುಪ್ತನೂ ಆದ ಆ ಭಗವಂತನು ಮಹರ್ಲೋಕ ವಾಸಿಗಳಾದ ಆ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಅರಿಯಲ್ಪಡುವನು ಆ ಕಲ್ಪವು ಅತೀತವಾದರೂ ಸತ್ಯಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳು ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರುವುವು.

೭೦. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕಲ್ಪದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ದರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕಾಲನೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

೭೧ ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಹಸ್ರಾರು ರಾತ್ರಿಗಳು ಕಳೆಯಲು ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಇತರ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಕೂಡ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಶಾಯಿಯೂ, ಕಾಲನಾಮಕನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವರು

೭೨ ಕಲ್ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಪದೇ ಪದೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಪರಮೇಶ್ವರನು ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತೂ ಅವನ ಆಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಇತ್ಯೇಷ ಪ್ರತಿಸಂಧಿವರ್ತಃ ಕೀರ್ತಿತಃ ಕಲ್ಪಯೋರ್ಧ್ವಯೋಃ ।

ಸಾಂಪ್ರತಾತೀತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಗವಸ್ಥಾ ಬಭೂವ ಯಾ

॥ ೭೩ ॥

ಕೀರ್ತಿತಾ ತು ಸಮಾಸೇನ ಕಲ್ಪೇ ಕಲ್ಪೇ ಯಥಾ ತಥಾ ।

ಸಾಂಪ್ರತಂ ತೇ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಲ್ಪಮೇತಂ ನಿಬೋಧತ

॥ ೭೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಪ್ರತಿಸಂಧಿ

ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೭೩. ವರ್ತಮಾನ ಅತೀತಗಳಾದ ಈ ಎರಡು ಕಲ್ಪಗಳ ಮಧ್ಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯೆಂದು ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ನಾನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಇದು ಅತೀತವರ್ತಮಾನಕಲ್ಪಗಳ ಮಧ್ಯಗತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

೭೪. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ನಿಮಗಾಗಿ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿಯೂ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು. ಈಗಿನ ಕಲ್ಪವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದು ಸೂತನು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಂಧಿವರ್ಣನೆಯೆಂಬ

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಅತೀತವರ್ತಮಾನ ಕಲ್ಪಗಳ ಮಧ್ಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸಂಧಿಯೆಂದು ನಾಮವು ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆಗ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಕಲ್ಪವು ನರಾಹಕಲ್ಪವಾಗುವುದು. ಪೂರ್ವ ಕಲ್ಪವು ಸಹಸ್ರಯುಗಾನಂತರ ಪ್ಲೇಣವಾಗಲು ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಗ್ಧರೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತರೂ ಆದ ವೈಮಾನಿಕದೇವತೆಗಳು ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಮಹರ್ಲೋಕಕ್ಕೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಜನೋಲೋಕಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪೋಲೋಕಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ನಿರ್ಭಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೂ ಹೋಗುವರು.

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ತಂತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಮಹರ್ಲೋಕದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಗ್ಧರೂ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿದ್ವಾರಾ ಬೀಜರೂಪರೂ ಆಗಿ ಲೋಕಾಂತರ ದಲ್ಲಿರುವರು. ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಲು ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು. ಆಗ ಭೂರಾದಿ ಲೋಕತ್ರಯಸೃಷ್ಟಿಯು ಆಗುವುದು. ಪೂರ್ವ ದಂತೆಯೇ ಸಹಸ್ರಯುಗಗಳು ಕಳೆಯಲು ಪುನಃ ಪ್ರಳಯವಾಗುವುದು. ಲೋಕ ವೆಲ್ಲವೂ ಜಲಮಯವಾಗಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತನಾಗುವನು. ಅಂತಹ ದೇವನನ್ನು ಸತ್ಯಾದಿಪುಣ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ನಿರಂತರ ವಾಗಿಯೂ ನೋಡುವರು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಅಷ್ಟನೋಃಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ತುಲ್ಯಂ ಯುಗಸಹಸ್ರಸ್ಯ ನೈಶಂ ಕಾಲಮುಪಾಸ್ಯ ಸಃ |
ಶರ್ವರ್ಮಂತೇ ಪ್ರಕುರುತೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರಣಾತ್ || ೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾತು ಸಲಿಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವಾಯುಭೂತ್ವಾ ತದಾಚರತ್ |
ಅಂಧಕಾರೇ ತದಾ ತಸ್ಮಿನ್ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ || ೨ ||

ಜಲೇನ ಸಮನುಷ್ಯಾಪ್ತೇ ಸರ್ವತಃ ಪೃಥಿವೀತಲೇ |
ಅವಿಭಾಗೇನ ಭೂತೇಷು ಸಮಂತಾತ್ಸುಸ್ಥಿತೇಷು ಚ || ೩ ||

ಎಂಟಿನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು:—ಆ ಭಗವಂತನು ಹಗಲಿನಂತೆ ಸಹಸ್ರಯುಗಗಳ ಕಾಲವುಳ್ಳ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು.

೨. ಭಗವಂತನು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಅಂಧಕಾರ ಮಯವಾದ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರಲು ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಯು ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು

೩-೪. ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ಜಲಮಯವಾಗಿ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ರಲು ಸರ್ವಭೂತಗಳೂ ವಿವೇಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ವರ್ಷಾಕಾಲದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ

ನಿಶಾಯಾಮಿವ ಖಡ್ಗೋತಃ ಪ್ರಾವೃಟ್ಟಾಲೇ ತತಸ್ತತಃ |
ತದಾಕಾಶೇ ಚರನ್ ಸೋಫ ವೀಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ ಸ್ವಯಂಭುವಃ || ೪ ||

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯಾಃ ಹೃಸಾಯಂತು ಮಾರ್ಗಮಾಣಸ್ತದಾ ಪ್ರಭುಃ |
ತತಸ್ತು ಸಲಿಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಹ್ಯಂತರ್ಗತಾಂ ಮಹೀಂ || ೫ ||

ಅನುಮಾನಾತ್ಪ್ರ ಸಂಬುಧೋ ಭೂಮೇರುದ್ಧರಣಂ ಪ್ರತಿ |
ಚಕಾರಾನ್ಯಾಂ ತನುಂ ಚೈವ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಾದಿಷು ಸ್ಕೃತಾಂ || ೬ ||

ಸ ತು ರೂಪಂ ವರಾಹಸ್ಯ ಕೃತ್ವಾಪಃ ಪ್ರಾವಿಶತ್ಪ್ರಭುಃ |
ಅದ್ವಿಃ ಸಂಘಾದಿತಾಮುರ್ವೀಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯಾಥ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ || ೭ ||

ಉದ್ಭೃತ್ಯೋರ್ವೀಮುಥಾಭ್ಯಸ್ತು ಅಪಸ್ತಾಸ್ತು ಸ ವಿನ್ಯಸತ್ |
ಸಾಮುದ್ರೀಸ್ತು ಸಮುದ್ರೇಷು ನಾದೇರ್ಯಾರ್ನಿಮ್ನಗಾಸ್ವಪಿ |
ಸಾರ್ಥಿವೀಸ್ತು ಸ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸೋಚಿನೋದ್ಗಿರೀ | || ೮ ||

ಹುಳಗಳಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತೋರುವುವು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದನು.

೫-೬. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಭೂಮಿಗೆ ಅಪಾಯವು ಸಂಭವಿಸಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಭೂಮಂಡಲವು ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು.

೭. ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಜಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಜಲದಿಂದ ಅವೃತವಾದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು.

೮. ಆಗ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಆ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಸಮುದ್ರಗಳ ಜಲವನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ನದೀ ಜಲವನ್ನು ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪೃಥಿವೀಗತವಾದ ಜಲವನ್ನು ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲೂ ಸೇರಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕಿದನು.

ಪ್ರಾಕ್ ಸರ್ಗೇ ದಹ್ಯಮಾನೇತು ತದಾ ಸಂವರ್ತಕಾಗ್ನಿನಾ ।

ತೇನಾಗ್ನಿನಾ ಪ್ರಲೀನಾಸ್ನೇ ಪರ್ವತಾ ಭುವಿ ಸರ್ವಶಃ

॥ ೯ ॥

ಶೈತ್ಯಾದೇಕಾರ್ಣವೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವಾಯುನಾಪಸ್ತು ಸಂಹೃತಾಃ ।

ನಿಷಕ್ತಾ ಯತ್ರ ಯತ್ರಾಸನ್ ತತ್ರ ತತ್ರಾಚಲೋಭವತ್

॥ ೧೦ ॥

ಸ್ಯನ್ನಾಚಲತ್ವಾದಚಲಾಃ ಪರ್ವಭಿಃ ಪರ್ವತಾಃ ಸ್ಫುತಾಃ ।

ಗಿರಯೋದ್ಭಿರ್ನಿರ್ಗೀರ್ಣತ್ವಾ ಚ್ಚಯನಾಚ್ಚ ಶಿಲೋಚ್ಚಯಾಃ

॥ ೧೧ ॥

ತತಸ್ತು ತಾಂ ಸಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಕ್ಷಿತಿಮಂತಜಲಾತ್ಪ್ರಭುಃ ।

ಸ್ವಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಚ ವಿಭಾಗಮಕರೋತ್ ಪುನಃ

॥ ೧೨ ॥

ಸಪ್ತ ಸಪ್ತತು ಪರ್ವಾಣಿ ತಸ್ಯಾದ್ವೀಪೇಷು ಸಪ್ತಸು ।

ನಿಷಮಾಣಿ ಸಮೀಕೃತ್ಯ ಶಿಲಾಭಿರಚಿನೋದ್ಗಿರೀಃ

॥ ೧೩ ॥

೯-೧೦. ಪೂರ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದ ಪರ್ವತಗಳು ಪ್ರಲಯೋದಕದ ಶೈತ್ಯದಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದ್ದವು. ಆಗ ವಾಯುದೇವನು ಆ ಜಲವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿ ಶೀರ್ಣವಾದ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಪರ್ವತಾಕಾರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

೧೧. ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ಬಂಡೆಗಳು ಜಾರಿಬಿದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಆಚಲವೆಂದೂ, ಗಂಟುಗುಡ್ಡಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಪರ್ವತವೆಂದೂ, ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಗಿರಿಯೆಂದೂ ವಾಯುದೇವನು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಶಿಲೋಚ್ಚಯವೆಂದೂ ನಾಮಗಳು ಬಂದಿವೆ.

೧೨. ಅನಂತರ ಭಗವಂತನು ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪುನಃ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೩. ಆ ಭಗವಂತನು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಳೇಳು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಹಳ್ಳದಿಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಸಮಮಾಡಿ ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಗಿರಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ದ್ವೀಪೇಷು ತೇಷು ವರ್ಷಾಣಿ ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ತ್ವಥೈವ ಚ ।

ತಾನಂತಃ ಪರ್ವತಾಶ್ಚೈವ ವರ್ಷಾಂತೇ ಸಮವಸ್ಥಿತಾಃ ।

ಸರ್ಗಾದೌ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಾಸ್ತೇ ಸ್ವಭಾವೇನೈವ ನಾನ್ಯಥಾ ॥ ೧೪ ॥

ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ಅನ್ಯೋನ್ಯಸ್ಯ ತು ಮಂಡಲಂ ।

ಸನ್ನಿ ಕೃಷ್ಣಾಃ ಸ್ವಭಾವೇನ ಸಮಾವೃತ್ಯ ಪರಸ್ಪರಂ ॥ ೧೫ ॥

ಭೂರಾಖ್ಯಾಂಶ್ಚತುರೋ ಲೋಕಾಂಶ್ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯೌ ಗ್ರಹೈಃ ಸಹ ।

ಪೂರ್ವಂತು ನಿರ್ಮಮೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ಥಾನಾನೀಮಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ॥ ೧೬ ॥

ಕಲ್ಪಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನೈ ಹ್ಯಸೃಜತ್ ಸ್ಥಾನಿನಃ ಪುರಾ ।

ಆಪೋಗ್ನಿಃ ಪೃಥಿವೀ ವಾಯುರಂತರಿಕ್ಷಂ ದಿವಂ ತಥಾ ॥ ೧೭ ॥

ಸರ್ಗಂ ದಿಶಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ನದೀಃ ಸರ್ವಾಂಶ್ಚ ಪರ್ವತಾಃ ।

ಓಷಧೀನಾಂ ತಥಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾನಂ ವೃಕ್ಷವೀರುಧಾಂ ॥ ೧೮ ॥

೧೪. ಆ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ಭಾಗಗಳೂ, ನಲವತ್ತು ಪರ್ವತಗಳೂ ಆ ಕಲ್ಪಾಂತರದವರೆಗೂ ಇದ್ದವು. ಅವು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದವು. ವೈತರಿಕ್ತಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೧೫. ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳೂ ಕೂಡ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ, ಸಮೀಪಗತಗಳೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕಗಳೂ ಆದ ಅವರಣಗಳುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಆಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೇ ಇದ್ದವು.

೧೬. ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲೇ ಭೂರಾದಿಯಾದ ನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳೂ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ಗ್ರಹಗಳೂ, ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೧೭-೨೦. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ಪೃಥಿವೀ, ವಾಯು, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ದಿವ, ಸ್ವರ್ಗದಿಕ್ಕು, ಸಮುದ್ರ, ನದೀ, ಪರ್ವತ, ಓಷಧಿ ಮರ, ಬಳ್ಳಿ, ತದಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ಲವ, ಕಾಷ್ಠ, ಕಾಲ, ಮುಹೂರ್ತ, ಸಂಧಿ, ರಾತ್ರಿ,

ಲನಾಃ ಕಾಷ್ಠಾಃ ಕಲಾಶ್ಚೈವ ಮುಹೂರ್ತಂ ಸಂಧಿರಾತ್ಮ್ಯಹಂ ।
ಅರ್ಧ ಮಾಸಾಂಶ್ಚ ಮಾಸಾಂಶ್ಚ ಆಯನಾಬ್ದಯುಗಾನಿ ಚ ॥ ೧೯ ॥

ಸ್ಥಾನಾಭಿಮಾನಿನಶ್ಚೈವ ಸ್ಥಾನಾನಿಚ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಸ್ಥಾನಾತ್ಮನಃ ಸ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ವೈ ಯುಗಾವಸ್ಥಾಂ ಸ ನಿರ್ಮಮೇ ॥ ೨೦ ॥

ಕೃತಂ ಶ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಂ ಚ ಕಲಿಂಚೈವ ತಥಾಯುಗಂ ।
ಕಲ್ಪಸ್ಯಾದಾ ಕೃತಯುಗೇ ಪ್ರಥಮೇ ಸೋಸೃಜತ್ಪ್ರಜಾಃ ॥ ೨೧ ॥

ಸ್ರಾಗುಕ್ತಾಯಾ ಮಯಾ ತುಭ್ಯಂ ಪೂರ್ವಕಾಲಂ ಪ್ರಜಾಸ್ತು ತಾಃ ।
ತಸ್ಮಿನ್ ಸಂವರ್ತಮಾನೇತು ಕಲ್ಪೇ ದಗ್ಧಾಸ್ತದಾಗ್ನಿನಾ ॥ ೨೨ ॥

ಅಪ್ರಾಪ್ತಾ ಯಾಸ್ತಪೋಲೋಕಂ ಜನಲೋಕಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಪ್ರವರ್ತಂತಿ ಪುನಸ್ಸರ್ಗೇ ಬೀಜಾರ್ಥಂ ತಾ ಭವಂತಿ ಹಿ ॥ ೨೩ ॥

ಬೀಜಾರ್ಥೇನ ಸ್ಥಿತಾಸ್ತತ್ರ ಪುನಃ ಸರ್ಗಸ್ಯ ಕಾರಣಾತ್ ।
ತತಃತಾಃ ಸೃಜ್ಯಮಾನಾಸ್ತು ಸಂತಾನಾರ್ಥಂ ಭವಂತಿ ಹಿ ॥ ೨೪ ॥

ಹಗಲು, ಪಕ್ಷ, ಮಾಸ, ಆಯನ, ಸಂವತ್ಸರ ಮತ್ತು ಯುಗ ಇವುಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಳಾದ ಸ್ಥಾನಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ, ಸ್ಥಾನ, ಇವುಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಯುಗಾವಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೨೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಕೃತ, ಶ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ ಕಲಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೨೨-೨೩. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಪೂರ್ವಕಾಲವನ್ನೂ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿದ್ದನೋ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪವು ದಗ್ಧವಾಗಲು ತಪೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆಯೇ ಜನೋಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಅಂತಹವರು ಬೀಜರೂಪರಾಗಿ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು.

೨೪. ಜನೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೀಜರೂಪವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವು ಆಗುವುದು.

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಜಾಮಿಹ ತಾಃ ಸಾಧಕಾಃ ಸ್ಕೃತಾಃ ।

ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಶ್ಚೈವ ಋಷಯೋ ಮನವಸ್ತಥಾ ॥ ೨೫ ॥

ತತಸ್ತೇ ತಸಸಾ ಯುಕ್ತಾ ಸ್ಥಾನಾನ್ಯಾಪೂರಯಂತಿ ಹಿ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಾನಸಾಸ್ತೇ ವೈ ಸಿದ್ಧಾತ್ಮಾನೋ ಭವಂತಿ ಹಿ ॥ ೨೬ ॥

ಯೇ ಸರ್ಗಾ ದ್ವೇಷಯುಕ್ತೇನ ಕರ್ಮಣಾ ತೇ ದಿವಂಗತಾಃ ।

ಅನರ್ತಮಾನಾ ಇಹ ತೇ ಸಂಭವಂತಿ ಯುಗೇ ಯುಗೇ ॥ ೨೭ ॥

ಸ್ವಕರ್ಮಫಲಶೇಷೇಣ ಖ್ಯಾತಾಶ್ಚೈವ ತಥಾತ್ಮಿಕಾಃ ।

ಸಂಭವಂತಿ ಜನಾಲ್ಲೋಕಾತ್ ಕರ್ಮಸಂಶಯಬಂಧನಾತ್ ॥ ೨೮ ॥

ಆಶಯಃ ಕಾರಣಂ ತತ್ರ ಬೋಧ್ಯವ್ಯಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ತು ಸಃ ।

ತೈಃ ಕರ್ಮಭಿಷ್ತು ಜಾಯಂತೇ ಜನಾಲ್ಲೋಕಾಃ ಶುಭಾಶುಭೈಃ ॥ ೨೯ ॥

೨೫ ದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಮನುಗಳು ಇವರು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿರುವರು.

೨೬. ಅನಂತರ ಅವರು ತಪೋಯುಕ್ತರಾಗಿ ಸ್ಥಾನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವರು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾಗಿಯೂ, ಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪ ರಾಗಿಯೂ ಆಗುವರು.

೨೭. ಯಾರು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರೋ ಅವರು ಆ ಪುಣ್ಯವು ಪ್ರೇಣವಾಗಲು ಪುನಃ ಪ್ರತಿ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು.

೨೮. ಆ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲಶೇಷದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತರೂ ಕರ್ಮಬದ್ಧರೂ ಆಗಿ ಜನೋಲೋಕದಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಉದ್ಭವಿಸುವರು.

೨೯. ಪ್ರಜೆಗಳ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಅಭಿಲಾಷೆಯೂ ಮತ್ತು ಕರ್ಮವೂ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂಥ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ಜನಗಳು ಜನೋಲೋಕದಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಹುಟ್ಟುವರು.

ಗೃಣ್ಣಂತಿ ತೇ ಶರೀರಾಣಿ ನಾನಾರೂಪಾಣಿ ಯೋನಿಷು ।

ದೇವಾದ್ಯಾಃ ಸ್ಥಾವರಾಂತೇ ಚ ಉದ್ಭದ್ಯಂತೇ ಪರಸ್ಪರಂ || ೩೦ ||

ತೇಷಾಂ ಯೇ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಾಕ್ ಸೃಷ್ಟೇಃ ಪ್ರತಿಪೇದಿರೇ ।

ತಾನ್ಯೇತೇ ಪ್ರತಿಪದ್ಯಂತೇ ಸೃಜ್ಯಮಾನಾಃ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೩೧ ||

ಹಿಂಸ್ರಾ ಹಿಂಸ್ರೇ ವೃದ್ಯುಕ್ತೋರೇ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೇ ಯತಾನ್ಯತೇ ।

ತದ್ಭಾವಿತಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ಸ್ಯ ರೋಚತೇ || ೩೨ ||

ಕಲ್ಪೇಷ್ವಾರ್ಷ ವ್ಯತೀತೇಷು ರೂಪನಾಮಾನಿ ಯಾನಿ ಚ ।

ತಾನ್ಯೇವಾನಾಗತೇ ಕಾಲೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ಪ್ರತಿಪೇದಿರೇ || ೩೩ ||

೩೦. ದೇವತೆಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಜಡಪರ್ಯಂತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವರು.

೩೧. ಅವರು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಯೋ, ತದನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪುನಃ ಪುನಃ ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು.

೩೨. ಹಿಂಸೆ, ಅಹಿಂಸೆ, ವೃದು, ಕ್ರೌರ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ಅನ್ಯತ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ವೃದುಕ್ರೌರ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಉದ್ಭವಿಸುವರು. ಅದೇ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೩೩. ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಗುಣ, ರೂಪ, ನಾಮ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಇರುತ್ತವೆಯೋ, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಆ ನಾಮರೂಪಾದಿಗಳೇ, ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಬಂದೇ ಸೇರುವುವು.

ತಸ್ಮಾತ್ತು ನಾಮರೂಪಾಣಿ ತಾನ್ಯೇವ ಪ್ರತಿಪೇದಿರೇ । ಪುನಃ ಪುನಸ್ತೇ ಕಲ್ಪೇಷು ಜಾಯಂತೇ ನಾಮರೂಪತಃ	॥ ೩೪ ॥
ತತಃ ಸರ್ಗೇ ಹ್ಯವಷ್ಟ್ಯಬ್ಧೇ ಸಿಸೃಕ್ಷೋರ್ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತು ವೈ । ಪ್ರಜಾಸ್ತಾ ಧ್ಯಾಯಂತಸ್ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಾಭಿಧ್ಯಾಯಿನಸ್ತದಾ	॥ ೩೫ ॥
ಮಿಥುನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಂತು ಸೋಸೃಜದ್ವೈ ಮುಖಾತ್ತದಾ । ಜನಾಸ್ತೇ ಹ್ಯುಪಪದ್ಯಂತೇ ಸತ್ವೋದ್ರಿಕ್ತಾಃ ಸುಚೇತಸಃ	॥ ೩೬ ॥
ಸಹಸ್ರಮನ್ಯದ್ವಕ್ಷಸೋ ಮಿಥುನಾನಾಂ ಸಸರ್ಜ ಹ । ತೇ ಸರ್ವೇ ರಜಸೋದ್ರಿಕ್ತಾಃ ಶುಷ್ಕಿಣಶ್ಚಾಪ್ಯಶುಷ್ಕಿಣಃ	॥ ೩೭ ॥
ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹಸ್ರಮನ್ಯತ್ಯು ದ್ವಂದ್ವಾನಾಮೂರುತಃ ಪುನಃ । ರಜಸ್ತಮೋಭ್ಯಾಮುದ್ರಿಕ್ತಾ ಈಹಾಶೀಲಾಸ್ತು ತೇ ಸ್ಮೃತಾಃ	॥ ೩೮ ॥
ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಸಹಸ್ರಮನ್ಯತ್ಯು ಮಿಥುನಾನಾಂ ಸಸರ್ಜ ಹ । ಉದ್ರಿಕ್ತಾಸ್ತಮಸಾ ಸರ್ವೇ ನಿಶ್ರೀಕಾ ಹ್ಯಲ್ಪತೇಜಸಃ	॥ ೩೯ ॥

೩೪. ಆಯಾ ದೇವಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂಥ ನಾಮರೂಪಗಳೇ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಅವರಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬರುವುವು.

೩೫-೩೬. ಅನಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉಪಕ್ರಮಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸತ್ವಗುಣ ಪ್ರಾಚುರ್ಯದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಸಹಸ್ರಾರು ದ್ವಂದ್ವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸತ್ವೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಚೇತನ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಕೂಡ ನಡೆಯಿತು.

೩೭-೩೮. ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ವಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿಯೂ, ನಿಶ್ಶೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿಯೂ ಆದರು. ಪುನಃ ತೊಡೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಸಹಸ್ರಾರು ದ್ವಂದ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣಗಳ ಆಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾದರು.

೩೯. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪಾದಗಳಿಂದ ಸಹಸ್ರಾರು ಬೇರೆ ಮಿಥುನಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮೋಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಕಾಂತಿಹೀನರಾಗಿಯೂ, ಅಲ್ಪಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಆದರು.

ತತೋ ವೈ ಹರ್ಷಮಾನಾಸ್ತು ದ್ವಂದ್ವೋತ್ಪನ್ನಾಸ್ತು ಪ್ರಾಣಿನಃ ।
ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಹೃಚ್ಛಯಾವಿಷ್ಣಾಃ ಮೃಥುನಾಯೋಪಚಕ್ರಮುಃ ॥ ೪೦ ॥

ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಕಲ್ಪೇರ್ಷ್ವಿ ಮಿಥುನೋತ್ಪತ್ತಿರುಚ್ಯತೇ ।
ಮಾಸೇ ಮಾಸೇತ್ತ್ರವಂ ಯದ್ಭತ್ತದಾಜ್ಞಾಸೀದ್ಧಿ ಯೋಷಿತಾಂ ॥ ೪೧ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ತದಾ ನ ಸುಷುವುಃ ಸೇವಿತೈರಪಿ ಮೃಥುನೈಃ ।
ಆಯುಷೋಂತೇ ಪ್ರಸೂಯಂತೇ ಮಿಥುನಾನ್ಯೇವ ತೇ ಸಕೃತ್ ॥ ೪೨ ॥

ಕುಟಿಕಾಃ ಕುವಿಕಾಶ್ಚೈವ ಉತ್ಪದ್ಯಂತೇ ಮುಮೂರ್ಷಿತಾಃ ।
ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಕಲ್ಪೇರ್ಷ್ವಿ ಮಿಥುನಾನಾಂ ಹಿ ಸಂಭವಃ ॥ ೪೩ ॥

ಧ್ಯಾತೇ ತು ಮನಸಾ ತಾಸಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಜಾಯತೇ ಸಕೃತ್ ।
ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಃ ಶುದ್ಧಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಃ ॥ ೪೪ ॥

೪೦. ಅನಂತರ ದ್ವಂದ್ವಗಳಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸಂತೋಷ ಯುಕ್ತಗಳೂ, ಪರಸ್ಪರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವುಗಳೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಸೇರಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಅದುವು.

೪೧. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಿಥುನೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಉಪಕ್ರಮವಾಯಿತು. ಆಗಲೇ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಋತುಮತಿಯರಾಗಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ಅದರ ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೪೨. ಆಗ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸ್ವೇಚ್ಛಾವಿಹಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಯುಸ್ಸು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಅವುಗಳ ಜನನವು ಆಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಡೆಯದೇ ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು.

೪೩. ಆಗ ಕೇವಲ ಮುಮೂರ್ಷುಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಲತಾದಿಗಳೂ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಮಿಥುನಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

೪೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ಪುಜೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕವೂ, ಶುದ್ಧವೂ ಆದ ರೂಪ, ರಸ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಗಂಧ ಮತ್ತು ಶಬ್ದಗಳೆಂಬ ಪಂಚ ವಿಷಯಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು.

ಇತ್ಯೇವಂ ಮನಸಾ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಾಕ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಾ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ।

ತಸ್ಯಾನ್ನವಾಯೇ ಸಂಭೂತಾ ಯೈರಿದಂ ಪೂರಿತಂ ಜಗತ್ ॥ ೪೫ ॥

ಸರಿತ್ಸರಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ಸೇವಂತೇ ಪರ್ವತಾನಸಿ ।

ತದಾ ನಾತ್ಯಂಬುಶೀತೋಷ್ಣಾ ಯುಗೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಚರಂತಿ ನೈ ॥ ೪೬ ॥

ಪೃಥ್ವೀ ರಸೋದ್ಭವಂ ನಾಮ ಆಹಾರಂ ಹ್ಯಾಹರಂತಿ ನೈ ।

ತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಕಾಮಚಾರಿಣ್ಯೋ ಮಾನಸೀಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಸ್ಥಿ ತಾಃ ॥ ೪೭ ॥

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನ ತಾಸ್ವಾಸ್ತಾಂ ನಿರ್ವಿಶೇಷಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತುತಾಃ ।

ತುಲ್ಯನಾಯುಃ ಸುಖಂರೂಪಂ ತಾಸಾಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಕೃತೇ ಯುಗೇ ॥ ೪೮ ॥

೪೫ ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯಾವ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾದುವು.

೪೬. ಅತ್ಯಂತ ಶೀತೋಷ್ಣವೂ, ಅತಿಜಲವೂ ರಹಿತವಾದ ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ನದಿ, ಸರಸ್ಸು, ಸಮುದ್ರ ಮತ್ತು ಪರ್ವತ ಇವುಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೪೭. ಆಗ ಭೂಮಂಡಲವು ಸಕಲ ರಸಗಳಿಂದಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೪೮ ಆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯೋಗ್ಯರಾದಕಾರಣ ಅಧಿಕವಾದ ದೋಷಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಅಧರ್ಮವಿಲ್ಲದಕಾರಣ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪೂರ್ಣವಾದ ಆಯಸ್ಸು, ರೂಪ, ಸುಖ ಇವುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನ ತಾಸ್ವಾಸ್ತಾಂ ಕಲ್ಪಾದೌತು ಕೃತೇ ಯುಗೇ ।
ಸ್ವೇನಸ್ವೇನಾಧಿಕಾರೇಣ ಜಜ್ಞಿರೇ ತೇ ಕೃತೇ ಯುಗೇ ॥ ೪೯ ॥

ಚತ್ವಾರಿತು ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವರ್ಷಾಣಾಂ ದಿವ್ಯಸಂಖ್ಯಯಾ ।
ಆದ್ಯಂ ಕೃತಯುಗಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಸಂಧ್ಯಾನಾಂತು ಚತುಃಶತಂ ॥ ೫೦ ॥

ತತಃ ಸಹಸ್ರಶಸ್ತಾಸು ಪ್ರಜಾಸು ಪ್ರಥಿತಾಸ್ವಪಿ ।
ನ ತಾಸಾಂ ಪ್ರತಿಘಾತೋಸ್ತಿ ನ ದ್ವಂದ್ವಾನ್ನಾಪಿ ಚ ಕ್ರಮಃ ॥ ೫೧ ॥

ಪರ್ವತೋ ದಧಿಸೇವಿನೋಽಹ್ಯನಿಕೇತಾಶ್ರಯಾಸ್ತು ತಾಃ ।
ವಿಶೋಕಾಃ ಸತ್ವಬಹುಲಾಃ ಏಕಾಂತಸುಖಿತಪ್ರಜಾಃ ॥ ೫೨ ॥

ತಾ ನೈ ನಿಕಾನು ಚಾರಿಣ್ಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಮುದಿತಮಾನಸಾಃ ।
ಪಶವಃ ಪಕ್ಷಿಣಶ್ಚೈವ ನ ತದಾರ್ಷ ಸರೀಸೃಪಾಃ ॥ ೫೩ ॥

೪೯. ಕಲ್ಪಾದಿಯಾದ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ (ಅಧಿಕಾರಸಹಿತರಾಗಿ) ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು.

೫೦. ಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಯುಗದ ಕಾಲವು ದೇವಮಾನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳೂ, ಅದರ ಸಂಧಿಕಾಲವು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳೂ, ಆಗಿರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೫೧. ಆಗ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ತೊಂದರೆಯೂ, ಪರಸ್ಪರದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳೂ, ಕ್ರಮಗಳೂ ಸಹ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೫೨. ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಚುರವಾದ ಆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಶೋಕ ರಹಿತರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಿಗಳೂ, ಕೃಪ್ತವಾದ ಗೃಹರಹಿತರೂ, ಪರ್ವತೋದಧಿ ಸೇವಿಗಳೂ, ಮಾನ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೫೩. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳೂ, ನಿತ್ಯಸುಖಿಗಳೂ, ಆಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಪಾಪಜನ್ಮಿಗಳಾದ ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಸರ್ಪ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟ ಜಂತುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ನೋದ್ವಿಜ್ಜನಾರಕಾಶ್ಚೈವ ತೇ ಹ್ಯಧರ್ಮ ಪ್ರಸೂತಯಃ |
ನ ಮೂಲಫಲಪುಷ್ಪಂ ಚ ನಾರ್ತನಂ ಹ್ಯೈತನೋ ನ ಚ

|| ೫೪ ||

ಸರ್ವಕಾಮಸುಖಃ ಕಾಲೋ ನಾತ್ಯರ್ಥಂ ಹ್ಯುಷ್ಣಶೀತತಾ |
ಮನೋಭಿಲಷಿತಾಃ ಕಾಮಾಸ್ತಾಸಾಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವದಾ

|| ೫೫ ||

ಉತ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ನೈ ತಾರ್ಭಿಧ್ಯಾತಾ ರಸೋತ್ತಿ ತಾಃ |
ಬಲನರ್ಣಕರೀ ತಾಸಾಂ ಸಿದ್ಧಿಃ ಸಾ ರೋಗನಾಶಿನೀ

|| ೫೬ ||

ಅಸಂಸ್ಕಾರ್ಯಃ ಶರೀರೈಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಸ್ತಾಃ ಸ್ಥಿರಯೌವನಾಃ |
ತಾಸಾಂ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮನಂಕಲ್ಪಾಜ್ಞಾಯಂತೇ ಮಿಥುನಾಃ ಪ್ರಜಾಃ

|| ೫೭ ||

೫೪. ಆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಉದ್ವಿಜ್ಜಗಳಾದ ಲತಾದಿಗಳೂ, ಅಧಾರ್ಮಿಕರೂ ಸಹ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಸೃಜ್ಯರಾಗ.ವರು. ಧರ್ಮ ಪೂರ್ಣವಾದ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ. ಆಯಾ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವ ಕಂದಮೂಲಗಳು, ಫಲಪುಷ್ಪಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಸರ್ವಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲವೂ ಇದ್ದವು.

೫೫. ಆ ಯುಗದಕಾಲವು ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವೂ, ಸುಖಮಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಉಷ್ಣವಾಗಲೀ, ಶೀತವಾಗಲೀ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಶೀತೋಷ್ಣ ವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವತ್ರವೂ ಚಿಂತಿತವಾದ ಸರ್ವಾರ್ಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೫೬. ಕೃತಯುಗದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಇಚ್ಛಿಸಿದ ಷಡ್ರಸಗಳು ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಶಕ್ತಿ, ಕಾಂತಿ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿ ಇವೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮತ್ತು ಸಕಲರೋಗಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

೫೭. ಆ ಕೃತಯುಗದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆಭರಣಾನಿಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸ್ವತಃಸುಂದ ರರೂ, ನಿತ್ಯಯೌವನವಂತರೂ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪರೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂತಾನವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರು ಶುದ್ಧಸಂಕಲ್ಪರಾದಕಾರಣ ಸಂತಾನವು ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು.

ಸಮಂ ಜನ್ಮ ಚ ರೂಪಂ ಚ ಮ್ರಿಯಂತೇ ಚೈವ ತಾಃ ಸಮಂ ।

ತದಾ ಸತ್ಯಮಲೋಭಶ್ಚ ಕ್ಷಮಾ ತುಷ್ಟಿಃ ಸುಖಂ ದಮಃ

॥ ೫೮ ॥

ನಿರ್ವಿಶೇಷಾಃ ಕೃತಾಃ ಸರ್ವಾಃ ರೂಪಾಯುಃ ಶೀಲ ಚೇಷ್ಟಿತೈಃ ।

ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಂ ವೃತ್ತಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಜಾಯತೇ ಸ್ವಯಂ

॥ ೫೯ ॥

ಅಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಕೃತಯುಗೇ ಕರ್ಮಣೋಃ ಶುಭಸಾಪಯೋಃ ।

ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವ್ಯವಸ್ಥಾಶ್ಚ ನ ತದಾರ್ಥ ನ ಸಂಕರಃ

॥ ೬೦ ॥

ಅನಿಚ್ಛಾದ್ವೇಷಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ವರ್ತಯಂತಿ ಪರಸ್ಪರಂ ।

ತುಲ್ಯರೂಪಾಯುಷಃ ಸರ್ವಾ ಅಧನೋತ್ತಮವರ್ಜಿತಾಃ

॥ ೬೧ ॥

ಸುಖಪ್ರಾಯಾ ಹ್ಯಶೋಕಾಶ್ಚ ಉತ್ಪದ್ಯಂತೇ ಕೃತೇ ಯುಗೇ ।

ನಿತ್ಯಪ್ರಹೃಷ್ಟ ಮನಸೋ ಮಹಾಸತ್ವಾ ಮಹಾಬಲಾಃ

॥ ೬೨ ॥

೫೮. ಆ ಮಕ್ಕಳು ಜನ್ಮ, ರೂಪ, ಆಯಸ್ಸು, ಶೌರ್ಯ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ತಮ್ಮ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಅಲೋಭ, ಕ್ಷಮೆ, ಸಂತೋಷ, ಸುಖ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಇವು ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು.

೫೯. ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಜೆಗಳೂ, ರೂಪ, ಆಯಸ್ಸು, ಶೀಲ, ನಡೆನುಡಿಗಳು ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಭೇದಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದೇಯೇ ಸಮರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಆಗ ಪ್ರಜೆಗಳ ನಡೆನುಡಿಗಳು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗದೇ ಅಕಸ್ಮಿಕಗಳಾಗಿದ್ದವು.

೬೦. ಆ ಕೃತಯುಗದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಶುಭಾಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಅವುಗಳ ಸಾಂಕರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೬೧-೬೨. ಕೃತಯುಗದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷರಹಿತರೂ, ಸಮಾನವಾದ ರೂಪ ಮತ್ತು ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ನ್ಯೂನಾಧಿಕವರ್ಜಿತರೂ, ಸುಖಪ್ರಾಯರೂ, ದುಃಖರಹಿತರೂ, ಮಹಾಸತ್ವಬಲಯುತರೂ, ಪರಸ್ಪರಸಹಾಯಕರೂ ಆಗಿರುವರು.

ಲಾಭಾಲಾಭೌ ನತಾಸ್ವಾಸ್ತಾಂ ಮಿತ್ರಾಮಿತ್ರೇ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯೇ ।
ಮನಸಾ ವಿಷಯಾಸ್ತಾಸಾಂ ನಿರೀಹಾಂಣಾಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥ ೬೩ ॥

ಧ್ಯಾನಂ ಪರಂ ಕೃತಯುಗೇ ತ್ರೇತಾಯಾಂ ಜ್ಞಾನಮುಚ್ಯತೇ ।
ಪ್ರವೃತಂ ದ್ವಾಪರೇ ಯಜ್ಞಂ ದಾನಂ ಕಲಿಯುಗೇ ವರಂ ॥ ೬೪ ॥

ಸತ್ವಂ ಕೃತಂ ರಜಸ್ತ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಂತು ರಜಸ್ತಮಃ ।
ಕಲಾ ತಮಸ್ತು ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಯುಗವೃತ್ತವಶೇನ ತು ॥ ೬೫ ॥

ಕಾಲಃ ಕೃತೇಯುಗೇ ತ್ವೇಷ ತಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಂನ್ನಿ ಬೋಧತಾ ।
ಚತ್ವಾರಿ ತು ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವರ್ಷಾಣಾಂ ತತ್ಕೃತಂ ಯುಗಂ ॥ ೬೬ ॥

ಸಂಧ್ಯಾಂಶೌ ತಸ್ಯ ದಿನ್ಯಾನಿ ಶತಾನ್ಯಷ್ಟೌ ಚ ಸಂಖ್ಯಯಾ ।
ತದಾ ತಾಸಾಂ ಬಭೂವಾಯುರ್ನ್ಯಚಕ್ಲೇಶವಿಪತ್ತಯಃ ॥ ೬೭ ॥

೬೩. ಆ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಲಾಭಾಲಾಭಗಳೂ, ಮಿತ್ರಾಮಿತ್ರರೂ, ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆಶಾರಹಿತರೂ, ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವವರೂ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರದ್ವೇಷಶೂನ್ಯರೂ, ಅನುಗ್ರಹರಹಿತರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೬೪. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವೂ (ಧ್ಯಾನವೂ), ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೂ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದಾನವೂ ಇವುಗಳು ಸಕಲಫಲದಾಯಕವೂ, ಉತ್ತಮವೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

೬೫. ಆಯಾ ಯುಗಗಳ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಗುಣವೂ, ತ್ರೇತೆಯಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣವೂ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳೂ, ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣವೂ ಪ್ರಧಾನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೬೬. ಈಗ ಕೃತಯುಗದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ. ಕೃತಯುಗದ ಕಾಲವು ನಾಲ್ಕುಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೬೭. ಕೃತಯುಗದ ಸಂಧ್ಯಾಂಶಕಾಲವು ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳು ದೇವಮಾನದಲ್ಲಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಆಯಸ್ಸು ಇರುವುದು. ಕ್ಲೇಶವೂ ಮತ್ತು ವಿಪತ್ತೂ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲ.

ತತಃ ಕೃತಯುಗೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಂಧ್ಯಾಂಶೇ ಹಿ ಗತೇತು ನೈ ।

ಪಾದಾವಶಿಷ್ಟೋ ಭವತಿ ಯುಗಧರ್ಮಸ್ತು ಸರ್ವಶಃ

॥ ೬೮ ॥

ಸಂಧ್ಯಾಯಾನುಪ್ರತೀತಾಯಾನಂತಃಕಾಲೇ ಯುಗಸ್ಯ ತು ।

ಪಾದತಶ್ಚಾವಶಿಷ್ಟೇತ್ತು ಸಂಧ್ಯಾಧರ್ಮೋ ಯುಗಸ್ಯ ತು ।

ಏನಂ ಕೃತೇತು ನಿಃಶೇಷೇ ಸಿದ್ಧಿಸ್ತ್ವಂತರ್ದರ್ಭೇ ತದಾ

॥ ೬೯ ॥

ತಸ್ಯಾಂ ಚ ಸಿದ್ಧಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಯಾಂ ಮಾನಸ್ಯಾನುಭವತ್ತತಃ ।

ಸಿದ್ಧಿರನ್ಯಾ ಯುಗೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತೀತಾಯಾನಂತರೇ ಕೃತಾಃ

॥ ೭೦ ॥

ಸರ್ಗಾದೌ ಯಾ ಮಯಾಷ್ಟೌ ತು ಮಾನಸ್ಯೋ ನೈ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ ।

ಅಷ್ಟೌ ತಾಃ ಕ್ರಮಯೋಗೇನ ಸಿದ್ಧಯೋ ಯಾಂತಿ ಸಂಕ್ಷಯಂ ॥ ೭೧ ॥

೬೮. ಅನಂತರ ಕೃತಯುಗವು ಕಳೆಯಲಾಗಿ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಧರ್ಮವು ಉಳಿಯುವುದು. ಮಿಕ್ಕ ಮೂರುಪಾದದಷ್ಟು ಧರ್ಮಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವುವು.

೬೯. ಆ ಸಂಧಿಯು ಕಳೆದು ಆ ಯುಗವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಲಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾಧರ್ಮವು ಒಂದುಭಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿಯುವುದು. ಹೀಗೆ ಕೃತಯುಗವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಲು ಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗುವುವು.

೭೦. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ಸಿದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಆ ಕೃತಯುಗದ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವುದು. ಆಗ ತ್ರೇತಾಯುಗವು ಬರಲು ಅದರಿಂದ (ಆ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ) ಬೇರೆ ಸಿದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು.

೭೧. ಕೃತಯುಗದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಮಗಾಗಿ ಯಾವ ಅಷ್ಟ ವಿಧಗಳಾದ ಮಾನಸಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದೆನೋ ಆ ಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುವು.

ಕಲ್ಪಾದೌ ಮಾನಸೀ ಹ್ಯೇಷಾ ಸಿದ್ಧಿಭವತಿ ಸಾ ಕೃತೇ |
ಮನ್ವಂತರೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಚತುರ್ಯುಗವಿಭಾಗಶಃ |
ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರಕೃತಃ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧೋದ್ಭವಃ ಸ್ಕೃತಃ

|| ೭೨ ||

ಸಂಧ್ಯಾ ಕೃತಸ್ಯ ಪಾದೇನ ಸಂಧ್ಯಾ ಪಾದೇನ ಚಾಂಶತಃ |
ಕೃತಸಂಧ್ಯಾಂಶಕಾಹ್ಯೇತೇ ತ್ರೀಂಸ್ತ್ರೀ ಪಾದಾರ್ ಪರಸ್ಪರಾಃ |
ಹಸಂತಿ ಯುಗಧರ್ಯೈರೇ ತಪಃ ಶ್ರುತಬಲಾಯುಷೈಃ

|| ೭೩ ||

ತತಃ ಕೃತಾಂಶೇ ಕ್ಷೀಣೇ ತು ಭಬೂವ ತದನಂತರಂ |
ತ್ರೇತಾಯಾಂ ಯುಗಮನ್ಯಂ ತು ಕೃತಾಂಶನ್ಯಸಿತತ್ತಮಾಃ

|| ೭೪ ||

ತಸ್ಮಿ ಕ್ಷೀಣೇ ಕೃತಾಂಶೇ ತು ತಚ್ಛಿಷ್ಟಾಸು ಪ್ರಜಾಸ್ವಹ |
ಕಲ್ಪಾದೌ ಸಂಪ್ರವೃತ್ತಾಯಾಸ್ತ್ರೇತಾಯಾಃ ಪ್ರಮುಖೇ ತದಾ

|| ೭೫ ||

೭೨. ಕಲ್ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನಸಿಕಸಿದ್ಧಿಯು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಚತುರ್ದಶಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳ ವಿಭಾಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೂ, ಆಚಾರಗಳೂ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು.

೭೩. ಕೃತಯುಗದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯುಗಾಂಶ, ಸಂಧ್ಯಾಂಶ, ಸಂಧ್ಯಾಂಶ ಇವುಗಳ ಮೂರುಪಾದಗಳಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನ, ಶಕ್ತಿ, ಆಯಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಂದ ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವರು.

೭೪. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇರಾ, ಕೃತಯುಗದ ಅಂಶವು ಕ್ಷೀಣವಾಗಲು ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೃತಯುಗದ ಅಂಶಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾದ ಅಂಶವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು.

೭೫. ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಯುಗದ ಅಂಶವು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಕಾಲವಶದಿಂದ ಆ ಸಿದ್ಧಿಯು ಆ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ತ್ರೇತಾಯುಗವು ಆರಂಭವಾಗಲು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಸಿದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಗುವುದು.

ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ ತದಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ಕಾಲಯೋಗೇನ ನಾನ್ಯಥಾ |
ತಸ್ಯಾಂ ಸಿದ್ಧೌ ಪ್ರಣಶ್ವಾಯಾಮನ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಿರವರ್ತತ

|| ೭೬ ||

ಅಸಾಂ ಸೌಖ್ಯೈ ಪ್ರತಿಗತೇ ತದಾ ಮೇಘಾತ್ಮನಾ ತು ತೌ |
ಮೇಘೇಭ್ಯಸ್ತನಯಿತ್ಯುಭ್ಯಃ ಪ್ರವೃತ್ತಂ ವೃಷ್ಟಿಸರ್ಜನಂ

|| ೭೭ ||

ಸಕೃದೇವ ತಯಾ ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ಸಂಯುಕ್ತೇ ಪೃಥಿವೀ ತಲೇ |
ಪ್ರಾದುರಾಸಂಸ್ತದಾ ತಾಸಾಂ ವೃಕ್ಷಾಸ್ತು ಗೃಹಸಂಸ್ಥಿತಾಃ

|| ೭೮ ||

ಸರ್ವಪ್ರತ್ಯುಪಭೋಗಸ್ತು ತಾಸಾಂ ತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ |
ವರ್ತಯಂತಿ ಹಿತೇಭ್ಯಸ್ತಾ ಸ್ತ್ರೀತಾಯುಗಮುಖೇ ಪ್ರಜಾಃ

|| ೭೯ ||

ತತಃ ಕಾಲೇನ ಮಹತಾ ತಾಸಾಮೇವ ನಿಪರ್ಯಯಾತ್ |
ರಾಗ ಲೋಭಾತ್ಮಕೋ ಭಾವಸ್ತದಾ ಹ್ಯಾಕಸ್ಮಿಕೋಭವತ್

|| ೮೦ ||

೭೬. ಆ ಶ್ರೀತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಶದಿಂದ ಆ ಸಿದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಆ ಸಿದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಮತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು.

೭೭. ಆ ಜಲದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶವು ಹಬೆಯಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹರಡಲು ಅದು ಮೇಘರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಆಗ ಗುಡುಗು ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಮೇಘಗಳಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

೭೮. ಆ ಮೇಘಗಳು ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಲು ಅದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಗೃಹಾಂಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಪುನಃ ಉದ್ಭವಿಸುವುವು.

೭೯. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸೌಖ್ಯಗಳೂ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದುವು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀತಾಯುಗಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

೮೦. ಅನಂತರ ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲವು ಕಳೆಯಲು ಆ ಪ್ರಜೆಗಳ ವರ್ತನೆಯು ಕಾಲವಶದಿಂದ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಆಗ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಲೋಭ, ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಬೇರೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿತು.

ಯತ್ತದ್ಭವತಿ ನಾರೀಣಾಂ ಜೀವಿತಾಂತೇ ತದಾರ್ತವಂ ।

ತದಾ ತದ್ವೈ ನ ಭವತಿ ಪುನರ್ಯುಗ ಬಲೇನ ತು

॥ ೮೧ ॥

ತಾಸಾಂ ಪುನಃ ಪ್ರವೃತ್ತಂ ತು ಮಾಸೇ ಮಾಸೇ ತದಾರ್ತವಂ ।

ತತಸ್ತೇನೈವ ಯೋಗೇನ ವರ್ತತಾಂ ಮಿಥುನೇ ತದಾ

॥ ೮೨ ॥

ತಾಸಾಂ ತತ್ಕಾಲಭಾವಿತ್ವಾತ್ ನಾಸಿ ಮಾಸ್ಯುಸಗಚ್ಛತಾಂ ।

ಅಕಾಲೇ ಹ್ಯಾರ್ತವೋತ್ಪತ್ತಿರ್ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿರಜಾಯತ

॥ ೮೩ ॥

ವಿಪರ್ಯಯೇಣ ತಾಸಾಂತು ತೇನ ಕಾಲೇನ ಭಾವಿನಾ ।

ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ತತಃ ಸರ್ವೇ ವೃಕ್ಷಾಸ್ತೇ ಗೃಹಸಂಸ್ಥಿತಾಃ

॥ ೮೪ ॥

ತತಸ್ತೇಷು ಪ್ರಣಷ್ಟೇಷು ವಿಭ್ರಾಂತಾ ವ್ಯಾಕುಲೇಂದ್ರಿಯಾಃ ।

ಅಭಿಧ್ಯಾಯಂತಿ ತಾಂಸಿದ್ಧಿಂ ಸತ್ಯಾಭಿಧ್ಯಾಯಿನಸ್ತದಾ

॥ ೮೫ ॥

೮೧. ಆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಋತುಮತೀತನವು ಆ ಯುಗದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಅಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದ ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಋತುಮತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾತ್ರ ಅದು ನಿಂತುಹೋಯಿತು.

೮೨. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಋತುಮತಿಯಾಗುವ ಸ್ವಭಾವವು ಪುನಃ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧೇಚ್ಛೆಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು.

೮೩. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಡೆನುಡಿಗಳಿಂದ ಸಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವ ಋತುಮತೀಭಾವವು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು.

೮೪. ಆಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಋತುವಾಗುವ ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸದೋಷದಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ತೊಂದರೆಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದುವು.

೮೫. ಹೀಗೆ ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಭ್ರಾಂತರೂ, ವ್ಯಾಕುಲೇಂದ್ರಿಯರೂ, ಸತ್ಯಧ್ಯಾನಿಗಳೂ ಆದ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ವರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು.

ಪ್ರಾದುರ್ಭೂವುಸ್ತಾಸಾಂ ಚ ವೃಕ್ಷಾಸ್ತೇ ಗೃಹಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।

ನಸ್ತ್ರಾಣಿ ಚ ಪ್ರಸೂಯಂತೇ ಫಲಾನ್ಯಾಭರಣಾನಿ ಚ

॥ ೮೬ ॥

ತೇಷ್ವೇನ ಜಾಯತೇ ತಾಸಾಂ ಗಂಧವರ್ಣರಸಾನ್ವಿತಂ ।

ಅಮಾಕ್ಷಿಕಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ಪುಟಿಕೇ ಪುಟಿಕೇ ಮಧು

॥ ೮೭ ॥

ತೇನ ತಾ ವರ್ತಯಂತಿಸ್ಮ ಮುಖೇ ಶ್ರೀತಾಯುಗಸ್ಯ ಚ ।

ಹೃಷ್ಯತುಷ್ಪಾಸ್ತಯಾ ಸಿದ್ಧಾ ಪ್ರಜಾ ವೈ ನಿಗತಜ್ವರಾಃ

॥ ೮೮ ॥

ಪುನಃ ಕಾಲಾಂತರೇಣೈವ ಪುನರ್ಲೋಭಾವ್ಯತಾಸ್ತು ತಾಃ ।

ವೃಕ್ಷಾಂಸ್ತೌ ಪರೈರಗೃಹೈರಂತ ಮಧು ವಾಮಾಕ್ಷಿಕಂ ಬಲಾತ್

॥ ೮೯ ॥

ತಾಸಾಂ ತೇನಾಪಚಾರೇಣ ಪುನರ್ಲೋಕ ಕೃತೇನ ವೈ ।

ಪ್ರಣಿಷ್ಠಾ ಮಧುನಾ ಸಾರ್ಥಂ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಾಃ ಕ್ವಚಿತ್ ಕ್ವಚಿತ್

॥ ೯೦ ॥

೮೬. ಹೀಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಅವರ ಮನೆಗಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಪ ವೃಕ್ಷಗಳು ಪೂರ್ವದಂತೆಯೇ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಯಸಿದ ವಸ್ತ್ರ, ಫಲ, ಆಭರಣ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

೮೭. ಆ ವೃಕ್ಷಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಧ, ವರ್ಣ, ರಸ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೂ ನಿರ್ಮಾಕ್ಷಿಕವೂ (ಜೇನುಹುಳುಗಳಿಂದ ಅನಿರ್ಮಿತವೂ) ವೀರ್ಯದಾಯಕವೂ ಆದ ಜೇನುತುಪ್ಪವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು.

೮೮. ಆಗಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಶ್ರೀತಾಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಂಟಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಹೃಷ್ಯಪುಷ್ಪಾಂಗರೂ, ನೀರೋಗಗಳೂ, ಸುಖಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೮೯. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲವು ಕಳೆಯಲು ತರುವಾಯ ಶ್ರೀತಾಯುಗದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಲೋಭಾಕೃಷ್ಣಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ಷಿಕ ಕಲ್ಪಿತವಲ್ಲದ ಮಕರಂದವನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರು.

೯೦. ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರದಿಂದಲೂ, ಕಾಲಗತಿಯಿಂದಲೂ, ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಮಕರಂದಸಹಿತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದುವು.

ತಸ್ಯಾಮೇನಾಲ್ಪಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಶಾತ್ತದಾ ।

ಪ್ರಾತರ್ತಂತ ತದಾ ತಾಸಾಂ ದ್ವಂದ್ವಾಸ್ಯಭೃತ್ಥಿತಾನಿ ತು

॥ ೯೦ ॥

ಶೀತವಾತಾತಪೈಸ್ತೀನ್ವೈ ಸ್ತತಸ್ತಾ ದುಃಖಿತಾ ಭೃಶಂ ।

ದ್ವಂದ್ವೈಸ್ತಾಃ ಪೀಡ್ಯಮಾನಾಸ್ತು ಚಕ್ರೈರಾವಣಾನಿ ಚ

॥ ೯೧ ॥

ಕೃತ್ವಾ ದ್ವಂದ್ವಪ್ರತೀಕಾರಂ ನಿಕೇತಾನಿ ಹಿ ಭೇಜಿರೇ ।

ಪೂರ್ವಂ ನಿಕಾನುಚಾರಾಪ್ತೇ ಅನಿಕೇತಾಶ್ರಯಾ ಭೃಶಂ

॥ ೯೨ ॥

ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಯಥಾಪ್ರೀತಿ ನಿಕೇತೇಷ್ಟವರ್ಷ ಪುನಃ ।

ಮರುಧನ್ವಸು ನಿಮ್ನೇಷು ಪರ್ವತೇಷು ನದೀಷು ಚ ।

ಸಂಶ್ರಯಂತಿ ಚ ದುರ್ಗಾಣಿ ಧನ್ವಾನಂ ಶಾಶ್ವತೋದಕಂ

॥ ೯೩ ॥

೯೦. ಅಲ್ಪಾವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿತು.

೯೧. ಆಗ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಶೀತವಾತಾತಪಾದಿದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಪೀಡಿತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಖಿನ್ನರಾಗಿ ಆ ಶೀತವಾತಾತಪಾದಿದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲೋಸ್ಕರ ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

೯೨. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಠಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳೂ, ಆಶ್ರಯ ರಹಿತರೂ ಆದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿದ್ವಂದ್ವಗಳ ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಮಠ ಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು.

೯೩. ಆಗ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಯಾ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನದಿ, ಪರ್ವತ, ಹಳ್ಳ, ದಿಣ್ಣೆ, ದುರ್ಗ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಜಲವುಳ್ಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು.

ಯಥಾಯೋಗಂ ಯಥಾಕಾಮಂ ಸಮೇಷು ವಿಷಮೇಷು ಚ |

ಆರಬ್ಧಾಸ್ತೇ ನಿಕೇತಾ ನೈ ಕರ್ತುಂ ಶೀತೋಷ್ಣವಾರಣಂ || ೯೫ ||

ತತಃ ಸಂಸ್ಥಾಪಯಾನಾಸ ಖೇಟಾನಿ ಚ ಪುರಾಣಿ ಚ |

ಗ್ರಾಮಾಂಶ್ಚೈವ ಯಥಾಭಾಗಂ ತಥೈವಾಂತಃಪುರಾಣಿ ಚ || ೯೬ ||

ತಾಸಾನಾಯಾಮು ವಿಷ್ಕಂಭಾಃ ಸನ್ನಿವೇಶಾಂತರಾಣಿ ಚ |

ಚಕ್ರಸ್ತದಾ ಯಥಾ ಪ್ರಜ್ಞಂ ಪ್ರದೇಶಃ ಸಂಜ್ಞಿತಸ್ತು ತೈಃ || ೯೭ ||

ಅಂಗುಷ್ಠಸ್ಯ ಪ್ರದೇಶಿನ್ಯಾ ವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಾದೇಶ ಉಚ್ಯತೇ |

ತಾಲಃ ಸ್ತೃತೋ ಮಧ್ಯಮಯಾ ಗೋಕರ್ಣಶ್ಚಾಪ್ಯನಾಮಯಾ || ೯೮ ||

ಕನಿಷ್ಠಯಾ ವಿತಸ್ತಿತ್ತು ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲ ಉಚ್ಯತೇ |

ರತ್ನಿರಂಗುಲ ಪರ್ವಾಣಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಾತ್ಮೇಕವಿಂಶತಿಃ || ೯೯ ||

೯೫ ಅವರು ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ತಂತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಸಮವಿಷಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನೆಮಠಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು.

೯೬. ಅನಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಗರ, ಪುರ, ಗ್ರಾಮ, ಇವುಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಮಠಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು.

೯೭ ಅನಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ನಗರಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಮನೆ, ಮಠಗಳು, ಇವುಗಳ ಆಯಾಮ ವಿಷ್ತಾರಗಳು ಇವನ್ನು (ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು) ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು, ಅನಂತರ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಂಟಾಯಿತು.

೯೮-೧೦೦. ಈಗ ಮಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಅಂಗುಷ್ಠ, ಮತ್ತು ತರ್ಜನಿ, ಬೆರಳುಗಳ ಅಳತೆಗೆ “ಜೋಟು” ಅಥವಾ “ಪ್ರಾದೇಶ”ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮಧ್ಯಮ ಅಳತೆಗೆ “ಕಾಲ”ವೆಂದೂ, ಅನಾಮಯ ಬೆರಳಿನ ಅಳತೆಗೆ “ಗೋಕರ್ಣ”ವೆಂದೂ, ಕಿರುಬೆರಳಿನ ಅಳತೆಗೆ, “ವಿತಸ್ತಿ” ಅಂದರೆ “ಗೇಣು”ವೆಂದೂ, ನಾಮಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಈ ಗೇಣಿನ ಉದ್ದವು ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗುಲಗಳಿರುವುದು.

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಭಿಶ್ಚೈವ ಹಸ್ತಸ್ಯಾದಂಗುಲಾನಿ ತು ।

ಕಿಷ್ಕುಃ ಸ್ತೂತೋ ದ್ವಿರತ್ನಿ ಸ್ತು ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶದಂಗುಲಂ || ೧೦೦ ||

ಚತುರ್ಹಸ್ತಂ ಧನುರ್ದಂಡೋ ನಾಲಿಕಾ ಯುಗಮೇವ ಚ ।

ಧನುಃಸಹಸ್ರೇ ದ್ವೇ ತತ್ರ ಗವ್ಯಾತಿಶ್ಚೈರ್ವಿಭಾವ್ಯತೇ || ೧೦೧ ||

ಅಷ್ಟೈ ಧನುಃ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಯೋಜನಂ ತೈರ್ನಿರುಚ್ಯತೇ ।

ಏತೇನ ಯೋಜನೇನೈವ ಸನ್ನಿವೇಶಸ್ತತಃ ಕೃತಃ || ೧೦೨ ||

ಚತುರ್ಣಾಮೇವ ದುರ್ಗಾಣಾಂ ಸ್ವಸಮುತ್ಥಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ತು ।

ಚತುರ್ಥಂ ಕೃತ್ರಿಮಂ ದುರ್ಗಂ ತಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ವಿಧಿಂ || ೧೦೩ ||

ಸೌಧೋಚ್ಚ ವಪ್ರಪ್ರಾಕಾರಂ ಸರ್ವತಶ್ಚಾತಕಾವೃತಂ ।

ತದೇಕಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕದ್ವಾರಂ ಕುಮಾರೀ ಪುರಮೇವ ಚ || ೧೦೪ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅಂಗುಲಗಳಿಗೆ “ರತ್ನಿ”ಯೆಂದು ನಾಮವೂ, ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ “ಮೋಳ” ಅಥವಾ “ಹಸ್ತ”ವೆಂದು, ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಎರಡು ರತ್ನಿಗಳು, ಅಂದರೆ ನಲವತ್ತೆರಡು (೪೨) ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ “ಕಿಷ್ಕು”ವೆಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೧೦೦ ನಾಲ್ಕು ಹಸ್ತ ಅಥವಾ ಮೋಳಕ್ಕೆ ಒಂದು “ಧನುರ್ದಂಡ”ವೆಂದೂ, ಮತ್ತು “ನಾಲಿಕಾಯುಗ್ಮ”ವೆಂದೂ, ಎರಡು ಸಾವಿರ ಧನುಸ್ಸಿನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ “ಗವ್ಯಾತಿ”ವೆಂದೂ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೧೦೧. ಎಂಟು ಸಾವಿರ ಧನುಸ್ಸುಳ್ಳ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಒಂದು “ಯೋಜನವೆಂದು” ನಾಮವು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಯೋಜನಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೇ ಗ್ರಾಮ ನಗರಾದಿಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ

೧೦೨. ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ದುರ್ಗಗಳು ಸಹಜ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದುರ್ಗವು ಕೃತಕವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೧೦೪. ಉಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳು, ಉನ್ನತವಾದ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳು ಮಂಗಳವಾದ್ಯ-ಗೃಹಗಳು, ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ದ್ವಾರಗಳು, ಮತ್ತು ಕುಮಾರೀ ಪುರ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ನಗರಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೋತಸೀಸಹತ ದ್ವಾರಂ ನಿಖಾತಂ ಪುನರೇವ ಚ ।

ಹಸ್ತಾಷ್ಟೈ ಚ ದಶಶ್ರೇಷ್ಠಾ ನವಾಷ್ಟೈ ನಾಪರೇ ಮತಾಃ ॥ ೧೦೫ ॥

ಖೇಟಾನಾಂ ನಗರಾಣಾಂ ಚ ಗ್ರಾಮಾಣಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವಶಃ ।

ತ್ರಿವಿಧಾನಾಂ ಚ ದುರ್ಗಾಣಾಂ ಪರ್ವತೋದಕ ಬಂಧನಂ ॥ ೧೦೬ ॥

ತ್ರಿವಿಧಾನಾಂ ಚ ದುರ್ಗಾಣಾಂ ವಿಷ್ಕಂಭಾಯಾಮನುಮೇವ ಚ ।

ಯೋಜನಾನಾಂ ಚ ವಿಷ್ಕಂಭಮಷ್ಟಭಾಗಾರ್ಧಮಾಯತಂ ॥ ೧೦೭ ॥

ಪರಮರ್ಥಾರ್ಥಮಾಯಾಮಂ ಪ್ರಾಗುದಕ್ಪ್ರವರಂ ಪುರಂ ।

ಛಿನ್ನ ಕರ್ಣಂ ವಿಕರ್ಣಂ ತು ವ್ಯಂಜನಂ ಕೃಶಸಂಸ್ಥಿತಂ ॥ ೧೦೮ ॥

೧೦೫. ಆ ನಗರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆಯತಕ್ಕ ದ್ವಾರ ದೇಶಗಳು ಇರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅಗಳಿರಬೇಕು. ಅದು ಎಂಟು, ಹತ್ತು ಅಥವಾ ಹದಿನೇಳು ಮೊಳ ಅಗಲವಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞರು ಹೇಳುವರು.

೧೦೬ ನಗರ, ಹೋಬಳಿ, ಗ್ರಾಮ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪರ್ವತ, ನದಿ, ಕೋಟೆ, ಈ ಮೂರು ವಿಧಗಳಾದ ದುರ್ಗಗಳಿಂದ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ವರ್ಷದಿ ಸ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೧೦೭. ಮೂರು ವಿಧಗಳಾದ ದುರ್ಗಗಳ ಸುತ್ತಳತೆ ಮತ್ತು ಆಯಾಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ನಗರಾದಿಗಳು ಎಂಟು ಯೋಜನ ಸುತ್ತಳತೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಉದ್ದವು ನಾಲ್ಕು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರಬೇಕು.

೧೦೮ ನಗರವು ನಾಲ್ಕು ಯೋಜನ ಉದ್ದವಿದ್ದರೆ ಅಗಲವು ಎರಡು ಯೋಜನ ದಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದರೂ ಇದ್ದು, ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಅದು ತ್ರಿಕೋಣಾಕಾರವಾಗಿಯೂ, ವಿಕರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ತಿಥಿಲವಾಗಿಯೂ, ಕೃಶ ವಾಗಿಯೂ ಇರಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಇದ್ದರೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲ.

ವೃತ್ತಂ ಹೀನಂ ಚ ದೀರ್ಘಂ ಚ ನಗರಂ ನ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ।

ಚತುರಸ್ತ್ರಾರ್ಜವಂ ದಿಕ್‌ಸಂ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ವೈ ಪುರಂ ಪರಂ ॥ ೧೦೯ ॥

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿರಾದ್ಯಂತು ಹಸ್ತಾನಷ್ಟಶತಂ ಪರಂ ।

ಅತ್ರ ಮಧ್ಯಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಹ್ರಸ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ನಿವರ್ಜಿತಂ ॥ ೧೧೦ ॥

ಅಥ ಕಿಷ್ಕಶತಾನ್ಯಷ್ಟಾ ಪ್ರಾಹುರ್ಮುಖ್ಯ ನಿವೇಶನಂ ।

ನಗರಾದರ್ಥವಿಷ್ಯಂಭಂ ಖೇಟಿಂ ಗ್ರಾಮಂ ತತೋ ಬಹಿಃ ॥ ೧೧೧ ॥

ನಗರಾದ್ಯೋಜನಂ ಖೇಟಿಂ ಖೇಟಾದ್ಗ್ರಾಮೋರ್ಧಯೋಜನಂ ।

ದ್ವಿಕ್ರೋಶಂ ಪರಮಾ ಸೀಮಾ ಕ್ಷೇತ್ರಸೀಮಾ ಚತುರ್ಧನುಃ ॥ ೧೧೨ ॥

೧೦೯. ನಗರವು ಗುಂಡಾಗಿಯೂ, ಹೀನವಾಗಿಯೂ, ಅತಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೂ ಇರಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಇದ್ದರೆ ಉತ್ತಮವಲ್ಲ. ಅದು ಚೌಕವಾಗಿಯೂ, ಸಮವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಉತ್ತಮವಾಗುವುದು.

೧೧೦. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಹಸ್ತಗಳಿಂದ (೧೨ ಗಜಗಳಿಂದ ನೂರೆಂಟು ಮೊಳಗಳ ವರೆಗೂ ೫೪ ಗಜಗಳ ವರೆಗೂ) ಇರುವ ನಿವೇಶನವು ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯವು ಪರಿಣಾಮವಿರುವ ಪ್ರದೇಶವು ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಅತಿ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿಯೂ, ಅತಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೧. ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ನೂರೆಂಟು ಕಿಷ್ಕು ಪ್ರಮಾಣವಿರಬೇಕು. ನಗರದ ಅರ್ಧಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೋಬಳಿಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮವೂ ಇರಬೇಕು.

೧೧೨. ನಗರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೋಬಳಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಧ ಯೋಜನದಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮವೂ ಇರಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಎಲ್ಲೆಯು ಎರಡು ಕ್ರೋಶದಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಿರಬೇಕು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೀಮಾವಾದರೋ ನಾಲ್ಕು ಧನುಸ್ಸಿನಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿರಬೇಕು.

ವಿಂಶದ್ಧನೂಂಷಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೇ ದಿಶಾಂ ಮಾರ್ಗಸ್ತು ತೈಃ ಕೃತಃ |
ವಿಂಶದ್ಧನುಗ್ರಾಮ ಮಾರ್ಗಃ ಸೀಮಾ ಮಾರ್ಗೋ ದಶೈವತು || ೧೧೩ ||

ಧನೂಂಷಿ ದಶವಿಸ್ತೀರ್ಣಃ ಶ್ರೀಮಾರ್ ರಾಜಪಥಃ ಸ್ಕೃತಃ |
ನೃವಾಜಿರಥನಾಗಾನಾನುಸಂಬಾದಃ ಸುಸಂಚರಃ || ೧೧೪ ||

ಧನೂಂಷಿ ಚೈವ ಚತ್ವಾರಿ ಶಾಖಾರಥ್ಯಾಸ್ತು ತೈಃ ಕೃತಾಃ |
ಗೃಹ ರಥೈಃ ಪರಥ್ಯಾಶ್ಚ ದ್ವಿಕಾಶ್ಚಾಪ್ಯುಪರಥ್ಯಕಾಃ || ೧೧೫ ||

ಘಂಟಾಪಥಶ್ಚತುಷ್ಪಾದ ಸ್ತ್ರೀಪದಂ ಚ ಗೃಹಾಂತರಂ |
ವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗಾ ಸ್ವರ್ವಧರ್ಮದಂ ಪ್ರಾಗ್ವಂಶಃ ಪದಿಕಃ ಸ್ಕೃತಃ || ೧೧೬ ||

೧೧೩. ದಿಕ್ಪುಗಳ ಮಾರ್ಗವು ಇಪ್ಪತ್ತು ಧನುಸ್ಸಿನಷ್ಟು, ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೧೨೦ ಅಡಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ಗ್ರಾಮಮಾರ್ಗವೂ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ ಇರಬೇಕು. ಸೀಮಾಮಾರ್ಗವು ಹತ್ತು ಧನುಸ್ಸಿನಷ್ಟು, ಅಂದರೆ ೩೦ ಅಡಿ ವಿಶಾಲವೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

೧೧೪. ರಾಜಮಾರ್ಗವು ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಧನುಸ್ಸಿನಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ ಅಂದರೆ ೧೦ ಅಡಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ಕಾಂತಿಯುತವೂ, ಸಂಚರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವೂ, ಶುದ್ಧವೂ ಆಗಿರಬೇಕು, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಪದಾತಿ ಇವುಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಅಬಾಧಕವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು.

೧೧೫. ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೀದಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ಧನುಸ್ಸಿನಷ್ಟು ಅಂದರೆ ೨೪ ಅಡಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ಗೃಹಮಾರ್ಗವು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪರಥ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ಎರಡು ಧನುಸ್ಸಿನಷ್ಟು ೧೨ ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು.

೧೧೬. ಸಾಮಾನ್ಯಮಾರ್ಗವು ನಾಲ್ಕು ಅಗಲವೂ ಪ್ರತಿಗೃಹಗಳಿಗೆ ಅಂತರವು ಮೂರಡಿ ವಿಶಾಲವೂ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು (ಕಾಲುದಾರಿಯು) ಅರ್ಧಡಿ ಅಗಲವೂ, ಯಜಮಾನನ ಗೃಹಮಾರ್ಗವು ಒಂದಡಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

ಅನಸ್ಕರಂ ಪರೀವಾಹಂ ಪದಮಾತ್ರಂ ಸಮಂತತಃ |

ಕೃತೇಷು ತೇಷು ಸ್ಥಾನೇಷು ಪುನಶ್ಚಕ್ರುರ್ಗೃಹಾಣಿ ನೈ || ೧೧೭ ||

ಯಥಾ ತೇ ಪೂರ್ವಮಾರ್ಸಃ ನೈ ವೃಕ್ಷಾಸ್ತು ಗೃಹ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ |

ತಥಾ ಕರ್ತುಂ ಸಮಾರಬ್ಧಾಶ್ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೧೧೮ ||

ವೃಕ್ಷಾಶ್ಚೈವ ಗತಾಃ ಶಾಖಾ ನ ತಾಶ್ಚೈವ ಪರಾಗತಾಃ |

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಗತಾಶ್ಚಾನ್ಯಾ ಏನಂ ತೀರ್ಯಗ್ಗತಾಃ ಪುರಾ || ೧೧೯ ||

ಬುಧ್ವಾನ್ವಿಷ್ಯಸ್ತಥಾ ನ್ಯಾಯೋ ವೃಕ್ಷಶಾಖಾ ಯಥಾ ಗತಾಃ |

ತಥಾ ಕೃತಾಸ್ತು ತೈಃ ಶಾಖಾಸ್ತಸ್ಮಾಚ್ಛಾಲಾಸ್ತು ತಾಃ ಸ್ಥೃತಾಃ || ೧೨೦ ||

ಏನಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ ಶಾಖಾಭ್ಯಃ ಶಾಲಾಶ್ಚೈವ ಗೃಹಾಣಿ ಚ |

ತಸ್ಮಾತ್ತಾ ನೈ ಸ್ಥೃತಾಃ ಶಾಲಾಃ ಶಾಲಾತ್ಸಂ ಚೈವ ತಾಸು ತತ್ || ೧೨೧ ||

೧೧೭. ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕೊಳೆಯ ನೀರು ಹೋಗಲು ಒಂದಡಿ ಅಗಲ ವಾದ ಚರಂಡಿಯು ಇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗೃಹಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು.

೧೧೮. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

೧೧೯. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ನಷ್ಟವಾದವು. ಅವುಗಳ ರೆಂಬೆಗಳು ಕೆಲವು ಕಾಲವಿದ್ದು ಅವೂ ಸಹ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು. ಪುನಃ ಅವು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ.

೧೨೦. ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಶಾಖೆಗಳು ಹೇಗೆ ನಷ್ಟವಾದವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪುನಃ ಬರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೧೨೧. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಮನೆಮಠಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ “ಶಾಲಾ” ಎಂಬ ನಾಮವೂ, ಶಾಲಾತ್ವವೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧವಾದುವು.

ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಮನಸ್ತಾಸು ಮನಃ ಪ್ರಾಸಾದಯಂತಿ ತಾಃ ।

ತಸ್ಮಾದ್ಗೃಹಾಣಿ ಶಾಲಾಶ್ಚ ಪ್ರಾಸಾದಾಶ್ಚೈವ ಸಂಜ್ಞಿತಾಃ ॥ ೧೨೨ ॥

ಕೃತ್ವಾ ದ್ವಂದ್ವೋಪಘಾತಾಂಸ್ತಾ ನಾರ್ತೋಪಾಯಮಚಿಂತಯ ।

ನಷ್ಟೇಷು ಮಧುನಾ ಸಾರ್ಥಂ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷೇಷು ನೈ ತದಾ ॥

ವಿಷಾದವ್ಯಾಕುಲಾಸ್ತಾ ನೈ ಪ್ರಜಾಸ್ತೃಷ್ಣಾ ಹೃದಾತ್ಮಿಕಾಃ ॥ ೧೨೩ ॥

ತತಃ ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೌ ತಾಸಾಂ ಸಿದ್ಧಿಸ್ತ್ರೇತಾಯುಗೇ ಪುನಃ ।

ನಾರ್ತಾರ್ಥಸಾಧಿಕಾಪ್ಯನ್ಯಾ ವೃತ್ತಿಸ್ತಾಸಾಂ ಹಿ ಕಾಮತಃ ॥ ೧೨೪ ॥

ತಾಸಾಂ ವೃಷ್ಟ್ಯದಕಾನೀಹ ಯಾನಿ ನಿನ್ಮೃಗತಾನಿ ತು ।

ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ತದಭವತ್ಸೋತಃ ಖಾತಾನಿ ನಿನ್ಮುಗಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ ೧೨೫ ॥

೧೨೨. ಆ ಮನೆಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗುವುದು. ಅವು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ಮಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಮನೆಮಠಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಾದವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೧೨೩. ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಮಕರಂದದೊಡನೆ ನಷ್ಟವಾಗಲು ಪ್ರಜೆಗಳು ಹೃದೈಷಾಸೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರೂ, ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡವರೂ ಆಗಿ ಶೀತೋಷ್ಣಾದಿ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, (ಗೃಹಗಳನ್ನು) ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರು.

೧೨೪. ಅನಂತರ ಶ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದು ಸಿದ್ಧಿಯು ಪುನಃ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಸಿದ್ಧಂತರವು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿತು.

೧೨೫. ಆ ಪ್ರಜೆಗಳು ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿ ಆ ಮಳೆಯ ನೀರು ಹಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಹೋದುದರಿಂದ “ಸ್ರೋತಸ್ಸುಗಳೆಂದೂ”, ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ “ನಿನ್ಮು”ಗಳೆಂದೂ, ಅವು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿವೆ.

ಏವಂ ನದ್ಯಃ ಪ್ರವೃತ್ತಾಸ್ತು ದ್ವಿತೀಯೇ ವೃಷ್ಟಿ ಸರ್ಜನೇ |
ಯೇ ಪರಸ್ತಾದಸಾಂ ಸ್ತೋಕಾ ಆಪನ್ನಾಃ ಪೃಥಿವೀತಲೇ || ೧೨೬ ||

ಅಸಾಂ ಭೂಮೇಶ್ವ ಸಂಯೋಗಾದೋಷದ್ಭ್ಯಸ್ತಾಸು ಚಾಭವನ್ |
ಪುಷ್ಪಮೂಲಫಲಿನ್ಯಸ್ತು ಓಷಧ್ಯಸ್ತಾಃ ಪ್ರಜಜ್ಞಿರೇ || ೧೨೭ ||

ಅಫಾಲಕೃಷ್ಣಾಶ್ವಾನುಪ್ತಾ ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಾಶ್ವತುರ್ದಶ |
ಋತುಪುಷ್ಪಫಲಾಶ್ಚೈವ ವೃಕ್ಷಾ ಗುಲ್ಮಾಶ್ಚ ಜಜ್ಞಿರೇ || ೧೨೮ ||

ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಶ್ಚ ತ್ರೇತಾಯಾಂ ನಾರ್ತಾಯಾಮೌಷಧಸ್ಯ ತು |
ತೇನೌಷಧೇನ ವರ್ತಂತೇ ಪ್ರಜಾಸ್ತ್ರೇತಾಯುಗೇ ತದಾ || ೧೨೯ ||

ತತಃ ಪುನರಭೂತ್ತಾಸಾಂ ರಾಗೋ ಲೋಭಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ |
ಅವಶ್ಯಂ ಭಾವಿನಾರ್ಥೇನ ತ್ರೇತಾಯುಗ ವಶೇನತು || ೧೩೦ ||

೧೨೬. ಹೀಗೆ ಎರಡನೆಯ ವೃಷ್ಟಿಯ ಸರ್ಗವು ಉಂಟಾಗಲು ಭೂತಲದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳು ಜಲಾಶಯಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದುವು.

೧೨೭. ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಜಲದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪುಷ್ಪಮೂಲ ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಓಷಧಿಗಳೂ ಗಿಡ, ಮರ, ಬಳ್ಳಿಗಳೂ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದುವು.

೧೨೮ (ವ್ಯವಸಾಯವಿಲ್ಲದೆ) ಉತ್ತು ಬೀಜಾವಾಪಮಾಡದೆಯೇ (ತನ್ಮೃಷ್ಟಕ್ಕೆ) ತಾವೇ ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಬೆಳೆಯತಕ್ಕ, ಕಂದಮೂಲ ಫಲಪುಷ್ಪಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಮರ, ಗಿಡ, ಬಳ್ಳಿ, ಗುಲ್ಮ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು ಉತ್ಪನ್ನವಿಸಿದುವು.

೧೨೯. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಔಷಧಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅವುಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೩೦. ಅನಂತರ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ವಿಷಯಾನುಭವಗಳಿಂದ ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಲೋಭಾದಿಗಳು ಪುನಃ ಹುಟ್ಟಿದವು

ತತಸ್ತಾಃ ಪರ್ಯಗೃಹ್ಣಂತ ನದೀಷ್ಟೇತ್ರಾಣಿ ಪರ್ವತಾನ್ ।
ವೃಕ್ಷಾಃ ಗುಲ್ಮಾಃಪಥೀಶ್ಚೈವ ಪ್ರಸಹ್ಯಂತು ಯಥಾಬಲಂ ॥ ೧೩೧ ॥

ಸಿದ್ಧಾತ್ಮಾನಸ್ತು ಯೇ ಪೂರ್ವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ ಪ್ರಾಕೃತೇ ಮಯಾ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಮಾನವಾಸ್ತೇ ವೈ ಉತ್ಪನ್ನಾ ಯೋಜನಾದಿಹ ॥ ೧೩೨ ॥

ಶಾಂತಾಶ್ಚ ಶುಷ್ಕಿಣಶ್ಚೈವ ಕರ್ಮಿಣೋದುಃಖಿನಸ್ತದಾ ।
ತತಃ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾಸ್ತೇ ತ್ರೇತಾಯಾಂ ಜಜ್ಞಿರೇ ಪುನಃ ॥ ೧೩೩ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯಾಃ ಶೂದ್ರಾ ದ್ರೋಹಿಜನಾಸ್ತಥಾ ।
ಭಾವಿತಾಃ ಪೂರ್ವಜಾತೇಷು ಕರ್ಮಭಿಶ್ಚ ಶುಭಾಶುಭೈಃ ॥ ೧೩೪ ॥

ಇತಃ ಸ್ತೇಭ್ಯೋ ಬಲಾಯೇ ತು ಸತ್ಯಶೀಲಾಃ ಹೃದಿಸಕಾಃ ।
ವೀತಲೋಭಾ ಜಿತಾತ್ಮಾನೋ ನಿವಸಂತಿಸ್ಮ ತೇಷು ವೈ ॥ ೧೩೫ ॥

೧೩೧. ಆಗ ಅವರು ಶಕ್ತ್ಯನುಗುಣವಾಗಿ ನದೀ, ಷ್ಟೇತ್ರ, ಪರ್ವತ, ವೃಕ್ಷ, ಲತೆ, ಗುಲ್ಮ, ಔಷಧಿ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೩೨. ನಾನು ಪೂರ್ವದ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೆನೋ ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಮನುಷ್ಯರು ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಹುಟ್ಟಿದರು.

೧೩೩. ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ, ಶಾಂತರೂ, ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ, ಕರ್ಮರೂ, ದುಃಖಿಗಳೂ, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು ಇದ್ದರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅದೇ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಉದ್ಭವಿಸಿದರು.

೧೩೪. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ, ದ್ರೋಹಿ, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ತನ್ಮತನ್ಮತ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ತಂತನ್ಮತ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪುನಃ ಜನಿಸಿದರು

೧೩೫. ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನರೂ, ಸತ್ಯಶೀಲರೂ, ಅಹಿಂಸಕರೂ, ಲೋಭರಹಿತರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮರು ಯಾರು ಯಾರು ಇರುವರೋ ಅಂತಹವರು ಜನಿಸಿ ಅವರ ಸಂಗಡ, ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪ್ರತಿ ಗೃಹ್ಲಂತಿ ಕುರ್ವಂತಿ ತೇಭ್ಯಶ್ಚಾನ್ಯೇಲ್ಪತೇಜಸಃ ।

ಏವಂ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನೇಷು ಪ್ರಪನ್ನೇಷು ಪರಸ್ಪರಂ

॥ ೧೩೬ ॥

ತೇನ ದೋಷೇಣ ತೇಷಾಂ ತಾ ಓಷಧ್ಯೋಮಿಷತಾಂ ತದಾ ।

ಪ್ರಣಿಷ್ಠಾ ಹ್ರಿಯಮಾಣಾ ವೈ ಮುಷ್ಟಿಭ್ಯಾಂ ಸಿಕತಾ ಯಥಾ

॥ ೧೩೭ ॥

ಅಗ್ರಸದ್ಭೂರ್ಯುಗಬಲಾತ್‌ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಶ್ಚ ತುರ್ದಶಃ ।

ಫಲಂ ಗೃಹ್ಲಂತಿ ಪುಷ್ಟೈಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಂ ಪತ್ರ್ಯೈಶ್ಚ ಯಾಃ ಪುನಃ

॥ ೧೩೮ ॥

ತತಸ್ತಾಸು ಪ್ರಣಿಷ್ಠಾಸು ನಿಭ್ರಾಂತಾಸ್ತಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತದಾ ।

ಸ್ವಯಂಭುವಂ ಪ್ರಭುಂ ಜಗ್ಮುಃ ಕ್ಷುಧಾನಿಷ್ಠಾಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ

॥ ೧೩೯ ॥

ವೃತ್ಯರ್ಥಮಭಿಲಿಪ್ಸಂತ ಆದೌ ಶ್ರೇತಾಯುಗಸ್ಯ ತು ।

ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವಯಂಭೂರ್ಭಗವಾಃ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಾಸಾಂ ಮನೀಷಿತಂ ॥ ೧೪೦ ॥

೧೩೬. ಆಗ ಬಲಿಷ್ಠರು ಬಲಹೀನರ, ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಅಜ್ಞರ, ಧನಿಕರು ದೀನರ, ಧನಕನಕಾದಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ಹಿಂಸೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೩೭. ಹೀಗೆ ಅಧರ್ಮವು ಅಧಿಕವಾಗಲು ಶ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೋಷಗಳಿಂದ ಔಷಧಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳೂ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿದ ಮರಳುರಾಶಿಯಂತೆ, ನಷ್ಟವಾದುವು.

೧೩೮. ಆ ಶ್ರೇತಾಯುಗದ ರಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯೇ ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಎಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಗ್ರಾಸಮಾಡಿತು (ನುಂಗಿತು). ಅಂದರೆ ಆ ಮರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾದುವು.

೧೩೯. ಅನಂತರ ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಲು ಪ್ರಜೆಗಳು ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರೂ, ಭ್ರಾಂತರೂ ಆಗಿ, ಸ್ವಯಂಭುವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕರು.

೧೪೦. ಪೂಜ್ಯನೂ, ಸ್ವಯಂಭುವನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶ್ರೇತಾಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪೀಡಿತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಜೀವನದ ಬಯಕೆಯನ್ನರಿತು ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು.

ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೃಷ್ಟೇನ ದರ್ಶನೇನ ವಿಚಾರ್ಯ ಚ ।

ಗ್ರಸ್ತಾಃ ಸೃಥಿನ್ಯಾ ಓಷಧ್ಯೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯುದಸತ್ತುನಃ ॥ ೧೪೧ ॥

ಕೃತ್ವಾ ವತ್ಸಂ ಸುನೇರುಂ ತು ದುದೋಹ ಪೃಥಿವೀಮಿನಾಂ ।

ದುಗ್ಧೇಯಂ ಗೌಸ್ತದಾ ತೇನ ಬೀಜಾನಿ ಪೃಥಿವೀ ತಲೇ ॥ ೧೪೨ ॥

ಜಜ್ಞಿರೇ ತಾನಿ ಬೀಜಾನಿ ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಾಸ್ತು ತಾಃ ಪುನಃ ।

ಓಷಧ್ಯಃ ಫಲಸಾಕಾಂತಾಃ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತದಶಾಸ್ತುತಾಃ ॥ ೧೪೩ ॥

ಪ್ರೀಹಯಶ್ಚ ಯವಾಶ್ಚೈವ ಗೋಧೂಮಾ ಅಣವಸ್ತಿಲಾಃ ।

ಪ್ರಿಯಂಗವೋ ಹ್ಯುದಾರಾಶ್ಚ ಕಾರೂಷಾಶ್ಚ ಸತೀನಕಾಃ ॥ ೧೪೪ ॥

ಮಾಷಾ ಮುದ್ಗಾ ಮಸೂರಾಶ್ಚ ನಿಷ್ಪಾವಾಃ ಸುಕಲಸ್ಥ ಕಾಃ ।

ಆಢ್ಯಶ್ಚಣಕಾಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತಸಪ್ತ ದಶಾಃ ಸ್ತುತಾಃ ॥ ೧೪೫ ॥

೧೪೧. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೋಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂಮಿಯು ಓಷಧಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಫಲವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಸಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ಅರಿತು, ಪುನಃ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೧೪೨. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧೇನುವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗಿ ಆ ಭೂಮಾತೆಯಿಂದ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಕ್ಷೀರರೂಪವಾದ ಅನೇಕ ಧಾನ್ಯಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು.

೧೪೩. ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲು ಯೋಗ್ಯವೂ ಫಲೋತ್ತಮಿಯೇ ಕೊನೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳವುಗಳೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಜೀವನೋಪಯುಕ್ತಗಳೂ, ಸಪ್ತದಶ ವಿಧಗಳೂ, ಆದ ಧಾನ್ಯಗಳು ಓಷಧಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದುವು.

೧೪೪-೧೪೫. ಆ ಧಾನ್ಯಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಒತ್ತ, ಯವ, ಗೋಧಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಎಳ್ಳು, ನವಣೆ, ಕಾರೂಷಧಾನ್ಯ (ಬೆಟ್ಟದ ಕಡಲೆ), ಜೋಳ, ಉದ್ದು, ಹೆಸರು, ಕಾಡು ಕಡಲೆ, ಅವರೆ, ಹುರುಳಿ, ತೊಗರಿ ಇವು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಚತುರ್ದಶ ಧಾನ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಇತ್ಯೇತಾ ಓಷಧೀನಾಂ ತು ಗ್ರಾಮ್ಯಾಣಾಂ ಜಾತಯಃ ಸ್ತೃತಾಃ |
 ಓಷಧ್ಯೋ ಯಜ್ಞಿಯಾಶ್ಚೈವ ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಾಶ್ಚ ತುರ್ದಶ || ೧೪೬ ||

ಪ್ರೀಹಯಃ ಸಯವಾ ಮಾಷಾ ಗೋಧೂಮಾ ಅಣವಸ್ತಿಲಾಃ |
 ಪ್ರಿಯಂಗುಸಪ್ತಮಾ ಹ್ಯೇತೇ ಅಷ್ಟಮೀ ತು ಕುಲತ್ಥಿಕಾ || ೧೪೭ ||

ಶ್ಯಾಮಕಾಸ್ತ್ವಥ ನೀವಾರಾ ಜರ್ತಿಲಾಃ ಸಗವೇಧುಕಾಃ |
 ಕುರುನಿಂದಾ ವೇಣುಯವಾಸ್ತಥಾ ಮರ್ಕಟಿಕಾಶ್ಚ ಯೇ || ೧೪೮ ||

ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಾಃ ಸ್ತೃತಾ ಹ್ಯೇತಾ ಓಷಧ್ಯಸ್ತು ಚತುರ್ದಶ |
 ಉಷ್ಣನ್ನಾಃ ಪ್ರಥಮಾಃ ಹ್ಯೇತಾ ಆದೌ ತ್ರೇತಾಯುಗಸ್ಯ ತು || ೧೪೯ ||

ಅಫಾಲಕೃಷ್ಣಾ ಓಷಧ್ಯೋ ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಾಸ್ತು ಸರ್ವಶಃ |
 ವೃಕ್ಷಾ ಗುಲ್ಮಾ ಲತಾವಲ್ಲಿ ವೀರುಧಸ್ತೃಣ ಜಾತಯಃ || ೧೫೦ ||

ಮೂಲೈಃ ಫಲೈಶ್ಚ ರೋಹಿಣ್ಯೋ ಗೃಹ್ಣ ಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಜಾಯತೇ |
 ಪೃಥ್ವೀ ದುಗ್ಧಾ ತು ಬೀಜಾನಿ ಯಾನಿ ಪೂರ್ವಂ ಸ್ವಯಂಭುವಾ || ೧೫೧ ||

೧೪೬. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಧಾನ್ಯಗಳು ಗ್ರಾಮದ ಜನರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ, ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತಕ್ಕ ಧಾನ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಓಷಧಿಗಳ ಸಂಬಂಧಿಯೂ, ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವವು, ಯಾಗೋಪಯುಕ್ತಗಳೂ ಆದ ಧಾನ್ಯಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ,

೧೪೭-೧೪೮. ಬತ್ತ, ಯವ, ಉದ್ದು, ಗೋಧಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಎಳ್ಳು, ನವಣೆ, ಹುರಳೆ, ಸಾವೆ, ಕಾಡುಬತ್ತ, ಕಾಡುಎಳ್ಳು, ಕಾಡುಗೋಧಿ, ಕೊನ್ನಾ ರಿಬೀಜ, ಬಿದರುಬೀಜ, ಜೋಳ, ಇವು ಯಜ್ಞೋಪಯುಕ್ತಗಳಾದ ಧಾನ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

೧೪೯. ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಧಾನ್ಯಗಳು, ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದುವು.

೧೫೦. ವ್ಯವಸಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸ್ವತಃ ಬೆಳೆಯುವ ಮರ, ಗಿಡ, ಬಳ್ಳಿ, ಲತೆ, ಓಷಧಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಗ್ರಾಮ್ಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವ ತೃಣಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿವೆ.

೧೫೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಫಲ, ಮೂಲ, ಪುಷ್ಪ ಇವುಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯುವ ಬೀಜಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈಗಲೂ ಸಹ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಋತು ಪುಷ್ಪ ಫಲಾಸ್ತಾ ನೈ ಓಷಧ್ಯೋ ಜಜ್ಞಿರೇ ತ್ವಿಹ |
ಯದಾ ಪ್ರಸೃಷ್ಟಾ ಓಷಧ್ಯೋ ನ ಪ್ರರೋಹಂತಿ ತಾಃ ಪುನಃ || ೧೫೨ ||

ತತಸ ತಾಸಾಂ ನೃತ್ಯರ್ಥಂ ವಾರ್ತೋಪಾಯಂ ಚಕಾರ ಹ |
ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ವಯಂಭೂರ್ಭಗವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಿದ್ಧಿಂತು ಕರ್ಮಜಾಂ || ೧೫೩ ||

ತತಃ ಪ್ರಭೃತ್ಯರ್ಥಾಷಧ್ಯಃ ಕೃಷ್ಣಪಶ್ಚಾಚ್ಯ ಜಜ್ಞಿರೇ |
ಸಂಸಿದ್ಧಾಯಾಂ ತು ವಾರ್ತಾಯಾಂ ತತಸ್ತಾಸಾಂ ಸ್ವಯಂಭುವಃ || ೧೫೪ ||

ಯೇ ನೈ ಪರಿಗೃಹೀತಾರ ಸ್ತಾಸಾಮಾಸಃ ನಿಧಾತ್ಮಕಾಃ |
ಇತರೇಷಾಂ ಕೃತತ್ರಾಣಾಃ ಸ್ಥಾಪಯಾನಾಸ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಃ || ೧೫೫ ||

ಉಪತಿಷ್ಠಂತಿ ಯೇತಾಃ ನೈ ಯಾವಂತೋ ನಿರ್ಭಯಾಸ್ತಥಾ |
ಸತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯಥಾ ಭೂತಂ ಬ್ರುವಂತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಶ್ಚತೇ || ೧೫೬ ||

೧೫೨. ಆಯಾ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಓಷಧಿಯೇ ನೊದಲಾದವುಗಳು ಬೆಳೆದವು. ಪ್ರಥಮತಃ ಬೆಳೆದು ಮುದಿಯಾದ ಲತಾದಿಗಳು ಪುನಃ ಬೆಳೆಯದೆಯೇ ಹೋದವು.

೧೫೩. ಅನಂತರ ಸ್ವಯಂಭುವನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕರ್ಮ ದಿಂದಂಟಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನರಿತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು.

೧೫೪. ಅಂದಿನಿಂದ ಓಷಧಿಗಳು ವ್ಯವಸಾಯದಿಂದ ಬೆಳೆಯಲು ಯೋಗ್ಯ ಗಳಾದವು. ಹೀಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

೧೫೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾರು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅಂತಹ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೧೫೬. ಯಾರು ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸತ್ಯನೂ, ಯಥಾಸ್ಥಿತನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಹ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವರೋ ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಉಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು

ಯೇ ಚಾನ್ಯೇಪ್ಯಬಲಾಸ್ತೇಷಾಂ ವೈಶ್ಯ ಸಂಕರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।

ಕೀನಾಶಾ ನಾಶಯಂತಿ ಸ್ತು ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಗತಂದ್ರಿತಾಃ ॥

ವೈಶ್ಯಾನೇನ ತು ತಾನಾಹುಃ ಕೀನಾರ್ಶಾ ವೃತ್ತಿಸಾಧರ್ಕಾಃ ॥ ೧೫೭ ॥

ಶೋಚಂತಶ್ಚ ದ್ರವಂತಶ್ಚ ಪರಿಚರ್ಯಾಸು ಯೇ ರತಾಃ ।

ನಿಸ್ತೇಜಸೋಲ್ಪವೀರ್ಯಾಶ್ಚ ಶೂದ್ರಾಸ್ತಾನಬ್ರವೀತ್ತು ಸಃ ॥ ೧೫೮ ॥

ತೇಷಾಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾತು ವ್ಯದಧಾತ್ಮಭುಃ ।

ಸಂಸ್ಥಿತೌ ಪ್ರಾಕೃತಾಯಾಂತು ಚಾತುರ್ವರ್ಣಸ್ಯ ಸರ್ವಶಃ ॥ ೧೫೯ ॥

ಪುನಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತು ತಾ ಮೋಹಾತ್ ತಾ ಧರ್ಮಾಂಸ್ತಾನಪಾಲಯತ್ ।

ವರ್ಣಧರ್ಮೈರಜೀವಂತ್ಯೋ ವ್ಯರುದ್ಧಂತ ಪರಸ್ಪರಂ ॥ ೧೬೦ ॥

೧೫೭. ವೈಶ್ಯಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ, ಅಬಲರೂ ಆದ ಯಾವ ಜನರು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಲಸರಾಗಿ ಪರರನ್ನು ನಿಶಾಚರರಂತೆ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅಂತಹ ಕೀನಾಶ ನಾಮಕರೂ, ವೃತ್ತಿಸಾಧಕರೂ ಆದ ಅವರನ್ನು ವೈಶ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧೫೮. ಯಾರು ದುಃಖಿಗಳೂ, ಆತುರವುಳ್ಳವರೂ, ಪರಸೇವಾನಿರತರೂ, ಅಶಕ್ತರೂ, ಕಾಂತಿಹೀನರೂ ಆಗಿರುವರೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಶೂದ್ರರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧೫೯. ಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಳಾದ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯದವರಿಗೂ ಜೀವನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು

೧೬೦. ಆಗ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸದೆ, ಅವರವರ ಜಾತಿಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆಯೇ, ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಹೊಂದದೆಯೇ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬ್ರಹ್ಮಾ ತಮರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ಯಾಥಾತಥ್ಯೇನ ವೈ ಪ್ರಭುಃ ।
ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಬಲಂ ದಂಡಂ ಯುದ್ಧಮಾಜೀವಮಾದಿತತ್ ॥ ೧೬೧ ॥

ಯಾಜನಾಧ್ಯಾಪನಂ ಚೈವ ತೃತೀಯಂ ಚ ಪರಿಗ್ರಹಂ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಪ್ರಭುಸ್ತೇಷಾಂ ಕರ್ಮಾಣ್ಯೇತಾನ್ಯಥಾದಿತತ್ ॥ ೧೬೨ ॥

ಪಶುಸಾಲ್ಕಂ ಚ ವಾಣಿಜ್ಯಂ ಕೃಷಿಂ ಚೈವ ವಿಶಾಂ ದದೌ ।
ಶಿಲ್ಪಾಜೀವಂ ಭೃತಿಂಚೈವ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ವ್ಯದಧಾತ್ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೧೬೩ ॥

ಸಾಮಾನ್ಯಾನಿ ತು ಕರ್ಮಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರ ವಿಶಾಂ ಪುನಃ ।
ಯಜನಾಧ್ಯಾಯನಂ ಧ್ಯಾನಂ ಸಾಮಾನ್ಯಾನಿ ತು ತೇಷು ಚ ॥ ೧೬೪ ॥

ಕರ್ಮಾಜೀವಂ ತತೋ ದತ್ತಾ ತೇಭ್ಯಶ್ಚೈವ ಪರಸ್ಪರಂ ।
ಲೋಕಾಂತರೇಷು ಸ್ಥಾನಾನಿ ತೇಷಾಂ ಸಿದ್ಧ್ಯಾದದತ್ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೧೬೫ ॥

೧೬೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಅರಿತು ಸರಿ ಯಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಜೀವಿತಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಶಕ್ತಿ, ಶಿಕ್ಷೆ, ಯುದ್ಧ ಇವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

೧೬೨. ಭಗವಂತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಜನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ದಾನ ಈ ಮೂರು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

೧೬೩. ಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಪಶುಸಾಲನೆ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಜೀವನ, ವೃತ್ತಿ (ವೇತನ) ಇವುಗಳನ್ನು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು.

೧೬೪. ಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮತ್ತು ವೈಶ್ಯರು ಇವರಿಗೆ ಯಜನ, ಅಧ್ಯಯನ, ದಾನ ಇವು ಮೂರೂ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮಗಳಾಗಿಯೂ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇತರ ವಿಶೇಷಧರ್ಮಗಳು ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಿಯಮಿಸಿದನು.

೧೬೫. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಈ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತರಾದವರಿಗೆ ಲೋಕಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಸ್ಪೃತಂ ಸ್ಥಾನಂ ಕ್ರಿಯಾವತಾಂ ।
ಸ್ಥಾನಮೈಂದ್ರಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಸಂಗ್ರಾಮೇಷ್ವಪಲಾಯಿನಾಂ ॥ ೧೬೬ ॥

ವೈಶ್ಯಾನಾಂ ಮಾರುತಂ ಸ್ಥಾನಂ ಸ್ವಧರ್ಮಮುಪಜೀವಿನಾಂ ।
ಗಾಂಧರ್ವಂ ಶೂದ್ರಜಾತೀನಾಂ ಪ್ರತಿಚಾರೇಣ ತಿಸ್ಥಿತಾಂ ॥ ೧೬೭ ॥

ಸ್ಥಾನಾನ್ಯೇತಾನಿ ವರ್ಣಾನಾಂ ವ್ಯತ್ಯಾಚಾರವತಾಂ ಸ್ವಯಂ ।
ತತಃ ಸ್ಥಾನೇಷು ವರ್ಣೇಷು ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಚಾಶ್ರಮಾರ್ ॥ ೧೬೮ ॥

ಗೃಹಸ್ಥೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿತ್ವಂ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಂ ಸಭಿಕ್ಷುಕಂ ।
ಅಶ್ರಮಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ಹ್ಯೇತಾರ್ ಪೂರ್ವಮಾಸ್ಥಾಪಯತ್ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೧೬೯ ॥

ವರ್ಣಕರ್ಮಾಣಿ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ತೇಷಾಮಿಹ ನ ಕುರ್ವತೇ ।
ಕುತಃ ಕರ್ಮಾಕ್ಷಿತಿಂ ಪ್ರಾಹುರಾಶ್ರಮಸ್ಥಾನವಾಸಿನಃ ॥ ೧೭೦ ॥

೧೬೬ ಭಗವಂತನು ಸದಾಚಾರವಂತರೂ, ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡದೆ ಹೋರಾಡುವ ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನೂ ಕೊಡುವನು.

೧೬೭. ಮತ್ತು ಸ್ವಧರ್ಮದಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ವಾಯುಲೋಕವನ್ನೂ, ಸೇವಾಸಕ್ತರೂ, ದ್ವೇಷಶೂನ್ಯರೂ ಆದ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಗಂಧರ್ವಲೋಕವನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

೧೬೮. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಯಾ ವರ್ಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೧೬೯. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಸನ್ಯಾಸಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೧೭೦. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರೆಂದೂ, ಕರ್ಮವಿರೋಧಿಗಳೆಂದೂ ಸಜ್ಜನರು ಹೇಳುವರು.

ಬ್ರಹ್ಮ ತಾಃ ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಆಶ್ರಮಾನ್ನಾನು ನಾನುತಃ |

ನಿರ್ದೇಶಾರ್ಥಂ ತತಸ್ತೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧರ್ಮಾಃ ಪ್ರಭಾಷತ |

ಪ್ರಸ್ಥಾನಾನಿ ಚ ತೇಷಾಂ ವೈ ಯಮಾಂಶ್ಚ ನಿಯಮಾಂಶ್ಚ ಹ || ೧೭೧ ||

ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕಃ ಪೂರ್ವಂ ಗೃಹಸ್ಥಶ್ಚಾಶ್ರಮಃ ಸ್ತುತಃ |

ತ್ರಯಾಣಾಮಾಶ್ರಮಾಣಾಂ ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಯೋನಿರೇವ ಚ |

ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಮೈಶ್ಚ ನಿಯಮೈಶ್ಚ ತೇ || ೧೭೨ ||

ದಾರಾಗ್ನಯೋಽಥಾತಿಥೇಯ ಇಜ್ಯಾಶ್ರಾದ್ಧ ಕ್ರಿಯಾಃ ಪ್ರಜಾಃ |

ಇತ್ಯೇಷ ವೈ ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯ ಸಮಾಸಾಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹಃ || ೧೭೩ ||

ದಂಡೀ ಚ ಮೇಖಲೀ ಚೈವ ಹೃದ್ಯಶ್ಯಾಯೀ ತಥಾ ಜಟೀ |

ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಣಂ ಭೈಕ್ಷ್ಯಂ ವಿದ್ಯಾದ್ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ || ೧೭೪ ||

೧೭೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಥಮತಃ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಸ್ಥಾನಮಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಯಮನಿಯಮಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೧೭೨. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಮಿಕ್ಕ ಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವೂ, ಸಾಧಕವೂ, ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಯಮನಿಯಮಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ.

೧೭೩. ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ವಿನಾಹ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರ, ಯಾಗ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿ ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

೧೭೪. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ದಂಡಕಾಷ್ಠ, ಮೇಖಲ, ಭೂಶಯನ, ಜಟಿ, ಗುರುಸೇವೆ ಭಿಕ್ಷಾಟನ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಇವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಚೀರಪತ್ರಾಜಿನಾನಿ ಸ್ಕುರ್ಧಾನ್ಯಮೂಲಫಲೌಷಧಂ ।

ಉಭೇ ಸಂಧ್ಯೇವಗಾಹಶ್ಚ ಹೋಮಶ್ಚಾರಣ್ಯವಾಸಿನಾಂ

॥ ೧೭೫ ॥

ಅಸನ್ನಮುಸಲೇ ಭೈಕ್ಷಮಸ್ತೇಯಂ ಶೌಚಮೇವ ಚ ।

ಅಪ್ರಮಾದೋ ವ್ಯವಾಯಶ್ಚ ದಯಾ ಭೂತೇಷು ಚ ಕ್ಷಮಾ

॥ ೧೭೬ ॥

ಅಕ್ರೋಧೋ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಾ ಸತ್ಯಂ ಚ ದಶನುಂ ಸ್ಮೃತಂ ।

ದಶಲಕ್ಷಣಿಕೋ ಹ್ಯೇಷ ಧರ್ಮಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ್ವಯಂಭುವಾ

॥ ೧೭೭ ॥

ಭಿಕ್ಷೋವ್ರತಾನಿ ಪಂಚಾತ್ರ ಪಂಚೈವೋಪವ್ರತಾನಿ ಚ ।

ಆಚಾರಶುದ್ಧಿರ್ನಿಯಮಃ ಶೌಚಂ ಚ ಪ್ರತಿಕರ್ಮ ಚ ।

ಸನ್ಯಗ್ದರ್ಶನಮಿತ್ಯೇವಂ ಪಂಚೈವೋಪವ್ರತಾನಿ ಚ

॥ ೧೭೮ ॥

೧೭೫. ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ವಾನಪ್ರಸ್ಥರಿಗೆ ಚೀರವಸ್ತ್ರ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ಇವುಗಳ ಧಾರಣಫಲ, ಮೂಲ, ಟೀಷಧ, ಧಾನ್ಯ ಇವುಗಳ ಅಶನ, ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾ, ಜಪತಪ ಹೋಮ ಇವುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ.

೧೭೬-೧೭೭. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೃಹಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ, ಅಸ್ತೇಯ, ಶೌಚ, ಅಪ್ರಮಾದ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗತ್ಯಾಗ, ದಯಾ, ಕ್ಷಮಾ, ಅಕ್ರೋಧ, ಗುರುಸೇವೆ, ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ, ಇವು ಹತ್ತು ಧರ್ಮಗಳು, ಯತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮಗಳೆಂದು ಕ್ಲಿಪ್ತಮಾಡಿರುವನು.

೧೭೮. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವ್ರತಗಳು ಐದೂ, ಉಪವ್ರತಗಳು ಐದೂ, ಇವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಆಚಾರ, ನಿಯಮ, ಶೌಚ, ಪ್ರತಿಕರ್ಮ ಮತ್ತು (ದೇವರ ಅಲಂಕಾರ), ಸನ್ಯಗ್ದರ್ಶನ, ಇವು ಐದೂ ಉಪವ್ರತಗಳಾಗಿವೆ.

ಧ್ಯಾನಂ ಸಮಾಧಿರ್ಮನಸೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ
 ಸಸಾಗರೈರ್ಭೈಕ್ಷಮಥೋಪಗಮ್ಯು ||
 ಮೌನಂ ಪವಿತ್ರೋಪಚಿತೈರ್ವಿಮುಕ್ತಿಃ
 ಪರಿವ್ರಜೋ ಧರ್ಮಮಿಮಂ ವದಂತಿ

|| ೧೭೯ ||

ಸರ್ವೇ ತೇ ಶ್ರೇಯಸೇ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಶ್ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸ್ವಯಂ |
 ಸತ್ಯಾರ್ಜವಂ ತಪಃ ಕ್ಷಾಂತಿಯೋಗೇಜ್ಯಾ ದಮಪೂರ್ವಿಕಾ || ೧೮೦ ||

ವೇದಾಃ ಸಾಂಗಾಶ್ಚ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ವ್ರತಾನಿ ನಿಯಮಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ನ ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಪ್ರದುಷ್ಟಸ್ಯ ಭಾವದೋಷ ಉಪಾಗತೇ || ೧೮೧ ||

ಬಹಿಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಕದಾಚನ |
 ಅಂತರ್ಭಾವ ಪ್ರದುಷ್ಟಸ್ಯ ಕುರ್ವತೋಪಿ ಪರಾಕ್ರಮಾಃ || ೧೮೨ ||

ಸರ್ವಸ್ವಮಪಿ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಕಲುಷೇಣಾಂತರಾತ್ಮನಾ |
 ನ ತೇನ ಧರ್ಮಭಾಕ್ ಸ ಸ್ಯಾದ್ಭಾವ ಏವಾತ್ರ ಕಾರಣಂ || ೧೮೩ ||

೧೭೯. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಧ್ಯಾನ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ಸಮುದ್ರದವರೆಗೂ ಭಿಕ್ಷಾ
 ಟನ, ಮೌನ, ಪವಿತ್ರವ್ರತ, ಅಚಾಂಚಲ್ಯ, ಇವುಗಳು ಮುಖ್ಯ ವ್ರತಗಳಾಗಿವೆ.

೧೮೦-೧೮೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿ
 ಗಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು. ಯಾವನು ದುಷ್ಟನೂ, ದುರಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವನೂ, ಆಗಿರು
 ವನೋ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಸತ್ಯ, ಋಜುತ್ವ, ತಪಸ್ಸು, ಕ್ಷಾಂತಿ, ಯೋಗ, ಯಾಗ, ಶಮಾ,
 ದಮ, ವೇದ, ವೇದಾಂಗ, ಯಜ್ಞ, ವ್ರತ, ನಿಯಮ, ಇವುಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಸಿದ್ಧಿ
 ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥಗಳೇ ಆಗುವುವು.

೧೮೨. ಮನುಷ್ಯನು ಮನಃಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೇ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನ
 ಮಾಡಿದರೂ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಒಂದು ವೇಳೆ ಕೈಗೂಡಿದರೂ ಸಾರಮಾರ್ಥಿಕ
 ಗಳಾದ ಸತ್ಯಧರ್ಮಾದಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕೈಗೂಡಲಾರವು.

೧೮೩. ಯಾವನು ಮನಃಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೇ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ
 ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಮನ
 ಶುದ್ಧಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮಗಳು ಎಂದಿಗೂ
 ಸಿದ್ಧಿ ಸಲಾರವು.

ಏವಂ ದೇವಾಃ ಸಹಿತರಃ ಋಷಯೋ ನುನವಸ್ತಥಾ ।

ತೇಷಾಂ ಸ್ಥಾನಮುಷ್ಮಿಂಸ್ತು ಸಂಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥ ೧೮೪ ॥

ಅಷ್ಟಾಶೀತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಋಷೀಣಾಮೂರ್ಧ್ವರೇತಸಾಂ ।

ಸ್ತೃತಂ ತು ತೇಷಾಂ ತತ್ ಸ್ಥಾನಂ ತದೇವ ಗುರುವಾಸಿನಂ ॥ ೧೮೫ ॥

ಸಪ್ತರ್ಷೀಣಾಂ ತು ಯತ್ ಸ್ಥಾನಂ ಸ್ತೃತಂ ತದ್ವೈ ದಿವೌಕಸಾಂ ।

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ನ್ಯಾಸಿನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷಯಃ ।

ಯೋಗಿನಾಮಮೃತಂ ಸ್ಥಾನಂ ನಾನಾಧೀನಾಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥ ೧೮೬ ॥

ಸ್ಥಾನಾನ್ಯಾಶ್ರಮಿಣಾಂ ತಾನಿ ಯೇ ಸ್ವಧರ್ಮೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ।

ಚತ್ವಾರ ಏತೇ ಪಂಥಾನೋ ದೇವಯಾನಾ ವಿನಿರ್ಮಿತಾಃ ॥ ೧೮೭ ॥

೧೮೪. ಹೀಗೆಯೇ ದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಮನುಗಳೂ, ಇವರುಗಳಿಗೂ ಮೇಲಿನ ಧರ್ಮಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಇವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೧೮೫. ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರೂ, (ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ), ಎಂಬತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಕರೂ, ಆದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಗುರುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸತ್ಯಲೋಕವೇ ಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ.

೧೮೬. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೂ, ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೂ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸತ್ಯಲೋಕವೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೂ, ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿವೆ. ಯಾವನು ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಲೋಕವೂ ಇಲ್ಲ.

೧೮೭. ಯಾವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ ಅಂತಹವರ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಆಶ್ರಮಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ದೇವ ಯಾನಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವೆನು.

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಲೋಕತಂತ್ರೇಣ ಆದ್ಯೇ ಮನ್ವಂತರೇ ಭುವಿ ।

ಸಂಥಾನೋ ದೇವಯಾನಾಯ ತೇಷಾಂ ದ್ವಾರಂ ರವಿಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೧೮೮ ॥

ತಥೈವ ಪಿತೃಯಾಣಾನಾಂ ಚಂದ್ರಮಾ ದ್ವಾರಮುಚ್ಯತೇ ।

ಏವಂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಣಾಂ ನೈ ಪ್ರವಿಭಾಗೇ ಕೃತೇ ತದಾ ।

ಯದಾಸ್ಯ ನ ವ್ಯವರ್ತಂತ ಪ್ರಜಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾತ್ಮಿಕಾಃ ॥ ೧೮೯ ॥

ತತೋನ್ಯಾ ಮಾನಸೀಃ ಸೋಫ ತ್ರೇತಾಮಧ್ಯೇಽಸೃಜತ್ ಪ್ರಜಾಃ ।

ಆತ್ಮನಃ ಸ್ವಶರೀರಾಚ್ಚ ತುಲ್ಯಾಶ್ಚೈವಾತ್ಮನಾ ತು ನೈ ॥ ೧೯೦ ॥

ತಸ್ಮಿಂಸ್ತ್ರೇತಾಯುಗೇ ತ್ವಾದ್ಯೇ ಮಧ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು ।

ತತೋನ್ಯಾ ಮಾನಸೀಃ ತತ್ರ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಂ ಪ್ರಚಕ್ರಮೇ ॥ ೧೯೧ ॥

೧೮೮. ಲೋಕಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಥಮ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ದೇವಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ದೇವಯಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಇರುವನು.

೧೮೯. ಪಿತೃಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಚಂದ್ರನು ದ್ವಾರವಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಆಗ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳು ಏರ್ಪಡಲಾಗಿ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೯೦. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶರೀರದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ತನಗೆ ಸಮರಾದ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೧೯೧. ಆ ಮೊದಲನೆಯ ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಮಧ್ಯಭಾಗವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಬೇರೆಯಾದ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ತತಃ ಸತ್ವರಜೋದ್ರಿಕ್ತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಸೋಘಾಸ್ಯಜತ್ವಭುಃ ।

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ನಾರ್ತಾಯಾಶ್ಚೈವ ಸಾಧಿಕಾಃ ॥ ೧೯೨ ॥

ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಶ್ಚೈವ ಋಷಯೋ ಮನವಸ್ತಥಾ ।

ಯುಗಾನುರೂಪಾ ಧರ್ಮೇಣ ಯೈರಿಮಾ ವಿಚಿತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ॥ ೧೯೩ ॥

ಉಪಸ್ಥಿತೇ ತದಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಜಾಧರ್ಮೇ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ।

ಅಭಿದಧ್ಯಾ ಪ್ರಜಾಃ ಸರ್ವಾಃ ನಾನಾರೂಪಾಸ್ತು ಮಾನಸೀಃ ॥ ೧೯೪ ॥

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾ ಯಾ ಮಯಾ ತುಭ್ಯಂ ಜನಲೋಕಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।

ಕಲ್ಪೇತೀತೇ ತು ತೇ ಹ್ಯಾಸ೯ ದೇವಾದ್ಯಾಸ್ತು ಪ್ರಜಾ ಇಹ ॥ ೧೯೫ ॥

ಧ್ಯಾಯತಸ್ತಸ್ಯ ತಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸಂಭೂತ್ಯರ್ಥಮುಪಸ್ಥಿತಾಃ ।

ಮನ್ವಂತರಕ್ರಮೇಣೇಹ ಕನಿಷ್ಠೇ ಪ್ರಥಮೇ ಮತಾಃ ॥ ೧೯೬ ॥

೧೯೨ ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸತ್ವರಜೋಗುಣಗಳ ಉದ್ರೇಕದಿಂದ ಪುನಃ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಾಧಕರೂ, ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರೂ, ಆಗಿರುವ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೧೯೩. ಬ್ರಹ್ಮನು ಯುಗಾನುಗುಣರೂ, ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತರೂ, ಆದ ದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಮನುಗಳು ಇವರುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಇವರಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾದವು.

೧೯೪. ಆಗ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಜಾಧರ್ಮಗಳು ಉಪಕ್ರಮವಾಗಲು ನಾನಾರೂಪಿಗಳೂ ಮಾನಸಿಕರೂ ಆದ ಸರ್ವಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಧ್ಯಾನಪರನಾದನು.

೧೯೫. ಮೊದಲು ಯಾವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಜನೋಲೋಕವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇದ್ದರೋ ಅವರ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಮೊದಲೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲಾಗಿ ಆ ದೇವಾದಿಗಳೇ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿಷಯರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿರುವರು.

೧೯೬. ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗಬೇಕೋ ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಳಿಗೆಗಾಗಿ ಸರ್ವವೂ ಸಿದ್ಧವಾದುವು.

ಖ್ಯಾತ್ಯಾನುಬಂಧೈಸ್ತೈಸ್ತೈಸ್ತು ಸರ್ವಾರ್ಥೈರಿಹ ಭಾವಿತಾಃ ।
ಕುಶಲಾಕುಶಲಪ್ರಾಯೈಃ ಕರ್ಮಭಿಷ್ಟೈಃ ಸದಾ ಪ್ರಜಾಃ ।
ತತ್ಕರ್ಮಫಲಶೇಷೇಣ ಉಪಸ್ವಭಾಃ ಪ್ರಜಜ್ಞಿರೇ

॥ ೧೯೭ ॥

ದೇವಾಸುರಪಿತೃತ್ವೈಶ್ಚ ಪಶುಪಕ್ಷಿಸರೀಸೃಪೈಃ ।
ವೃಕ್ಷನಾರಕಿಕೀಟಿತ್ವೈಸ್ತೈಸ್ತೈರ್ಭಾವೈರುಪಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಅಧೀನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಚ ಆತ್ಮನೋ ವೈ ನಿವಿರ್ಮಮೇ

॥ ೧೯೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಚತುರಾಶ್ರಮ
ವಿಭಾಗೋ ನಾನು ಅಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೯೭. ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಕ್ತಾ
ಶಕ್ತರೂ, ಕರ್ಮಬದ್ಧರೂ ಆದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮಫಲಾನುಗುಣವಾಗಿ
ಜನಿಸಿದರು.

೧೯೮. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಪಿತೃಗಳು,
ಪಶುಗಳು, ಪಕ್ಷಿ, ಸರ್ಪ, ಮರ, ಗಿಡ, ಬಳ್ಳಿ, ಕೀಟ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಭೂತ
ಗಳನ್ನೂ ಅವರವರ ಭಾವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತನಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಚತುರಾಶ್ರಮವಿಭಾಗ
ನಿರೂಪಣೆಯೆಂಬ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಥದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯುಗಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಕಾಲಗಳವರೆಗೂ ನಿದ್ರಾಸುಖದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ನಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಪುಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಶಯನಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಭೂಮಂಡಲವು ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕಾಣದೆಯೇ ಹೋಗಲು ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಾಯುರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದನು. ಆ ಭೂಮಂಡಲವು ಅಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಎತ್ತಲು ಶ್ವೇತವರಾಹರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದನು. ಪುನಃ ಅದು ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗದೇ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಿದನು ನಂತರ ಭೂಮ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ಕೃತಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆಯೇ ಜನೋಲೋಕ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಜಭೂತರಾಗಿರುವರು. ಆ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜನೋಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸತ್ವಗುಣೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾರೂಪಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಆಗ ಅನೇಕ ಮಾನಸಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಕೃತಯುಗವು ಕಳೆಯಲು ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪ್ರಜೆಗಳು ತೇಜಸ್ಸು, ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇವುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಪೂರ್ಣಕಾಮುಕರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನವೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೂ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದಾನವೂ ಪೂರ್ಣಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ.

ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳೂ ಆಗುವುದು. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ಸಿದ್ಧಿಯು ಮಾಯವಾಗಲು ಭಗವದಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಸಕಲ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳು ಅಪಚಾರದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗಲು ಶೀತವಾತಾತ ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮ, ನಗರ, ಮನೆ, ಮಠಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬತ್ತ, ರಾಗಿ

ಮೊದಲಾದ ದವಸಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ, ವಾಪೀ, ಕೂಪ, ತಟಾಕಾದಿ ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಕಾಲವಶದಿಂದ ಭೂಮಿಯೇ ಅವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಮೇರುವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇನುವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕರೆದನು. ಆಗ ಸಕಲ ಧಾನ್ಯಗಳೂ, ನದ್ಯಾದಿತಿರ್ಥಗಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳೂ, ಆಶ್ರಮಗಳೂ, ಧರ್ಮಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ದೇವಯಾನ ಪಿತೃಯಾನಗಳೂ ಏರ್ಪಟ್ಟವು. ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಮಧ್ಯಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸಸೃಷ್ಟಿಯು, ದೇವಾಸುರಾದಿ ಸಕಲ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆದುವು. ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮ ದ್ವಾಯು ಪು ರಾ ಣಂ

ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ತತೋಭಿಧ್ಯಾಯತಸ್ತಸ್ಯ ಜಜ್ಞಿರೇ ಮಾನಸೀ ಪ್ರಜಾಃ |
 ತಚ್ಛರೀರಸಮುತ್ಪನ್ನೈಃ ಕಾರ್ಯೈಸ್ತೈಃ ಕಾರಣೈಃ ಸಹ |
 ಪ್ರೇತ್ರಜ್ಞಾಃ ಸಮನರ್ತಂತ ಗಾತ್ರೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಧೀಮತಃ || ೧ ||

ತತೋ ದೇವಾಸುರಪಿತ್ರ್ವಾ ಮಾನವಂಚ ಚತುಷ್ಟಯಂ |
 ಸಿಸೃಕ್ಷುರಂಭಾಂಸ್ಯೇತಾಂಶ್ಚ ಸ್ವಾತ್ಮನಾ ಸಮಯೂಯುಜತ್ || ೨ ||

ಯುಕ್ತಾತ್ಮನಸ್ತತಸ್ತಸ್ಯ ತತೋ ಮಾತ್ರಾ ಸ್ವಯಂಭುವಃ |
 ತಮುಭಿಧ್ಯಾಯತಃ ಸರ್ಗಂ ಪ್ರಯತ್ನೋಭೂತ್ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ || ೩ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು—ಅನಂತರ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಭಗವಂತನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿ ಮಾನಸೀ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಾರೀರಕ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಸಹ ಭಗವಂತನ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದರು.

೨. ಭಗವಂತನು ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಪಿತ್ರಗಳು, ಮಾನವರು, ಎಂಬ ನಾಲ್ವರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನೂ ಜಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೩. ಅನಂತರ ಭಗವಂತನು ಆಲೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು.

ತತೋಸ್ಯ ಜಘನಾತ್ಸೂರ್ವಂ ಅಸುರಾ ಜಜ್ಞಿರೇ ಸುತಾಃ ।
 ಅಸುಃ ಪ್ರಾಣಃ ಸ್ತುತೋ ವಿಪ್ರಾಸ್ತಜ್ಜನ್ಮಾನಸ್ತತೋಃಸುರಾಃ ॥ ೪ ॥

ಯಯಾ ಸೃಷ್ಟಾಃ ಸುರಾಃ ತನ್ನಾ ತಾಂ ತನುಂ ಸ ವ್ಯಪೋಹತ ।
 ಸಾಪವಿದ್ಧಾತನುಸ್ತೇನ ಸದ್ಯೋ ರಾತ್ರೀರಜಾಯತ ॥ ೫ ॥

ಸಾ ತನೋ ಬಹುಳಾ ಯಸ್ಮಾತ್ಸತೋ ರಾತ್ರಿಸ್ತ್ರಿಯಾಮಿಕಾ ।
 ಆವೃತಾಸ್ತನುಸಾ ರಾತ್ರೌ ಪ್ರಜಾಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ॥ ೬ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುರಾಂಸ್ತುದೇವೇಶಸ್ತನುಮನ್ಯಾಮಪದ್ಯತ ।
 ಅವ್ಯಕ್ತಾಂ ಸತ್ಸಬಹುಳಾಂ ತತಸ್ತಾಂ ಸೋಭ್ಯಯೂಯುಜತ್ ।
 ತತಸ್ತಾಂ ಯುಂಜತಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಮಾಸೀತ್ ಪ್ರಭೋಃ ಕಿಲ ॥ ೭ ॥

ತತೋ ಮುಖೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾ ದೀವ್ಯತಸ್ತಸ್ಯ ದೇವತಾಃ ।
 ಯತೋಸ್ಯ ದೀವ್ಯತೋ ಚಾತಾಸ್ತೇನ ದೇವಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ ॥ ೮ ॥

೪. ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಿಂದ ಅಸುರರು ಜನಿಸಿದರು. ಎಲೈ ಮುನಿಗಳೇ ಅಸುವಿಗೆ ಪ್ರಾಣವೆಂತಲೂ ಅದರಿಂದ ಜನಿಸಿದವರಿಗೆ ಅಸುರರೆಂತಲೂ ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ.

೫. ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನು ಯಾವ ಶರೀರದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೋ ಅಂತಹ ಶರೀರವನ್ನು ಮಾಯಮಾಡಿದನು. ಅದರಿಂದ ಕೂಡಲೇ ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು.

೬. ಅದು ಅಂಧಕಾರ ಪ್ರಚುರವಾದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟರು.

೭. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಹಾಗೆ ತಮೋವ್ಯಾಪ್ತರಾದ ದೇವಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸತ್ಪುಣು ಪ್ರಚುರವೂ ಅವ್ಯಕ್ತವೂ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡನು ಹಾಗೆ ಬೇರೆ ಶರೀರವನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತಲ್ಲವೇ ?

೮. ಅನಂತರ ಭಗವಂತನು ಆ ಶರೀರದಿಂದ ಕ್ರೇಡಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಜನಿಸಿದರು. ಭಗವಂತನ ದೇವನದಿಂದ ಅಂದರೆ ಕ್ರೇಡೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ಧಾತುರ್ದಿವೀತಿ ಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಕ್ರೀಡಾಯಾಂ ಸವಿಭಾವ್ಯತೆ ।

ತಸ್ಯಾಂ ತನ್ನಾಂತು ದಿವ್ಯಾಯಾಂ ಜಜ್ಞಿರೇ ತೇನ ದೇವತಾಃ ॥ ೯ ॥

ದೇವಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾಥ ದೇವೇಶಸ್ತನುಮನ್ಯಾಮಪದ್ಯತ ।

ಸತ್ಸಮಾತ್ರಾತ್ಮಿಕಾಂ ದೇವಸ್ತತೋನ್ಯಾಂ ಸೋಭ್ಯಪದ್ಯತ ॥ ೧೦ ॥

ಪಿತೃವನ್ಮನ್ಯಮಾನಸ್ತಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಯತ ಪ್ರಭುಃ ।

ಪಿತರೋಹ್ಯುಪಸಕ್ಷಾಭ್ಯಾಂ ರಾತ್ರೈಹೋರಂತರಾ ಸೃಜತ್ ।

ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ಪಿತರೋ ದೇವಾಃ ಪುತ್ರತ್ವಂ ತೇನ ತೇಷು ತತ್ ॥ ೧೧ ॥

ಯಯಾ ಸೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ತು ಪಿತರಸ್ತಾಂ ತನುಂ ಸವ್ಯಪೋಹತ ।

ಸಾಪವಿದ್ಧಾತನುಸ್ತೇನ ಸದ್ಯಃ ಸಂಧ್ಯಾ ಪ್ರಜಾಯತ ॥ ೧೨ ॥

೯. ಬ್ರಹ್ಮನ ಹಗಲೆಂದು ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅದು ಅವನ ಲೀಲಾ ರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಂತಹ ಪ್ರಿಯವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಬಂದಿದೆ.

೧೦. ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನಂತರ ಬೇರೆ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕೇವಲ ಸತ್ವಮಯವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೧. ಭಗವಂತನು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸಮರೂ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರೂ ಆದ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅಂತಹ ಮರ್ಯಾದಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

೧೨. ಯಾವ ಶರೀರದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನೋ ಆ ಶರೀರವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮರೆಮಾಚಿದನು. ಅದರಿಂದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಾಯಿತು.

ತಸ್ಮಾದಹಸ್ತು ದೇವಾನಾಂ ರಾತ್ರಿಯಾ ಸಾಸುರೀ ಸ್ತೃತಾ ।

ತಯೋರ್ನುರ್ದೇತು ವೈ ವೈತ್ರೀ ಯಾ ತನುಃ ಸಾ ಗರೀಯಸೀ ॥ ೧೩ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ದೇವಾಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ಋಷಯೋ ಮನವಸ್ತಥಾ ।

ತೇಯುಕ್ತಾ ಸ್ತಾನುಸಾಸಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಧ್ಯಮಾಂ ತನುಂ ॥ ೧೪ ॥

ತತೋನ್ಯಾಂ ಸ ಪುನಬ್ರಹ್ಮ ತನುಂ ವೈ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ ।

ರಜೋ ಮಾತ್ರಾತ್ಮಿಕಾಯಾಂ ತು ಮನಸಾ ಸೋ ಸೃಜತ್ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೧೫ ॥

ರಜಃ ಪ್ರಾರ್ಯಾ ತತಃ ಸೋಫ ಮಾನಸಾನ ಸೃಜತ್ಪರ್ತಾ ।

ಮನಸಸ್ತು ತತಸ್ತಸ್ಯ ಮನಸಾ ಜಜ್ಞರೇ ಪ್ರಜಾಃ ॥ ೧೬ ॥

೧೩. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಹಗಲಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಗಲಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ರಾತ್ರಿಜನ್ಯರಾದ ಕಾರಣ ಅಸುರರಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಇರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಕಾರಣ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಆಂತಹ ಸಾಯಂಕಾಲವು ಬಹಳ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ

೧೪. ಆದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಅಸುರರು, ಋಷಿಗಳು ಮನುಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರೂ, ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿತೃಶರೀರವನ್ನು ಪೂಜ್ಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸೇವಿಸಿದರು.

೧೫. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮತ್ತೆ ರಜೋಗುಣಪ್ರಚುರವಾದ ಬೇರೆ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಆ ರಜೋಮಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದರಿಂದಲೂ ಬೇರೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೬. ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮನು ರಜೋಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜನ್ಯರಾದ ಕಾರಣ ಮಾನಸಪುತ್ರರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುನಃ ಪ್ರಜಾಶ್ಚಾಪಿ ಸ್ವಾಂತನುಂ ತಾನುಪೋಹತ |
ಸಾಪವಿದ್ಧಾಸ್ತನುಸ್ತೇನ ಜ್ಯೋತ್ಸಾ ಸದ್ಯಸ್ತ್ವಜಾಯತ || ೧೭ ||

ತಸ್ಮಾದ್ಭವಂತಿ ಸಂಹೃಷ್ಟಾ ಜ್ಯೋತ್ಸಾಯಾ ಉದ್ಭವೇ ಪ್ರಜಾಃ |
ಇತ್ಯೇತಾಸ್ತನವಸ್ತೇನ ವ್ಯಪವಿದ್ಧಾ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ೧೮ ||

ಸದ್ಯೋ ರಾತ್ರೃಹನೀ ಚೈವ ಸಂಧ್ಯಾ ಜ್ಯೋತ್ಸಾ ಚ ಜಜ್ಞಿರೇ |
ಜ್ಯೋತ್ಸಾ ಸಂಧ್ಯಾ ತಥಾಹಶ್ವ ಸತ್ವಮಾತ್ರಾತ್ಮಕಂ ಸ್ವಯಂ |
ತನೋ ಮಾತ್ರಾತ್ಮಿಕಾ ರಾತ್ರಿಃ ಸಾ ವೈ ತಸ್ಮಾ ತ್ರಿಯಾಮಿಕಾ || ೧೯ ||

ತಸ್ಮಾದ್ದೇನಾ ದಿವ್ಯತತ್ತ್ವಾ ಹೃಷ್ಟಾಃ ಸೃಷ್ಟಾ ಮುಖಾತ್ಪು ವೈ |
ಯಸ್ಮಾದೇಷಾಂ ದಿನಾ ಜನ್ಮ ಬಲಿನಸ್ತೇನ ತೇ ದಿನಾ || ೨೦ ||

ತನ್ನಾ ಯದಸುರಾರ್ ರಾತ್ರೌ ಜಘನಾದಸೃಜತ್ ಪ್ರಭುಃ |
ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋ ರಾತ್ರಿ ಜನ್ಮಾನೋ ಹ್ಯಸಹ್ಯಾನಿಶಿ ತೇನ ತೇ || ೨೧ ||

೧೭. ಪುನಃ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಆ ದೇಹವನ್ನು ಮಾಯೆಮಾಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಜ್ಯೋತ್ಸಾಮಯವಾದ ಶರೀರವುಂಟಾಯಿತು.

೧೮. ಆ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲಾ ಶರೀರಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು.

೧೯. ಪುನಃ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ರಾತ್ರಿ, ಹಗಲು, ಸಂಧ್ಯೆ, ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಗಳೆಂಬ ಶರೀರಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿರೂಪ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂರು ದೇಹಗಳು ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಚುರಗಳಾದುವು. ರಾತ್ರಿರೂಪ-ಶರೀರವು ಮಾತ್ರ ತನೋ ಗುಣ ಪ್ರಚುರವಾದುದು. ಅದಕ್ಕೆ ತ್ರಿಯಾಮವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೨೦. ಭಗವಂತನು ದಿವ್ಯತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹಗಲಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತೃಪ್ತನಾದನು.

೨೧. ಬ್ರಹ್ಮನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪೃಷ್ಠದಿಂದ ಅಸುರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಕಾರಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರಾತ್ರಿ ಜನ್ಯರಾದ ಅಸುರರು ಅಸಹ್ಯರಾದರು. ಅಂದರೆ ಅಧಮರಾದರು.

ಏತಾನ್ಯೇವ ಭವಿಷ್ಯಾಣಾಂ ದೇವಾನಾಮಸುರೈಃ ಸಹ ।
 ಪಿತ್ವಾಣಾಂ ಮಾನವಾನಾಂ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತೇಷು ವೈ ।
 ಮನ್ವಂತರೇಷು ಸರ್ವೇಷಾಂ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಭವಂತಿ ಹಿ

॥ ೨೨ ॥

ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ರಾತ್ರೃಹನೀ ಸಂಧ್ಯಾ ಚತ್ವಾರ್ಯಾ ಭಾಸಿತಾನಿವೈ ।
 ಭಾಂತಿ ಯಸ್ಮಾತ್ತತ್ಪೋ ಭಾಸಿ ಭಾಶಬ್ದೋಯಂ ಮನೀಷಿಭಿಃ ।
 ನ್ಯಾಪ್ತಿ ದೀಪ್ತ್ಯಾಂ ನಿಗದಿತಃ ಪುನಶ್ಚಾಹ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ

॥ ೨೩ ॥

ಸೊಂಭಾಂ ಸ್ಯೇತಾನಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ದೇವದಾನವ ಮಾನವಾಃ ।
 ಪಿತ್ವಾಂಶ್ಚ ವಾ ಸೃಜತ್ಸೋನ್ಯಾ ನಾತ್ಮನೋ ವಿಬುರ್ಧಾ ಪುನಃ

॥ ೨೪ ॥

ತಾಮುತ್ಕೃತ್ಯ ತನುಂ ಕೃತ್ಸಾಂ ತತೋನ್ಯಾಮಸಜತ್ಪ್ರಭುಃ ।
 ಮೂರ್ತೀಂ ರಜಸ್ತಮಪ್ರಾಯಾಂ ಪುನರೇವಾಭ್ಯಯೂಯುಜಿತ್

॥ ೨೫ ॥

೨೨. ಈ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಮುಂದೆ ಬರತಕ್ಕ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವ ಪಿತೃಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ದೇವತೆಗಳು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಬೀಜರೂಪರಾಗಿ ಕಾರಣರಾಗುವರು ಹಿಂದಿನ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಇವರೇ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು.

೨೩. ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ಸಂಧ್ಯಾ, ಬೆಳದಿಂಗಳು ಇವುಗಳು ಯಾರಿಂದ ಕಾಂತಿ ಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆಯೋ, ಯಾರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನಿಗೆ “ಭಾಃ” ಎಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶದಾಯಕನಾದುದರಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭಾಯೇಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೨೪. ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಲ, ದೇವ, ದಾನವ, ಮಾನವ, ಪಿತೃ ಇವರನ್ನು ನೋಡಿ ಪುನಃ ದೇವಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೨೫. ಸ್ವಾಮಿಯು ಆ ದೇಹವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ರಜಸ್ತಮಸ್ಸೇಪ್ರಾಯಕವಾದ ಬೇರೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದನು

ಅಂಧಕಾರೇ ಕ್ಷುಧಾವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ತತೋಽನ್ಯಾಂ ಸೃಜತೇ ಪುನಃ |

ತೇನ ಸೃಷ್ಟಾಃ ಕ್ಷುಧಾತ್ಮಾನಸ್ತೇಂಭಾಂಸ್ಯಾದಾತುಮುದ್ಯತಾಃ || ೨೬ ||

ಅಂಭಾಂಸ್ಯೇತಾನಿ ರಕ್ಷಾನ್ಮ ಉಕ್ತವಂತಶ್ಚ ತೇಷು ಚ |

ರಾಕ್ಷಸಾಸ್ತೇ ಸ್ಮೃತಾ ಲೋಕೇ ಕ್ರೋಧಾತ್ಮಾನೋ ನಿಶಾಚರಾಃ || ೨೭ ||

ಯೇಬ್ರೂವ ಕ್ಷಿಣುಮೋಂಭಾಸಿ ತೇಷಾಂ ಹೃಷ್ಟಾಃ ಪರಸ್ಪರಂ |

ತೇನ ತೇ ಕರ್ಮಣಾ ಯಕ್ಷಾ ಗುಹ್ಯಕಾಃ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಣಃ || ೨೮ ||

ರಕ್ಷಣೇ ಪಾಲನೇ ಚಾಪಿ ಧಾತುರೇಷ ವಿಭಾವ್ಯತೇ |

ಯ ಏಷ ಕ್ಷಿತಿಧಾತುರ್ವೈ ಕ್ಷಯಣೇ ಸನ್ನಿರುಚ್ಯತೇ || ೨೯ ||

ತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹೃದ್ರಿಯೇಣಾಸ್ಯ ಕೇಶಾಃ ಶೀರ್ಯಂತ ಧೀಮತಃ |

ಶೀತೋಷ್ಣಾ ಚೋಚ್ಚ್ರಿತಾಹ್ಯಾರ್ಧಂ ತದಾ ರೋಹಂತ ತಂ ಪ್ರಭುಂ || ೩೦ ||

೨೬. ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಸಿವಿನಿಂದಕೂಡಿ ಬೇರೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟರಾದವರು ಕ್ಷುದ್ಬಾಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಜಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು.

೨೭. ಆಗ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟರಾದ ನಿಶಾಚರರು ಉದಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು.

೨೮. ಯಾರು ನೀರನ್ನು ಹಿಂಸೆಮಾಡಿದರೋ ಅವರಿಗೆ ಯಕ್ಷರೆಂದೂ ಅವರಿಂದ ಯಾರು ಹೃಷ್ಟರಾದರೋ ಅಂತಹ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಗುಹ್ಯಕರೆಂದೂ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ

೨೯. ರಕ್ಷಣ ಪಾಲನವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಿತಿಧಾತುವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕ್ಷಿತಿಧಾತುವು ಕ್ಷಯಾರ್ಥಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ಷಯಣ ಎಂಬ ರೂಪವಾಗಿದೆ.

೩೦. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನ ಕೇಶಗಳು ಕೋಪದಿಂದ ಶೀರ್ಣವಾದುವು. ಮತ್ತು ಶಿತೋಷ್ಣಗಳಿಂದ ಕೇಶಗಳು ಉರ್ಧ್ವವಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆದವು.

ಹಿನಾನುಚ್ಛಿರಸೋ ವ್ಯಾಲಾ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛೈವಾಪ ಸರ್ಪಿತಾಃ ।
ವ್ಯಾಲಾತ್ಮಾನಃ ಸ್ತೃತಾ ವ್ಯಾಲಾದೀನತ್ವಾದಹಯಃ ಸ್ತೃತಾಃ ॥ ೩೧ ॥

ಪನ್ನತ್ವಾತ್ಪನ್ನಗಾಶ್ಚೈವ ಸರ್ಪಾಶ್ಚೈವಾಪ ಸರ್ಪಿಣಃ ।
ತೇಷಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ನಿಲಯಾಃ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೋರಥಃ ॥ ೩೨ ॥

ತಸ್ಯ ಕ್ರೋಧೋದ್ಭವೋ ಯೋಸಾವಗ್ನಿಗರ್ಭಃ ಸುದಾರುಣಃ ।
ಸತು ಸರ್ಪ ಸಹೋತ್ಪನ್ನಾ ನಾನಿವೇಶ ವಿಷಾತ್ಮಿಕಾರ್ ॥ ೩೩ ॥

ಸರ್ಪಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತಃ ಕ್ರೋಧಾತ್ ಕ್ರೋಧಾತ್ಮಾನೋ ವಿನಿರ್ಮಮೇ ।
ವರ್ಣೇನ ಕಪಿಶಿನೋಗ್ರಾಸ್ತೇ ಭೂತಾಃ ಪಿಶಿತಾಶನಾಃ ॥ ೩೪ ॥

ಭೂತತ್ವಾತ್ತೇ ಸ್ತೃತಾ ಭೂತಾಃ ಪಿಶಾಚಾಃ ಪಿಶಿತಾಶನಾತ್ ।
ವಯತೋಗಾಸ್ತತಸ್ತಸ್ಯ ಗಂಧರ್ವಾ ಜಜ್ಞಿರೇ ತದಾ ॥ ೩೫ ॥

೩೧ ಸರ್ಪಗಳು ಶಿರಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಹೀನವಾದ್ದರಿಂದ ಅಹಿ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಸರಿಯುವುದರಿಂದ ಸರ್ಪವೆಂಬುದಾಗಿಯೂ, ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಲ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

೩೨. ಉರಗಗಳು ಸರಿಯುವುದರಿಂದ (ತೆವಳುವುದರಿಂದ) ಪನ್ನ ಗವೆಂದೂ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಸರ್ಪವೆಂದೂ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವು ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು ಸಂಚಾರಮಾಡದ ಭೂಮಿಯ ಕೆಳಭಾಗವು ಅಂದರೆ ಪಾತಾಳಲೋಕವೆಂದು ಕ್ಲಿಪ್ತವಾಗಿರುವುದು.

೩೩. ಅವನ ಕೋಪವಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣಹೃದಯನಾದ ಅಗ್ನಿಗರ್ಭನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಸರ್ಪಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ವಿಷಮಯವಾದ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

೩೪. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ಕ್ರೋಧ ರೂಪರೂ, ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕಪಿಶರೂ ಆದ ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೩೫. ಅವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭೂತರೆಂದೂ, ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಾದ ಕಾರಣ ಪಿಶಿತಾಶನೆಂದೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಗಂಧರ್ವರೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಧ್ಯಾಯತೀತ್ಯೇಷ ಧಾತುರ್ವೈ ಯಾತ್ರಾರ್ಥೈ ಪರಿಪತ್ಯತೇ |
ಪಿಬತೋ ಜಜ್ಜಿರೆ ಗಾಸ್ತು ಗಂಧರ್ವಾಸ್ತೇನ ತೇ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೩೬ ||

ಅಷ್ಟಾಸ್ವೇತಾಸು ಸ್ಯಷ್ಟಾಸು ದೇವಯೋನಿಷು ಸ ಪ್ರಭುಃ |
ತತಃ ಸ್ವಚ್ಛಂದತೋಽನ್ಯಾನಿ ವಯಾಂಸಿ ಮನಸೋಽಸ್ಯ ಜತ್ || ೩೭ ||

ಭಾದ್ಯತಸ್ತಾನಿ ಭಂದಾಂಸಿ ವಯಸೋಪಿ ವಯಾಂಸ್ಯಪಿ |
ಶೂನ್ಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ದೇವೋ ವೈ ಸ್ಯ ಜತ್ ಪಕ್ಷಿಗಣಾನಪಿ || ೩೮ ||

ಮುಖಿತೋಽರ್ಜಾ ಸ ಸರ್ಜಾರ್ಥ ವಕ್ಷಸಶ್ಚ ವಯೋಽಸ್ಯ ಜತ್ |
ಗಾಶ್ಚೈವಾಥೋದರಾಧ್ವಹ್ಮಾ ಪಾರ್ಶ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಚ ವಿನಿರ್ಮಮೇ || ೩೯ ||

ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಚಾರ್ಶ್ವಾ ಸಮಾತಂಗಾ ಶರಭಾ ಗವರ್ಯಾ ಮೃಗಾಃ |
ಉಷ್ಟ್ವಾನಶ್ಚತರಾಂಶ್ಚೈವ ತಾಶ್ಚಾನ್ಯಾಶ್ಚೈವ ಜಾತಯಃ || ೪೦ ||

೩೬. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಯಾತ್ರಾರೂಪವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಭೂಮಿಯ ಲಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಗಂಧರ್ವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

೩೭. ಆ ಭಗವಂತನು ಈ ಎಂಟು ಜನ ದೇವಯೋನಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇತರ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

೩೮. ವೇದಗಳನ್ನು ಅಚ್ಛಾದಿಸುವ ಭಂದಸ್ಸು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ವಯಸ್ಸು, ಶೂನ್ಯವಾದ ವಯಸ್ಸು ಇವುಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಭಗವಂತನು ಪಕ್ಷಿಗಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೩೯. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮುಖದಿಂದ ಅಡುಗಳನ್ನೂ, ಹೃದಯದಿಂದ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ಉದರದಿಂದ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಿಂದ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೪೦-೪೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಶರಭ, ಕಾಡು ಹಸು, ಮೃಗ, ಒಂಟೆ, ಹೇಸರಕತ್ತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ರೋಮ

ಓಷಧ್ಯಃ ಫಲಮೂಲಾನಿ ರೋಮತಸ್ತಸ್ಯ ಜಜ್ಞಿರೇ ।

ಏವಂ ಪಶ್ವಾಷಧೀಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ನ್ಯಯುಂಜತ್ಸೋಧ್ವರೇ ಸ್ರಭುಃ ॥ ೪೧ ॥

ತಸ್ಮಾದಾದೌ ತು ಕಲ್ಪಸ್ಯ ಶ್ರೀತಾಯುಗಮುಖೇ ತದಾ ।

ಗೌರಜಃ ಪುರುಷೋ ಮೇಷೋ ಹ್ಯಶ್ವೋಶ್ಚತರಗರ್ಧಭೌ ।

ಏರ್ತಾ ಗ್ರಾಮ್ಯಾ ಪಶೂನಾಹುರಾರಣ್ಯಾಂಶ್ಚ ನಿಬೋಧತ ॥ ೪೨ ॥

ಶ್ವಾಪದಾದ್ವಿಮುರೋ ಹಸ್ತೀ ವಾನರಃ ಪಕ್ಷಿಪಂಚಮಾಃ ।

ಉಂದಕಾಃ ಪಶವಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾಃ ಸಪ್ತಮಾಸ್ತು ಸರೀಸೃಪಾಃ ॥ ೪೩ ॥

ಗಾಯತ್ರಂ ವರುಣಂ ಚೈವ ತ್ರಿವೃತ್ಸಾಮ್ಯಂ ರಥಂತರಂ ।

ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮಂ ಚ ಯಜ್ಞಾನಾಂ ನಿರ್ಮಮೇ ಪ್ರಥಮಾ ಮುಖಾತ್ ॥ ೪೪ ॥

ಛಂದಾಂಸಿ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂಕರ್ಮ ಸ್ತೋಮಂ ಪಂಚದಶಂ ತಥಾ ।

ಬೃಹತ್ಸಾಮಮಥೋಕ್ತಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಸೋಸ್ಯ ಜನ್ಮುಖಾತ್ ॥ ೪೫ ॥

ಗಳಿಂದ ಓಷಧಿ, ಫಲಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಯಾಗಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು

೪೨ ಭಗವಂತನು ಕಲ್ಪದ ಆದಿಯಾದ ಶ್ರೀತಾಯುಗಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗೋವು, ಆಡು, ಪುರುಷ, ಮೇಕೆ, ಕುದುರೆ, ಕತ್ತೆ, ಹೇಸರಕತ್ತೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪಶುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಅರಣ್ಯಪಶುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೪೩. ಎರಡು ಗೋರಸುಗಳಿರುವ ಮೃಗ, ವ್ಯಾಘ್ರಾದಿ ದುಷ್ಟಮೃಗ, ಅನೆ, ಕಪಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಇಲಿ, ಪಶು, ಸರ್ಪ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೪೪. ಭಗವಂತನು ಮೊದಲು ಯಾಗೋಪಯುಕ್ತವಾದ ಗಾಯತ್ರಿ, ವರುಣ ತ್ರಿವೃತ್ ಸಾಮ್ಯ, ರಥಂತರ, ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮ ಇವುಗಳನ್ನು, ಮುಖದಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದನು.

೪೫. ಭಗವಂತನು ದಕ್ಷಿಣಮುಖದಿಂದ ಛಂದಸ್ಸು, ತ್ರೈಷ್ಟುಭಕರ್ಮ, ಹದಿನೈದುಸ್ತೋಮ, ಬೃಹತ್ಸಾಮ, ಉಕ್ತ ಇವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಸಾಮಾನಿ ಜಗತೀಭಂದಸ್ತೋಮಂ ಪಂಚದಶಂ ತಥಾ ।

ವೈರೂಪ್ಯಮತಿಮಾತ್ರಂ ಚ ಪಶ್ಚಿಮಾದಸ್ಯ ಜನ್ಮುಖಾತ್

॥ ೪೬ ॥

ನಿಕವಿಂಶಮರ್ಥವಾರ್ತಮಾಪ್ತೋರ್ಯಾಮಾಣಮೇವ ಚ ।

ಅನುಷ್ಠಭಂ ಸವೈರಾಜಮುತ್ತರಾದಸ್ಯ ಜನ್ಮುಖಾತ್

॥ ೪೭ ॥

ವಿದ್ಯುತೋಽಶನಿ ಮೇಘಾಂಶ್ಚ ರೋಹಿತೇಂದ್ರಧನೂಷಿ ಚ ।

ವಯಾಂಸಿ ಚ ಸಸಾರ್ಜಾದೌ ಕಲ್ಪಸ್ಯ ಭಗವಾ ಪ್ರಭುಃ

॥ ೪೮ ॥

ಉಚ್ಚಾವಚಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಗಾತ್ರೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಜಜ್ಞಿರೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತು ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಂ ಸೃಜತೋ ಹಿ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ

॥ ೪೯ ॥

ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಚತುಷ್ಟಯಂ ಪೂರ್ವಂ ದೇವಾಸುರ ಪಿತ್ರ್ನಾ ಪ್ರಜಾಃ ।

ತತಃ ಸೃಜತಿ ಭೂತಾನಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚರಾಣಿ ಚ

॥ ೫೦ ॥

೪೬. ಬ್ರಹ್ಮನು ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಿಂದ ಸಾಮ, ಜಗತೀಭಂದಸ್ತು, ಸ್ತೋಮಂ, ವೈರೂಪ್ಯ, ಅತಿಮಾತ್ರ ಎಂಬ ಯಾಗೋಪಯುಕ್ತವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೪೭. ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅರ್ಥವಾರ್ತವನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಅರ್ಯಮಾಣವನ್ನೂ, ಅನುಷ್ಠಭನ್ನೂ ಉತ್ತರಮುಖದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೪೮. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಸರ್ಗಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚು, ಗುಡುಗು, ಮೇಘ, ಕೆಂಪಾದ ಇಂದ್ರಧನುಸ್ಸು, ಪಕ್ಷಿ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು.

೪೯. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪತಿಯೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಉಚ್ಚನೀಚಗಳಾದ ನಾನಾವಿಧಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸೃಷ್ಟವಾದುವು.

೫೦. ಮೊದಲು ದೇವಾಸುರ, ಪಿತ್ರ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಇವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅನಂತರ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

ಯಕ್ಷಾ ಪಿಶಾಚಾಃ ಗಂಧರ್ವಾಃ ತಥೈವಾಪ್ಸರಸಾಂ ಗಣಾಃ ।

ನರಕಿನ್ಸರರಕ್ಷಾಂಸಿ ವಯಃ ಪಶುಮೃಗೋರಗಾಃ

|| ೫೧ ||

ಅನ್ಯಯಂ ಚ ವ್ಯಯಂ ಚೈವ ಯದಿದಂ ಸ್ಥಾಣು ಜಂಗಮಂ ।

ತೇಷಾಂ ಯೇ ಯಾನಿಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಾಕ್ ಸೃಷ್ಟ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಪೇದಿರೇ ||

ತಾನ್ಯೇವ ಪ್ರತಿಪದ್ಯಂತೇ ಸೃಜ್ಯಮಾನಾಃ ಪುನಃ ಪುನಃ

|| ೫೨ ||

ಹಿಂಸ್ರಾ ಹಿಂಸ್ರೇ ವೃದುಕ್ಕ್ರೂರೇ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾ ವೃತಾನ್ಯತೇ ||

ತದ್ಭಾವಿತಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ಸ್ಯ ರೋಚತೇ

|| ೫೩ ||

ಮಹಾಭೂತೇಷು ನಾನಾತ್ವಮಿಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಷು ಮೂರ್ತಿಷು ।

ವಿನಿಯೋಗಂ ಚ ಭೂತಾನಾಂ ಧಾತೃವನ್ಯದಧಾತ್ವಯಂ

|| ೫೪ ||

ಕೇಚಿತ್ಪುರುಷಕಾರಂ ತು ಪ್ರಾಹುಃ ಕರ್ಮ ಚ ಮಾನವಾಃ ।

ದೈವಮಿತ್ಯಪರೇ ವಿಪ್ರಾಃ ಸ್ವಭಾವಂ ದೈವಚಿಂತಕಾಃ

|| ೫೫ ||

೫೧. ಯಕ್ಷರು, ಪಿಶಾಚಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ನರರು, ಕಿನ್ನರರು, ರಾಕ್ಷಸ
ಗಣ, ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಮೃಗ, ಸರ್ಪ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೫೨. ಪೂರ್ವ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯಗಳೂ, ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಗಳೂ ಆದ
ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳೂ ಇದ್ದವೋ ಅವೇ ಸ್ವಕರ್ಮಸೂತ
ವಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

೫೩. ದುಷ್ಟಾದುಷ್ಟ, ಮೃದುಕ್ರೂರ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ, ಸತ್ಯಾನ್ಯತ ಇವುಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸೃಷ್ಟವಾಗಿವೆಯೋ, ಆ ಗುಣಗಳೇ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ
ಸಹಜಧರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ

೫೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಮಹಾಭೂತಗಳು, ಅವುಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಇಂದ್ರಿ
ಯಾರ್ಥಗಳು, ವಿವಿಧಾಕಾರವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಅವುಗಳ ವಿನಿಯೋಗಗಳು ಇವೇ
ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೫೫. ಕೆಲವು ಪುರುಷರು ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದೂ, ಕೆಲವರು
ದೈವವೇ ಉತ್ತಮವೆಂದೂ, ದೈವಚಿಂತಕರು ಸ್ವಭಾವವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು.

ಪೌರುಷಂ ಕರ್ಮ ದೈವಂ ಚ ಫಲವೃತ್ತಿ ಸ್ವಭಾವತಃ ।

ನ ಚೈಕಂ ನ ಸೃಢಗ್ಭಾವಮಧಿಕಂ ನ ತಯೋರ್ವಿದುಃ ॥

ಏತದೇವಂ ಚ ನೈಕಂ ಚ ನಚೋಭೇನ ಚ ವಾಪ್ಯುಭೇ

॥ ೫೬ ॥

ಕರ್ಮಸ್ಥಾ ವಿಷಯಾ ಬ್ರೂಯುಃ ಸತ್ತ್ವಸ್ಥಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ ।

ನಾನು ರೂಪಂ ಚ ಭೂತಾನಾಂ ಕೃತಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಸಂಚನಂ ॥

ವೇದ ಶಬ್ದೇಭ್ಯ ಏವಾದೌ ನಿರ್ಮಮೇ ಸ ಮಹೇಶ್ವರಃ

॥ ೫೭ ॥

ಋಷೀಣಾಂ ನಾಮಧೇಯಾನಿ ಯಾಶ್ಚ ದೇವೇಷು ದೃಷ್ಟಯಃ ।

ಶರ್ವರ್ಯಂತೇ ಪ್ರಸೂತಾನಾಂ ತಾನ್ಯೇವಾಸ್ಯ ದಧಾತಿ ಸಃ

॥ ೫೮ ॥

ಯಥರ್ತಾವೃತು ಲಿಂಗಾನಿ ನಾನಾರೂಪಾಣಿ ಪರ್ಯಯೇ ।

ದೃಶ್ಯಂತೇ ತಾನಿ ತಾನ್ಯೇವ ತಥಾ ಭಾವಾ ಯುಗಾದಿಷು

॥ ೫೯ ॥

೫೬. ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ದೈವಪ್ರಯತ್ನ ಇವೆರಡೂ ಫಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಧಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇವು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಬಿಟ್ಟು ಫಲಕಾರಿಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಾಧಮಭಾವವಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಫಲಜನಕವಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದರೂ ಫಲಕಾರಿಯಲ್ಲ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹವೇ ಮುಖ್ಯ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

೫೭. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವು ಉಂಟಾಗುವುದು ಎನ್ನುವರು. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಭೂತಗಳ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ವೇದದಿಂದಲೇ ವಿವೇಚಿಸಿರುವನು.

೫೮. ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಯಾವ ಯಾವ ನಾಮಧೇಯಗಳಿದ್ದವೋ ಅವನ್ನೇ ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈಶ್ವರನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

೫೯. ಯಾವ ಯಾವ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿರುತ್ತವೆಯೋ ಪುನಃ ಅವು ಬಂದಾಗ ಆಯಾ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತುತಿ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಾನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಏವಂ ವಿಧಾಸು ಸೃಷ್ಟಾಸು ಬ್ರಹ್ಮಣಾನ್ಯಕ್ತಜನ್ಮನಾ ।
ಶರ್ವಯುಂತೇ ಪ್ರದೃಶ್ಯಂತೇ ಸಿದ್ಧಿಮಾಕ್ರಿತ್ಯ ಮಾನಸೀಂ ॥ ೬೦ ॥

ಏವಂ ಭೂತಾನಿ ಸೃಷ್ಟಾನಿ ಚರಾಣಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚ ।
ಯದಾಸ್ಯತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟಾ ನವ್ಯವಧಂತ ಧೀಮತಃ ॥ ೬೧ ॥

ಅಥಾನ್ಯಾ ಮಾನಸಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ಸದೃಶಾನಾತ್ಮನೋ ಸೃಜತ್ ।
ಭೃಗುಂ ಪುಲಸ್ತ್ಯಂ ಪುಲಹಂ ಕ್ರತುಮಾಂಗಿರಸಂ ತಥಾ ॥ ೬೨ ॥

ಮರೀಚಿಂ ದಕ್ಷಮತ್ರಿಂ ಚ ವಸಿಷ್ಠಂ ಚೈವ ಮಾನಸಂ ।
ನವಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ ಇತ್ಯೇತೇ ಪುರಾಣೇ ನಿಶ್ಚಯಂ ಗತಾಃ ।
ತೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕಾನಾಂ ನೈ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾಂ ॥ ೬೩ ॥

ತತೋಽಸೃಜತ್ ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ರುದ್ರಂ ರೋಷಾತ್ಮಸಂಭವಂ ।
ಸಂಕಲ್ಪಂ ಚೈವ ಧರ್ಮಂ ಚ ಪೂರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಪೂರ್ವಜಃ । ॥ ೬೪ ॥

೬೦. ಅನ್ಯಕ್ತಜನ್ಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸಿಕವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಪ್ರಲಯಾ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ

೬೧. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸರ್ವಭೂತಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಿದನು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

೬೨-೬೩. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಭೃಗು, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು, ಅಂಗಿರಸ, ದಕ್ಷ, ಅತ್ರಿ, ವಸಿಷ್ಠ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಆತ್ಮಸಮಾನರಾದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮರು ನವ ಸಂಖ್ಯಾಕರೆಂದು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು.

೬೪. ಅನಂತರ ಪೂರ್ವೀಕರಿಗಿಂತಲೂ ಪುರಾತನನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕ್ರೋಧಸ್ವರೂಪನಾದ ರುದ್ರದೇವನನ್ನೂ, ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಅಗ್ರೇ ಸಸರ್ಜ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಾನಸಾನಾತ್ಮನಃ ಸಮಾಃ ।

ಸನಂದನಂ ಸಸನಕಂ ವಿದ್ವಾಂಸಂ ಚ ಸನಾತನಂ

॥ ೬೫ ॥

ಸನತ್ಕುಮಾರಂ ಚ ನಿಭುಂ ಸನಕಂ ಚ ಸನಂದನಂ ।

ನ ತೇ ಲೋಕೇಷು ಸರ್ಜಂತೇ ನಿರಪೇಕ್ಷಾಃ ಸನಾತನಾಃ

॥ ೬೬ ॥

ಸರ್ವೇ ತೇ ಹ್ಯಾಗತಜ್ಞಾನಾ ನೀತರಾಗಾ ವಿಮುತ್ಸರಾಃ ।

ತೇಷ್ಟೇವಂ ನಿರಪೇಕ್ಷೇಷು ಲೋಕವೃತ್ತಾನುಕಾರಣಾತ್

॥ ೬೭ ॥

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ಭಗವಾಃ ಪರಮೇಷ್ಟೀ ಹೃಚಿಂತಯತ್ ।

ತಸ್ಯ ರೋಷಾತ್ಸಮುತ್ಪನ್ನಃ ಪುರುಷೋರ್ಕ ಸಮದ್ಯುತಿಃ

॥ ೬೮ ॥

ಸರ್ವಂ ತೇಜೋಮಯಂ ಜಾತಮಾದಿತ್ಯಸಮತೇಜಸಂ ।

ವಿಭಜಾತ್ಮಾನಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತತ್ರೈವಾಂತರಧೀಯತ

॥ ೬೯ ॥

೬೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ತನಗೆ ಸಮಾನರೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನಾತನಂಬ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮೂವರು ಮಾನಸಪುತ್ರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೬೬-೬೭. ನಿರಪೇಕ್ಷರೂ ಪುರಾಣಪುರುಷರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಎಂಬ ಇವರು ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತರಾದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಅದ್ವೇಷ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವರೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವರೂ ಇಚ್ಛಾರಹಿತರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೬೮. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೂ ಪೂಜ್ಯನೂ ಉತ್ತಮನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಕೋಪದಿಂದ ಸೂರ್ಯಸಮಾನತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೬೯. ಎಲ್ಲವೂ ತೇಜೋಮಯವೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವುಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆತ್ಮನನ್ನು, ವಿಭಾಗಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಾಯವಾದನು.

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ದ್ವಿಧಾಭೂತಃ ಪೃಥಕ್ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಃ ಪೃಥಕ್ ।
ಸಚೈಕಾದಶಧಾ ಜಜ್ಞೇ ಅರ್ಧಮಾತ್ಮಾನಮಿಶ್ವರಃ

॥ ೨೦ ॥

ತೇನೋಕ್ತಾಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ಸರ್ವ ಏವ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
ಜಗತೋ ಬಹುಳೇ ಭಾವಮಧಿಕೃತ್ಯ ಹಿತೈಷಿಣಃ

॥ ೨೧ ॥

ಲೋಕವೃತ್ತಾಂತ ಹೇತೋರ್ಹಿ ಪ್ರಯತಧ್ವನುತಂದ್ರಿತಾಃ ।
ವಿಶ್ವಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾಯ ಹಿತಾಯ ಚ

॥ ೨೨ ॥

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾಸ್ತು ರುರುದುರ್ದುದ್ರವೃಶ್ಚ ಸಮಂತತಃ ।
ರೋದನಾದ್ರಾವಣಾಚ್ಚೈವ ರುದ್ರಾನಾಂನೈತಿ ವಿಶ್ರುತಾಃ

॥ ೨೩ ॥

ಯೈರ್ಹಿ ವ್ಯಾಪ್ತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ ।
ತೇಷಾಮನುಚರಾಲೋಕೇ ಸರ್ವಲೋಕಪರಾಯಣಾಃ

॥ ೨೪ ॥

೨೦. ಹೀಗೆ ಉಕ್ತನಾದ ಈಶ್ವರನು ನರನಾರೀ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ ಏಕಾದಶರುದ್ರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೨೧. ಮಹಾತ್ಮನೂ ಮೂಲರೂಪಿಯೂ ಆದ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನಾಂಶಗಳಿಂದ ಏಕಾದಶರುದ್ರ ರೂಪಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದನು.

೨೨. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿಯೂ ಲೋಕಹಿತೈಷಿಗಳಾಗಿಯೂ ಲೋಕ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನರಿಯಿರಿ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿರೆಂದುಪದೇಶಿಸಿದನು.

೨೩. ಹೀಗೆ ಉಕ್ತರಾದ ಆ ಏಕಾದಶರುದ್ರರೂ ರೋದನಮಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಓಡಿದರು. ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಆ ರೂಪಗಳಿಗೆ ರುದ್ರರೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ.

೨೪. ಯಾವ ಈಶ್ವರನ ರೂಪಗಳಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿವೆಯೋ ಅಂತಹ ಈಶ್ವರನ ಅನುಚರರೇ ಸರ್ವಲೋಕ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಯಣರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ನೈಕನಾಗಾಯುತಬಲಾ ವಿಕ್ರಾಂತಾಶ್ಚ ಗಣೇಶ್ವರಾಃ ।

ತತ್ರ ಯಾಸಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಶಂಕರಸ್ಮಾರ್ಧಕಾಯಿನೀ

॥ ೭೫ ॥

ಪ್ರಾಗುಕ್ತಾತು ಮಯಾ ತುಭ್ಯಂ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಯಂಭೋರ್ಮುಖೋದ್ಗತಾ ।

ಕಾರ್ಯಾರ್ಧಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ತಸ್ಯಾಃ ಶುಕ್ಲಂ ವಾಮಂ ತಥಾಸಿತಂ

॥ ೭೬ ॥

ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಭಜಸ್ತೇತಿ ಸೋಕ್ತಾ ದೇವೀ ಸ್ವಯಂಭುವಾ ।

ಸಾ ತು ಪ್ರೋಕ್ತಾ ದ್ವಿಧಾಭೂತಾ ಶುಕ್ಲಾಕೃಷ್ಣಾ ಚ ವೈ ದ್ವಿಜಾಃ ।

ತಸ್ಯಾ ನಾಮಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣುಧ್ವಂ ಸುಸಮಾಹಿತಾಃ

॥ ೭೭ ॥

ಸ್ವಾಹಾ ಸ್ವಧಾ ಮಹಾವಿದ್ಯಾ ಮೇಧಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸರಸ್ವತೀ ।

ಅಪರ್ಣಾ ಚೈಕಪರ್ಣಾ ಚ ತಥಾಸ್ಯಾದೇವ ಪಾಟಲಾ

॥ ೭೮ ॥

೭೫. ಈಶ್ವರನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗಣೇಶ್ವರರು ಹತ್ತು ಸಹಸ್ರ ಅನೆಗಳ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಂಕರಮೇಶ್ವರನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯೂ ಮಹಾನುಭಾವಳೂ ಆದ ಯಾವ ಅಂಶಿಕೆಯು ಇರುವಳೋ, ಅವಳ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ—

೭೬. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮುಖದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪೂರ್ವ ದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಏನು ಹೇಳಿದ್ದೆನೋ ಅಂತಹ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು, ಶರೀರದ ಪೂರ್ವಭಾಗವು ಶುಭ್ರವಾಗಿಯೂ ಎಡಭಾಗವು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುವು.

೭೭ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸು, ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಆಕೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಪವು ಶುಕ್ಲವರ್ಣವೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವೂ ಆಗಿದ್ದುವು. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಆಕೆಯ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದು ಸೂತರು ಹೇಳಿದರು.

೭೮-೭೯. ಆ ದೇವಿಗೆ ಸ್ವಾಹಾ, ಸ್ವಧಾ, ಮಹಾವಿದ್ಯಾ, ಮೇಧಾ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಸರಸ್ವತಿ, ಅಪರ್ಣಾ, ಏಕಪರ್ಣಾ, ಪಾಟಲಾ, ಉಮಾ, ವೈಷ್ಣವತೀ, ವಷ್ಣೀ,

ಉನಾ ಹೈನುವತೀ ಸ್ವಸ್ಮೀ ಕಲ್ಯಾಣೀ ಚೈವ ನಾನುತಃ ।
ಖ್ಯಾತಿಃ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಲೋಕೇ ಗೌರೀತಿ ವಿಶ್ರುತಾ ॥ ೭೯ ॥

ವಿಶ್ವರೂಪನುಥಾರ್ಯಾಯಾಃ ಸೃಥಗ್ಧೇಹವಿಭಾವನಾತ್ ।
ಶ್ರುಣು ಸಂಕ್ಷೇಪತಸ್ತಸ್ಯಾ ಯಥಾವದನುಪೂರ್ವಶಃ ॥ ೮೦ ॥

ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯತಾ ರೌದ್ರೀ ದುರ್ಗಾ ಭದ್ರಾ ಪ್ರಮಾಥಿನೀ ।
ಕಾಲರಾತ್ರಿ ಮಹಾನಾಯಾ ರೇವತೀ ಭೂತನಾಯಿಕಾ ॥ ೮೧ ॥

ದ್ವಾಪರಾಂತ ವಿಕಾರೇಷು ದೇವ್ಯಾ ನಾಮಾನಿ ಮೇ ಶೃಣು ।
ಗೌತಮೀ ಕೌಶಿಕೀ ಆರ್ಯಾ ಚಂಡೀ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ ಸತೀ ॥ ೮೨ ॥

ಕುಮಾರೀ ಯಾದವೀ ದೇವೀ ವರದಾ ಕೃಷ್ಣ ಸಿಂಗಳಾ ।
ಬಹಿಃಪ್ರಜಾ ಶೂಲಧರಾ ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಣೀ ॥ ೮೩ ॥

ಕಲ್ಯಾಣಿ, ಖ್ಯಾತಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾ, ಮಹಾಭಾಗಾ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳಿದ್ದರೂ ಗೌರೀ ಎಂಬ ನಾಮವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

೮೦. ಪೂಜ್ಯಳಾದ ದೇವಿಯು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ವಿಭಾಗಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದಳು. ಅವಳ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೮೧. ಆ ಗೌರೀದೇವಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ, ನಿಯತಾ, ರೌದ್ರೀ, ದುರ್ಗಾ, ಭದ್ರಾ, ಪ್ರಮಾಥಿನೀ, ಕಾಲರಾತ್ರಿ ಮಹಾನಾಯಾ, ರೇವತೀ, ಭೂತನಾಯಿಕಾ, ಎಂಬ ಉಪನಾಮಗಳೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ.

೮೨-೮೫ ದ್ವಾಪರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ಗೌರೀದೇವಿಗೆ, ದಿವ್ಯವಾದ ಗೌತಮೀ, ಕೌಶಿಕೀ, ಆರ್ಯಾ, ಚಂಡೀ, ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀ, ಸತೀ ಕುಮಾರೀ, ಯಾದವೀ, ವರದಾ, ಕೃಷ್ಣ ಸಿಂಗಳಾ, ಬಹಿಃಪ್ರಜಾ, ಶೂಲಧರಾ, ಬ್ರಹ್ಮ ಚಾರಣೀ, ಮಾಹೇಂದ್ರೀ, ಇಂದ್ರಭಗಿನೀ, ವೃಷಕನ್ಯಾ, ಏಕವಾಸಸಿ, ಅಪರಾಜಿತಾ,

ಮಾಹೇಂದ್ರೀ ಚೇಂದ್ರಭಗಿನೀ ವೃಷಕಸ್ತ್ಯೇಕ ವಾಸಸೀ ।

ಅಪರಾಜಿತಾ ಬಹುಭುಜಾ ಪ್ರಗಲ್ಭಾ ಸಿಂಹವಾಹಿನೀ

॥ ೮೪ ॥

ಏಕನಾಸಾ ದೈತ್ಯಹನೀ ಮಾಯಾ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನೀ

ಅನೋಘಾ ವಿಂಧ್ಯನಿಲಯಾ ವಿಕ್ರಾಂತಾ ಗಣನಾಯಿಕಾ ।

॥ ೮೫ ॥

ದೇವೀ ನಾಮನಿಕಾರಾಣಿ ಇತ್ಯೇತಾನಿ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ।

ಭದ್ರಕಾಲ್ಯಾಸ್ತವೋಕ್ತಾನಿ ದೇವ್ಯಾ ನಾಮಾನಿ ತತ್ಪತಃ

॥ ೮೬ ॥

ಯೇ ಪಠಂತಿ ನರಾಸ್ತೇಷಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ನ ಪರಾಭವಃ ।

ಅರಣ್ಯೇ ಪ್ರಾಂತರೇ ವಾಪಿ ಪುರೇ ವಾಪಿ ಗೃಹೇಪಿ ವಾ

॥ ೮೭ ॥

ರಕ್ಷಾಮೇತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಜಲೇ ವಾಪಿ ಸ್ಥಲೇಪಿ ವಾ ।

ವ್ಯಾಘ್ರಕುಂಭೀರ ಚೌರೇಭ್ಯೋ ಭೂತಸ್ಥಾನೇ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಆಧಿಪ್ತಸಿ ಚ ಸರ್ವಾಸು ದೇವ್ಯಾ ನಾಮಾನಿ ಕೀರ್ತಯೇತ್

॥ ೮೮ ॥

ಬಹುಭುಜಾ, ಪ್ರಗಲ್ಭಾ, ಸಿಂಹವಾಹಿನೀ, ಏಕನಾಸಾ, ದೈತ್ಯಹನೀ, ಮಾಯಾ, ಮಹಿಷಮರ್ದಿನೀ, ಅನೋಘಾ, ವಿಂಧ್ಯನಿಲಯಾ, ವಿಕ್ರಾಂತಾ, ಗಣನಾಯಿಕಾ, ಎಂಬ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ.

೮೬-೮೭ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಗೌರೀದೇವಿಯ ದಿವ್ಯವಾದ ಈ ರೂಪ ನಾಮಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠನಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹ ಪುರುಷನಿಗೆ ಆರಣ್ಯ, ವನಸಮೀಪ ಪುರ, ಗೃಹ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪರಾಭವವೂ, ಭಯವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೮೮. ಪುರುಷರು ಜಲದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಭಯಗೊಂಡರೆ ಭಯಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಗೌರೀದೇವಿಯ ಈ ನಾಮಪಠನರೂಪವಾದ ರಕ್ಷಾವಿಧಾನ ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಹುಲಿ, ಹಾವು, ಚೋರ, ಭೂತ, ಪ್ರೇತ, ಪಿಶಾಚ, ರೋಗ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದಾಗಲೂ ಗೌರೀದೇವಿಯ ಈ ದಿವ್ಯನಾಮ ಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಮಾಡಬೇಕು.

ಅರ್ಭಕಗ್ರಹಭೂತೈಶ್ಚ ಪೂತನಾ ಮಾತೃಭಿಃ ಸದಾ ।

ಅಭ್ಯರ್ಥಿತಾನಾಂ ಬಾಲಾನಾಂ ರಕ್ಷಾಮೇತಾಂ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥ ೮೯ ॥

ಮಹಾದೇವೀ ಕುಲೇದ್ವೇತು ಪ್ರಜ್ಞಾಶ್ರೀಶ್ಚ ಪ್ರಕೀರ್ತೃತೇ ।

ಅಭ್ಯಾಂ ದೇವೀ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಯೈರ್ವಾಪ್ತಮಖಿಲಂ ಜಗತ್ ॥ ೯೦ ॥

ಸಾ ಸೃಜತ್ ವ್ಯವಸಾಯಂತು ಧರ್ಮಂ ಭೂತಸುಖಾವಹಂ ।

ಸಂಕಲ್ಪಂ ಚೈವ ಕಲ್ಪಾದೌ ಜಜ್ಞಿರೇವ್ಯಕ್ತಯೋನಿತಃ ॥ ೯೧ ॥

ಮಾನಸಶ್ಚ ರುಚಿನಾಮ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಃ ।

ಪ್ರಾಣಾತ್ಸ್ವದಸ್ಯ ಜದ್ವಕ್ಷಂ ಚಕ್ಷುರ್ಭಾಷಾಂ ಚ ಮರೀಚಿಕಂ ॥ ೯೨ ॥

ಭೃಗುಸ್ತು ಹೃದಯಾಜ್ಜಜ್ಞೇ ಋಷಿಸ್ಸಲಿಲ ಜನ್ಮನಃ ।

ಶಿರಸೋಂಗಿರಸಂ ಚೈವ ಶ್ರೋತ್ರಾದತ್ರಿಂ ತಥೈವ ಚ ॥ ೯೩ ॥

೮೯. ಹುಡುಗರು ಬಾಲಗ್ರಹ, ಭೂತ, ಪೂತನಾ ಮೊದಲಾದ ಮಾತೃಗಳಿಂದ ಭಯಪೀಡಿತರಾದರೆ ಭೀತಿಸರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ದೇವಿಯ ನಾಮಗಳನ್ನು ಪಠನಮಾಡಿ ರಕ್ಷಾವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೯೦. ಮಹಾದೇವಿಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ, ಶ್ರೀ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರ ಸಂತತಿಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ.

೯೧. ಅವ್ಯಕ್ತಜನ್ಯಳಾದ ದೇವಿಯು ಕಲ್ಪಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ, ಸುಖಕರವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೯೨. ಮಾನಸಪುತ್ರನಾದ ರುಚಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ದಕ್ಷನೂ, ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಮರೀಚಿಯೂ ಜನಿಸಿದರು.

೯೩-೯೫. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೃದಯದಿಂದ ಭೃಗುವನ್ನು, ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಂಗಿರಸನನ್ನು, ಶ್ರೋತ್ರಗಳಿಂದ ಅತ್ರಿಯನ್ನು, ಉದಾನದಿಂದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನನ್ನು, ವ್ಯಾನದಿಂದ ಪುಲಹನನ್ನು, ಸಮಾನದಿಂದ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು, ಅಪಾನದಿಂದ ಕೃತುವನ್ನು,

ಪುಲಸ್ತ್ಯಂ ಚ ತಥೋದಾನಾದ್ವಾನ್ಮನಾಚ್ಚ ಪುಲಹಂ ಪುನಃ ।

ಸಮಾನಜಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ತು ಅಪಾನಾನ್ನಿರ್ಮಮೇ ಕ್ರತುಂ ॥ ೯೪ ॥

ಅಭಿಮಾನಾತ್ಮಕಂ ಭದ್ರಂ ನಿರ್ಮಮೇ ನೀಲಲೋಹಿತಂ ।

ಇತ್ಯೇತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರಾಃ ಪ್ರಾಣಚಾ ದ್ವಾದಶ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ ೯೫ ॥

ಇತ್ಯೇತೇ ಮಾನಸಾಃ ಪುತ್ರಾ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಾಃ ।

ಭೃಗ್ವಾದಯಸ್ತು ಯೇ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ನ ಚೈತೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾದಿನಃ ॥ ೯೬ ॥

ಗೃಹಮೇಧಿನಃ ಪುರಾಣಾಸ್ತೇ ಧರ್ಮಸ್ತ್ರೈಃ ಪ್ರಾಕ್ ಪ್ರವರ್ತಿತಃ ।

ದ್ವಾದಶೈತೇ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಸಹ ರುದ್ರೇಣ ವೈ ಪ್ರಜಾಃ ॥ ೯೭ ॥

ಋಭುಃ ಸನತ್ಕುಮಾರಸ್ತು ದ್ವಾವೇತಾವೂರ್ಧ್ವರೇತಸೌ ।

ಪೂರ್ವೋತ್ಪನ್ನೌ ಪುರಾ ತೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಪೂರ್ವಜೌ ॥ ೯೮ ॥

ವ್ಯತೀತೇ ಪ್ರಥಮೇ ಕಲ್ಪೇ ಪುರಾಣೇ ಲೋಕಸಾಧಕೌ ।

ವೈರಾಜೇ ತಾವುಭೌ ಲೋಕೇ ತೇಜಃ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ಯ ಚಾಸ್ಥಿತೌ ॥ ೯೯ ॥

ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯನನ್ನು, ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಮಂಗಳಕರನಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹನ್ನೆರಡು ಜನರು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು.

೯೪. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹನ್ನೆರಡು ಜನರೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾದರು. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದ ಭೃಗ್ವಾದಿಋಷಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಾದಿಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ.

೯೫. ಇವರು ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಂದ ಪುರಾತನ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿರವಾದುವು. ಈಶ್ವರನೊಡನೆ ಆ ಹನ್ನೆರಡು ಜನರೂ ಧರ್ಮ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದರು.

೯೬. ಋಭು, ಸನತ್ಕುಮಾರರೆಂಬ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತಲೂ ಜೇಷ್ಠರೂ, ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರೂ, ಪುರಾಣಪುರುಷರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೯೭. ಪೂರ್ವಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲು ಲೋಕಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ವೈರಾಜನಾಮಕವಾದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೇಜೋವಂತರಾಗಿ ನಿಂತರು.

ತಾವುಭೌ ಯೋಗಧರ್ಮಾಣಾ ನಾರೋಹ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಿ ।

ಪ್ರಜಾಧರ್ಮಂ ಚ ಕಾಮಂ ಚ ವರ್ತಯೇತಾಂ ಮಹಾಜಸಾ ॥ ೧೦೦ ॥

ಯಥೋತ್ಪನ್ನಸ್ತಥೈವೇಹ ಕುಮಾರ ಇತಿ ಚೋಚ್ಯತೇ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಸನತ್ಕುಮಾರೋಯಮಿತಿ ನಾಮಾಸ್ಯ ಕೀರ್ತಿತಂ ॥ ೧೦೧ ॥

ತೇಷಾಂ ದ್ವಾದಶತೇ ವಂಶಾ ದಿನ್ಯಾ ದೇವಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ ।

ಕ್ರಿಯಾವಂತಃ ಪ್ರಜಾವಂತೋ ಮಹರ್ಷಿಭಿರಲಂಕೃತಾಃ ॥ ೧೦೨ ॥

ಇತ್ಯೇಷ ಕರಣೋದ್ಭುತೋ ಲೋಕಾಃ ಸೃಷ್ಟುಂ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ।

ಮಹದಾದಿ ವಿಶೇಷಾಂತೋ ವಿಕಾರಃ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸ್ವಯಂ ॥ ೧೦೩ ॥

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಲೋಕೋ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಿತಃ ।

ನದೀಭಿಶ್ಚ ಸಮುದ್ರೈಶ್ಚ ಪರ್ವತೈಶ್ಚ ಸಮಾವೃತಃ ॥ ೧೦೪ ॥

೧೦೦. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಯೋಗಜನ್ಯವಾದ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಧರ್ಮವನ್ನೂ ಕಾಮವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದರು.

೧೦೧. ಯಾರು ಹುಟ್ಟಿದಾರಭ್ಯ ಒಂದೇ ಸಮರಾಗಿ ವಿಕಾರರಾಗದೆ ಕುಮಾರರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೋ ಅವರು ಸನತ್ಕುಮಾರರೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಿ ಗೊಂಡರು.

೧೦೨. ಅವರ ಆ ಹನ್ನೆರಡು ವಂಶಗಳು ದಿವ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಗುಣೋಪೇತ ಗಳಾಗಿಯೂ, ಕ್ರಿಯೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಮಹರ್ಷಿ ಗಳಿಂದಲಂಕೃತಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು.

೧೦೩. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹನ್ನೆರಡು ವಂಶಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಾಧನಭೂತಗಳಾಗಿವೆ. ಮಹತ್ತತ್ವದಿಂದ ಭೂಪರ್ಯಂತವಾದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರಗಳೇ ಆಗಿವೆ.

೧೦೪-೧೦೫. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತವೂ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತವೂ ನದೀ ಪರ್ವತ ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟದ್ದೂ ವಿವಿಧ ಪಟ್ಟಣಗಳು

ಪುರೈಶ್ಚ ವಿವಿಧಾಕಾರೈಃ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಜನಪದೈಸ್ತಥಾ ।
ತಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮನನೇಷ್ಯಕ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಚರತಿ ಶರ್ವರೀಂ

॥ ೧೦೫ ॥

ಅವ್ಯಕ್ತಬೀಜಪ್ರಭವಸ್ತಸ್ಯೈವಾನುಗ್ರಹೋತ್ಥಿತಃ ।
ಬುದ್ಧಿಸ್ಕಂಧಮಯಶ್ಚೈವ ಇಂದ್ರಿಯಾಂಕುರ ಕೋಟಿರಃ

॥ ೧೦೬ ॥

ಮಹಾಭೂತ ಪ್ರಶಾಖಾಶ್ಚ ವಿಶೇಷೈಃ ಪತ್ರವಾಂಸ್ತಥಾ ।
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಸು ಪುಷ್ಪಸ್ತು ಸುಖದುಃಖ ಫಲೋದಯಃ

॥ ೧೦೭ ॥

ಆಜೀವಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮಯಂ ವೃಕ್ಷಃ ಸನಾತನಃ ।
ಏತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಬಲಂ ಚೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಹ

॥ ೧೦೮ ॥

ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಕಾರಣಂ ಯತ್ತನ್ನಿತ್ಯಂ ಸದ ಸದಾತ್ಮಕಂ ।
ಇತ್ಯೇಷೋನುಗ್ರಹಃ ಸರ್ಗೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಾಕೃತಸ್ತು ಯಃ

॥ ೧೦೯ ॥

ಮುಖ್ಯಾದಯಸ್ತು ಷಟ್ ಸರ್ಗಾ ನೈ ಕೃತಾ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಾಃ ।
ತ್ರೈಕಾಲೇ ಸಮವರ್ತಂತ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತೇಭಿಮಾನಿನಃ

॥ ೧೧೦ ॥

ನಗರೋಪವನಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತವೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮವನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು (ಕಳೆದನು).

೧೦೬-೧೦೮. ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಜೀವನಪ್ರದವೂ, ಪುರಾಣವೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆಂಬ ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಅವ್ಯಕ್ತನೆಂಬ ಬೀಜ, ಅದರ ಅನುಗ್ರಹವೆಂಬ ನೀರು, ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಸ್ಕಂಧ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಪೊಟ್ಟರೆ, ಮಹಾಭೂತಗಳೆಂಬ ರಂಜೆ, ವಿಶೇಷಗಳೆಂಬ ಎಲೆಗಳು, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳೆಂಬ ಪುಷ್ಪ, ಸುಖದುಃಖಗಳೆಂಬ ಫಲ ಇವುಗಳಲ್ಲದ್ದೂ ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವೂ ಆಗಿದೆ.

೧೦೯. ಸದಸದ್ರೂಪವಾದ ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ತ್ವವು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಕೃತವೂ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ.

೧೧೦. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವೂ, ವೈಕೃತವೂ, ಮುಖ್ಯವೂ, ಅದ ಷಟ್ಸರ್ಗಗಳು ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಾಲತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ಸರ್ಗಾಃ ಪರಸ್ಪರಸ್ಯಾಥ ಕಾರಣಂ ತೇ ಬುದ್ಧೈಃ ಸ್ತೃತಾಃ
ದಿವ್ಯಾ ಸುಪರ್ಣೌ ಸಯುಜೌ ಸ ಶಾಖೌ ಪಟವಿದ್ರುಮೌ |
ಏಕಸ್ಮು ಯೋ ದ್ರುಮಂ ವೇತ್ತಿ ನಾನ್ಯಃ ಸರ್ವಾತ್ಮನಸ್ತತಃ

|| ೧೧೧ ||

ದ್ಯೌಮೂರ್ಧಾನಂ ಯಸ್ಯ ವಿಪ್ರಾಸ್ತೃವಂತಿ
ಖನ್ನಾಭಿಂ ನೈ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ ಚ ನೇತ್ರೇ |
ದಿಶಃಶ್ಲೋತ್ರೇ ಚರಣಾಚಾಸ್ಯ ಭೂಮಿಃ |
ಸೋ ಚಿಂತ್ಯಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಭೂತ ಪ್ರಸೂತಿಃ

|| ೧೧೨ ||

ವಕ್ತ್ರಾದ್ಯಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸಂಪ್ರಸೂತಾಃ
ಯದ್ವಕ್ಷಸ್ತಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಃ ಪೂರ್ವಭಾಗೇ |
ವೈಶ್ಯಾಶ್ಲೋರೋರ್ಯಸ್ಯ ಪನ್ಥ್ಯಾಂ ಚ ಶೂದ್ರಾಃ
ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾ ಗಾತ್ರತಃ ಸಂಪ್ರಸೂತಾಃ

|| ೧೧೩ ||

೧೧೧. ಜೀವಪರಮಾತ್ಮರೆಂಬ : ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಶರೀರವೆಂಬ ಒಂದೇ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ದಿವ್ಯಗಳೂ, ಸುಂದರಗಳೂ ಆದ ಪಕ್ಷವುಳ್ಳವುಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ, ಏಕಾತ್ರಿತಗಳೂ, ವಸ್ತ್ರರೂಪವಾದ ಚಿಗುರಲೆಯುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿಯು, ವೃಕ್ಷವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಹಕ್ಕಿಯು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು.

೧೧೨. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆಕಾಶವು ತಲೆಯು, ಅಂತರಿಕ್ಷವು ನಾಭಿಯು, ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ನೇತ್ರಗಳೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳು ಶ್ಲೋತ್ರಗಳು ಭೂಮಿಯೇ ಚರಣಗಳು ಆಗಿವೆಯೋ ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಚಿಂತ್ಯಶಕ್ತನೂ ಸರ್ವಭೂತ ಕಾರಣನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೧೧೩. ಯಾರ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಹೃದಯದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ, ತೊಡೆಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರೂ, ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರರೂ, ಹೀಗೆ ಸರ್ವವರ್ಣಗಳೂ ಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿವೆಯೋ ಅವನೇ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣನಾಗಿರುವನು.

ಮಹೇಶ್ವರಃ ಪರೋವ್ಯಕ್ತಾ ದಂಡಮವ್ಯಕ್ತ ಸಂಭವಂ ।

ಅಂಡಾಜ್ಜಜ್ಞೇ ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮಾಯೇನ ಲೋಕಾಃ ಕೃತಾಸ್ತಿಸ್ಮೇ ॥ ೧೧೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ದೇವಾದಿಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನಂ

ನಾಮ ನವನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

---

೧೧೪. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪುನಃ ಹುಟ್ಟಿ ಈ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುದೇವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಾಯು ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೇವಾದಿಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನೆಯೆಂಬ ಒಂಭತ್ತನೆಯು ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕಲ್ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಪಿತೃಗಳು, ಮನುಜರು, ಮಾನಸಪುತ್ರರು, ಇವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಿಂದ ಅಸುರರನ್ನೂ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಖದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಜೋತ್ಸೈಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವರು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರು. ಇವರೇ ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಬೀಜರೂಪರಾಗಿರುವರು. ಪುನಃ ದೇವದಾನವ ರಾಕ್ಷಸಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಬಯಸಿ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಡಿತವಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಅಸುರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಅವರು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೋಪಗೊಂಡು ತನ್ನ ಕೇಶಗಳನ್ನು ಕೆದರಿ ಭೂತ, ಪ್ರೇತ, ಪಿಶಾಚ, ಗುಹ್ಯಕ, ಸರ್ಪ, ಪಕ್ಷಿ, ಗಜ, ತುರಗ, ರಥ, ಪದಾತಿ, ಪಶು, ಕುರಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಹಾಗೆಯೇ ಯಾಗಾಂಗಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಯಾಗೋಪಯುಕ್ತಗಳಾದ ಸಾಮಾನುಗಳೂ, ಮಳೆ, ಬೆಳೆ, ಗುಡುಗು, ಮಿಂಚು, ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು ಮುಂತಾದುವೂ ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಅಮೇಲೆ ಸನಕ ಸನಂದನಾದಿಗಳು ಈಶ್ವರ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರು ಇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಪಾರ್ವತಿಯ ರೂಪನಾಮಗಳೂ ತರುವಾಯ ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಭೃಗು ಮೊದಲಾದವರ ಜನನವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಸನತ್ತುಮಾರರು ಹುಟ್ಟಿದಾರಭ್ಯ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಕುಮಾರನಾಮಕರಾಗಿರುವರು.

ತೇಜೋಮಯವೂ ಚಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮವನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವದಿಂದ ಜನ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಯಾರ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳು ಜನಿಸಿದವೋ ಅವನೇ ಅಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನೆಂದೂ, ಜಗದೊಡೆಯನೆಂದೂ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ ದಶನೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಏವಂ ಭೂತೇಷು ಲೋಕೇಷು ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಲೋಕಕರ್ತೃಣಾ |
ಯದಾ ತಾ ನ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಪ್ರಜಾಃ ಕೇನಾಪಿ ಹೇತುನಾ | || ೧ ||

ತನೋ ನಾತ್ರಾ ವೃತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ದುಃಖಿತಃ |
ತತಃ ಸ ನಿದಧೆ ಬುದ್ಧಿ ಮರ್ಥನಿಶ್ಚಯ ಕಾಮಿನೀಂ || ೨ ||

ಅಥಾತ್ಮನಿ ಸಮಸ್ರಾಕ್ಷೀತ್ ತನೋನಾತ್ರಾಂ ನಿಯಾಮಿಕಾಂ |
ರಾಜಸತ್ತ್ವಂ ಪರಾಜಿತ್ಯ ವರ್ತಮಾನಂ ಸ ಧರ್ಮತಃ || ೩ ||

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧-೨. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು :—ಲೋಕಗಳು ಹೀಗಿರಲಾಗಿ ಲೋಕಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಯಾವಾಗ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ತಮೋಗುಣದಿಂದಾವೃತನಾಗಿ ದುಃಖಿಯಂತಾದನು. ಅನಂತರ ಆರ್ಥನಿಶ್ಚಯಕವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

೩. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಯಾಮಕವಾದ ತಮೋಗುಣವನ್ನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡನು. ತಮೋಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು.

ತಸ್ಯ ತೇ ತೇನ ದುಃಖೇನ ಶೋಕಂ ಚಕ್ರೇ ಜಗತ್ಪತಿಃ ।

ತಮಶ್ಚ ವ್ಯನುದತ್ತಸ್ಮಾ ದ್ರಜಸ್ತಮಸಮಾವೃಣೋತ್

॥ ೪ ॥

ತತ್ತಮಃ ಪ್ರತಿನುತ್ತಂ ವೈ ಮಿಥುನಂ ಸ ವ್ಯಜಾಯತ ।

ಅಧರ್ಮಾಚ್ಚರಣಾಜ್ಜಜ್ಞೇ ಹಿಂಸಾ ಶೋಕಾದಜಾಯತ

॥ ೫ ॥

ತತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸಮುದ್ಭೂತೇ ಮಿಥುನೇ ಚರಣಾತ್ಮನಿ ।

ತತಶ್ಚ ಭಗವಾನಾಸೀತ್ ಪ್ರೀತಶ್ಚೈವ ಮಶ್ರಿತಿಯತ್

॥ ೬ ॥

ಸ್ವಾಂ ತನುಂ ಸ ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತಾಮಪೋಹದಭಾಸ್ವರಾಂ ।

ದ್ವಿಧಾ ಕರೋತ್ಸತಂ ದೇಹಂ ಅರ್ಥೇನ ಪುರುಷೋ ಭವತ್

॥ ೭ ॥

ಅರ್ಥೇನ ನಾರೀ ಸಾ ತಸ್ಯ ಶತರೂಪಾ ವ್ಯಜಾಯತಾ ।

ಪ್ರಾಕೃತಾಂ ಭೂತಧಾತ್ರೀಂ ತಾಂ ಕಾಮಾನ್ಸೈ ಸೃಷ್ಟರ್ವಾ ವಿಭುಃ

॥ ೮ ॥

೪. ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ದುಃಖದಿಂದ ತಾಪಗೊಂಡು ಶೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ತಮಸ್ಸು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಅನಂತರ ರಜಸ್ಸು ತಮಸ್ಸನ್ನು ಆವರಿಸಿತು.

೫. ಹೀಗೆ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಮಸ್ಸು ಮಿಥುನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯುಳ್ಳ ಶೋಕದಿಂದ ಹಿಂಸೆಯುಂಟಾಯಿತು.

೬. ಅನಂತರ ಅಧರ್ಮಚರಣರೂಪವಾದ ಆ ಮಿಥುನವು ಜನಿಸಲಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು.

೭. ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಮಾಡಿ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಪುರುಷರೂಪಿಯಾದನು.

೮. ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಧಭಾಗದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಶತರೂಪೆಯೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಪ್ರಾಕೃತಳಾದ ಭೂಮಾತೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಕಾಮಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಸಾ ದಿನಂ ಪೃಥಿವೀಂ ಚೈವ ಮಹಿಮ್ನಾ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಧಿಷ್ಣಿತಾ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸಾ ತನುಃ ಪೂರ್ವಾ ದಿನ ಮಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ

॥ ೯ ॥

ಯಾ ತ್ವರ್ಧಾತ್ ಸೃಜತೇ ನಾರೀ ಶತರೂಪಾ ವ್ಯಜಾಯತ ।

ಸಾ ದೇವೀ ನಿಯತಂ ತಸ್ತ್ವಾ ತಪಃ ಪರಮದುಶ್ವರಂ

॥ ೧೦ ॥

ಭರ್ತಾರಂ ದೀಪ್ತಯಶಸಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ ।

ಸ ವೈ ಸ್ವಾಯಂಭುವಃ ಪೂರ್ವಂ ಪುರುಷೋ ಮನುರುಚ್ಯತೇ

॥ ೧೧ ॥

ತಸ್ಯೈಕ ಸಪ್ತತಿಯುಗಂ ಮನ್ವಂತರಮಿಹೋಚ್ಯತೇ ।

ಲಬ್ಧ್ವಾ ತು ಪುರುಷಃ ಪತ್ನೀಂ ಶತರೂಪಾನುಯೋನಿಜಾಂ

॥ ೧೨ ॥

ತಯಾ ಸ ರಮತೇ ಸಾರ್ಧಂ ತಸ್ಮಾತ್ಸಾರತಿರುಚ್ಯತೇ ।

ಪ್ರಥಮಃ ಸಂಪ್ರಯೋಗಃ ಸ ಕಲ್ಪಾದೌ ಸಮವರ್ತತ

॥ ೧೩ ॥

೯. ಆಕೆಯು ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಆ ಪ್ರಥಮ ಶರೀರವೂ ಕೂಡ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿತ್ತು.

೧೦. ಯಾವ ಅರ್ಧಶರೀರದಿಂದ ಶತರೂಪೆಯು ಜನಿಸಿದಳೋ ಆ ಮಹಾ ದೇವಿಯು ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಘೋರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೧೧. ಆ ಶತರೂಪೆಯು ವ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನು ವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಪತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು.

೧೨-೧೩. ಆ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವಿನ ಕಾಲವು ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಯುಗಗಳು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅಯೋನಿಜಳಾದ ಶತರೂಪೆಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವಳೊಡನೆ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ರತಿಯೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಕಲ್ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾವೇಶವು ಉಂಟಾಯಿತು.

ವಿರಾಜನು ಸೃಜತ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸೋ ಭವತ್ ಪುರುಷೋ ವಿರಾಟ್ ।

ಸಮ್ರಾಣಾನಸ ರೂಪಾತ್ಮು ವೈರಾಜಸ್ತು ಮನುಃ ಸ್ತುತಃ ॥ ೧೪ ॥

ಸ ವೈರಾಜಃ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಃ ಸ ಸರ್ಗೇ ಪುರುಷೋ ಮನುಃ ।

ವೈರಾಜಾತ್ಪುರುಷಾದ್ವೀರಾತ್ ಶತರೂಪಾವ್ಯಜಾಯತ ॥ ೧೫ ॥

ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತನಸಾದೌ ಪುತ್ರೈ ಪುತ್ರವತಾಂವರೌ ।

ಕನ್ಯೇ ದ್ವೇ ಚ ಮಹಾಭಾಗೇ ಯಾಭ್ಯಾಂ ಜಾತಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತ್ವಿಮಾಃ ॥ ೧೬ ॥

ದೇವೀ ನಾನ್ಮಾ ತಥಾ ಕೂತಿಃ ಪ್ರಸೂತಿಶ್ಚೈವ ತೇ ಶುಭೇ ।

ಸ್ವಾಯಂಭುವಃ ಪ್ರಸೂತಿಂ ತು ದಕ್ಷಾಯಾ ವ್ಯಸೃಜತ್ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೧೭ ॥

ಪ್ರಾಣೋ ದಕ್ಷಸ್ತು ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸಂಕಲ್ಪೋ ಮನುರುಚ್ಯತೇ ।

ರುಚೀಃ ಪ್ರಜಾಪತೇಶ್ಚೈವ ಆಕೂತಿಂ ಪ್ರತ್ಯಪಾದಯತ್ ॥ ೧೮ ॥

೧೪. ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿರಾಡ್ರೂಪಿಯಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅಂದರೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಆ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವಿನಿಂದ ವಿರಾಡ್ರೂಪಿಯೂ, ಮಾನಸ ಪುತ್ರನೂ, ವೈರಾಜನಾಮಕನೂ ಆದ ಮನುವು ಜನಿಸಿದನು.

೧೫. ತರುವಾಯ ಆಗುವ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ವೈರಾಜಕಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವೇ ಪುರುಷನು. ಅಂದರೆ ಯಜಮಾನನು. ಶೂರನಾದ ಆ ವೈರಾಜಪುರುಷನಿಂದ ಶತರೂಪೆ ಎಂಬುವಳು ಜನಿಸಿದಳು.

೧೬-೧೭. ಅವರಿಗೆ ಪುತ್ರವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತ ಮತ್ತು ಉತ್ತಾನಸಾದರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೂ, ಪ್ರಸೂತಿ, ಆಕೂತಿಯೆಂಬ ಸಕಲ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣರಾದ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಜನಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಿದನು.

೧೮. ಪ್ರಾಣನೇ ದಕ್ಷನೆಂದು, ಸಂಕಲ್ಪವೇ ಮನುವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅವನು ರುಚಿನಾಮಕ ಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಆಕೂತಿದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದನು.

ಆಕೂತ್ಯಾಂ ಮಿಥುನಂ ಜಜ್ಞೇ ಮಾನಸಸ್ಯ ರುಚೇಃ ಶುಭಂ ।

ಯಜ್ಞಶ್ಚ ದಕ್ಷಿಣಾ ಚೈವ ಯಮಕೌ ಸಂಬಭೂವತುಃ ॥ ೧೯ ॥

ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಂಚ ಪುತ್ರಾ ದ್ವಾದಶ ಜಜ್ಞಿರೇ ।

ಯಾನಾ ಇತಿ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ದೇವಾಃ ಸ್ವಾಯಂಭುನೇಂತರೇ ॥ ೨೦ ॥

ಯಮಸ್ಯ ಪುತ್ರಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದ್ಯಾಮಾಸ್ತು ತೇ ಸ್ತೃತಾಃ ।

ಅಜಿತಾಶ್ಚೈವ ಶುಕಾಶ್ಚ ಗಣೌ ದ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ತೃತೌ ॥ ೨೧ ॥

ಯಾಮಾಃ ಪೂರ್ವಂ ಪರಿಕ್ರಾಂತಾ ಯತಃ ಸಂಜ್ಞಾ ದಿನೌಕಸಃ ।

ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಸುತಾಯಾಂತು ಪ್ರಸೂತ್ಯಾಂ ಲೋಕಮಾತರಃ ॥ ೨೨ ॥

ತಸ್ಯಾಂ ಕನ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ ದಕ್ಷಸ್ತೃಜನಯತ್ ಪ್ರಭುಃ ।

ಸರ್ವಾಸ್ತಾಶ್ಚ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಕಮಲಲೋಚನಾಃ ॥ ೨೩ ॥

೧೯. ಮಾನಸಪುತ್ರನಾದ ರುಚಿ ಮತ್ತು ಆಕೂತಿಗಳೆಂಬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಯಜ್ಞ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳೆಂಬ ಅವಳಿಜವಳಿ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರು ಜನಿಸಿದರು.

೨೦. ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನ್ವಂತರ ಯಜ್ಞ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಯಾಮಾನಾಮಕರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು.

೨೧. ಅವನಿಗೆ ಯಮನಾಮಕಯಜ್ಞನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಯಾಮಾ ಎಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮನು, ಅಜಿತ, ಶುಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಗಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೨೨. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಾಂತರಾದ ಯಾಮಾ ಎಂಬುವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಹೆಸರುಬಂದಿದೆ. ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುವಿನ ಮಗಳಾದ ಪ್ರಸೂತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಮಾತೆಯರಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು.

೨೩. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಪ್ರಸೂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ, ಕಮಲ ಲೋಚನೆಯರೂ ಆದ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಯೋಗಪತ್ನಶ್ಚತಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಸ್ತಾ ಯೋಗಮಾತರಃ ।

ಶ್ರದ್ಧಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಧೃತಿಸ್ತುಷ್ಟಿಃ ಪುಷ್ಟಿರ್ಮೇ ಧಾಕ್ರಿಯಾ ತಥಾ ।

ಬುದ್ಧಿರ್ಲಜ್ಞಾ ವಪುಃ ಶಾಂತಿಃ ಸಿದ್ಧಿಃ ಕೀರ್ತಿಸ್ತ್ರಯೋದಶೀ ॥ ೨೪ ॥

ಪತ್ನರ್ಥೇ ಪ್ರತಿಜಗ್ರಾಹ ಧರ್ಮೋ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀಃ ಪ್ರಭುಃ ।

ದ್ವಾರಾಣ್ಯೇತಾನಿ ಚೈವಾಸ್ಯ ವಿಹಿತಾನಿ ಸ್ವಯಂಭುವಾ ॥ ೨೫ ॥

ತಾಭ್ಯಃ ಶಿಷ್ಯಾಯ ವೀಯಸ್ಯ ಏಕಾದಶ ಸುಲೋಚನಾಃ ।

ಖ್ಯಾತಿಃ ಸತ್ಯಥ ಸಂಭೂತಿಃ ಸ್ಮೃತಿಃ ಪ್ರೀತಿಃ ಕ್ಷಮಾ ತಥಾ ॥ ೨೬ ॥

ಸನ್ನತಿಶ್ಚಾನುಸೂಯಾ ಚ ಊರ್ಜಾ ಸ್ವಾಹಾ ಸ್ವಧಾ ತಥಾ ।

ತಾಸ್ತತಃ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯಂತ ಪುನರನ್ಯೇ ಮಹರ್ಷಯಃ ॥ ೨೭ ॥

ರುದ್ರೋ ಭೃಗುರ್ಮರೀಚಿಶ್ಚ ಅಂಗಿರಾಃ ಪುಲಹಃ ಕೃತುಃ ।

ಪುಲಸ್ತ್ಯೋ ತ್ರಿವರ್ಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಪಿತರೋಗ್ನಿಸ್ತಥೈವಚ ॥ ೨೮ ॥

೨೪. ಶ್ರದ್ಧಾ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಧೃತಿ, ತುಷ್ಟಿ, ಪುಷ್ಟಿ, ಮೇಧಾ, ಕ್ರಿಯಾ, ಬುದ್ಧಿ, ಲಜ್ಞಾ, ವಪು, ಶಾಂತಿ, ಸಿದ್ಧಿ, ಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಹದಿನಾಲ್ಕುಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಯೋಗಮಾತೆಯರಾಗಿದ್ದರು.

೨೫. ಪ್ರಭುವಾದ ಧರ್ಮನು ಆ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀದೇವಿಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಇವರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಇವರೇ ಆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣರಾಗಿರುವರು.

೨೬-೨೮. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವರಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದವರು ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕವರು ಆದ ಖ್ಯಾತಿ, ಸಂಭೂತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪ್ರೀತಿ, ಕ್ಷಮಾ, ಸನ್ನತಿ, ಸತಿ, ಅನುಸೂಯ, ಊರ್ಜಾ, ಸ್ವಾಹ ಮತ್ತು ಸ್ವಧಾ ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದುಜನ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಮತ್ತು ರುದ್ರ, ಭೃಗು, ಮರೀಚಿ, ಅಂಗಿರಸ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ವಸಿಷ್ಠ, ಅತ್ರಿ, ಪಿತೃಗಳು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಜನಿಸಿದರು.

ಸತೀಂ ಭವಾಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚತ್ ಖ್ಯಾತಿಂಚ ಭೃಗವೇ ತಥಾ |
 ಮರೀಚಯೇ ಚ ಸಂಭೂತಿಂ ಸ್ಮೃತಿಮಂಗಿರಸೇ ದದೌ || ೨೯ ||

ಪ್ರೀತಿಂ ಚೈವ ಪುಲಸ್ತ್ಯಾಯ ಕ್ಷಮಾಂ ನೈ ಪುಲಹಾಯ ಚಾ |
 ಕೃತನೇ ಸನ್ನತಿಂ ನಾನು ಅನುಸೂಯಾಂ ತಥಾತ್ರಯೇ || ೩೦ ||

ಊರ್ಜಾಂ ದದೌ ವಸಿಷ್ಠಾಯ ಸ್ವಾಹಾಂ ವೈ ಡ್ಯಗ್ನಯೇ ದದೌ |
 ಸ್ವಧಾಂ ಚೈವ ಪಿತೃಭ್ಯಸ್ತು ತಾಸ್ವಪತ್ಯಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯತೇ || ೩೧ ||

ಏತೇ ಸರ್ವೇ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಃ ಸ್ವಾನುಷ್ಠಿತಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ |
 ಮನ್ವಂತರೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಯಾವದಾಹೂತ ಸಂಪ್ಲವಂ || ೩೨ ||

ಶ್ರದ್ಧಾ ಕಾಮಂ ವಿಜಜ್ಞೇ ನೈ ದರ್ಪೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸುತಃ ಸ್ಮೃತಃ |
 ಧೃತ್ಯಾಸ್ತು ನಿಯಮಃ ಪುತ್ರಸ್ತುಷ್ಪಾಃ ಸಂತೋಷ ಉಚ್ಯತೇ || ೩೩ ||

ಪುಷ್ಪಾಃ ಲಾಭಃ ಸುತಶ್ಚಾಪಿ ಮೇಧಾ ಪುತ್ರ ಶ್ರುತಸ್ತಥಾ |
 ಕ್ರಿಯಾಯಾಸ್ತು ನಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ದಂಡಃ ಸಮಯ ಏವ ಚ || ೩೪ ||

೨೯-೩೧. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ಈಶ್ವರನಿಗೂ, ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಭೃಗುವಿಗೂ, ಸಂಭೂತಿಯನ್ನು ಮರೀಚಿಗೂ, ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಅಂಗಿರಸನಿಗೂ, ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪುಲಸ್ತ್ಯನಿಗೂ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಪುಲಹನಿಗೂ, ಸನ್ನತಿಯನ್ನು ಕೃತುವಿಗೂ, ಅನುಸೂಯೆಯನ್ನು ಅತ್ರಿಗೂ, ಊರ್ಜೆಯನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನಿಗೂ, ಸ್ವಾಹೆಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೂ, ಸ್ವಧೆಯನ್ನು ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಿದನು. ಅವರ ಸಂತಾನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ.

೩೨. ಈ ಮಹಾಭಾವರೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞರೂ, ಸ್ವಾನುಷ್ಠಾನಪರರೂ, ಸ್ಥಿರರೂ, ಆದ ಸರ್ವರೂ ಮಹಾ ಪ್ರಳಯದ ವರೆಗೂ ಸರ್ವಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವರು.

೩೩-೩೪. ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಲ್ಲಿ ದರ್ಪವೂ, ಧೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮವೂ, ತುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವೂ, ಪುಷ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ಲಾಭವೂ, ಮೇಧೆಯಲ್ಲಿ

ಬುದ್ಧೇರ್ಭೋಧ ಸುತಶ್ಚಾಪಿ ಅಪ್ರಮಾದಶ್ಚ ತಾವುಭೌ ।
ಲಜ್ಜಾಯಾ ವಿನಯಃ ಪುತ್ರೋ ವ್ಯವಸಾಯೋ ವಪುಃ ಸುತಃ ॥ ೩೫ ॥

ಕ್ಷೇಮಃ ಶಾಂತಿ ಸುತಶ್ಚಾಪಿ ಸುಖಂ ಸಿದ್ಧೇರ್ವ್ಯಜಾಯತ ।
ಯಶಃ ಕೀರ್ತೇ ಸುತಶ್ಚಾಪಿ ಇತ್ಯೇತೇ ಧರ್ಮಸೂನವಃ ॥ ೩೬ ॥

ಕಾಮಸ್ಯ ಹರ್ಷಃ ಪುತ್ರೋ ನೈ ದೇವ್ಯಾರತ್ಯಾ ವ್ಯಜಾಯತ ।
ಇತ್ಯೇಷ ನೈ ಸುಖೋದಕರ್ಕಃ ಸರ್ಗೋ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಕೀರ್ತಿತಃ ॥ ೩೭ ॥

ಜಜ್ಞೇ ಹಿಂಸಾತ್ವಧರ್ಮಾ ದ್ವೈ ನಿಕ್ಯತಿಶ್ಚಾನ್ಯತಾ ವುಭೌ ।
ನಿಕ್ಯತ್ಯಾನ್ಯತಯೋರ್ಜಜ್ಞೇ ಭಯಂ ನರಕ ಏನ ಚ ॥ ೩೮ ॥

ಮಾಯಾ ಚ ವೇದನಾ ಚಾಪಿ ಮಿಥುನದ್ವಯ ಮೇ ತಯೋಃ ।
ಭಯಾ ಜ್ಞಜ್ಞೇಽಥ ಸಾಮಾಯಾ ಮೃತ್ಯುಂ ಭೂತಾಪಹಾರಿಣಂ ॥ ೩೯ ॥

ಶೃತವೂ, ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ನಯ ದಂಡ ಮತ್ತು ಸಮಯವೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೂ, ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನವೂ, ಲಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಯವೂ, ವಪುವಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯವೂ ಜನಿಸಿದವು.

೩೬. ಶಾಂತಿಗೆ ಕ್ಷೇಮನೆಂಬ ಮಗನೂ, ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸುಖವೂ, ಕೀರ್ತಿಗೆ ಯಶಸ್ಸೂ, ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮನ ಪುತ್ರರಾಗಿರುವರು.

೩೭. ಕಾಮನಿಗೆ ರತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಖಕರವಾದ ಧರ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೩೮-೪೦. ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಯತಿ, ಅನ್ಯತನೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ನಿಕ್ಯತಿ, ಅನ್ಯತಗಳಿಗೆ ಭಯ, ನರಕವೆಂಬ ಇಬ್ಬರೂ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾಯಾ, ವೇದನೇ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಭಯದಿಂದ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂತಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಮೃತ್ಯುವು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಕೌರವನಿಂದ ವೇದನೆ

ವೇದಾನಾಯಾಸ್ತತಶ್ಚಾಪಿ ದುಃಖಂ ಜಜ್ಞೇಥ ರೌರವಾತ್ |

ಮೃತ್ಯೋರ್ವಾಧಿ ಜ್ವರಾಶೋಕಾಃ ಕ್ರೋಧೋ ಸೂರ್ಯಾಚ ಜಜ್ಞಿರೇ |

ದುಃಖಾಂತರಾ ಸ್ಮೃತಾಹ್ಯೇತೇ ಸರ್ವೇ ಚಾ ಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಾಃ || ೪೦ ||

ತೇಷಾಂ ಭಾರ್ಯಾಸ್ತಿ ಪುತ್ರೋವಾ ತೇ ಸರ್ವೇ ನಿಧನಾ ಸ್ಮೃತಾಃ |

ಇತ್ಯೇಷತಾನುಸಃ ಸರ್ಗೋ ಜಜ್ಞೇ ಧರ್ಮನಿಯಾನುಕಃ || ೪೧ ||

ಪ್ರಜಾ ಸೃಜೇತಿ ನ್ಯಾದಿಷ್ಟೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ನೀಲಲೋಹಿತಃ |

ಸೋಭಿದ್ಧಾಯ ಸತೀಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ನಿರ್ಮಮೇ ಹ್ಯಾತ್ಮಸಂಭವಾ || ೪೨ ||

ನಾಧಿಕಾನ್ಮಚ ಹೀನಾಂ ಸ್ತಾ ಮಾನಸಾನಾತ್ಮನಃ ಸಮಾ ||

ಸಹಸ್ರಂ ಹಿ ಸಹಸ್ರಾಣಾ ಮಸೃಜತ್ ಕೃಮಿನಾಸಸಾ

ತುಲ್ಯಾಶ್ಚೈವಾತ್ಮನಃ ಸರ್ವೇ ರೂಪತೇಚೋಬಲಶ್ಚತೈಃ || ೪೩ ||

ಯಲ್ಲಿ ದುಃಖವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ವ್ಯಾಧಿ, ಜ್ವರ, ಶೋಕ, ಕ್ರೋಧ, ಅಸೂರ್ಯ, ಇವುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಅಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ಇವೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖಾಂತರಗಳೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೪೦. ಅವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯರೂ, ಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಿಧನನಾಮಕರಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿರುವರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಾನುಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಯಮನೇ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವನು.

೪೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡೆಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅವಳ ಮೂಲಕ ಅಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೪೨. ಆ ಮಕ್ಕಳು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧಿಕರೂ, ಹೀನರೂ ಆಗದೇ ರೂಪ, ತೇಜಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನ, ಬಲ ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮರೂ, ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯಾಕರೂ, ಮಾನಸಪುತ್ರರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

ಪಿಂಗಳಾರ್ ಸನ್ನಿಷಂಗಾಂಶ್ಚ ಸಕಪರ್ದಾರ್ ವಿಲೋಹಿತಾರ್ |
ವಿನಾಸಾರ್ ಹರಿಕೇಶಾಂಶ್ಚ ದೃಷ್ಟಿಘ್ನಾಂಶ್ಚ ಕಸಾಲಿನಃ || ೪೪ ||

ಬಹುರೂಪಾರ್ ನಿರೂಪಾಂಶ್ಚ ವಿಶ್ವರೂಪಾಂಶ್ಚ ರೂಪಿಣಃ |
ರಥಿನೋ ವರ್ಮಿಣಶ್ಚೈವ ಧರ್ಮಿಣಶ್ಚ ವರೂಥಿನಃ || ೪೫ ||

ಸಹಸ್ರಶತಬಾಹೂಂಶ್ಚ ದಿನ್ಯಾರ್ ಭೌಮಾಂತರಿಕ್ಷಗಾರ್ |
ಸ್ಥೂಲಶೀರ್ಷಾನಷ್ಟ ದಂಷ್ಟ್ರಾ ನುದ್ವಿಜಿಹ್ವಾಂ ಸ್ತ್ರೀಲೋಚನಾರ್ || ೪೬ ||

ಅನ್ನಾದಾರ್ ಪಿಶಿತಾದಾಂಶ್ಚ ಆಜ್ಯಸಾರ್ ಸೋಮಸಾಂ ಸ್ತಥಾ |
ಮೇದಸಾಂಶ್ಚಾತಿ ಕಾಯಾಂಶ್ಚ ಶಿತಿಕಂಠೋಗ್ರಮನ್ಯವಃ || ೪೭ ||

ಸೋಪಾಸಂಗತಲಕ್ರಾಂಶ್ಚ ಧನ್ವಿನೋ ಹ್ಯುಪವರ್ಮಿಣಃ |
ಅಸೀನಾರ್ ಧಾವತಶ್ಚೈವ ಜೃಂಭಿನಶ್ಚೈವ ಧಿಷ್ಠಿತಾರ್ || ೪೮ ||

ಅಧ್ಯಾಪಿನೋಽಥ ಜಪತೋ ಯುಂಜತೋಽಧ್ಯಾಯತಸ್ತಥಾ |
ಜ್ವಲತೋ ವರ್ಷತಶ್ಚೈವ ದ್ಯೋತಮಾನಾರ್ ಪ್ರಧೂಪಿತಾರ್ || ೪೯ ||

೪೪-೫೯. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟರಾದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪಿಂಗಳಬಣ್ಣವುಳ್ಳವರೂ, ಬತ್ತಳಿಕೆ ಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಜಟಾಧಾರಿಗಳೂ, ಕೆಂಪುಬಣ್ಣವುಳ್ಳವರೂ, ದಿಗಂಬರರೂ, ಕಪಿಕೇಶಿಗಳೂ, ದೃಷ್ಟಿನಾಶಕರೂ, ಕಸಾಲಧಾರಿಗಳೂ, ಬಹುರೂಪಿಗಳೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಿಗಳೂ, ಕುರೂಪಿಗಳೂ, ಸುರೂಪಿಗಳೂ, ರಥಿಗಳೂ, ಕವಚಧಾರಿಗಳೂ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೂ, ಸೈನ್ಯಸಹಿತರೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಭುಜವುಳ್ಳವರೂ, ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂಮಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷಗಾಮಿಗಳೂ, ಸ್ಥೂಲತಲೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಎಂಟುಹಲ್ಲು, ಎರಡುನಾಲಗೆ, ಮೂರುಕಣ್ಣು ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಅನ್ನ, ಮಾಂಸ, ತುಪ್ಪ, ಸೋಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ಅತಿಕಾಯರೂ, ಶಿತಿಕಂಠರೂ, ಭಯಂಕರರೂ, ಬತ್ತಳಿಕೆ, ಚೀಲಧನುಸ್ಸು ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಅನಂತಕವಚವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕೂಡುತ್ತಲೂ, ಓಡುತ್ತಲೂ, ಆಕಳಿಸುತ್ತಲೂ, ನಿಲ್ಲುತ್ತಲೂ, ಅಧ್ಯಯನ, ಜಪ, ತಪ, ಯೋಗ, ಧ್ಯಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುವರು. ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಬೆಂಕಿ, ಮಳೆ, ಪುಕಾಶ, ಧೂಮ ಇವುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುವರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಬುದ್ಧರೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠರೂ, ಶುಭದರ್ಶಿಗಳೂ, ನೀಲ

ಬುದ್ಧಾರ್ಥ ಬುದ್ಧತಮಾಂಶ್ಚೈವ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಾರ್ಥ ಶುಭದರ್ಶನಾರ್ಥ ।
ನೀಲಗ್ರೀವಾರ್ಥ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಾರ್ಥ ಸರ್ವಾಂಶ್ಚಾಥ ಹೃಪಾಚರಾರ್ಥ ॥ ೫೦ ॥

ಅದೃಶ್ಯಾರ್ಥ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮಹಾಯೋಗಾರ್ಥ ಮಹಾಜಸಃ ।
ರುದತೋ ದ್ರವತ್ತ್ವೈವ ಏವಂ ಯುಕ್ತಾರ್ಥ ಸಹಸ್ರಶಃ ।
ಅಸಾತಯಾನಾನಸ್ಯಜತ್ ರುದ್ರರೂಪಾರ್ಥ ಸುರೋತ್ತಮಾರ್ಥ ॥ ೫೧ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರವೀದೇತಾರ್ಥ ಮಾಸ್ರಾಕ್ಷೀರೀದೃಶೀಃ ಪ್ರಜಾಃ ।
ಸೃಷ್ಟವ್ಯಾನಾತ್ಮನಸ್ತುಲ್ಯಾಃ ಪ್ರಜಾನ್ಯೈವಾದಿಕಾಸ್ತಸ್ಯಯಾ ।
ಅನ್ಯಾಸ್ಯಜತ್ವಂ ಭದ್ರಂತೇ ಸ್ಥಿತೋ ಹಂತಂ ಸ್ಯಜ ಪ್ರಜಾಃ ॥ ೫೨ ॥

ಏತೇ ಯೇ ವೈ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿರೂಪಾ ನೀಲಲೋಹಿತಾಃ ।
ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಾಂ ಸಹಸ್ರಂತು ಆತ್ಮನೋಪಮ ನಿಶ್ಚಿತಾಃ ॥ ೫೩ ॥

ಕಂಠರೂ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಿಗಳೂ, ರಾತ್ರಿಂಚರರೂ, ಸರ್ವರ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರರೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೂ, ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಅಳುತ್ತಲೂ, ಓಡುತ್ತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಾನರೂ, ಸುರೋತ್ತಮರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈಶ್ವರನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೫೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ, “ ನೀನು ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಸಮಾನರೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಾರದು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವೆನು. ಯೋಗ್ಯರೂ, ಸಾಧುಗಳೂ ಆದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸೆಂದು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು ”

೫೩-೫೫. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ವಿರೂಪರೂ, ನೀಲಲೋಹಿತರೂ, ನನಗೆ ಸಮಾನರೂ, ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯಾಕರೂ ಮತ್ತು ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರೂ ಆದ ಈ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರನಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವರು. ಈ ರುದ್ರನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಇವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಶತರುದ್ರನಾಮ ದಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞ ಭೋಕ್ತೃತ್ವದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ

ಏತೇ ದೇವಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ರುದ್ರಾನಾಮು ಮಹಾಬಲಾಃ ।

ಸೃಥಿನ್ಯಾನುಂತರಿಕ್ಷೇ ಚ ರುದ್ರನಾಮ್ನಾ ಪ್ರತಿಶೃತಾಃ

॥ ೫೪ ॥

ಶತರುದ್ರಸಮಾಮ್ನಾ ತಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಹ ಯಜ್ಞಿಯಾಃ ।

ಯಜ್ಞಭಾಜೋ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸರ್ವೇದೇವಯುಗೈಃಸಹ

॥ ೫೫ ॥

ಮನ್ವಂತರೇಷು ಯೇ ದೇವಾಃ ಭವಿಷ್ಯಂತೀಹ ಛಂದಜಾಃ ।

ತೈಃ ಸಾರ್ಥಮಿಾಜ್ಯಮಾನಾಸ್ತೇ ಸ್ಥಾಸ್ಯಂತೀಹ ಯುಗಕ್ಷಯಾತ್

॥ ೫೬ ॥

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹಾದೇವೇನ ಧೀಮತಾ ।

ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ತದಾಭೀಮಂ ಹೃಷ್ಯಮಾಣಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ

॥ ೫೭ ॥

ಏವಂ ಭವತು ಭದ್ರಂತೇ ಯಥಾ ತೇ ವ್ಯಾಹೃತಂ ಪ್ರಭೋ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಮನುಜ್ಞಾತೇ ಸದಾ ಸರ್ವಮಭೂತ್ಕಿಲ

॥ ೫೮ ॥

ಪ್ರಳಯಕಾಲಪರ್ಯಂತವಾಗಿಯೂ, ಯಜ್ಞಭೋಕ್ತೃಗಳಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುವರೆಂದು ಈಶ್ವರನು ಹೇಳಿದನು.

೫೬. ಅವರು ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಜನ್ಮರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೂ ಅವರ ಸಂಗಡಲೇ ವಾಸಿಸುವರು.

೫೭. ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಪ್ರೀತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಭಯಪ್ರದನಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಇಂತೆಂದನು.

೫೮. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಈಶ್ವರನೇ, “ ನೀನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ” ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಲು ಅವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುವು.

ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ದೇವೇಶೋ ನಪ್ರಾಸೂಯತನ್ಯ ಪ್ರಜಾಃ ।

ಉರ್ಧ್ವರೇತಾಃ ಸ್ಥಿತಃ ಸ್ಥಾಣುರ್ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ॥

ಯಸ್ಮಾಚ್ಛೋಕ್ತಂ ಸ್ಥಿತೋ ಸ್ಥೀತೀತತಃ ಸ್ಥಾಣುರಿತಿ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೫೯ ॥

ಜ್ಞಾನಂ ವೈರಾಗ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ತಪಃ ಸತ್ಯಂ ಕ್ಷಮಾ ಧೃತಿಃ ।

ಸ್ರಷ್ಟೃತ್ವನಾತ್ಮಸಂಬೋಧ ಸ್ವಧಿಷ್ಠಾತ್ವತ್ಸಮೇನ ಚ ।

ಅಥ ಯಾನಿ ದಶೈತಾನಿ ನಿತ್ಯಂ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಶಂಕರೇ ॥ ೬೦ ॥

ಸರ್ವಾ ದೇವಾ ಋಷೀಂಶ್ಚೈವ ಸಮೇತಾನಸುರೈಃ ಸಹ ।

ಅತ್ಯೇತಿ ತೇಜಸಾ ದೇವೋ ಮಹಾದೇವಸ್ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೬೧ ॥

ಅತ್ಯೇತಿ ದೇವಾನೈಶ್ವರ್ಯಾದ್ಬಲೇನ ಚ ಮಹಾಸುರಾಃ ।

ಜ್ಞಾನೇನ ಚ ಮುನೀ ಸರ್ವಾ ಯೋಗಾದ್ಭೂತಾನಿ ಸರ್ವತಃ ॥ ೬೨ ॥

೫೯. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ದೇವೇಶನಾದ ಈಶ್ವರನು ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಸ್ಥಾಣುವಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನೂ, ಆಗಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಅಚಲನಾಗಿದ್ದನು. ಹಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ಥಾಣುವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

೬೦. ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ತಪಸ್ಸು, ಸತ್ಯ, ಕ್ಷಮಾ, ಧೃತಿ, ಸ್ರಷ್ಟೃತ್ವ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯವೆಂಬ ಈ ಹತ್ತು ಗುಣಗಳು ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು.

೬೧. ಯಾವ ಈಶ್ವರನು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಮಸ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಋಷಿಗಳು, ಅಸುರರು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತಾನೋ, ಅದ ರಿಂದ ಅವನು ಮಹಾದೇವನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು.

೬೨. ಪರಮೇಶ್ವರನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಅಸುರರನ್ನು ಬಲದಿಂದಲೂ, ಮುನಿಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳನ್ನು ಯೋಗ ಬಲದಿಂದಲೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿರುವನು.

॥ ಋಷಯ ಊಚುಃ ॥

ಯೋಗಂ ತಪಶ್ಚ ಸತ್ಯಂಚ ಧರ್ಮಂ ಚಾಪಿ ಮಹಾಮುನೇ ।

ಮಾಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಾಧನಂ ಚ ಪ್ರಚಕ್ಷ್ಮ ನಃ

॥ ೬೩ ॥

ಯೇನ ಯೇನ ಚ ಧರ್ಮೇಣ ಗತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ನೈ ದ್ವಿಜಾಃ ।

ತತ್ಸರ್ವಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಯೋಗಂ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಪ್ರಭೋ

॥ ೬೪ ॥

॥ ವಾಯುರುನಾಚ ॥

ಪಂಚ ಧರ್ಮಾಃ ಪುರಾಣೇ ತು ರುದ್ರೇಣ ಸಮುದಾಹೃತಾಃ ।

ಮಾಹೇಶ್ವರ್ಯಂ ಯಥಾಪ್ರೋಕ್ತಂ ರುದ್ರೈರಕ್ಷಿಪ್ಯ ಕರ್ಮಭಿಃ

॥ ೬೫ ॥

ಆದಿತ್ಯೈರ್ವಸುಭಿಃ ಸಾಧ್ಯೈರಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವಶಃ ।

ಮರುದ್ಭಿರ್ಭಗುಭಿಶ್ಚೈವ ಯೇಚಾನ್ಯೇ ವಿಬುಧಾಲಯಾಃ

॥ ೬೬ ॥

ಯಮಶುಕ್ರ ಪುರೋಗೈಶ್ಚ ಪಿತೃಕಾಲಾಂತಕೈ ಸ್ತಥಾ ।

ಏತೈಶ್ಚಾನ್ಯೈಶ್ಚ ಬಹುಭಿಶ್ಚೇ ಧರ್ಮಾಃ ಪರ್ಯುಸಾಸಿತಾಃ

॥ ೬೭ ॥

೬೩. ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು :—ಎಲೈ, ಸೂತರೇ, ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ, ತಪಸ್ಸು, ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಇವುಗಳನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

೬೪. ಎಲೈ ದೇವನೇ, ಯಾವ ಯಾವ ಧರ್ಮಚರಣೆಯಿಂದ ವಿಪ್ರರು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರೋ ಅಂತಹ ಧರ್ಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮಹೇಶ್ವರನ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮವನ್ನೂ ಕೇಳಲು ನಾನು ಬಯಸುತ್ತೇನೆಂದನು.

೬೫. ರುದ್ರದೇವನು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

೬೬-೬೭. ಆದಿತ್ಯರು, ವಸುಗಳು, ಸಾಧ್ಯರು, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು, ಮರುತ್ತಗಳು, ಭೃಗು, ಯಮ, ಶುಕ್ರ, ಪಿತೃ, ಕಾಲಾಂತಕರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವಾಸಿಗಳೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾಕರೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮರು ಆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರು.

ತೇ ವೈ ಪ್ರಕ್ಷೀಣಕರ್ಮಾಣಃ ಶಾರದಾಂಬರನಿರ್ಮಲಾಃ ।

ಉಪಾಸತೇ ಮುನಿಗಣಾಃ ಸಂಧಾಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಿ

॥ ೬೮ ॥

ಗುರುಪ್ರಿಯ ಹಿತೇ ಯುಕ್ತಾ ಗುರೂಣಾಂ ವೈ ಪ್ರಿಯೇಷ್ವರಾಃ ।

ವಿಮುಚ್ಯ ಮಾನುಷಂ ಜನ್ಮ ನಿಹರಂತಿ ಚ ದೇವವತ್

॥ ೬೯ ॥

ಮಹೇಶ್ವರೇಣ ಯೇ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಪಂಚ ಧರ್ಮಾಃ ಸನಾತನಾಃ ।

ತಾ ಸರ್ವಾ ಕ್ರಮಯೋಗೇನ ಉಚ್ಯಮಾನ್ವಾ ನಿಬೋಧತ

॥ ೭೦ ॥

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸ್ತಥಾ ಧ್ಯಾನಂ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೋಽಥ ಧಾರಣಾ ।

ಸ್ಥಿರಣಂ ಚೈವ ಯೋಗೇರ್ಹಿತೈಃ ಪಂಚಧರ್ಮಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ

॥ ೭೧ ॥

ತೇಷಾಂ ಕ್ರಮ ವಿಶೇಷೇಣ ಲಕ್ಷಣಂ ಕಾರಣಂ ತಥಾ ।

ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತಥಾ ತತ್ತ್ವಂ ಯಥಾ ರುದ್ರೇಣ ಭಾಷಿತಂ

॥ ೭೨ ॥

೬೮. ನಷ್ಟವಾದ ಕರ್ಮಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಶರತ್ಕಾಲದ ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿರ್ಮಲರೂ ಆದ ಮುನಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವರು.

೬೯. ಗುರುಗಳ ಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತರೂ, ಮತ್ತು ಅವರ ಹಿತಾಪೇಕ್ಷಿಗಳೂ, ಆದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಸರ್ವದಾ ಆಚರಿಸುವರು.

೭೦. ಮಹೇಶ್ವರನು ಯಾವ ಸನಾತನಗಳಾದ, ಪಂಚಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವನೋ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಆ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

೭೧. ಈ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಧ್ಯಾನ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧಾರಣ, ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರಣವೆಂಬ ಐದು ಧರ್ಮಗಳು ಉಕ್ತಗಳಾಗಿವೆ.

೭೨. ಆ ಪಂಚ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಈಶ್ವರನು ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗತಿಶ್ಚಾಪಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಯಾಮ ಉಚ್ಯತೇ ।

ಸ ಚಾಪಿ ತ್ರಿವಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಮಂದೋ ಮಧ್ಯೋತ್ತಮಸ್ತಥಾ ॥ ೭೩ ॥

ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಚ ನಿರೋಧಸ್ತು ಸ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಸಂಜ್ಞಿತಃ ।

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪ್ರಮಾಣಂ ತು ಮಾತ್ರಾ ವೈ ದ್ವಾದಶ ಸ್ಕೃತಾಃ ॥ ೭೪ ॥

ಮಂದೋ ದ್ವಾದಶ ಮಾತ್ರಸ್ತು ಉದ್ಘಾತಾ ದ್ವಾದಶ ಸ್ಕೃತಾಃ ।

ಮಧ್ಯಮಶ್ಚ ದ್ವಿರುದ್ಘಾತಶ್ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಮಾತ್ರಿಕಃ ॥ ೭೫ ॥

ಉತ್ತಮಸ್ತು ತ್ರಿರುದ್ಘಾತೋ ಮಾತ್ರಾಃ ಷಟ್ ತ್ರಿಂಶದುಚ್ಯತೇ ।

ಸ್ವೇದಕಂಪ ವಿಷಾದಾನಾಂ ಜನನೋ ಹ್ಯುತ್ತಮ ಸ್ಕೃತಃ ॥ ೭೬ ॥

೭೩. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಸಂಚಾರದ ಅಳತೆಯಾಗಿದೆ. ಅದೂ ಕೂಡ, ಮಂದ, ಮಧ್ಯಮ, ಉತ್ತಮವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದೆ.

೭೪. ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದರ ಪ್ರಮಾಣವಾದರೋ, ಹನ್ನೆರಡು ಮಾತ್ರೆಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆಯೆಂದರೆ ರೆಪ್ಪೆಯ ನಿರ್ಮೇಷೋನ್ಮೇಷಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. (ಹನ್ನೆರಡು ನಿರ್ಮೇಷೋನ್ಮೇಷಗಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ, ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ತಡೆಯುವುದೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು.

೭೫. ಹನ್ನೆರಡುಸಾರಿ ರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಕಾಲದವರೆಗೂ ಪ್ರಾಣ ನಿರೋಧಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮಂದಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆಂತಲೂ ಅಥವಾ ಉದ್ಘಾತ ವೆಂತಲೂ ಸಂಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಮಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕುಮಾತ್ರೆ ಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಉದ್ಘಾತವೆಂದೂ ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟು.

೭೬. ಉತ್ತಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ಕೆ ಮೂರು ಉದ್ಘಾತಗಳಿರಬೇಕು ಎಂದರೆ ಮೂವತ್ತಾರು ಮಾತ್ರಾಕಾಲಗಳು ಪ್ರಾಣನಿರೋಧಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತರ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಬೆವರು, ಕಂಪ ಮತ್ತು ದುಃಖ ಇವುಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವು.

ಇತ್ಯೇತತ್ತ್ರಿವಿಧಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ।

ಪ್ರಮಾಣಂ ಚ ಸಮಾಸೇನ ಲಕ್ಷಣಂ ಚ ನಿಬೋಧತ

॥ ೨೭ ॥

ಸಿಂಹೋವಾ ಕುಂಜರೋ ವಾಪಿ ತಥಾನೋವಾ ಮೃಗೋ ವನೇ ।

ಗೃಹೀತಃ ಸೇವಮಾನಸ್ತು ಮೃದುಃ ಸಮುಪೇಜಾಯತೇ

॥ ೨೮ ॥

ತಥಾ ಪ್ರಾಣೋ ದುರಾಧರ್ಷಃ ಸರ್ವೇಷಾಮಕೃತಾತ್ಮನಾಂ ।

ಯೋಗತಃ ಸೇವ್ಯಮಾನಸ್ತು ಸ ಏವಾಭ್ಯಾಸತೋ ವ್ರಜೇತ್

॥ ೨೯ ॥

ಸ ಚೈವ ಹಿ ಯಥಾ ಸಿಂಹಃ ಕುಂಜರೋ ವಾಪಿ ದುರ್ಬಲಃ ।

ಕಾಲಾಂತರವಶಾದ್ಬೋಗಾತ್ ಗಮ್ಯತೇ ಪರಿಮರ್ದನಾತ್

॥ ೩೦ ॥

ಪರಿಧಾಯ ಮನೋ ಮಂದಂ ವಶ್ಯತ್ವಂ ಚಾಧಿಗಚ್ಛತಿ ।

ಪರಿಧಾಯ ಮನೋ ದೇವಂ ತಥಾ ಜೀವತಿ ಮಾರುತಃ

॥ ೩೧ ॥

೨೭. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ಕೆ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವೆನು. ಕೇಳಿರಿ.

೨೮. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಿಂಹ, ಗಜ ಮತ್ತು ಇತರ ದುಷ್ಟವೃಗಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಿದರೆ ಅವು ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

೨೯. ಅದರಂತೆ ಅಜತೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶ್ಯವಾಗದ ಈ ಪ್ರಾಣವು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುವುದು.

೩೦. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಬಲಗಳಾದ ಆನೆ, ಸಿಂಹ, ನೊಂದಲಾದ ದುಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುತಂದು ಅಭ್ಯಾಸಮೂಲಕ, ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಮರ್ದನದಿಂದಲೂ, ಅವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೩೧. ಮನಸ್ಸು ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಸಂಚಾರಮಾಡುವದಾದರೂ, ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಹೇಗೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಣವಾಯುವೂ ಕೂಡ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಅವನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ವಶ್ಯತ್ವಂ ಹಿ ಯಥಾವಾಯುರ್ಗಚ್ಛತೇ ಯೋಗಮಾಸ್ಥಿತಃ ।

ತದಾ ಸ್ವಚ್ಛಂದತಃ ಪ್ರಾಣಂ ನಯತೇ ಯತ್ರ ಚೇಚ್ಛತಿ ॥ ೮೨ ॥

ಯಥಾ ಸಿಂಹೋ ಗಜೋ ವಾಪಿ ವಶ್ಯತ್ವಾದವತಿಷ್ಠತೇ ।

ಅಭಯಾಯ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಮೃಗೇಭ್ಯಃ ಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ ॥ ೮೩ ॥

ಯಥಾ ಪರಿಚಿತಶ್ಚಾಯಂ ವಾಯುರ್ವೈ ವಿಶ್ವತೋ ಮುಖಃ ।

ಪರಿಧ್ಯಾಯಮಾನಃ ಸಂರುದ್ಧಃ ಶರೀರೇ ಕಿಲ್ಮಿಷಂ ದಹೇತ್ ॥ ೮೪ ॥

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಯುಕ್ತಸ್ಯ ನಿಪ್ರಸ್ಯ ನಿಯತಾತ್ಮನಃ ।

ಸರ್ವೇ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸತ್ವಸ್ಥಶ್ಚೈವ ಜಾಯತೇ ॥ ೮೫ ॥

ತಪಾಂಸಿ ಯಾನಿ ತಸ್ಯಂತೇ ವ್ರತಾನಿ ನಿಯಮಾಶ್ಚ ಯೇ ।

ಸರ್ವಯಜ್ಞ ಫಲಂ ಚೈವ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಶ್ಚ ತತ್ಸಮಃ ॥ ೮೬ ॥

೮೨. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಪುರುಷನು. ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ವಾಯು ನಿರೋಧಮಾಡಿ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ತನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಆ ವಾಯು ಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಲ್ಲನು.

೮೩. ಸಿಂಹ, ಗಜ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟವೃಗಗಳು ಪುರುಷನಿಗೆ ವಶವಾದರೆ ಅವುಗಳಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸರ್ವವೂ ವಶವಾಗುವುವು.

೮೪. ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವ ವಾಯುವನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಅಭ್ಯಾಸ ದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿರೋಧಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹಗತವಾದ ಸಕಲ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ.

೮೫. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ನಿರತನೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವನೂ, ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳೂ, ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸತ್ತರೂಪದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ನಾಗಿ ಇರುವನು.

೮೬. ತಪಸ್ಸು, ವ್ರತ, ನಿಯಮ, ಸರ್ವಯಜ್ಞ ಇವುಗಳಿಂದ ಯಾವ ಮಹಾ ಫಲಗಳು ಲಭಿಸುವುವೋ, ಅಂತಹ ಫಲಗಳು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ.

ಅಜ್ಞಿಂದುಂಯಃ ಕುಶಾಗ್ರೇಣ ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ಸಮಶ್ನುತೇ |

ಸಂವತ್ಸರ ಶತಂ ಸಾಗ್ರಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಶ್ಚ ತತ್ಸಮಃ

|| ೮೭ ||

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈರ್ಧರ್ಮೋದ್ದೇಷಾರ್ಥಾ ಧಾರಣಾಭಿಶ್ಚ ಕಿಲ್ಮಿಷಂ |

ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೇಣ ವಿಷಯಾರ್ಥಾ ಧ್ಯಾನೇನಾನೀಶ್ವರಾರ್ಥ ಗುಣಾರ್ಥ

|| ೮೮ ||

ತಸ್ಮಾದ್ಭ್ಯುಕ್ತಃ ಸದಾಯೋಗೀ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪರೋಭವೇತ್ |

ಸರ್ವಪಾಪವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಗಚ್ಛತಿ

|| ೮೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ನಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಮನ್ವಂತರಾದಿ
ವರ್ಣನಂ ನಾನು ದಶನೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೮೭. ಮಾಸೋಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಸಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯ ತುದಿ
ಯಲ್ಲಿರುವ ಜಲಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಕುಡಿದುಕೊಂಡು, ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸು
ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದೋ, ಅಂತಹ ಫಲವು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ
ದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

೮೮. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳಿಂದ ದೋಷಗಳನ್ನೂ, ಧಾರಣೆಗಳಿಂದ ಪಾಪ
ಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರಾಕೃತ
ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ದಹಿಸಬೇಕು (ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು).

೮೯. ಅದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಸದಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪರನಾಗಬೇಕು.
ಅದರಿಂದ ಸರ್ವಪಾಪವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಹೀಗೆ ನಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮನ್ವಂತರ ವರ್ಣನವೆಂಬ
ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮೊದಲು ತಮೋಗುಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಹಿಂಸಾ ಶೋಕರೂಪವಾದ ಮಿಥುನವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದನು. ಆ ತಮೋಮಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಮಾಡಿ, ಒಂದರಿಂದ ಮಹಾಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆದು, ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಶತರೂಪಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವಳಾದರೋ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು. ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ವಿರಾಡ್ರೂಪೋ ತ್ವತ್ತಿಯಾಗಿ ವೈರಾಜಕಸೃಷ್ಟಿ ಎನಿಸಿತು. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವ್ರತ, ಉತ್ತಾನಪಾದರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷನಿಗೂ, ಆಕೂತಿಯನ್ನು ರುಚಿಗೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕಜನ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಈಶ್ವರನು ತನಗೆ ಸಮಾನರೂಪರಾದ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಯೋಗ, ತಪಸ್ಸು, ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಯೋಗಿಗಳು ಸರ್ವಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ನಿತ್ಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಎಂಬೀ ವಿಷಯಗಳೇ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯುಪುರಾಣಂ

ಏಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುನಾಚ ||

ಏಕಂ ಮಹಾಂತಂ ದಿವಸಮಹೋರಾತ್ರಮಥಾಪಿ ನಾ |
ಅರ್ಧಮಾಸಂ ತಥಾ ಮಾಸಮಯನಾಬ್ದ ಯುಗಾನಿ ಚ || ೧ ||

ಮಹಾಯುಗ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಯುಷಯಸ್ತಪಸಿ ಸ್ಥಿತಾಃ |
ಉಪಾಸತೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಾಣಂ ದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ || ೨ ||

ಅತ ಊರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪ್ರಯೋಜನಂ |
ಫಲಂಚೈವ ವಿಶೇಷೇಣ ಯಥಾಹ ಭಗವಾ ಪ್ರಭುಃ || ೩ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧-೨. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು:—ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಋಷಿಗಳು ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ದಿವಸ, ಪಕ್ಷ, ಮಾಸ, ಅಯನ ವರ್ಷ ಯುಗ, ಮಹಾಯುಗಸಹಸ್ರ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ದಿವ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಣದೇವನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩. ಈಗ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ವಾಯುದೇವನು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನೋ ಅದೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು.

ಪ್ರಯೋಜನಾನಿ ಚತ್ವಾರಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸ್ಯ ವಿದ್ಧಿ ವೈ ।
ಶಾಂತಿಃ ಪ್ರಶಾಂತಿದೀಪ್ತಿಶ್ಚ ಪ್ರಸಾದಶ್ಚ ಚತುಷ್ಟಯಂ ॥ ೪ ॥

ಘೋರಾಕಾರ ಶಿನಾನಾಂತು ಕರ್ಮಣಾಂ ಫಲಸಂಭವಂ ।
ಸ್ವಯಂ ಕೃತಾನಿ ಕಾಲೇನ ಇಹಾಮುತ್ರ ಚ ದೇಹಿನಾಂ ॥ ೫ ॥

ಪಿತೃಮಾತೃಪ್ರದುಷ್ಟಾನಾಂ ಜ್ಞಾತಿಸಂಬಂಧಿ ಸಂಕರೈಃ ।
ಕ್ಷಪಣಂ ಹಿ ಕೃಷಾಯಾಣಾಂ ಪಾಪಾನಾಂ ಶಾಂತಿರುಚ್ಯತೇ ॥ ೬ ॥

ಲೋಭಮಾನಾತ್ಮಕಾನಾಂ ಹಿ ಪಾಪಾನಾಮಪಿ ಸಂಯಮಃ ।
ಇಹಾಮುತ್ರ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಪ್ರಶಾಂತಿಸ್ತಪ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೭ ॥

ಸೂರ್ಯೇಂದು ಗ್ರಹತಾರಾಣಾಂ ತುಲ್ಯಸ್ತು ವಿಷಯೋ ಭವೇತ್ ।
ಋಷೀಣಾಂ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಸಂಪದಾಂ ॥ ೮ ॥

೪. ಯೋಗಿಗಳು ಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಶಾಂತಿ, ದೀಪ್ತಿ, ಪ್ರಸಾದವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೫ ಮನುಷ್ಯರು ತಾವು ಮಾಡುವ ಘೋರ, ಮತ್ತು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ತರುವಾಯ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ತಾವೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವೂ, ದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದುಃಖವೂ ಉಂಟಾಗುವವು.

೬. ಪಿತೃ, ಮಾತೃ, ಜ್ಞಾತಿ, ಬಂಧು ಇವರ ದುಷ್ಟತನದ ಸಾಂಕರ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೭. ಲೋಭಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಪಿಗಳು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಸುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅವರು ಯೋಗ್ಯವೂ, ಶಾಂತಿರೂಪವೂ ಆದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೮. ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ ಮತ್ತು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರು, ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇವರಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂಚ ದರ್ಶನಂ ಸಾಂಪ್ರತಸ್ಯಚ |

ಬುದ್ಧಸ್ಯ ಸಮತಾಂ ಯಾಂತಿ ದೀಪ್ತಿಃ ಸ್ವಾತ್ಮಪ ಉಚ್ಯತೇ || ೯ ||

ಇಂದ್ರಿಯಾಣೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಂಶ್ಚ ಮನಃ ಪಂಚಚ ಮಾರುತಾನ್ |

ಪ್ರಸಾದಯತಿ ಯೇನಾಸೌ ಪ್ರಸಾದ ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಿತಃ || ೧೦ ||

ಇತ್ಯೇಷ ಧರ್ಮಃ ಪ್ರಥಮಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಶ್ಚ ತುರ್ವಿಧಃ |

ಸನ್ನಿ ಕೃಷ್ಣಫಲೋಜ್ಜೇಯಃ ಸದ್ಯಃ ಕಾಲಪ್ರಸಾದಜಃ || ೧೧ ||

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ |

ಆಸನಂಚ ಯಥಾತತ್ತ್ವಂ ಯುಂಜತೋ ಯೋಗಮೇವಚ || ೧೨ ||

ಓಂಕಾರಂ ಪ್ರಥಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ ಪ್ರಣಮ್ಯಚ |

ಆಸನಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಪದ್ಮಮರ್ಧಾಸನಂ ತಥಾ || ೧೩ ||

೯. ಯೋಗಿಗೆ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ, ಬುದ್ಧಿಯ ಶಾಂತಿಯೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶವೂ ಈ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.

೧೦. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳೂ, ಮನಸ್ಸು, ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳು ಇವು ಏತರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೧೧. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದವೇ ಮೊದಲನೆಯ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗತಕ್ಕ ಫಲವೇ ಪ್ರಸಾದಜನ್ಯವು. ಅಂದರೆ ಈ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಯೋಗಫಲಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ.

೧೨. ಈಗ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಸನಗಳನ್ನೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

೧೩-೧೫. ಯೋಗಿಯು ಮೊದಲು ಓಂಕಾರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನ, ಪದ್ಮಾಸನ, ಅರ್ಧಾಸನ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ

ಸಮಜಾನುರೇಕಜಾನುರುತ್ತಾನಃ ಸುಸ್ಥಿತೋಪಿಚ |

ಸಮೋ ದೃಢಾಸನೋ ಭೂತ್ವಾ ಸಂಹೃತ್ಯ ಚರಣಾವೃಭೌ || ೧೪ ||

ಸಂವೃತಾಸ್ಯೋಽವಬದ್ಧಾಪ್ತ ಉರೋವಿಷ್ಟಭ್ಯಜಾಗ್ರತಃ |

ಪಾಶ್ಚಿಭ್ಯಾಂ ವೃಷಣೇಭಾದ್ಯ ತಥಾಪ್ರಜನನಂ ತತಃ || ೧೫ ||

ಕಿಂಚಿದುನ್ನಾಮಿತಶಿರಾಃ ಶಿರೋ ಗ್ರೀವಾಂ ತಥೈವ ಚ |

ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ನಾಸಿಕಾಗ್ರಂ ಸ್ವಂ ದಿಶಶ್ಚಾನವಲೋಕಯೇ || ೧೬ ||

ತಮಃ ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯ ರಜಸಾ ರಜಃ ಸತ್ವೇನ ಚ್ಛಾದಯೇತ್ |

ತತಃ ಸತ್ವಸ್ಥಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಯೋಗಂ ಯುಂಜ್ಯಾ ಸಮಾಹಿತಃ || ೧೭ ||

ಇಂದ್ರಿಯಾಣೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಂಶ್ಚ ಮನಃ ಪಂಚ ಚ ಮಾರುತಾಃ |

ನಿಗ್ರಹ್ಯ ಸಮವಾಯೇನ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಮುಪಾಕ್ರಮೇತ್ || ೧೮ ||

ಕೊಂಡು ಎರಡು ನೊಳಕಾಲುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಒಂದು ಜಾನುವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಸ್ಥಿರನೂ, ದೃಢಾಸನೂ ಆಗಿ ಎರಡು ಚರಣಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಮುಖ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಎದೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಹಿಮ್ಮಡಿಗಳಿಂದ ಬೀಜಗಳನ್ನು, ಲಿಂಗವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೧೬-೧೮. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಕತ್ತು ತಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿಕೊಂಡು ನಾಸಿಕಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ನೋಡದೆಯೇ ರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ತಮಸ್ಸನ್ನೂ, ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ರಜೋಗುಣವನ್ನೂ ಆಚ್ಛಾದಿಸಿ ಸತ್ವರೂಪಿಯಾಗಿ ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಅವುಗಳ ವಿಷಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ, ಸಾಮಾಹಿಕವಾಗಿಯೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಯಸ್ತು ಪ್ರತ್ಯಾಹರೇತ್ ಕಾರ್ಮಾ ಕೂರ್ನೋಂಗಳಾನೀವ ಸರ್ವತಃ |

ತಥಾತ್ಮರತಿರೇಕಸ್ಥಃ ಪಶ್ಯತ್ಯಾತ್ಮಾನ ಮಾತ್ಮನಿ || ೧೯ ||

ಪೂರಯಿತ್ವಾ ಶರೀರಂತು ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಂ ಶುಚಿಃ |

ಆಕಂಠನಾಭಿಯೋಗೇನ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಮುಪಕ್ರಮೇತ್ || ೨೦ ||

ಕಲಾಮಾತ್ರಸ್ತು ವಿಜ್ಞೇಯೋ ನಿರ್ಮೇಷೋನೈಷ ಏವ ಚ |

ತಥಾ ದ್ವಾದಶಮಾತ್ರಸ್ತು ಪ್ರಾಣಯಾವೋ ವಿಧೀಯತೇ || ೨೧ ||

ಧಾರಣಾ ದ್ವಾದಶಾಯಾಮೋ ಯೋಗೋ ನೈ ಧಾರಣಾದ್ವಯಂ |

ತಥಾ ನೈ ಯೋಗಯುಕ್ತಶ್ಚ ಏಶ್ವರ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ |

ಪ್ರೇಕ್ಷತೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ಸ್ವತೇಜಸಾ | || ೨೨ ||

೧೯. ಆಮೆಯು ಅಂಗಗಳನ್ನು ಸಂಕೋಚಮಾಡುವಂತೆ ಯೋಗಿಯು ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಕೋಚಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ರಾಸು ಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೦. ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ನಾಭಿಯಿಂದ ಕಂಠದವರೆಗೂ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧರೂಪವಾದ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೧ ನಿರ್ಮೇಷೋನೈಷಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರೆಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಅಂತಹ ಹನ್ನೆರಡು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವಾಗುವುದು.

೨೨. ಹನ್ನೆರಡು ನಿಮಿಷಕಾಲ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಧಾರಣೆಯೆಂದೂ, ಆ ಧಾರಣಾದ್ವಯಗಳಿಗೆ ಯೋಗವೆಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಅಂತಹ ಯೋಗಯುಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಮತ್ತು ಆ ಯೋಗಿಯು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವನು.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಯುಕ್ತಸ್ಯ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ನಿಯತಾತ್ಮನಃ |
 ಸರ್ವೇ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಸತ್ಪದ್ಧಶ್ಚೈವ ಜಾಯತೇ || ೨೩ ||

ಏವಂ ನೈ ನಿಯತಾಹಾರಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪರಾಯಣಃ |
 ಜಿತ್ವಾ ಜಿತ್ವಾ ಸದಾ ಭೂಮಿಮಾರೋಹೇತ್ತು ಸದಾ ಮುನಿಃ || ೨೪ ||

ಅಜಿತಾ ಹಿ ಮಹಾಭೂಮಿದೋಷಾನುತ್ಪಾದಯೇದ್ವಹಾರ್ |
 ವಿನರ್ಧಯತಿ ಸಂನ್ಮೋಹಂ ನ ರೋಹೇದಜಿತಾಂ ತತಃ || ೨೫ ||

ನಾಲೇನ ತು ಯಥಾ ತೋಯಂ ಯಂತ್ರೇಣೈವ ಬಲಾನ್ವಿತಃ |
 ಆಪಿಬೇತ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ತಥಾ ವಾಯುಂ ಜಿತಶ್ರಮಃ || ೨೬ ||

ನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಹೃದಯೇ ಚೈವ ಕಂಠೇ ಉರಸಿ ಚಾನನೇ |
 ನಾಸಾಗ್ರೇ ತು ತಥಾ ನೇತ್ರೇ ಭ್ರೂವೋರ್ಮಧ್ಯೇಥ ಮೂರ್ಧನೀ || ೨೭ ||

೨೩. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಆದ ವಿಪ್ರನ ಸಕಲ ದೋಷಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಸತ್ಪದ್ಧತಿಯುಂಟಾಗುವನು.

೨೪. ಹೀಗೆ ನಿಯತಾಹಾರಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪರಾಯಣನೂ, ಆದ ಯೋಗಿಯು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಈ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು (ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುವನು).

೨೫. ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಿಗೆ ಭೂಮಿಯು ಮಹಾದೋಷವನ್ನು ಮತ್ತು ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಈ ಭೂಲೋಕದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ (ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳಿಗೆ) ಹೋಗಲಾರನು.

೨೬. ಶಕ್ತರಾದ ಪುರುಷರು ಯತ್ರಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಳಾಯಿಗಳ ಮೂಲಕ ನೀರನ್ನು ದೂರದಿಂದ ತಂದು ಹೇಗೆ ಬೀಕಾಗುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಯೋಗಿಗಳು ಪ್ರಾಣಾದಿವಾಯುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

೨೭-೨೮. ಯೋಗಿಯು ಪ್ರಾಣಾದಿವಾಯುಗಳನ್ನು ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ಕಂಠ, ಎದೆ, ಮುಖ, ನಾಸಾಗ್ರ, ನೇತ್ರ, ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ, ಮತ್ತು ಶಿರಸ್ಸು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಉರ್ಧ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಲಿಸ

ಕಿಂಚಿದೂರ್ಧ್ವಂ ಪರಸ್ಥಿಂಶ್ಚ ಧಾರಣಾ ಪರಮಾ ಸ್ತುತಾ ।
ಪ್ರಾಣಾಸಾನಸಮಾರೋಧಾತ್ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ ಸ ಕಥ್ಯತೇ ॥ ೨೮ ॥

ಮನಸೋ ಧಾರಣಾ ಚೈವ ಧಾರಣೇತಿ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ ।
ನಿವೃತ್ತಿರ್ನಿಷಯಾಣಾಂ ತು ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಸ್ತು ಸಂಜ್ಞಿತಃ ॥ ೨೯ ॥

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಮವಾಯೇ ತು ಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾದ್ಯೋಗಲಕ್ಷಣಾ ।
ತಯೋತ್ಪನ್ನಸ್ಯ ಯೋಗಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಂ ವೈ ಸಿದ್ಧಿಲಕ್ಷಣಂ ॥
ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತಃ ಸದಾ ಪಶ್ಯೇದಾತ್ಮಾನಂ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರವತ್ ॥ ೩೦ ॥

ಸತ್ವಸ್ಯಾನುಪಪತ್ತೌತು ದರ್ಶನಂತು ನವಿದ್ಯತೇ ।
ಅದೇಶಕಾಲಯೋಗಸ್ಯ ದರ್ಶನಂ ತು ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥ ೩೧ ॥

ಅಗ್ನಿಭ್ಯಾಶೇ ವನೇ ವಾಪಿ ಶುಷ್ಕಪರ್ಣಚಯೇ ತಥಾ ।
ಜಂತುವ್ಯಾಪ್ತೇ ಶ್ಮಶಾನೇ ವಾ ಜೀರ್ಣಗೋಷ್ಠೇ ಚತುಷ್ಪತೇ ॥ ೩೨ ॥

ದಂತೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ “ಧಾರಣೆ”ಯೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಾದಿನಾಯುನಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಗಿದೆ.

೨೯. ಹೀಗೆ ಮನೋನಿಗ್ರಹಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಧಾರಣೆಯಂತಲೂ ನಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ “ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೆಂತಲೂ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೩೦. ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳೂ, ಉಂಟಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ “ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ”ಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಯೋಗಕ್ಕೆ “ಧ್ಯಾನ”ವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನವಂತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲನು.

೩೧. ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯರಹಿತನೂ, ದೇಶಕಾಲಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನೂ ಆದ ಯೋಗಿಗೆ, ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೨-೩೪. ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು, ಅಗ್ನಿ ಯಸಮಾಪ, ವನ, ಒಣಗಿದ ಎಲೆಗಳ ಗುಂಪು, ದುಷ್ಟಸತ್ವಗಳಿರುವ ವನ, ಶ್ಮಶಾನ, ಜೀರ್ಣಗೋಷ್ಠ, ಚೌಕ, ಶಬ್ದ

ಸಶಬ್ದೇ ಸಭಯೇ ವಾಪಿ ಚೈತ್ಯವಾಲ್ಮೀಕಸಂಚಯೇ ।

ಉದಸಾನೇ ತಥಾ ನದ್ಯಾಂ ನ ಬಾಧಾತಃ ಕದಾಚನ

॥ ೩೩ ॥

ಕ್ಷುಧಾವಿಷ್ಟಸ್ತಥಾ ಪ್ರೀತೋ ನ ಚ ವ್ಯಾಕುಲಚೇತನಃ ।

ಯುಂಜೀತ ಪರಮಂ ಧ್ಯಾನಂ ಯೋಗೀ ಧ್ಯಾನಪರಃ ಸದಾ

॥ ೩೪ ॥

ಏರ್ತಾ ದೋರ್ಷಾ ನಿಶ್ಚಿತ್ತೈ ಪ್ರಮಾದಾದ್ಯೋ ಯುನಕ್ತಿ ವೈ ।

ತಸ್ಯ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಕುಪ್ಯಂತಿ ಶರೀರೇ ವಿಘ್ನಕಾರಕಾಃ

॥ ೩೫ ॥

ಜಡತ್ವಂ ಬಧಿರತ್ವಂ ಚ ಮೂಕತ್ವಂ ಚಾಧಿಗಚ್ಛತಿ ।

ಅಂಧತ್ವಂ ಸ್ತುತಿಲೋಪಶ್ಚ ಜರಾರೋಗ ಸ್ತಭೈವಚ

॥ ೩೬ ॥

ತಸ್ಯದೋಷಾಃ ಪ್ರಕುಪ್ಯಂತಿ ಅಜ್ಞಾನಾದ್ಯೋ ಯುನಕ್ತಿ ವೈ ।

ತಸ್ಮಾತ್ ಜ್ಞಾನೇನ ಶುದ್ಧೇನ ಯೋಗೀ ಯುಂಜೀತ್ಸಮಾಹಿತಃ

॥ ೩೭ ॥

ಮತ್ತು ಭಯಂಕರವಾದ ಪ್ರದೇಶ, ದೇವಾಲಯ, ವಲ್ಮೀಕವಿರುವಸ್ಥಾನ, ಜಲಾಶಯ, ನದಿ ಮತ್ತು ಬಾಧಿತಪ್ರದೇಶ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೃತ್ತಿಪಾಸಾಪೀಡಿತನಾಗಿ ಚಾಂಚಲ್ಯದಿಂದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೫. ಈ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಕೂಡ ಯಾವನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವನೋ ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾದ ದೋಷಗಳು ಅವನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

೩೬-೩೭. ದೋಷಯುಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಮೂರ್ಖನೂ, ಕಿವುಡನೂ, ಮೂಕನೂ, ಅಂಧನೂ, ಸ್ತುತಿರಹಿತನೂ, ಜರಾವಂತನೂ, ಕುರೂಪಿಯೂ, ಆಗುವನು, ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತನೂ, ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸನೂ, ಆಗಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಪ್ರಮತ್ತಃ ಸದಾಚೈವ ನ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ |
ತೇಷಾಂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದೋಷಾಣಾಂ ಚ ಯಥಾಕ್ರಮಂ |
ಯಥಾ ಗಚ್ಛಂತಿ ತೇ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಸಮುತ್ಥಿತಾಃ || ೩೮ ||

ಸ್ನಿಗ್ಧಾಂ ಯನಾಗೂಮತ್ಯುಷ್ಣಾಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ತತ್ರಾವಧಾರಯೇತ್ |
ಏತೇನ ಕ್ರಮಯೋಗೇನ ವಾತಗುಲ್ಮಂ ಪ್ರಶಾನ್ಯತಿ || ೩೯ ||

ಗುದಾವರ್ತಪ್ರತೀಕಾರಮಿದಂ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ |
ಭುಕ್ತ್ವಾ ದಧಿ ಯನಾಗೂರ್ವಾ ವಾಯುರೂರ್ಧ್ವಂ ತತೋ ವ್ರಜೇತ್ || ೪೦ ||

ವಾಯುಗ್ರಂಥಿಂ ತತೋಭಿತ್ವಾ ವಾಯುದೇಶೇ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ |
ತಥಾಪಿ ನ ವಿಶೇಷಃ ಸ್ಯಾತ್ ಧಾರಣಾಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಧಾರಯೇತ್ || ೪೧ ||

೩೮. ಪುರುಷನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದರೆ ಎಂದಿಗೂ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು. ಆ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಆ ದೋಷಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

೩೯. ಯೋಗಿಯು ಮನೋಹರವೂ, ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಕುಡಿದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ವಾಯುರೋಗವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೪೦. ಯೋಗಿಯು ಆ ದೋಷಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗುದಾವರ್ತಪ್ರತೀಕಾರವೆಂಬ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ವಾಯುವು ಅಧೋಗತಿಯಾಗದಂತೆ ತಡೆದು ಮೊಸರು ಗಂಜಿ ಇವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಆ ವಾಯುವನ್ನು ಉರ್ಧ್ವಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಬೇಕು.

೪೧. ವಾಯುಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ವಾಯು ಸಂಚಾರಮಾಡುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು, ಅದರಿಂದ ಏನೂ ವಿಶೇಷವಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ವಾತವನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು.

ಯುಂಜಾನಸ್ಯ ತನುಂ ತಸ್ಯ ಸತ್ವಸ್ಯ ಸ್ಥೈವ ದೇಹಿನಃ ।

ಗುದಾನರ್ತಪ್ರತೀಘಾತೇ ಏತತ್ಕುರ್ಯಾಚ್ಚ ಕಿಂಶ್ಚಿತಂ

॥ ೪೨ ॥

ಸರ್ವಗಾತ್ರ ಪ್ರಕಂಪೇನ ಸಮಾರಬ್ಧಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ।

ಇಮಾಂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಂ ಕುರ್ವೀತ ತಯಾ ಸಂಪದ್ಯತೇ ಸುಖೀ

॥ ೪೩ ॥

ಮನಸಾ ಯದ್ವ್ರತಂ ಕಿಂಚಿತ್ ನಿಷ್ಪಂಭೀಕೃತ್ಯ ಧಾರಯೇತ್ ।

ಉರೋದ್ಘಾತೇ ಉರಃಸ್ಥಾನಂ ಕಂಠದೇಶೇ ಚ ಧಾರಯೇತ್

॥ ೪೪ ॥

ತ್ವಚೋವಘಾತೇ ತಾಂ ನಾಚಿ ಬಾಧಿಯೇ ಶ್ರೋತ್ರಯೋಸ್ತಥಾ ।

ಜಿಹ್ವಾಸ್ಥಾನೇ ತೃಷಾರ್ತಸ್ತು ಅಗ್ರೇ ಸ್ನೇಹಾಂಶ್ಚ ತಂತುಭಿಃ ।

ಫಲಂ ನೈ ಚಿಂತಯೇದ್ಯೋಗೀ ತತಃ ಸಂಪದ್ಯತೇ ಸುಖೀ

॥ ೪೫ ॥

೪೨. ಕೇವಲ ಸತ್ವಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ ಯೋಗಿಯು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ವಾತವನ್ನು ಅಧೋಗಮನವಾಗದಂತೆ ತಡೆದು ಈ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪೩. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಯೋಗಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರಕಂಪ ವಾದರೆ ಈ ಚಿಕಿತ್ಸೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನು ಸುಖಿಯಾಗುವನು.

೪೪. ಯೋಗಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ರತವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅದನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಂಠಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾಡಬೇಕು.

೪೫. ಯೋಗಿಯ ಚರ್ಮವು ಉಪಘಾತವಾದರೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಅದೂ ನಷ್ಟವಾದರೆ ಶ್ರೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾದರೆ, ನಾಲಿಗೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಯೋಗಿಯು ಕೊನೆಗೆ ಸರ್ವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು, ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಯೋಗಿಯು ಕೊನೆಗೆ ಸುಖಿಯಾಗುವನು.

ಕ್ಷಯೇ ಕುಪ್ಪೇ ಸಕೀಲಾಸೇ ಧಾರಯೇತ್ಸರ್ವಸಾತ್ವಿಕೀಂ ।

ಯಸ್ಮಿನ್ ಯಸ್ಮಿನ್ ರಜೋದೇಶೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಯುಕ್ತೋ ವಿನಿರ್ದೀಶೇತ್ ॥ ೪೬ ॥

ಯೋಗೋತ್ಪನ್ನಸ್ಯ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಇದಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ ।

ವಂಶಕೀಲೇನ ಮೂರ್ಧ್ವಾನಂ ಧಾರಯಾಣಸ್ಯ ತಾಡಯೇತ್ ।

ಮೂರ್ಧ್ವಿಕೀಲಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯಕಾಷ್ಠಂ ಕಾಷ್ಠೇನ ತಾಡಯೇತ್ ॥ ೪೭ ॥

ಭಯಭೀತಸ್ಯ ಸಾ ಸಂಜ್ಞಾ ತತಃ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮಿಸ್ಯತಿ ।

ಅಥ ನಾ ಲುಪ್ತಸಂಜ್ಞಸ್ಯ ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ತತ್ರ ಧಾರಯೇತ್ ॥ ೪೮ ॥

ಪ್ರತಿಲಭ್ಯ ತತಃ ಸಂಜ್ಞಾಂ ಧಾರಣಾಂ ಮೂರ್ಧ್ವಿಕಾ ಧಾರಯೇತ್ ।

ಸ್ನಿಗ್ಧಮಲ್ಪಂ ಚ ಭುಂಜೀತ ತತಃ ಸಂಪದ್ಯತೇ ಸುಖೀ ॥ ೪೯ ॥

೪೬. ಯಾವ ಯಾವ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯ, ಕುಪ್ಪ, ಮೂರ್ಛ, ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳು ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಯೋಗಿಯು ಅಂತಹ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾತ್ವಿಕ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

೪೭. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ವಿಪ್ರನನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕು. ಅಥವಾ ಅವನ ತಲೆಗೆ ಗೂಟವನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಅದನ್ನು ಕೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕು.

೪೮. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪೯. ಅನಂತರ ಯೋಗಿಯು ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾಯು ನಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನು ಮೃದುವೂ, ಅಲ್ಪವೂ ಆದ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಸುಖಿಯಾಗುವನು.

ಅಮಾನುಷೇನ ಸತ್ವೇನ ಯದಾ ಬುಧ್ಯತಿ ಯೋಗನಿತ್ ।
ದಿನಂ ಚ ಪೃಥಿವೀಂ ಚೈವ ವಾಯುಮಗ್ನಿಂ ಚ ಧಾರಯೇತ್ ॥ ೫೦ ॥

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ತತ್ಸರ್ವಂ ದಹ್ಯಮಾನಂ ವಶೀಭವೇತ್ ।
ಅಥಾಪಿ ಪ್ರವಿಷೇದ್ವೇಹಂ ತತಸ್ತಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಯೇತ್ ॥ ೫೧ ॥

ತತಃ ಸಂಸ್ತುಭ್ಯ ಯೋಗೇನ ಧಾರಯಾಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನಿ ।
ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾಗ್ನಿನಾ ದಗ್ಧಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಲಯಂ ಪ್ರಚೇತ್ ॥ ೫೨ ॥

ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪಾಪರಾಧಂ ತು ಧಾರಯೇದ್ಧೃದಯೋದರೇ ।
ಮಹರ್ಜನಸ್ತಪಃ ಸತ್ಯಂ ಹೃದಿಕೃತ್ವಾತು ಧಾರಯೇತ್ ॥ ೫೩ ॥

ವಿಷಸ್ಯ ತು ಫಲಂ ಪೀತ್ವಾ ವಿಶಲ್ಯಾಂ ಧಾರಯೇತ್ತತಃ ।
ಸರ್ವತಃ ಸನಗಾಂ ಪೃಥ್ವೀಂ ಕೃತ್ವಾ ಮನಸಿ ಧಾರಯೇತ್ ॥ ೫೪ ॥

೫೦. ಯೋಗಿಯು ಅಮಾನುಷಿಕವಾದ ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ಯಾವಾಗ ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂಮಿ, ವಾಯು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಆಗ ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೫೧. ಯೋಗಿಯು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ದಗ್ಧವಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದರೂ ದೇಹವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವನು.

೫೨. ಅನಂತರ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣಮಾಡಿದವನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಲಯವಾಗುವುದು.

೫೩. ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪದ ವಿಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯೋಗಿಯು ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಬೋಕ, ಜನೋರ್ದೋಕ, ತಪೋರೋಕ ಮತ್ತು ಸತ್ಯರೋಕ ಇವುಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಬೇಕು.

೫೪. ಅನಂತರ ವಿಷವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶಲ್ಯಕರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಬೇಕು. ನಂತರ ಸಕಲಾಷಧಿಗಳಿಗೂ ಅಶ್ರಯವಾದ ಪರ್ವತಗಳಿಂದಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣಮಾಡಬೇಕು.

ಹೃದಿ ಕೃತ್ವಾ ಸಮುದ್ರಾಂಶ್ಚ ತಥಾ ಸರ್ವಾಶ್ಚ ದೇವತಾಃ ।

ಸಹಸ್ರೇಣ ಘಟಾನಾಂ ಚ ಯುಕ್ತಃ ಸ್ನಾಯಿತ ಯೋಗವಿತ್ ॥ ೫೫ ॥

ಉದಕೇ ಕಂಠ ಮಾತ್ರೇತು ಧಾರಣಾಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಧಾರಯೇತ್ ।

ಪ್ರತಿಶ್ರೋತೋ ವಿಷಾವಿಷ್ಟೋ ಧಾರಯೇತ್ಸರ್ವಗಾತ್ರಿಕೀಂ ॥ ೫೬ ॥

ಶೀರ್ಣೋರ್ಕಪತ್ರಪುಟಕೈಃ ಪಿಬೇದ್ವಲ್ಮೀಕ ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ।

ಚಿಕಿತ್ಸಿತನಿಧಿಹೈವೇಷ ವಿಶ್ರುತೋ ಯೋಗನಿರ್ಮಿತಃ ॥ ೫೭ ॥

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಸ್ತು ಸಮಾಸೇನ ಯೋಗದೃಷ್ಟೇನ ಹೇತುನಾ ।

ಬ್ರುವತೋ ಲಕ್ಷಣಂ ವಿದ್ಧಿ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಕಥಯೇತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೫೮ ॥

೫೫. ವಿಷಯುಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಕುಂಭಗಳ ಜಲದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಆ ವಿಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೫೬. ವಿಷಪಾನಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಯು ಕತ್ತದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಶಿರಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸರ್ವ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಷಸರ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಬೇಕು.

೫೭. ಹೀಗೆ ವಿಷಪಾನಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಯು ಎಕ್ಕದ ಎಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯಿಂದ ಹುತ್ತದಮಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು. ಈ ವಿಷಪರಿಹಾರವಾಗತಕ್ಕ ಮಾರ್ಗವು ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

೫೮. ಹೀಗೆ ವಿಷಪರಿಹಾರವಾಗುವ ಮಾರ್ಗವು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಅದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ಅವರಿಗೆ (ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ) ಈ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಬಹುದು.

ಅಥಾಸಿ ಕಥಯೇನ್ಮೋಹಾತ್ಪದ್ವಿಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಲೀಯತೇ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೋಗಸ್ಯ ನವಕ್ತವ್ಯಾ ಕಥಂಚನ

|| ೫೯ ||

ಸತ್ವಂ ತಥಾರೋಗ್ಯಮಲೋಲುಪತ್ವಂ |
ವರ್ಣಪ್ರಭಾ ಸುಸ್ವರ ಸೌಮ್ಯತಾಚ |
ಗಂಧಃ ಶುಭೋ ಮೂತ್ರ ಪುರೀಷಮಲ್ಪಂ |
ಯೋಗಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಥಮಾಶರೀರೇ

|| ೬೦ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಪೃಥಿವೀಂ ಚೈವ ಜ್ವಲಂತೀಂ ಯದಿಸತ್ಯತಿ |
ಕೃತ್ವಾನ್ಯಂ ವಿಶತೇ ಚೈವ ವಿದ್ಯಾತ್ಸಿದ್ಧಿಮುಪಸ್ಥಿತಾಂ

|| ೬೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಪಾಶುಪತಯೋಗೋ ”
ನಾಮ ಏಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೫೯. ಈ ವಿಷಪರಿಹಾರವಾಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ, ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಂದವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಆ ಸಿದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಡಬೇಕು.

೬೦. ಬಲ, ಆರೋಗ್ಯ, ಅಚಾಂಚಲ್ಯ, ಕಾಂತಿ, ಸುಸ್ವರ, ಶಾಂತತೆ, ಸುಗಂಧ, ಅಲ್ಪವಾದಮೂತ್ರ, ಮಲ ಇವುಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದರೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ ಯೆಂದು ಈ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೬೧. ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಪೃಥಿವೀ ಇವು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಯೋಗಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬೇರೆ ಶರೀರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಯಾವಾಗ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಆಗ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯು ಅವನಿಗೆ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಪಾಶುಪತಯೋಗವೆಂಬ ”
ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಶಾಂತಿ, ದೀಪ್ತಿ, ಪ್ರಸಾದವೆಂಬ ನಾಲ್ಕುವಿಧ ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಜಡತನವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಯಾವ ವಿಧವಾದ ರೋಗಗಳೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಶರೀರವು ಭಸ್ಮವಾದರೆ ಯೋಗಿಯು ಬೇರೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಲ್ಲನು. ವಿಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಯೋಗಿಯು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಸೌಂದರ್ಯ, ಸೌಮ್ಯತೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾ ಯು ಪು ರಾ ಣಂ

ವ್ಯಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಉಪಸರ್ಗಾ ಯಥಾ ತಥಾ |

ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ ಯೇ ದೋಷಾ ದೃಷ್ಟ ತತ್ಪತ್ಯ ದೇಹಿನಃ || ೧ ||

ಮಾನುಷ್ಯಾ ವಿವಿಧಾ ಕಾಮಾ ಕಾಮಯೇತ ಋತುಂ ಸ್ತ್ರೀಯಃ |

ವಿದ್ಯಾದಾನಫಲಂ ಚೈವ ಉಪಸೃಷ್ಟಸ್ತು ಯೋಗವಿತ್ || ೨ ||

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಹವಿರ್ಯಜ್ಞಮೇ ತತ್ ಪ್ರಾಯತನಂ ತಥಾ |

ಮಾಯಾಕರ್ಮ ಧನಂ ಸ್ವರ್ಗಮುಪಸೃಷ್ಟಸ್ತು ಕಾಂಕ್ಷತಿ || ೩ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು:—ತತ್ಪಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಬಾಧಕಗಳು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ಈಗ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೨. ಯೋಗಿಯು ವಿಷಯಬಾಧೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ನಾನಾ ವಿಧಗಳಾದ ಕಾಮಗಳನ್ನೂ, ಋತುವತಿಯಾಗುವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ವಿದ್ಯೆ, ದಾನ, ಫಲ, ಇವುಗಳನ್ನೂ ಬಯಸುವನು.

೩. ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಪುರುಷನು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಹವಿಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ, ಉತ್ತಮವಾದ ಗೃಹ, ಮಾಯಾಕರ್ಮ, ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಸರ್ಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು.

ಏಷ ಕರ್ಮಸು ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಸೋಽವಿದ್ಯಾವಶ ಮಾಗತಃ |
ಉಪಸೃಷ್ಟಂ ತು ಜಾನೀಯಾತ್ ಬುಧ್ಯಾ ಚೈವ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ |
ನಿತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರೋಯುಕ್ತ ಉಪಸರ್ಗಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೪ ||

ಜಿತಪ್ರತ್ಯುಪ ಸರ್ಗಸ್ಯ ಜಿತಶ್ವಾಸಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ |
ಉಪಸರ್ಗಾಃ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಸಾತ್ತ್ವರಾಜಸ ತಾಮಸಾಃ || ೫ ||

ಪ್ರತಿಭಾ ಶ್ರವಣೇ ಚೈವ ದೇವಾನಾಂ ಚೈವ ದರ್ಶನಂ |
ಭ್ರಮಾವರ್ತಶ್ಚ ಇತ್ಯೇತೇ ಸಿದ್ಧಿಲಕ್ಷಣ ಸಂಜ್ಞಿತಾಃ || ೬ ||

ವಿದ್ಯಾ ಕಾವ್ಯಂ ತಥಾ ಶಿಲ್ಪಂ ಸರ್ವಂ ವಾಚಾವ್ಯತಾನಿ ತು |
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಾಶ್ಚೋಪತಿಷ್ಠಂತಿ ಪ್ರಭಾವಸ್ಯೈವ ಲಕ್ಷಣಂ || ೭ ||

ಶೃಣೋತಿ ಶಬ್ದಾರ್ ಶ್ರೋತರ್ಯಾ ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತಾದಪಿ |
ಸರ್ವಜ್ಞಶ್ಚ ನಿಧಿಜ್ಞಶ್ಚ ಯೋಗೀಚೋನ್ಮತ್ತವದ್ಭವೇತ್ || ೮ ||

೪. ಕರ್ಮವಶನೂ, ಅವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನನೂ, ಆದ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬಾಧಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತು ಅವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಈ ಉಪದ್ರವಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫. ಈ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿರುವ ಯೋಗಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸ ತಾಮಸಗಳಾದ ಬಾಧೆಗಳುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೬. ನೂತನವಾದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ, ಶ್ರವಣ ದೇವತೆಗಳ ದರ್ಶನ, ಸಂಚಾರ, ಭ್ರಮಣ ಇವುಗಳು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಗಳಾಗಿವೆ.

೭. ಯೋಗಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ, ಕಾವ್ಯ, ಶಿಲ್ಪ, ವಾಕ್ಯಾ ತುರ್ಯ, ವಿದ್ಯಾಫಲ, ಇವುಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

೮. ಯೋಗಿಯಾದವನು ನೂರಾರು ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗುವ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಬಲ್ಲನು. ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವವಿಧಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೂ ಆಗಿ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗುವನು.

ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸ ಗಂಧರ್ವಾ ವೀಕ್ಷತೇ ದಿವ್ಯ ಮಾನುಷಾಃ ।

ನೇತ್ರಿ ತಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಯೋಗೀ ಉಪಸರ್ಗಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ

॥ ೯ ॥

ದೇವದಾನವ ಗಂಧರ್ವಾ ಋಷೀಂಶ್ಚಾಪಿ ತಥಾ ಸಿತ್ತ್ವಾಃ ।

ಪ್ರೇಕ್ಷತೇ ಸರ್ವತಶ್ಚೈವ ಉನ್ಮತ್ತಂ ತಂ ವಿನರ್ದಿಶೇತ್

॥ ೧೦ ॥

ಭ್ರಮೇಣ ಭ್ರಾನ್ಯತೇ ಯೋಗೀ ಚೋದ್ಯಮಾನೋಂತರಾತ್ಮನಾ ।

ಭ್ರಮೇಣ ಭ್ರಾಂತಬುದ್ಧೇಸ್ತು ಜ್ಞಾನಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ

॥ ೧೧ ॥

ವಾರ್ತಾನಾಶಯತೇ ಚಿತ್ತಂ ಚೋದ್ಯಮಾನೋಂತರಾತ್ಮನಾ ।

ವರ್ತನಾಕ್ರಾಂತಬುದ್ಧೇಸ್ತು ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ

॥ ೧೨ ॥

ಅನ್ಯತ್ಯ ಮನಸಾ ಶುಕ್ಲಂ ಪಟಂ ವಾ ಕಂಬಲಂ ತಥಾ ।

ತತಸ್ತು ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಪ್ರಮೇವಾನು ಚಿಂತಯೇತ್

॥ ೧೩ ॥

೯. ಮಹಾಯೋಗಿಯು ಉಪಸರ್ಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಗಂಧರ್ವರು, ದಿವ್ಯಪುರುಷರು, ಇವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡುವನು.

೧೦. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಯೋಗಿಯು ದೇವ, ದಾನವ, ಗಂಧರ್ವ, ಋಷಿ ಮತ್ತು ಪಿತೃ ಇವರನ್ನು ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡುವನು. ಅವನನ್ನು ಜನರು ಉನ್ಮತ್ತನೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೧೧. ಯೋಗಿಯು ಅಂತರಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೂಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಜಗದ್ವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವನು.

೧೨. ಅವನ ಅತೃಪ್ತನೂ ಜಗದ್ವಿಷಯಕನೂ ಆದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಅಂತರಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಚಿತ್ತವನ್ನೇ ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಉದಯಿಸುವುದು.

೧೩. ಯೋಗಿಯು ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಥವಾ ಕಂಬಳಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ತನ್ಮಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸರ್ವದಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬೇಗನೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ತಸ್ಮಾಚ್ಚೈವಾತ್ಮನೋ ದೋಷಾಂಸ್ತೌಪಸರ್ಗಾನುಪಸ್ಥಿತಾಃ ।

ಪರಿತ್ಯಜೇತ ಮೇಧಾವೀ ಯದೀಚ್ಛೇತ್ ಸಿದ್ಧಿಮಾತ್ಮನಃ ॥ ೧೪ ॥

ಋಷಯೋ ದೇವಗಂಧರ್ವಾ ಯಕ್ಷೋರಗ ಮಹಾಸುರಾಃ ।

ಉಪಸರ್ಗೇಷು ಸಂಯುಕ್ತಾ ಅವರ್ತಂತೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೧೫ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ಯುಕ್ತಃ ಸದಾ ಯೋಗೀ ಲಘ್ವಾಹಾರೀ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ತಥಾ ಸುಪ್ತಃ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮೇಷು ಧಾರಣಾಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಧಾರಯೇತ್ ॥ ೧೬ ॥

ತತಸ್ತು ಯೋಗಯುಕ್ತಸ್ಯ ಜಿತನಿದ್ರಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ।

ಉಪಸರ್ಗಾಃ ಪುನಶ್ಚಾಂತೇ ಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಾಣಸಂಜ್ಞಿಕಾಃ ॥ ೧೭ ॥

ಪೃಥಿವೀಂ ಧಾರಯೇತ್ಸರ್ವಾಂ ತತಶ್ಚಾಪೋ ಹ್ಯನಂತರಂ ।

ತತೋಗ್ನಿಂಚೈವ ಸರ್ವೇಷಾಮಾಕಾಶಂ ಮನ ಏವ ಚ ॥ ೧೮ ॥

೧೪. ಆದುದರಿಂದ ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಪುರುಷನು ತನಗೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದವನಾದರೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ದೋಷರೂಪವಾದ ಉಪದ್ರವಗಳು ಬಾರದಂತೆ ಜಾಗರೂಕ ನಾಗಿರಬೇಕು.

೧೫. ಋಷಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ಉರಗಗಳು, ಮಹಾಸುರರು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಉಪಸರ್ಗವೆಂಬ ದೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದವ ರಾಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನನಮರಣವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೊಂದುವರು.

೧೬. ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸನಿರತನೂ, ಮಿತಾಹಾರಿಯೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಸುಪ್ತನೂ, ಆಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೭. ಅನಂತರ ಯೋಗನಿರತನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಆದ ಯೋಗಿಗೆ ಈ ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಪ್ರಾಣನಾಮಕಗಳಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಪುನಃ ಜನಿಸುತ್ತವೆ.

೧೮. ಯೋಗಿಯು ಮೊದಲು ಸಮಸ್ತವಾದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ, ಅನಂತರ ಜಲವನ್ನೂ, ತರುವಾಯ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಅನಂತರ ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕೂಡ ಧಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು.

ತತಃ ಪರಾಂ ಪುನರ್ಬುಧ್ಧಿಂ ಧಾರಯೇದ್ಯತ್ನತೋ ಯತಿಃ |

ಸಿದ್ಧೀನಾಂಚೈವ ಲಿಂಗಾನಿ ಧೃಷ್ಟ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ || ೧೯ ||

ಪೃಥ್ವೀಂ ಧಾರಯಮಾಣಸ್ಯ ಮಹೀ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

ಆಪೋ ಧಾರಯಮಾಣಸ್ಯ ಆಪಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಭವಂತಿ ಹಿ ||

ಶೀತಾ ರಸಾಃ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಹ್ಯಮೃತಸನ್ನಿಭಾಃ || ೨೦ ||

ತೇಜೋ ಧಾರಯಮಾಣಸ್ಯ ತೇಜಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ತೇಜಸ್ತದ್ಭಾವ ಮನುಪಶ್ಯತಿ || ೨೧ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ವಾಯುಂ ವಾಯುವನ್ಮಂಡಲಂ ಪ್ರಭೋ |

ಆಕಾಶಂ ಧಾರಾಯಾಣಸ್ಯ ವ್ಯೋಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೨೨ ||

೧೯. ನಂತರ ಯತಿಯು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಧಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು. ತರುವಾಯ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಬರಬೇಕು.

೨೦. ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಯೋಗಿಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಅಗುತ್ತದೆ. ಶೀತವಾದ ರಸಗಳೂ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಅವ್ಯತ ಪ್ರಾಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

೨೧. ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುವುದು. ತರುವಾಯ ಯೋಗಿಯು ತನ್ನನ್ನು ತೇಜೋಮಯನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನು.

೨೨. ವಾತವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಗೆ ಆತ್ಮನು ವಾಯುಮಂಡಲ ರೂಪನಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಆಕಾಶವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಆಕಾಶವು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದು.

ಪಶ್ಯತೇ ಮಂಡಲಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಘೋಷಶ್ಚಾಸ್ಯ ಪ್ರವರ್ತತೇ
ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ವಾಯುಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೨೩ ||

ತಥಾ ಮನೋ ಧಾರಯತೋ ಮನಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ |
ಮನಸಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮನಸ್ತು ವಿಶತೇ ಹಿ ಸಃ |
ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಬುದ್ಧಿಂ ಯದಾ ಯುಂಜೇತ್ತದಾ ವಿಜ್ಞಾಯ ಬುದ್ಧ್ಯತೇ || ೨೪ ||

ಏತಾನಿ ಸಪ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ವಿದಿತ್ವಾಯಸ್ತು ಯೋಗವಿತ್ |
ಪರಿತ್ಯಜತಿ ಮೇಧಾವೀ ಸ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಪರಮಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೨೫ ||

ಯಸ್ಮಿನ್ ಯಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಸಂಯುಕ್ತೋ ಭೂತ ಏಶ್ವರ್ಯಲಕ್ಷಣೇ |
ತತ್ರೈವ ಸಂಗಂ ಭಜತೇ ತೇನೈವ ಪ್ರವಿನಶ್ಯತಿ || ೨೬ ||

೨೩. ಆಕಾಶವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಗೆ ಶಬ್ದವು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ವಾಯುವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದ ಯತಿಗೆ ವಾಯುವು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಆಗ ತನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನು.

೨೪. ಅನಂತರ ಮನಸ್ಸಿದ್ದಿಯುಳ್ಳ ಯೋಗಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾದ ಸರ್ವರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಸಿದ್ದಿಯುಳ್ಳವನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪರರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ವಶವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೨೫. ಯಾವ ಯೋಗಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಈ ಏಳು ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೬. ಯೋಗಿಯು ಏಶ್ವರ್ಯರೂಪವಾದ ಯಾವ ಯಾವ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗುವನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಕೊನೆಗೆ ನಾಶವಾಗುವನು.

ತಸ್ಮಾದ್ವಿದಿತ್ವಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ಸಂಸಕ್ತಾನಿ ಪರಸ್ಪರಂ ।

ಪರಿತ್ಯಜತಿ ಯೋ ಬುದ್ಧ್ಯಾಸ ಪರಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾ ದ್ವಿಜಃ ॥ ೨೭ ॥

ದೃಶ್ಯಂತೇ ಹಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಋಷಯೋ ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಷಃ ।

ಸಂಸಕ್ತಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭಾವೇಷು ತೇ ದೋಷಾಸ್ತೇಷು ಸಂಜ್ಞಿತಾಃ ॥ ೨೮ ॥

ತಸ್ಮಾನ್ನ ನಿಶ್ಚಯಃ ಕಾರ್ಯಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮೇಷ್ವಿಹ ಕದಾಚನ ।

ಐಶ್ವರ್ಯಾಜ್ಞಾಯತೇರಾಗೋ ವಿರಾಗಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚೋಚ್ಯತೇ ॥ ೨೯ ॥

ವಿದಿತ್ವಾ ಸಪ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ಷಡಂಗಂ ಚ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಪ್ರಧಾನಂ ವಿನಿಯೋಗಜ್ಞಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಗಚ್ಛತಿ ॥ ೩೦ ॥

೨೭. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಯೋಗಿಯು ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧಗಳಾದ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹ ವಿಪ್ರನೇ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೮. ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ನೇಕರು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದರೆ ದೋಷಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಬದ್ಧರಾಗಿಯೂ ಕೊನೆಗೆ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿಯೂ ಆಗುವರು ಎಂಬ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

೨೯. ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದರೇ ಬದ್ಧನಾಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರಬಾರದು. ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನುರಾಗವೂ, ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗುವುದು.

೩೦. ಯೋಗಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸಪ್ತವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಈಶ್ವರಸಂಬಂಧಿ ಯಾದ ಷಡಂಗಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಸರ್ವಜ್ಞತಾ ತೃಪ್ತಿರನಾದಿಬೋಧಃ ।

ಸ್ವತಂತ್ರತಾ ನಿತ್ಯಮಲುಪ್ತ ಶಕ್ತಿಃ ॥

ಅನಂತಶಕ್ತಿಶ್ಚ ವಿಭೋರ್ವಿಧಿಜ್ಞಾಃ ।

ಷಡಾಂಹುರಂಗಾನಿ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ

॥ ೩೧ ॥

ನಿತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಧನೋ ಯುಕ್ತ ಉಪಸರ್ಗೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ।

ಜಿತಶ್ವಸೋಪಸರ್ಗಸ್ಯ ಜಿತರಾಗಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ ।

ಏಕಾ ಬಹಿಃ ಶರೀರೇರ್ಸ್ಥಿ ಧಾರಣಾ ಸರ್ವಕಾಮಿಕೇ

॥ ೩೨ ॥

ವಿಶೇಷ್ಯದಾ ದ್ವಿಜೋ ಯುಕ್ತೋ ಯತ್ರ ಯತ್ರಾರ್ಪಯೇನ್ಮನಃ ।

ಭೂತಾನ್ಯಾ ವಿಷತೇ ನಾಪಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಚಾಪಿ ಕಂಪಯೇತ್ ॥ ೩೩ ॥

ಏತಯಾ ಪ್ರವಿಶೇದ್ವೇಹಂ ಹಿತ್ವಾ ದೇಹಂ ಪುನಸ್ತ್ವಹ ।

ಮನೋವ್ಹಾರಂ ಹಿ ಯೋಗಾನಾಮಾದಿತ್ಯಂ ಚ ವಿನಿದಿಶೇತ್ ॥ ೩೪ ॥

೩೧. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞತೇ, ತೃಪ್ತಿ, ಅನಾದಿಬೋಧ, ಸ್ವತಂತ್ರತೇ, ನಿತ್ಯವೂ ಲುಪ್ತವೂ ಆದಶಕ್ತಿ, ಅನಂತಶಕ್ತಿ ಇವು ಆರೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಅಂಗಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುವರು.

೩೨. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಧನವಾಗಿಯುಳ್ಳ ಯೋಗಿಯು ಅಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯೋಗಿಯು, ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ದೋಷಶೂನ್ಯನೂ, ಜಿತರಾಗನೂ, ಆದ ಯೋಗಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಯುಂಟಾಗಿ ಸಕಲೇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

೩೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವಾಗ ಯೋಗಾರೂಢನಾಗಿ ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಿ ಭೂತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆಗ ಅವನು ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಕಂಪಿಸುವನು. (ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವನು)

೩೪. ಯೋಗಿಯು ಈ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪುನಃ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೇ ಹೊಂದಬಲ್ಲನು. ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿರವನಸ್ಸುನಾದ ಯೋಗಿಯು ಅಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತೋರಿಸಬಲ್ಲನು.

ಆದಾನಾದಿಕ್ರಿಯಾಣಾಂ ತು ಆದಿತ್ಯ ಇತಿ ಚೋಚ್ಯತೇ |
ಏತೇನ ವಿಧಿನಾ ಯೋಗೀ ವಿರಕ್ತಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮವರ್ಜಿತಃ |
ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ರುದ್ರಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೩೫ ||

ಐಶ್ವರ್ಯಗುಣಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಂ ತು ತಂ ಪ್ರಭುಂ |
ದೇವಸ್ಥಾನೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಸರ್ವತಸ್ತು ನಿವರ್ತತೇ || ೩೬ ||

ಪೈಶಾಚೇನ ಪಿಶಾಚಾಂಶ್ಚ ರಾಕ್ಷಸೇನ ಚ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |
ಗಾಂಧರ್ವೇಣ ಚ ಗಂಧರ್ವಾಃ ಕುಬೇರೇಣ ಕುಬೇರಜಾಃ || ೩೭ ||

ಇಂದ್ರಮೃಂದ್ರೇಣ ಸ್ಥಾನೇನ ಸೌಮ್ಯಂ ಸೌಮ್ಯೇನ ಚೈವ ಹಿ |
ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ತಥಾ ಚೈವ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯೇನ ಸಾಧಯೇತ್ || ೩೮ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯೇನ ಚಾಪ್ಯೇವಮುಪಾನುಂತ್ರಯತೇ ಪ್ರಭುಂ |
ತತ್ರ ಸಕ್ತಸ್ತು ಉನ್ಮತ್ತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೩೯ ||

೩೫. ಆದಾನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ “ಆದಿತ್ಯ”ವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಯೋಗಿಯು ವಿರಕ್ತನೂ, ಸ್ಥೂಲಜ್ಞಾನೂ, ಆಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾರಿ ಕೈಲಾಸಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೩೬. ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಸಕಲಗುಣವಂತನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸರ್ವದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ತು ಸರ್ವಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದನ್ನು ಯೋಗಿಯು ತಿಳಿಯುವನು.

೩೭-೩೮ ಯೋಗಿಯು ಪಿಶಾಚರೂಪದಿಂದ ಪಿಶಾಚಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂಪದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ಗಂಧರ್ವಾಕಾರದಿಂದ ಗಂಧರ್ವರ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ಕುಬೇರಾಕಾರದಿಂದ ಕುಬೇರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ಇಂದ್ರರೂಪದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ಚಂದ್ರರೂಪದಿಂದ ಅವನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ, ಸಾಧಿಸಬೇಕು.

೩೯. ಯೋಗಿಯು ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ವಿರಕ್ತನಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದು.

ನಿತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಪರೋ ಯುಕ್ತಃ ಸ್ಥಾನಾನ್ಯೇತಾನಿ ವೈ ತೈಜೀತ್ |
ಅಸಜ್ಯಮಾನಃ ಸ್ಥಾನೇಷು ದ್ವಿಜಃ ಸರ್ವಗತೋ ಭವೇತ್

॥ ೪೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಯೋಗೋಪಸರ್ಗ
ನಿರೂಪಣಂ ನಾಮ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೦. ಅದುದರಿಂದ ಯೋಗಾಸಕ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣು ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮ
ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗಳಾದ ಸರ್ವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ
ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗುವನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತನಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಯೋಗೋಪಸರ್ಗನಿರೂಪಣ ”
ವೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧ ವಿಷಯಸುಖಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಉಪದ್ರವಗಳ ನ್ನರಿತು ಅವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿತ್ಯಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಯೋಗಿಯು ನಾನಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದರೆ ನಾನಾ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದರೆ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಉಪಸರ್ಗದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕು. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಾದರೆ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ, ದೇವತೆಗಳ ದರ್ಶನ, ಸರ್ವತ್ರಸಂಚಾರ, ಇವುಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವು. ಉಪಸರ್ಗ ಸಿದ್ಧಿಯಾದರೆ ವಿದ್ಯೆ, ಶಿಲ್ಪ, ಶಬ್ದಶ್ರವಣ, ಯಕ್ಷಾದಿ ದರ್ಶನವೇ ಮೊದಲಾದುವು ಉಂಟಾಗುವುವು. ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿರುವನು. ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಗೆ ವಶನಾದರೆ ಋಷ್ಯಾದಿರೂಪದಿಂದ ಪುನಃಪುನಃ ಜನನಮರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದು ಖಿಯಾಗುವನು. ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯಾದರೆ ಅವು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವುವು. ಈ ಸಪ್ತಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಇಂದ್ರಾದಿ ಪದವಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದರೆ ಅವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಕೃತಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪುನಃ ಜನನಮರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗುವನು

ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಉಪಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯುಪುರಾಣಂ

ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

|| ನಾಯುರುವಾಚ ||

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಐಶ್ವರ್ಯಗುಣವಿಸ್ತರಂ ।
ಯೇನ ಯೋಗವಿಶೇಷೇಣ ಸರ್ವಲೋಕಾನತಿಕ್ರಮೇತ್ || ೧ ||

ತತ್ರಾಷ್ಟಗುಣಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಸಮುದಾಹೃತಂ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ರಮಯೋಗೇನ ಉಚ್ಯಮಾನಂ ನಿಬೋಧತ || ೨ ||

ಅಣಿಮಾ ಲಘಿಮಾ ಚೈವ ಮಹಿಮಾ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೇವ ಚ ।
ಪ್ರಾಕಾನ್ಯಂ ಚೈವ ಸರ್ವತ್ರ ಈಶತ್ವಂ ಚೈವ ಸರ್ವತಃ || ೩ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸರ್ವಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಬಹುದೋ ಅಂತಹ ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯದ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು

೨. ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಎಂಟುವಿಧವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು

೩. ಅಣಿಮಾ, ಮಹಿಮಾ, ಗರಿಮಾ, ಲಘಿಮಾ, ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪ್ರಾಕಾನ್ಯ, ಈಶತ್ವ, ವಶಿತ್ವ ಎಂಬ ಈ ಅಷ್ಟವಿಧವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ವಶಿಷ್ಠಮಥ ಸರ್ವತ್ರ ಯತ್ರ ಕಾಮಾವಸಾಯಿತಾ ।

ತಚ್ಚಾಪಿ ನಿವಿಧಂ ಜ್ಞೇಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಿಕಂ

॥ ೪ ॥

ಸಾವದ್ಯಂ ನಿರವದ್ಯಂ ಚ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂಚೈವ ಪ್ರವರ್ತತೇ ।

ಸಾವದ್ಯಂ ನಾನು ತತ್ತ್ವಂ ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕಂ ಸ್ತುತಂ

॥ ೫ ॥

ನಿರವದ್ಯಂ ತಥಾನಾನು ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕಂ ಸ್ತುತಂ ।

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನಶ್ಚೈವ ಅಹಂಕಾರಶ್ಚ ನೈ ಸ್ತುತಂ

॥ ೬ ॥

ತತ್ರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರವರ್ತಂತು ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕಂ ಪುನಃ ।

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನಶ್ಚೈವ ಬುದ್ಧಾಹಂಕಾರ ಸಂಜ್ಞಿತಂ

॥ ೭ ॥

ತಥಾ ಸರ್ವಮಯಂ ಚೈವ ಆತ್ಮಸ್ಯಾ ಖ್ಯಾತಿರೇವ ಚ ।

ಸಂಯೋಗ ಏವಂ ತ್ರಿವಿಧಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮೇಷೇವ ಪ್ರವರ್ತತೇ

॥ ೮ ॥

೪. ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊನೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳ ವಶೀಕರಣಕ್ಕೆ “ವಶಿಷ್ಠ” ವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ವಶಿಷ್ಠಗಳು ನಾನಾಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರದವಾಗಿಯೂ ಇವೆ.

೫. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವವು ಸಾವದ್ಯ, ನಿರವದ್ಯ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೆಂಬುದಾಗಿ ಮೂರು ವಿಧಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕವಾದ ತತ್ತ್ವವು ಸಾವದ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

೬. ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರ ಇವುಗಳಿಗೆ ನಿರವದ್ಯವೆಂದು ನಾಮವು ಸಂಭವಿಸಿದೆ.

೭. ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರ ಇವುಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ “ಸೂಕ್ಷ್ಮ” ವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೮. ಸಂಯೋಗವು ಸರ್ವಮಯ ಆತ್ಮಗತ ಮತ್ತು ಖ್ಯಾತಿಯೆಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಅದೂ ಸಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

ಪುನರಷ್ಟಗುಣಸ್ಯಾಪಿ ತೇಷ್ಟೇನಾಥ ಪ್ರವರ್ತತೇ ।

ತಸ್ಯರೂಪಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಥಾಹ ಭಗವಾಃ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೯ ॥

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಜೀವಸ್ಯಾನಿಯತಃ ಸ್ತೃತಃ ।

ಅಣಿನಾ ಚ ಯಥಾ ವ್ಯಕ್ತಂ ಸರ್ವಂ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ॥ ೧೦ ॥

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ಸಮುದಾಹೃತಂ ।

ತಚ್ಚಾಪಿ ಭವತಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ಪ್ರಥಮಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಬಲಾತ್ ॥ ೧೧ ॥

ಲಂಬನಂ ಪ್ಲವನಂ ಯೋಗೇ ರೂಪಮಸ್ಯ ಸದಾ ಭವೇತ್ ।

ಶೀಘ್ರಗಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ದ್ವಿತೀಯಂ ತತ್ಪದಂ ಸ್ತೃತಂ ॥ ೧೨ ॥

೯. ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗಳಾದ ಅಷ್ಟಗುಣಗಳೂ ಕೂಡ ಆ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಪೂಜ್ಯನೂ, ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ವಾಯುದೇವನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೧೦. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಜೀವನು ಅಸ್ಥಿರನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಣುರೂಪವಾದ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಸರ್ವಭೂತಗಳೂ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತೂ ಸಹ ಅಡಕವಾಗಿದೆ.

೧೧. ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಯಾವುದು ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಅಂತಹ ವಸ್ತುವೂ ಕೂಡ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಯೋಗಮಹಿಮೆಯು.

೧೨. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಾದರೆ ಯೋಗಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಾರುವ, ನೆಗೆಯುವ ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯ ಎರಡನೆಯ ಲಕ್ಷಣವು.

ತ್ಪ್ರಲೋಕ್ಯೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಮೇವ ಚ |
ಮಹಿಮಾ ಚಾಪಿ ಯೋ ಯಸ್ತಿಸ್ತೃತಿಯೋ ಯೋಗ ಉಚ್ಯತೇ || ೧೩ ||

ತ್ಪ್ರಲೋಕ್ಯೇ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ತ್ಪ್ರಲೋಕ್ಯನುಗಮಂ ಸ್ಪೃತಂ |
ಪ್ರಕಾರ್ಮಾ ವಿಷಯಾ ಭುಂಕ್ತೇ ನ ಚ ಪ್ರತಿಸತಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
ತ್ಪ್ರಲೋಕ್ಯೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಸುಖದುಃಖಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೧೪ ||

ಈಶೋ ಭವತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರವಿಭಾಗೇನ ಯೋಗವಿತ್ |
ವಶ್ಯಾನಿ ಚೈವ ಭೂತಾನಿ ತ್ಪ್ರಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ |
ಭವಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಇಚ್ಛತೋ ನ ಭವಂತಿ ಚ || ೧೫ ||

ಯತ್ರ ಕಾಮಾವಸಾಯಿತ್ವಂ ತ್ಪ್ರಲೋಕ್ಯೇ ಸಚರಾಚರೇ |
ಇಚ್ಛಯಾ ಚೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಸ್ಯುರ್ಭವಂತಿ ನ ಭವಂತಿ ಚ || ೧೬ ||

೧೩. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಭೂತಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಹಸ್ತಾಗ್ರದಿಂದ ಚಂದ್ರಸ್ಪರ್ಶಾದಿಗಳು ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂಬ ಸಿದ್ಧಿಯ ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಹಿಮೆಯೇ ಮೂರನೆಯ ಯೋಗದ ಮಹಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

೧೪. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಭೂತಗಳ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವೂ ಯೋಗಿಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗದೇ ಗಮ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಅವನು ವಿಷಯ ಸುಖಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನು.

೧೫. ಯೋಗಿಯು ವಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಒಡೆಯನಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನತೆ ಇಲ್ಲ. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ, ಸರ್ವಕಾರ್ಯಗಳೂ ಅವನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಬಿಡಲಾಬಹುದು.

೧೬. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಕಾಮವು ಪ್ರವೃತ್ತಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಯೋಗಿಯು ಇಚ್ಛಿಪಟ್ಟರೆ ವಿಷಯ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತ್ಯಜಿಸಬಹುದು.

ಶಬ್ದಃ ಸ್ವಶೋ ರಸೋ ಗಂಧೋ ರೂಪಂ ಚೈವ ಮನಸ್ತಥಾ ।

ಪ್ರವರ್ತಂತೇಸ್ಯ ಚೇಚ್ಛಾತೋ ನ ಭವಂತಿ ತಥೇಚ್ಛಯಾ ॥ ೧೭ ॥

ನ ಜಾಯತೇ ನ ಮ್ರಿಯತೇ ಭಿದ್ಯತೇ ನ ಚ ಭಿದ್ಯತೇ ।

ನ ದಹ್ಯತೇ ನ ಮುಹ್ಯತೇ ಹೀಯತೇ ನ ಚ ಲಿಪ್ಯತೇ ॥ ೧೮ ॥

ನ ಕ್ಷೀಯತೇ ನ ಕ್ಷರತಿ ನ ಖಿದ್ಯತಿ ಕದಾಚನ ।

ಕ್ರಿಯತೇ ಚೈವ ಸರ್ವತ್ರ ತಥಾ ವಿಕ್ರಿಯತೇ ನ ಚ ॥ ೧೯ ॥

ಅಗಂಧರಸರೂಪಸ್ತು ಸ್ಪರ್ಶಶಬ್ದವಿವರ್ಜಿತಃ ।

ಅನರ್ಣೋಹ್ಯವರಶ್ಚೈವ ತಥಾವರ್ಣಸ್ಯ ಕರ್ಮಚಿತ್ ॥ ೨೦ ॥

ಭುಂಕ್ತೇಥ ವಿಷಯಾಂಶ್ಚೈವ ವಿಷಯೈಸ್ಸರ್ವಚ ಯುಜ್ಯತೇ ।

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ಪರಮಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಾಚ್ಚಾಪವರ್ಗಕಃ ॥ ೨೧ ॥

೧೭. ಯೋಗಿಯ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ರೂಪ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೮-೧೯. ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿವಂತನಾದ ಪುರುಷನು ಜನನಮರಣಗಳನ್ನು, ಭೇದನಭೇದನಗಳನ್ನು, ದಹನಮೋಹಗಳನ್ನು, ಕ್ಷಯ ಲೇಪನಗಳನ್ನು, ನಾಶಕ್ಷರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಖೇದನವನ್ನೂ ಕೂಡ ಎಂದಿಗೂ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಭೇದನಾದಿಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಉಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲನು. ತಾನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗದೆಯೇ ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು.

೨೦ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ, ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ವರ್ಣ, ಅವರ್ಣಗಳಿಂದ ವರ್ಜಿತನೂ ತನಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತನೂ ಆಗುವನು.

೨೧. ಯೋಗಿಯು ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯಸುಖಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳನ್ನರಿತು ತಾನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಿಯಾಗುವನು. ಇದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೊಂದುವನು.

ವ್ಯಾಪಕಸ್ತ್ವಪವರ್ಗಾಚ್ಚ ವ್ಯಾಪಿತಾತ್ಪುರುಷಯಃ ಸ್ತೃತಃ |

ಪುರುಷಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭಾವಾತ್ಪು ಐಶ್ವರ್ಯೇ ಪರತಃ ಸ್ಥಿತಃ

|| ೨೨ ||

ಗುಣಾಂತರಂತು ಐಶ್ವರ್ಯೇ ಸರ್ವತಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಉಚ್ಯತೇ |

ಐಶ್ವರ್ಯಮಪ್ರತೀಘಾತಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಯೋಗ ಮನುತ್ಮನುಂ |

ಅಪವರ್ಗಂ ತತೋ ಗಚ್ಛೇತ್ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪರಮಂಪದಂ

|| ೨೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯಾಣಿ
ನಾನು ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೨. ಪುರುಷನು ಅಪವರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ವ್ಯಾಪಕನೂ, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವನು.

೨೩. ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವೇ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಣ. ಅಂತಹ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಬಳಿಕ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ಉತ್ತಮವೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಯೋಗೈಶ್ವರ್ಯನಿರೂಪಣವೆಂಬ”
ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾಂಕಲ್ಪನ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ ಯೋಗ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಬಹುದು. ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಬಹುದು. ಕೇವಲ ಅಣುರೂಪವಾಗುವುದೇ ಅಣಿಮಾಸಿದ್ಧಿಯು, ಮಹಾರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಮಹಿಮೆಯಗುಣವು. ಹತ್ತಿಯಂತೆ ಹಗುರವಾಗುವುದೇ ಲಘಿಮೆಯು. ಗಿರಿಯಂತೆ ಭಾರವಾಗುವುದೇ ಗಿರಿಮೆಯು. ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿಲ್ಲದೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದೇ ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯವು. ಸರ್ವಭೂತಗಳ ನಿಯಾಮಕತ್ವವೇ ಈಶತನವು. ಈ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ರೂಪ ರಸಾದಿಗಳು ಬೇಕಾದಾಗ ಬರುತ್ತವೆ. ಬೇಡವಾದರೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಯಾದರೆ ಕ್ಷಯನಾಶಗಳು ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಾಕೃತಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ವರ್ಜಿತನಾಗುವನು. ವಿಷಯಾನುಭವವಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಬಂಧನವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಯೋಗಿಯು ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಚತುರ್ಥೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುನಾಚ ||

ನ ಚೈವ ಮಾಗತೋ ಜ್ಞಾನಾದ್ರಾಗಾತ್ ಕರ್ಮಸಮಾಚರೇತ್ |

ರಾಜಸಂ ತಾಮಸಂ ವಾಪಿ ಭುಕ್ತ್ವಾ ತತ್ತ್ವೈವ ಯುಜ್ಯತೇ || ೧ ||

ತಥಾ ಸುಕೃತಕರ್ಮಾ ತು ಫಲಂ ಸ್ವರ್ಗೇ ಸಮಶ್ನುತೇ |

ತಸ್ಮಾತ್ ಸ್ಥಾನಾತ್ ಪುನಃಪ್ರಪ್ನೋ ಮಾನುಷ್ಯಮನುಪದ್ಯತೇ || ೨ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು:—ಹೀಗೆ ಯೋಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪುರುಷನು ರಾಗಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ರಾಜಸ, ತಾಮಸಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುವನು.

೨. ಪೂರ್ವೋಕ್ತಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುರುಷನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಆ ಪುಣ್ಯವು ಕ್ಷೇಣವಾಗಲು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು.

ತಸ್ಮಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಾಶ್ವತಮುಚ್ಯತೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮ ಏವ ಹಿ ಸೇವೇತ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಪರಮಂ ಸುಖಂ

॥ ೩ ॥

ಪರಿಶ್ರಮಸ್ತು ಯಜ್ಞಾನಾಂ ಮಹತಾರ್ಥೇನ ವರ್ತತೇ ।

ಭೂಯೋ ಮೃತ್ಯುವಶಂ ಯಾತಿ ತಸ್ಮಾನ್ಮೋಕ್ಷಃ ಪರಂ ಸುಖಂ

॥ ೪ ॥

ಅಥ ನೈ ಧ್ಯಾನಸಂಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ ಪರಾಯಣಃ ।

ನ ಸ ಸ್ಯಾತ್ ವ್ಯಾಪಿತುಂ ಶಕ್ಯೋ ಮನ್ವಂತರ ಶತೈರಪಿ

॥ ೫ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಪುರುಷಂ ದಿವ್ಯಂ ವಿಶ್ವಾಖ್ಯಂ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣಂ ।

ವಿಶ್ವಪಾದ ಶಿರೋಗ್ರೀವಂ ವಿಶ್ವೇಶಂ ವಿಶ್ವಭಾವನಂ ।

ವಿಶ್ವಗಂಧಂ ವಿಶ್ವಮಾಲ್ಯಂ ವಿಶ್ವಾಂಬರಧರಂ ಪ್ರಭುಂ

॥ ೬ ॥

೩. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಪರಮಸುಖರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯು ದೊರೆಯುವುದು. (ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಸುಖರೂಪಿಯಾಗಿರುವನು.)

೪. ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಮಾಡಿ ಮಹಾಪ್ರಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಮತ್ತೆ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಯಮನ ವಶಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೇ ಶಾಶ್ವತವೂ, ಸುಖಪ್ರದವೂ ಆದ ಪರಮಪದವಾಗಿದೆ.

೫. ಧ್ಯಾನಪರನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಪರಾಯಣನೂ ಆದ ಪುರುಷನು ನೂರಾರು ಮನ್ವಂತರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೬. ಯೋಗಿಯು ಪುರುಷನಾಮಕನೂ, ದೇವರೂಪನೂ, ವಿಶ್ವನಾಯಕನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಿಯೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ, ಪಾದ, ಶಿರಸ್ಸು, ಕತ್ತು ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ವಿಶ್ವೇಶನೂ, ವಿಶ್ವಜ್ಞನೂ, ವಿಶ್ವಗಂಧಿಯೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣನೂ, ವಿಶ್ವಾಂಬರಧರನೂ, ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದರೂ ಅವನನ್ನು ಮೀರಲು ಅಸಾಧ್ಯವು.

ಗೋಭಿರ್ನುಹೀ ಸಂಯತತೇ ಪತತ್ತಿಣಂ ।

ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮಮತಿಂ ವರೇಣ್ಯಂ ॥

ಕವಿಂ ಪುರಾಣಮನುಶಾಸಿತಾರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಚ್ಚ ।

ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಮಹತೋ ಮಹಾಂತಂ ।

ಯೋಗೇನ ಪಶ್ಯಂತಿ ನ ಚಕ್ಷುಷಾ ತಂ ॥

ನಿರಿದ್ರಿಯಂ ಪುರುಷಂ ರುಕ್ಮವರ್ಣಂ

॥ ೭ ॥

ಅಲಿಂಗಿನಿಂ ಪುರುಷಂ ರಕ್ತವರ್ಣಂ ।

ಸಲಿಂಗಿನಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಚೇತನಂ ಚ ॥

ನಿತ್ಯಂ ಸದಾ ಸರ್ವಗತಂ ತು ಶೌಚಂ ।

ಪಶ್ಯಂತಿ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಹ್ಯಚಲಂ ಪ್ರಕಾಶಂ

॥ ೮ ॥

ತದ್ಭಾವಿತಸ್ತೇಜಸಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಃ ।

ಅಪಾಣಿಪಾದೋದರ ಪಾರ್ಶ್ವಚಿಹ್ನಃ ॥

೭. ಭೂಮಾತೆಯು ಗರುಡರೂಪಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಪರಮಮತಿಯೂ, ಅತ್ಯುತ್ತಮನೂ, ಕವಿಯೂ, ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ, ಶಾಸಕನೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಿಯೂ, ಮಹತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಕೃತೇಂದ್ರಿಯರಹಿತನೂ, ಸುವರ್ಣರೂಪಿಯೂ, ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಯೋಗಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಚರ್ಮಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು.

೮ ಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಲಿಂಗಶೂನ್ಯನೂ, ಪುರುಷನೂ, ಸುವರ್ಣರೂಪಿಯೂ, ಪುಲ್ಲಿಂಗಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ಪ್ರಾಕೃತಗುಣ ಶೂನ್ಯನೂ, ನಿತ್ಯನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಶುದ್ಧನೂ, ಅಚಲನೂ, ಪ್ರಕಾಶಕನೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸದಾ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

೯. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಡುವವನೂ, ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಹಸ್ತ, ಪಾದ, ಉದರ, ಪಾರ್ಶ್ವ, ರಸನ, ಇವುಗಳಿಲ್ಲದವನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತನೂ,

ಅತೀಂದ್ರಿಯೋದ್ಯಾಪಿ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕಃ ।

ಪಶ್ಯಂತ್ಯಚಕ್ಷುಃ ಸ ಶೃಣೋತ್ಯಕರ್ಣಃ

॥ ೯ ॥

ನಾಸ್ಯಾಸ್ತ್ಯಬುದ್ಧಂ ನ ಚ ಬುದ್ಧಿರಸ್ತಿ ।

ಸ ವೇದ ಸರ್ವಂ ನ ಚ ವೇದವೇದ್ಯಃ ॥

ತಮಾಹುರಗ್ರ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಮಹಾಂತಂ ।

ಸಚೇತನಂ ಸರ್ವಗತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ

॥ ೧೦ ॥

ತಮಾಹುರ್ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ಲೋಕೇ ಪ್ರಸಪಧರ್ಮಿಣೀಂ ।

ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಯುಕ್ತಾಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ಚೇತಸಾ

॥ ೧೧ ॥

ಸರ್ವತಃ ಪಾಣಿಪಾದಾಂತಂ ಸರ್ವತೋಕ್ಷಿ ಶಿರೋಮುಖಂ ।

ಸರ್ವತಃ ಶ್ರುತಿರ್ಮಾ ಲೋಕೇ ಸರ್ವಮಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ

॥ ೧೨ ॥

ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ, ಅಸದೃಶನೂ, ಆದ ಭಗವಂತನು ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಕರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೇಳತಕ್ಕವನೂ ಆಗುವನು. ಪ್ರಾಕೃತ ನೇತ್ರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದಿವ್ಯನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಬಲ್ಲನು.

೧೦. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಪ್ರಾಕೃತ ಬುದ್ಧಿಶೂನ್ಯನು. ಅವನು ಸರ್ವಜ್ಞನು (ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.) ಅವನನ್ನು ವೇದಗಳೂ ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಗಳಲಾರವು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಉತ್ತಮನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಚೇತನನೂ, ಸರ್ವಗತನೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ ಆದ ಪರಮ ಪುರುಷನೆಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ.

೧೧. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮುನಿಗಳು ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು, ಸಮಸ್ತಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಮೂಲ ಕಾರಣನೆಂಬುದಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ, ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸಿಯಾಮಕನೆಂದೂ, ತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

೧೨. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಣಿ, ಪಾದ, ನೇತ್ರ, ಶಿರಸ್ಸು, ಮುಖ ಮತ್ತು ಕಿವಿ ಇವುಗಳಿಲ್ಲವನೂ, ಸರ್ವವನ್ನೂ ಆವರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವವನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಅಂದರೆ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯೂ, ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಯುಕ್ತಾ ಯೋಗೇನ ಚೇಶಾನಂ ಸರ್ವತಶ್ಚ ಸನಾತನಂ ।
ಪುರುಷಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಸ್ಮಾದ್ಭೂತಾ ನ ಮುಹ್ಯತೇ ॥ ೧೩ ॥

ಭೂತಾತ್ಮಾನಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಯಂ ।
ಸರ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ವೈ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನ ಮುಹ್ಯತಿ ॥ ೧೪ ॥

ಸವನೋ ಹಿ ಯಥಾ ಗ್ರಾಹ್ಯೋ ವಿಚರತ್ ಸರ್ವಮೂರ್ತಿಷು ।
ಪುರಿ ಶೇತೇ ತಥಾಭ್ರೇ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ಪುರುಷ ಉಚ್ಯತೇ ।
ಅಥ ಚೇಲ್ಲಪ್ತಧರ್ಮಾತ್ಸು ಸ ವಿಶೇಷೈಶ್ಚ ಕರ್ಮಭಿಃ ॥ ೧೫ ॥

ತತಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಯೋನ್ಯಾಂ ವೈ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತಸಂಯುತಂ ।
ಸ್ತ್ರೀಪುನಾಂಸಪ್ರಯೋಗೇಣ ಜಾಯತೇ ಹಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೧೬ ॥

೧೩. ಯೋಗಿಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಸನಾತನೂ, ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೆ(ಭ್ರಾಂತರಾಗದೆಯೇ)ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗುವರು ಮತ್ತು ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೧೪. ಯಾವನು ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಕಲ ಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಉತ್ತಮಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಎಂಬುದಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಭ್ರಾಂತ ನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫. ವಾಯುವು ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಸರ್ವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೊರಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಕೂಡ, ಸರ್ವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ, ಹೊರಗಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು, ಜಗತ್ತನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಜೀವನು ವಿಶೇಷ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಲೋಪಿಯಾದರೆ ಜನನಮರಣಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆಯುವನು.

೧೬. ಅನಂತರ ಜೀವನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮಶೇಷದಿಂದ ಶುಕ್ರ ಶೋಣಿತ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಮೂಲಕ ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ತತಸ್ತು ಗರ್ಭಕಾಲೇ ತು ಕಲನಂ ನಾಮ ಜಾಯತೇ ।

ಕಾಲೇನ ಕಲನಂ ಚಾಪಿ ಬುದ್ಧ್ಯದಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಯತೇ

॥ ೧೭ ॥

ಮೃತ್ಪಿಂಡಸ್ತು ಯಥಾ ಚಕ್ರೇ ಚಕ್ರವತ್ತೇನ ಪೀಡಿತಃ ।

ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಸ್ತು ವಿಶ್ವತ್ಪಮುಷಗಚ್ಛತಿ

॥ ೧೮ ॥

ಏವಮಾತ್ಮಾಸ್ಥಿ ಸಂಯುಕ್ತೋ ವಾಯುನಾ ಸಮುದೀರಿತಃ ।

ಜಾಯತೇ ಮಾನುಷಸ್ತತ್ರ ಯಥಾರೂಪಂ ತಥಾ ಮನಃ

॥ ೧೯ ॥

ವಾಯುಃ ಸಂಭವತೇ ತೇಷಾಂ ವಾತಾತ್ ಸಂಜಾಯತೇ ಜಲಂ ।

ಜಲಾತ್ಸಂಭವತಿ ಪ್ರಾಣಃ ಪ್ರಾಣಾತ್ ಶುಕ್ರಂ ವಿವರ್ಧತೇ

॥ ೨೦ ॥

ರಕ್ತಭಾಗಾಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಯಶ್ಚುಕ್ರಭಾಗಶ್ಚ ತುರ್ದಶ ।

ಭಾಗತೋರ್ಧ್ವಫಲಂ ಕೃತ್ವಾ ತತೋ ಗರ್ಭೇ ನಿಷೇವತೇ

॥ ೨೧ ॥

೧೭. ಅನಂತರ ಗರ್ಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತ ಸಂಬಂಧ ರೂಪವೂ, ಕಲನ ನಾಮಕವೂ, ಆದ ಪಿಂಡವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು. ಕೆಲವು ಕಾಲಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಪಿಂಡವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೀರಿನ ಬುಡ್ಡಿಯಂತೆ ಆಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೧೮. ಮಣ್ಣಿನಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಚಕ್ರದಮೇಲಿರಿಸಿ ಹಸ್ತದಿಂದ ಒತ್ತುವ, ಕುಂಬಾರನ ನ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಮಡಿಕೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂತೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸ್ವಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಜೀವನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಗುವುದು.

೧೯. ಹೀಗೆಯೇ ಪಿಂಡಾಕಾರನಾದ ಜೀವನು ಅಸ್ಥಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದು ವಾಯುವಿನಿಂದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಕಾರ, ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪುರುಷ ರೂಪಿಯಾಗುವನು.

೨೦. ಆ ಗರ್ಭಗತವೂ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತ ಸಂಬಂಧವೂ ಆದ ಪಿಂಡಕ್ಕೆ ವಾಯುಸಂಬಂಧವೂ ಅದರಿಂದ ಜಲೋತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಆಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಶುಕ್ರವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.

೨೧. ಆ ಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಭಾಗವು ಮೂವತ್ತುಮೂರರಷ್ಟು (೩೩), ಶುಕ್ರಭಾಗವು ಹದಿನಾಲ್ಕರಷ್ಟು (೧೪), ಇರುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡೂ ಕೂಡಿ ಅರ್ಧಫಲವಾಗುವುದು. ಅಂದರೆ ಒಂದೂವರೆ ತೊಲದಷ್ಟು ತೂಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥತ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ವಾಸಿಸುವನು.

ತತಸ್ತು ಗರ್ಭಸಂಯುಕ್ತಃ ಪಂಚಭಿರ್ವಾಯುಭಿರ್ವೃತಃ |

ಹಿತುಃ ಶರೀರಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಂಗರೂಪಮಸ್ಯೋಪ ಜಾಯತೇ || ೨೨ ||

ತತೋಸ್ಯ ನಾತುರಾಹಾರಾತ್ ಪೀತಲೀಢ ಪ್ರವೇಶಿತಂ |

ನಾಭಿಃ ಸ್ತೋತಃ ಪ್ರವೇಶೇನ ಪ್ರಾಣಾಧಾರೋಹಿ ದೇಹಿನಾಂ || ೨೩ ||

ನವಮಾಸಾ ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಸಂವೇಷ್ಟಿತ ಶಿರೋಧರಃ |

ವೇಷ್ಟಿತಃ ಸರ್ವಗಾತ್ರೈಶ್ಚ ಅಪರ್ಯಾಯ ಕ್ರಮಾಗತಃ |

ನವಮಾಸೋಷಿತಶ್ಚೈವ ಯೋನಿಚ್ಛಿದ್ರಾದವಾಙ್ಮುಖಃ || ೨೪ ||

ತತಸ್ತು ಕರ್ಮಭಿಃ ಸಾಪೈರ್ನಿರಯಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ |

ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಚೈವ ಶಾಲ್ಮಲೀಚ್ಛೇದ ಭೇದಯೋಃ || ೨೫ ||

೨೨. ಅನಂತರ ಗರ್ಭಗತನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳ ಸುಸರ್ಗವೂ, ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ರೂಪವೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಯವಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ತಂದೆಯ ಹೋಲಿಕೆಯು ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು.

೨೩. ಅನಂತರ ತಾಯಿಯು ಭೋಜನಮಾಡುವ ಅನ್ನ ಪಾನಾದಿಗಳು ನಾಭಿಯ ನಾಳದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಗರ್ಭಗತನಾದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಾಣಧಾರಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ತಾಯಿಯ ಆಹಾರಾದಿಗಳು ನಾಭಿಯ ಮೂಲಕ ಶಿಶುವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಶಿಶುವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.

೨೪. ಮಾತೃ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಗುಲ್ಮದಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಶಿರಸ್ಸು, ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ, ಉಳ್ಳವನಾಗಿ ಒಬ್ಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು, ವಾಸಿಸುವನು. ಕ್ರಮವಾಗಿ, ನವಮಾಸಾನಂತರ ಯೋನಿಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

೨೫. ಹೀಗೆ ಜನಿಸಿದ ಜೀವನು ತನ್ನ ದುಷ್ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಮತ್ತು ದುಷ್ಕರ್ಮವು ಅಧಿಕವಾದರೆ ಶಾಲ್ಮಲೀಚ್ಛೇದ ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಸಿಪತ್ರವನವೆಂಬ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ತತ್ರ ನಿರ್ಭತ್ಸನಂ ಚೈವ ತಥಾ ಶೋಣಿತ ಭೋಜನಂ ।

ಯೇತಾಸ್ತು ಯಾತನಾ ಘೋರಾಃ ಕುಂಭೀಪಾಕ ಸುದುಃಸಹಾಃ ॥ ೨೬ ॥

ಯಥಾ ಹ್ಯಾಸಸ್ತು ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾಃ ಸ್ವರೂಪಮುಪಯಾಂತಿ ವೈ ।

ತಸ್ಮಾಚ್ಛಿನ್ನಾಶ್ಚ ಭಿನ್ನಾಶ್ಚ ಯಾತನಾಸ್ಥಾನಮಾಗತಾಃ ॥ ೨೭ ॥

ಏವಂ ಜೀವಸ್ತು ತೈಃ ಪಾಪೈಃ ತಪ್ಯಮಾನಃ ಸ್ವಯಂ ಕೃತ್ಯೈಃ ।

ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಕರ್ಮಭಿದುಃಖಂ ಶೇಷಂ ನಾ ಯದಿ ಚೇತರಂ ॥ ೨೮ ॥

ಏಕೇನೈವ ತು ಗಂತವ್ಯಂ ಸರ್ವಮೃತ್ಯು ನಿವೇಶನಂ ।

ಏಕೇನೈವ ಚ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ತಸ್ಮಾತ್ಸುಕೃತ ಮಾಚರೇತ್ ॥ ೨೯ ॥

ನ ಹ್ಯೇನಂ ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ ಕಶ್ಚಿತ್ ಗಚ್ಛಂತಮನುಗಚ್ಛತಿ ।

ಯದನೇನ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ತದೇನ ಮನುಗಚ್ಛತಿ ॥ ೩೦ ॥

೨೬. ಆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಭಯೋತ್ಪಾದನ, ರಕ್ತಪಾನ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ವಿಧವೂ, ಘೋರವೂ ಆದ ಯಾತನೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವು ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕುಂಭೀಪಾಕ ನರಕಯಾತನೆಯೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ.

೨೭. ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದ ಜಲವು ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನಗಳಾದ ನಾನಾಯಾತನೆಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಯಾತನಾ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ

೨೮. ಹೀಗೆ ಜೀವನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತವಾದ ಪಾಪಕರ್ಮಶೇಷದಿಂದಲೂ, ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೃತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ನರಕ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

೨೯. ಯಾವನು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವನೋ, ಅವನೇ ಸರ್ವದುಃಖ ಕರವಾದ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅವನೇ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಜೀವನು ಸರ್ವದಾ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು

೩೦. ಹೀಗೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಪುರುಷನನ್ನು ಪತ್ತೀಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುಷಕೃತವಾದ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತವೆ.

ತೇ ನಿತ್ಯಂ ಯಮನಿಷಯೇ ವಿಭಿನ್ನದೇಹಾಃ ।

ಕ್ರೋಶಂತಃ ಸತತಮನಿಷ್ಠಸಂಪ್ರಯೋಗೈಃ ॥

ಶುಷ್ಯಂತೇ ಪರಿಗತ ನೇದನಾಶರೀರಾಃ ।

ಬಹ್ವೀಭಿಃ ಸುಭೃಶಮಧರ್ಮ ಯಾತನಾಭಿಃ

॥ ೩೧ ॥

ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಯದಭೀಷ್ಟಂ ನಿಷೇವ್ಯತೇ ।

ತತ್ ಪ್ರಸಹ್ಯ ಹರೇತ್ ಪಾಪಂ ತಸ್ಮಾತ್ ಸುಕೃತಮಾಚರೇತ್

॥ ೩೨ ॥

ಯಾದೃಗ್ಜಾತಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ಪೂರ್ವಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ದೇಹಿನಃ ।

ಸಂಸಾರಂ ತಾನುಸಂ ತಾದೃಕ್ ಪಡ್ವಿಧಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ

॥ ೩೩ ॥

ಮಾನುಷ್ಯಂ ಪಶುಭಾವಂ ಚ ಪಶುಭಾವಾನ್ಮೃಗೋ ಭವೇತ್ ।

ನ್ಯುಗತ್ವಾತ್ ಪಕ್ಷಿಭಾವಂ ತು ತಸ್ಮಾಚ್ಚೈವ ಸರೀಸೃಪಃ

॥ ೩೪ ॥

೩೧. ಅಂತಹ ಪಾಪಿಗಳು ಯಮಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸರ್ವದಾ ಅನಿಷ್ಟ ಅಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಅರಚುತ್ತಲೂ, ನಾನಾವಿಧಯಾತನೆಗಳಿಂದ ವಿವಿಧದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲೂ, ವ್ಯಸನಗಳಿಂದ ನರಕಯಾತನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಲೂ ಇರುವರು.

೩೨. ಮನುಷ್ಯನು ಮನೋವಾಕ್ಪಾಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸುಕೃತವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತಹ ಸುಕೃತಕರ್ಮವೇ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸುಕೃತವನ್ನೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೩೩. ಪುರುಷನಿಗೆ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವ ಪಾಪಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ತಾಮಸರೂಪವೂ ಪಡ್ವಿಧವೂ ಆದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೩೪-೩೫. ಪುರುಷನು ಮನುಷ್ಯತನದಿಂದ ಪಶುತ್ವವನ್ನೂ, ಆ ಪಶುತನದಿಂದ ವೃಗಜಾತಿಯನ್ನೂ, ಅದರಿಂದ ಸರ್ಪಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ, ಅದರಿಂದ ಸ್ಥಾವರತ್ವವನ್ನೂ

ಸರೀಸ್ವಪತ್ನಾದ್ವಚ್ಚದ್ಧಿ ಸ್ಥಾವರತ್ವಂ ನ ಸಂಶಯಃ |
ಸ್ಥಾವರತ್ವಂ ಪುನಃ ಸ್ವಾಪ್ತೋ ಯಾನದುನ್ನಿಷತೇ ನರಃ |

ಕುಲಾಲಚಕ್ರವದ್ಭ್ರಾಂತಸ್ತತ್ತ್ವೈವ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ || ೩೫ ||
ಇತ್ಯೇವಂ ಹಿ ಮನುಷ್ಯಾದಿಃ ಸಂಸಾರೇ ಸ್ಥಾವರಾಂತಕೇ |

ವಿಜ್ಞೇಯಸ್ತಾನುಸೋ ನಾನು ತತ್ತ್ವೈವ ಪರಿವರ್ತತೇ || ೩೬ ||
ಸಾತ್ವಿಕಶ್ವಾಪಿ ಸಂಸಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ |

ಪಿಶಾಚಾಂತಃ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾನೇಷು ದೇಹಿನಾಂ || ೩೭ ||
ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತು ಕೇವಲಂ ಸತ್ವಂ ಸ್ಥಾವರೇ ಕೇವಲಂ ತಮಃ |

ಚತುರ್ದಶಾನಾಂ ಸ್ಥಾನಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವಿಷ್ಣುಂಭಕಂ ರಜಃ |
ಮರ್ಮಸು ಚ್ಛಿದ್ಯಮಾನೇಷು ವೇದನಾರ್ತಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ || ೩೮ ||

ಹೊಂದಿ ವಿನೀಕಿಯಾಗುವನು. ಮತ್ತು ಕುಲಾಲನಚಕ್ರದಂತೆ ಜನನಮರಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಓಡಾಡುವನು.

೩೬. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸ್ಥಾವರದವರೆಗೂ ಪರಿಭ್ರಮಣವಾಗುವುದು. ತಾಮಸಗುಣದ ಉದ್ರೇಕದಕಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩೭. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಾತ್ವಿಕಸಂಸಾರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಯಾಗಿ ಪಿಶಾಚಾಂತವಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವ ಸಂಸಾರವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಹೀಗನವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಬ್ಬದೇವತೆಗಳಾಗಿ ಪಿಶಾಚದ ವರೆಗೂ ಇಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯರೂ ಸಹ ಸ್ಥಾವರದವರೆಗೂ ನೀಚಜಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೩೮. ಬ್ರಹ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸತ್ವಗುಣಮಾತ್ರವೇ ಇರುವುದು. ಸ್ಥಾವರಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಮೋಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯವು ಇರುವುದು. ಹದಿನಾಲ್ಕುಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯಗತವಾದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯವಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು ನರಕದಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡಲಾಗಿ ವೇದನೆಯಿಂದ ದುಃಖಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ದೋಷಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.

ತತಸ್ತು ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಥಂ ವಿಪ್ರಃ ಸ್ಮರಿಸ್ಯತಿ ।

ಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ಪೂರ್ವಧರ್ಮಸ್ಯ ಭಾವನಾಯಾಂ ಪ್ರಣೋದಿತಃ ।

ಮಾನುಷ್ಯಂ ಭಜತೇ ನಿತ್ಯಂ ತಸ್ಮಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಸಮಾದಧೇತ್

॥ ೩೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಪಾಶುಪತಯೋಗೋ
ನಾಮ ಚತುರ್ದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೩೯. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮರೆತು ಎಂದಿಗೂ
ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸಂಸ್ಕಾರವಶದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ
ಜೀವನು ಮನುಷ್ಯಾದಿಶರೀರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ
ಸಮಾಹಿತಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಮೂಲಕ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು
ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಪಾಶುಪತಯೋಗ ” ವೆಂಬ
ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಪುರುಷನು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಆ ಪುಣ್ಯಗಳು ಕ್ಷಯವಾಗಲು ಪುನಃ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಜನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಆ ಪರಮಪದವಿಯು ಶಾಶ್ವತವಾದುದು. ಯೋಗಿಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನು ಅತೀಂದ್ರಿಯನು, ಪ್ರಾಕೃತೇಂದ್ರಿಯಶೂನ್ಯನು, ರುಕ್ಮವರ್ಣನು ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವರು. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪದವಿಯು ದೊರಕುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೃತ್ಯುವಿನ ವಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕುಂಬಾರನ ಹಸ್ತಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಮಣ್ಣು ಘಟವಾಗುವಂತೆ ಜೀವನು ಜನನಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ದುಃಖಿಯಾಗುವನು. ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಗುಣರೂಪಗಳೇ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುವು. ತಾಯಿಯು ತಿಂದ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳು ನಾಭಿಕಮಲದಮೂಲಕ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಶುವಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಜೀವನು ನವಮಾಸದವರೆಗೂ ಗುಲ್ಮದಿಂದ ವೇಷ್ಠಿತವಾಗಿ ನವಮಾಸಾನಂತರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು. ಪುನಃ ಸ್ವಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ನಾನಾವಿಧಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಈ ತಾಮಸಸೃಷ್ಟಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಯಾಗಿ ಪಿಶಾಚಾಂತವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಪಂಚದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುವಾಚ ||

ಚತುರ್ದಶವಿಧಂ ಹ್ಯೇತದ್ಬುಧ್ವಾ ಸಂಸಾರಮಂಡಲಂ ।

ತಥಾ ಸಮಾರಭೇತ್ ಕರ್ಮ ಸಂಸಾರಭಯಪೀಡಿತಃ

|| ೧ ||

ತತಃ ಸ್ಮರತಿ ಸಂಸಾರಚಕ್ರೇಣ ಪರಿವರ್ತಿತಃ ।

ತಸ್ಮಾತ್ತ ಸತತಂ ಯುಕ್ತೋ ಧ್ಯಾನತತ್ಪರಯುಂಜಕಃ ।

ತಥಾ ಸಮಾರಭೇದ್ಯೋಗಂ ಯಥಾತ್ಮಾನಂ ಸ ಪಶ್ಯತಿ

|| ೨ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು —: ಜೀವನು ಹದಿನಾಲ್ಕುವಿಧವಾದ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರವನ್ನರಿತು, ಸಂಸಾರಭಯಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨. ಅನಂತರ ಜೀವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಳಿ ದಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ, ಈ ವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವದಾ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣನಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಅವನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು.

ಏಷ ಆದ್ಯಃ ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿರೇಷ ಸೇತುರನುತ್ತಮಃ ।

ವಿವೃದ್ಧೋ ಹ್ಯೇಷ ಭೂತಾನಾಂ ನ ಸಂಭೇದಶ್ಚ ಶಾಶ್ವತಃ ॥ ೩ ॥

ತದೇನಂ ಸೇತುರಾತ್ಮಾನಂ ಅಗ್ನಿಂ ವೈ ವಿಶ್ವತೋ ಮುಖಂ ।

ಹೃದಿಸ್ಥಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮುಪಾಸೀತ ವಿಧಾನನಿತ್ ॥ ೪ ॥

ಹುತ್ವಾಷ್ಟಾವಾಹುತಿಃ ಸಂಯಕ್ ಶುಚಿಸ್ತದ್ಗತಮಾನಸಃ ।

ವೈಶ್ವಾನರಂ ಹೃದಿಸ್ಥಂ ತು ಯಥಾವದನುಪೂರ್ವಶಃ ।

ಆಪಃ ಪೂರ್ವಂ ಸಕೃತ್ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ತೂಷ್ಣೀಂ ಭೂತ್ವಾ ಉಪಾಸತೇ ॥ ೫ ॥

ಪ್ರಾಣಾಯೇತಿ ತತಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಾ ಹ್ಯಾಹುತಿಃ ಸ್ತೃತಾ ।

ಅಪಾನಾಯ ದ್ವಿತೀಯಾ ತು ಸಮಾನಾಯೇತಿ ಚಾಪರಾ ॥ ೬ ॥

೩. ಆ ಭಗವಂತನು ಅನಾದಿಯೂ ತೇಜಸ್ವರೂಪನೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಸಂಸಾರತಾರಕನೂ, ಸರ್ವಭೂತಗಳ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಸ್ವಕೀಯ ಪರಕೀಯ ಭೇದಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

೪. ಆದುದರಿಂದ ಕ್ರಮವನ್ನರಿತ ಜ್ಞಾನಿಯು ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಯಂತೆ ಇರತಕ್ಕವನೂ, ತೇಜೋರೂಪನೂ, ಸರ್ವತೋಮುಖನೂ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೫. ಯೋಗಿಯು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನೂ, ಅಗ್ನಿರೂಪನೂ, ಆದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಎಂಟು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ಮೊದಲು ಆಚಮನ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ತರುವಾಯ ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೬-೭. ಯೋಗಿಯು ಒಂದು ಸಲ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಣಾಯಾ ಮ್ವಾಹ, ಅಪಾನಾಯಾಮ್ವಾಹ, ಸಮಾನಾಯಾಮ್ವಾಹ, ಉದಾನಾಯಾಮ್ವಾಹ, ವ್ಯಾನಾಯಾ ಮ್ವಾಹ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಐದು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅನಂತರ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭೋಜನದಿಂದ ಏಳುವಾಗಲೂ, ಸಹ

ಉದಾನಾಯ ಚತುರ್ಥೀತಿ ವ್ಯಾನಾಯೇತಿ ಚ ಪಂಚಮಾ ।

ಸ್ವಾಹಾಕಾರೈಃ ಪರಂ ಹುತ್ವಾ ಶೇಷಂ ಭುಂಜೀತಿ ಕಾಮತಃ ।

ಅಪಃ ಪುನಃ ಸಕೃತ್ ಪ್ರಾಶ್ಯ ತ್ರ್ಯಾಚಮ್ಯ ಹೃದಯಂ ಸ್ಪೃಶೇತ್ || ೭ ||

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರಂಥಿರಸ್ಯಾತ್ಮಾ ರುದ್ರೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ನಿಶಾಂತಕಃ ।

ಸ ರುದ್ರೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ ಪ್ರಾಣಾ ಏವಮಾಪ್ಯಾಯಯೇತ್ಸಯಂ || ೮ ||

ತ್ವಂ ದೇವಾನಾಮಪಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಉಗ್ರಸ್ತ್ವಂ ಚತುರೋ ವೃಷಾ ।

ವೃತ್ಯುಘ್ನೋಽಸಿ ತ್ವಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭದ್ರಮೇತದ್ಭುತಂ ಹವಿಃ || ೯ ||

ಏವಂ ಹೃದಯಮಾಲಭ್ಯ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠೇ ತು ದಕ್ಷಿಣೇ ।

ವಿಶ್ರವ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಂ ಪಾಣಂ ನಾಭಿಂ ವೈ ಪಾಣಿನಾ ಸ್ಪೃಶೇತ್ ।

ತತಃ ಪುನರಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ಚಾತ್ಮಾನಮಭಿಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ || ೧೦ ||

ಒಂದು ಸಲ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಸ್ತ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿರಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಹೃದಯಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಹೃದಯವನ್ನು ಒಂದುಸಲ ಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೮. ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಆಧಾರನಾಗಿರುವನು. ಆ ಆತ್ಮನೇ ರುದ್ರನಾಗಿರುವನು. ಆ ರುದ್ರದೇವನೇ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಾಣನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೯. ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ ನೀನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಭಯಂಕರನೂ, ಚತುರನೂ, ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಮೃತ್ಯುಪರಿಹಾರಕನೂ, ಆಗಿರುತ್ತೀಯೇ. ಅದುದರಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಿದ ಈ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ನೀನು ನಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

೧೦. ಪೂರ್ವೋಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠವನ್ನು, ದಕ್ಷಿಣ ಹಸ್ತದಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ, ಬಲಗೈಯಿಂದ ನಾಭಿಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪುನರಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಅಕ್ಷಿಣೇ ನಾಸಿಕಾ ಶೋತ್ರೇ ಹೃದಯಂ ಶಿರ ಏವ ಚ |
ದ್ವಾನಾತ್ಮಾನಾವುಭಾವೇತೌ ಪ್ರಾಣಾಸಾನಾವುದಾಹೃತೌ || ೧೧ ||

ತಯೋಃ ಪ್ರಾಣೋಂತರಾತ್ಮಾಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯೋಪಾನೋತ ಉಚ್ಯತೇ |
ಅನ್ನಂ ಪ್ರಾಣಸ್ತಥಾಸಾನಂ ಮೃತ್ಯುರ್ಜೀವಿತಮೇವ ಚ || ೧೨ ||

ಅನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪ್ರಸವಸ್ತಥಾ |
ಅನ್ನಾದ್ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ ಸ್ಥಿತಿರನ್ನೇನ ಚೇಷ್ಯತೇ |
ವರ್ಧಂತೇ ತೇನ ಭೂತಾನಿ ತಸ್ಮಾದನ್ನಂ ತದುಚ್ಯತೇ || ೧೩ ||

ತದೇವಾಗ್ನೌ ಹುತಂ ಹ್ಯನ್ನಂ ಭುಂಜತೇ ದೇವದಾನವಾಃ |
ಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ಪಿಶಾಚಾಶ್ಚಾನ್ನಮೇವ ಹಿ || ೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಪಾಶುಪತಯೋಗೋ
ನಾಮ ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧. ತರುವಾಯ ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ಹೃದಯ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾ ಸಾನಗಳೆಂದೂ, ಎರಡು ವಿಧಗಳಾದ ಆತ್ಮಗಳಿರುತ್ತವೆಯೆಂದೂ, ತಿಳಿಯಬೇಕು.

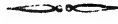
೧೨. ಪ್ರಾಣಾಸಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವು, ಜೀವನಿಗೆ ಅಂತರ್ನಿಯಾಮಕವಾಗಿಯೂ ಅಸಾನವು ಬಹಿರ್ನಿಯಾಮಕವಾಗಿಯೂ ಆಗಿವೆ. ಅನ್ನಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಾಣಾಸಾನಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ಮೃತ್ಯುರೂಪಿಯೂ ಮತ್ತು ಜೀವನಪ್ರದನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

೧೩. ಅದೇ ಅನ್ನವೇ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃವೂ ಆಗಿದೆ. ಅನ್ನಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೇ ಸರ್ವಭೂತಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅನ್ನನೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೧೪. ಆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶನಾಗಿರತಕ್ಕ ಅನ್ನಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ಆದಿಕರ್ತನೂ ಆದ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಗಂಧರ್ವ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಪಿಶಾಚ, ದೇವ ಮತ್ತು ದಾನವ ಇವರು ಪಾಲನಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಪಾಶುಪತಯೋಗ ” ವೆಂಬ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಯೂ ಸ್ಥಾವರಾಂತವೂ ಆಗಿರುವ ಹದಿನಾಲ್ಕುವಿಧ ಸಂಸಾರಮಂಡಲ ವನ್ನರಿತ ಪುರುಷನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಜನನಮರಣರೂಪವಾದ ಭ್ರಮಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬೇಸತ್ತು ಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿ ಸಂಸಾರಪರಿಹಾರಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಜಿಸುವನು. ಆ ಭಗವಂತನೇ ಅನಾದಿಯೂ, ತೇಜೋರೂಪನೂ, ತಾರಕನೂ, ಭೂತನಿಯಾಮಕನೂ, ನಿತ್ಯನೂ, ವಿಶ್ವತೋಮುಖನೂ ಆಗಿರುವನು. ಅವನೇ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಅಗ್ನಿರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಶುಚಿಯೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಹೃದಯಗತನೂ, ವೈಶ್ವಾನರನಾಮಕನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಷ್ಟವಿಧಗಳಾದ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಒಂದುಸಲ ಆಚಮನಮಾಡಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ' ಪ್ರಾಣಾಯಸ್ವಾಹಾ, ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಉದಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ, ವ್ಯಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ, ಸಮಾನಾಯಸ್ವಾಹಾ ' ಎಂದು ಐದುಸಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನವನ್ನು ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆಹುತಿಯನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಾನು ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಏಳುವಾಗ ಪುನಃ ಆಚಮನಮಾಡ ಬೇಕು. ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾನಂತರ ತ್ರಿರಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ " ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೂ, ರೋಗನಿವರ್ತ ಕನೂ, ದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಮೃತ್ಯುಪರಿಹಾರಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ, ನಮಗೆ ಮಂಗಳ ವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು " ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ನೀನು ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳಿಗೂ, ಹೊರಗೂ, ಒಳಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಇರುತ್ತೀಯೆ. ಅವುಗಳು ಅನ್ನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತವೆ. ಅನ್ನವೇ ಬ್ರಹ್ಮನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ವೃದ್ಧಿಲಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಅನ್ನರೂಪನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ದೇವ ದಾನವರೂ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಪಿಶಾಚಗುಹ್ಯಕಾದಿಗಳೂ ಸರ್ವದಾ ಸೇವಿಸುವರು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಪೋಡತೋಽಧ್ಯಾಯಃ

|| ನಾಯುರುನಾಚ ||

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶೌಚಾಚಾರಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ |
ಯದನುಷ್ಠಾಯ ಶುದ್ಧತ್ವಾ ಪ್ರೇತ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಂ ಹಿ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧ ||

ಉದಕಾರ್ಥೀ ತು ಶೌಚಾನಾಂ ಮುನೀನಾಮುತ್ತಮಂ ಪದಂ |
ಯಸ್ತು ತೇಷ್ವಪ್ರಮತ್ತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸ ಮುನಿರ್ನಾವಸೀದತಿ || ೨ ||

ಮಾನಾವಮಾನೌ ದ್ವಾವೇತೌ ತಾವೇವಾಹುರ್ವಿಷ್ಣಾವ್ಯತೇ |
ಅವಮಾನಂ ವಿಷಂ ತತ್ರ ಮಾನಂತ್ಸಮೃತಮುಚ್ಯತೇ || ೩ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧ ನಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ಯಾವ ಆಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನೋ ಅಂತಹ ಶೌಚಾಚಾರಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಈಗ ನಿಮಗಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೨. ಶೌಚಾಚಾರಪರರಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಜಲಾಶಯವಿರತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನಗಳೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವ ಯೋಗಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ತೊಂದರೆಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

೩. ಮಾನಾವಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನ್ನು ಅಮೃತವೆಂದೂ ಅವಮಾನವನ್ನು ವಿಷವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು.

ಯಸ್ತು ತೇಷ್ವಪ್ರಮತ್ತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸ ಮುನಿರ್ನಾವಸೀದತಿ ।

ಗುರೋಃ ಪ್ರಿಯಹಿತೇ ಯುಕ್ತಃ ಸ ತು ಸಂವತ್ಸರಂ ವಸೇತ್ || ೪ ||

ನಿಯಮೇಷ್ವಪ್ರಮತ್ತಸ್ತು ಯಮೇಷು ಚ ಸದಾ ಭವೇತ್ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯಾನುಜ್ಞಾಂ ತತಶ್ಚೈವ ಜ್ಞಾನಾಗಮನಮುತ್ತಮಂ ।

ಅನಿರೋಧೇನ ಧರ್ಮಸ್ಯ ವಿಚರೇತ್ ಪೃಥಿವೀಮಿಮಾಂ || ೫ ||

ಚಕ್ಷುಃ ಪೂತಂ ವ್ರಜೇನ್ಮಾರ್ಗಂ ವಸ್ತ್ರಪೂತಂ ಜಲಂ ಪಿಬೇತ್ ।

ಸತ್ಯಪೂತಾಂ ವದೇದ್ವಾಣೀಮಿತಿ ಧರ್ಮಾನುಶಾಸನಂ || ೬ ||

ಆತಿಥ್ಯಂ ಶ್ರಾದ್ಧಯಜ್ಞೇಷು ನ ಗಚ್ಛೇತ್ ಯೋಗನಿತ್ಯಚಿಶ್ ।

ಏವಂ ಹೃದಿಸಕೋ ಯೋಗೀ ಭವೇದಿತಿ ವಿಚಾರಣಾ || ೭ ||

೪. ಯಾವನು ಮಾನಾಪಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಭಾಗಿ ಯಾಗದೆ ಗುರುಗಳ ಪ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಹಿತಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವನೋ ಅವನು ಗುರು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಬೇಕು.

೫. ಶಿಷ್ಯನು ಯಮನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರದೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು.

೬. ಮನುಷ್ಯನು ಭೂಮಿಯು ಪರಿಶುದ್ಧವೆಂದು ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದ ಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಬೇಕು. ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ಆಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ.

೭. ಯೋಗಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರಾದ್ಧದ ಭೋಜನಕ್ಕೂ, ಯಾಗದ ಊಟಕ್ಕೂ ಹೋಗಬಾರದು. ಮತ್ತು ಪರಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ವಿಹಿತಾಚರಣೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ವನ್ನಾ ವಿಧೂಮೇ ವ್ಯಂಗಾರೇ ಸರ್ವಸ್ಥಿ ಭುಕ್ತವಜ್ಜನೇ ।

ವಿಚರೇನ್ಮತಿರ್ಮಾ ಯೋಗೀ ನ ತು ತೇಷ್ಟೇವ ನಿತ್ಯಶಃ

॥ ೮ ॥

ಯಥೈವಮನುಮನ್ಯಂತೇ ಯಥಾ ಪರಿಭವಂತಿ ಚ ।

ಯುಕ್ತಸ್ತಥಾ ಚರೇದ್ಭೈಕ್ಷಂ ಸತಾಂ ಧರ್ಮಮದೂಷಯತ್

॥ ೯ ॥

ಭೈಕ್ಷಂ ಚರೇದ್ಗೃಹಸ್ಥೇಷು ಯಥಾಚಾರ ಗೃಹೇಷು ಚ ।

ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ತು ಪರಮಾ ಚೇಯಂ ವೃತ್ತಿರಸ್ಯೋಪದಿಶ್ಯತೇ

॥ ೧೦ ॥

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಗೃಹಸ್ಥೇಷು ಶಾಲೀನೇಷು ಚರೇದ್ವಿಜಃ ।

ಶ್ರದ್ಧಧಾನೇಷು ದಾಂತೇಷು ಶ್ರೋತ್ರೀಯೇಷು ಮಹಾತ್ಮಸು

॥ ೧೧ ॥

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪುನಶ್ಚಾಪಿ ಅದುಷ್ಟಪತಿತೇಷು ಚ ।

ಭೈಕ್ಷಚರ್ಯಾ ವಿವರ್ಣೇಷು ಜಘನ್ಯಾ ವೃತ್ತಿರುಚ್ಯತೇ

॥ ೧೨ ॥

೮ ಯೋಗಿಯಾದವನು ಅಡಿಗೆಯಾಗಿ ಬೆಂಕಿ, ಹೊಗೆ ಇವು ಆರಿದ ಮೇಲೆಯೂ, ಎಲ್ಲರೂ ಭೋಜನಮಾಡಿದಮೇಲೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೇ ಎನಾ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಬಾರದು. ಅಂದರೆ ಭುಕ್ತಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಅನ್ನದಿಂದ ಅಲ್ಪತ್ವಪ್ರನಾಗಿರಬೇಕು.

೯. ಯೋಗಿಯು ತನಗೆ ಹೇಗೆ ಅಪಮಾನವೂ ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಆಗುವುದೋ ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೇ ಯತಿಗೆ ಧರ್ಮದಮಾರ್ಗವು. ಸಜ್ಜನರ ಧರ್ಮವನ್ನು ದೂಷಿಸಬಾರದು.

೧೦. ಯತಿಯು ಯೋಗ್ಯರಾದ ಗೃಹಸ್ಥರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಆಚಾರತೀಲರಾದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಭಿಕ್ಷೆಯೇ ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಇವನ ಉತ್ತಮ ಜೀವನವು.

೧೧. ಈಗ ದ್ವಿಜನೂ, ಶೀಲವಂತನೂ, ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ದಾನಮಾಡುವನೂ, ದಾನಶೂರನೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಗೃಹಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮವಾದುದು ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವರು.

೧೨. ಈಗ ದುಷ್ಟರೂ, ಪತಿತರೂ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಜಾತೀಯರೂ ಅದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ನಿಂದ್ಯವಾದ ವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು.

ಭೈಕ್ಷಂ ಯಾನಾಗೂಂ ತಕ್ರಂ ನಾ ಪಯೋಯಾವಕಮೇವ ಚ ।
 ಫಲಮೂಲಂ ವಿಪಕ್ಷಂ ನಾ ಪಿಣ್ಯಾಕಂ ಶಕ್ತಿತೋಪಿ ನಾ ॥ ೧೩ ॥

ಇತ್ಯೇತೇ ವೈ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಯೋಗಿನಾಂ ಸಿದ್ಧಿವರ್ಧನಾಃ ।
 ಅಹಾರಾಸ್ತೇಷು ಸಿದ್ಧೇಷು ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಭೈಕ್ಷಮಿತಿ ಸ್ಮೃತಂ ॥ ೧೪ ॥

ಅಬ್ಬಿಂದುಂ ಯುಃ ಕುಶಾಗ್ರೇಣ ಮಾಸೇಮಾಸೇ ಸಮಶ್ನುತೇ ।
 ನ್ಯಾಯತೋ ಯಸ್ತು ಭಿಕ್ಷೇತ ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾದ್ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ॥ ೧೫ ॥

ಯೋಗಿನಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಸ್ಮೃತಂ ।
 ಏಕಂ ದ್ವೇ ತ್ರೀಣಿ ಚತ್ವಾರಿ ಶಕ್ತಿತೋ ನಾ ಸಮಾಚರೇತ್ ॥ ೧೬ ॥

೧೩-೧೪. ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನ, ಗಂಜಿ, ಮಜ್ಜೆಗೆ, ಹಾಲು, ಅಲಸಂದಿ, ಫಲ, ಗೆಡ್ಡೆಗಿಣಿಸು, ಕಾಯಿ, ಹಿಂಡಿ ಇವುಗಳು ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕವಾದ ಆಹಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುನನೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಹಾರವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೧೫. ಯಾವನು ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ದರ್ಭೆಯ ಅಗ್ರದಿಂದ ಬೀಳುವ ಜಲಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವನೋ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಯೋಗ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥರ ಭಿಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೋ ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ನಾಗಿರುವನು.

೧೬. ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಯೋಗಿಯೇ ಉತ್ತಮನು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವೆಂದರೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯಮಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಕಬಳವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಪೌರ್ಣಮೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಕಬಳವನ್ನೂ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕಬಳವನ್ನು ದಿನವಹಿ ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಶಕ್ತಿಯನುಸಾರವಾಗಿಯೂ, ನಿಯಮಾರ್ಥಕವಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವವನು ಉತ್ತಮನಾಗುವನು.

ಆಸ್ತೇಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚ ಅಲೋಭಸ್ತ್ಯಾಗ ಏವ ಚ ।

ವ್ರತಾನಿ ಚೈವ ಭಿಕ್ಷೂಣಾಮಹಿಂಸಾ ಪರಮಾರ್ಥತಾ

॥ ೧೭ ॥

ಅಕ್ರೋಧೋ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಾ ಶೌಚಮಾಹಾರಲಾಘವಂ ।

ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಇತ್ಯೇತೇ ನಿಯಮಾಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ

॥ ೧೮ ॥

ಬೀಜಯೋನಿಗುಣವಪುರ್ಬದ್ಧಃ ಕರ್ಮಭಿರೇವ ಚ ।

ಯಥಾ ದ್ವಿಪ ಇವಾರಣ್ಯೇ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ವಿಧೀಯತೇ

॥ ೧೯ ॥

ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ವಾ ಚಿರಾದೇವಾಂಕುಶೇನೇವ ನಿನಾರಿತಃ ।

ಏವಂ ಜ್ಞಾನೇನ ಶುದ್ಧೇನ ದಗ್ಧಬೀಜೋ ಹ್ಯಕಲ್ಮಷಃ ।

ವಿಮುಕ್ತಬಂಧಃ ಶಾಂತೋಸೌ ಮುಕ್ತಇತ್ಯವಿಧೀಯತೇ

॥ ೨೦ ॥

೧೭. ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅಸ್ತೇಯ (ಕದಿಯದೇ ಇರುವುದು) ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಅಲೋಭ, ತ್ಯಾಗ, ವ್ರತ, ಅಹಿಂಸಾ, ನಿಯಮ ಇವುಗಳು ಮುಖ್ಯವೂ, ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವೂ ಆದ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ.

೧೮. ಯತಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪರಾಹಿತ್ಯ, ಗುರುಸೇವ, ಶೌಚ, ಅಲ್ಪಾಹಾರ, ಸದಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಇವುಗಳು ನಿಯತವಾದ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿವೆಯೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೧೯. ಪುರುಷನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿಯೂ, ಬೀಜಯೋನಿಗಳ ಗುಣಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಆನೆಯಂತೆ ಮತ್ತನಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವನು.

೨೦. ಆ ಆನೆಯು ಪುರುಷನ ವಶಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಅಂಕುಶಕ್ಕೆ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯನೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದಗ್ಧವಾದ ಪಾಪಗಳುಳ್ಳವನೂ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನೂ, ಮುಕ್ತಬಂಧನೂ, ಶಾಂತನೂ ಆಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

ವೇದೈಸ್ತುತ್ಯಾ ಸರ್ವಯಜ್ಞಕ್ರಿಯಾಸ್ತು ।
ಯಜ್ಞೇಜಪ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಮಾಹುರಗ್ರ್ಯಂ ॥
ಜ್ಞಾನಾದ್ಧ್ಯಾನಂ ಸಂಗರಾಗವ್ಯಪೇತಂ ।
ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಶಾಶ್ವತಸ್ಯೋಪಲಭಿಃ

॥ ೨೦ ॥

ದಮಃ ಶಮಃ ಸತ್ಯಮಕಲ್ಮಷತ್ವಂ ।
ಮೌನಂಚ ಭೂತೇಷ್ವಖಿಲೇಷ್ವಥಾರ್ಜವಂ ॥
ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನಮಿದಂ ತಥಾರ್ಜವಂ ।
ಪ್ರಾಹುಸ್ತಥಾ ಜ್ಞಾನನಿಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವಾಃ

॥ ೨೧ ॥

ಸಮಾಹಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಪರೋಽಪ್ರಮಾದೀ ।
ಶುಚಿಸ್ತಭೈವಾತ್ಮರತಿರ್ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥
ಸಮಾಪ್ನುಯುರ್ಯೋಗಮಿಮಂ ಮಹಾಧಿಯೋ ।
ಮಹರ್ಷಯಶ್ಚೈವ ಮನಿಂದಿತಾನುಲಾಃ

॥ ೨೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಶೌಚಾಚಾರ
ಲಕ್ಷಣಂ ” ನಾನು ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೦. ವೇದಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆಚರಿಸುವರು ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾರ್ಗದಾರರಾಗಿರುವರು. ಅವರ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಾಗರಹಿತವಾದ ಧ್ಯಾನವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

೨೧. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶಮ, ದಮ, ಸತ್ಯ, ಪಾಪರಾಹಿತ್ಯ, ಮೌನ, ಸಕಲಭೂತ ಸಮತ್ವ, ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತವಾದಜ್ಞಾನ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ, ರುಜುಮಾರ್ಗ ಇವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕಗಳೆಂದು ಹೇಳುವರು

೨೨. ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪರನೂ, ಜಾಗರೂಕನೂ, ಶುಚಿಯೂ, ಆತ್ಮ ರತನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ, ಗಣ್ಯನೂ, ಅನಿಂದಿತನೂ, ಅಮಲನೂ, ನಿರ್ದೋಷಿಯೂ ಆದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಈ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅಂದರೆ ಇಂತಹ ಯೋಗಿಗಳು ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಶೌಚಾಚಾರಲಕ್ಷಣನಿರೂಪಣ ” ವೆಂಬ ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಶೌಚಾಚಾರಸ್ವರೂಪಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತಗಳಾಗಿವೆ. ನದೀ ತಟಾ ಕಾದಿ ಜಲಾಶಯವಿರುವುದು ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಆ ಜಲಾಶಯಗಳೆಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ದುಃಖವೇ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಅವರಿಗೆ ಮಾನಾಪಮಾನಗಳು ಅವ್ಯತವಿಷಪ್ರಾಯಗಳು. ಇಂತಹ ಯೋಗಿಯು ಯಮನಿಯಮಾದಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಗುರುಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಯೋಗಿಯಾದವನು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಭೋಜನವನ್ನೂ, ಶ್ರಾದ್ಧದಿಭೋಜನವನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಎಲ್ಲರೂ ಭೋಜನಮಾಡಿದನಂತರ ಯೋಗಿಯು ಹೋಗಿ ಶ್ರಮಪಡದೆ ಪರಿಶುದ್ಧರೂ, ಉದಾರಿಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ದಯಾವಂತರೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯರೂ ಆದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಇದೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಿಕ್ಷಾಚರ್ಮೆಯು. ಯೋಗಿಯು ಅನ್ನ, ಗಂಜಿ, ಹಾಲು, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಕಾಯಿ, ಪಲ್ಯ, ಗೆಡ್ಡೆಗಿಣಿಸು ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬಹುದು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಉತ್ತಮನು. ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅಸ್ತೇಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಅಲೋಭ, ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸಾ ಇವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಮದ್ದಾನೆಗಳು ಅಂಕುಶಕ್ಕೆ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮುಕ್ತಿಯು ದೊರೆಯುವುದು. ಸಕಲವಾದ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನವೇ ಉತ್ತಮವು. ಈ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಮಪದವಿಯು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಸಪ್ತದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುವಾಚ ||

ಆಶ್ರಮತ್ರಯಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತು ಪರಮಾಶ್ರಮಂ ।

ಅತಃ ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯಾಂತೇ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಜ್ಞಾನಮನುತ್ತಮಂ

|| ೧ ||

ಅನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ಗುರುಂ ಚೈವ ವಿಚರೇತ್ ಪೃಥಿವೀಮಿಮಾಂ ।

ಸಾರಭೂತಮುಪಾಸೀತ ಜ್ಞಾನಂ ಯತ್ ಜ್ಞೇಯಸಾಧಕಂ

|| ೨ ||

ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮಿದಂ ಜ್ಞೇಯಮಿತಿ ಯಸ್ತುಷಿತಶ್ಚ ರೇತ್ ।

ಅಪಿ ಕಲ್ಪಸಹಸ್ರಾಯುರ್ನೈವ ಜ್ಞೇಯಮವಾಪ್ನುಯಾತ್

|| ೩ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧-೨. ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ತುರೀಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷವಿದ್ದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಭೂಸಂಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಜ್ಞೇಯಸಾಧಕವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರಿಂದ ಸಾರಭೂತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು.

೩. ಇದು ಜ್ಞಾನ, ಇದು ಜ್ಞೇಯವೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಯಾವನು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗದೆಯೇ ದೇವಗಣಗತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವನೋ ಅವನು ಸಹಸ್ರಾರು ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ಜೀವಿಸಿದರೂ ಜ್ಞೇಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು.

ತ್ಯಕ್ತಸಂಗೋ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಲಘ್ವಾಹಾರೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
ಸಿಧಾಯ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ದ್ವಾರಾಣಿ ಧ್ಯಾನೇ ಹ್ಯೇವಂ ಮನೋ ದಧೇತ್ || ೪ ||

ಶೂನ್ಯೇಷ್ಟೇನಾವಕಾಶೇಷು ಗುಹಾಸು ಚ ವನೇ ತಥಾ |
ನದೀನಾಂ ಪುಲಿನೇ ಚೈವ ನಿತ್ಯಂ ಯುಕ್ತಃ ಸದಾ ಭವೇತ್ || ೫ ||

ವಾಗ್ಗಂಡಃ ಕರ್ಮದಂಡಶ್ಚ ಮನೋದಂಡಶ್ಚ ತೇ ತ್ರಯಃ |
ಯಸ್ಯೈತೇ ನಿಯತಾ ದಂಡಾಃ ಸ ತ್ರಿದಂಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ೬ ||

ಅವಸ್ಥಿತೋ ಧ್ಯಾನರತಿರ್ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
ಶುಭಾ ಶುಭೇ ಹಿತ್ಯ ಚ ಕರ್ಮಣೇ ಉಭೇ ||
ಇದಂ ಶರೀರಂ ಪ್ರವಿಮುಚ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರತೋ |
ನ ಜಾಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇ ವಾ ಕದಾಚಿತ್ || ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಪರಮಾಶ್ರಮಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಕಥನಂ ” ನಾಮ ಸಪ್ತದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪. ಪುರುಷನು ಸಂಗತ್ಸಾಗಿಯೂ, ಜಿತಕ್ರೋಧನೂ, ಅಲ್ಪಾಹಾರಿಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇತರ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು.

೫. ಯೋಗಿಯು ನಿರ್ಜನಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವನದಲ್ಲಿಯೂ, ನದಿಗಳ ಮರಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸದಾ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೬. ಯಾವನು ವಾಕ್, ಕರ್ಮ, ಮನಸ್ಸು ಎಂಬ ಮೂರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಅಂದರೆ ವಾಙ್ಮಿಯಮ ಮನೋನಿಯಮ, ಕಾಮನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನೋ ಅವನಿಗೆ ತ್ರಿದಂಡಿಯೆಂದು ಹೆಸರುಬಂದಿದೆ.

೭. ಯಾವ ಯೋಗಿಯು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸನೂ ಆಗಿ ಶುಭಾ ಶುಭವೆಂಬ ಕರ್ಮಗಳೆರಡನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶರೀರತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರರೀತಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೋ ಅವನು ಪುನರ್ಜನನ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಪರಮಾಶ್ರಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಥನ ”
ಎಂಬ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಆಶ್ರಮತ್ರಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅವರ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಭೂಸಂಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಜ್ಞೇಯವನ್ನರಿತು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಕೇವಲ ಬರೀ ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಮಿತಹಾರಿಯೂ, ಜಿತಕ್ರೋಧನೂ, ಆಗಿ ನಿರ್ಜನ ದೇವಾಲಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮನೋವಾಕ್ಯರ್ಮನಿಯಮದಿಂದ ತ್ರಿದಂಡಿಯೂ, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನೂ ಆಗಿ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಏಕಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದರೆ, ಜನನ ಮರಣ ರಹಿತವಾದ ಶಾಶ್ವತ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಅಷ್ಟಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುನಾಚ ||

ಅತ ಉದ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯತೀನಾಮಿಹ ನಿಶ್ಚಯಂ ।

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ತತ್ವೇನ ಯ್ಯಾನ್ಯಕಾನು ಕೃತಾನಿತು ।

ಅಥಕಾನುಕೃತೇಷ್ಯಾಹುಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಧರ್ಮವಿದೋಜನಾಃ

|| ೧ ||

ಪಾಪಂ ಚ ತ್ರಿವಿಧಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವಾಙ್ಮನಃ ಕಾಯಸಂಭವಂ ।

ಸತತಂ ಹಿ ದಿನಾರಾತ್ರೌ ಯೇನೇದಂ ಬದ್ಧತೇ ಜಗತ್

|| ೨ ||

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಈಗ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಲೀ ಮನ ಸಿಲ್ಲದಯೇ ಆಗಲೀ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವರೋ ಅಂತಹ, ಯತಿಗಳಿಗೆ, ವಿಹಿತಗಳಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಗಳನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೨. ಜೀವರು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಎನ್ನದೆಯೇ ಸರ್ವದಾ ಯಾವ ಪಾಪಕರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬದ್ಧರಾಗಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಕರ್ಮಗಳು ವಾಚನಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಕಾಯಕಗಳೆಂದು ತ್ರಿವಿಧಗಳಾಗಿವೆ

ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ನ ಚಾಪ್ಯೇಷ ತಿಷ್ಠತೀತಿ ಪರಾಶ್ರುತಿಃ ।

ಕ್ಷಣಮೇವ ಪ್ರಯೋಜ್ಯಂತು ಆಯುಷಸ್ತು ವಿಧಾರಣಾತ್

॥ ೩ ॥

ಭವೇದ್ಧೀರೋಃಪ್ರಮತ್ತಸ್ತು ಯೋಗೋಹಿ ಪರಮಂ ಬಲಂ ।

ನ ಹಿ ಯೋಗಾತ್ಪರಂ ಕಿಂಚಿತ್ ನರಾಣಾಮಿಹ ದೃಶ್ಯತೇ ।

ತಸ್ಮಾದ್ಯೋಗಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಧರ್ಮಯುಕ್ತಾ ಮನೀಷಿಣಃ

॥ ೪ ॥

ಅವಿದ್ಯಾಂ ವಿದ್ಯಯಾ ತೀರ್ತ್ವಾ ಪ್ರಾಪ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಂ ಮನುತ್ಮನುಂ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಾಪರಂ ಧೀರಾಃ ಪರಂಗಚ್ಛಂತಿ ತತ್ಪದಂ

॥ ೫ ॥

ವ್ರತಾನಿ ಯಾನಿ ಭಿಕ್ಷುಣಾಂ ತಥೈವೋಪವ್ರತಾನಿಚ ।

ಏಕೈಕಾಪಕ್ರಮೇ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿಧೀಯತೇ

॥ ೬ ॥

೩. ಮನುಷ್ಯನ ಕರ್ಮಗಳು ಜೀವನ ಮತ್ತು ಆಯುಸ್ಸು ಇವುಗಳು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ; ನಶ್ವರಗಳು. ಅವನ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಗಳೆಂದು, ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೊಗಳುತ್ತವೆ.

೪. ಧೀರನಾದ ಪುರುಷನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಯೋಗಜನ್ಯವಾದ ಬಲವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯೋಗವನ್ನೇ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳುವರು.

೫. ಧೀರರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉತ್ತಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

೬. ಯತಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ವ್ರತಗಳೂ ಮತ್ತು ಅಂಗವ್ರತಗಳೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತಗಳಾಗಿವೆಯೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಅವರು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಉಪೇತ್ಯತು ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಕಾಮಾತ್ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿನಿದಿಶೇತ್ |
ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಂತಪನಂ ತಥಾ || ೭ ||

ತತಶ್ಚ ರತಿ ನಿರ್ದೇಶಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಸ್ಯಾಂತೇ ಸಮಾಹಿತಃ |
ಪುನರಾಶ್ರಮಮಾಗಮ್ಯ ಚರೇದ್ಭಿಕ್ಷು ರತಂದ್ರಿತಃ |
ನ ಮರ್ಮ ಯುಕ್ತಂ ವಚನಂ ಹೀನಸ್ತೀತಿ ಮುನೀಷಿಣಃ || ೮ ||

ತಥಾಪಿ ಚ ನ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಪ್ರಸಂಗೋಹ್ಯೇಷ ಧಾರುಣಃ |
ಅಹೋರಾತ್ರೈಧಿಕಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ನಾಸ್ತ್ಯಧರ್ಮ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ || ೯ ||

ಹಿಂಸಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಪರಾಸೃಷ್ಟಾ ದೇವತೈರ್ಮುನಿಭಿಸ್ತಥಾ |
ಯದೇತದ್ಧ್ರಮಿಣಂ ನಾನು ಪ್ರಾಣಾ ಹ್ಯೇತೇ ಬಹಿಶ್ಚರಾಃ |
ನ ತಸ್ಯ ಹರತಿ ಪ್ರಾಣಾ ಯೋ ಯಸ್ಯ ಹರತೇ ಧನಂ || ೧೦ ||

೭. ಯೋಗಿಯು ಕಾಮವಶದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸಾಂತಪನವ್ರತವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

೮. ಯತಿಯು ಕೃಚ್ಛ್ರನುಷ್ಠಾನಾನಂತರ ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತನಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಭಿಕ್ಷಾ ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮರ್ಮವಚನವು ಪರರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದರಿಂದ ಮರ್ಮವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅಡಬಾರದೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೯. ಪುನಃ ಯತಿಯು ಇಂತಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಪಾಪಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಪಾಪಗಳು ಒಂದು ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಸಾರುತ್ತವೆ.

೧೦. ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳು ಇಂತಹ ಹಿಂಸಾರೂಪವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ದ್ರವ್ಯವೆಂಬುದು ಮನುಷ್ಯನ ಬಹಿಶ್ಚರವಾದ ಪ್ರಾಣಗಳು. ಯಾವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಅವನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದು.

ಏವಂ ಕೃತ್ವಾ ಸದುಷ್ಟಾತ್ಮಾ ಭಿನ್ನವೃತ್ತೋ ವ್ರತಾಚ್ಛುತಃ |
ಭೂಯೋ ನಿರ್ವೇದಮಾಪನ್ನಶ್ಚರೇಚ್ಛಾಂದ್ರಾಯಣಂ ವ್ರತಂ || ೧೧ ||

ವಿಧಿನಾ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟೇನ ಸಂವತ್ಸರಮಿತಿ ಶ್ರುತಿಃ |
ತತಃ ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯಾಂತೇ ಭೂಯಃ ಪ್ರಕ್ಷೇಣಕಲ್ಮಷಃ |
ಭೂಯೋ ನಿರ್ವೇದಮಾಪನ್ನಶ್ಚರೇದ್ಭಿಕ್ಷುರತಂದ್ರಿತಃ || ೧೨ ||

ಅಹಿಂಸಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ಗಿರಾ |
ಅಕಾಮಾದಪಿ ಹಿಂಸೇತ ಯದಿ ಭಿಕ್ಷುಃ ಪರ್ಶೂ ಮೃಗಾಃ |
ಕೃಚ್ಛ್ರಾತಿಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಕುರ್ವೀತ ಚಾಂದ್ರಾಯಣನುಥಾಪಿ ವಾ || ೧೩ ||

ಸ್ಥಂದೇದಿಂದ್ರಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯತಿಯಾದಿ |
ತೇನ ಧಾರಯಿತವ್ಯಾ ವೈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾಸ್ತು ಷೋಡಶ || ೧೪ ||

೧೧. ಹೀಗೆ ದುಷ್ಟಾತ್ಮನೂ, ಭಿನ್ನವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ವ್ರತಭ್ರಷ್ಟನೂ ಆದ ಪುರುಷನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪುನಃ ತಾನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಆಗಲೇ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೨. ಯತಿಯು ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಂವತ್ಸರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಪರಹಿತನೂ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಯುಕ್ತನೂ ಆಗಿ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಭಿಕ್ಷಾದಿ ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತನಾದರೇ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೩. ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪಶುಗಳಿಗೂ, ಮೃಗಗಳಿಗೂ ಸಹ ಹೀಗೆ ಹಿಂಸೆಮಾಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರ, ಅತಿಕೃಚ್ಛ್ರವೆಂಬ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಅಥವಾ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೪. ಸ್ತ್ರೀದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೂ, ಇಂದ್ರಿಯದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಯತಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಲನವಾದರೆ ಹದಿನಾರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪಾಪಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ದಿನಾ ಸ್ಯನ್ನಸ್ಯ ನಿಪ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ನಿಧೀಯತೇ ।

ತ್ರಿರಾತ್ರಮುಪನಾಸಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಶತಂ ತಥಾ

॥ ೧೫ ॥

ರಾತ್ರೌ ಸ್ಯನ್ನಃ ಶುಚಿಃ ಸ್ನಾತೋ ದ್ವಾದಶೈವ ತು ಧಾರಣಾಃ ।

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ನಿರಜಾ ಜಾಯತೇ ದ್ವಿಜಃ

॥ ೧೬ ॥

ಏಕಾನ್ಯಂ ಮಧು ಮಾಂಸಂ ನಾ ಹ್ಯಾಮಶ್ರಾದ್ಧಂ ತಥೈವ ಚ ।

ಅಭೋಜ್ಯಾನ್ ಯತೀನಾಂ ಚ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲವಣಾನ್ ಚ

॥ ೧೭ ॥

ಏಕೈಕಾತಿಕ್ರಮೇ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ನಿಧೀಯತೇ ।

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯೇನ ಕೃಚ್ಛ್ರೇಣ ತತಃ ಪಾಪಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ

॥ ೧೮ ॥

ವ್ಯತಿಕ್ರಮಾಚ್ಛ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ ನಾಜ್ಞನಃ ಕಾಯಸಂಭವಂ ।

ಸದ್ಭಿಃ ಸಹ ನಿಶ್ಚಿತ್ತ ಯದ್ಭ್ರೂಯುಸ್ತತ್ಸಮಾಚರೇತ್

॥ ೧೯ ॥

೧೫. ಸ್ತ್ರೀ ದರ್ಶನಾದಿಗಳಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಲನ ವಾದರೆ ತ್ರಿರಾತ್ರಿಗಳು ಉಪನಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೂರಾರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೧೬. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಲನವಾದರೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಯತಿಯು ಶುದ್ಧನೂ ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನೂ ಆಗುವನು.

೧೭. ಯತಿಗಳು ಕೇವಲ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಭೋಜನ, ಮದ್ಯ, ಮಾಂಸ, ಅಮಶ್ರಾದ್ಧ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಲವಣಮಿಶ್ರ ಭೋಜನ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು.

೧೮. ಯತಿಗಳು ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದರೂ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಪಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯವ್ರತ, ಕೃಚ್ಛ್ರ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರ ವಾಗುವುವು.

೧೯. ಯತಿಗಳು ಮನೋವಾಕ್ಪಾಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ, ಅತಿಕ್ರಮವಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ, ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗಡ ತಿಳಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರು ಏನನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವರೋ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವಿಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಃ ಸಮಲೋಷ್ಯಕಾಂಚನಃ ।

ಸಮಸ್ತ ಭೂತೇಷು ಚರತ್ ಸಮಾಹಿತಃ ॥

ಸ್ಥಾನಂ ಧ್ರುವಂ ಶಾಶ್ವತಮನ್ವಯಂ ಸತಾಂ ।

ಪರಂ ಸ ಗತ್ವಾ ನ ಪುನರ್ಹಿ ಜಾಯತೇ

॥ ೨೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ಯತಿಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ವಿಧಿರ್ನಾಮ್” ಅಷ್ಟಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೦. ಪರಿಶುದ್ಧಮನಸ್ಸನೂ, ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮವಾದ ಇಚ್ಛೆ
ಯುಳ್ಳವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳ ಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ ಯೋಗಿಯು ಸ್ಥಿರವೂ,
ನಾಶರಹಿತವೂ, ಶಾಶ್ವತವೂ, ಅವ್ಯಯವೂ, ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ಆದ
ಪರಮ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪುನಃ ಜನನ ಮರಣ ರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು
ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳ “ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ವಿಧಾನ” ವೆಂಬ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು.

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳು ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಪಾಪವು ಕಾಯಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ವಾಚನಿಕವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿವೆ. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾರ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು. ಇದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಯತಿಗಳಿಗೆ ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳೂ ಇವೆ. ಅವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯತಿಯು ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಸಂತಾಪನಾದಿ, ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನರ್ಮ ವಚನಗಳನ್ನು ಅಡಬಾರದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬಾರದು. ಪರರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸಬಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಲನಾದಿಗಳಾದರೆ ಕೃಚ್ಛ, ಚಂದ್ರಾ ಯಣಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮದ್ಯ, ಮಾಂಸಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಬಾರದು. ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಅನುಮತಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ಏಕೋನನಿಂತೋಽಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಆತ ಉದ್ಧೃತಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಅರಿಷ್ಟಾನಿ ನಿಬೋಧತ |

ಯೇನ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷೇಣ ಮೃತ್ಯುಂ ಪಶ್ಯತಿ ಚಾತ್ಮನಃ

|| ೧ ||

ಅರುಂಧತೀಂ ಧ್ರುವಂ ಚೈವ ಸೋಮಚ್ಛಾಯಾಂ ಮಹಾಪಥಂ |

ಯೋ ನ ಪಶ್ಯೇತ್ಸ ನೋ ಜೀವೇನ್ನರಃ ಸಂವತ್ಸರಾತ್ಪರಂ

|| ೨ ||

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಈಗ ಪುರುಷರು ಯಾವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಅಂತಹ ಅಶುಭಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದು ಸೂತರು ಹೇಳಿದರು.

೨. ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅರುಂಧತೀ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಚಂದ್ರನ ಬೆಳದಿಂಗಳು, ಮಹಾಮಾರ್ಗ ಇವುಗಳು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿ ಬದುಕಲಾರನು. ಅವನಿಗೆ ಒಂದೇ ವರ್ಷಕಾಲ ಆಯುಷ್ಯವಿರುವುದು.

ಅರಶ್ಮಿನಂತಮಾದಿತ್ಯಂ ರಶ್ಮಿನಂತಂ ಚ ಪಾನಕಂ ।

ಯಃ ಪಶ್ಯೇನ್ನ ಚ ಜೀವೇತ ಮಾಸಾದೇಕಾದಶಾತ್ಪರಂ

॥ ೩ ॥

ನಮೋನ್ಮೂತ್ರಂ ಕರೀಷಂ ನಾ ಸುವರ್ಣಂ ರಜತಂ ತಥಾ ।

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಥ ನಾ ಸ್ಪಷ್ಟೇ ದಶಮಾಸಾನ್ ಸ ಜೀವತಿ

॥ ೪ ॥

ಅಗ್ರತಃ ಪೃಷ್ಠತೋನಾಪಿ ಖಂಡಂ ಯಸ್ಯ ಪದಂ ಭವೇತ್ ।

ಪಾಂಶುಲೇ ಕರ್ದಮೇ ವಾಪಿ ಸಪ್ತಮಾಸಾನ್ ಸ ಜೀವತಿ

॥ ೫ ॥

ಕಾಕಃ ಕಪೋತೋ ಗೃಧ್ರೋನಾ ನಿಲೀಯೇದ್ಯಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನಿ ।

ಕ್ರನ್ಯಾದೋನಾ ಖಗಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಷಣ್ಮಾಸಾನ್ನಾತಿವರ್ತತೇ

॥ ೬ ॥

ಬದ್ಧೇದ್ವಾಯಸಪಂಕ್ತೀಭಿಃ ಪಾಂಶುವರ್ಷೇಣ ವಾ ಪುನಃ ।

ಛಾಯಾಂ ವಾ ವಿಕೃತಾಂ ಪಶ್ಯೇಚ್ಚತುಃ ಪಂಚ ಸಜೀವತಿ

॥ ೭ ॥

೩. ಯಾವನಿಗೆ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಕಾಣದೆಯೇ ಅಗ್ನಿಯ ರಶ್ಮಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವುವೋ ಅವನು ಹನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಕಾಲ ಬದುಕಲಾರನು. ಅವನಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದೇ ತಿಂಗಳುಗಳು ಆಯುಷ್ಯದ ಕಾಲವು.

೪. ಯಾವನು ವಿಣ್ಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟ ದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಸುವರ್ಣ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದುಕುವನು. ಅವನಿಗೆ ದಶ ಮಾಸವು ಆಯುಷ್ಯವಿರುವುದು.

೫. ಯಾವನ ಪಾದಗಳ ಹಿಮ್ಮಡಿ ಮುಮ್ಮಡಿಗಳು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮರಳಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಸಡಿಲವಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅವನು ಏಳು ತಿಂಗಳುಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದುಕಬಲ್ಲನು (ಬದುಕುವನು.)

೬. ಯಾವನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಕಾಗೆ, ಪಾರಿವಾಳ, ಹದ್ದು ಮತ್ತು ಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಕಗಳಾದ ಇತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ, ಇವುಗಳು ಕೂಡುವುದೋ ಅವನು ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

೭. ಯಾವನು ಕಾಗೆಗಳ ತಂಡಗಳಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಡುವನೋ ಧೂಳಿನ ವೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವನೋ ಮತ್ತು ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ವಿಕಾರವನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವನೋ ಅವನು ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸುವನು.

ಅನಭ್ರೇ ವಿದ್ಯುತಂ ಪಶ್ಯೇತ್ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಮಾಶ್ರಿತಾಂ ।

ಉದಕೇಂದ್ರ ಧನುರ್ವಾಪಿ ತ್ರಯೋ ದ್ವೌ ನಾ ಸ ಜೀವತಿ

॥ ೮ ॥

ಅಪ್ಸು ನಾ ಯದಿ ವಾಃಪರ್ಶೇ ಆತ್ಮಾನಂ ಯೋ ನ ಪಶ್ಯತಿ ।

ಅಶಿರಸ್ಕಂ ತಥಾತ್ಮಾನಂ ಮಾಸಾದೂರ್ಧ್ವಂ ನ ಜೀವತಿ

॥ ೯ ॥

ಶವಗಂಧಿ ಭವೇದ್ಗಾತ್ರಂ ವಸಾಗಂಧಿ ಹ್ಯಥಾಪಿನಾ ।

ಮೃತ್ಯುಹ್ಯುಪಸ್ಥಿತಸ್ತಸ್ಯ ಅರ್ಥಮಾಸಂ ಸ ಜೀವತಿ

॥ ೧೦ ॥

ಸಂಭಿನ್ನೋ ಮಾರುತೋ ಯಸ್ಯ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಾನಿ ಕೃಂತತಿ ।

ಅಧ್ವಿಃ ಸ್ಪೃಷ್ಟೋ ನ ಹೃಷ್ಯೇಚ್ಛ ತಸ್ಯ ಮೃತ್ಯುರುಪಸ್ಥಿತಃ

॥ ೧೧ ॥

ಋಕ್ಷವಾನರಯುಕ್ತೇನ ರಥೇನಾಶಾಂತು ದಕ್ಷಿಣಾಂ ।

ಗಾಯನ್ನಥ ವ್ರಜೇತ್ ಸ್ವಪ್ನೇ ವಿದ್ಯಾನ್ಮೃತ್ಯುರುಪಸ್ಥಿತಃ

॥ ೧೨ ॥

೮. ಯಾವನು ಮೇಘಗಳಿಲ್ಲದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಿಂಚನ್ನೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ಕಾಣುವನೋ ಅವನು ಎಂಥ ಅಥವಾ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸುವನು.

೯. ಯಾವನು ಜಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದರೆ ಯಾವನಿಗೆ ತನ್ನ ಛಾಯೆಯು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ಮುಂಡವನ್ನು ನೋಡುವನೋ ಅವನು ಒಂದೇ ಮಾಸವು ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸುವನು.

೧೦. ಯಾವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶವಶರೀರದಂತೆಯೂ, ವಪೆಯಂತೆಯೂ ದುರ್ವಾಸನೆಯು ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಅವನು ಅರ್ಥಮಾಸ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸುವನು.

೧೧. ಯಾವನ ಶರೀರಿನು ವಾಯುರೋಗದಿಂದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪೀಡಿತ ವಾಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ಜಲಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಹಿಂಸಿಪಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೧೨. ಯಾವನಿಗೆ ಕರಡಿ ಮತ್ತು ಕಪಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಕನಸು ಬೀಳುತ್ತದೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

ಕೃಷ್ಣಾಂಬರಧರಾ ಶ್ಯಾಮಾ ಗಾಯಂತೀ ವಾಥ ಚಾಂಗನಾ ।
ಯನ್ನ ಯೇದ್ಧ ಕ್ಷಿಣಾಮಾಶಾಂ ಸ್ವಪ್ನೇ ಸೋಪಿ ನ ಜೀವತಿ ॥ ೧೩ ॥

ಭಿದ್ರಂ ವಾಸಶ್ಚ ಕೃಷ್ಣಂಚ ಸ್ವಪ್ನೇ ಯೋ ವಿಧ್ಯಯಾನ್ನರಃ ।
ಭಗ್ನಂ ವಾ ಶ್ರವಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿದ್ಯಾನ್ಮೃತ್ಯುರುಪಸ್ಥಿತಃ ॥ ೧೪ ॥

ಅನುಸ್ತಕ ತಲಾದ್ಯಸ್ತು ನಿಮಜ್ಜೇತ್ ಪಂಕಸಾಗರೇ ।
ದೃಷ್ಟ್ವಾತು ತಾದೃಶಂ ಸ್ವಪ್ನಂ ಸದ್ಯಯೇವ ನ ಜೀವತಿ ॥ ೧೫ ॥

ಭಸ್ಮಾಂಗಾರಾಂಶ್ಚ ಕೇಶಾಂಶ್ಚ ನದೀಂ ಶುಷ್ಕಾಂ ಭುಜಂಗಮಾನ್ ।
ಪಶ್ಯೇದ್ಯೋ ದಶರಾತ್ರಂತು ನ ಸ ಜೀವೇತ ತಾದೃಶಃ ॥ ೧೬ ॥

ಕೃಷ್ಣೈಶ್ಚ ವಿಕಟೈಶ್ಚೈವ ಪರುಷೈರುದ್ಯತಾಯುಧೈಃ ।
ಪಾಷಾಣೈಸ್ತಾಡ್ಯತೇ ಸ್ವಪ್ನೇ ಯಃ ಸದ್ಯೋ ನ ಸ ಜೀವತಿ ॥ ೧೭ ॥

೧೩. ಕೃಷ್ಣಾಂಬರಧಾರಿಯೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದವಳೂ ಗಾನಮಾಡುವವಳೂ ಆದ ನಾರಿಯು ಯಾವನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವಂತೆ ಕನಸು ಬೀಳುವುದೋ ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೧೪. ಯಾವನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಭಿದ್ರವೂ, ಕಪ್ಪುಗೂ ಇರುವ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕಿವಿಯು ಭಿದ್ರವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸರ್ವಾಪ ಗತವಾಗುವುದು.

೧೫. ಯಾವನಿಗೆ ಕೆಸರಿನ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿರಸ್ಸಿನವರೆಗೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದಂತೆ ಸ್ವಪ್ನವು ಬೀಳುವುದೋ ಅವನಿಗೆ ಮರಣವು ತಕ್ಷಣವೇ ಆಗುವುದು.

೧೬. ಯಾವನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ, ಬೂದಿ ಮತ್ತು ಇದ್ದಿಲು, ಇವುಗಳಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನಾಗಿಯೂ, ಶುಷ್ಕವಾದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳು ಮಾತ್ರ ಆಯುಷ್ಯವಿರುವುದು.

೧೭. ಯಾವ ಪುರುಷನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಕುರೂಪಿಯೂ ಆಯುಧಪಾಣಿಯೂ, ಆದ ಯಮಪುರುಷರು ತನ್ನನ್ನು ಪಾಷಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆ ಯುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಮರಣವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಪ್ರತ್ಯುಷಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಯಸ್ಯ ವೈ ಶಿವಾ ।

ಕ್ರೋಶಂತೀ ಸಂಮುಖಾಭ್ಯೇತಿ ಸ ಗತಾಯುರ್ಭವೇನ್ನರಃ ॥ ೧೮ ॥

ಯಸ್ಯ ವೈ ಸ್ನಾತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ಪೀಡ್ಯತೇ ಭೃಶಂ ।

ಜಾಯತೇ ದಂತಹರ್ಷಶ್ಚ ತಂಗತಾಯುಷಮಾದಿಶೇತ್ ॥ ೧೯ ॥

ಭೂರ್ಯೋ ಭೂಯಃ ಶ್ವಸೇದ್ಯಸ್ತು ರಾತ್ರೌ ನಾ ಯದಿ ನಾ ದಿನಾ ।

ದೀಪಗಂಧಂ ಚ ನೋ ವೇತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾನ್ಮೃತ್ಯುಮುಪಸ್ಥಿತಂ ॥ ೨೦ ॥

ರಾತ್ರೌ ಚೇಂದ್ರಾಯುಧಂ ಪಶ್ಯೇದ್ಧಿವಾ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲಂ ।

ಪರನೇತ್ರೇಷು ಚಾತ್ಮಾನಂ ನ ಪಶ್ಯೇನ್ನ ಸ ಜೀವತಿ ॥ ೨೧ ॥

ನೇತ್ರಮೇಕಂ ಸ್ರವೇದಸ್ಯ ಕರ್ಣೌ ಸ್ಥಾನಾಚ್ಚ ಭ್ರಶ್ಯತಃ ।

ನಾಸಾ ಚ ವಕ್ತ್ರಾ ಭವತಿ ಸ ಜ್ಞೇಯೋ ಗತಜೀವಿತಃ ॥ ೨೨ ॥

೧೮. ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಣ್ಣು ನರಿಯು ಬೊಗಳುತ್ತಾ ಯಾವನ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುವುದೋ ಅವನು ಬೇಗನೆ ಸಾಯುವನು.

೧೯. ಯಾವನ ಹೃದಯವು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಪೀಡಿತ ವಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಮತ್ತು ದಂತ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಕಂಪಿತವಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಾವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುವುದು.

೨೦. ಯಾವನು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಯನ್ನದೆ ಸರ್ವದಾ ಪದೇಪದೇ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ದೀಪಗಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಿಗೆ ಮರಣವು ಸಮಾಪಗತ ವಾಗುವುದು.

೨೧. ಯಾವನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲನ್ನೂ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲ ವನ್ನೂ, ಪರರ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನೂ ನೋಡುವನೋ, ಅವನು ಬಹುಕಾಲ ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ಯಾವನ ಏಕನೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತದೆಯೋ, ಕಿವಿಗಳು ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟಗಳಾಗಿ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಮತ್ತು ಮೂಗು ಸೊಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಅವನ ಆಯುಷ್ಯವು ಬೇಗನೆ ಕಳೆಯುವುದು.

ಯಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾ ಖರಾ ಜಿಹ್ವಾ ಪಂಕಭಾಸಶ್ಚ ನೈ ಮುಖಂ ।

ಗಂಡೇ ಚಿಪಿಟಿಕೇ ರಕ್ತೇ ತಸ್ಯ ನೃತ್ಯುರುಪಸ್ಥಿತಃ

॥ ೨೩ ॥

ಮುಕ್ತಕೇಶೋ ಹಸಂಶ್ಚೈವ ಗಾಯನ್ ನೃತ್ಯಂಶ್ಚ ಯೋ ನರಃ ।

ಯಾನ್ಯಾಶಾಭಿಮುಖೋ ಗಚ್ಛೇತ್ ತದಂತಂ ತಸ್ಯ ಜೀವಿತಂ

॥ ೨೪ ॥

ಯಸ್ಯ ಸ್ವೇದ ಸಮದ್ಭೂತಾಃ ಶ್ವೇತಸರ್ವಪಸನ್ನಿಭಾಃ ।

ಸ್ವೇದಾ ಭವಂತಿ ಹ್ಯಸಕೃತ್ ತಸ್ಯ ನೃತ್ಯುರುಪಸ್ಥಿತಃ

॥ ೨೫ ॥

ಉಷ್ಣಾ ವಾ ರಾಸಭಾ ನಾಪಿ ಯುಕ್ತಾಃ ಸ್ವಪ್ನೇ ರಥೇಶುಭಾಃ ।

ಯಸ್ಯ ಸೋಪಿ ನ ಜೀವೇತ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖೋ ಗತಃ

॥ ೨೬ ॥

ದ್ವೇ ಚಾತ್ರ ಪರಮೇರಿಷ್ಟೇ ವಿತದ್ರೂಪಂ ಪರಂ ಭವೇತ್ ।

ಘೋಷಂ ನ ಶೃಣುಯಾತ್ ಕರ್ಣೇ ಜ್ಯೋತಿರ್ನೇತ್ರೇ ನ ಪಶ್ಯತಿ ॥ ೨೭ ॥

೨೩. ಯಾವನ ನಾಲಿಗೆಯು ಕಪ್ಪುಗೂ, ಒರಟಾಗಿಯೂ, ಮುಖವು ಕೆಸರಿನಂತೆ ಕಪ್ಪುಗೂ, ಕೆನ್ನೆ, ಗಲ್ಲಗಳು ಕೆಂಪುಗೂ, ಆಗುತ್ತವೆಯೋ, ಅವನಿಗೆ ನೃತ್ಯವು ಸಮಾಪವಾಗಿರುವುದು.

೨೪. ಯಾವನು ತಲೆಯನ್ನು ಕೆದರಿಕೊಂಡು ನಗುತ್ತಲೂ, ಹಾಡುತ್ತಲೂ, ಮತ್ತು ಕುಣಿಯುತ್ತಲೂ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಕನಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ, ಅವನಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯವು ಮುಗಿಯುತ್ತದೋ (ಮುಗಿದಿದೆಯೆಂದೇ) ಭಾವಿಸಬೇಕು.

೨೫. ಯಾವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಸಾಸುವೆಯಂತೆ, ಪದೇ ಪದೇ ಬೆವರು ಬಿಂದುಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಅವನಿಗೆ ಮರಣ ಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತೆಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೬. ಯಾವನಿಗೆ ಒಂಟೆಗಳು, ಅಥವಾ ಕತ್ತೆಗಳು ಕಟ್ಟಿರುವ ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಕನಸು ಬೀಳುವುದೋ, ಅವನಿಗೆ ಮರಣಕಾಲವು ಸಮಾಪವಾಗಿರುವುದು.

೨೭. ಮನಸ್ಸಿನಿಗೆ ಆಗತಕ್ಕ ಅನೇಕ ಅರಿಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗೆ ಶಬ್ದವು ಕೇಳದಿರುವುದು, ದೃಷ್ಟಿಗೆ ರೂಪವು ಕಾಣದಿರುವುದು, ಇವೆರಡೂ ಪರಮಾರಿಷ್ಟಗಳು. ಇವು ಉಂಟಾದರೆ ಅವನು ಬಹುಕಾಲ ಜೀವಿಸಲಾರನು.

ಶ್ವಭ್ರೇ ಯೋ ನಿಪತೇತ್ ಸ್ವಪ್ನೇ ದ್ವಾರಂ ಚಾಸ್ಯ ನ ವಿದ್ಯತೇ ।

ನ ಚೋತ್ತಿಷ್ಠತಿ ಯಃ ಶ್ವಭ್ರಾತ್ ತದಂತಂ ತಸ್ಯ ಜೀವಿತಂ

॥ ೨೮ ॥

ಊರ್ಧ್ವಾ ಚ ದೃಷ್ಟಿರ್ನ ಚ ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ।

ರಕ್ತಾ ಪುನಃ ಸಂಪರಿವರ್ತಮಾನಾ ॥

ಮುಖಸ್ಯ ಚೋಷ್ಮಾ ಶುಷಿರಾ ಚ ನಾಭಿ ।

ರತ್ನುಷ್ಣ ಮೂತ್ರೋ ವಿಷಮಸ್ಥ ಏವ

॥ ೨೯ ॥

ದಿನಾ ನಾ ಯದಿ ನಾ ರಾತ್ರೌ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಯೋಭಿಹನ್ಯತೇ ।

ತಂ ಪಶ್ಯೇದಥ ಹಂತಾರಂ ಸ ಹತಸ್ತು ನ ಜೀವತಿ

॥ ೩೦ ॥

ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಂ ಕುರುತೇ ಸ್ವಪ್ನಾಂತೇ ಯಸ್ತು ಮಾನವಃ ।

ಸ್ತುತಿಂ ನೋಪಲಭೇಚ್ಛಾಪಿ ತದಂತಂ ತಸ್ಯ ಜೀವಿತಂ

॥ ೩೧ ॥

೨೮. ಯಾವನು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೇ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿರುವನಂತೆ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅವನಿಗೆ ಮರಣವು ಸಮಾಪವಾಗಿರುವುದು.

೨೯. ಯಾವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಚಂಚಲವಾಗಿಯೂ, ರಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಲೂ (ತಿರುಗುತ್ತಲೂ) ಇರುತ್ತವೆಯೋ, ಮತ್ತು ಮುಖವು ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂ, ನಾಭಿಯು ಆಳವಾಗಿಯೂ, ಮೂತ್ರವು ಅತ್ಯುಷ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆಯೋ, ಅವನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೩೦. ಯಾವನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಹಾಗೂ ಅಥವಾ ಇತರರಿಂದ ತಾನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುವವನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಾಣುವನೋ ಅವನು ಬಹಳಕಾಲ ಜೀವಿಸಲಾರನು.

೩೧. ಯಾವನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿದು, ಪುನಃ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸಮಾಪವಾಗಿರುವುದು.

ಯಸ್ತು ಪ್ರಾವರಣಂ ಶುಕ್ಲಂ ಸ್ವಕಂ ಪಶ್ಯತಿ ಮಾನವಃ ।

ರಕ್ತಂ ಕೃಷ್ಣಮಪಿ ಸ್ವಪ್ನೇ ತಸ್ಯ ಮೃತ್ಯುರಪಸ್ಥಿತಃ ॥ ೩೨ ॥

ಅರಿಷ್ಟ ಸೂಚಿತೇ ದೇಹೇ ತಸ್ಮಿ ಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ।

ತೃಕ್ತಾ ಭಯವಿಷಾದಂಚ ಉದ್ಗಚ್ಛೇದ್ಬದ್ಧಿಮಾನ್ಸರಃ ॥ ೩೩ ॥

ಪ್ರಾಚೀಂ ನಾ ಯದಿ ಪೋದೀಚೀಂ ದಿಶಂ ನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯ ನೈ ಶುಚಿಃ ।

ಸಮೇತಿಸ್ಥಾವರೇ ದೇಶೇ ವಿವಿಕ್ತೇ ಜನವರ್ಜಿತೇ ॥ ೩೪ ॥

ಉದಜ್ಜುಖಃ ಪ್ರಾಜ್ಞುಖೋ ವಾ ಸ್ವಸ್ಥಃ ಸ್ವಾಚಾಂತ ಏವ ಚ ।

ಸ್ವಸ್ತಿಕೋಪನಿವಿಷ್ಟಶ್ಚ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಮಹೇಶ್ವರಂ ॥

ಸಮಕಾಯಶಿರೋಗ್ರೀವಂ ಧಾರಯೇನ್ನಾ ವಲೋಕಯೇತ್ ॥ ೩೫ ॥

ಯಥಾ ದೀಪೋ ನಿವಾತಸ್ಯೋ ನೇಂಗತೇ ಸೋಪಮಾ ಸ್ಮೃತಾ ।

ಪ್ರಾಗುದಕ್ ಪ್ರವಣೇ ದೇಶೇ ತಸ್ಮಾತ್ ಯುಂಜೀತ ಯೋಗವಿತ್ ॥ ೩೬ ॥

೩೨. ಯಾವನು ಉಟ್ಟಿರುವ ಬಿಳುಪಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗೂ, ಕಪ್ಪಗೂ, ಇರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೋ, ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸಮೀಪವಾಗಿರುವುದು.

೩೩. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅರಿಷ್ಟ ಸೂಚನೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿ ಮರಣಕಾಲವು ಸಮೀಪವಾದರೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಪುರುಷನು ಭಯ, ಮತ್ತು ದುಃಖಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಧೈರ್ಯವಂತನಾಗಿ ಸ್ವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮೃತ್ಯುವು ತೊಲಗುವುದು.

೩೪-೩೫. ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಶುಚಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವ ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಮವಾಗಿಯೂ, ಗಿಡಮರಗಳು ಪ್ರಾಯಶಃವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ಜನವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತರ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖನಾಗಿ, ಸ್ಥಿರವಾದ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸಮವಾದ ಶರೀರ, ಶಿರಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕತ್ತು ಇವುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗದೇ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೩೬. ನಿರ್ವಾತವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ದೀಪವು ಹೇಗೆ ಅಲುಗಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖನೂ, ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖನೂ ಆಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡು, ಯೋಗಿಯು ಏಕಚಿತ್ತನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಾಣೇ ಚ ರಮತೇ ನಿತ್ಯಂ ಚಕ್ಷುಷೋಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇ ತಥಾ |
ಶ್ರೋತ್ರೇ ಮನಸಿ ಬುದ್ಧಿ ಚ ತಥಾ ವಕ್ಷಸಿ ಧಾರಯೇತ್ || ೩೭ ||

ಕಾಲಧರ್ಮಂ ಚ ವಿಜ್ಞಾಯ ಸಮೂಹಂ ಚೈವ ಸರ್ವಶಃ |
ದ್ವಾದಶಾಧ್ಯಾತ್ಮನಿತ್ಯೇವಂ ಯೋಗಧಾರಣಮುಚ್ಯತೇ || ೩೮ ||

ಶತಮಷ್ಟಶತಂನಾಪಿ ಧಾರಣಾಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಧಾರಯೇತ್ |
ನ ತಸ್ಯ ಧಾರಣಾ ಯೋಗಾತ್ ವಾಯುಃ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ೩೯ ||

ತತಸ್ತ್ವಾಪೂರಯೇದ್ಧೇಹನೋಂಕಾರೇಣ ಸಮಾಹಿತಃ |
ಅಥೋಂಕಾರಮಯೋ ಯೋಗೀ ನ ಕ್ಷರೇತ್ಸಕ್ಷರೀ ಭವೇತ್ || ೪೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಅರಿಷ್ಟಾನಿರೂಪಣಂ ”
ನಾಮೈಕೋನ ನಿಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೩೭. ಯೋಗಿಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾಣ, ನೇತ್ರ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಶ್ರೋತ್ರ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಹೃದಯ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಿಸಿ (ಸಂತೋಷಚಿತ್ತನಾಗಬೇಕು) ರಮಿಸಬೇಕು.

೩೮. ಕಾಲಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಸಾಂಘಿಕಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದು ದ್ವಾದಶಾಧ್ಯಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೆ ಯೋಗಧಾರಣೆಯಾಗುವುದು.

೩೯. ಯೋಗಿಯು ನೂರುಸಲ ಅಥವಾ ನೂರಂಟುಬಾರಿ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಧಾರಣೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಅಲೆದಾಡುವುದು.

೪೦. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಿಯು ಓಂಕಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು ಅಂದರೆ ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಓಂಕಾರ ಪ್ರಚುರನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಸ್ಥಿರವೂ, ಅಕ್ಷಯವೂ ಆದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಅರಿಷ್ಟಕಥನ ”ವೆಂಬ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮರಣಸೂಚಕಗಳಾದ ಅಪಶಕುನಗಳೂ, ಚಿಹ್ನೆಗಳೂ, ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಪುರುಷನು ಏತರಿಂದ ತನ್ನ ಮರಣವನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವನೋ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅರುಂಧತೀ, ಧ್ರುವ, ಚಂದ್ರಚ್ಛಾಯೆ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವನಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷವೂ, ಸೂರ್ಯಕಿರಣಾದಿ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳೂ. ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಮನ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳೂ, ಮರಳು ಕೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರೂ ಕಾಲುಪೀಡಿತನಾದವನಿಗೆ ಸಪ್ತ ಮಾಸವೂ, ಕಾಗೆ, ಹದ್ದು, ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪಣ್ಣಾಸವೂ, ವಿಕೃತ ಛಾಯಾದರ್ಶಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳೂ, ಆಯುಷ್ಯವಿರುವುದು. ಮೋಡವಿಲ್ಲದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನೋಡುವವನಿಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳೂ, ಕನ್ನಡಿ ಜಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕಾಣದವನಿಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳೂ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶವದುರ್ಗಂಧ ಬಂದವನಿಗೆ ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳೂ, ಕಪಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳೊಡನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದಂತೆ ಸ್ವಸ್ಥ ಕಂಡವನಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸ ಮಾತ್ರವೂ ಆಯುರ್ಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದಂತೆ ಕನಸು ಬಿದ್ದವನಿಗೂ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವನಿಗೂ ನಿರ್ಜಲ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಪರಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿದವನಿಗೂ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲನ್ನೂ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದವನಿಗೂ ಕತ್ತಿಯ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದವನಿಗೂ, ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಏಳದೆ ಇರುವವನಿಗೂ, ರಕ್ತಕೃಷ್ಣಾಂಬರಧಾರಿಗೂ, ವೃತ್ಯವು ಸಮಾಪಗತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಂತಹ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ಧೈರ್ಯವಂತನೂ, ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನೂ ಆಗಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ವೃತ್ಯವನ್ನು ಮೀರಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುವಾಚ ||

ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಓಂಕಾರಪ್ರಾಪ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ ।
ಏಷ ತ್ರಿಮಾತ್ರೋ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ವ್ಯಂಜನಂ ಚಾತ್ರ ಸಸ್ವರಂ || ೧ ||

ಪ್ರಥಮಾ ವೈದ್ಯುತೀ ಮಾತ್ರಾ ದ್ವಿತೀಯಾ ತಾಮಸೀ ಸ್ಮೃತಾ ।
ತೃತೀಯಾ ನಿರ್ಗುಣೇ ವಿದ್ಯಾ ಮಾತ್ರಾನುಕ್ಷರಗಾಮಿನೀಂ || ೨ ||

ಗಾಂಧರ್ವೀತಿ ಚ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಗಾಂಧಾರಸ್ವರಸಂಭವಾ ।
ಪಿಸೀಲಿಕಾ ಸಮಸ್ಪರ್ಶಾ ಪ್ರಯುಕ್ತಾ ಮೂರ್ಧ್ನೀ ಲಕ್ಷ್ಮತೇ || ೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು:—ಈಗ ಅಕಾರ, ಉಕಾರ, ಮಕಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ವರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ್ಯಂಜನರೂಪವಾದ ಓಂಕಾರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು, ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

೨. ಪ್ರಥಮ ಮಾತ್ರೆಗೆ ವೈದ್ಯುತೀ ಎಂದೂ, ದ್ವಿತೀಯ ಮಾತ್ರೆಗೆ ತಾಮಸೀ ಎಂದೂ, ತೃತೀಯ ಮಾತ್ರೆಗೆ ನಿರ್ಗುಣೀ ಎಂದೂ, ಸಂಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೩. ಈ ಓಂಕಾರವು ಗಾಂಧಾರಸ್ವರದಿಂದ ಜನ್ಯವಾದುದರಿಂದ “ಗಾಂಧರ್ವೀ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ಪಿಸೀಲಿಕಾ ಸ್ಪರ್ಶದಂತೆ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದು.

ತಥಾ ಪ್ರಯುಕ್ತನೋಂಕಾರಂ ಪ್ರತಿನಿರ್ವಾತಿ ಮೂರ್ಧನಿ ।
ತಥೋಂಕಾರ ಮಯೋಯೋಗೀ ಹೃಕ್ಷರೇ ತ್ವಕ್ಷರೀ ಭವೇತ್ ॥ ೪ ॥

ಪ್ರಣವೋ ಧನುಃ ಶರೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ತಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಮುಚ್ಯತೇ ।
ಅಪ್ರಮತ್ತೇನ ಚೇದ್ವದ್ಧ್ಯಂ ಶರವತ್ತನ್ಮಯೋ ಭವೇತ್ ॥ ೫ ॥

ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಗುಹಾಯಾಂ ನಿಹಿತಂ ಪದಂ ।
ಓಮಿತ್ಯೇತತ್ತಯೋನೇದಾ ಸ್ತ್ರಯೋ ಲೋಕಾಸ್ತ್ರಯೋಗ್ನಯಃ ॥ ೬ ॥

ವಿಷ್ಣುಕ್ರಮಾಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರೇತೇ ಋಕ್ಸಾಮಾನಿ ಯಜೂಂಃ ಚ ।
ಮಾತ್ರಾಶ್ಚಾತ್ರ ಚತುಸ್ತ್ರಸು ವಿಜ್ಞೇಯಾಃ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ।
ತತ್ರ ಯುಕ್ತಶ್ಚ ಯೋ ಯೋಗೀ ತಸ್ಯ ಸಾಲೋಕ್ಯತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥ ೭ ॥

೪. ಓಂಕಾರವನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಮಾಡಿ ಆವರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಯೋಗಿಯು ಓಂಕಾರಮಯನೂ ನಾಶರಹಿತನೂ ಆದ ಪರಮವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅಕ್ಷಯಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೫. ಪ್ರಣವವೇ ಧನುಸ್ಸು, ಜೀವವೇ ಬಾಣವು, ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಲಕ್ಷ್ಯವು, ಅದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಅಪ್ರಮತ್ತನಾಗದೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು (ಅದನ್ನೇ) ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಸರ್ವದಾ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಓಂಕಾರದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

೬. ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಓಂಕಾರರೂಪನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ವೇದತ್ರಯವೇದ್ಯನೂ ಮೂರುಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಅಗ್ನಿತ್ರಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಋಗ್ವೇದ ಯಜುರ್ವೇದ ಸಾಮವೇದಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವೇದಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಗುಣವನ್ನೇ ಹೊಗಳುತ್ತವೆ.

೭ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಓಂಕಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಓಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಪರಮಪುರುಷನ ಸಾಲೋಕ್ಯಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಅಕಾರಸ್ತುಕ್ಷರೋ ಜ್ಞೇಯ ಉಕಾರಃ ಸ್ವರಿತಃ ಸ್ಪೃತಃ ।

ಮಕಾರಸ್ತು ಪುಲ್ಲೋ ಜ್ಞೇಯಸ್ತ್ರಿಮಾತ್ರ ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಿತಃ

॥ ೮ ॥

ಅಕಾರಸ್ತುಭ ಭೂಲೋಕ ಉಕಾರೋ ಭುವರುಚ್ಯತೇ ।

ಸನ್ಯಂಜನೋ ಮಕಾರಶ್ಚ ಸ್ವಲೋಕಶ್ಚ ವಿಧೀಯತೇ

॥ ೯ ॥

ಓಂಕಾರಸ್ತು ತ್ರಯೋ ಲೋಕಾಃ ಶಿರಸ್ತಸ್ಯ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ ।

ಭುವನಾಂತಂಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ತತ್ಪದಮುಚ್ಯತೇ

॥ ೧೦ ॥

ಮಾತ್ರಾ ಪದಂ ರುದ್ರಲೋಕೋ ಹ್ಯಮಾತ್ರಸ್ತು ಶಿವಂ ಪದಂ ।

ಏವಂ ಧ್ಯಾನವಿಶೇಷೇಣ ತತ್ಪದಂ ಸಮುಪಾಸತೇ

॥ ೧೧ ॥

೮. ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರವೆಂದೂ, ಉಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವರಿತವೆಂದೂ, ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಪುಲ್ಲತವೆಂದೂ, ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಓಂಕಾರವು ತ್ರಿಮಾತ್ರಾರೂಪವಾಗಿದೆ.

೯. ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಭೂಲೋಕವೆಂದೂ, ಉಕಾರಕ್ಕೆ ಭುವಲೋಕವೆಂದೂ, ವ್ಯಂಜನವಾದ ಮಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೆಂದೂ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಓಂಕಾರಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ . ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರಗಳೆಂಬ ಲೋಕತ್ರಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

೧೦. ಓಂಕಾರವು ಲೋಕತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಶಿರಸ್ಸು, ಇತರ ಲೋಕಗಳೇ ಓಂಕಾರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಾದಗಳಾಗಿವೆ.

೧೧. ಕೇವಲ ಮಾತ್ರಾರೂಪನೆಂದು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೆ ರುದ್ರಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಅಮಾತ್ರಾರೂಪದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಶಿವಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಆಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಉಭಯರೀತಿಯಾದ, ಓಂಕಾರ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಈಶ್ವರನ ಪರಮಪದವಾದ ಕೈಲಾಸಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಗುವುದು.

ತಸ್ಮಾ ದ್ಧ್ಯಾನರತಿನಿತ್ಯಮಮಾತ್ರಂ ಹಿ ತದಕ್ಷರಂ ।

ಉಪಾಸ್ಯಂ ಹಿ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಶಾಶ್ವತಂ ಪದಮಿಚ್ಛತಾ

॥ ೧೨ ॥

ಹ್ರಸ್ವಾ ತು ಪ್ರಥಮಾ ಮಾತ್ರಾ ತತೋ ದೀರ್ಘಾ ತ್ವನಂತರಂ ।

ತತಃ ಪುಲ್ಲತನತೀ ಚೈವ ತ್ವತೀಯಾ ಉಪದಿಶ್ಯತೇ

॥ ೧೩ ॥

ಏತಾಸ್ತು ಮಾತ್ರಾ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಯಥಾವದನುಪೂರ್ವಶಃ ।

ಯಾವಚ್ಛೇವತು ಶಕ್ಯಂತೇ ಧಾರ್ಯಂತೇ ತಾವದೇವ ಹಿ

॥ ೧೪ ॥

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನೋ ಬುದ್ಧಿಂ ಧ್ಯಾಯನ್ನಾತ್ಮನಿ ಯಃ ಸದಾ ।

ಅತ್ರಾಷ್ಟಮಾತ್ರಮಪಿ ಚೇಚ್ಛುಣುಯಾತ್ ಫಲಮಾಪ್ನುಯಾತ್

॥ ೧೫ ॥

೧೨. ಆದುದರಿಂದ ಅಮಾತ್ರವೆಂದರೆ ನಾಶರಹಿತವಾದ ಪದವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಾಶ್ವತಪದದ ಅಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೧೩. ಅಕಾರವು ಹ್ರಸ್ವವಾದ ಪ್ರಥಮಮಾತ್ರೆಯಾಗಿಯೂ, ಊಕಾರವು ದ್ವಿಮಾತ್ರೆಯಾಗಿಯೂ, ಮೂರನೆಯದು ಪುಲ್ಲತವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಓಂಕಾರವು ತ್ರಿಮಾತ್ರಾರೂಪವಾಗಿದೆ.

೧೪. ಈ ಮಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿಯೂ, ಅನುಪೂರ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ತಿಳಿದು ತನಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ, ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೧೫. ಯಾವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯ, ಬುದ್ಧಿ, ಮನಸ್ಸು, ಇವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಓಂ ನಮೋ, ನಾರಾಯಣಾಯ, ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನೂ, ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವನೂ ಮತ್ತು ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದವನೂ ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಮಾಸೇ ಮಾಸೇಶ್ವಮೇಧೇನ ಯೋ ಯಜೇತ ಶತಂ ಸಮಾಃ ।

ನ ಸ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಪುಣ್ಯಂ ಮಾತ್ರಯಾ ಯದನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

ಅಬ್ಬಿಂದುಂ ಯಃ ಕುಶಾಗ್ರೇಣ ಮಾಸೇ ಮಾಸೇ ಪಿಬೇನ್ನ ರಃ ।

ಸಂವತ್ಸರಶತಂ ಪೂರ್ಣಂ ಮಾತ್ರಯಾ ತದನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೧೭ ॥

ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯೇಚ ಯತ್ಫಲಂ ।

ಅಭಕ್ತೇಣೇಚ ಮಾಂಸಸ್ಯ ಮಾತ್ರಯಾ ತದನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೧೮ ॥

ಸ್ವಾಮ್ಯರ್ಥೇ ಯುಧ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಶೂರಾಣಾಮನಿನರ್ತಿನಾಂ ।

ಯದ್ಭವೇತ್ತತ್ಫಲಂ ದೃಷ್ಟಂ ಮಾತ್ರಯಾ ತದನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೧೯ ॥

೧೬. ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೂರುವರ್ಷಗಳು ಈ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದೋ ಅಂತಹ ಫಲವು. ಈ ಮಾತ್ರಗಳ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವುದು. ಈ ಓಂಕಾರವು ಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರಲೂ ಅಧಿಕ ಫಲಪ್ರದವಾಗುವುದು.

೧೭. ಯೋಗಿಯು ಮಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲದಂತೆಯೇ ಕುಶಾಗ್ರದಿಂದ ಬೀಳುವ ಜಲಬಿಂದುವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ, ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಅಂತಹ ಫಲವು ಈ ಓಂಕಾರಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಆಗುವುದು.

೧೮. ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತವೆಂಬ ಯಾಗ ಮತ್ತು ಸತ್ಯವಚನ ಇವುಗಳಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದೋ, ಮತ್ತು ಮಾಂಸ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಬರುವುದೋ ಆ ಫಲಗಳು ಓಂಕಾರದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುವು.

೧೯. ಯಜಮಾನನಿಗೋಸ್ಕರ ಯಾವನು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗದೇ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಬರುವುದೋ ಅಂತಹ ಫಲವು ಈ ಓಂಕಾರ ಮಾತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವುದು.

ನ ತಥಾ ತಪಸೋಗ್ರೇಣ ನ ಯಜ್ಞೈರ್ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೈಃ ।
ಯತ್ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಸನ್ಯುಕ್ ಮಾತ್ರಯಾ ತದನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೨೧ ॥

ತತ್ರ ನೈ ಯೋರ್ಧ್ವಮಾತ್ರೋ ಯಃ ಪುನೋ ನಾನೋಪದಿಶ್ಯತೇ ।
ಏಷಾ ಏವ ಭವೇತ್ಕಾರ್ಯಾ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ತು ಯೋಗಿನಾಂ ॥ ೨೧ ॥

ಏಷಾ ಚೈವ ವಿಶೇಷೇಣ ಐಶ್ವರ್ಯಸಮಲಕ್ಷಣಾ ।
ಯೋಗಿನಾಂತು ವಿಶೇಷೇಣ ಐಶ್ವರ್ಯೇ ಹ್ಯಷ್ಟಲಕ್ಷಣೇ ।
ಅಣಿಮಾದ್ಯೇತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ತಸ್ಮಾದ್ಭೂಂಜೀತ ತಾಂ ದ್ವಿಜಃ ॥ ೨೨ ॥

ಏವಂ ಹಿ ಯೋಗೀ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಶುಚಿದಾರ್ಪಿತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಂದತೇ ಯಸ್ತು ಸ ಸರ್ವಂ ವಿಂದತೇ ದ್ವಿಜಃ ॥ ೨೩ ॥

ಋಚೋ ಯಜುಂಸಿ ಸಾಮಾನಿ ವೇದೋಪನಿಷದಸ್ತಥಾ ।
ಯೋಗಜ್ಞಾನಾದನಾಪ್ನೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಧ್ಯಾನಚಿಂತಕಃ ॥ ೨೪ ॥

೨೦. ಓಂಕಾರಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಎಂತಹ ಫಲವು ಬರುವುದೋ ಅಂತಹ ಫಲವು ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಭೂರಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯುಳ್ಳ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೧. ಆ ಓಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಮಾತ್ರೆಯೆಂದೂ, ಪುನಃ ತನೆಯೆಂದೂ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಯಾವ ವರ್ಣವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ವರ್ಣವೇ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೂ, ಯತಿಗಳಿಗೂ, ತಾರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೨. ಈ ಪ್ರಣವಮಂತ್ರದಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅಣಿಮಾದಿಸಿದ್ಧಿಯೂ, ಆಗುವುವು. ಇದರಿಂದ ವಿಪ್ರನು ಸರ್ವದಾ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಬೇಕು.

೨೩. ಯೋಗಿಯು ಶುಚಿಯೂ, ದಾಂತನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಆಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ ಹೊಂದುವನೋ ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ದ್ವಿಜನು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬಹುದು.

೨೪. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ ಸಾಮವೇದ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತು ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಸರ್ವಭೂತಲಯೋ ಭೂತ್ವಾ ಅಭೂತಃ ಸ ತು ಜಾಯತೇ |

ಯೋಗೀ ಸಂಕ್ರಮಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಾತಿ ನೈ ಶಾಶ್ವತಂ ಪದಂ

|| ೨೫ ||

ಅಪಿ ಚಾತ್ರ ಚತುರ್ಹಸ್ತಾಂ ಧ್ಯಾಯನಗಾನಶ್ಚತುರ್ಮುಖೀಂ |

ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿಶ್ವರೂಪಾಖ್ಯಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಿನೈನ ಚಕ್ಷುಷಾ

|| ೨೬ ||

ಅಜಾ ಮೇತಾಂ ಲೋಹಿತ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾಂ |

ಬಹ್ವೀಃ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಜಮಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪಾಂ ||

ಅಜೋಹ್ಯೇಕೋಜುಷಮಾಣೋನುಶೇತೇ |

ಜಹಾತ್ಯೇನಾಂ ಭುಕ್ತಭೋಗಾಮಜೋನ್ಯಃ

|| ೨೭ ||

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂ ಷೋಡಶಸಾಣಿಸಾದಾಂ |

ಚತುರ್ಮುಖೀಂ ತ್ರಿಶಿಖಾಮೇಕ ಶೃಂಗಾಂ ||

ಆದ್ಯಾನುಜಾಂ ವಿಶ್ವಸೃಜಾಂ ಸ್ವರೂಪಾಂ |

೨೫. ಪ್ರಲಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂತಗಳು ಲಯವಾದರೂ ಕೂಡ ಯೋಗಿಯು ಮಾತ್ರ ಲಯವಾಗದೇ ಪ್ರಣವಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಲಯರಹಿತವೂ, ಶಾಶ್ವತವೂ ಆದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೬. ಯೋಗಿಯು ನಾಲ್ಕುಕೈಗಳು, ನಾಲ್ಕುಮುಖಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದೂ ವಿಶ್ವರೂಪನಾಮಕವೂ, ಆದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅನಂತರ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೭. ಉತ್ಪತ್ತಿ ಶೂನ್ಯವೂ, ಕರಿದು, ಬಿಳಿದು, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣಗಳು ಉಳ್ಳದ್ದೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದೂ, ಸುಖರೂಪವೂ ಆದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅಜನು (ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಜೀವನು) ಸೇವಿಸುವನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮನಾದರೂ ಭುಕ್ತ ಭೋಗನಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ಶೂನ್ಯನಾಗಿರುವನು, ಅಂದರೆ ಜೀವನು ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ ನಾಗಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ ಶೂನ್ಯನಾಗುವನು.

ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರರೂಪಿಯೂ, ಹದಿನಾರು ಹಸ್ತಪಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಚತುರ್ಮುಖಿಯೂ, ತ್ರಿಶಿರಸ್ಸುಳ್ಳವೂ, ಏಕಶೃಂಗಿಯೂ, ಆದಿಯೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿರಹಿತವೂ, ಜಗತ್ಸರ್ವವೂ, ಸರೂಪಿಯೂ ಆದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಮುಕ್ತರಾಗುವರು ಮತ್ತು

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬುಧಾಸ್ತ್ವನ್ಯುತತ್ವಂ ವ್ರಜಂತಿ ||
ಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಪ್ರಣವಂ ವೇದಯಂತಿ |
ನ ತೇ ಪುನಃ ಸಂಸರತೀಹ ಭೂಯಃ ||

ಇತ್ಯೇತದಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರನೋಂಕಾರ ಸಂಜ್ಞಿತಂ |
ಯಸ್ತು ವೇದಯತೇ ಸಮ್ಯಕ್ ತಥಾ ಧ್ಯಾಯತಿ ವಾ ಪುನಃ || ೨೮ ||

ಸಂಸಾರಚಕ್ರಮುತ್ಪನ್ನಂ ಮುಕ್ತಬಂಧನ ಬಂಧನಃ |
ಅಚಲಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಸ್ಥಾನಂ ಶಿವಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಃ |
ಇತ್ಯೇತದ್ವೈ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತನೋಂಕಾರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ || ೨೯ ||

ನಮೋ ಲೋಕೇಶ್ವರಾಯ ಸಂಕಲ್ಪಕಲ್ಪಗ್ರಹಣಾಯ
ಮಹಾಂತಮುಪತಿಷ್ಠತೇ ತದ್ವೋ ಹಿತಂ ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೇ
ನಮಃ | ಸರ್ವತ್ರ ಸ್ಥಾನಿನೇ ನಿರ್ಗುಣಾಯ ಸಂಭಕ್ತ ಯೋಗೀ
ಶ್ವರಾಯ ಚ | ಪುಷ್ಕರಪರ್ಣಮಿನಾಧಿರ್ವಿಶುದ್ಧಮಿವ ಬ್ರಹ್ಮ

ಯಾವ ಬಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪವಾದ ಓಂಕಾರದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ
ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ, ಅಂತಹ ವಿಷ್ಣುರು ಪುನಃ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜನನ ಮರಣ ಕ್ಲೇಶ
ವನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೨೮-೨೯. ಯಾವನು ಪೂರೈಸಿ ಕ್ತಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವನೂ ಉತ್ತಮನೂ ಓಂಕಾರ
ನಾಮಕನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯು
ತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಈ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತಬಂಧನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲನೂ
ಪ್ರಾಕೃತಗುಣರಹಿತನೂ ಸ್ಥಿರನೂ ಮಂಗಳಪ್ರದನೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಪದವಿಯನ್ನು
ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಹೊಂದುವನು. ಹೀಗೆ ಓಂಕಾರಸ್ವರೂಪ ಅದರ ಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯ
ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

ಲೋಕೇಶ್ವರನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು
ಸೇವಿಸುವವನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಅವನೇ ನಿಮಗೆ ಹಿತಕರನಾಗಿ
ರುವನು. ಅಂತಹ ಸರ್ವಗತನೂ, ನಿರ್ಗುಣನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತರಾದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ
ಈಶ್ವರನೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಮುಪತಿಷ್ಠೇತ್ ಪವಿತ್ರಂ ಪವಿತ್ರಾಣಾಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪವಿತ್ರೇಣ
ಪರಿಪೂತೇನ ಪವಿತ್ರೇಣ ಹ್ರಸ್ವಂ ದೀರ್ಘಪ್ಲುತಮಿತಿ ತದೇತ
ನೋಂಕಾರಮಶಬ್ದಮಸ್ವರ್ಶಮರೂಪಮರಸಮಗಂಧಂ ಪರ್ಯು
ಪಾಸೇತ ಅವಿದ್ಯೇಶಾನಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ನ ತಸ್ಯ ಅವಿದ್ಯೇ
ಶಾನಾಯ ನನೋ ಯೋಗೀಶ್ವರಾಯೇತಿ ಚ ಯೇನ ದ್ಯಾರುಗ್ರಾ
ಪೃಥಿವೀ ಚ ದೃಢಾ ಯೇನ ಸ್ವಸ್ತನಿತಂ ಯೇನ ನಾಕಸ್ತಯೋ
ರಂತರಿಕ್ಷಮಿಮೇ ವರೀಯಸೋ ದೇವಾನಾಂ ಹೃದಯಂ ವಿಶ್ವ
ರೂಪೋ ನ ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾಪಮ್ನಂ ಚಾಸ್ತಿ ಓಂಕಾರೋ
ವಿಶ್ವವಿಶ್ವಾ ವೈ ಯಜ್ಞಃ ಯಜ್ಞೋ ವೈ ವೇದಃ ವೇದೋ ವೈ
ನಮಸ್ಕಾರಃ ನಮಸ್ಕಾರೋ ರುದ್ರಃ ನನೋ ರುದ್ರಾಯ
ಯೋಗೇಶ್ವರಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ || ಇತಿ ಸಿದ್ಧಿಪ್ರತ್ಯುಪಸ್ಥಾನಂ
ಸಾಯಂಪ್ರಾತರ್ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ನಮಃ ಇತಿ | ಸರ್ವಕಾಮಫಲೋ
ರುದ್ರಃ ||

ಕಮಲದ ಪತ್ರಗಳು ಜಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜಲಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆಯೇ
ಇರುವಂತೆ ಪವಿತ್ರವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಪವಿತ್ರನೂ, ವಿಶುದ್ಧನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಪೂತನೂ, ಹ್ರಸ್ವ,
ದೀರ್ಘ ಪ್ಲುತರೂಪನೂ, ಓಂಕಾರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಶಬ್ದ, ಸ್ವರ್ಶ,
ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧರಹಿತನೂ, ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೇವ್ಯನಾಗಿರುವನು, ಆ
ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವಿದ್ಯಾನಿಯಾಮಕನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪನೂ, ಯೋಗೀಶ್ವರನೂ, ಆಗಿರು
ವನು. ಆದರಿಂದ ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಆಕಾಶ
ಪೃಥಿವೀ, ಪರ್ವತ, ಗುಡುಗು, ಮಿಂಚು, ಸ್ವರ್ಗ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ಉತ್ತಮವಾದ ಲೋಕ
ಗಳು ದೇವತೆಗಳು ಹೃದಯ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವರೂಪ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವನು,
ಅಂತಹವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿ ಸಾಮ್ಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ
ನಾಗಿರುವನು ಓಂಕಾರವು ಸಕಲವಿಶ್ವಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವುದು, ಓಂಕಾರವೇ ಯಜ್ಞವು,
ಈ ಯಜ್ಞವು ವೇದಮಯವಾಗಿದೆ, ಆ ವೇದಗಳೇ ನಮಸ್ಕಾರರೂಪವು, ಅಂತಹ
ನಮಸ್ಕಾರರೂಪನೇ ರುದ್ರನು, ಅಂತಹ ನಮಸ್ಕಾರರೂಪನೂ, ರುದ್ರರೂಪಿಯೂ,
ಯೋಗೀಶ್ವರನೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ, ಆದ ರುದ್ರದೇವನಿಗೆ ಅನಂತಾನಂತ
ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಹೀಗೆ ಸಕಲಸಿದ್ಧಿಪ್ರದನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಾಂತ್ರಿಗಳೆಂಬ ಶ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು
ಇಂತಹ ರುದ್ರನು ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವನು.

ಯಥಾ ವೃಂತಾತ್ಮಲಂ ಪಕ್ಷಂ ಪವನೇನ ಸಮೀರಿತಂ ।
 ನಮಸ್ಕಾರೇಣ ರುದ್ರಸ್ಯ ತಥಾ ಸಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ || ೩೦ ||

ಯಥಾ ರುದ್ರನಮಸ್ಕಾರಃ ಸರ್ವಧರ್ಮಫಲೋ ಧ್ರುವಃ ।
 ಅನ್ಯದೇವನಮಸ್ಕಾರೋ ನ ತತ್ಫಲಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೩೧ ||

ತಸ್ಮಾತ್ ತ್ರಿಷವಣಂ ಯೋಗೀ ಉಪಾಸೀತ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।
 ದಶವಿಸ್ತಾರಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಥಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಸ್ತರಂ || ೩೨ ||

ಓಂಕಾರಂ ಸರ್ವತಃ ಕಾಲೇ ಸರ್ವಂ ವಿಹಿತವಾಕ್ ಪ್ರಭುಃ ।
 ತೇನ ತೇನ ತು ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಮಹಾಯಶಾಃ || ೩೩ ||

ನಮಸ್ಕಾರಸ್ತಥಾ ಚೈವ ಪ್ರಣವಸ್ತು ವತೇ ಪ್ರಭುಂ ।
 ಪ್ರಣವಂ ಸ್ತುವತೇ ಯಜ್ಞೋ ಯಜ್ಞಃ ಸಂಸ್ತುವತೇ ನಮಃ ।
 ನಮಸ್ತುವತಿ ವೈ ರುದ್ರಸ್ತಸ್ಮಾದ್ರುದ್ರಪದಂ ಶಿವಂ || ೩೪ ||

೩೦. ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುವುದರಿಂದ ಪಕ್ಷವಾದ ಫಲವು ಹೇಗೆ ಕೇಳಿಗೆ ಬೀಳುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ರುದ್ರದೇವನ ನಮಸ್ಕಾರದಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹೃತವಾಗಿ ಉತ್ತಮಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

೩೧. ಹೇಗೆ ರುದ್ರದೇವನ ನಮಸ್ಕಾರವು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳ ನಮಸ್ಕಾರವು ಅಂತಹ ಫಲಪ್ರದವಲ್ಲ.

೩೨. ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯಾದವನು ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸೇವೆಮಾಡುವ ಯೋಗಿಗೆ ಈಶ್ವರನು ಹತ್ತರಷ್ಟು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು, ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾನು ಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

೩೩. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಓಂಕಾರವನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ರೂಪವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು, ಆದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದರೂ, ಅದು ಆ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಸೇರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮಹಾತ್ಮರು ಹೇಳುವರು.

೩೪. ನಮಸ್ಕಾರ ಪ್ರಣವಗಳು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಯಜ್ಞವೂ, ಆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರವೂ, ಅಂತಹ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ರುದ್ರನೂ, ಹೊಗಳುವರು. ಆದುದರಿಂದ ರುದ್ರಪದವಿಯೇ ಮಂಗಳಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

ಇತ್ಯೇತಾನಿ ರಹಸ್ಯಾನಿ ಯತೀನಾಂ ನೈ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ।
ಯಸ್ತು ನೇದಯತೇ ಧ್ಯಾನಂ ಸ ಪರಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಸಲಂ

॥ ೩೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಓಂಕಾರಪ್ರಾಪ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ ”
ನಾಮ ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

---

೩೫. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳ ರಹಸ್ಯವಾದ ಪ್ರಣವವು ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ
ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಯಾವನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾನೋ,
ಅವನು ಉತ್ತಮವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಓಂಕಾರಪ್ರಾಪ್ತಿ ”ಯೆಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಓಂಕಾರವು ಅಕಾರ, ಉಕಾರ, ಮಕಾರರೂಪ ತ್ರಿಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ವೈದ್ಯುತೀ, ತಾಮಸೀ, ನಿರ್ಗುಣೀ, ಎಂಬ ನಾಮತ್ರಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧಕವಾಗಿಯೂ, ಮುಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮ ರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಭೂರ್ಭುವಸ್ವರ ವೆಂಬ ಲೋಕತ್ರಯ ರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಓಂಕಾರ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಣ ವೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧ, ದರ್ಶಪೂರ್ಣಮಾಸೀ, ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವೂ, ಯಜಮಾನನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಭೃತ್ಯನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವೂ, ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಯುಳ್ಳ ಯಾಗದ ಫಲವೂ, ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಆಗುವುವು. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರರೂಪನೂ, ಪಂಚಭೂತಪ್ರೇರಕನೂ, ಯಜ್ಞಭೋಕ್ತೃವೂ, ವೇದ ವೇದ್ಯನೂ, ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾ ಯು ಪು ರಾಣಂ

ಏಕವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಋಷೀಣಾಮಗ್ನಿಕಲ್ಪಾನಾಂ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿನಾಂ ।

ಋಷಿಃ ಶ್ರುತಿಧರಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಸಾವರ್ಣೀರ್ನಾಮ ನಾಮತಃ

|| ೧ ||

ತೇಷಾಂ ಸೋಪ್ಯಗ್ರತೋ ಭೂತ್ವಾ ವಾಯುಂ ವಾಕ್ಯವಿಶಾರದಃ ।

ಸಾತತ್ಯಂ ತತ್ರ ಕುರ್ವಂತಂ ಪ್ರಿಯಾರ್ಥೇ ಸತ್ರಯಾಜಿನಾಂ

ವಿನಯೇನೋಪಸಂಗಮ್ಯ ಪ್ರಪಚ್ಛ ಸ ಮಹಾದ್ಭುತಿಂ

|| ೨ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧-೨. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು:—ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿಗಳೂ, ಅಗ್ನಿಸಮರೂ ಆದ, ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕುಶಲನೂ ಆದ ಸಾವರ್ಣೀನಾಮಕ ಋಷಿಯು, ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಮುಂದಾಳಾಗಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕುಶಲನೂ, ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಹಿತಚಿಂತಕನೂ, ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಆದ ವಾಯುದೇವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ಬೇಡಿದನು.

|| ಸಾವರ್ಣೀರುನಾಚೆ ||

ವಿಭೋ ಪುರಾಣಸಂಬದ್ಧಾಂ ಕಥಾಂ ನೈ ವೇದಸಂಮಿತಾಂ ।

ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಹೇ ಸನ್ಯಕ್ ಪ್ರಸಾದಾತ್ಸರ್ವದರ್ಶಿನಃ

|| ೩ ||

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ಭಗವಾಃ ಲಲಾಟಾನ್ನೀಲಲೋಹಿತಂ ।

ಕಥಂ ತತ್ತೇಜಸಂ ದೇವಂ ಲಬ್ಧವಾಃ ಪುತ್ರಮಾತ್ಮನಃ

|| ೪ ||

ಕಥಂ ಚ ಭಗವಾಃ ಜಜ್ಞೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕಮಲಸಂಭವಃ ।

ರುದ್ರತ್ವಂ ಚೈವ ಶರ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮಜಸ್ಯ ಕಥಂ ಪುನಃ

|| ೫ ||

ಕಥಂ ಚ ವಿಷ್ಣೋ ರುದ್ರೇಣ ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರೀತಿರನುತ್ತಮಾ ।

ಸರ್ವೇ ವಿಷ್ಣುಮಯಾ ದೇವಾ ಸರ್ವೇ ವಿಷ್ಣುಮಯಾ ಗಣಾಃ

|| ೬ ||

೩. ಸಾವರ್ಣೀಯು ಹೇಳಿದನು :—ಎಲೈ, ಸ್ವಾಮಿಯೇ ವೇದಸಮವೂ, ಪುರಾಣಸಂಬದ್ಧವೂ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಭಗವಂತನವಿಷಯಕವೂ, ಆದ ಪುರಾಣಕಥೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯು ನಮಗೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೪. ಎಲೈ, ವಾಯುದೇವನೇ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಹಣೆಯಿಂದ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ದೇವನೂ, ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಪಡೆದನು ? ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು ಎಂದನು.

೫. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕಮಲದಿಂದ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದನು ? ಬ್ರಹ್ಮ ಪುತ್ರನಾದ ಶರ್ವನಿಗೆ ರುದ್ರನೆಂದು ನಾನು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

೬-೭. ಅಂತಹ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ರುದ್ರದೇವನ ಸಂಗಡ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪ್ರೀತಿಯು ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ವಿಷ್ಣುಮಯರಾಗಿ ಇರುವರು. ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತವಾದ ಗುಣಗಳೂ ಸಹ, ವಿಷ್ಣುಮಯವಾಗಿಯೇ ಇವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಮನಾದ ಗತಿದಾಯಕರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ,

ನ ಚ ವಿಷ್ಣು ಸಮಾ ಕಾಚಿತ್ ಗತಿರನ್ಯಾ ವಿಧೀಯತೇ |
ಇತ್ಯೇವಂ ಸತತಂ ದೇನಾ ಗಾಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
ಭವಸ್ಯ ಸ ಕಥಂ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಣಾಮಂ ಕುರುತೇ ಹರಿಃ

|| ೭ ||

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಏನಮುಕ್ತೇ ತು ಭಗವಾ ನಾಯುಃ ಸಾವರ್ಣಮಬ್ರವೀತ್ |
ಅಹೋ ಸಾಧು ತ್ವಯಾ ಸಾಧೋ ಪೃಷ್ಠಃ ಪ್ರಶ್ನೋ ಹ್ಯನುತ್ತಮಃ || ೮ ||

ಭವಸ್ಯ ಪುತ್ರಜನ್ಮತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸೋಽಭವದ್ಯಥಾ |
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪದ್ಮಯೋನಿತ್ವಂ ರುದ್ರತ್ವಂ ಶಂಕರಸ್ಯ ಚ || ೯ ||

ದ್ವಾಭ್ಯಾನುಪಿ ಚ ಸಂಪ್ರೀತಿರ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚೈವ ಭವಸ್ಯ ಚ |
ಯಚ್ಚಾಪಿ ಕುರುತೇನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಣಾಮಂ ಶಂಕರಸ್ಯ ಚ |
ವಿಸ್ತರೇಣಾನುಪೂರ್ವಾಚ್ಚ ಶೃಣುತ ಬ್ರುವತೋ ಮಮ || ೧೦ ||

ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಹರಿಯು, ಈಶ್ವರನಿಗೇ ಸರ್ವದಾ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಇದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು, ಕೇಳಿದನು.

೮. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು:—ಹೀಗೆ ಸಾವರ್ಣಿಯು ಕೇಳಲಾಗಿ, ನಾಯು ದೇವನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ, “ಎಲೈ ಸಾವರ್ಣಿಯೇ ನೀನು ಕೇಳಿರುವುದು ಬಹಳ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಯಾರೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲವು.”

೯-೧೦. ಎಲೈ, ಮುನಿಯೇ ಈಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜನಿಸಿದನು. ಅದರ ಕಾರಣವೇನು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ರುದ್ರನೆಂಬ ನಾಮವು ಬರಲು ಕಾರಣವಾವುದು ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ಹರಿಯು ಆ ಶಂಕರನಿಗೆ ಸರ್ವದಾ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು ಎಂದು ಸಾವರ್ಣಿಗೆ ನಾಯು ದೇವನು ಹೇಳಿದನು.

ಮನ್ಮಂತರಸ್ಯ ಸಂಹಾರೇ ಪಶ್ಚಿಮಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।

ಅಸೀತ್ತು ಸಪ್ತಮಃ ಕಲ್ಪಃ ಪದ್ಮೋ ನಾಮ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।

ವರಾಹಃ ಸಾಂಪ್ರತಸ್ತೇಷಾಂ ತಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವಿಸ್ತರಂ

॥ ೧೧ ॥

॥ ಸಾವರ್ಣೀರುನಾಚ ॥

ಕಿಯತಾ ಚೈವ ಕಾಲೇನ ಕಲ್ಪಃ ಸಂಭವತೇ ಕಥಂ ।

ಕಿಂಚ ಪ್ರಮಾಣಂ ಕಲ್ಪಸ್ಯ ತತ್ರ ಪ್ರಬ್ರೂಹಿ ಸೃಚ್ಛತಾಂ

॥ ೧೨ ॥

॥ ವಾಯುರುನಾಚ ॥

ಮನ್ಮಂತರಾಣಾಂ ಸಪ್ತಾನಾಂ ಕಾಲಸಂಖ್ಯಾ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ।

ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸಮಾಸೇನ ಬ್ರುವತೋ ಮೇ ನಿಬೋಧತ

॥ ೧೩ ॥

ಕೋಟೀನಾಂ ದ್ವೇ ಸಹಸ್ರೇ ನೈ ಅಷ್ಟೌ ಕೋಟಿಕತಾನಿ ಚ ।

ದ್ವಿಷಷ್ಟಿಶ್ಚ ತಥಾ ಕೋಟ್ಯೋ ನಿಯುತಾನಿ ಚ ಸಪ್ತತಿಃ ।

ಕಲ್ಪಾರ್ಧಸ್ಯ ತು ಸಂಖ್ಯಾಯಾಮೇ ತತ್ಸರ್ವಮುದಾಹೃತಂ

॥ ೧೪ ॥

೧೧. ಎಲೈ ಋಷಿಯೇ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಪಶ್ಚಿಮನೂ ಆದ ಮನುವಿನ ಮನ್ಮಂತರವು ಕಳೆಯಲು, ತರುವಾಯ ಬಂದ ಏಳನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಕಲ್ಪವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಮಹತ್ತಾದ ಆ ಪದ್ಮಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲು ಈಗ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಕಲ್ಪವು ವರಾಹಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳು ಎಂದನು.

೧೨. ಸಾವರ್ಣಿಯು ಹೇಳಿದನು :—ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಯೇ, ಎಷ್ಟುಕಾಲವಾದ ಬಳಿಕ, ಬೇರೊಂದು ಕಲ್ಪವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದು? ಮತ್ತು ಆ ಕಲ್ಪದ ಪ್ರಮಾಣವು ಎಷ್ಟು? ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

೧೩. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ, ಸಪ್ತಮನ್ಮಂತರಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯಾ ಪರಿಮಾಣಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೂ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದನು.

೧೪. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಯೇ, ಎರಡುಸಾವಿರದ ಎಂಟನೂರ ಅರವತ್ತೆರಡು ಕೋಟಿಯ ಎಪ್ಪತ್ತುಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳು ಕಲ್ಪಾರ್ಧದ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತೌ ಚ ಗುಣಭೇದೌ ವರ್ಷಾಗ್ರಂ ಲಬ್ಧಮಾದಿಶೇತ್ |

ಶತಂ ಚೈವ ತು ಕೋಟೀನಾಂ ಕೋಟೀನಾಮಷ್ಟಸಪ್ತತಿಃ |

ದ್ವೇ ಚ ಶತಸಹಸ್ರೇತು ನವತಿನಿಯುತಾನಿ ಚ || ೧೫ ||

ಮಾನುಷೇಣ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಯಾವದ್ವೈವಸ್ವತಾಂತರಂ |

ಏಷ ಕಲ್ಪಸ್ತು ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಕಲ್ಪಾರ್ಧದ್ವಿಗುಣೇ ಕೃತಃ || ೧೬ ||

ಅನಾಗತಾನಾಂ ಸಪ್ತಾನಾಮೇತದೇವ ಯಥಾಕ್ರಮಂ |

ಪ್ರಮಾಣಂ ಕಾಲಸಂಖ್ಯಾಯಾ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಮತಮೈಶ್ವರಂ || ೧೭ ||

ನಿಯತಾನ್ಯಷ್ಟಪಂಚಾಶತ್ಪಥಾಶೀತಿಶತಾನಿ ಚ |

ಚತುರಶೀತಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯಾನಿ ಪ್ರಯುತಾನಿ ಪ್ರಮಾಣತಃ || ೧೮ ||

ಸಪ್ತರ್ಷಯೋ ಮನುಶ್ಚೈವ ದೇವಾಶ್ಚೇಂದ್ರಪುರೋಗಮಾಃ |

ಏತತ್ಕಾಲಸ್ಯ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ವರ್ಷಾಗ್ರಂತು ಪ್ರಮಾಣತಃ || ೧೯ ||

೧೫. ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗಳಾದ ವರ್ಷಾಗ್ರವನ್ನು ಗುಣಭೇದಮಾಡಿದರೆ, ಒಂದನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತಾರುಕೋಟಿ, ಎರಡುಲಕ್ಷದ ತೊಂಬತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ.

೧೬. ಮಾನುಷಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಕಾಲವು ಎಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೋ, ಅಂದರೆ ಮನ್ವಂತರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಮಾಡಿದರೆ ಕಲ್ಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕಲ್ಪದ ಸಂಖ್ಯೆಯು.

೧೭. ಮುಂದೆ ಬರತಕ್ಕ ಕಲ್ಪಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಇದೇ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯಾಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ.

೧೮. ಮುಂದೆ ಬರತಕ್ಕ ಕಲ್ಪದ ಪ್ರಮಾಣವು ಒಂದು ಲಕ್ಷದ ಐವತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದ ಎಂಟನೂರ ಎಂಬತ್ತನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವರು.

೧೯. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ, ಮನುಗಳೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಇವರು ಕಲ್ಪದ ವರೆಗೂ ಇರುವರು. ಅವರ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಏವಂ ಮನ್ವಂತರಂ ತೇಷಾಂ ಮಾನುಷಾಂತಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
ಪ್ರಣನಾಂತಾಶ್ಚ ಯೇ ದೇವಾಃ ಸಾಧ್ಯಾ ದೇವಗಣಾಶ್ಚ ಯೇ ।
ವಿಶ್ವೇದೇವಾಶ್ಚ ಯೇ ನಿತ್ಯಾಃ ಕಲ್ಪಂ ಜೀವಂತಿ ತೇ ಗಣಾಃ ॥ ೨೦ ॥

ಅಯಂ ಯೋ ವರ್ತತೇ ಕಲ್ಪೋ ವಾರಾಹಃ ಸ ತು ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ।
ಯಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಾಯಂಭುನಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಮನವಶ್ಚ ಚತುರ್ದಶ ॥ ೨೧ ॥

॥ ಋಷಯ ಊಚುಃ ॥

ಕಸ್ಮಾದ್ವಾರಾಹಕಲ್ಪೋಯಂ ನಾಮತಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।
ಕಸ್ಮಾಚ್ಚ ಕಾರಣಾದ್ದೇವೋ ವಾರಾಹ ಇತಿ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥ ೨೨ ॥

ಕೋ ವಾ ವರಾಹೋ ಭಗವಾಃ ಕಸ್ಯ ಯೋನಿಃ ಕಿಮಾತ್ಮಕಃ ।
ವರಾಹಃ ಕಥಮುತ್ಪನ್ನ ಏತದಿಚ್ಛಾಮ ನೇದಿತುಂ ॥ ೨೩ ॥

೨೦. ಹೀಗೆ ಮನ್ವಂತರಗಳು ಮಾನುಷಾಂತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಣ ವಾಂತರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಾಧ್ಯರಗಣವೂ, ಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೂ, ಮನುಷ್ಯಾಂತರಾದ ಎಲ್ಲರೂ ಕಲ್ಪದವರೆಗೂ ಜೀವಿಸುವರು.

೨೧. ಯಾವ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಭುನಾದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕುಜನ ಮನುಗಳು ಹುಟ್ಟಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವರೋ, ಅಂತಹ ಈಗ ಇರುವ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಾರಾಹಕಲ್ಪ ವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೨೨. ಋಷಿಯು ಹೇಳಿದನು :—ಎಲೈ ಸೂತರೇ, ಈ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಾರಾಹಕಲ್ಪ ವೆಂದು ನಾಮಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ವರಾಹನೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು ?

೨೩ ವರಾಹನಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನು ಯಾರು ? ಅವನು ಯಾರ ಗರ್ಭ ದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು ? ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂತಹದು ? ಅವನು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದನು ? ಇವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು.

॥ ನಾಯುರುನಾಚೆ ॥

ನರಾಹಸ್ತು ಯಥೋತ್ಪನ್ನೋ ಯಸ್ಸಿನ್ನರ್ಥೇ ಚ ಕಲ್ಪಿತಃ ।
ನಾರಾಹಶ್ಚ ಯಥಾಕಲ್ಪಃ ಕಲ್ಪತ್ವಂ ಕಲ್ಪನಾ ಚ ಯಾ ॥ ೨೪ ॥

ಕಲ್ಪಯೋರಂತರಂ ಯಚ್ಚ ತಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯ ಚ ಕಲ್ಪಿತಂ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಥಾ ದೃಷ್ಟಂ ಯಥಾಶ್ರುತಂ ॥ ೨೫ ॥

ಭವಸ್ತು ಪ್ರಥಮಃ ಕಲ್ಪೋ ಲೋಕಾದೌ ಪ್ರಥಿತಃ ಪುರಾ ।
ಜ್ಞಾತವ್ಯೋ ಭಗವಾನತ್ರ ಹ್ಯಾನಂದಃ ಸಾಂಪ್ರತಃ ಸ್ವಯಂ ॥ ೨೬ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನನಿದಂ ದಿವ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ನಾ ದಿವ್ಯಸಂಭವಂ ।
ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ಭುವಃ ಕಲ್ಪಸ್ತೃತೀಯಸ್ತಪ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೨೭ ॥

ಭವಶ್ಚತುರ್ಥೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಪಂಚಮೋ ರಂಭ ಏವ ಚ ।
ಯತುಕಲ್ಪಸ್ತಥಾ ಸ್ಪಷ್ಟಃ ಸಪ್ತಮಸ್ತು ಕ್ರತುಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೨೮ ॥

ಅಷ್ಟಮಸ್ತು ಭವೇದ್ವಂದ್ವಿ ನ೯ವನೋ ಹವ್ಯವಾಹನಃ ।
ಸಾವಿತ್ರೋ ದಶಮಃ ಕಲ್ಪೋ ಭುವಸ್ತ್ವೇಕಾದಶಸ್ತೃತಃ ॥ ೨೯ ॥

೨೪-೨೫. ನಾ ಯು ದೇ ವ ನು ಹೇಳಿದನು :—ನರಾಹನತಾರವು ಹೇಗೆ ಆಯಿತು ? ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ? ಈ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣ ವಾದರೂ ಯಾವುದು ? ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೂ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಕ್ಕೂ ಇರುವ ಮಧ್ಯಕಾಲವು ಎಷ್ಟು ? ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪಗಳು ಯಾವುವು ? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಹಾಗೆ ಮತ್ತು ನಾನು ಕೇಳಿರುವಹಾಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು ಎಂದನು.

೨೬. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭವವೆಂಬ ಕಲ್ಪವೇ ಪ್ರಥಮ ಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲ್ಪವು ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಆ ನಂ ದ ನಾ ಮ ಕ ನಾ ದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೂ, ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು.

೨೭-೨೯. ಎರಡನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಭುವಕಲ್ಪವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ದಿವ್ಯಸ್ಥಾನವು. ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿರುವರು. ಮೂರನೆಯ ಕಲ್ಪವು ತಪವೆಂದೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಭವವೆಂದೂ, ಐದನೆಯದು ರಂಭ

ಉಶಿಕೋ ದ್ವಾದಶ ಸ್ತತ್ರ ಕುಶಿಕಸ್ತು ತ್ರಯೋದಶಃ
ಚತುರ್ದಶಸ್ತು ಗಂಧರ್ವೋ ಗಾಂಧರ್ವೋ ಯತ್ರ ವೈ ಸ್ವರಃ ।
ಉತ್ಪನ್ನಸ್ತು ಯಥಾನಾದೋ ಗಂಧರ್ವಾ ಯತ್ರ ಚೋತ್ತಿತಾಃ ॥ ೩೦ ॥

ಋಷಭಸ್ತು ತತಃ ಕಲ್ಪೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಪಂಚದಶೋದ್ವಿಜಾಃ ।
ಋಷಯೋ ಯತ್ರ ಸಂಭೂತಾಃ ಸ್ವರೋ ಲೋಕಮನೋಹರಃ ॥ ೩೧ ॥

ಷಡ್ವಸ್ತು ಷೋಡಶಃ ಕಲ್ಪಃ ಷಡ್ ಜನಾ ಯತ್ರ ಚರ್ಷಯಃ ।
ಶಿಶಿರಶ್ಚ ವಸಂತಶ್ಚ ನಿದಾಘೋ ವರ್ಷ ಏವ ಚ ॥ ೩೨ ॥

ಶರದ್ವೇನಂತ ಇತ್ಯೇತೇ ಮಾನಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಾಃ ।
ಉತ್ಪನ್ನಾಃ ಷಡ್ವಸಂತಿದಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ಕಲ್ಪೇ ತು ಷೋಡಶೇ ॥ ೩೩ ॥

ಯಸ್ಮಾಜ್ಜಾತೈಶ್ಚ ತೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸದ್ಯೋ ಜಾತೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ತಸ್ಮಾತ್ಸಮುತ್ಥಿತಃ ಷಡ್ಭಃ ಸ್ವರಸ್ತದಧಿಸನ್ನಿಭಃ ॥ ೩೪ ॥

ವೆಂದೂ, ಆರನೆಯದು ಋತುಕಲ್ಪವೆಂದೂ, ಏಳನೆಯದು ಕ್ರತುವೆಂದೂ ಎಂಟನೆಯದು ವಸ್ತಿಯೆಂದೂ, ಒಂಬತ್ತನೆಯದು ಹವ್ಯವಾಹನವೆಂದೂ, ಹತ್ತನೆಯದು ಸಾವಿತ್ರವೆಂದೂ, ಹನ್ನೊಂದನೆಯದು ಭವವೆಂದೂ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯದು ಉಶಿಕವೆಂದೂ, ಹದಿಮೂರನೆಯದು ಕುಶಿಕವೆಂದೂ, ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯದು ಗಂಧರ್ವವೆಂದೂ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿವೆ. ಈ ಗಂಧರ್ವಕಲ್ಪವು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಗಾಂಧರ್ವಸ್ವರವೂ ಗಂಧರ್ವರೂ ಕೂಡ ಜನಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದ ಹದಿನೈದನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಋಷಭವೆಂಬ ನಾಮವು ಸಂಭವಿಸಿದೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳೂ ಲೋಕಾನಂದಕರವಾದ ಸ್ವರಗಳೂ ಸಹ ಜನಿಸಿದುವು. ಹದಿನಾರನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಷಡ್ವಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶಶಿರ, ವಸಂತ, ನಿದಾಘ, ವರ್ಷ, ಶಿಶಿರ, ಹೇಮಂತರೆಂಬ ಆರುಜನಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸಪುತ್ರರೂ ಅವರಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆಗ ಸಮುದ್ರಘೋಷಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಷಡ್ವಸ್ವರವೂ ಉಂಟಾಯಿತು.

ತತಃ ಸಪ್ತದಶಃ ಕಲ್ಪೋ ಮಾರ್ಜಾಲೀಯ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ |

ಮಾರ್ಜಾಲೀಯಂ ತು ತತ್ಕರ್ಮ ಯಸ್ಮಾದ್ಭ್ರಾಹ್ಮಣಮಕಲ್ಪಯತ್ || ೩೫ ||

ತತಸ್ತು ಮಧ್ಯಮೋ ನಾಮ ಕಲ್ಪೋಽಪ್ಪಾದಶ ಉಚ್ಯತೇ |

ಯಸ್ಮಿಂಸ್ತು ಮಧ್ಯಮೋ ನಾಮ ಸ್ವರೋ ದೈವತ ಪೂಜಿತಃ |

ಉತ್ಪನ್ನಃ ಸರ್ವ ಭೂತೇಷು ಮಧ್ಯಮೋ ವೈ ಸ್ವಯಂಭುವಃ || ೩೬ ||

ತತಸ್ತ್ವೇಕೋನನಿಂಶಸ್ತು ಕಲ್ಪೋ ವೈರಾಜಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ |

ವೈರಾಜೋ ಯತ್ರ ಭಗವಾ ಮನುರ್ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಃ || ೩೭ ||

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ತು ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ದಧೀಚಿನಾಮ ಧಾರ್ಮಿಕಃ |

ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಮಹಾತೇಜಾ ಬಭೂವ ತ್ರಿದಿವೇಶ್ವರಃ || ೩೮ ||

ಅಕಾಮಯತ ಗಾಯತ್ರೀ ಯಜಮಾನಂ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ |

ತಸ್ಮಾಜ್ಜಜ್ಞೇ ಸ್ವರಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ಪುತ್ರಸ್ತಸ್ಯ ದಧೀಚಿನಃ || ೩೯ ||

೩೫. ಅನಂತರ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಮಾರ್ಜಾಲೀಯಕಲ್ಪವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಆಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುರುಷರು ಮಾರ್ಜಾಲದಂತೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೩೬. ಅನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಕಲ್ಪವೆಂದು ನಾಮವು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮವೂ, ದೇವ ಪೂಜಿತವೂ ಆದ ಮಧ್ಯಮಸ್ವರವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

೩೭-೩೯. ಅನಂತರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಯುಗವು ವೈರಾಜಕನಾಮಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ವೈರಾಜನಾಮಕವಾದ ಮನುವು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ, ಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ ತ್ರಿದಿವೇಶ್ವರನೂ ಆದ ದಧೀಚಿ ಎಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಗಾಯತ್ರೀ ದೇವಿಯು ಅವನನ್ನು ವರಿಸಿದಳು. ಅವನಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಸ್ವರವೂ ಕೂಡ ಹುಟ್ಟಿತು.

ತತೋ ನಿಂಶತಿನುಃ ಕಲ್ಪೋ ನಿಷಾದಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।

ಪ್ರಜಾಪತಿಸ್ತು ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಯಂಭೂ ಪ್ರಭವಂ ತದಾ ।

ನಿರರಾಮು ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟುಂ ನಿಷಾದಸ್ತು ತಪೋತಪತ್ ॥ ೪೦ ॥

ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ನಿರಾಹಾರೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ತಮುವಾಚ ಮಹಾತೇಜಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ॥ ೪೧ ॥

ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುಂ ತಪೋಗ್ಲಾನಂ ದುಃಖಿತಂ ಕ್ಷುಪ್ತಿಸಾಸಿತಂ ।

ನಿಷೀದೇತ್ಕಬ್ರವೀದೇನಂ ಪುತ್ರಂ ಶಾಂತಂ ಪಿತಾಮಹಃ ।

ತಸ್ಮಾನ್ನಿಷಾದಃ ಸಂಭೂತಃ ಸ್ವರಸ್ತು ಸ ನಿಷಾದರ್ವಾ ॥ ೪೨ ॥

ಏಕನಿಂಶತಿನುಃ ಕಲ್ಪೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಪಂಚನೋ ದ್ವಿಜಾಃ ।

ಪ್ರಾಣೋಪಾನಃ ಸಮಾನಶ್ಚ ಉದಾನೋ ವ್ಯಾನ ಏವ ಚ ॥ ೪೩ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಾನಸಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ಪಂಚೈತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸಮಾಃ ।

ತೈಸ್ತ್ವರ್ಥವಾದಿಭಿರ್ಯುಕ್ತೈಃ ವಾಗ್ಗೃಹ್ಣಿಷ್ವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥ ೪೪ ॥

೪೦. ಅನಂತರ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ನಿಷಾದನಾಮಕ ಕಲ್ಪವು ಹುಟ್ಟಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನು ನಿಷಾದನಾಮಕ ಮಾನಸಿಕಪುತ್ರನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಉಳಿದ ಪ್ರಜಾ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಆಗದೇ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಆಗ ನಿಷಾದನು ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೪೧-೪೨. ಆ ಪುತ್ರನು ದಿವ್ಯಯುಗಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ನಿರಾಹಾರಿಯೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಲೋಕ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುವೂ, ತಪೋನಿಷ್ಠನೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ದುಃಖಿಯೂ, ಕ್ಷುಪ್ತಿಸಾಸಾಪೀಡಿತನೂ, ಶಾಂತನೂ ಆದ, ಪುತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ, “ ಎಲೈ ಕುಮಾರನೇ, ನೀನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೋ ”. ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಿಷಾದನೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೇ ನಿಷಾದನಾಮಕಸ್ವರವೂ ಸಹ ಅವನಿಂದಲೇ ಜನಿಸಿದೆ.

೪೪. ಎಲೈ ವಿಪ್ರರೇ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಪಂಚಮಕಲ್ಪವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನರೆಂಬ ಐದುಜನ ಮಾನಸಪುತ್ರರು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿ, ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದುದರಿಂದ ಈ ನಾಮವು ಸಂಭವಿಸಿದೆ.

ಯಸ್ಮಾತ್ಪರಿಗತೈರ್ಗೀತಃ ಪಂಚಭಿಸ್ತೈರ್ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ ।

ಸ್ವರಸ್ತು ಪಂಚಮಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ತಸ್ಮಾತ್ಕಲ್ಪಸ್ತು ಪಂಚಮಃ

॥ ೪೫ ॥

ದ್ವಾವಿಂಶತ್ ತಥಾ ಕಲ್ಪೋ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಮೇಘನಾಹನಃ ।

ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಹಾಬಾಹು ಮೇಘೋಭೂತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಅವಹತ್ಕೃತ್ತಿನಾಸಕಂ

॥ ೪೬ ॥

ತಸ್ಯ ನಿಶ್ವಸಮಾನಸ್ಯ ಭಾರಾಕ್ರಾಂತಸ್ಯ ವೈ ಮುಖಾತ್ ।

ನಿರ್ಜಗಾಮ ಮಹಾಕಾಯಃ ಕಾಲೋ ಲೋಕಪ್ರಕಾಶನಃ ।

ಯಸ್ತ್ವಯಂ ಪಠ್ಯತೇ ವಿಪ್ರೈರ್ವಿಷ್ಣುರ್ವೈ ಕಶ್ಯಪಾತ್ಮಜಃ

॥ ೪೭ ॥

ತ್ರಯೋ ವಿಂಶತಿಮಃ ಕಲ್ಪೋ ವಿಜ್ಞೇಯಶ್ಚಿಂತಕಸ್ತಥಾ ।

ಪ್ರಜಾಪತಿಸುತಃ ಶ್ರೀರ್ಮಾ ಚಿತಿಶ್ಚ ಮಿಥುನಂ ಚ ತೌ

॥ ೪೮ ॥

೪೫. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆ ಮಕ್ಕಳು, ಪಂಚಮಸ್ವರಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಆಗ ಸರ್ವರ ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಪಂಚಮ ಸ್ವರವು, ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು, ಇದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ, ಪಂಚಮಕಲ್ಪವೆಂಬ ನಾಮವು ಸಂಭವಿಸಿರುತ್ತದೆ.

೪೬. ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ, ಮೇಘನಾದಕಲ್ಪವೆಂಬ ನಾಮವು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಮೇಘರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ದಿವ್ಯವರ್ಷಸಹಸ್ರಗಳವರೆಗೂ, ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಈ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಮೇಘನಾದವೆಂಬ ನಾಮವು ಸಂಭವಿಸಿರುತ್ತದೆ.

೪೭. ಭಾರಪೀಡಿತನೂ, ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವವನೂ ಆದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮುಖದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಮಹಾಕಾಯನೂ, ಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕನೂ, ಕಾಲ ರೂಪಿಯೂ, ಆದ ಭಗವಂತನು ಆವಿರ್ಭೂತನಾದನು. ಆ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಶ್ಯಪರ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

೪೮-೪೯. ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಕಲ್ಪವು, ಚಿಂತಕ ಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಗುರುವೂ, ಕಾಂತ್ಯುತವೂ ಆದ ಚಿತಿ ಎಂಬ ಮಿಥುನವು ಉತ್ಪನ್ನ

ಧ್ಯಾಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚೈವ ಯಸ್ಮಾಚ್ಚಿಂತಾ ಸಮುತ್ಥಿತಾ ।
ತಸ್ಮಾತ್ತು ಚಿಂತಕಃ ಸೋ ನೈ ಕಲ್ಪಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ್ವಯಂಭುವಾ ॥ ೪೯ ॥

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಮಶ್ವಾಸಿ ಹ್ಯಾಕೂತಿಃ ಕಲ್ಪ ಉಚ್ಯತೇ ।
ಆಕೂತಿಶ್ಚ ತಥಾ ದೇವೀ ಮಿಥುನಂ ಸಂಬಭೂವ ಹ ॥ ೫೦ ॥

ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಂ ತಥಾಕೂತಿಂ ಯಸ್ಮಾದಾಹ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಸ ಪುರುಷೋ ಜ್ಞೇಯ ಆಕೂತಿಃ ಕಲ್ಪಸಂಜ್ಞಿತಃ ॥ ೫೧ ॥

ಸಂಚ ವಿಂಶತಿಮಃ ಕಲ್ಪೋ ವಿಜ್ಞಾತಿಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।
ವಿಜ್ಞಾತಿಶ್ಚ ತಥಾ ದೇವೀ ಮಿಥುನಂ ಸಂಪ್ರಸೂಯತೇ ॥ ೫೨ ॥

ಧ್ಯಾಯತಃ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ಮನಸ್ಯಧ್ಯಾತ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಂ ।
ವಿಜ್ಞಾತಂ ನೈ ಸಮಾಸೇನ ವಿಜ್ಞಾತಿಸ್ತು ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೫೩ ॥

ವಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಚಿಂತೆಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಚಿಂತಾಕಲ್ಪವೆಂದು ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೫೦. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಆಕೂತಿಕಲ್ಪವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಆಕೂತಿನಾಮಕರಾದ ದಂಪತಿಗಳು ಜನಿಸಿದುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೫೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವಂತೆ ಆಕೂತಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಆಕೂತಿಕಲ್ಪವೆಂಬ ನಾಮವು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೫೨-೫೩. ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಕಲ್ಪವು ವಿಜ್ಞಾತಿನಾಮಕವಾಗಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾತಿ ದೇವನು ಅವನ ಪತ್ನೀ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು ಪುತ್ರಾ ಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಆ ವಿಜ್ಞಾತಿಯು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರವು ಹೊರಗೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಮವು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಚಾರವು ವಿಜ್ಞಾತವಾಯಿತೋ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾತಕಲ್ಪವೆಂದು ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸದ್ವಿಂಶಸ್ತು ತತಃ ಕಲ್ಪೋ ಮನ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ |
ದೇವೀ ಚ ಶಾಂಕರೀ ನಾನು ಮಿಥುನಂ ಸಂಪ್ರಸೂಯತೇ || ೫೪ ||

ಪ್ರಜಾ ನೈ ಚಿಂತಮಾನಸ್ಯ ಸ್ತಷ್ಟುಕಾಮಸ್ಯ ನೈ ತದಾ |
ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಜಾಸಂಭಾವನಾದುತ್ಪನ್ನಸ್ತು ಸ್ವಯಂ ಭುವಾ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಜಾಸಂಭವನಾದ್ಭವನಾ ಸಂಭವಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೫೫ ||

ಸಪ್ತವಿಂಶತಿಮಃ ಕಲ್ಪೋ ಭಾವೋ ನೈ ಕಲ್ಪಸಂಜ್ಞಿತಃ |
ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ತಥಾ ದೇವೀ ಮಿಥುನಂ ಸಮಪದ್ಯತ || ೫೬ ||

ಪ್ರಜಾನೈ ಸ್ತಷ್ಟುಕಾಮಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ |
ಧ್ಯಾಯತಸ್ತು ಪರಂ ಧ್ಯಾನಂ ಪರಮಾತ್ಮನಮಿಶ್ವರಂ || ೫೭ ||

ಅಗ್ನಿಸ್ತು ಮಂಡಲೀ ಭೂತ್ವಾ ರಶ್ಮಿ ಜಾಲಸಮಾವೃತಃ |
ಭುವಂ ದಿವಂ ಚ ವಿಷ್ವಭ್ಯ ದೀಪ್ಯತೇ ಸ ಮಹಾವಪುಃ || ೫೮ ||

೫೪. ಇಪ್ಪತ್ತರನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಮನನಾಮಕವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶಾಂಕರೀ ದೇವಿಯು ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳು.

೫೫. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಜಾ ಸಂಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಜಾಸಂಭಾವನೆ ಎಂಬ ನಾಮವು ಬಂದಿದೆ.

೫೬. ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಭಾವನಾಮಕವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೌರ್ಣ ಮಾಸೀ ದೇವಿಯು ಅವಳ ಪತಿಯು ದಂಪತಿಗಳಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದರು.

೫೭-೫೮. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಪರಮೇಷ್ಠಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಮಪುರುಷನೂ, ಉತ್ತಮನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಕಿರಣಗಳ ಮಂಡಲಗಳಿಂದ ಆವೃತನಾದ ಯಜ್ಞಪುರುಷನು, ಭೂಮಂಡಲದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ದಿವ್ಯನೂ ಆದ ಶರೀರದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು.

ತತೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಸಂಪೂರ್ಣೇ ಜ್ಯೋತಿಮಂಡಲೇ ।

ಅವಿಷ್ಟಯಾ ಸಹೋತ್ಪನ್ನಮಪಶ್ಯತ್ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ

॥ ೫೯ ॥

ಯಸ್ಮಾದದೃಶ್ಯೋಭೂತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ।

ದೃಷ್ಟಸ್ತು ಭಗವಾ ದೇವಃ ಸೂರ್ಯಃ ಸಂಪೂರ್ಣಮಂಡಲಃ

॥ ೬೦ ॥

ಸರ್ವೇಯೋಗಾಶ್ಚ ಮಂತ್ರಾಶ್ಚ ಮಂಡಲೇನ ಸಹೋತ್ಥಿತಾಃ ।

ಯಸ್ಮಾತ್ ಕಲ್ಪೋ ಹ್ಯಯಂ ದೃಷ್ಟ ಸ್ತಸ್ಮಾತ್ತಂ ದರ್ಶಮುಚ್ಯತೇ

॥ ೬೧ ॥

ಯಸ್ಮಾನ್ನನಸಿ ಸಂಪೂರ್ಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ ।

ಪುರಾ ನೈ ಭಗವಾ ಸೋಮಃ ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ತತಃ ಸ್ಮೃತಾ

॥ ೬೨ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ತ ಪರ್ವದರ್ಶೇ ನೈ ಪೌರ್ಣಮಾಸಂಚ ಯೋಗಿಭಿಃ ।

ಉಭಯೋಃ ಪಕ್ಷಯೋರ್ಜ್ಯೇಷ್ಮಮಾತ್ತನೋ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ

॥ ೬೩ ॥

೫೯. ಅನಂತರ ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳಾದಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಯೋತಿ ಮಂಡಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸೂರ್ಯನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿದನು.

೬೦. ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯನೂ ಪೂಜ್ಯನೂ ಸಂಪೂರ್ಣಮಂಡಲನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಪರಮಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು.

೬೧. ಆಗ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದೊಡನೆ ಸಮಸ್ತವಾದ ಯೋಗಗಳೂ ಮಂತ್ರ ಗಳೂ ಕೂಡ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಯಾವ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾದಿ ಗಳು ದೃಷ್ಟವಾದುವೋ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ “ದರ್ಶಕಲ್ಪ”ವೆಂಬುದಾಗಿ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

೬೨. ಯಾವಾಗ ಪರಮೇಷ್ಠಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣನೂ ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಚಂದ್ರನು ಹೊಳೆದನೋ ಅದಕ್ಕೆ “ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ” ಎಂಬ ನಾಮವು ಉಂಟಾಯಿತು.

೬೩. ಯೋಗಿಗಳು ಮೊದಲು ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಅನಂತರ ಪೌರ್ಣಮಾಸವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಹಿತಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿದರು.

ದರ್ಶಂ ಚ ಪೂರ್ಣಮಾಸಂ ಚ ಯೇ ಯಜಂತಿ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ।

ನ ತೇಷಾಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾತ್ಕದಾಚನ

॥ ೬೪ ॥

ಯೋ ನಾಹಿತಾಗ್ನಿಃ ಪ್ರಯತೋ ವೀರಾಧ್ವಾನಂ ಗತೋಪಿ ನಾ ।

ಸಮಾಧಾಯ ಮನ ಸ್ತ್ರೀವ್ರಂ ಮಂತ್ರಮುಚ್ಚಾರಯೇಚ್ಛನ್ಯಃ

॥ ೬೫ ॥

ತ್ವಮಗ್ನೇ ರುದ್ರೋ ಅಸುರೋ ಮಹೀ ದಿವಸ್ತ್ವಂ ಶರ್ವೋ ಮಾರುತಂ

ಪೃಷ್ಠ ಈಶಿಷೆ ತ್ವಂ ಪಾಶಗಂಧರ್ವಶಿಷಂ ಪೂಷಾ ವಿಧತ್ತಪಾಸಿನಾ

ಇತ್ಯೇವ ಮಂತ್ರಂ ಮನಸಾ ಸಮ್ಯಗುಚ್ಚಾರಯೇತ್ ದ್ವಿಜಃ ।

ಅಗ್ನಿಂ ಪ್ರವಿಶತೇ ಯಸ್ತು ರುದ್ರಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ

॥ ೬೬ ॥

ಸೋಮಶ್ಚಾಗ್ನಿ ಸ್ತು ಭಗವಾ ಕಾಲೋ ರುದ್ರ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ ।

ತಸ್ಮಾದ್ಭಃ ಪ್ರವಿಶೇದಗ್ನಿಂ ಸ ರುದ್ರಾನ್ಮನಿವರ್ತತೇ

॥ ೬೭ ॥

೬೪. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ದರ್ಶಪೂರ್ಣಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೬೫. ಯಾವನು ಅಹಿತಾಗ್ನಿಯಾಗದೆಯೇ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿರುವನೋ ಮತ್ತು ವೀರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನೋ ಅವನು ಶುಚಿಯಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತದಿಂದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ, ನೀನು ರುದ್ರನೂ ಅಸುರನೂ ಭೂಮಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಶರ್ವನೂ ಮಾರುತನೂ ಸೂರ್ಯನೂ ಸ್ವರ್ಗಗತನೂ ಸರ್ವಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ.

೬೬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಕೈಲಾಸಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೬೭. ಪೂಜ್ಯನಾದ ರುದ್ರದೇವನೇ, “ ನೀನು ಚಂದ್ರನೂ ಅಗ್ನಿಯೂ ಯಮನೂ ರುದ್ರನೂ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ” ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ರುದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಮಃ ಕಲ್ಪೋ ಬೃಹದಿತ್ಯಭಿಸಂಜ್ಞಿತಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಮಸ್ಯ ನೈ ಪ್ರಜಾಃ ॥

ಧ್ಯಾಯಮಾನಸ್ಯಮನಸಾ ಬೃಹತ್ಸಾಮ ರಥಂತರಂ

॥ ೬೮ ॥

ಯಸ್ಮಾತ್ತತ್ರ ಸಮುತ್ಪನ್ನೋ ಬೃಹತಃ ಸರ್ವತೋ ಮುಖಃ ।

ತಸ್ಮಾತ್ತು ಬೃಹತಃ ಕಲ್ಪೋ ವಿಜ್ಞೇಯಸ್ತತ್ಪಚಿಂತಕೈಃ

॥ ೬೯ ॥

ಅಷ್ಟಾಶೀತಿಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಯೋಜನಾನಾಂ ಪ್ರಮಾಣತಃ ।

ರಥಂತರಂ ತು ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಪರಮಂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ ।

ತಸ್ಮಾದಂಡಂತು ವಿಜ್ಞೇಯಮಭೇದ್ಯಂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ

॥ ೭೦ ॥

ಯತ್ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ ಚಾಪಿ ಬೃಹತ್ಸಾಮ ತು ಭಿದ್ಯತೇ ।

ಭಿತ್ತಾಚೈನಂ ದ್ವಿಜಾ ಯಾಂತಿ ಯೋಗಾತ್ಮನೋ ದೃಢವ್ರತಾಃ ।

ಸಂಘಾತಮುಪನೀತಾಶ್ಚ ಅನ್ಯೇ ಕಲ್ಪಾ ರಥಂತರೇ

॥ ೭೧ ॥

೬೮-೬೯. ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಬೃಹತ್ಕಲ್ಪವೆಂದು ನಾಮವು ಬಂದಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಜಾಕಾಮದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿ ಬೃಹತ್ಸಾಮ ರಥಂತರವೆಂಬ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ಮಂತ್ರಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಬೃಹತ್ಕಲ್ಪವೆಂದು ನಾಮವು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೭೦. ರಥಂತರನಾಮಕವೂ, ಉತ್ತಮವೂ, ಆದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವು ಎಂಬ ತ್ರಿಂಟುಸಹಸ್ರ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ತದನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಇರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಅಭೇದ್ಯವಾಗಿದೆ.

೭೧. ಬೃಹತ್ಸಾಮವು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿರುತ್ತದೆ ದೃಢವ್ರತವುಳ್ಳ ಯೋಗಿಗಳು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಸಾಂಘಿಕರಾದರೋ ಇತರ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ರಥಂತರದ ಮೂಲಕ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಇತ್ಯೇತತ್ತು ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಚಿತ್ರಮಧ್ಯಾತ್ಮ ದರ್ಶನಂ ।

ಅತಃ ಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಲ್ಪಾನಾಂ ವಿಸ್ತರಂ ಶುಭಂ

॥ ೭೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಕಲ್ಪನಿರೂಪಣಂ” ನಾಮ
ಏಕವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೭೨. ಹೇಗೆ ಅತ್ಯದ್ಭುತಗಳೂ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಿಷಯಕಗಳೂ, ಅಮೋಘಗಳೂ
ಆದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪರಮಮಂಗಳ
ಕರವಾದ ಕಲ್ಪಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಕಲ್ಪಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಕಥನ ”
ವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಈಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಷಯವೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ವಿಚಾರವೂ, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ರುದ್ರನೆಂದು ನಾಮ ಬರಲು ಕಾರಣವೂ, ಹರಿಹರ ರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವಂದಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಆರು ಮನುಕಲ್ಪಗಳು ಕಳೆಯಲು ಏಳನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಪಾದ್ಮಕಲ್ಪವು. ಒಂದು ಚತುರ್ಯುಗದ ಕಾಲವು, ಹನ್ನೆರಡು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು. ಇಂತಹ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿವ್ಯಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳಾದರೆ ಒಂದು ಮನುಕಲ್ಪವು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾನವಾದಿಗಳೂ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ ಮನುಷ್ಯರೂ ಜನಿಸಿ ಲಯವಾಗುವರು. ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದಿ ಹದಿ ನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವರಾಹಕಲ್ಪವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಇದರಲ್ಲಿ ಭವ, ಭುವ, ತಪ, ಸಂಭವ, ರಂಭ, ಋತು, ಕ್ರತು, ವಸ್ತಿ, ಹವ್ಯ ವಾಹನ, ಸಾವಿತ್ರ, ಉಶಿಕ, ಕುಶಿಕ, ಗಂಧರ್ವ, ಋಷಭ, ಷಡ್ಜ, ಮಾರ್ಜಾಲೀಯ, ವೈರಾಜಿಕ, ನಿಷಾದ, ಪಂಚಮ, ಮೇಘವಾಹನ, ಚಿತಪ, ಆಕೂತಿ, ವಿಜ್ಞಾತಿ, ಮನ, ಭಾವ, ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಕಲ್ಪಗಳು ಇರುವುವು. ಆಯಾ ಕಲ್ಪ ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಪುರುಷರೂ ಆಗ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷಗಳೂ, ನಾಮಗಳ ಕಾರಣಗಳೂ ಕೂಡ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಕಲ್ಪಗಳ ಮಹಿಮಾತಿ ಶಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಪರಮ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಯು ಪುರಾಣಂ

ದ್ವಾವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ಋಷಯ ಊಚುಃ ||

ಅತ್ಯದ್ಭುತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಕಲ್ಪಾನಾಂತೇ ಮಹಾಮುನೇ |

ರಹಸ್ಯಂ ವೈ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಚ ಪ್ರಕಲ್ಪನಂ

|| ೧ ||

ನ ತನಾವಿದಿತಂ ಕಿಂಚಿತ್ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿದ್ಯತೇ |

ತಸ್ಮಾದ್ವಿಸ್ತರತಃ ಸರ್ವಾಃ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾ ಬ್ರವೀಹಿ ನಃ

|| ೨ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧-೨ ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು:— ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸೂತಪುರಾಣಿಕನನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ಜ್ಞಾನಿಯೇ “ ನೀನು ನಮಗಾಗಿ ಕಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಗಳು ಇವುಗಳ ರಹಸ್ಯ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದಯವಿಟ್ಟು ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಪಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ” ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

|| ವಾಯುರುವಾಚ ||

- ಅತ್ರ ವಃ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಂ ಯಥಾ ತಥಾ |
ಯುಗಾಗ್ರಂಚ ವರ್ಷಾಗ್ರಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ || ೩ ||
- ಏವಂ ಕಲ್ಪಸಹಸ್ರಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣೋಬ್ಧಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ |
ಏತದಷ್ಟಸಹಸ್ರಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತದ್ಭುಗಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೪ ||
- ಏಕಂ ಯುಗಸಹಸ್ರಂ ತು ಸವನಂ ತತ್ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ |
ಸವನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ತು ದ್ವಿಗುಣಂ ತ್ರಿವೃತಂ ತಥಾ || ೫ ||
- ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲಸ್ಯ ಚೈತತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಂ |
ತಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುರಸ್ತಾದ್ವೈ ಯಥಾಕ್ರಮಂ || ೬ ||

೩. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಎಲೈ ಋಷಿಗಳೇ, “ಈಗ ನಿಮಗೆ ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಲ್ಪಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಯುಗ, ವರ್ಷಾಗ್ರ, ಇವುಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು,” ಕೇಳಿ ಎಂದು ವಾಯು ದೇವನು ಹೇಳಿದನು.

೪. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಹಸ್ರಕಲ್ಪಗಳಾದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷವೂ, ಅಂತಹ ಎಂಟು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೊಂದು ಯುಗವೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

೫. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸವನಕಾಲವು. ಅಂತಹ ಸವನ ಗಳ ಸಹಸ್ರವು ಎರಡು ಮೂರರಿಂದ ಗುಣಿತವಾದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟು ಕಾಲವು ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲವಾಗಿದೆ.

೬. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲವು ಎಷ್ಟೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಅದರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೂ, ವಿಶದ ವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸುವೆನು, ಎಂದನು.

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಯೇ ಕಲ್ಪಾ ನಾಮತಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ ।
 ತೇಷಾಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಲ್ಪಸಂಜ್ಞಾಂ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ॥ ೭ ॥

ರಥಂತರಸ್ಯ ಸಾನ್ನಸ್ತು ಉಪರಿಷ್ಟಾನ್ ನಿಬೋಧತ ।
 ಕಲ್ಪಾಂತೇ ನಾಮಧೇಯಾನಿ ಮಂತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ ಯಸ್ಯ ಯಾ ॥ ೮ ॥

ಏಕೋನ ವಿಂಶಕಃ ಕಲ್ಪೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಶ್ವೇತಲೋಹಿತಃ ।
 ಯಸ್ಮಿಂಸ್ತತ್ ಪರಮಧ್ಯಾನಂ ಧ್ಯಾಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತಥಾ ॥ ೯ ॥

ಶ್ವೇತೋಷ್ಣೇಷಃ ಶ್ವೇತಮಾಲ್ಯಃ ಶ್ವೇತಾಂಬರಧರಃ ಶಿಖೀ ।
 ಉತ್ಪನ್ನಸ್ತು ಮಹಾತೇಜಾಃ ಕುಮಾರಃ ಪಾವಕೋಪಮಃ ॥ ೧೦ ॥

ಭೀಮಂ ಮುಖಂ ಮಹಾರೌದ್ರಂ ಸುಘೋರಂ ಶ್ವೇತಲೋಹಿತಂ ।
 ದೀಪ್ತಂ ದೀಪ್ತೇನ ವಪುಷಾ ಮಹಾಸ್ಯಂ ಶ್ವೇತವರ್ಚಸಂ ॥ ೧೧ ॥

೭. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಕಲ್ಪಗಳ ನಾಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಮುಂದೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

೮. ರಥಂತರವೆಂಬ ಸಾಮದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಆಗ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಮತ್ತು ಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ನಾಮಗಳು ಬಂದಿವೆಯೋ ಮತ್ತು ಏತರಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಮಂತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಮಗಾಗಿ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೯. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಕಲ್ಪವನ್ನು ಶ್ವೇತಲೋಹಿತಕಲ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಧ್ಯಾನಾನುಗುಣವಾದ ಫಲವು ಉಂಟಾಗಿರುವುದು.

೧೦. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶ್ವೇತಲೋಹಿತಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಶುಭ್ರವಾದ ರುಮಾಲು, ಹಾರ, ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಕೇಶ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಆದ ಕುಮಾರನು ಜನಿಸಿದನು.

೧೧-೧೩. ಚತುರ್ಮುಖನೂ, ಲೋಕಪಿತಾಮಹನೂ, ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಭಯಂಕರಮುಖಿಯೂ

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುರುಷಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನೈ ವಿಶ್ವತೋ ಮುಖಃ |
ಕುಮಾರಂ ಲೋಕಧಾತಾರಂ ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ೧೨ ||

ಪುರಾಣಪುರುಷಂ ದೇವಂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಯೋಗಿನಾಂ ಚಿರಂ |
ನವಂದೇ ದೇವ ದೇವೇಶಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ || ೧೩ ||

ಹೃದಿ ಕೃತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮೀಶ್ವರಂ |
ಸದ್ಯೋಜಾತಂ ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನೈ ಸಮಚಿಂತಯತ್ ||
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮುನೋಚ ದೇವೇಶೋ ಹೃಷ್ಣೋ ಹಾಸಂ ಜಗತ್ಪತಿಃ || ೧೪ ||

ತತೋಸ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ ಶ್ವೇತಾ ಋಷಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಃ |
ಸ್ರಾದ್ಧಭೂತಾ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಶ್ವೇತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಾಃ || ೧೫ ||

ಸುನಂದೋ ನಂದಕಶ್ಚೈವ ವಿಶ್ವನಂದೋಽಥ ನಂದನಃ |
ಶಿಷ್ಯಾಸ್ತೇ ನೈ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಯೈಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ತತೋ ವೃತಂ || ೧೬ ||

ಭಯಂಕರರೂಪಿಯೂ, ಘೋರಾಕಾರನೂ, ಬಿಳುಪು ಮತ್ತು ಕೆಂಪುಮಿಶ್ರವಾದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವನೂ, ವಿಶಾಲಮುಖಿಯೂ, ಲೋಕಾಧಾರಕನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಿಯೂ, ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ, ಯೋಗಿಗವ್ಯೂನೂ, ದೇವದೇವೇಶನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು.

೧೪. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಮಹಾದೇವನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಯೋಚನೆಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೫. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸುತನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಡಲು ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಿಂದ ಅನುಲೇಪನ, ಶ್ವೇತರೂಪು, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸು, ಶುಕ್ಲವಾದಮಾಲೆ, ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಜನಿಸಿದರು.

೧೬. ಅನಂತರ ಸುನಂದ, ನಂದಕ, ವಿಶ್ವನಂದ, ನಂದನರೆಂಬ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಜನಿಸಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು.

ತಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಶ್ವೇತವರ್ಣಾಭಃ ಶ್ವೇತನಾಮಾ ಮಹಾಮುನಿಃ ।

ವಿಜಜ್ಞೇಥ ಮಹಾತೇಜಾ ಯಸ್ಮಾಜ್ಜಜ್ಞೇ ನರಸ್ತ್ವಸೌ || ೧೭ ||

ತತ್ರ ತೇ ಋಷಯಃ ಸರ್ವೇ ಸದ್ಯೋಜಾತಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ತಸ್ಮಾದ್ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ ದೇವಂ ಯೇ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತಿ ವೈ ದ್ವಿಜಾಃ ||

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪರಾ ಯುಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ವ್ಯವಸಾಯಿನಃ || ೧೮ ||

ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ವಿಮಲಾ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ವ್ರಜಂತಿ ಚ || ೧೯ ||

|| ವಾಯುರುನಾಚ ||

ತತಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ತಮಃ ಕಲ್ಪೋ ರಕ್ತೋ ನಾಮ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।

ರಕ್ತೋ ಯತ್ರ ಮಹಾತೇಜಾ ರಕ್ತವರ್ಣಮಧಾರಯತ್ || ೨೦ ||

೧೭. ಆ ಈಶ್ವರನ ಅಗ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಶುಕ್ಲವರ್ಣನೂ, ಶ್ವೇತನಾಮಕನೂ ಆದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಜನಿಸಿದನು. ಆ ಮುನಿಯಿಂದ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತನಾದ ನರನಾಮಕ ಪುರುಷನು ಹುಟ್ಟಿದನು.

೧೮. ಅನಂತರ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮನಿರತರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರಪರರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳು ಆಗಲೇ ಜನಿಸಿದ ದೇವದೇವೇಶನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಗಳಿದರು.

೧೯. ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರೂ, ವಿಮಲರೂ ಆಗಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

೨೦. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು:—ಅನಂತರ ಮೂವತ್ತನೆಯ ರಕ್ತನಾಮಕಕಲ್ಪವು ಉಂಟಾಗಲು ರಕ್ತನಾಮಕನೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಭಗವಂತನು ಉದ್ಭವಿಸಿ ರಕ್ತಮಯವಾದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಧ್ಯಾಯತಃ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ ।
 ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಕುಮಾರೋ ರಕ್ತವಿಗ್ರಹಃ ॥
 ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾಂಬರಧರೋ ರಕ್ತನೇತ್ರಃ ಪ್ರತಾಪವಾನ್ ॥ ೨೦ ॥

ಸ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾದೇವಂ ಕುಮಾರಂ ರಕ್ತವಾಸಕಂ ।
 ಧ್ಯಾನಯೋಗಂ ಪರಂಗತ್ವಾ ಬುಬುಧೇ ವಿಶ್ವಮಾಶ್ವರಂ ॥ ೨೧ ॥

ಸ ತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪರಮಯಂತ್ರಿತಃ ।
 ವಾಮಾದೇವಂ ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕಂ ನೃಚಿಂತಯತ್ ॥ ೨೨ ॥

ಏವಂ ಧ್ಯಾತೋ ಮಹಾದೇವೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಾ ।
 ಮನಸಾ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತೇನ ಪಿತಾಮಹಮಥಾಬ್ರವೀತ್ ॥ ೨೩ ॥

ಧ್ಯಾಯತಾ ಪುತ್ರಕಾಮೇನ ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ರೇಹಂ ಪಿತಾಮಹ ।
 ದೃಷ್ಟಃ ಪರಮಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಧ್ಯಾನಯೋಗೇನ ಸತ್ತಮ ॥ ೨೪ ॥

೨೦. ಪುತ್ರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ರಕ್ತವಾದ ಶರೀರ, ಮಾಲೆ, ವಸ್ತ್ರ, ನೇತ್ರ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು.

೨೧. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಧಾರಿಯೂ ಮಹಾದೇವನೂ ಆದ ಕುಮಾರ ನನ್ನು ನೋಡಿ, ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೇ ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿರುವ ನೆಂದು ತಿಳಿದನು.

೨೨. ಅನಂತರ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ವಾಮಾದೇವನಾಮಕನಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ. ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು.

೨೩. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲಾಗಿ ಆ ಪರಮೇಶ್ವ ರನು ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪಿತಾಮಹನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೨೪. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ಪುತ್ರಕಾಮನಾದ ನೀನು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿರುತ್ತೀಯೆ, ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ನಾನು ಅವತರಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದನು

ತಸ್ಮಾದ್ಭಾಷ್ಯಾನಂ ಪರಂ ಪ್ರಾಪ್ತೃ ಕಲ್ಪೇ ಕಲ್ಪೇ ಮಹಾತಪಾಃ ।

ನೇತ್ಸ್ಯಸೇ ಮಾಂ ಮಹಾಸತ್ವ ಲೋಕಧಾತಾರಮಿಶ್ವರಂ ॥

ಏನಮುಕ್ತಾ ತತಃ ಶರ್ವಃ ಅಟ್ಟಿಹಾಸಂ ಮುನೋಚ ಹ

॥ ೨೬ ॥

ತತಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಶ್ವತ್ವಾರಶ್ಚ ಕುಮಾರಕಾಃ ।

ಸಂಬಭೂವು ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ವಿರೇಜುಃ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಯಃ

॥ ೨೭ ॥

ವಿರಜಶ್ಚ ವಿನಾಹಶ್ಚ ವಿಶೋಕೋ ವಿಶ್ವಭಾವನಃ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ತುಲ್ಯಾ ವೀರಾ ಅಧ್ಯವಸಾಯಿನಃ

॥ ೨೮ ॥

ರಕ್ತಾಂಬರಧರಾಃ ಸರ್ವೇ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಾಃ ।

ರಕ್ತ ಭಸ್ಮಾನುಲಿಸ್ತಾಂಗಾ ರಕ್ತಾಸ್ಯಾ ರಕ್ತಲೋಚನಾಃ

॥ ೨೯ ॥

ತತೋ ವರ್ಷ ಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾ ವ್ಯವಸಾಯಿನಃ ।

ಗೃಣಂತಶ್ಚ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ವಾಮದೈವಕಂ

॥ ೩೦ ॥

೨೬. “ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾಗಿ” ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಲೋಕಾಧಾರನೂ, ಈಶ್ವರನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯುವನಾಗು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈಶ್ವರನು ಅಟ್ಟಿಹಾಸಮಾಡಿದನು.

೨೭-೨೮. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಪರಮಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮರೂ, ಶೂರರೂ, ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣರೂ ಆದ ವಿರಜ, ವಿನಾಹ, ವಿಶೋಕ, ವಿಶ್ವಭಾವನರೆಂಬ ನಾಲ್ಕುಜನ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು.

೨೯. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರಕ್ತಾಂಬರಧಾರಿಗಳೂ, ರಕ್ತವಾದ ಗಂಧಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳುಳ್ಳವರೂ, ರಕ್ತಭಸ್ಮದಿಂದ ಲಿಪ್ತವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವರೂ, ರಕ್ತವಾದ ಮುಖನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಆಗಿದ್ದರು.

೩೦. ಅನಂತರ ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳಾದ ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಧ್ಯಾನಿಗಳೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮರು ಆ ವಾಮದೇವನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರು.

ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಶಿಷ್ಯಾಣಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ।

ಧರ್ಮೋಪದೇಶಮಖಿಲಂ ಕೃತ್ವಾ ತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸ್ವಯಂ ॥

ಪುನರೇವ ಮಹಾದೇವಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾರುದ್ರಮನ್ವಯಂ

॥ ೩೧ ॥

ಯೇಷಿ ಚಾನ್ಯೇ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಯುಂಜಾನಾ ವಾಮಮೀಶ್ವರಂ ।

ಪ್ರಸದ್ಯಂತಿ ಮಹಾದೇವಂ ತದ್ಭಕ್ತಾಸ್ತತ್ಪರಾಯಣಾಃ

॥ ೩೨ ॥

ತೇ ಸರ್ವೇ ಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ನಿಮಲಾ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಃ ।

ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ

॥ ೩೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾ
ನಿರೂಪಣಂ ” ನಾಮ ದ್ವಾವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೧. ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಶಿಷ್ಯಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ದೇವನೂ ನಾಶರಹಿತನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೩೨. ಅನ್ಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೂಡ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಆ ವಾಮದೇವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅವನ ಭಕ್ತರೂ, ಅವನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಆಗಿ ಅವನನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು.

೩೩. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ, ಪಾಪಮುಕ್ತರೂ, ದೋಷರಹಿತರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ವಿಗಳೂ, ಆಗಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾ ನಿರೂಪಣ ” ವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಕಲ್ಪಗಳ ವಿವರ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಾಲಪರಿಮಾಣ, ಈ ವಿಷಯಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳು (ಕಲ್ಪಗಳು) ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷವು. ಅದು ಎಂಟು ಸಹಸ್ರಗಳಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ಯುಗವು. ಅಂತಹ ಸಹಸ್ರ ಯುಗಗಳಾದರೆ ಸವನವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಸವನ ಸಹಸ್ರವು ಎರಡು ಮೂರರಿಂದ ಗುಣಿತವಾದರೆ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲವು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕಲ್ಪಗಳು ಶ್ವೇತಲೋಹಿತ ಕಲ್ಪಗಳು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಶ್ವೇತಮಾಲಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವರೂ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನರೂ ಆದ ಕುಮಾರರನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ಹೊಗಳಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಅಟ್ಟಹಾಸಮಾಡಲಾಗಿ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸುನಂದಾದಿನಾಮಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಅವರು ಲೋಕ ಕರ್ತನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಜನೆಮಾಡಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗಿ ಶಾಶ್ವತ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಮೂವತ್ತನೆಯ ಕಲ್ಪವು ರಕ್ತನಾಮಕ ಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಆಗ ರಕ್ತರೂಪಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವತರಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅಟ್ಟಹಾಸವಾಗಲು ವಿರಜಾದಿನಾಮಕಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರಕ್ತಮಯಗಳಾದ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಾದಿಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪರಮಯೋಗದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ರುದ್ರದೇವನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾ ಯು ಪು ರಾಣಂ

ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುನಾಚ ||

ಏಕತ್ರಿಂಶತ್ತಮಃ ಕಲ್ಪಃ ಪೀತನಾಸಾ ಇತಿ ಸ್ತೂತಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಾಯತ್ರ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪೀತವರ್ಣತ್ವಮಾಗತಃ

|| ೧ ||

ಧ್ಯಾಯತಃ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ |

ಸ್ರಾದ್ಧಭೂತೋ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಕುಮಾರಃ ಪೀತವಸ್ತ್ರವಾನ್

|| ೨ ||

ಇಷ್ಟತ್ರಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು:—ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ “ಪೀತ ವಾಸಸ” ಎಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿ ಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹಳದಿವರ್ಣದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು, ಇದರಿಂದ ಈ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

೨. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಪುತ್ರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಪರಮಪುರುಷ ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಅತಿ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆದ ಕುಮಾರನು ಜನಿಸಿದನು.

ಪೀತಗಂಧಾನುಲಿಪ್ತಾಂಗಃ ಪೀತಮಾಲ್ಯಧರೋ ಯುನಾ ।

ಪೀತ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಶ್ಚ ಪೀತೋಷ್ಣಿಷೋ ಮಹಾಭುಜಃ ॥ ೩ ॥

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧ್ಯಾನಸಂಯುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕೇಶ್ವರಂ ಪ್ರಭುಂ ।

ಮನಸಾ ಲೋಕ ಧಾತಾರಂ ವನಂದೇ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ॥ ೪ ॥

ತತೋ ಧ್ಯಾನಗತಸ್ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಾಹೇಶ್ವರೀಂ ಪರಾಂ ।

ಅಪಶ್ಯತ್ ಗಾಂ ವಿರೂಪಾಂ ಚ ಮಹೇಶ್ವರಮುಖಚ್ಚುತಾಂ ॥ ೫ ॥

ಚತುಷ್ಟಾದಾಂ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರಾಂ ಚತುರ್ಹಸ್ತಾಂ ಚತುಃಸ್ತನೀಂ ।

ಚತುರ್ನೇತ್ರಾಂ ಚತುಃಶೃಂಗೀಂ ಚತುರ್ಧಂಷ್ಟಾಂ ಚತುರ್ಮುಖೀಂ ॥

ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದ್ಲೋಕ ಸಂಯುಕ್ತಾಮೀಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವತೋ ಮುಖೀಂ ॥ ೬ ॥

ಸ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಮಹಾದೇವೀಂ ಮಹೇಶ್ವರೀಂ ।

ಪುನರಾಹ ಮಹಾದೇವಃ ಸರ್ವದೇವ ನಮಸ್ಕತಃ ॥ ೭ ॥

೩. ಮತ್ತು ಆ ಕುಮಾರನು ಹಳದಿಯಾದ ಗಂಧ, ಹಾರ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಮತ್ತು ರುಮಾಲು ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಯುವಕನೂ, ಆಜಾನುಬಾಹುವೂ, ಆಗಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಯುಗಕ್ಕೆ “ ಪೀತಕಲ್ಪ ”ವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ.

೪. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನೂ, ಲೋಕನಾಥನೂ, ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ ಆ ಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇವನೇ ಲೋಕಧಾರಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು.

೫-೬. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲಾಗಿ, ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ತರುವಾಯ ಉತ್ತಮಳೂ, ವಿರೂಪಳೂ, ನಾಲ್ವಾದ ಹಸ್ತ, ಪಾದ, ಮುಖ, ನೇತ್ರ, ಸ್ತನ, ಶೃಂಗ, ದಂತ, ಇವುಗಳುಳ್ಳವಳೂ ಸರ್ವತೋಮುಖಿಯೂ ಆದ ಈಶ್ವರನ ರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದನು.

೭. ಆಗ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಸಮಸ್ತದೇವವಂದಿತನೂ, ಆದ ಮಹಾದೇವನು, ಮಹಾದೇವಿಯಾದ ತನ್ನ ರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದನು.

ಮತಿಃ ಸ್ತೃತಿರ್ಬುದ್ಧಿರಿತಿ ಗಾಯಮಾನಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ಏಹ್ಯೇಹೀತಿ ಮಹಾದೇವೀ ಸೋತ್ತಿಷ್ಠತ್ ಪ್ರಾಂಜಲಿಭೃತಂ ॥ ೮ ॥

ವಿಶ್ವಮಾವೃತ್ಯ ಯೋಗೇನ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ವಶೀಕುರು ।
ಅಥವಾ ಮಹಾದೇವೇನ ರುದ್ರಾಣೀ ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ॥
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಪರಮಾರ್ಥಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ॥ ೯ ॥

ಅಭ್ಯನಾಂ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ಧ್ಯಾಯತಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ ।
ಪ್ರದದೌ ದೇವದೇವೇಶಶ್ಚತುಷ್ಪಾದಾಂ ಮಹೇಶ್ವರೀಂ ॥
ತತಸ್ತಾಂ ಧ್ಯಾನಯೋಗೇನ ವಿದಿತ್ವಾ ಪರಮೇಶ್ವರೀಂ ॥ ೧೦ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕನಮಸ್ಕಾರ್ಯಃ ಪ್ರಪದ್ಯ ತಾಂ ಮಹೇಶ್ವರೀಂ ।
ಗಾಯತ್ರೀಂ ತು ತತೋ ರೌದ್ರೀಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸುಯಂತ್ರಿತಃ ॥ ೧೧ ॥

೮. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ಮತಿ, ಸ್ತೃತಿ, ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬುದಾಗಿ ಪದೇ ಪದೇ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಆ ಮಹಾದೇವಿಯು, “ ಪುತ್ರನೇ ಬಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಆಗ ಅವನು ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು.

೯. ನೀನು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತಳಾಗಿ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಶ ಮಾಡಿಕೋ. ಅಥವಾ ಮಹಾದೇವನಿಂದ ವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ರುದ್ರಾಣಿಯಾಗು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

೧೦. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪುನಃ ಪುತ್ರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಈಶ್ವರನು ಚತುಷ್ಪಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಅವಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ತದರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಜಗದುದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು.

೧೧. ಲೋಕವಂದಿತನಾದ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಮಹೇಶ್ವರೋಪದಿಷ್ಟವಾದ ಆ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಇದು ರುದ್ರಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಗಾಯತ್ರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಯಮದಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು.

ಇತ್ಯೇತಾಂ ನೈದಿಕೀಂ ವಿದ್ಯಾಂ ರೌದ್ರೀಂ ಗಾಯತ್ರೀಮುರ್ಫಿತಾಂ ।

ಜಪಿತ್ವಾ ತು ಮಹಾದೇವೀಂ ರುದ್ರಲೋಕನಮಸ್ಯತಾಂ ॥

ಪ್ರಪನ್ನಸ್ತು ಮಹಾದೇವಂ ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾ ॥ ೧೨ ॥

ತತಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾದೇವೋ ದಿವ್ಯಂ ಯೋಗಂ ಪುನಃಸ್ಪೃಶತಃ ।

ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತಿಂ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಚ ದದೌ ಪುನಃ ॥ ೧೩ ॥

ಅಥಾಟ್ಟಹಾಸಂ ಮುಮುಚೇ ಭೀಷಣಂ ದೀಪ್ತಮೀಶ್ವರಃ ।

ತತೋ ಸ್ಯ ಸರ್ವತೋ ದೀಪ್ತಾಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಾಃ ಕುಮಾರಕಾಃ ॥ ೧೪ ॥

ಪೀತಮಾಲಾಂಬರಧರಾಃ ಪೀತಗಂಧವಿಲೇಪನಾಃ :

ಪೀತೋಷ್ಣೇಷ ಶಿರಸ್ಕಾರ್ಶ್ವ ಪೀತಾಸ್ಯಾಃ ಪೀತಮೂರ್ಧಜಾಃ ॥ ೧೫ ॥

ತತೋ ವರ್ಷ ಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಉಷಿತ್ವಾ ವಿಮಲೌಜಸಃ ।

ಯೋಗಾತ್ಮಾನಸ್ತತಃ ಸ್ನಾತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಹಿತೈಷಿಣಃ ॥ ೧೬ ॥

೧೨. ಭಕ್ತರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತವೂ, ವೇದೋಕ್ತವೂ, ರುದ್ರೋಕ್ತವೂ, ಆದ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಜಪಿಸಿ, ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನೂ ಮಹಾದೇವನನ್ನೂ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೩. ಅನಂತರ ಧ್ಯಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಹಾದೇವನು ಪುನಃ ದಿವ್ಯ ಯೋಗವನ್ನು, ಪರವೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು, ಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು.

೧೪. ಅನಂತರ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು.

೧೫. ಆಗ ಜನಿಸಿದ ಕುಮಾರರು ಹಳದಿಯಾದ ವಸ್ತ್ರ, ಮಾಲ್ಯ, ಗಂಧ, ರುಮಾಲು, ಮುಖ ಮತ್ತು ಕೇಶ ಇವುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದರು.

೧೬-೧೭. ತರುವಾಯ ಆ ಕುಮಾರರು ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ವಾಸಮಾಡಿ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕಾಂತಿಯುತರೂ, ಯೋಗಿಗಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತೈಷಿ

ಧರ್ಮಯೋಗಬಲೋಪೇತಾ ಋಷೀಣಾಂ ದೀರ್ಘಸತ್ರಿಣಾಂ ।

ಉಪದಿಶ್ಯ ತು ತೇ ಯೋಗಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ರುದ್ರಮೀಶ್ವರಂ ॥ ೧೭ ॥

ಏವಮೇತೇನ ವಿಧಿನಾ ಪ್ರಪನ್ನಾ ಯೇ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಅನ್ಯೇಪಿ ನಿಯತಾತ್ಮಾನೋ ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ ॥ ೧೮ ॥

ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಾಪಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ವಿರಜಾ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಃ ।

ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಮಹಾದೇವಂ ರುದ್ರಂ ತೇ ತ್ವಪುನರ್ಭವಃ ॥ ೧೯ ॥

॥ ವಾಯುರುನಾಚ ॥

ತತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಗತೇ ಕಲ್ಪೇ ಪೀತವರ್ಣೇ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ।

ಪುನರನ್ಯಃ ಪ್ರವೃತ್ತಸ್ತು ಸಿತಕಲ್ಪೋ ಹಿ ನಾನುತಃ ॥ ೨೦ ॥

ಏಕಾರ್ಣವೇ ತದಾ ವೃತ್ತೇ ದಿವ್ಯೇ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಕೇ ।

ಸೃಷ್ಟ್ವಾಕಾನುಃ ಪ್ರಜಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚಿಂತಯಾನಾಸ ದುಃಖಿತಃ ॥ ೨೧ ॥

ಗಳೂ, ಧರ್ಮ, ಯೋಗ, ಬಲ, ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೂ ಸತ್ರ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿ ರುದ್ರಪದವಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೧೮-೧೯. ಹೀಗೆ ಯಾವ ಪುರುಷರು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈಶ್ವರನ ಭಕ್ತರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ವಿರಜರೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ವರ್ಚಸ್ವಿಗಳೂ ಆಗಿರುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಮಹಾದೇವನ ಸರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೨೦. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪೀತವರ್ಣವೆಂಬ ಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲು “ ಸಿತಕಲ್ಪ ” ಎಂಬ ಬೇರೊಂದು ಕಲ್ಪವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

೨೧. ಆಗ ಪುಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಮಲ ಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ದುಃಖಿತನೂ, ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನೂ ಆದನು.

ತಸ್ಯ ಚಿಂತಯಮಾನಸ್ಯ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ವೈ ಪ್ರಭೋಃ ।

ಕೃಷ್ಣಃ ಸಮಭವದ್ವರ್ಣೋ ಧ್ಯಾಯತಃ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಃ ॥ ೨೨ ॥

ಅಥಾಪರ್ತ್ಯ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಸ್ರಾದ್ಧಾರ್ಥತಂ ಕುಮಾರಕಂ ।

ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ಸ್ವತೇಜಸಾ ॥ ೨೩ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಂಬರವರೋಷ್ಣೀಷಂ ಕೃಷ್ಣಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಂ ।

ಕೃಷ್ಣೇನ ಮೌಲಿನಾ ಯುಕ್ತಂ ಕೃಷ್ಣಸ್ರಗನುಲೇಪನಂ ॥ ೨೪ ॥

ಸತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾತ್ಮಾನಮಮರಂ ಘೋರಮಂತ್ರಿಣಂ ।

ವನಂದೇ ದೇವ ದೇವೇಶಂ ವಿಶ್ವೇಶಂ ಕೃಷ್ಣಸಿಂಗಲಂ ॥ ೨೫ ॥

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಪರಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹೃದಿ ಕೃತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಮನಸಾ ಧ್ಯಾನಸಂಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಪನ್ನಸ್ತು ಯತೀಶ್ವರಂ ॥

ಅಘೋರೇತಿ ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಏವಾನುಚಿಂತಯ ॥ ೨೬ ॥

೨೨. ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸುವವನೂ, ಪುತ್ರಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಭುವೂ, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನೂ, ಅದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

೨೩. ಅನಂತರ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಜನಿಸಿದವನೂ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾವೀರ್ಯವಂತನೂ, ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಆತ್ಮಸಮಾನನೂ, ಅದ ಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿದನು.

೨೪-೨೫. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕಪ್ಪಾದ ವಸ್ತ್ರ, ರುಮಾಲು, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಶಿರಸ್ಸು, ಗಂಧ, ಮಾಲ್ಯ, ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಭಯಂಕರನೂ, ದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಕೃಷ್ಣಸಿಂಗಳವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಅದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

೨೬. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾಸಕ್ತನೂ, ಕಾಂತಿಯುತನೂ, ಅದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ನಮ್ರನಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಆ ಘೋರರೂಪನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದನು.

ಏನಂ ವೈ ಧ್ಯಾಯತಸ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಃ |
ಮುಮೋಚ ಭಗವಾ ರುದ್ರಃ ಅಟ್ಟಿಹಾಸಂ ಮಹಾಸ್ವನಂ || ೨೭ ||

ಅಥಾಸ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ ಕೃಷ್ಣಾಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ತಗನುಲೇಪನಾಃ |
ಚತ್ವಾರಸ್ತು ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಸಂಬಭೂವುಃ ಕುಮಾರಕಾಃ ||
ಕೃಷ್ಣಾಃ ಕೃಷ್ಣಾಂಬರೋಲ್ಲೇಷಾಃ ಕೃಷ್ಣಾಸ್ಯಾಃ ಕೃಷ್ಣವಾಸಸಃ || ೨೮ ||

ತೈಶ್ಚಾಟ್ಟಿಹಾಸಃ ಸುಮಹಾ ಹೂಂಕಾರಶ್ಚ್ಚೈವ ಪುಷ್ಕಲಃ |
ನಮಸ್ಕಾರಶ್ಚ ಸುಮಹಾ ಪುನಃ ಪುನರುದೀರಿತಃ || ೨೯ ||

ತತೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಯೋಗಾತ್ಪ್ರಪರಮೇಶ್ವರಂ |
ಉಪಾಸಿತ್ವಾ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪ್ರದದುಸ್ತತಃ || ೩೦ ||

ಯೋಗೇನ ಯೋಗಸಂಪನ್ನಾಃ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಮನಸಾ ಶಿವಂ |
ಅಮಲಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟ್ವಾ ವಿಶ್ವಮಿಶ್ವರಂ || ೩೧ ||

೨೭. ಹೀಗೆ ಪರಮಪದವಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲಾಗಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ರುದ್ರದೇವನು ಉಚ್ಚಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಟ್ಟಿಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೨೮-೨೯. ಅನಂತರ ರುದ್ರದೇವನ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣರೂಪಿಗಳೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ವಸ್ತ್ರ, ಮಾಲ್ಯ, ರುಮಾಲು, ಮುಖ, ಇವುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಆದ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿ, ಮಹಾಟ್ಟಿಹಾಸಗಳನ್ನೂ ಹುಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

೩೦. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಅವರು ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

೩೧. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ದೋಷರಹಿತನೂ, ನಿರ್ಗುಣನೂ, ಆದ ಭಗವಂತನ ಶಾಶ್ವತವಾದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಏವಮೇತೇನ ಯೋಗೇನ ಯೇಚಾಪ್ಯನ್ಯೇ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ।

ಸ್ಮರಿಷ್ಯಂತಿ ವಿಧಾನಜ್ಞಾ ಗಂತಾರೋ ರುದ್ರಮನ್ವಯಂ

॥ ೩೨ ॥

ತತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಗತೇ ಕಲ್ಪೇ ಕೃಷ್ಣರೂಪೇ ಭಯಾನಕೇ ।

ಅನ್ಯಃ ಪ್ರವರ್ತತಃ ಕಲ್ಪೋ ವಿಶ್ವರೂಪಸ್ತು ನಾನುತಃ

॥ ೩೩ ॥

ವಿನಿವೃತ್ತೇ ತು ಸಂಹಾರೇ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟೇ ಚರಾಚರೇ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ಧ್ಯಾಯತಃ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಃ ॥

ಪ್ರಾಬುರ್ಭೂತಾ ಮಹಾನಾದಾ ವಿಶ್ವರೂಪಾ ಸರಸ್ವತೀ

॥ ೩೪ ॥

ವಿಶ್ವಮಾಲಾಂಬರಧರಂ ವಿಶ್ವಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನಂ ।

ವಿಶ್ವೋಷ್ಟೀಷಂ ವಿಶ್ವಗಂಧಂ ವಿಶ್ವಸ್ಥಾನಂ ಮಹಾಭುಜಂ

॥ ೩೫ ॥

ಅಥ ತಂ ಮನಸಾ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ನೈ ಪಿತಾಮಹಃ ।

ವನಂದೇ ದೇವಮೀಶಾನಂ ಸರ್ವೇಶಂ ಸರ್ವಗಂ ಪ್ರಭುಂ

॥ ೩೬ ॥

೩೨ ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಸಹ ಈ ವಿಧವಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ರುದ್ರದೇವನ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೩೩. ಅನಂತರ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೃಷ್ಣರೂಪನೆಂಬ ಕಲ್ಪವು ಕಳೆಯಲಾಗಿ “ವಿಶ್ವರೂಪನಾಮಕ”ವಾದ ಬೇರೊಂದು ಕಲ್ಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

೩೪. ಹೀಗೆ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯವು ನಿಂತುಹೋಗಿ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಪುನಃ ಉಪಕ್ರಮವಾಗಲು ಪುತ್ರಕಾಮಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಭಗವತ್ಸಂಬಂಧಿಯೂ, ಗಂಭೀರವೂ ಆದ ವಾಣಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು.

೩೫-೩೬. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ವಿಶ್ವಾಕಾರವಾದ ಹಾರ, ವಸ್ತ್ರ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಗಂಧ, ಮಾಲ್ಯ, ರುಮಾಲು, ಮಹಾಭುಜ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ, ಸರ್ವೇಶನೂ, ಭಗವಂತನೂ ಆದ ರುದ್ರದೇವನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಓಮೀಶಾನ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ಮಹಾದೇವ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ।

ಏವಂ ಧ್ಯಾನಗತಂ ತತ್ರ ಪ್ರಣಮಂತಂ ಪಿತಾಮಹಂ ॥

ಉವಾಚ ಭಗವಾನೀಶಃ ಪ್ರೀತೋಹಂ ತೇ ಕಮಿಚ್ಛಸಿ

॥ ೩೭ ॥

ತತಸ್ತು ಪ್ರಣತೋ ಭೂತ್ವಾ ವಾಗ್ಭಿಃ ಸ್ತುತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ।

ಉವಾಚ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರೀತೇನ ಚೇತಸಾ

॥ ೩೮ ॥

ಯದಿದಂ ವಿಶ್ವರೂಪಂ ತೇ ವಿಶ್ವಗಂ ವಿಶ್ವಮೀಶ್ವರಂ ।

ಏತದ್ದೇದಿತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಕಶ್ಚಾಯಂ ಪರಮೇಶ್ವರಃ

॥ ೩೯ ॥

ಕೃಷಾ ಭಗವತೀ ದೇವೀ ಚತುಷ್ಟಾದಾ ಚತುರ್ಮುಖೀ

ಚತುಃಶೃಂಗೀ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರಾ ಚತುರ್ದಂತಾ ಚತುಃಸ್ತನೀ

॥ ೪೦ ॥

ಚತುರ್ಹಸ್ತಾ ಚತುರ್ನೇತ್ರಾ ವಿಶ್ವರೂಪಾ ಕಥಂ ಸ್ಮೃತಾ ।

ಕಿನ್ನ ಮಧೇಯಾ ಕೋ ಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಕಿಂನೀರ್ಯಾ ವಾಪಿ ಕರ್ಮತಃ ॥ ೪೧ ॥

೩೭. ಎಲೈ ಈಶಾನನಾಮಕನಾದ ಮಹದೇವನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಈಶ್ವರನು “ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ಯಾವ ವರವು ಬೇಕಾಗಿರುವುದು, ಬೇಡಿಕೋ” ಎಂದನು.

೩೮. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ತುಷ್ಟನಾದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರೀತಿಯೊಡನೆ ಇಂತೆಂದನು.

೩೯-೪೧. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ಮಹಾದೇವನೇ, ನಿನ್ನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ವಿಶ್ವರೂಪವು ಯಾವುದು ಇದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ಆ ಈಶ್ವರನು ಯಾರು? ಪೂಜ್ಯಳಾ, ನಾಲಕ್ಕಾದ ಮುಖ, ಹಸ್ತಪಾದ, ದಂತ, ನೇತ್ರ, ಸ್ತನ, ಶೃಂಗ ಇವುಗಳುಳ್ಳವಳಾ ಅದ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯು ಯಾರು? ಆಕೆಯನ್ನು ನೀನು ಏಕೆ ಸ್ಮರಿಸಿದೆ? ಅವಳ ನಾಮಧೇಯವು ಯಾವುದು, ಅವಳ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂತಹುದು? ಅವಳ ಶಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟು? ಅವಳ ಕಾರ್ಯವು ಅವಳು? ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬೇಡಿದನು.

॥ ಮಹೇಶ್ವರ ಉವಾಚ ॥

ರಹಸ್ಯಂ ಸರ್ವ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಪಾವನಂ ಪುಷ್ಪಿವರ್ಧನಂ ।

ಶೃಣುಷ್ವೈತತ್ಪರಂ ಗುಹ್ಯಮಾದಿಸರ್ಗೇ ಯಥಾತಥಂ

॥ ೪೨ ॥

ಅಯಂ ಯೋ ವರ್ತತೇ ಕಲ್ಪೋ ವಿಶ್ವರೂಪಸ್ತ್ವಸೌ ಸ್ಪೃತಃ ।

ಯಸ್ಮಿನ್ ಭವಾದಯೋ ದೇವಾಃ ಪದ್ವಿಂಶನ್ಮನವಃ ಸ್ಪೃತಾಃ

॥ ೪೩ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಮಿದಂ ಚಾಪಿ ಯದಾ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ತ್ವಯಾ ವಿಭೋ ।

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಕಲ್ಪಶ್ಚ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ತಮೋ ಹ್ಯಯಂ

॥ ೪೪ ॥

ಶತಂ ಶತಸಹಸ್ರಾಣಾಮತೀತಾ ಯೇ ಸ್ವಯಂಭುವಃ ।

ಪುರಸ್ತಾತ್ತವ ದೇವೇಶ ತಾನ್ ಶೃಣುಷ್ವ ಮಹಾಮುನೇ

॥ ೪೫ ॥

ಆನಂದಸ್ತು ಸ ವಿಜ್ಞೇಯ ಆನಂದಸ್ತೇ ಮಹಾಲಯಃ ।

ಗಾಲವ್ಯ ಗೋತ್ರ ತಪಸಾ ಮನು ಪುತ್ರಸ್ತ್ವಮಾಗತಃ

॥ ೪೬ ॥

೪೨-೪೩. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳಿದನು:—ಸರ್ವಮಂತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯವೂ, ಪಾವನವೂ, ಪುಷ್ಪಿಕರವೂ ಆದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆದಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆಯೇ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಯಾವ ಭವಾದಿ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಮನುಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವರೋ ಅಂತಹ ವಿಶ್ವರೂಪನಾಮಕವಾದ ಈ ಕಲ್ಪವು ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು ಎಂದನು.

೪೪. ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ, ನೀನೂ ಸಹ ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ದಿವಸದಿಂದಲೇ ಈ ಕಲ್ಪವು ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಲ್ಪವು ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಕಲ್ಪವಾಗಿದೆ ಎಂದನು.

೪೫. ದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಒಂದು ಲಕ್ಷದ ನೂರವರ್ಷಗಳು ಇರುವ ಯಾವ ಯುಗವು ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆಯೋ ಅದರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿನಗೋಸ್ಕರ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು ಎಂದನು.

೪೬ ಈ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಆನಂದಕಲ್ಪವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕ ಮಹಾಲಯವು ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗಾಲವ್ಯ, ಗೋತ್ರಜನಾದ ನೀನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ನನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತೀಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ತ್ವಯಿ ಯೋಗಶ್ಚ ಸಾಂಖ್ಯಶ್ಚ ತಪೋ ವಿದ್ಯಾ ವಿಧಿಃ ಕ್ರಿಯಾ |

ಋತಂ ಸತ್ಯಂ ಚ ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಅಹಿಂಸಾ ಸಂತತಿ ಕ್ರಮಾಃ || ೪೭ ||

ಧ್ಯಾನಂ ಧ್ಯಾನವಪುಃ ಶಾಂತಿರ್ವಿದ್ಯಾನಿಧ್ಯಾನುತಿದ್ವ್ಯತಿಃ |

ಕಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಸ್ಮೃತೀರ್ನೇಧಾ ಲಜ್ಜಾ ಬುದ್ಧಿಃ ಸರಸ್ವತೀ || ೪೮ ||

ತುಷ್ಟಿಃ ಪುಷ್ಟಿಃ ಕ್ರಿಯಾ ಚೈವ ಲಜ್ಜಾ ಕ್ಷಾಂತಿಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ |

ಷಡ್ವಿಂಶತ್ತದ್ಗುಣಾ ಹ್ಯೇಷಾ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಾಕ್ಷರಸಂಜ್ಞಿತಾ || ೪೯ ||

ಪ್ರಕೃತಿಂ ನಿಧಿ ತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ಪ್ರಸೂತಿಂ ಮಹೇಶ್ವರೀಂ

ಸೃಷಾ ಭಗವತೀ ದೇವೀ ತತ್ಪ್ರಸೂತಿಃ ಸ್ವಯಂಭುವಃ |

ಚತುರ್ಮುಖೀ ಜಗದ್ಗೋನಿಃ ಪ್ರಕೃತಿಗೌಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ |

ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಚೈವ ಯದಾಹುಸ್ತತ್ಪಚಿಂತಕಾಃ || ೫೦ ||

ಅಜಾ ಮೇತಾಂ ಲೋಹಿತಾಂ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಾಂ

ವಿಶ್ವಂ ಸಂಪ್ರಸೃಜಮಾನಾಂ ಸುರೂಪಾಂ |

೪೭-೫೦. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯೋಗ, ಸಾಂಖ್ಯ, ತಪ, ವಿದ್ಯಾ, ವಿಧಿ, ಕ್ರಿಯಾ, ಜ್ಞಾನ, ಸತ್ಯ, ಅಹಿಂಸಾ, ಸಂತತಿ, ಕ್ರಮ, ಧ್ಯಾನ, ಧ್ಯಾನ ಶರೀರ, ಶಾಂತಿ, ವಿದ್ಯಾ, ಮತಿ, ಧೃತಿ, ಕಾಂತಿ, ಶಾಂತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಮೇಧಾ, ಲಜ್ಜಾ, ಸರಸ್ವತೀ, ತುಷ್ಟಿ, ಪುಷ್ಟಿ, ಕ್ರಿಯಾ, ಕ್ಷಾಂತಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂವತ್ತಾರು ಗುಣಗಳಿವೆಯೋ ಅಂತಹ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇದನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ, ಮಹೇಶ್ವರಸಂಬಂಧಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಿಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವನಾಗು. ಈ ಪೂಜ್ಯವಾದ ದೇವಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಮಗಳಾಗಿರುವಳು. ಅವಳನ್ನು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸಂಬಂಧಿಯೂ, ಜಗತ್ಪಾರಣವೂ ಕಾಮಧೇನು ವಂತಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಪ್ರಧಾನವೆಂದೂ ಇತರರು ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ ಇದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೫೧. ಅಜನಾದ ನಾನು ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿಶೂನ್ಯವೂ, ಕೆಂಪು, ಬಿಳುಪು, ಕಪ್ಪು ಈ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃವೂ, ಸುರೂಪಿಯೂ, ಪ್ರಪಂಚದ

ಅಜೋಹಂ ವೈ ಬುದ್ಧಿಮಾ ನಿಶ್ಚರೂಪಾಂ

ಗಾಯತ್ರೀಂ ಗಾಂ ನಿಶ್ಚರೂಪಾಂ ಹಿ ಬುಧ್ವಾ

|| ೫೦ ||

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಮಹಾದೇವಃ ಅಟ್ಟಹಾಸಮಥಾಕರೋತ್ |

ವಲಿತಾಸ್ಫೋಟಿತರವಂ ಕಹಾಕಹನದಂ ತಥಾ

|| ೫೧ ||

ತತೋಽಸ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವತೋ ದಿವ್ಯಾಃ ಸರ್ವರೂಪಾಃ ಕುಮಾರಕಾಃ |

ಜಟೀ ಮುಂಡೀ ಶಿಖುಂಡೀ ಚ ಅರ್ಧಮುಂಡಶ್ಚ ಜಜ್ಞರೇ

|| ೫೨ ||

ತತಸ್ತೇ ತು ಯಥೋಕ್ತೇನ ಯೋಗೇನ ಸುಮಹಾಜಸಃ |

ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಉಪಾಸಿತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ

|| ೫೩ ||

ಧರ್ಮೋಪದೇಶನಿಯತಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋಗಮಯಂ ದೃಢಂ |

ಶಿಷ್ಯಾನಾಂ ನಿಯತಾತ್ಮನಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ರುದ್ರಮಿಶ್ವರಂ

|| ೫೪ ||

ರೂಪಧಾರಿಯೂ, ಗಾಯತ್ರೀರೂಪಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಇದು ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮಸ್ಸೆಂಬ ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕವಾದಕಾರಣ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೫೧. ಮಹಾದೇವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ದೇಶ ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಡದುಹೋಗುವಂತಹ ಕಹಾಕಹನವೆಂಬ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೫೨. ಅನಂತರ ಈಶ್ವರನ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಿಂದ ದಿವ್ಯರೂ, ಸರ್ವರೂಪಿಗಳೂ, ಜಟಾಧಾರಿಗಳೂ, ಮುಂಡಧಾರಿಗಳೂ, ಶಿಖುಂಡಿಗಳೂ, ಅರ್ಧಮುಂಡವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಕುಮಾರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು.

೫೩-೫೪. ಅನಂತರ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ ಆದ ಆ ಮಕ್ಕಳು ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಒಂದು ದಿವ್ಯಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ, ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ದೃಢವೂ, ಯೋಗದ ವಿಷಯಕವೂ ಆದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯರೂಪವಾದ ರುದ್ರ ದೇವನ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

॥ ವಾಯುರುನಾಚ ॥

ತತೋ ವಿಸ್ಮಯಮಾಪನ್ನೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ।

ಪ್ರಪನ್ನಸ್ತು ಮಹಾದೇವಂ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾ ॥

ಉನಾಚ ವಚನಂ ಶರ್ವಂ ಶ್ವೇತತ್ವಂ ತೇ ಕಥಂ ವಿಭೋ ॥ ೫೬ ॥

॥ ಭಗವಾನುನಾಚ ॥

ಶ್ವೇತಕಲ್ಪೋ ಯದಾಹ್ಯಾಸೀದಹಂ ಶ್ವೇತಸ್ತತೋಽಭವಂ ।

ಶ್ವೇತೋಷ್ಣೇಷಃ ಶ್ವೇತಮಾಲ್ಯಃ ಶ್ವೇತಾಂಬರಧರಃ ಶಿವಃ ॥ ೫೭ ॥

ಶ್ವೇತಾಸ್ಥಿಮಾಂಸರೋಮಾ ಚ ಶ್ವೇತತ್ವಕ್ ಶ್ವೇತಲೋಹಿತಃ ।

ತೇನ ನಾನ್ಮಾಚ ವಿಖ್ಯಾತಃ ಶ್ವೇತಕಲ್ಪಸ್ತದಾ ಹ್ಯಸೌ ॥ ೫೮ ॥

ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚ ದೇವೇಶಃ ಶ್ವೇತಾಂಗಃ ಶ್ವೇತಲೋಹಿತಃ ।

ಶ್ವೇತವರ್ಣಾ ತದಾ ಹ್ಯಾಸೀತ್ ಗಾಯತ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂಜ್ಞಿತಾ ॥ ೫೯ ॥

೫೬. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಅನಂತರ ಈ ಭಾಷಣದಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡ ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಮಂಗಳಧಾಯಕನೂ, ಮಹಾದೇವನೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, “ಶ್ವೇತಕಲ್ಪವು ಕಳೆದುಹೋದಬಳಿಕ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವು ಉಂಟಾಯಿತು.” ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು.

೫೭-೫೮. ಮಹಾದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಶ್ವೇತಕಲ್ಪವು ಯಾವಾಗ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೋ ಅಗ ನಾನು ಶ್ವೇತರೂಪಿಯೂ, ಶ್ವೇತವಾದ ರುಮಾಲು, ಗಂಧ, ಮಾಲ್ಯ ಅಂಬರ, ಅಸ್ಥಿ, ಮಾಂಸ, ಚರ್ಮ, ರೋಮ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆದೆನು. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಶ್ವೇತಕಲ್ಪವೆಂಬ ನಾಮವು ಅನ್ವರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದನು.

೫೯. ಶ್ವೇತಾಂಗನೂ, ಕೆಂಪು, ಬಿಳುಪು ಮಿಶ್ರವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ಆದನು. ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಗಾಯತ್ರೀದೇವಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ವೇತರೂಪಿಯಾದಳು.

ಯಸ್ಮಾದಹಂ ಚ ದೇವೇಶ ತ್ವಯಾ ಗುಹ್ಯೇ ಪದೇ ಸ್ಥಿತಃ ।

ವಿಜ್ಞಾತಃ ಸ್ವೇನ ತಪಸಾ ಸದ್ಯೋಜಾತಃ ಸನಾತನಃ ॥

ಸದ್ಯೋ ಜಾತೇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತದ್ ಗುಹ್ಯಂ ಚೈವ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಂ

॥ ೬೦ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ಗುಹ್ಯತ್ವಮಾಪನ್ನಂ ಯೇ ನೇತ್ಸ್ಯಂತಿ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ।

ತತ್ಸಮಾಪಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ

॥ ೬೧ ॥

ಯದಾಹಂ ಚ ಪುನಸ್ತ್ವಾಸಂ ಲೋಹಿತೋ ನಾಮ ನಾಮತಃ ।

ಮನುಕ್ಯತೇನ ವರ್ಣೇನ ಕಲ್ಪೋ ವೈ ಲೋಹಿತಃ ಸ್ಮೃತಃ

॥ ೬೨ ॥

ತದಾ ಲೋಹಿತಮಾಂಸಾಸ್ಥಿ ಲೋಹಿತಕ್ಷೇರಸನ್ನಿಭಾ ।

ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಸ್ತನವತೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಗಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ

॥ ೬೩ ॥

ತತೋಸ್ಯ ಲೋಹಿತತ್ವೇನ ವರ್ಣಸ್ಯ ಚ ವಿಪರ್ಯಯೇ ।

ವಾಮತ್ವಾಚ್ಚೈವ ಯೋಗಸ್ಯ ವಾಮದೇವತ್ವಮಾಗತಃ

॥ ೬೪ ॥

೬೦. ಎಲೈ ದೇವೇಶನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನಾನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೀಯೇ. ನಾನು ಸನಾತನನಾಗಿದ್ದರೂ ಸದ್ಯೋಜಾತನೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಅದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಯಾದ ಈ ನನಗೆ ಸದ್ಯೋಜಾತನೆಂದೂ, ಗುಹ್ಯನೆಂದೂ ಎರಡು ನಾಮಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಎಂದನು.

೬೧. ಅದುದರಿಂದ ರಹಸ್ಯನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆಯೋ ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವೂ, ಅತ್ಯಂತದುರ್ಲಭವೂ ಆದ ನನ್ನ ಸಮಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೬೨. ನಾನು ಯಾವಾಗ ಲೋಹಿತನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನೋ ಅಂತಹ ವರ್ಣದಿಂದ ಈ ಕಲ್ಪವೂ ಸಹ ಅದೇ ನಾಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಲಿ ಎಂದನು.

೬೩. ಆಗ ಕೆಂಪಾದ ಮಾಂಸ, ಮೂಳೆ, ರಕ್ತ, ನೇತ್ರ, ಸ್ತನ, ಹಸ್ತ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇರ ಇವುಗಳಿಗೂ, ಗಾಯತ್ರೀದೇವಿಯು ಕಾಮಧೇನುವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾದಳು.

೬೪. ಆಗ ಬಿಳುಪಾದ ವರ್ಣವು ಕೆಂಪಾದುದರಿಂದಲೂ, ಯೋಗವು ಬದಲಾ ವರ್ಣಿಯಾದುದರಿಂದಲೂ ವಾಮದೇವನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು.

ತಥಾಪಿ ಹಿ ಮಹಾಸತ್ತ್ವ ತ್ವಯಾಹಂ ನಿಯತಾತ್ಮನಾ ।

ವಿಜ್ಞಾತಃ ಶ್ವೇತವರ್ಣೇನ ತಸ್ಮಾದ್ವರ್ಣೋತ್ತಮಃ ಸ್ಫುತಃ ॥

ತತೋಹಂ ನಾಮದೇವೇತಿ ಖ್ಯಾತಿಂ ಯಾತೋ ಮಹೀತಲೇ ॥ ೬೫ ॥

ಯೇ ಚಾಪಿ ನಾಮದೇವತ್ವಂ ಜ್ಞಾಸ್ಯಂತೀಹ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ।

ವಿಜ್ಞಾಯ ಚೇನಾಂ ರುದ್ರಾಣೀಂ ಗಾಯತ್ರೀಂ ಮಾತರಂ ವಿಭೋ ॥ ೬೬ ॥

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ವಿರಜಾ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಃ ।

ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗಮಿಸ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ ॥ ೬೭ ॥

ಯದಾ ತು ಪುನರೇವಾಯಂ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣೋ ಭಯಾನಕಃ ।

ಮತ್ಕೃತೇನ ಚ ವರ್ಣೇನ ಮತ್ಕಲ್ಪಃ ಕೃಷ್ಣ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೬೮ ॥

ತತ್ರಾಹಂ ಕಾಲಸಂಕಾಶಃ ಕಾಲೋ ಲೋಕಪ್ರಕಾಶನಃ ।

ವಿಜ್ಞಾತೋಹಂ ತ್ವಯಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಘೋರೋ ಘೋರಪರಾಕ್ರಮಃ ॥ ೬೯ ॥

೬೫. ಎಲೈ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಶ್ವೇತವರ್ಣನೆಂದು ತಿಳಿದುದರಿಂದ ಈ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಈ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಮದಿಂದಲೇ ನಾನೂ ಸಹ ವಾಮದೇವನೆಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವೆನು.

೬೬-೬೭. ಎಲೈ ಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣದವರು ನನ್ನ ವಾಮದೇವತನವನ್ನೂ ಮತ್ತು ತಾಯಿಯಂತಿರುವ ಗಾಯತ್ರೀನಾಮಕಳಾದ ರುದ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಸರ್ವಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರೂ ವಿರಜಸ್ವರೂ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ವಿಗಳೂ ಆಗಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ರುದ್ರದೇವನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೬೮. ಯಾವಾಗ ನಾನು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದವನೂ ಭಯಂಕರನೂ ಆಗುವೆನೋ ಆಗ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಕೃಷ್ಣಕಲ್ಪವೆಂದೇ ನಾಮವು ಬರುವುದು. ಈ ನಾಮದಿಂದಲೇ ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.

೬೯. ನಾನು ಕಾಲಾನುಗುಣವಾದ ರೂಪ, ಆಕಾರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಕಾಲವಾದರೋ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಘೋರರೂಪಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಘೋರಪರಾಕ್ರಮಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ತಿಳಿಯುವನಾಗು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ತಸ್ಮಾತ್ ಘೋರತ್ವಮಾಪನ್ನಂ ಯೇ ಮಾಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಭೂತಲೇ ।

ತೇಷಾಮಘೋರಃ ಶಾಂತಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯಾನ್ಮಹಮನ್ಯಯಃ ॥ ೭೦ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ವಿಶ್ವತ್ಸಮಾಪನ್ನಂ ಯೇ ಮಾಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಭೂತಲೇ ।

ತೇಷಾಂ ಶಿವಶ್ಚ ಸೌಮ್ಯಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಸದೈವ ತು ॥ ೭೧ ॥

ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ನೈ ಕಲ್ಪೋಯಂ ಸಮುದಾಹೃತಃ ।

ವಿಶ್ವರೂಪಾ ತಥಾ ಚೇಯಂ ಸಾವಿತ್ರೀ ಸಮುದಾಹೃತಾ ॥ ೭೨ ॥

ಸರ್ವರೂಪಾಸ್ತಥಾ ಚೈಮೇ ಸಂವೃತ್ತಾ ಮಮ ಪುತ್ರಕಾಃ ।

ಚತ್ವಾರಸ್ತೇ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾಃ ಪಾದಾ ನೈ ಲೋಕಸಮ್ಮತಾಃ ॥ ೭೩ ॥

ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಸರ್ವವರ್ಣತ್ವಂ ಪ್ರಜಾತ್ವಂ ನೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ಸರ್ವಭಕ್ಷಾ ಚ ಮೇಧಾ ಚ ವರ್ಣತಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೭೪ ॥

೭೦ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ನನ್ನ ಘೋರರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವನೋ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಶಾಂತನೂ, ದಾಂತನೂ, ಅವ್ಯಯನೂ ಆಗಿ ಪ್ರೀತನಾಗುವೆನು.

೭೧. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ನನ್ನ ಈ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಂಗಳಕರನೂ, ಸೌಮ್ಯನೂ ಆಗುವೆನು.

೭೨. ಆದುದರಿಂದ ಜನರು ಯಾವ ಕಲ್ಪವನ್ನು ವಿಶ್ವರೂಪಕಲ್ಪವೆಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೋ ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರೀದೇವಿಯು ವಿಶ್ವರೂಪಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾಗಿರುವಳು.

೭೩-೭೪. ಈ ನನ್ನ ನಾಲ್ಕುಜನ ಮಕ್ಕಳೂ, ಸಮಸ್ತ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ, ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯರೂ, ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಂತೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತರೂ ಆಗಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಸಮಸ್ತವರ್ಣದವರೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ಸರ್ವಭಕ್ಷಕರೂ, ಸರ್ವಜಾತಿಯವರೂ ಆಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಿರುವರು.

ನೋಕ್ಷೋ ಧರ್ಮಸ್ತಥಾರ್ಥಶ್ಚ ಕಾಮಶ್ಚೇತಿ ಚತುಷ್ಟಯಂ |

ತಸ್ಮಾದ್ವೇತ್ತಾ ಚ ನೇದ್ಯಂ ಚ ಚತುರ್ಥಾ ನೈ ಭವಿಷ್ಯತಿ

|| ೭೫ ||

ಭೂತಗ್ರಾಮಾಶ್ಚ ಚತ್ವಾರಶ್ಚತ್ವಾರಶ್ಚಾಶ್ರಮಾಃ ಸ್ಕೃತಾಃ |

ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸಾದಾಶ್ಚತ್ವಾರಶ್ಚತ್ವಾರೋ ಮನು ಪುತ್ರಕಾಃ

|| ೭೬ ||

ತಸ್ಮಾಚ್ಚತುರ್ಯುಗಾವಸ್ಥಂ ಜಗದ್ವೈ ಸ ಚರಾಚರಂ |

ಚತುರ್ಥಾವಸ್ಥಿತಂ ಚೈವ ಚತುಷ್ಟಾದಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ

|| ೭೭ ||

ಭೂಲೋಕೋಽಥ ಭುವಲೋಕಃ ಸ್ವಲೋಕೋಽಥ ಮಹಸ್ತಥಾ |

ಜನಸ್ತಪಶ್ಚ ಶಾಂತಶ್ಚ ರುದ್ರಲೋಕಸ್ತತಃ ಪರಂ

|| ೭೮ ||

ಸ್ವಲೋಕೋ ಹಿ ತೃತೀಯಸ್ತು ಚತುರ್ಥಸ್ತು ಮಹಃ ಸ್ಕೃತಃ |

ತತ್ರ ಲೋಕಃ ಪರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪರಂ ತದ್ಯೋಗಿನಾಂ ಸ್ಕೃತಂ

|| ೭೯ ||

೭೫. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ನೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಇರುವುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಪುರುಷನು ವೇದ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೭೬. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಭೂತಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಗಳೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪುತ್ರರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಇರುವರು.

೭೭. ಆದುದರಿಂದ ಚರಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಲೋಕವು ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಯುಗವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು.

೭೮. ಭೂಲೋಕ, ಭುವಲೋಕ, ಸ್ವಲೋಕ, ಮಹೋಲೋಕ, ಜನೋಲೋಕ, ತಪೋಲೋಕ ಶಾಂತವಾದ ರುದ್ರಲೋಕವೆಂಬುದಾಗಿ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತಗಳಾಗಿವೆ.

೭೯. ಆ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಲೋಕವು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವಾಗಿಯೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಮಹರ್ಲೋಕವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಲೋಕಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಯೋಗಿಗಳು ತಂತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮಗಳಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ನಿರ್ಮನಾ ನಿರಹಂಕಾರಾಃ ಕಾಮಕ್ರೋಧ ವಿವರ್ಜಿತಾಃ ।

ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತೇ ತದ್ವಿದೋಯುಕ್ತಾ ಧ್ಯಾನತತ್ಪರಯುಂಜಕಾಃ ॥ ೮೦ ॥

ಯಸ್ಮಾಚ್ಚತುಷ್ಪದಾ ಹ್ಯೇಷಾ ತ್ವಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರಸ್ವತೀ ।

ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಪಶನಃ ಸರ್ವೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಚತುಷ್ಪದಾಃ ॥

ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ತೇಷಾಂ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಚತ್ವಾರೋ ವೈ ಪಯೋಧರಾಃ ॥ ೮೧ ॥

ಸೋಮಶ್ಚ ಮಂತ್ರ ಸಂಯುಕ್ತೋ ಯಸ್ಮಾನ್ನಮ ಮುಖಾಚ್ಯುತಃ ।

ಜೀವಃ ಪ್ರಾಣಭೃತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವಃ ಪೀತ್ವಾ ಸ್ತನ್ಯೈರ್ಧೃತಂ ॥ ೮೨ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ ಸೋಮನುಯಾಚ್ಯತ ದನ್ಯುತಂ ಚೈವ ಸಂಜ್ಞಿತಂ ।

ಚತುಷ್ಪದಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಶ್ವೇತತ್ವಂ ಚಾಸ್ಯ ತೇನ ತತ್ ॥ ೮೩ ॥

೮೦. ಅಭಿಮಾನರಹಿತರೂ, ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದವರೂ, ಕ್ರಾಮಕ್ರೋಧವರ್ಜಿತರೂ, ಧ್ಯಾನಪರರೂ ಆದ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳು ಅಂತಹ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೮೧. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ನೀನು ನೋಡಿರುವ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು ಇವೆಯಲ್ಲವೇ? ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಶುಗಳಿಗೂ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳೂ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಸ್ತನಗಳೂ ಕೂಡ ಸಂಭವಿಸಿರುತ್ತವೆ.

೮೨. ಮಂತ್ರಸಹಿತನಾದ ಚಂದ್ರನು ನನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವನು. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಜೀವಾಧಾರಕವಾದ ಸ್ತೇರವನ್ನು ಕಾಮಧೇನುಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಚ್ಚಲುಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಅದನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಪಾನಮಾಡಿ ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದನು.

೮೩. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ತೇರವು ಚಂದ್ರನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅವೃತವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆ ಸ್ತೇರವು ಚತುಷ್ಪಾದವಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಯೂ, ಶುಭ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಯಸ್ಮಾಚ್ಚೈವಂ ಕ್ರಿಯಾಭೂತ್ವಾ ದ್ವಿಪದಾ ವೈ ಮಹೇಶ್ವರೀ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುನಸ್ತ್ವಯಾ ಚೈಷಾ ಸಾವಿತ್ರೀ ಲೋಕಭಾವಿನೀ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ವೈ ದ್ವಿಪದಾಃ ಸರ್ವೇ ದ್ವಿಸ್ತನಾಶ್ಚ ನರಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ

॥ ೮೪ ॥

ಯಸ್ಮಾಚ್ಚೈವಮುಜಾ ಭೂತ್ವಾ ಸರ್ವವರ್ಣಾ ಮಹೇಶ್ವರೀ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ವಯಾ ಮಹಾಸತ್ವಾ ಸರ್ವಭೂತಧರಾ ವರಾ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ತು ವಿಶ್ವರೂಪಾತ್ಸಮಜಾನಾಂ ವೈ ಭವಿಸ್ಯತಿ

॥ ೮೫ ॥

ಅಜಶ್ಚೈವ ಮಹಾತೇಜಾ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ಭವಿಸ್ಯತಿ ।

ಅಮೋಘರೇತಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ಮುಖೇ ಚಾಸ್ಯ ಹುತಾಶನಃ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವಗತೋ ಮೇಧ್ಯಃ ವಿಶ್ವರೂಪೀ ಹುತಾಶನಃ

॥ ೮೬ ॥

ತಪಸಾ ಭಾವಿತಾತ್ಮನೋ ಯೇ ವೈ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತಿ ವೈ ದ್ವಿಜಾಃ ।

ಈಶತ್ವೇ ಚ ಶಿವತ್ವೇ ಚ ಸರ್ವಗಂ ಸರ್ವತಃ ಸ್ಥಿರಂ

॥ ೮೭ ॥

೮೪. ಈ ರೀತಿಯಾದ ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವಳೂ, ದ್ವಿಪಾದಗಳಿರುವವಳೂ ಆದ ಯಾವ ಮಹೇಶ್ವರಿಯು ಉತ್ಪನ್ನಳಾದಳೋ ಅಂತಹ ಲೋಕಪಾಪನೆಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿರುತ್ತೀಯೆ. ಆಕೆಯಿಂದ ದ್ವಿಸ್ತನಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿರುವರು. ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ದ್ವಿಸ್ತನಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ.

೮೫. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಯಾರಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಶೂನ್ಯಳೂ, ಸರ್ವವರ್ಣಮಯಳೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರಿಯೂ, ವೈಕ್ತಳೂ, ಮಹಾಸತ್ಯವತಿಯೂ, ದಯಾಪರಳೂ ಆಗಿ ದೃಷ್ಟಳಾದಳೋ ಅವಳಿಂದಲೇ ಅಜಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪತನವು ಸಂಭವಿಸುವುದು.

೮೬. ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಸಹ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾಗುವನು ಮತ್ತು ಸರ್ವತ್ರ ಅಮೋಘವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಅಗ್ನಿಮುಖನೂ ಆಗುವನು. ಇದರಿಂದ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಸರ್ವಗತವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೮೭-೮೮. ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣನಾಗಿ ಈಶನೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು

ರಜಸ್ತಮೋವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತಕ್ತಾ ಮಾನುಷ್ಯಕಂ ಭುವಿ ।

ಮತ್ಸಮೀಪಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ

॥ ೮೮ ॥

ಇತ್ಯೇವ ಮುಕ್ತೋ ಭಗವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ರುದ್ರೇಣ ವೈ ದ್ವಿಜಾಃ ।

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪ್ರಯತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪುನರಾಹ ಸಿತಾಮಹಃ

॥ ೮೯ ॥

॥ ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ ॥

ಭಗವನ್ ದೇವ ದೇವೇಶ ವಿಶ್ವರೂಪೀ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಇಮಾಸ್ತವ ಮಹಾದೇವ ತನವೋ ಲೋಕವಂದಿತಾಃ

॥ ೯೦ ॥

ವಿಶ್ವರೂಪ ಮಹಾಸತ್ವ ಕಸ್ಥಿನ್ ಕಾಲೇ ಮಹಾಭುಜ ।

ಕಸ್ಯಾಂ ನಾ ಯುಗಸಂಭೂತ್ಯಾಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತಿ ತ್ವಾಂ ದ್ವಿಜಾತಯಃ ॥ ೯೧ ॥

ಕೇನ ನಾ ತತ್ಪಯೋಗೇನ ಧ್ಯಾನಯೋಗೇನ ಕೇನ ನಾ ।

ತನಸ್ಮೇ ಮಹಾದೇವ ಶಕ್ಯಾ ದ್ರಷ್ಟುಂ ದ್ವಿಜಾತಿಭಿಃ

॥ ೯೨ ॥

ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ರಹಿತನೂ, ಕೇವಲ ಸತ್ವ ಗುಣವಂತನೂ ಆಗಿ ಈ ಭೂತಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವೂ ದುರ್ಲಭವೂ ಆದ ನನ್ನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೮೯. ಎಲೈ ವಿಪ್ರರೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ರುದ್ರದೇವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು.

೯೦. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಿದನು;—ಎಲೈ ಈಶ್ವರನೇ ಪೂಜ್ಯನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಿಯೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನೇ, ನಿನ್ನ ಈ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಲೋಕವಂದಿತಗಳಾಗಿವೆ.

೯೧-೯೨. ವಿಶ್ವರೂಪನೂ, ಮಹಾಭುಜವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಟನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಜನರು ಯಾವ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದಲೂ ತತ್ಪಯೋಗದಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ಆ ವಿಶ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಶಕ್ತರಾಗುವರು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

॥ ಭಗವಾನುವಾಚ ॥

ತಪಸಾ ನೈವ ಯೋಗೇನ ದಾನಧರ್ಮಫಲೇನ ವಾ ।

ನ ತೀರ್ಥಫಲಯೋಗೇನ ಕೃತುಭಿರ್ವಾ ಸದಕ್ಷಿಣೈಃ

॥ ೯೩ ॥

ನ ವೇದಾಧ್ಯಾಪನೈರ್ವಾಪಿ ನ ಚಿತ್ತೇನ ನಿವೇದನೈಃ ।

ಶಕ್ಯೋ ಹಂ ಮಾನುಷೈರ್ದ್ರಷ್ಟುಂ ಋತೇ ಧ್ಯಾನಾತ್ಪರಂ ನ ಹಿ

॥ ೯೪ ॥

ಸಾಧ್ಯೇ ನಾರಾಯಣಶ್ಚೈವ ವಿಷ್ಣುಸ್ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರಃ ।

ಭವಿಷ್ಯತೀಹ ನಾಮ್ನಾ ತು ವಾರಾಹೋ ನಾಮ ವಿಶ್ರುತಃ

॥ ೯೫ ॥

ಚತುರ್ಬಾಹುಶ್ಚ ತುಷ್ಪಾದಶ್ಚ ತುರ್ನೇತ್ರಶ್ಚ ತುರ್ಮುಖಃ ।

ತದಾ ಸಂವತ್ಸರೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಜ್ಞರೂಪೀ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

ಷಡಂಗಶ್ಚ ತ್ರಿಶೀರ್ಷಶ್ಚ ತ್ರಿಸ್ಥಾನೇ ತ್ರಿಶರೀರವಾನ್

॥ ೯೬ ॥

ಕೃತಂ ಶ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಂ ಚ ಕಲಿಶ್ಚೈವ ಚತುರ್ಯುಗಂ ।

ಏತಸ್ಯ ಪಾದಾಶ್ಚತ್ವಾರಃ ಅಂಗಾನಿ ಕೃತವಸ್ತಥಾ

॥ ೯೭ ॥

೯೩-೯೪. ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು:—ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ಮನುಷ್ಯರು ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ತಪಸ್ಸು, ಯೋಗ, ದಾನಧರ್ಮ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಯಾಗ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ, ಮನೋನಿವೇದನ ಇವುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಶಕ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದನು.

೯೫. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಈಶ್ವರನೂ, ಸಾಧ್ಯನೂ, ನಾರಾಯಣನಾಮಕನೂ ಆದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಲೋಕ ವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆವರಿಸುವನು.

೯೬. ತ್ರಿಹರಿಯು ನಾಲ್ಕಾದ ತೋಳು, ಪಾದ, ನೇತ್ರ, ಮುಖ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸಂವತ್ಸರ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞನಾಮಕನೂ ಆಗುವನು. ಮತ್ತು ಷಡಂಗವುಳ್ಳವನೂ, ತ್ರಿಶೀರ್ಷನೂ ಆಗಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಆವರಿಸುವನು.

೯೭-೧೦೦. ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕೃತ, ಶ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕುನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು

ಭುಜಾಶ್ಚ ವೇದಾಶ್ಚ ತ್ವಾರೋ ಋತುಃ ಸಂಧಿ ಮುಖಾನಿ ಚ |

ದ್ವೇ ಮುಖೇ ದ್ವೇ ಚ ಅಯನೇ ನೇತ್ರಾಶ್ಚ ಚತುರಸ್ತಥಾ || ೯೮ ||

ಶಿರಾಂಸಿ ಶ್ರೀಣಿ ಪರ್ವಾಣಿ ಫಾಲ್ಗುನ್ಯಾಷಾಢಕೃತ್ತಿಕಾಃ |

ದಿವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಭೌಮಾನಿ ಶ್ರೀಣಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ ಯಾನಿ ತು ||

ಸಂಭವಃ ಪ್ರಲಯಶ್ಚೈವ ಆಶ್ರಮೌ ದ್ವೌ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತೌ || ೯೯ ||

ಸ ಯದಾ ಕಾಲರೂಪಾಭೋ ವರಾಹತ್ವೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ |

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಯದಾ ಸಾಧ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುರ್ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ || ೧೦೦ ||

ತದಾ ತ್ವನುಪಿ ದೇವೇಶ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರೋ ಭವಿಷ್ಯಸಿ |

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕನಮಸ್ಕಾರ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುರ್ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ || ೧೦೧ ||

ಏಕಾರ್ಣವೇ ಸ್ಲವೇ ಚೈವ ತಯಾನಂ ಪುರುಷಂ ಹರಿಂ |

ಯದಾ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ ದೇವೇಶಂ ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತಂ ಮಹಾಮುನಿಂ || ೧೦೨ ||

ಇರುತ್ತವೆ. ಅಂಗಗಳೇ ಕ್ರತುಗಳಾಗಿವೆ. ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳೇ ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳಾಗಿವೆ. ಋತುಗಳೇ ಸಂಧಿಮುಖಗಳಾಗಿವೆ. ಎರಡು ಮುಖಗಳೂ, ಎರಡು ಅಯನಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ನೇತ್ರಗಳೂ ಇವೆ. ಫಾಲ್ಗುಣೇ, ಆಷಾಢ, ಕೃತ್ತಿಕೆ ಎಂಬ ಮೂರು ಪರ್ವಗಳೇ ಶಿರಸ್ಸುಗಳಾಗಿವೆ. ಭೌಮ, ದಿವ್ಯ, ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳೂ, ಉತ್ಪತ್ತಿಲಯಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಆಶ್ರಮಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯನೂ, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನೂ, ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಯಾವಾಗ ಕಾಲರೂಪಿಯಾಗುವನೋ ಆಗ ನಾನುವರಾಹರೂಪಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು.

೧೦೧. ಓ, ದೇವೇಶನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ. ಆಗ ನೀನೂ ಕೂಡ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿರುವಿ. ಆಗ ಸತ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ಜನಗಳು, ಸ್ವಾಮಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು

೧೦೨-೧೦೪. ಆ ಪ್ರಲಯೋದಕದ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವನೂ, ದೇವೇಶನೂ, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನೂ, ಮಹಾಮುನಿಯೂ ಆದ

ತದಾನಾಂ ಮನು ಯೋಗೇನ ಮೋಹಿತೌ ನಷ್ಟಚೇತಸೌ ।

ಅನೋನ್ಯಸ್ಪರ್ಧಿನ್ ರಾತ್ರಾವವಿಜ್ಞಾಯ ಪರಸ್ಪರಂ

॥ ೧೦೩ ॥

ಏಕೈಕಸ್ಯೋದರಸ್ಥಾಂಸ್ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲೋಕಾಂಶ್ಚ ರಾಚರಾಃ ।

ವಿಸ್ಮಯಂ ಪರಮಂ ಗತ್ವಾ ಧ್ಯಾನಾದ್ಬದ್ಧಾಃ ತು ಮಾನುಷೌ

॥ ೧೦೪ ॥

ತತಸ್ತ್ವಂ ಪದ್ಮಸಂಭೂತಃ ಪದ್ಮನಾಭಃ ಸನಾತನಃ ।

ಪದ್ಮಾಂಕಿತಸ್ತದಾ ಕಲ್ಪೇ ಖ್ಯಾತಿಂ ಯಾಸ್ಯಸಿ ಪುಷ್ಕಲಾಂ

॥ ೧೦೫ ॥

ತತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ತದಾಕಲ್ಪೇ ನಾರಾಹೇ ಸಪ್ತಮೇ ಪ್ರಭೋಃ ।

ಪುನರ್ವಿಷ್ಣುರ್ಮಹಾತೇಜಾಃ ಕಾಲೋ ಲೋಕ ಪ್ರಕಾಲನಃ ॥

ಮನು ವೈವಸ್ವತೋನಾಮ ತವ ಪುತ್ರೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ

॥ ೧೦೬ ॥

ತದಾ ಚತುರ್ಯುಗಾವಸ್ಥೇ ಕಲ್ಪೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಯುಗಾಂತಕೇ ।

ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಶಿಖಾಯುಕ್ತಃ ಶ್ವೇತೋ ನಾಮ ಮಹಾಮುನಿಃ

॥ ೧೦೭ ॥

ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ನಾವು ನೋಡುವೆವೋ, ಆಗ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮ ಯೋಗ ದಿಂದ ಮೋಹಿತರೂ, ನಷ್ಟಚೇತನರೂ, ಆಗುವೆವು. ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿಳಿಯದೇ ಸ್ಪರ್ಧೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಪರಸ್ಪರ ಉದರಗತವಾದ ಲೋಕ ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವುಳ್ಳವರೂ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ವುಳ್ಳವರೂ ಆಗುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೧೦೫ ಆಗ ನೀನು ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪದ್ಮಸಂಭೂತನೆಂದೂ ಪದ್ಮನಾಭನೆಂದೂ ಸನಾತನನೆಂದೂ ಪದ್ಮಾಂಕಿತನೆಂದೂ ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಿ.

೧೦೬. ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನು ಆ ವರಾಹಾವತಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಏಳನೆಯ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಲೋಕಸಂಹಾರಕನೂ ಆಗಿ ವೈವಸ್ವತಮನುವೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೧೦೭. ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳ ಯುಗಾಂತಕವಾದ ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿಖಾಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ವೇತನಾಮಕಮಹಾಮುನಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆನು.

ಹಿಮವಚ್ಚಿಕರೇ ರನ್ಯೇ ಭಾಗಲೇ ಪರ್ವತೋತ್ತಮೇ ।
ಚತುಃಶಿಷ್ಯಾಃ ಶಿನೇ ಯುಕ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತದಾ ಮನು ॥ ೧೦೮ ॥

ಶ್ವೇತಶ್ಚೈವ ಶಿಖಶ್ಚೈವ ಶ್ವೇತಾಶ್ಚಃ ಶ್ವೇತಲೋಹಿತಃ ।
ಚತ್ವಾರಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ನೇದಪಾರಗಾಃ ॥ ೧೦೯ ॥

ತತಸ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಿಷ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಗತಿಂ ಪರಾಂ ।
ತತ್ಸನಿಸಾಪಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ ॥ ೧೧೦ ॥

ಪುನಸ್ತು ಮನು ದೇವೇಶೋ ದ್ವಿತೀಯ ದ್ವಾಪರೇ ಪ್ರಭುಃ ।
ಪ್ರಜಾಪತಿಯದಾ ನ್ಯಾಸಃ ಸತ್ಯೋ ನಾನು ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೧೧೧ ॥

ತ ದಾ ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಸುತಾರೋ ನಾನು ನಾಮತಃ ।
ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಲೌ ತಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾರಣಾತ್ ॥ ೧೧೨ ॥

೧೦೮. ಆಗ ಮನೋಹರವಾದ ಹಿಮವಚ್ಚಿಖರದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಗಲಿನಾಮಕವಾದ ಪರ್ವತೋತ್ತಮದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಾಸಕ್ತರೂ, ಶಿವಭಕ್ತರೂ ಆದ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೦೯. ಬಿಳುಪಾದ ವರ್ಣ, ಶಿಖ, ಅಶ್ವ ಇವುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಕೆಂಪು, ಬಿಳುಪು, ಮಿಶ್ರವಾದ (ಶ್ವೇತಲೋಹಿತನಾದ) ನನಗೆ 'ವೇದಪಾರಂಗತರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಆದ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರು ಇರುವರು.

೧೧೦. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಆ ಶಿಷ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೧೧. ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ವ್ಯಾಸಾವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸತ್ಯವೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುವನು.

೧೧೨. ಆಗ ನಾನು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸುತಾರವೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವೆನು.

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಾ ನಾಮ ನಾಮತಃ ।

ದುಂದುಭಿಃ ಶತರೂಪಶ್ಚ ಋಚೀಕಃ ಕ್ರತುಮಾಂಸ್ತಥಾ || ೧೧೩ ||

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೋಗಂ ತಥಾ ಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚೈವ ಸನಾತನಂ ।

ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ || ೧೧೪ ||

ತ್ವತೀಯೇ ದ್ವಾಪರೇ ಚೈವ ಯದಾ ವ್ಯಾಸಸ್ತು ಭಾರ್ಗವಃ ।

ತದಾ ಹೃಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ದಮನಸ್ತು ಯುಗಾಂತಿಕೇ || ೧೧೫ ||

ತತ್ರಾಪಿ ಚ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಚತ್ವಾರೋ ಮನು ಪುತ್ರಕಾಃ ।

ವಿಶೋಕಶ್ಚ ವಿಕೇಶಶ್ಚ ವಿಶಾಪಃ ಶಾಪನಾಶನಃ || ೧೧೬ ||

ತೇಪಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಯೋಗೋಕ್ತೇನ ಮಹಾಜಸಃ ।

ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ || ೧೧೭ ||

೧೧೩-೧೧೪. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಭವಿಷ್ಯನಾಮಕರಾದ ದುಂದುಭಿ, ಶತರೂಪ, ಋಚೀಕ, ಕ್ರತು ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಉದ್ಭವಿಸಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಸನಾತನ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಕೂಡ, ಹೊಂದಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ರಹಿತವಾದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೧೫. ಮೂರನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ವ್ಯಾಸರು ಭೃಗು ವಂಶದಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಗವನಾಮಕರಾಗಿ ಜನಿಸುವರೋ, ಆಗ ನಾನೂ ಸಹ ದಮನ ನಾಮದಿಂದ ಆ ಯುಗಾಂತದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವೆನು.

೧೧೬ ಆಗಲೂ ಸಹ ನನಗೆ ವಿಶೋಕ, ವಿಕೇಶ, ವಿಶಾಪ, ಶಾಪನಾಶನೆಂಬ ನಾಲ್ವು ಜನ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸುವರು.

೧೧೭. ಆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಅದೇ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಶೂನ್ಯವಾದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಚತುರ್ಥೇ ದ್ವಾಪರೇ ಚೈವ ಯದಾ ವ್ಯಾಸೋಂಗಿರಾಃ ಸ್ತುತಃ |
ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಸುಹೋತ್ರೋ ನಾನು ನಾನುತಃ || ೧೧೮ ||

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ಸತ್ಪುತ್ರಾಶ್ಚ ತ್ವಾರಶ್ಚ ತಪೋಧನಾಃ |
ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ದೃಢವ್ರತಾಃ || ೧೧೯ ||
ಸುಮುಖೋ ದುರ್ಮುಖಶ್ಚೈವ ದುರ್ದನೋ ದುರತಿಕ್ರಮಃ |

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೋಗಗತಿಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂ ವಿಮಲಾ ದಗ್ಧಕಿಲ್ಬಿಷಾಃ ||
ತೇಪಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೨೦ ||

ಪಂಚಮೇ ದ್ವಾಪರೇ ಚೈವ ವ್ಯಾಸಸ್ತು ಸವಿತಾ ಯದಾ |
ತದಾ ಚಾಪಿ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಂಗೋ ನಾನು ಮಹಾತಪಾಃ ||
ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಯೋಗಾತ್ಮಾ ನೈಕಕರ್ಮಕೃತ್ || ೧೨೧ ||

ಚತ್ವಾರಸ್ತು ಮಹಾಭಾಗಾ ವಿರಜಾಃ ಶುದ್ಧಯೋನಯಃ |
ಪುತ್ರಾ ಮನು ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ದೃಢವ್ರತಾಃ || ೧೨೨ ||

೧೧೮. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಆಂಗಿರಸನೆಂಬ ನಾಮಕನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಆಗ ನಾನೂ ಸಹ ಸುಹೋತ್ರವೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವೆನು.

೧೧೯-೧೨೦. ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತಪೋಧನರೂ, ಯೋಗಯುಕ್ತರೂ, ದೃಢವ್ರತಿಗಳೂ, ನಿರ್ದೋಷಿಗಳೂ, ವಿಮಲರೂ ಆದ ಸುಮುಖ, ದುರ್ಮುಖ, ದುರ್ದನ, ದುರತಿಕ್ರಮರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಾದ ಯೋಗ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಿಷರಾಗಿ, ಅದೇ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ರುದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೨೧. ಐದನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗವು ಬರಲು ವ್ಯಾಸರು ಸವಿತಾನಾಮಕರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಸಹ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಗನೆಂಬ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯ ಅವತಾರಮಾಡಿ ಅನೇಕವಾದ ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೧೨೨. ಆಗಲೂ ಸಹ ನನಗೆ ಮಹಾನುಭಾವರೂ, ಪಾಪರಹಿತರೂ ಸದ್ವಂತೀಕರೂ ಯೋಗನಿರತರೂ ದೃಢವ್ರತಿಗಳೂ ಆದ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುವರು.

ಸನಃ ಸನಂದನಶ್ಚೈವ ಪ್ರಭುರ್ಯಶ್ಚ ಸನಾತನಃ ।

ಋತುಃ ಸನತ್ಕುಮಾರಶ್ಚ ನಿರ್ಮಮಾ ನಿರಹಂಕೃತಾಃ ॥

ಮತ್ಸಮೀಪಂ ಗಮಿಸ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ

॥ ೧೨೩ ॥

ಪರಿವೃತ್ತೇ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟೇ ಮೃತ್ಯುವ್ಯಾಸೋ ಯದಾ ವಿಭುಃ ।

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಲೋಕಾಕ್ಷಿರ್ನಾಮ ನಾಮತಃ

॥ ೧೨೪ ॥

ಶಿಷ್ಯಾಶ್ಚ ಮಮ ತೇ ದಿವ್ಯಾ ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ದೃಢವ್ರತಾಃ ।

ಭವಿಸ್ಯಂತಿ ಮಹಾಭಾಗಾಶ್ಚ ತ್ವಾರೋ ಲೋಕಸಂಮತಾಃ

॥ ೧೨೫ ॥

ಸುಧಾಮಾ ನಿರಜಶ್ಚೈವ ಶಂಖಪಾದ್ರವ ಏವ ಚ ।

ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ದಗ್ಧಕಿಲ್ಬಿಷಾಃ ॥

ತೇಽಪಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಗಮಿಸ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ

॥ ೧೨೬ ॥

ಸಪ್ತಮೇ ಪರಿವೃತ್ತೇ ತು ಯದಾ ವ್ಯಾಸಃ ಶತಕ್ರತುಃ ।

ವಿಭುರ್ನಾಮ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಪೂರ್ವಮಾಸೀಚ್ಛತಕ್ರತುಃ

॥ ೧೨೭ ॥

೧೨೩. ಅವರು ಯಾರೆಂದರೆ, ಸನಂದನ, ಸನಾತನ, ಋತು ಮತ್ತು ಸನತ್ಕುಮಾರರೆಂಬ ನಾಮಕರೂ ಅಹಂಕಾರಶೂನ್ಯರೂ ಅಹಂಭಾವವಿಲ್ಲದವರೂ ಆದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ನನ್ನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೨೪-೧೨೬. ಪುನಃ ಆರನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು, ವ್ಯಾಸಮುನಿಯು ಮೃತ್ಯುನಾಮಕನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವನು. ಆಗ ನಾನು, ಲೋಕಾಕ್ಷಿನಾಮಕನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುವೆನು, ಆಗ ನನಗೆ ದಿವ್ಯರೂಪಿಗಳೂ, ದೃಢವ್ರತಿಗಳೂ, ಯೋಗನಿರತರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷರೂ, ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರೂ ಆದ ಸುಧಾಮ, ವಿರಜ, ಶಂಖ, ಪಾದ್ರವರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿ ಅದೇ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೨೭-೧೩೦. ಏಳನೆಯ ಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು, ವ್ಯಾಸರು ಇಂದ್ರ ನಾಮಕರಾಗಿ ಜನಿಸುವರು. ವಿಭುವೆಂಬ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೇ ಶತಕ್ರತುವಾಗಿ

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಲೌ ತಸ್ಮಿನ್ ಯುಗಾಂತಿಕೇ ।
ಜೈಗೀಷವ್ಯೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯೋಗಿನಾಂ ವರಃ ॥ ೧೨೮ ॥

ತತ್ರಾಪಿ ಮಮ ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಯುಗೇ ತದಾ ।
ಸಾರಸ್ವತಃ ಸುನೇಧಾಶ್ಚ ವಸುವಾಹಃ ಸುವಾಹನಃ ॥ ೧೨೯ ॥

ತೇಪಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ರುದ್ರಲೋಕಪರಾಯಣಾಃ ॥ ೧೩೦ ॥

ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚಾಪ್ಸ್ಯಮೇ ವ್ಯಾಸಃ ಪರಿವರ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।
ಕಪಿಲಶ್ಚಾಸುರಿಶ್ಚೈವ ತಥಾ ಪಂಚಶಿಖೋ ಮುನಿಃ ॥
ವಾಗ್ಬಲಿಶ್ಚ ಮಹಾಯೋಗೀ ಸರ್ವ ಏವ ಮಹಾಜಸಃ ॥ ೧೩೧ ॥

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ಧ್ಯಾನಿನೋ ದಗ್ಧಕಲ್ಮಷಾಃ ।
ಮತ್ಸಮಾಸಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ ॥ ೧೩೨ ॥

ಪರಿವರ್ತೇಥ ನವಮೇ ವ್ಯಾಸಃ ಸಾರಸ್ವತೋ ಯದಾ ।
ತದಾ ಚಾಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಋಷಭೋ ನಾನು ನಾನುತಃ ॥
ತತ್ರಾಪಿ ಮಮ ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾಜಸಃ ॥ ೧೩೩ ॥

ಜನಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ ನಾನೂ ಸಹ ಸರ್ವಯೋಗೀಶ್ವರನಾದ ಜೈಗೀಷವ್ಯವೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವೆನು. ಆಗಲೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಸಾರಸ್ವತ, ಸುಮೇಧ, ವಸುವಾಹ, ಸುವಾಹನರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೩೧-೧೩೨. ಎಂಟನೆಯ ಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು ವ್ಯಾಸರು ವಸಿಷ್ಠ ನಾಮಕರಾಗಿ ಅವತರಿಸುವರು. ಆಗ ನನಗೆ ಕಪಿಲ, ಆಸುರಿ, ಪಂಚಶಿಖ, ವಾಗ್ಬಲಿ ಎಂಬ ಯೋಗೀಶ್ವರರೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ, ಯೋಗ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷರಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ನನ್ನ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೩೩-೧೩೪. ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು ವ್ಯಾಸರು ಸಾರಸ್ವತರಾಗಿ ಅವತರಮಾಡುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ ಋಷಭಾವತಾರವನ್ನು

ಪರಾಶರಶ್ಚ ಗಾರ್ಗ್ಯಶ್ಚ ಭಾರ್ಗವೋ ಹ್ಯಂಗಿರಾಸ್ತಥಾ ।

ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ನೇದಪಾರಗಾಃ

॥ ೧೩೪ ॥

ಸರ್ವೇ ತಪೋ ಬಲೋತ್ಪತ್ಯಾ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಕೋವಿದಾಃ ।

ತೇಸಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಯೋಗೋಕ್ತೇನ ತಪಸ್ವಿನಃ ॥

ಧ್ಯಾನಮಾರ್ಗಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ತಥೈವ ತೇ

॥ ೧೩೫ ॥

ದಶಮೇ ದ್ವಾಪರೇ ವ್ಯಾಸಸ್ತ್ರಿಧಾಮಾ ನಾಮ ನಾನುತಃ ।

ಯದಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ವಿಸ್ತಾಸ್ತದಾಹಂ ಭನಿತಾ ಪುನಃ

॥ ೧೩೬ ॥

ಹಿಮವಚ್ಛಿಕರೇ ರಮ್ಯೇ ಭೃಗುತುಂಗೇ ನಗೋತ್ತಮೇ ।

ನಾಮ್ನಾ ಭೃಗೋಸ್ತು ಶಿಖರಂ ತಸ್ಮಾತ್ತಚ್ಛಿಖರಂ ಭೃಗುಃ

॥ ೧೩೭ ॥

ತತ್ರೈವ ಮಮ ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ದೃಢವ್ರತಾಃ ।

ಬಲಬಂಧುನಿರಾಮಿತ್ರಃ ಕೇತುಶೃಂಗಸ್ತಪೋಧನಃ

॥ ೧೩೮ ॥

ಮಾಡುವೆನು. ಆಗಲೂ ಸಹ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪರಾಶರ, ಗಾರ್ಗ್ಯ, ಭಾರ್ಗವ, ಆಂಗಿರಸರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕುಮಾರರು ಜನಿಸುವರು. ಅವರು ವೇದಪಾರಂಗತರೂ, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರೂ, ತಪೋಬಲಸಹಿತರೂ, ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಶಕ್ತರೂ ಆಗಿ ಅದೇ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಶಾಶ್ವತವಾದ ನನ್ನ ಪದವಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೩೬. ಎಲೈ ಮುನಿಗಳೇ, ಹತ್ತನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗವು ಬರಲು ವ್ಯಾಸರು ತ್ರಿಧಾಮನಾಮಕರಾಗಿ ಜನಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ ಪುನಃ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೧೩೭-೧೩೯. ಸರ್ವತೋತ್ತಮವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ರಮ್ಯವೂ, ಉನ್ನತವೂ, ಭೃಗುನಾಮಕವೂ ಆದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೂಡ ಭೃಗುನಾಮಕನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಆ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಭೃಗುಶೃಂಗವೆಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಲಬಂಧು, ನಿರಾಮಿತ್ರ, ಕೇತುಶೃಂಗ, ತಪೋಧನರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು

ಯೋಗಾತ್ಮನೋ ಮಹಾತ್ಮನೋ ಧ್ಯಾನಯೋಗಸಮನ್ವಿತಾಃ ।

ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗಮಿಸ್ಯಂತಿ ತಪಸಾ ದಗ್ಧಕಲ್ಮಷಾಃ

॥ ೧೩೯ ॥

ಏಕಾದಶೇ ದ್ವಾಪರೇತು ತ್ರಿವೃದ್ವ್ಯಾಸೋ ಭವಿಸ್ಯತಿ ।

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಸ್ಯಾಮಿ ಗಂಗಾದ್ವಾರೇ ಕಲೇಧುರಿ

॥ ೧೪೦ ॥

ಉಗ್ರಾ ನಾಮ ಮಹಾನಾದಾ ಸ್ತತ್ರೈವ ಮಮ ಪುತ್ರಕಾಃ ।

ಭವಿಸ್ಯಂತಿ ಮಹಾಜಸ್ಮಾಃ ಸುವೃತ್ತಾ ಲೋಕವಿಶ್ರುತಾಃ

॥ ೧೪೧ ॥

ಲಂಬೋದರಶ್ಚ ಲಂಬಶ್ಚ ಲಂಬಾಕ್ಷೋ ಲಂಬಕೇಶಕಃ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ರುದ್ರಲೋಕಾಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥

ತೇಪಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಗಮಿಸ್ಯಂತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಂ

॥ ೧೪೨ ॥

ದ್ವಾದಶೇ ಪರಿವರ್ತೇತು ಶತತೇಜಾ ಮಹಾಮುನಿಃ ।

ಭವಿಸ್ಯತಿ ಮಹಾಸತ್ವೋ ವ್ಯಾಸಃ ಕವಿವರೋತ್ತಮಃ

॥ ೧೪೩ ॥

ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿ ದೃಢವ್ರತಗಳೂ, ಯೋಗಾರೂಢರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರೂ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಿಷರೂ ಆಗಿ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೪೦. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ತ್ರಿವೃದ್ವಾ ಮಕನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವನು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯು ಮುದೆ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವೆನು.

೧೪೧-೧೪೨. ಆ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿಯೇ ಭಯಂಕರರೂ, ಮಹಾನಾದವುಳ್ಳವರೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ, ಸದಾಚಾರಿಗಳೂ, ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರೂ ಆದ ಲಂಬೋದರ, ಲಂಬ, ಲಂಬಾಕ್ಷ, ಲಂಬಕೇಶ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂರ್ವಿಕರಂತೆಯೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೪೩. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾನುಭಾವರೂ, ಕವೀಶ್ವರರೂ ಆದ ವ್ಯಾಸಮಹಾಮುನಿಗಳು ಶತತೇಜನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗುವರು.

ತತೋಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಅತ್ರಿನಾಮ ಯುಗಾಂತಿಕೇ |
ಹೈಮಕಂ ವನಮಾಸಾದ್ಯ ಯೋಗಮಾಸ್ಥಾಯ ಭೂತಲೇ || ೧೪೪ ||

ಅತ್ರಾಪಿ ಮಮ ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನಾನುಲೇಪನಾಃ |
ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾಯೋಗಾ ರುದ್ರಲೋಕಪರಾಯಣಾಃ || ೧೪೫ ||

ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸಮಬುದ್ಧಿಶ್ಚ ಸಾಧ್ಯಃ ಸರ್ವಸ್ತುಭೈವ ಚ |
ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗಪರಾಯಣಾಃ || ೧೪೬ ||

ತ್ರಯೋದಶೇ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು |
ಧರ್ನೋ ನಾರಾಯಣೋ ನಾನು ವ್ಯಾಸಸ್ತು ಭವಿತಾ ಯದಾ || ೧೪೭ ||

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ವಾಲಿನಾಮ ಮಹಾಮುನಿಃ |
ವಾಲಾಖಿಲ್ಯಾಶ್ರಮೇ ಪುಣ್ಯೇ ಪರ್ವತೇ ಗಂಧಮಾದನೇ || ೧೪೮ ||

ತತ್ರಾಪಿ ಮಮ ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತಪೋಧನಾಃ |
ಸುಧಾಮಾ ಕಾಶ್ಯಪಶ್ಚೈವ ವಸಿಷ್ಠೋ ವಿರಜಾಸ್ತಥಾ || ೧೪೯ ||

ಮಹಾಯೋಗಬಲೋಪೇತಾ ವಿಮಲಾ ಊರ್ಧ್ವರೇತಸಃ |
ತೇನೈವ ಯೋಗಮಾರ್ಗೇಣ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೫೦ ||

೧೪೪-೧೪೬. ಆಗ ನಾನು. ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ವನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅತ್ರಿನಾಮಕನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆನು. ಆಗಲೂ ಸಹ ಭಸ್ಮದ ಸ್ನಾನ ಮತ್ತು ಅನುಲೇಪನವುಳ್ಳವರೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೂ, ರುದ್ರಲೋಕಾಸಕ್ತರೂ ಆದ ಸರ್ವಜ್ಞ, ಸಮಬುದ್ಧಿ, ಸಾಧ್ಯ, ಸರ್ವ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕುಜನ ಸುತರು ಜನಿಸಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು

೧೪೭-೧೫೦. ಹದಿಮೂರನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ವ್ಯಾಸರು ಧರ್ಮನಾರಾಯಣನಾಮಕರಾಗಿ ಅವತರಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ ಗಂಧ ಮಾದನಪರ್ವತದಲ್ಲಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ವಾಲಾಖಿಲ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಲಿನಾಮಕಮಹಾ ಮುನಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆನು. ಆಗಲೂ ಕೂಡ ತಪೋಧನರಾದ ಸುಧಾಮ, ಕಾಶ್ಯಪ, ವಸಿಷ್ಠ, ಮತ್ತು ವಿರಜರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರು ಜನಿಸಿ, ಮಹಾಯೋಗಬಲ ದಿಂದ ವಿಮಲರೂ, ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ತರೂ ಆಗಿ ಅದೇ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವೂ, ಶಾಶ್ವತವೂ ಆದ ನನ್ನ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಸುರುಕ್ಷಣೋ ಯದಾ ವ್ಯಾಸಃ ಪರ್ಯಾಯೇತು ಚತುರ್ದಶೇ |

ತತ್ರಾಪಿ ಪುನರೇವಾಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಯುಗಾಂತಿಕೇ || ೧೫೧ ||

ವಂಶೇ ತ್ವಂಗಿರಸಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಗೌತಮೋ ನಾಮ ಯೋಗವಿತ್ |

ತಸ್ಮಾದ್ಭವಿಷ್ಯತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಗೌತಮಂ ನಾಮ ತದ್ವನಂ || ೧೫೨ ||

ತತ್ರಾಪಿ ನುನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಕಲೌ ತಥಾ |

ಅತ್ರಿರುಗ್ರತಸಾಶ್ಚೈವ ಶ್ರಾವಣೋಽಥ ಸ್ರವಿಷ್ಯತಃ || ೧೫೩ ||

ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಧ್ಯಾನಯೋಗಪರಾಯಣಾಃ |

ತೇಸಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ರುದ್ರಲೋಕನಿವಾಸಿಃ || ೧೫೪ ||

ತತಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪಂಚದಶೇ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮಾಗತೇ |

ಆರುಣಿಸ್ತು ಯದಾ ವ್ಯಾಸೋ ದ್ವಾಪರೇ ಭವಿತಾ ಪ್ರಭುಃ || ೧೫೫ ||

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ನಾಮ್ನಾ ವೇದಶಿರಾ ದ್ವಿಜಾಃ |

ತತ್ರ ವೇದಶಿರಾನಾಮು ಅಸ್ತಂ ತತ್ಪಾರಮೇಶ್ವರಂ || ೧೫೬ ||

೧೫೧-೧೫೪. ಹಾಗೆಯೇ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರು ಸುರಕ್ಷಣನಾಮದಿಂದ ಅವತರಿಸುವರು. ಅದೇ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಸಹ ಅಂಗಿರಸ ನಾಮಕರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಗೌತಮನಾಮದಿಂದ ಅವತರಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಆ ವನವೆಲ್ಲವೂ ಗೌತಮನಾಮದಿಂದ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತ ವಾಗುವುದು. ಆಗಲೂ ಸಹ ನನಗೆ ಅತ್ರಿ, ಉಗ್ರತಪಸ್ಸು, ಶ್ರಾವಣ ಮತ್ತು ಸ್ರವಿಷ್ಯಕರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣ ರಾಗಿ ಪೂರ್ವೀಕರಂತೆಯೇ ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

೧೫೫. ಅನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗವು ಬರಲು ವ್ಯಾಸರು ಆರುಣಿನಾಮಕರಾಗಿ ಅವತರಿಸುವರು.

೧೫೬-೧೫೭. ಆಗ ನಾನು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತೀಪರ್ವತೋತ್ಸಮ ದಲ್ಲಿ ವೇದಶಿರಸ್ಸೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಅವತರಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಅಸ್ತಕ್ಕೂ ಕೂಡ ವೇದ

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ವೇದಶೀರ್ಷಾ ಚ ಪರ್ವತಃ ।

ಹಿಮವತ್ಪುಷ್ಪಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಸರಸ್ವತ್ಯಾ ನಗೋತ್ತಮೇ

॥ ೧೫೭ ॥

ತದಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತಪೋಧನಾಃ ।

ಕುಣಿಶ್ಚ ಕುಣಿಬಾಹುಶ್ಚ ಕುಶರೀರಃ ಕುನೇತ್ರಕಃ

॥ ೧೫೮ ॥

ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಾಶ್ಚೋರ್ಧ್ವರೇತಸಃ ।

ತೇಪಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗತಾಸ್ತು ತೇ

॥ ೧೫೯ ॥

ತತಃ ಷೋಡಶ ಮೇ ಚಾಪಿ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮಾಗತೇ ।

ವ್ಯಾಸಸ್ತು ಸಂಜಯೋ ನಾನು ಭವಿಷ್ಯತಿ ತದಾ ಪ್ರಭುಃ

॥ ೧೬೦ ॥

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಗೋಕರ್ಣೋ ನಾನು ನಾನುತಃ ।

ತಸ್ಮಾಧ್ಭವಿಷ್ಯತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಗೋಕರ್ಣಂ ನಾನು ತದ್ವನಂ

॥ ೧೬೧ ॥

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾಜಸಃ ।

ಕಶ್ಯಪೋ ಹ್ಯುಶನಾಶ್ಚೈವ ಚೈವನೋಽಥ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ॥

ತೇಪಿ ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಪರಂ ಪದಂ

॥ ೧೬೨ ॥

ಶಿರವಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ವೀರ್ಯವತ್ತಾಗುವುದು. ಆ ಪರ್ವತವೂ ಸಹ ವೇದಶಿರವಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗುವುದು

೧೫೭-೧೫೯ ಆಗಲೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಕುಣಿ, ಕುಣಿಬಾಹು, ಕುಶರೀರ, ಕುನೇತ್ರರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿ ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಯೋಗಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ತರೂ ಆಗಿ ಪೂರ್ವೀಕರಂತೆಯೇ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೬೦. ಅನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ದ್ವಾಪರಯುಗವು ಸಂಭವಿಸಲು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಂಜಯನಾಮಕರಾಗಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವರು.

೧೬೧. ಆಗ ನಾನು ಗೋಕರ್ಣನಾಮದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಆ ವನವೂ ಕೂಡ ಗೋಕರ್ಣನಾಮಕವಾಗುವುದು.

೧೬೨. ಆಗಲೂ ಕೂಡ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಕಶ್ಯಪರು, ಉಶನಸರು, ಚೈವನರು, ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪುತ್ರರು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಅದೇ ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ತತಃ ಸಪ್ತದಶೇ ಚೈವ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮಾಗತೇ ।

ತದಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ವ್ಯಾಸೋ ನಾನಾ ದೇವಕೃತಂಜಯಾಃ

॥ ೧೬೩ ॥

ಹಿಮನಚ್ಛಿಖರೇ ಚೈವ ಮಹಾತುಂಗೇ ಮಹಾಲಯೇ ।

ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮಹಾಲಯಂ

॥ ೧೬೪ ॥

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾ ಯೋಗವೇದಿನಃ ।

ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಸರ್ವಜ್ಞಾ ನಿರಹಂಕೃತಾಃ

॥ ೧೬೫ ॥

ಉತಥ್ಯೋ ನಾನುದೇವಶ್ಚ ಮಹಾಕಾಲೋ ಮಹಾಲಯಃ ।

ತೇಷಾಂ ಶತಸಹಸ್ರಂ ತು ಶಿಷ್ಯಾಣಾಂ ಧ್ಯಾನಸಾಧನಂ

॥ ೧೬೬ ॥

ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತದಾ ಕಲ್ಪೇ ಸರ್ವೇ ತೇ ಧ್ಯಾನ ಯುಂಜಕಾಃ ।

ತೇ ತು ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಯೋಗೇ ಹೃದಿ ಕೃತ್ವಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ ॥

ಮಹಾಲಯೇ ಪದಂ ಪ್ರಿಸ್ಥಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಶಿವಮನ್ಯಯಂ

॥ ೧೬೭ ॥

೧೬೩. ಅನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು ದೇವಕೃತಂಜಯವೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗುವರು.

೧೬೪. ಆಗ ನಾನೂ ಸಹ ಗುಹಾವಾಸೀಯೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಹಿಮಾಲಯದ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದ ಶಿಖರಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವೆನು.

೧೬೫-೧೬೬. ಆಗ ಸಿದ್ಧಿನಾಮಕವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಕರೂ, ಯೋಗವೇತ್ತೃಗಳೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಸರ್ವಜ್ಞರೂ, ಅಹಂಕಾರರಹಿತರೂ ಆದ ಉತಥ್ಯ, ವಾಮದೇವ, ವಾಹಾಕಾಲ, ಮಹಾಲಯರೆಂಬ ನಾಲ್ಕುಜನ ಶಿಷ್ಯರು ಹುಟ್ಟುವರು. ಆ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಧ್ಯಾನಸಾಧನೆಗಳು ಲಕ್ಷಾಂತರಗಳಿರುವುವು.

೧೬೭. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಆ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರೂ ಯೋಗಿಗಳೂ ಆಗಿ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪಾದವನ್ನು ಇಟ್ಟು ನಾಶರಹಿತವಾದ ಶಿವಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಯೇ ಚಾನ್ಯೇಽಪಿ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಕಾಲೇ ತಸ್ಮಿ ಯುಗಾಂತಿಕೇ |
ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತೇನ ಮನಸಾ ವಿಮಲಾಃ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಯಃ || ೧೬೮ ||

ಗತ್ವಾ ಮಹಾಲಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಪದಂ |
ತೂರ್ಣಂ ತಾರಯತೇ ಜಂತೂ ದಶ ಪೂರ್ವಾ ದಶಾಪರಾ || ೧೬೯ ||

ಆತ್ಮಾನಮೇಕನಿಶಂ ಚ ತಾರಯಿತ್ವಾ ಮಹಾರ್ಣವಂ |
ಮನು ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯಾಸ್ಯಂತಿ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗತಜ್ವರಾಃ || ೧೭೦ ||

ತತೋಷ್ಟಾದಶಮೇ ಚೈವ ಪರಿವರ್ತೇ ಯದಾ ಭವೇತ್ |
ತದಾ ಋತಂಜಯೋ ನಾಮ ವ್ಯಾಸಸ್ತು ಭವಿತಾ ಪುನಃ ||
ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಶಿಖಂಡೀ ನಾಮ ನಾಮತಃ || ೧೭೧ ||

ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯೇ ದೇವದಾನವಪೂಜಿತೇ |
ಹಿಮವಚ್ಛಿಖರೇ ಪುಣ್ಯೇ ಶಿಖಂಡೀ ಯತ್ರ ಪರ್ವತಃ || ೧೭೨ ||

೧೬೮-೧೬೯. ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಕೂಡ ಧ್ಯಾನ ದಿಂದ ವಿಮಲರೂ, ಶುದ್ಧಮನಸ್ಕರೂ ಆಗಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಹಾಲಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತರಾಗು ವರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪೂರ್ವಪರದ ಹತ್ತು ತಲೆಯವರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವರು.

೧೭೦. ಆ ಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವಂಶದವರನ್ನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವರು. ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಾಪ ಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೭೧. ಅನಂತರ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ವ್ಯಾಸ ಮುನಿಯು ಋತಂಜಯನಾಮದಿಂದ ಅವತರಿಸುವನು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ ಶಿಖಂಡಿ ಯೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವೆನು.

೧೭೨-೧೭೪ ಅತಿ ಮಹಾತ್ಮಯುಕ್ತವೂ, ಪವಿತ್ರವೂ, ದೇವದೈತ್ಯರಿಂದ ಪೂಜಿತವೂ ಆದ ಹಿಮಾಲಯದ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿಖಂಡಿನಾಮಕವೂ, ಋಷಿಗಳೂ,

ಶಿಖಂಡಿನೋವನಂಜಾಪಿ ಋಷಿ ಸಿದ್ಧ ನಿಷೇವಿತಂ ।

ತತ್ರಾಪಿ ನುನುತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತಪೋಧನಾಃ

ವಾಚಶ್ರವಾ ಋತೀಕಶ್ಚ ಶಾವಾಸಶ್ಚ ದೃಢವ್ರತಃ

॥ ೧೭೩ ॥

ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾಶಕ್ತಾಃ ಸರ್ವೇ ತೇ ವೇದಪಾರಗಾಃ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ರುದ್ರಲೋಕಂ ವ್ರಜಂತಿ ತೇ

॥ ೧೭೪ ॥

ತತಸ್ತ್ವೇಕೋನನಿಂಶೇ ತು ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮಾಗತೇ ।

ವ್ಯಾಸಸ್ತು ಭವಿತಾ ನಾಮ್ನಾ ಭರದ್ವಾಜೋ ಮಹಾನುನಿಃ

॥ ೧೭೫ ॥

ತತ್ರಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಜಟಾಮಾಲೀತಿ ನಾನುತಃ ।

ಹಿಮವಚ್ಛಿಖರೇ ರಮ್ಯೇ ಜಟಾಯುರ್ಯತ್ರ ಪರ್ವತಃ

॥ ೧೭೬ ॥

ತತ್ರಾಪಿ ನುನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾಜಸಃ ।

ಹಿರಣ್ಯನಾಮಾ ಕೌಶಿಲ್ಯಃ ಕಾಕ್ಷೀವಃ ಕುಥುಮಿಸ್ತಥಾ

॥ ೧೭೭ ॥

ಈಶ್ವರಾ ಯೋಗಧರ್ಮಾಣಃ ಸರ್ವೇ ತೇ ಹ್ಯುದ್ವಾರೇತಸಃ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ

॥ ೧೭೮ ॥

ಸಿದ್ಧರೂ ಇವರಿಂದ ನಿಷೇವಿತವೂ ಆದ ವನದಲ್ಲಿ ತಪೋಧನರಾದ ವಾಚಶ್ರವ, ಋತೀಕ, ಶಾವಾಸ, ದೃಢವ್ರತರೆಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ವೇದಪಾರಂಗತರಾಗಿ ಈಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೭೫-೧೭೬. ಅನಂತರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಯುಗವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾಗಿ ವ್ಯಾಸಮುನಿಗಳು ಭರದ್ವಾಜನಾಮಕರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ ಜಟಾಮಾಲೀ ಎಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುವೆನು. ರಮ್ಯವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ಜಟಾಯುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವೆನು.

೧೭೭-೧೭೮. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ, ಉದ್ವಾರೇತಸ್ವರೂ ಆದ ಹಿರಣ್ಯನಾಮ, ಕೌಶಿಲ್ಯ, ಕಾಕ್ಷೀವ, ಕುಥುಮಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ, ಮಾಹೇಶ್ವರ ಯೋಗದಿಂದ ನಿಸಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ತತೋ ವಿಂಶತೀನೇ ಸರ್ಗೇ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು ।

ವಾಚಃಶ್ರವಾಃ ಸ್ಪೃತೋ ವ್ಯಾಸೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಮಹಾನುತಿಃ ॥ ೧೭೯ ॥

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಹೃಟ್ಟಿಹಾಸೀತಿ ನಾನುತಃ ।

ಅಟ್ಟಿಹಾಸಪ್ರಿಯಾಶ್ವಾಪಿ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತದಾ ನರಾಃ ॥ ೧೮೦ ॥

ತತ್ರೈವ ಹಿಮವತ್ಪ್ರಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಸೇವಿತೇ ।

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾಜಸಃ ॥

ಯುಕ್ತಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾಸತ್ವಾ ಧ್ಯಾನಿನೋ ನಿಯತವ್ರತಾಃ ॥ ೧೮೧ ॥

ಸುಮಂತುವರ್ವರ್ವಿರ್ವಿದ್ವಾಃ ಸುಬಂಧುಃ ಕುಶಿಕಂಧರಃ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ರುದ್ರಲೋಕಾಯ ತೇ ಗತಾಃ ॥ ೧೮೨ ॥

ಏಕವಿಂಶೇ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು ।

ವಾಚಸ್ಪತಿಃ ಸ್ಪೃತೋ ವ್ಯಾಸೋ ಯದಾ ಸ ಋಷಿಸತ್ತಮಃ ॥ ೧೮೩ ॥

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ದಾರುಕೋ ನಾನು ನಾನುತಃ ।

ತಸ್ಮಾದ್ಭವಿಷ್ಯತೇ ಪುಣ್ಯಂ ದೇವದಾರುವನಂ ಮಹತ್ ॥ ೧೮೪ ॥

೧೭೯-೧೮೦. ಅನಂತರ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು, ಮಹಾನು ಭಾಸರಾದ ವ್ಯಾಸರು, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವಾಚಃಶ್ರವಸ್ಸು ಎಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಅವತರಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನು ಅಟ್ಟಿಹಾಸ ನಾಮಕನಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುವೆನು. ಆಗ ಜನರಿಗೆ ಅಟ್ಟಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಿಯವು ಉಂಟಾಗುವುದು.

೧೮೧-೧೮೨ ಸಿದ್ಧಚಾರಣರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸು ವರೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ, ಯುಕ್ತಾತ್ಮರೂ, ಮಹಾಸತ್ವವಂತರೂ, ಧ್ಯಾನಿಗಳೂ, ನಿಯತವ್ರತಿಗಳೂ ಆದ ಸುಮಂತು, ವರ್ವರಿ, ಸುಬಂಧು, ಮತ್ತು ಕುಶಿಕಂಧರರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಸುತರು ಜನಿಸಿ, ಮಹೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೮೩-೧೮೪. ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಯುಗವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಲು, ಮಹರ್ಷಿಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರು, ವಾಚಸ್ಪತಿನಾಮದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ, ದಾರುಕನಾಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವೆನು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ಅವತಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ದೇವದಾರುವನವು ಪವಿತ್ರವೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತವೂ ಆಗುವುದು.

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾಜನಃ ।

ಪ್ಲಕ್ಷೋ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಶ್ಚೈವ ಕೇತುಮಾಲೀ ಬಕಸ್ತಥಾ ॥ ೧೮೫ ॥

ಯೋಗಾತ್ಮನೋ ಮಹಾತ್ಮನೋ ನಿಯತಾ ಹ್ಯೂರ್ಧ್ವರೇತಸಃ ।

ಪರಮಂ ಯೋಗನಾಸ್ಥಾಯ ರುದ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಸ್ತಥಾನಘಾಃ ॥ ೧೮೬ ॥

ದ್ವಾನಿಂಶೇ ಪರಿವರ್ತೇ ತು ವ್ಯಾಸಃ ಶುಕ್ಲಾಯನೋ ಯದಾ ।

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ನಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಮಹಾಮುನಿಃ ॥ ೧೮೭ ॥

ನಾನ್ಮಾ ನೈ ಲಾಂಗಲೀ ಭೀಮೋ ಯತ್ರ ದೇವಾಃ ಸವಾಸವಾಃ ।

ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತಿ ನಾಂ ಕಲ್ ತಸ್ಮಿನ್ ಅವತೀರ್ಣಂ ಹಲಾಯುಧಂ ॥ ೧೮೮ ॥

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸುಧಾರ್ಮಿಕಾಃ ।

ತುಲ್ಯಾರ್ಚಿರ್ಮಧುಪಿಂಗಾಕ್ಷಃ ಶ್ವೇತಕೇತುಸ್ತಥೈವಚ ॥ ೧೮೯ ॥

ತೇ ಪಿ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಾಃ ।

ವಿರಜಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂಯಿಷ್ಯಾ ರುದ್ರಲೋಕಾಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥ ೧೯೦ ॥

೧೮೫-೧೮೬. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮಹಾಮತಿಕರಾದ, ಪ್ಲಕ್ಷು, ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ, ಕೇತುಮಾಲೀ ಮತ್ತು ಬಕನೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿ ಯೋಗಾತ್ಮರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ತರೂ ಆಗಿ ಪರಮಯೋಗದಿಂದ ರುದ್ರಲೋಕ ವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೮೭-೧೮೮. ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಯುಗವು ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಲು, ವ್ಯಾಸರು ಶುಕ್ಲಾಯನನಾಮಕರಾಗಿ ಅವತರಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಮುನಿಯಾದ ಬಲರಾಮನಾಮಕನಾಗಿ ಜನಿಸುವೆನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಹಲಾಯುಧನೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೧೮೯-೧೯೦. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಅತ್ಯಂತ ಧಾರ್ಮಿಕರಾದ, ತುಲ್ಯಾರ್ಚಿ, ಮಧು, ಪಿಂಗಾಕ್ಷ, ಶ್ವೇತಕೇತು, ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ. ಯೋಗಾ ಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರೂ, ವಿರಜರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಆಗ ರುದ್ರಲೋಕ ವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಪರಿವರ್ತೇ ತ್ರಯೋವಿಂಶೇ ತೃಣಬಿಂದುರ್ಯದಾ ಮುನಿಃ ।

ವ್ಯಾಸೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತದಾಽಹಂ ಭವಿತಾ ಪುನಃ ॥

ಶ್ವೇತೋ ನಾಮ ಮಹಾಕಾಯೋ ಮುನಿಪುತ್ರಃ ಸುಧಾರ್ಮಿಕಃ ॥ ೧೯೧ ॥

ತತ್ರ ಕಾಲಂಜರಿಷ್ಯಾಮಿ ತದಾ ಗಿರಿವರೋತ್ತಮೇ ।

ತೇನ ಕಾಲಂಜರೋ ನಾಮ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಸ ಪರ್ವತಃ

॥ ೧೯೨ ॥

ತತ್ರಾಸಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮಹಾಜಸಃ ।

ಉಷಿಜೋ ಬೃಹದುಕ್ಥಶ್ಚ ದೇವಲಃ ಕವಿರೇವ ಚ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗತಾ ಹಿ ತೇ ॥ ೧೯೩ ॥

ಪರಿವರ್ತೇ ಚತುರ್ವಿಂಶೇ ಋಷೋ ವ್ಯಾಸೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ತತ್ರಾಹಂ ಭವಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಲಾ ತಸ್ಮಿ ಯುಗಾಂತಿಕೇ ।

ಶೂಲೀ ನಾಮ ಮಹಾಯೋಗೀ ನೈಮಿಷೇ ಯೋಗಿವಂದಿತೇ ॥ ೧೯೪ ॥

೧೯೧-೧೯೨. ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರಲು, ವ್ಯಾಸ ಮುನಿಯು, ತೃಣಬಿಂದುನಾಮಕ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವನು. ಆಗ ನಾನು, ಸುಧಾರ್ಮಿಕನೂ, ಮಹಾಕಾಯನೂ, ಶ್ವೇತನಾಮಕನೂ ಆದ ಮುನಿಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ಆ ಪರ್ವತೋತ್ತಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲಯಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಆ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಕಾಲಂಜರವೆಂಬ ನಾಮವು ಉಂಟಾಗುವುದು.

೧೯೩. ಆ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಉಷಿಜ, ಬೃಹದುಕ್ಥ, ದೇವಲ, ಕವಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಸುತರು ಜನಿಸಿ, ಮಾಹೇಶ್ವರನ ಯೋಗದಿಂದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೯೪. ಪುನಃ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಲಿಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು, ವ್ಯಾಸರು ಋಕ್ಪನಾಮಕರಾಗಿ ಜನಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನು, ಆ ಕಲಿಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೂಲಿ ಎಂಬ ಮಹಾಯೋಗಿಯಾಗಿ ಋಷಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾದ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವೆನು

ತತ್ರಾಸಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತಪಸ್ವಿನಃ ।

ಶಾಲಿಹೋತ್ರೋಃ ಗ್ನಿವೇಶ್ಯಶ್ಚ ಯುವನಾಶ್ಚಃ ಶರದ್ವಸುಃ ।

ತೇಸಿ ಯೋಗಬಲೋಪೇತಾ ರುದ್ರಂ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ಸುವ್ರತಾಃ ॥ ೧೯೫ ॥

ಸಂಚವಿಂಶೇ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪರಿವರ್ತೇ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ।

ವಾಸಿಷ್ಠಸ್ತು ತದಾ ವ್ಯಾಸಃ ಶಕ್ತಿನಾಮ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೧೯೬ ॥

ತದಾಪ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ದಂಡೀ ಮುಂಡೀಶರಃ ಪ್ರಭುಃ ।

ಕೋಟಿವರ್ಷಂ ಸಮಾಸಾಧ್ಯ ನಗರಂ ದೇವಪೂಜಿತಂ ॥ ೧೯೭ ॥

ತತ್ರಾಸಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಕ್ರಮಾಗತಾಃ ।

ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಸರ್ವೇ ತೇ ಹ್ಯೂರ್ಧ್ವರೇತಸಃ ॥ ೧೯೮ ॥

ಭಗಲಃ ಕುಂಭಕರ್ಷಾಶ್ಚಃ ಕುಂಭಶ್ಚೈವ ಪ್ರಬಾಹುಕಃ ।

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ತಥೈವ ತೇ ॥ ೧೯೯ ॥

೧೯೫. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ನನಗೆ, ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳಾದ, ಶಾಲಿಹೋತ್ರ, ಅಗ್ನಿವೇಶ್ಯ, ಯುವನಾಶ್ವ ಮತ್ತು ಶರದ್ವಸುವೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಬಲದಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೯೬-೧೯೭. ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಯುಗವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ವ್ಯಾಸರು ವಸಿಷ್ಠರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿನಾಮಕರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು. ಆಗ ನಾನು, ದೇವ ಪೂಜಿತವಾದ ಕೋಟಿವರ್ಷವೆಂಬ ನಗರದಲ್ಲಿ, ದಂಡಧಾರಿಯಾದ, ಮುಂಡೀಶರನಾಗಿ. ಅವತಾರಮಾಡುವೆನು.

೧೯೮-೧೯೯. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕ್ರಮಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳವರೂ ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಸರೂ, ಆದ ಭಗಲ, ಕುಂಭಕರ್ಷಾಶ್ಚ, ಕುಂಭ, ಪ್ರಬಾಹುಕರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರು ಉದ್ಭವಿಸಿ, ಮಹಾಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವೂ ಶಾಶ್ವತವೂ ಆದ ರುದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಷಡ್ವಿಂಶೇ ಪರಿವರ್ತೇ ತು ಯದಾ ವ್ಯಾಸಃ ಪರಾಶರಃ |

ತದಾಸ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಹಿಷ್ಣುರ್ನಾಮ ನಾಮತಃ ||

ಪುಣ್ಯಂ ರುದ್ರವನಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕಲೌ ತಸ್ಮಿನ್ ಯುಗಾಂತಿಕೇ || ೨೦೦ ||

ತತ್ರಾಪಿ ಮಮ ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸುಧಾರ್ಮಿಕಾಃ |

ಉಲೂಕೋ ವೈದ್ಯುತಶ್ಚೈವ ಸರ್ವಕೋ ಹ್ಯಾಶ್ವಲಾಯನಃ ||

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ಗಂತಾರಸ್ತೇ ತಥೈವ ಹಿ || ೨೦೧ ||

ಸಪ್ತವಿಂಶತಿನೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮಾಗತೇ |

ಜಾತೂಕರ್ಣೋ ಯದಾ ವ್ಯಾಸೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ತಪೋಧನಃ || ೨೦೨ ||

ತದಾಸ್ಯಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಸೋಮಶರ್ಮಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ |

ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಮಾಸಾದ್ಯ ಯೋಗಾತ್ಮಾ ಲೋಕವಿಕ್ರತಃ || ೨೦೩ ||

ತತ್ರಾಪಿ ಮಮ ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ತಪೋಧನಾಃ |

ಅಕ್ಷಪಾದಃ ಕಣಾದಶ್ಚ ಉಲೂಕೋ ವತ್ಸ ಏವ ಚ || ೨೦೪ ||

ಯೋಗಾತ್ಮಾನೋ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ವಿಮಲಾಃ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಯಃ |

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ರುದ್ರಲೋಕಂ ತತೋ ಗತಾಃ || ೨೦೫ ||

೨೦೦-೨೦೧. ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಯುಗವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು, ವ್ಯಾಸರು ಪರಾಶರ ನಾಮಕರಾಗಿ ಜನಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನೂ ಕೂಡ, ಸಹಿಷ್ಣುವೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಕಲಿಯುಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ರುದ್ರವನದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಧಾರ್ಮಿಕರಾದ ಉಲೂಕ, ವೈದ್ಯುತ, ಸರ್ವಕ, ಆಶ್ವಲಾಯನರೆಂಬ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ, ಮಾಹೇಶ್ವರ ಯೋಗದಿಂದ, ಪ್ರಾಚೀನರಂತೆ ರುದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೨೦೨-೨೦೫. ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಯುಗವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು, ತಪೋಧನ ರಾದ ವ್ಯಾಸರು ಜಾತೂಕರ್ಣನಾಮಕರಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುವರು. ಆಗ ನಾನು, ಪ್ರಭಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಯೋಗಿಯೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತನೂ ಆದ ಸೋಮದೇವಶರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತಪೋಧನರಾದ ಅಕ್ಷಪಾದ, ಕಣಾದ, ಉಲೂಕ, ವತ್ಸರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿ, ಯೋಗಿಗಳೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ, ವಿಮಲರೂ, ಶುದ್ಧಮತಿಗಳೂ, ಆಗಿ ಮಾಹೇಶ್ವರಯೋಗದಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ರುದ್ರ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶೇ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪರಿವರ್ತೇ ಕ್ರಮಾಗತೇ ।

ಪರಾಶರಸುತಃ ಶ್ರೀರ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ

॥ ೨೦೬ ॥

ಯದಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ವ್ಯಾಸೋ ನಾಮ್ನಾ ದ್ವೈಪಾಯನಃ ಪ್ರಭುಃ ।

ತದಾ ಸಪ್ತೇನ ಚಾಂಶೇನ ಕೃಷ್ಣಃ ಪುರುಷಸತ್ತಮಃ ।

ವಸುದೇವಾದ್ಯದುಶ್ರೇಷ್ಠೋ ವಾಸುದೇವೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ

॥ ೨೦೭ ॥

ತದಾ ಚಾಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಯೋಗಾತ್ಮಾ ಯೋಗಮಾಯಯಾ ।

ಲೋಕವಿಸ್ಮಯನಾರ್ಥಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಶರೀರಕಃ

॥ ೨೦೮ ॥

ಶ್ವಶಾನೇ ಮೃತಮುತ್ಸೃಷ್ಟಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲೋಕಮನಾರ್ಥಕಂ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಯೋಗಮಾಯಯಾ ॥ ೨೦೯ ॥

ದಿವ್ಯಾಂ ಮೇರುಗುಹಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ತ್ವಯಾ ಸಾರ್ಥಂಚ ವಿಷ್ಣುನಾ ।

ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮ ನಕುಲೀ ನಾನು ನಾಮತಃ

॥ ೨೧೦ ॥

೨೦೬-೨೦೭. ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಕಲಿಯುಗವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಲೋಕಪಿತಾಮಹನೂ ಆದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪರಾಶರರ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ದ್ವೈಪಾಯನ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ನಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುವನು. ಆಗ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಆರನೆಯ ಅಂಶದಿಂದ ಯದೂತ್ತಮನಾದ ವಸುದೇವರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನಾಮಕನಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗುವನು.

೨೦೮-೨೧೦. ಆಗ ಯೋಗಿಯಾದ ನಾನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಶ್ವಶಾನದಲ್ಲಿ ಅನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿರುವ ಶವವನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು ಮತ್ತು ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಆಗ ನಾನು ನಕುಲೀನಾಮಕನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಗಡ ಮೇರುಗಿರಿಯಲ್ಲಿರುವ ದಿವ್ಯವಾದ ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ವಾಸಿಸುವೆನು.

ಕಾಯಾರೋಹಣಮಿತ್ಯೇವಂ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಂ ಚ ವೈ ತದಾ ।

ಭವಿಸ್ಯತಿ ತು ವಿಖ್ಯಾತಂ ಯಾವದ್ಭೂಮಿರ್ಧರಿಸ್ಯತಿ

॥ ೨೧೧ ॥

ತತ್ರಾಪಿ ಮನು ತೇ ಪುತ್ರಾ ಭವಿಸ್ಯಂತಿ ತಪಸ್ವಿನಃ ।

ಕುಶಿಕಶ್ಚೈವ ಗಾರ್ಗ್ಯಶ್ಚ ಮಿತ್ರಕೋ ರುಷ್ಯ ಏವ ಚ

॥ ೨೧೨ ॥

ಯೋಗಯುಕ್ತಾ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವೇದಪಾರಗಾಃ ।

ಪ್ರಾಸ್ಯ ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ಯೋಗಂ ವಿಮಲಾ ಹ್ಯಾಧ್ವರ್ಯರೇತಸಃ ॥

ರುದ್ರಲೋಕಂ ಗಮಿಸ್ಯಂತಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿದುರ್ಲಭಂ

॥ ೨೧೩ ॥

ಇತ್ಯೇತದ್ವೈ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತವಃ ಪತಾರೇಷು ಲಕ್ಷಣಂ ।

ಮನ್ವಾದಿಕೃಷ್ಣ ಪರ್ಯಂತಮಷ್ಟಾವಿಂಶಯುಧಕ್ರಮಾತ್ ॥

ತತ್ರ ಸ್ತೃತಿ ಸಮೂಹಾನಾಂ ವಿಭಾಗೋ ಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಂ

॥ ೨೧೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಮಾಹೇಶ್ವರಾವತಾರ
ಯೋಗೋ ” ನಾಮ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೨೧೧. ಆಗ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಯಾರೋಹಣನಾಮಕವಾದ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬುದಾಗಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ಇರುವ ವರೆಗೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗುವುದು.

೨೧೨-೨೧೩. ಆಗಲೂ ಕೂಡ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಕುಶಿಕ, ಗಾರ್ಗ್ಯ, ಮಿತ್ರಕ, ರುಷ್ಯ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ ಯೋಗಯುಕ್ತರೂ, ವೇದಪಾರಂಗತರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಮಾಹೇಶ್ವರಯೋಗದಿಂದ ವಿಮಲರೂ ಆಗಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೨೧೪. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನ್ವಾದಿಯಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪರ್ಯಂತವಾದ ಅವತಾರಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಫಲಗಳನ್ನೂ ನಿಮಗಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು. ಮತ್ತು ಸ್ತೃತಿಗಳು, ಧರ್ಮಗಳು ಇವುಗಳ ವಿಭಾಗಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಈಗ ನಿಮಗಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ ಎಂದು ಸೂತಮುನಿಯು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಮಾಹೇಶ್ವರಾವತಾರ
ನಿರೂಪಣ ” ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪೀತಕಲ್ಪ, ಕೃಷ್ಣಕಲ್ಪ, ಅಸಿತಕಲ್ಪ, ವಿಶ್ವಕಲ್ಪ ಎಂಬ ಕಲ್ಪಗಳು, ಈ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭಗವದವತಾರಗಳೂ, ಅವರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಫಲಗಳೂ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಅನಂತರ ವರಾಹಕಲ್ಪ, ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿಯುಗಗಳು, ಮನ್ವಂತರ ಪ್ರಲಯಗಳು, ಜಲಶಾಯಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಕಮಲೋತ್ಪತ್ತಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಜನನ, ಇವುಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಕಲ್ಪವೆಂಬನಾಮವೂ ಕೂಡ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೨ ನೆಯ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಮುನಿಯು, ಸತ್ಯನಾಮಕನೂ, ಈಶ್ವರನು, ಸಿತಾರನಾಮಕನೂ, ೩ ರಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಗವ, ದಮನಕ, ೪ ರಲ್ಲಿ ಆಂಗಿರಸ, ಸಹೋತ್ರ, ೫ ರಲ್ಲಿ ಸವಿತಾ, ಕಂಕಮುನಿ, ೬ ರಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯು, ಲೋಕಾಕ್ಷ, ೭ ರಲ್ಲಿ ಶತಕೃತು, ಜೈಗೀಷವ್ಯ, ೮ ರಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ, ೯ ರಲ್ಲಿ ಸಾರಸ್ವತ, ಋಷಭ, ೧೦ ರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಧಾಮ, ಉಗ್ರ, ೧೧ ರಲ್ಲಿ ತ್ರಿವೃತ್, ಉಗ್ರ, ೧೨ ರಲ್ಲಿ ಶತತೇಜಾ, ಅತ್ರಿ, ೧೩ ರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ, ವಾತಮುನಿ, ೧೪ ರಲ್ಲಿ ಸುಲಕ್ಷಣ, ಗೌತಮ, ೧೫ ರಲ್ಲಿ ಆರುಣಿ, ವೇದಶಿರಾ, ೧೬ ರಲ್ಲಿ ಸಂಜಯ, ಗೋಕರ್ಣ, ೧೭ ರಲ್ಲಿ ವೇದಕೃತಂಜಯ, ಗುಹಾ ವಾಸಿ, ೧೮ ರಲ್ಲಿ ಋತುಂಜಯ, ಶಿಖಂಡಿ, ೧೯ ರಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜ, ಜಟಾಮುಂಡೀ, ೨೦ ರಲ್ಲಿ ವಾಚೇಶ್ವರ, ಅಟ್ಟಹಾಸೀ, ೨೧ ರಲ್ಲಿ ವಾಚಸ್ಪತಿ, ದಾರುಕ, ೨೨ ರಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಾಯನ, ಲಾಂಗಲಿ, ೨೩ ರಲ್ಲಿ ತೃಣಬಿಂದು, ಶ್ವೇತಮುನಿ, ೨೪ ರಲ್ಲಿ ಋಷಭ, ಶೂಲಿಮುನಿ, ೨೫ ರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ, ದಂಡೀ, ೨೬ ರಲ್ಲಿ ಪರಾಶರ, ಸಹಿಷ್ಣು, ೨೭ ರಲ್ಲಿ ಜಾತೂಕರ್ಣ, ಸೋಮಶರ್ಮ, ೨೮ ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ೨೮ ನೆಯ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅನಾಥ ಪ್ರೇತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳೊಡನೆ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಗುಹಾಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಅದು ಕಾಯಾರೋಹಣಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರು ಮಹಾಯೋಗದಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ರುದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವಿಷಯವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಮನುಮೊದಲು ಕೃಷ್ಣನವರೆಗೂ ಆದ ೨೮ ಯುಗಗಳು, ಹರಿಹರರ ಅವತಾರಗಳು, ಶಿಷ್ಯರು, ಅವರು ಪಡೆದ ಪರಮಪದವಿ ಇವುಗಳು ೨೩ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

---|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||---

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾ ಯು ಪು ರಾಣಿಂ

ಚತುರ್ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ವಾಯುರುನಾಚ ||

ಚತ್ವಾರಿ ಭಾರತೇ ವರ್ಷೇ ಯುಗಾನಿ ಮುನಯೋ ವಿದುಃ |

ಕೃತಂ ತ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಂ ಚ ತಿಷ್ಠಂ ಚೇತಿ ಚತುರ್ಯುಗಂ

|| ೧ ||

ಏತತ್ಸಹಸ್ರಪರ್ಯಂತಮಹರ್ಯದ್ವೈಹ್ಮಣಃ ಸ್ಮೃತಂ |

ಯಾಮಾದ್ಯಾಸ್ತು ಗಣಾಃ ಸಪ್ತ ರೋಮನಂತಶ್ಚತುರ್ದಶ

|| ೨ ||

ಸ ಶರೀರಾಃ ಶ್ರಯಂತೇ ಸ್ಮ ಜನಲೋಕಂ ಸಹಾನುಗಾಃ |

ಏವಂ ದೇವೇಷ್ಟತೀತೇಷು ಮಹರ್ಲೋಕಾಜ್ಜನಂ ತಪಃ

|| ೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ವಾಯುದೇವನು ಹೇಳಿದನು :—ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ತಿಷ್ಠವೆಂಬುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಇವೆಯೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೨. ಈ ಚತುರ್ಯುಗಗಳು ಸಹಸ್ರಗಳಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಒಂದು ಹಗಲು. ರೋಮಗಳಿರುವ ಯಾಮಾದಿ ಸಪ್ತಗಣಗಳು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನಿಸುವುವು.

೩. ಆ ಗಣದವರು ಸಶರೀರರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬೃಹ್ಮರ ಸಂಗಡ ಜನಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ ಮಹರ್ಲೋಕದಿಂದ ಜನಲೋಕಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಪೋಲೋಕಕ್ಕೂ ಹೋಗುವರು.

ಮನ್ವಂತರೇಷ್ಟತೀತೇಷು ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಹಾಜನಃ ।

ತತಸ್ತೇಷು ಗತೇಷೂರ್ಧ್ವಂ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಕಲ್ಪವಾಸಿನಾಂ

॥ ೪ ॥

ಸಮೇತ್ಯ ದೇವೈಸ್ತೇ ದೇವಾಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಂಕಾಲನೇ ತದಾ ।

ಮಹರ್ಲೋಕಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಗಣಾಸ್ತೇ ನೈ ಚತುರ್ದಶ

॥ ೫ ॥

ಭೂತಾದಿಷ್ಟವಶಿಷ್ಟೇಷು ಸ್ಥಾವರಾಂತೇಷು ನೈ ತದಾ ।

ಶೂನ್ಯೇಷು ತೇಷು ಲೋಕೇಷು ಮಹಾಂತೇಷು ಭುವಾದಿಷು ॥

ದೇವೇಷ್ಟಥ ಗತೇಷೂರ್ಧ್ವಂ ಕಲ್ಪವಾಸಿಷು ನೈ ಜನಂ

॥ ೬ ॥

ತತ್ಸಂಹೃತ್ಯ ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ದೇವರ್ಷಿಗಣದಾನವಾಃ ।

ಸಂಸ್ಥಾಪಯತಿ ನೈ ಸರ್ವಾ ದಾಹವೃಷ್ಟ್ಯಾ ಯುಗಕ್ಷಯೇ

॥ ೭ ॥

ಯೋಃತೀತಃ ಸಪ್ತಮಃ ಕಲ್ಪೋ ಮಯಾ ನಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।

ಸಮುದ್ರೈಃ ಸಪ್ತಭಿರ್ಗಾಢಮೇಕೀಭೂತೈರ್ಮಹಾರ್ಣವೈಃ ॥

ಆಸೀದೇಕಾರ್ಣವಂ ಘೋರಮವಿಭಾಗಂ ತನೋಮಯಂ

॥ ೮ ॥

೪. ಮನ್ವಂತರಗಳು ಅತೀತವಾಗಲು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವರ ಲೋಕಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗಲು ಮೇಲಿನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೫. ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಪ್ರಲಯವು ಬರಲು ಆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಸಂಗಡ ಮಹರ್ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನಲೋಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು.

೬-೭. ಸ್ಥಾವರಾದಿ ಭೂತಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದು ಭೂಲೋಕಾದಿಯಾಗಿ ಮಹರ್ಲೋಕದವರೆಗೂ ಇರುವ ಲೋಕಗಳು ಶೂನ್ಯವಾಗಲು ಆ ಕಲ್ಪವಾಸಿಗಳಾದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಜನಲೋಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಉಳಿದಿರುವ ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ದಾನವರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡುವನು.

೮. ಅತೀತವಾದ ಏಳನೆಯ ಯುಗದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ತಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆ ಕಲ್ಪವು ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಳಯೋದಕಮಯವಾಗಲು ಘೋರವಾದ ಅಂಧಕಾರವು ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆವರಿಸಿತು.

ಮಾಯಯೈಕಾರ್ಣವೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಃ ।

ಜೀಮೂತಾಭೋಂಬುಜಾಕ್ಷಶ್ಚ ಕಿರೀಟೇ ಶ್ರೀಪತಿಹರೀಃ

॥ ೯ ॥

ನಾರಾಯಣಮುಖೋದ್ಗೀರ್ಣಃ ಸೋಃಷ್ವಮಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।

ಅಷ್ಟಬಾಹುರ್ಮಹೋರಸ್ಥೋ ಲೋಕಾನಾಂ ಯೋನಿರುಚ್ಯತೇ ॥

ಕಿಮಸ್ಯ ಚಿಂತ್ಯಂ ಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಯೋಗಮಾಸ್ಥಾಯ ಯೋಗವಿತ್ ॥ ೧೦ ॥

ಘಣಾಸಹಸ್ರಕಲಿತಂ ತನುಪ್ರತಿಮವರ್ಚಸಂ ।

ಮಹಾಭೋಗಪತೇರ್ಭಾಗಮನ್ನಾಸ್ತ್ರೀರ್ಯ ಮಹೋಚ್ಚ್ರಯಂ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ ಮಹತಿ ಪರ್ಯಂಕೇ ಶೇತೇ ವೈ ಕನಕಪ್ರಭೇ

॥ ೧೧ ॥

ಏವಂ ತತ್ರ ಶಯಾನೇನ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ ।

ಆತ್ಮಾರಾಮೇಣ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥಂ ಸೃಷ್ಟಂ ನಾಭ್ಯಾಂ ತು ಪಂಕಜಂ

॥ ೧೨ ॥

ಶತಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ತರುಣಾದಿತ್ಯವರ್ಚಸಂ ।

ವಜ್ರದಂಡಂ ಮಹೋತ್ಸೇಧಂ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ

॥ ೧೩ ॥

೯-೧೦. ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರನೂ, ಮೇಘವರ್ಣನೂ, ಕಮಲಾಕ್ಷನೂ, ಕಿರೀಟಿಯೂ, ಶ್ರೀಪತಿಯೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತನಾಗಿ ಅಷ್ಟಬಾಹುವೂ, ವಿಶಾಲಹೃದಯನೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಯೂ ಆಗಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೧. ಆಗ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಸಹಸ್ರಹೆಡೆಗಳು, ಮಹಾಕಾಂತಿ, ಅತ್ಯುನ್ನತೃ ಇವು ಗಳುಳ್ಳ ಶೇಷದೇವನ ಕನಕಮಯವೂ, ವಿಶಾಲವೂ ಆದ ಶರೀರವೆಂಬ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

೧೨-೧೩. ಹೀಗೆ ಆ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥನೂ, ಆತ್ಮಾರಾಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಶತಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ಎಳೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವೂ, ವಜ್ರದಂಡವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಅತ್ಯುನ್ನತವೂ ಆದ ಕಮಲವನ್ನು ತನ್ನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ತಸ್ಯೈವಂ ಕ್ರೇಡಮಾನಸ್ಯ ಸಮಾಪಂ ದೇವಮಿಾಡುಷಃ ।

ಹೇನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಜೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ರುಕ್ಮವರ್ಣೋ ಹೃತೀಂದ್ರಿಯಃ ॥

ಚತುರ್ಮುಖೋ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಃ ಸಮಾಗಮ್ಯ ಯದೃಚ್ಛಯಾ ॥ ೧೪ ॥

ಶ್ರಿಯಾ ಯುಕ್ತೇನ ನವ್ಯೇನ ಸುಪ್ರಭೇಣ ಸುಗಂಧಿನಾ ।

ತಂ ಕ್ರೇಡಮಾನಂ ಪದ್ಮೇನ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ಭೇಜಿನಾನ್ ॥ ೧೫ ॥

ಸ ವಿಸ್ಮಯಮಥಾಗಮ್ಯ ಶಸ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣಯಾ ಗಿರಾ ।

ಪ್ರೋವಾಚ ಕೋ ಭರ್ವಾ ಶೇತೇ ಆಶ್ರಿತೋ ಮಧ್ಯಮಂಭಸಾಂ ॥ ೧೬ ॥

ಅಥ ತಸ್ಯಾಚ್ಯುತಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತು ಶುಭಂ ವಚಃ ।

ಉದತಿಷ್ಠತ ಪರ್ಯಂಕಾದ್ವಿಸ್ಮಯೋತ್ಪಲ್ಲಲೋಚನಃ ॥ ೧೭ ॥

೧೪. ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನೂ, ರುಕ್ಮ ವರ್ಣನೂ, ಅತೀಂದ್ರಿಯನೂ, ಚತುರ್ಮುಖನೂ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೀಗೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವನೂ, ದೇವೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು.

೧೫. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೀಗೆ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವೂ, ನೂತನವೂ, ಸುಗಂಧಿಯೂ, ಪ್ರಕಾಶವೂ ಆದ ಕಮಲದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೊಗಳಿದನು.

೧೬. ಆಗ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಈ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ನೀನು ಯಾರು? ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಮಲಗಿರುತ್ತೀಯೆ ಎಂದನು.

೧೭. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಶುಭಕರವಾದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಕಸಿತವಾದ ನೇತ್ರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದನು.

ಪ್ರತ್ಯುನಾಚೋತ್ತರಂ ಚೈವಕ್ರಿಯತೇ ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚನ ।

ದ್ಯೌರಂತರಿಕ್ಷಂ ಭೂತಂಚ ಪರಂ ಪದಮಹಂ ಪ್ರಭುಃ

॥ ೧೮ ॥

ತನೋವನುಕ್ತಾ ಭಗರ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಪುನರಥಾಬ್ರವೀತ್ ।

ಕಸ್ತ್ವಂ ಖಲು ಸನಾಯಾತಃ ಸಮಾಪಂ ಭಗರ್ವಾ ಕುತಃ ॥

ಕುತಶ್ಚ ಭೂಯೋ ಗಂತವ್ಯಂ ಕುತ್ರ ನಾ ತೇ ಪ್ರತಿಶ್ರಯಃ

॥ ೧೯ ॥

ಕೋ ಭರ್ವಾ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿಶ್ಚಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂಚ ತೇ ನುಯಾ ।

ಏನಂ ಬ್ರೂನಾಣಂ ವೈಕುಂಠಂ ಪ್ರತ್ಯುನಾಚ ಸಿತಾನುಹಃ

॥ ೨೦ ॥

ಯಥಾ ಭವಾಂಸ್ತಥಾ ಚಾಹಮಾದಿಕರ್ತಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।

ನಾರಾಯಣಸಮಾಖ್ಯಾತಃ ಸರ್ವಂ ವೈ ಮಯಿ ತಿಸ್ಯತಿ

॥ ೨೧ ॥

ಸವಿಸ್ಮಯಂ ಪರಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಲೋಕಕರ್ತೃಣಾ ।

ಸೋನುಜ್ಞಾತೋ ಭಗವತಾ ವೈಕುಂಠೋ ವಿಶ್ವಸಂಭವಃ

॥ ೨೨ ॥

೧೮-೧೯. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎದ್ದು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರ್ಗ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ಭೂತ, ಪರಮಪದ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ನಾನೇ ಯಜಮಾನನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೀನು ಯಾರು ? ಎಲ್ಲಿಂದ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆ ? ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ ? ನಿನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನವು ಯಾವುದು ? ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೨೦. ಮತ್ತು ನೀನು ಯಾರು ? ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿಯ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಏನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ? ಎಂದು ಹರಿಯು ಕೇಳಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

೨೧. ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನೀನು ಹೇಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ, ಆದಿಕರ್ತನೂ, ಆಗಿರುತ್ತೀಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಸಹ ಆಗಿರುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣನಾಮಕನಾದ ನಿನಗೆ ಸಮವಾದ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಾಮಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

೨೨. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಈರಿತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಇಂತೆಂದನು.

ಕೌತೂಹಲಾನೃಹಾಯೋಗೀ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮುಖಂ ।
 ಇಮಾನಷ್ಟಾದಶದ್ವೀಪಾಃ ಸಸಮುದ್ರಾಃ ಸಪರ್ವತಾಃ ॥
 ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಸ ಮಹಾತೇಜಾ ಶ್ವಾತುವರ್ಣ್ಯ ಸಮಾಕುಲಾಃ ।
 ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತಾಃ ಸಪ್ತಲೋಕಾಃ ಸನಾತನಾಃ ॥ ೨೩ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತದರೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಾಃ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಹಾಯಶಾಃ ।
 ಅಹೋಸ್ಯ ತಪಸೋ ವೀರ್ಯಂ ಪುನಃ ಪುನರಭಾಷತ ॥ ೨೪ ॥

ಪರ್ಯಟನ್ ವಿವಿಧಾನ್ ಲೋಕಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ನಾನಾವಿಧಾಶ್ರಮಾನ್ ।
 ತತೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ನಾಂತಂ ಹಿ ದದೃಶೇ ತದಾ ॥ ೨೫ ॥

ತದಾಸ್ಯ ವಕ್ತ್ರಾನ್ನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯ ಪನ್ನಗೇಂದ್ರಾರಿಕೇತನಃ ।
 ಅಜಾತಶತ್ರುರ್ಭಗವಾನ್ ಪಿತಾಮಹಮಥಾಬ್ರವೀತ್ ॥ ೨೬ ॥

ಭಗವನ್ ಆದಿ ಮಧ್ಯಂ ಚ ಅಂತಂ ಕಾಲದಿಶೋರ್ನ ಚ ।
 ನಾಹಮಂತಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ ಹ್ಯುದರಸ್ಯ ತವಾನಘ ॥ ೨೭ ॥

೨೩-೨೪. ಮಹಾಯೋಗಿಯೂ, ಮಹಾರ್ಕಿವಂತನೂ ಆದ ಆ ಮಹಾ
 ವಿಷ್ಣುವು ಕೌತೂಹಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೋಡಿದನು ಅವನ
 ಉದರದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ದ್ವೀಪಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ ವ್ಯಾಪ್ತ
 ವಾಗಿರುವ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸ್ತಂಬಪರ್ಮಂತಗಳಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಪ್ತಲೋಕ
 ಗಳೂ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಎಂತಹ ಮಹತ್ತರವಾದದ್ದು ಎಷ್ಟು
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರೆಯೆಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೊಗಳಿದನು.

೨೫. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳು
 ಸಂಚರಿಸಿ ವಿವಿಧ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರೂ ಕೊನೆಯನ್ನು
 ಕಾಣದೇ ಇರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು.

೨೬. ಆಗ ಗರುಡಧ್ವಜನೂ, ಅಜಾತಶತ್ರುವೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು
 ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಇಂತೆಂದನು.

೨೭-೨೮. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ,
 ನಿನ್ನ ಉದರಕ್ಕೆ ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಗಳೂ, ಕಾಲದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಕೊನೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಏವಮುಕ್ತಾಬ್ರವೀದ್ಭೂಯಃ ಪಿತಾಮಹಮಿದಂ ಹರಿಃ ।

ಭವಾನಪ್ಯೇವಮೇವಾದ್ಯ ಹ್ಯುದರಂ ಮಮ ಶಾಶ್ವತಂ ॥

ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಲೋಕಾನ್ ಪಶ್ಯೇತಾನನೌಪಮ್ಯಾನ್ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥ ೨೮ ॥

ಮನಃ ಪ್ರಹ್ಲಾದಿನೀಂ ವಾಣೀಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತಸ್ಯಾಭಿನಂದ್ಯ ಚ ।

ಶ್ರೀಪತೇರುದರಂ ಭೂಯಃ ಪ್ರವಿನೇಶ ಪಿತಾಮಹಃ ॥ ೨೯ ॥

ತಾನೇವ ಲೋಕಾನ್ ಗರ್ಭಸ್ಥಃ ಪಶ್ಯನ್ ಸೋಽಚಿಂತ್ಯವಿಕ್ರಮಃ ।

ಪರ್ಯಟಿತ್ವಾದಿದೇವಸ್ಯ ದದರ್ಶಾಂತಂ ನ ವೈ ಹರೇಃ ॥ ೩೦ ॥

ಜ್ಞಾತ್ವಾಗಮಂ ತಸ್ಯ ಪಿತಾಮಹಸ್ಯ ।

ದ್ವಾರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಪಿಥಾಯವಿಷ್ಣುಃ ॥

ವಿಭುರ್ಮನಃ ಕರ್ತುಮಿರೇಷ ಚಾಶು ।

ಸುಖಂ ಪ್ರಸುಪ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಮಹಾಜಲೌಘೇ ॥ ೩೧ ॥

ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಕಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ, ಅಗಾಧವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನೀನೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೋಡುವನಾಗು. ಶಾಶ್ವತವಾದ ನನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶವೂ, ಶಾಶ್ವತವೂ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳೂ ಕಾಣುವುವು ಎಂದನು.

೨೯. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ಆ ಹರಿಯ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೩೦. ಆಗ ಅಚಿಂತ್ಯಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆದಿದೇವನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತಿರುಗಾಡಿ, ಅಪಾರಗಳಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊನೆಯನ್ನು ಕಾಣದೇ ಹೋದನು.

೩೧. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ನವದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಶಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ತತೋ ದ್ವಾರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಪಿಹಿತಾನ್ಯುಪಲಕ್ಷ್ಯತೇ |
ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಕೃತ್ವಾತ್ಮನೋ ರೂಪಂ ನಾಭ್ಯಾಂ ದ್ವಾರಮುಪಂದತ || ೩೨ ||

ಪದ್ಮಸೂತ್ರಾನುಮಾರ್ಗೇಣ ಹ್ಯನುಗಮ್ಯ ಪಿತಾಮಹಃ |
ಉಜ್ಜಹಾರಾತ್ಮನೋ ರೂಪಂ ಪುಷ್ಕರಾಚ್ಚತುರಾನನಃ ||
ವಿರರಾಜಾರವಿಂದಸ್ಥಃ ಪದ್ಮಗರ್ಭಸಮದ್ಯುತಿಃ || ೩೩ ||

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ತಾಭ್ಯಾಮೇಕೈಕಸ್ಯ ತು ಕಾತ್ಸರ್ಯತಃ |
ಪ್ರವರ್ತಮಾನೇ ಸಂಹರ್ಷೇ ಮಧ್ಯೇ ತಸ್ಯಾರ್ಣವಸ್ಯ ತು || ೩೪ ||

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ತತೋ ಹ್ಯಪರಿಮೇಯಾತ್ಮಾ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಭುರೀಶ್ವರಃ |
ಶೂಲಪಾಣಿರ್ಮಹಾದೇವೋ ಹೈಮಚೀರಾಂಬರಚ್ಛದಃ ||
ಆಗಚ್ಛದ್ಯತ್ರ ಸೋನಂತೋ ನಾಗಭೋಗಪತಿರ್ಹರಿಃ || ೩೫ ||

ಶೀಘ್ರಂ ವಿಕ್ರಮತಸ್ತಸ್ಯ ಪದ್ಭ್ಯಾಮತ್ಯಂತಪೀಡಿತಾಃ |
ಉದ್ಭೂತಾಸ್ತೂರ್ಣಮಾಕಾಶೇ ಪೃಥುಲಾಸ್ತೋಯಬಿಂದವಃ ||
ಅತ್ಯುಷ್ಣಾಶ್ಚಾತಿಶೀತಾಶ್ಚ ವಾಯುಸ್ತತ್ರ ವನೌ ಭೃಶಂ || ೩೬ ||

೩೨-೩೩. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದ್ವಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಚ್ಚಿರುವುದನ್ನು ಅರಿತು ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಭಿಕಮಲದ ನಾಳದ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಾಭಿಕಮಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಮಲದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು.

೩೪. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರಾಗಿ ಆನಂದಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೩೫. ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು:—ಅನಂತರ ಅಪರಮಿತಮಹಿಮನೂ, ಭೂತ ಪತಿಯೂ, ಶೂಲಪಾಣಿಯೂ, ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಧಾರಿಯೂ, ಮಹಾದೇವನೂ ಆದ ಪರ ಮೇಶ್ವರನು, ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಮಲಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೩೬. ಬಹಳ ವೇಗವಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುವ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ಜಲಬಿಂದುಗಳು, ಬಹಳವಾಗಿಯೂ, ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯೂ ಎದ್ದು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿದವು. ಮತ್ತು ಆ ರಭಸದಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ಗಾಳಿಯು ಅತಿಶೀತವಾಗಿಯೂ, ಅತ್ಯುಷ್ಣವಾಗಿಯೂ ಬೀಸಿತು.

ತದ್ಬ್ರಹ್ಮವ್ಯಾ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನಿಷ್ಪ್ರಮಭಾಷತ |

ಅಬ್ಬಿಂದಮೋ ಹಿ ಸ್ಥೂಲೋಷ್ಣಾಃ ಕಂಪತೇ ಚಾಂಬುಜಂ ಭೃಶಂ ||

ಏತಂ ಮೇ ಸಂಶಯಂ ಬ್ರೂಹಿ ಕಿಂಚಾನ್ಯತ್ ತ್ವಂ ಚಿಕೀರ್ಷಸಿ || ೩೭ ||

ಏತದೇವಂ ವಿಧಂ ನಾಕ್ಯಂ ಪಿತಾಮಹಮುಖೋದ್ಭವಂ |

ಶ್ರುತ್ವಾಪ್ರತಿಮಕರ್ಮಾಹ ಭಗವಾನಸುರಾಂತಕೃತ್ || ೩೮ ||

ಕಿನ್ನು ಖಲ್ವತ್ರ ಮೇ ನಾಭ್ಯಾಂ ಭೂತಮನ್ಯತ್ಕೃತಾಲಯಂ |

ವದಂತಿ ಪ್ರಿಯಮತ್ಯರ್ಥಂ ವಿಪ್ರಿಯೇಪಿ ಚ ತೇ ಮಯಾ || ೩೯ ||

ಇತ್ಯೇವಂ ಮನಸಾ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯುನಾಚೇದ ಮುತ್ತರಂ |

ಕಿನ್ನತ್ವ ಭಗವಾಂಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಪುಷ್ಕರೇ ಜಾತಸಂಭ್ರಮಃ || ೪೦ ||

ಕಿಂ ಮಯಾ ಯತ್ಕೃತಂ ದೇವ ಯನ್ಮಾಂ ಪ್ರಿಯಮನುತ್ತಮಂ |

ಭಾಷಸೇ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಿಮರ್ಥಂ ಬ್ರೂಹಿ ತತ್ಪತಃ || ೪೧ ||

೩೭. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅತಿಸ್ಥೂಲವೂ, ಉಷ್ಣವೂ ಆದ ಈ ಜಲಬಿಂದುಗಳು ಕಮಲವನ್ನು ಬಹಳ ವಾಗಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಆಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕವೇನಾದರೂ ಉಂಟೆ? ಎಂದನು.

೩೮. ದೈತ್ಯನಾಶಕನೂ, ಅಪ್ರತಿಮಮಹಿಮನೂ ಆದ ಆ ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇಂತೆಂದನು

೩೯. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನ್ನ ಈ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಭೂತವೇನಾದರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆಯೋ ಏನು? ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದನು.

೪೦. ಆಗ ಭಗವಂತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. ಭಗವಂತ ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಏನಾದರೂ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಈ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿ ದ್ದಾನೆಯೋ ಏನು, ಎಂದನು.

೪೧. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಏನು ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡದೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುತ್ತೀಯೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ, ತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವವನಾಗು ಎಂದನು.

ಏವಂ ಬೃನಾಣಂ ದೇವೇಶಂ ಲೋಕಯಾತ್ರಾಂ ತು ತತ್ಪ್ರಗಾಂ ।

ಪ್ರತ್ಯುನಾಚಾಂಬುಜಾಭಾಸ್ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನೇದನಿಧಿಃ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೪೨ ॥

ಯೋಸೌ ತವೋದರಂ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಹಂ ತ್ವದಿಚ್ಛಯಾ ।

ಯಥಾ ಮನೋದರೇ ಲೋಕಾಃ ಸರ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾಸ್ತಯಾ ಪ್ರಭೋ ॥

ತಥೈವ ದೃಷ್ಟಾಃ ಕಾಶ್ಚೈರ್ನ ಮಯಾ ಲೋಕಾಸ್ತವೋದರೇ ॥ ೪೩ ॥

ತತೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಉಪಾವೃತ್ತಸ್ಯ ಮೇನಘ ।

ನೂನಂ ಮತ್ಸರಭಾವೇನ ಮಾಂ ವಶೀಕರ್ತುಮಿಚ್ಛತಾ ॥

ಆಶು ದ್ವಾರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಘಟಿತಾನಿ ತ್ವಯಾ ಪುನಃ ॥ ೪೪ ॥

ತತೋ ಮಯಾ ಮಹಾಭಾಗ ಸಂಚಿತ್ಯ ಸ್ವೇನ ಚೇತಸಾ ।

ಲಬ್ಧೋ ನಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರವೇಶಸ್ತು ಪದ್ಮಸೂತ್ರಾದ್ವಿನಿರ್ಗಮಃ ॥ ೪೫ ॥

೪೨. ದೇವೇಶನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಕಮಲದಂತೆ ಕಾಂತಿ ಯುತನೂ, ವೇದಗಳಿಗೆ ನಿಧಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಲೋಕ ಯಾತ್ರಾ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೪೩. ಓ ಹರಿಯೇ, “ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಗೆ ನೋಡಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡಿರುತ್ತೇನೆ ” ಎಂದನು.

೪೪. ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸಂಚರಿಸಿ ಪುನಃ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆನು. ಆಗ ನೀನು ದ್ವೇಷದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೪೫. ಎಲೈ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ, ಅನಂತರ ನಾನು ಯೋಚಿಸಿ ನಾಭಿಕಮಲದ ನಾಳದಸೂತ್ರಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕಮಲವಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು.

ಮಾಭೂತ್ತೇ ಮನಸೋಽಲ್ಪೋಽಪಿ ವ್ಯಾಘಾತೋಯಂ ಕಥಂಚನ |

ಇತ್ಯೇಷಾನುಗತಿರ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಕಾರ್ಯಾಣಾಮೌಪಸರ್ಗಿಕೇ || ೪೬ ||

ಯನ್ಮಯಾನಂತರಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮಯಾಧ್ಯವಸಿತಂ ತ್ವಯಿ |

ತ್ವಾಂಚಾಬಾಧಿತು ಕಾಮೇನ ಕ್ರೀಡಾಪೂರ್ವಂ ಯದ್ಯಚ್ಛಯಾ ||

ಆಶು ದ್ವಾರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಘಟಿತಾನಿ ಮಯಾ ಪುನಃ || ೪೭ ||

ನ ತೇನ್ಯಥಾವಮಂತಮ್ನೋ ಮಾನ್ಯಃ ಪೂಜ್ಯಶ್ಚ ಮೇ ಭವಾನ್ |

ಸರ್ವಂ ಮರ್ಷಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಯನ್ಮಯಾಸಕ್ಯತಂತವ ||

ತಸ್ಮಾನ್ಮಯೋಚ್ಯಮಾನಸ್ತ್ವಂ ಪದ್ಮಾದವತರ ಪ್ರಭೋ || ೪೮ ||

ನಾಹಂ ಭವಂತಂ ಶಕ್ನೋಮಿ ಸೋಽಥುಂ ತೇಜೋಮಯಂ ಗುರುಂ |

ಸ ಚೋವಾಚ ವರಂ ಬ್ರೂಹಿ ಪದ್ಮಾದವತರಾಮ್ಯಹಂ || ೪೯ ||

೪೬. ಆದುದರಿಂದ ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ವ್ಯಸನಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿಕಮಲ ದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ವದಂತಿಯು ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೪೭. ಆಗ ಹರಿಯು ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನೀನು ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ತಿಳಿದೇ ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆನು. ನಿನಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿರುವೆನು ಎಂದನು.

೪೮. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬಾರದು. ನೀನು ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯನೂ, ಮಾನ್ಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ. ಎಲೈ ಮಂಗಳಾಂಗನೇ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವನಾಗು. ಈಗ ನೀನು ಕಮಲದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಾ. ಎಂದು ಹರಿಯು ಹೇಳಿದನು.

೪೯. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ತೇಜೋಮಯನೂ, ಭಾರಭೂತನೂ. ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಧರಿಸಲು ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಎಲೈ ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದೆನು. ಸರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೋ ಕೊಡುವೆನು ಮತ್ತು ಪದ್ಮದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

॥ ನಿಷ್ಕುರುನಾಚೆ ॥

ಪುತ್ರೋ ಭವ ಮಮಾರಿಘ್ನ ಮುದಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಶೋಭನಂ ।

ಸತ್ಯಧನೋ ಮಹಾಯೋಗೀ ತ್ವನಿಾಡ್ಯಃ ಪ್ರಣವಾತ್ಮಕಃ

॥ ೫೦ ॥

ಅದ್ಯಪ್ರಭೃತಿ ಸರ್ವೇಶ ಶ್ವೇತೋಷ್ಣೇಷ ವಿಭೂಷಣಃ ।

ಪದ್ಯಯೋನಿರಿತಿತ್ಯೇವಂ ಖ್ಯಾತೋ ನಾಮ್ನಾ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ॥

ಪುತ್ರೋ ನೇ ತ್ವಂ ಭವ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪ ಪ್ರಭೋ

॥ ೫೧ ॥

ತತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವರಂ ಗೃಹ್ಯ ಕಿರೀಟಿನಃ ।

ಏವಂ ಭವತು ಚೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರೀತಾತ್ಮಾ ಗತಮತ್ಸರಃ

॥ ೫೨ ॥

ಪ್ರತ್ಯಾಸನ್ನಮಥಾಯಾತಂ ಬಾಲಾರ್ಕಾಭಂ ಮಹಾನನಂ ।

ಭೂತಮತ್ಯದ್ಭುತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾರಾಯಣ ಮಥಾಬ್ರವೀತ್

॥ ೫೩ ॥

೫೦. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೇಳಿದನು :—ಎಲೈ ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ನೀನು ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಆವತರಿಸುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ. ನಿನಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಸಂತೋಷವೂ, ಸತ್ಯ, ಧನ, ಯೋಗ, ಮರ್ಯಾದೆ ಇವುಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ನೀನು ಸತ್ಯವಂತನೂ, ಧನಿಕನೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಯೂ, ಸ್ತುತೃನೂ, ಪ್ರಣವ ರೂಪಿಯೂ, ಆಗು ಎಂದನು.

೫೧. ಸರ್ವೇಶನೂ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ, ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಆದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನೇ ನೀನು ಇಂದಿನಿಂದಲೂ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರವಾದ ರುಮಾಲು ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣ ಗಳುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ನನ್ನ ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆ ಎಂದು ಹರಿಯು ಹೇಳಿದನು.

೫೨. ಅನಂತರ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶ್ರೀ ಹರಿಯಿಂದ ವರ ವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ವನೂ, ದ್ವೇಷಶೂನ್ಯನೂ ಆದನು.

೫೩. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸಮಾಸಗತವೂ ಬಾಲಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆ ಯುಳ್ಳದ್ದೂ, ವಿಶಾಲಮುಖಿಯೂ, ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೂ, ಆದ ಮಹಾಭೂತ ವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಇತೆಂದನು.

ಅಪ್ರಮೇಯೋ ಮಹಾವಕ್ತ್ರೋ ದಂಷ್ಟ್ರೋ ವ್ಯಸ್ತಶಿರೋರುಹಃ |
ದಶಬಾಹುಸ್ತ್ರಿಶೂಲಾಂಕೋ ನಯನೈರ್ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ || ೫೪ ||

ಲೋಕಪ್ರಭುಃ ಸ್ವಯಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಕೃತೋ ಮುಂಜಮೇಖಲೀ
ಮೇಧೈರ್ಜೋರ್ಧ್ವೇನ ಸಹತಾ ನದಮಾನೋಽತಿಭೈರನಂ || ೫೫ ||

ಕಃ ಖಲ್ವೇಷ ಪುನಾನ್ ವಿಷ್ಣೋ ತೇಜೋರಾಶಿರ್ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ |
ವ್ಯಾಪ್ಯ ಸರ್ವಾ ದಿಶೋ ದ್ಯಾಂ ಚ ಇತ ವಿನಾಭಿನರ್ತತೇ || ೫೬ ||

ತೇನೈವಮುಕ್ತೋ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಬ್ರವೀತ್ |
ಪದ್ಭ್ಯಾಂತಲನಿಸಾತೇನ ಯಸ್ಯ ವಿಕ್ರಮತೋಽರ್ಣವೇ ||
ವೇಗೇನ ಮಹತಾಕಾಶೇ ವ್ಯಥಿತಾಶ್ಚ ಜಲಾಶಯಾಃ || ೫೭ ||

ಭಟಾಭಿವಿಷ್ಣುತೋಽತ್ಯರ್ಥಂ ಸಿಚ್ಯತೇ ಪದ್ವಸಂಭವಃ |
ಘ್ರಾಣಜೇನ ಚ ವಾತೇನ ಕಂಪಮಾನಂ ತ್ವಯಾ ಸಹ ||
ದೋಧೂಯತೇ ಮಹಾಪದ್ಮಂ ಸ್ವಚ್ಛಂದಂ ಮನು ನಾಭಿಜಂ || ೫೮ ||

೫೪-೫೬. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ವಿಶಾಲ ಮುಖಿಯೂ, ದಂಷ್ಟ್ರಿಯೂ, ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಕೇಶಪಾಶವುಳ್ಳವನೂ, ಹತ್ತು ಭುಜಗಳುಳ್ಳವನೂ, ತ್ರಿಶೂಲಿಯೂ, ಮುಕ್ತಗಂಧನೂ, ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿಯೂ, ಲೋಕದ ಒಡೆಯನೂ, ವಿಕೃತನೂ, ಮುಂಜೇಹುಲಿನ ಉಡದಾರವುಳ್ಳವನೂ, ಮಹತ್ವಾ ಉರ್ಧ್ವವೂ ಆದ ಲಿಂಗಧಾರಿಯೂ, ಅತಿ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವನೂ, ತೇಜೋ ರೂಪಿಯೂ, ಮಹಾಕಾಂತಿವಂತನೂ, ಆಗಿ ಈ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಪುರುಷನು ಯಾರು, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹರಿಯನ್ನು ಕೂತು ಕೇಳಿದನು.

೫೭-೫೮ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಇಂತೆಂದನು. ಓ, ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಯಾವನ ಪಾದವಿಕ್ಷೇಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಈ ಸಮುದ್ರವು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಜಲರಾಶಿಯು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಪ್ರಲಯಕಾಲದ ವೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ನಮ್ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಸುರಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಮತ್ತು (ಯಾವನ) ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ವಾಯುವಿನಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕಂಪಿಸುವುದಲ್ಲದೇ ಈ ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲವೂ ಸಹ ಮುರಿದು ಬೀಳುವಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಅಂತಹ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನು

ಸ ಏಷ ಭಗವಾನೀಶೋ ಹ್ಯನಾದಿಶ್ಚಾಂತಕೃದ್ವಿಭುಃ |

ಭವಾನಹಂ ಚ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಹ್ಯಪತಿಷ್ಠಾವ ಗೋಧ್ವಜಂ || ೫೯ ||

ತತಃ ಕೃದ್ಧೋಽಂಬುಜಾಭಾಸ್ಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ತೋವಾಚ ಕೇಶವಂ |

ನ ಭವಾನ್ಮೂಢನಮಾತ್ಮಾನಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಯೋನಿಮುತ್ತಮಂ || ೬೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಲೋಕಕರ್ತಾರಂ ಮಾಂಚ ವೇತ್ತಿ ಸನಾತನಂ |

ಕೋಯಂ ಭೋಃ ಶಂಕರೋ ನಾಮ ಹ್ಯಾವಯೋರ್ವ್ಯತಿರಿಚ್ಯತೇ || ೬೧ ||

ತಸ್ಯ ತಕ್ಕೋಧಜಂ ವಾಕ್ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುರಭಾಷತ |

ಮಾ ಮೈವಂ ವದ ಕಲ್ಯಾಣ ಪರಿವಾದಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೬೨ ||

ಅನಾದಿಯೂ, ಅಂತಕನೂ, ವ್ಯಾಪ್ತನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ, ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ವೃಷಭಧ್ವಜನಾದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಮರ್ಯಾದಿಸಿ ಎದಿರು ಗೊಕ್ಕೋಣವೆಂದನು.

೬೦-೬೧. ಅನಂತರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಕಮಲಪ್ರಭನಾದ ಕೇಶವನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದನು:—ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನೀನು ಲೋಕೋತ್ತಮನೂ, ಲೋಕಕಾರಣಕರ್ತನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅಧಮನೆಂಬ ದಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತೀಯೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಕರ್ತನೂ, ಸನಾತನೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನೂ ಸಹ ಅಬ್ಬನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಇಂತಹ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ನಾದ ಶಂಕರನೆಂಬವನು ಯಾವನು? ಎಂತಹವನು? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

೬೨. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಈಶ್ವರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೂಷಣೆ ಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯರಾದ ನಿಮ್ಮಂಥಹವರಿಗೆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದನು.

ಮಾಯಾ ಯೋಗೇಶ್ವರೋ ಧರ್ಮೋ ದುರಾಧರ್ಮೋ ವರಪ್ರದಃ ।
ಹೇತುರಸ್ಯಾತ್ರ ಜಗತಃ ಪುರಾಣಃ ಪುರುಷೋಽನ್ಯಯಃ ॥ ೬೩ ॥

ಜೀವಃ ಖಲ್ವೇಷ ಜೀವಾನಾಂ ಜ್ಯೋತಿರೇಕಂ ಪ್ರಕಾಶತೇ ।
ಬಾಲಕ್ರೀಡನಕೈರ್ದೇವಃ ಕ್ರೀಡತೇ ಶಂಕರಃ ಸ್ವಯಂ ॥ ೬೪ ॥

ಪ್ರಧಾನಮನ್ಯಯಂ ಜ್ಯೋತಿರನ್ಯಕ್ತಂ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತನುಃ ।
ಅಸ್ಯ ಚೈತಾನಿ ನಾನಾನಿ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಸವಧರ್ಮಿಣಃ ॥
ಯಃ ಕಃ ಸ ಇತಿ ದುಃಖಾರ್ತ್ಯನ್ಯಗ್ಯತೇ ಯತಿಭಿಃ ಶಿವಃ ॥ ೬೫ ॥

ಎಷ ಬೀಜೇ ಭರ್ವಾ ಬೀಜಮಹಂ ಯೋನಿಃ ಸನಾತನಃ ।
ಏವಮುಕ್ತೋಽಥ 'ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣು ಮಭಾಷತ ॥ ೬೬ ॥

೬೩. ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮಾಯಾರೂಪಿಯೂ, ಯೋಗೇಶ್ವರನೂ, ಧರ್ಮ ರೂಪಿಯೂ, ದುರಾಧರ್ಮನೂ, ವರಪ್ರದನೂ, ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಜಗತ್ಪ್ರತೀಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹವರನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೬೪. ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರದನೂ, ತೇಜೋಮಯನೂ ಅದ್ವಿತೀಯನೂ ಆಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ದೇವನಾದ ಈ ಶಂಕರನು ಮಕ್ಕಳಂತೆಯೇ ಕ್ರೀಡಿಸುವನು.

೬೫. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಧಾನ, ಅನ್ಯಯ, ಜ್ಯೋತಿ, ಅನ್ಯಕ್ತ, ಪ್ರಕೃತಿ, ತಮಸ್ಸು ಎಂಬ ಅಸಂಖ್ಯತವಾದ ನಾಮಗಳಿವೆ. ಮಂಗಳದಾಯಕ ನಾದ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ದುಃಖಪರಿಹಾರಕನೋ ಅವನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಮುನಿಗಳು ಇವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವರು ಎಂದನು.

೬೬. ಈ ಈಶ್ವರನು ವೈಷ್ಣರೂಪನಾಗಿರುವನು. ನೀನು ಬೀಜರೂಪಿಯಾಗಿರುವೆ. ನಾನಾದರೋ ಸನಾತನವಾದ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವೆನು ಎಂದು ಹರಿಯು ಹೇಳಲಾಗಿ ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಇಂತೆಂದನು.

- ಭವಾನೋನಿರಹಂ ಬೀಜಂ ಕಥಂ ಬೀಜೇ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ಏತನ್ಮೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮವ್ಯಕ್ತಂ ಸಂಶಯಂ ಛೇತ್ತು ಮರ್ಹಸಿ || ೬೭ ||
- ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚೈವಂ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಲೋಕತಂತ್ರಿಣಾ ।
ಇದಂ ಪರಮಸಾದೃಶ್ಯಂ ಪ್ರಶ್ನಮಭ್ಯವದಧರಿಃ || ೬೮ ||
- ಅಸ್ಮಾನ್ಮಹತ್ತರಂ ಗುಹ್ಯಂ ಭೂತಮನ್ಯನ್ಮ ವಿದ್ಯತೇ ।
ಮಹತಃ ಪರಮಂ ಧಾನು ಶಿವಮಧ್ಯಾತ್ಮಿನಾಂ ಪದಂ || ೬೯ ||
- ದ್ವೈಧೀಭಾವೇನ ಚಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ।
ನಿಷ್ಕಲಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮವ್ಯಕ್ತಃ ಸಕಲಶ್ಚ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ೭೦ ||
- ಅಸ್ಯ ಮಾಯಾವಿಧಿಜ್ಞಸ್ಯ ಅಗಮ್ಯ ಗಹನಸ್ಯ ಚ ।
ಪುರಾ ಲಿಂಗಂ ಭವದ್ವೀಜಂ ಪ್ರಥಮಂ ತ್ವಾದಿಸರ್ಗಿಕಂ || ೭೧ ||

೬೭. ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನೀನು ಮೂಲಕಾರಣವಾದ ಯೋನಿಯಾಗಿರುವೆ ನಾನು ಬೀಜರೂಪನಾಗಿರುವುದೇನೋ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈಶ್ವರನು ಹೇಗೆ (ಬೀಜಿಯಾಗಿ) ವೃಕ್ಷರೂಪಿಯಾಗಿರುವನು? ಈ ನನ್ನ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೇಳಿದನು.

೬೮. ಹೀಗೆ ಲೋಕಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಲಾಗಿ ಈ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಾದೃಶ್ಯವಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಉತ್ತರ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

೬೯. ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ರಹಸ್ಯವೂ ಆದ ಬೇರೊಂದು ವಸ್ತುವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇವನು ಮಹತ್ತ್ವಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳಪ್ರದನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

೭೦. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿಷ್ಕಲ, ಸಕಲನೆಂಬುದಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲವೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವೂ ಆಗಿದೆ. ಸಕಲವಾದರೋ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೭೧. ಮಾಯಾವಿಧಿಜ್ಞನೂ, ಅಗಮ್ಯನೂ, ಗಹನನೂ ಆದ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅನಾದಿಯೂ, ಆದಿಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷಯವೂ ಅದೇ ಆ ಲಿಂಗವು ಬೀಜರೂಪವಾಗಿದೆ.

ಮಯಿ ಯೋನೌ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತದ್ವೀಜಂ ಕಾಲವರ್ಯಯಾತ್ |

ಹಿರಣ್ಮಯಮಪಾರಂತದ್ಯೋನ್ಯಾ ಮಂಡಮಜಾಯತ

|| ೭೨ ||

ಶತಾನಿ ದಶವರ್ಷಾಣಾಮಂಡಂ ಚಾಪ್ಸು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ |

ಅಂತೇ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಸ್ಯ ವಾಯುನಾ ತದ್ವಿಧಾ ಕೃತಂ

|| ೭೩ ||

ಕಪಾಲಮೇಕಂ ದ್ಯೌರ್ಜಜ್ಞೇ ಕಪಾಲಮಪರಂ ಪ್ರತಿಃ |

ಉಲ್ಬಂತಸ್ಯ ಮಹೋತ್ಸೇಧಂ ಯೋಸೌ ಕನಕಪರ್ವತಃ

|| ೭೪ ||

ತತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಬುದ್ಧಾತ್ಮಾ ದೇವೋ ದೇವವರಃ ಪ್ರಭುಃ |

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ಭಗವಾನ್ ಅಹಂ ಜಜ್ಞೇ ಚತುರ್ಭುಜಃ

|| ೭೫ ||

ತತೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ವಾಯುನಾ ತದ್ವಿಧಾಕೃತಂ |

ಅತಾರಾರ್ಕೇಂದುನಕ್ಷತ್ರಂ ಶೂನ್ಯಂ ಲೋಕಮವೇಕ್ಷ್ಯ ಚ ||

ಕೋಯಮತ್ರೇತ್ಯಭಿಧ್ಯಾತೇ ಕುಮಾರಾಸ್ತೇ ಭವಂಸ್ತದಾ

|| ೭೬ ||

೭೨. ಆ ಬೀಜವು ಯೋನಿರೂಪನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ, ಕಾಲವಿಪರ್ಯಯದಿಂದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಅಂಡವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿತ್ತು.

೭೩. ಆ ಅಂಡವು ಜಲದಲ್ಲಿ ಒಂದುಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದು ಒಂದುಸಹಸ್ರವರ್ಷಾನಂತರ ವಾಯುವು ಆ ಅಂಡವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು.

೭೪. ಆ ಅಂಡದ ಒಂದು ಹೋಳು ಅಂತರಿಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗವು ಭೂಮಿಯಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿದುವು. ಪಿಂಡವಾದರೋ ಅತ್ಯುನ್ನತವೂ, ಸುವರ್ಣಮಯವೂ ಆದ ಮೇರುವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೭೫. ಅನಂತರ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ, ದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಪ್ರಭುವೂ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೂ, ಚತುರ್ಭುಜನೂ, ಆದ ನಾನು ಆ ಅಂಡದಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತನಾದೆನು.

೭೬. ಅನಂತರ ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆಯಲಾಗಿ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಆ ಅಂಡವು ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಪಕ್ಷಿಪ್ತವಾಯಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ, ಗ್ರಹಗಳೂ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವುವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಲೋಕವಿಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ ಕುಮಾರರು ಬಂದು ಇಂತೆಂದರು.

ಪ್ರಿಯದರ್ಶಾಸ್ತುತನವೋ ಯೇತೀತಾಃ ಪೂರ್ವಜಾಸ್ತನ |

ಭೂಯೋ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ತತ ಏನಾತ್ಮಜಾಸ್ತನ ||

ಭುವನಾನಲಸಂಕಾಶಾಃ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಯತೇಕ್ಷಣಾಃ

|| ೭೭ ||

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸನತ್ಕುಮಾರಸ್ತು ಯಭುಶ್ಚೈವೋದ್ಧ್ವರೇತಸೌ |

ಸನಾತನಶ್ಚ ಸನಕಸ್ತಥೈವ ಚ ಸನಂದನಃ ||

ಉತ್ಪನ್ನಾಃ ಸಮಕಾಲಂ ತೇ ಬುದ್ಧ್ಯಾತಿಂದ್ರಿಯದರ್ಶನಾಃ

|| ೭೮ ||

ಉತ್ಪನ್ನಾಃ ಪ್ರತಿಘಾತ್ಮಾನೋ ಜಗದುಶ್ಚ ತದೈವ ಹಿ |

ನಾರಪ್ಸ್ಯಂತೇ ಚ ಕರ್ಮಾಣಿ ತಾಪತ್ರಯವಿವರ್ಜಿತಾಃ

|| ೭೯ ||

ಅಸ್ಯ ಸೌಮ್ಯಂ ಬಹುಕ್ಲೇಶಂ ಜರಾಶೋಕಸಮನ್ವಿತಂ ||

ಜೀವಿತಂ ಮರಣಂ ಚೈವ ಸಂಭವಂ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ

|| ೮೦ ||

ಸ್ವಪ್ನ ಭೂತಂ ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗೇ ದುಃಖಾನಿ ನರಕಾಂಸ್ತಥಾ ||

ವಿದಿತವ್ಯಾ ಚಾಗಮಂ ಸರ್ವಮನಶ್ಚಂ ಭವಿತವ್ಯತಾಂ

|| ೮೧ ||

೭೭-೭೮. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದವನಾದ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿಗಳೂ ಸುಶರೀರಿಗಳೂ, ಆದ ಯಾವ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿ ಅತೀತರಾದರೋ ಅವರೇ ಒಂದು ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳಾದ ತರುವಾಯ ಪುನಃ ನಿನಗೆ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕಾಂತಿ ಯುಳ್ಳವರೂ, ಕಮಲಾಕ್ಷರೂ, ಅತಿಂದ್ರಿಯರೂ, ಉದ್ಧ್ವರೇತಸ್ವರೂ, ಶ್ರೀಮಂತರೂ ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನಾತನ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ಮತ್ತು ಯುಭುಕ್ಷ ನಾಮಕ ಕುಮಾರರೂ ಆಗಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು.

೭೯. ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಆ ಕುಮಾರರು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಕೂಡಲೇ ಹೇಳಿದರು ಮತ್ತು ತಾಪತ್ರಯರಹಿತರಾಗಿ ಯಾವವಿಧ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೮೦. ಅವರು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಹುಕ್ಲೇಶ, ಜನನಮರಣ, ಜರಾಶೋಕ, ಪುನರ್ಜನನ, ಇವು ಪದೇ ಪದೇ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದರು.

೮೧. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಖಗಳು ಸ್ವಪ್ನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಮಾನಗಳು. ನರಕಾದಿ ದುಃಖಗಳು ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯಗಳು. ಇವುಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಭೋಕ್ತವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಋಭುಂ ಸನತ್ಕುಮಾರಂ ಚ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತನು ವಶೇ ಸ್ಥಿತೌ |

ತ್ರಯಸ್ತು ತ್ರೀನ್ ಗುಣಾನ್ ಹಿತ್ವಾ ಅತ್ಮಜಾಃ ಸನಕಾದಯಃ ||

ವೈವರ್ತೇನ ತು ಜ್ಞಾನೇನ ನಿವೃತ್ತಾಸ್ತೇ ಮಹಾಜನಃ

|| ೮೨ ||

ತತಸ್ತೇಷ್ವಪವೃತ್ತೇಷು ಸನಕಾದಿಷು ವೈತ್ರಿಷು |

ಭವಿಷ್ಯಸಿ ವಿಮೂಢಸ್ತು ಮಾಯಯಾ ಶಂಕರಸ್ಯ ತು

|| ೮೩ ||

ಏವಂ ಕಲ್ಪೇತು ವೈಕಲ್ಪೇ ಸಂಜ್ಞಾ ನಶ್ಯತಿ ತೇನಘ |

ಕಲ್ಪಶೇಷಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಿ ಸಾರ್ಥವಾನಿ ಚ

|| ೮೪ ||

ಸಾ ಚೈವಾ ಹೈಶ್ವರೀ ಮಾಯಾ ಜಗತಃ ಸಮುದಾಹೃತಾ |

ಸ ಏಷ ಪರ್ವತೋ ಮೇರುರ್ದೇವಲೋಕ ಉದಾಹೃತಃ

|| ೮೫ ||

ತವೈವೇದಂ ಹಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ |

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚೇಶ್ವರಸದ್ಭಾವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಾಮಂಬುಜೇಕ್ಷಣಂ

|| ೮೬ ||

೮೨. ಅವರಲ್ಲಿ ಋಭು ಸನತ್ಕುಮಾರರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ನಿಮ್ಮ ವಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಉಳಿದ ಸನಕ ಸನಂದನ ಸನಾತನರೆಂಬ ಮೂವರು ಕುಮಾರರು ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಗಾರಿ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೮೩. ಆ ಸನಕಾದಿಗಳು ಮೂವರು ಅತಿಕ್ರಾಂತವಾಗಲು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನೀನೂ ಕೂಡ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಿ ಎಂದನು.

೮೪. ದೋಷರಹಿತನಾದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ಹೀಗೆ ಅವಾಂತರಕಲ್ಪಗಳು ಕಳೆದುಹೋದರೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವೂ ಕೂಡ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗದೆಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳೂ, ಸಾರ್ಥವಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಕೂಡ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯುವುವು.

೮೫. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈಶ್ವರ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿವೆ, ಇದೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೇರುಪರ್ವತವೇ ದೇವಲೋಕವೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೮೬-೮೭. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನೂ, ಅಂಬುಜೇಕ್ಷಣನಾದ ನನ್ನ ಈ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ತಿಳಿದು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಮಹಾಯೋಗಿಯೂ,

ಮಹಾದೇವಂ ಮಹಾಯೋಗಂ ಭೂತಾನಾಂ ವರದಂ ಪ್ರಭುಂ ।

ಪ್ರಣವಾತ್ಮಾನಮಾಸಾದ್ಯ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಜಗದ್ಗುರುಂ ॥

ತ್ವಾಂ ಚ ನಾಂ ಚೈವ ಸಂಕ್ರುದ್ಧೋ ನಿಶ್ವಾಸಾನ್ನಿದ್ರಾಹೇದಯಂ ॥ ೮೭ ॥

ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹಾಯೋಗಂ ಅಭ್ಯುತ್ಥಿಸ್ಯನ್ನಹಾಬಲಃ ।

ಅಹಂ ತ್ವಾಮಗ್ರತಃ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ತೋಷ್ಯೇಕಮನಲಪ್ರಭಂ ॥ ೮೮ ॥

॥ ಸೂತ ಉವಾಚ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಗ್ರತಃ ಕೃತ್ವಾ ತತಃ ಸ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ।

ಅತೀತ್ಯೆಶ್ಚ ಭವಿಸ್ಯೇಶ್ಚ ವರ್ತಮಾನೈಸ್ತಥೈವ ಚ ॥

ನಾಮುಭಿಶ್ಚಾಂದಸೈಶ್ಚೈವ ಇದಂ ಸ್ತೋತ್ರಮುದೀರಯತ್ ॥ ೮೯ ॥

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭಗವತೇ ಸುವ್ರತೇಃನಂತತೇಜಸೇ ॥

ನಮಃ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಪತಯೇ ಬೀಜಿನೇ ಶೂಲಿನೇ ನಮಃ ॥ ೯೦ ॥

ಭೂತಗಳಿಗೆ ವರಪ್ರದನೂ, ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಆದ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸೋಣ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ನಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ದಹಿಸಿಬಿಡುವನೆಂದು ಹರಿಯು ಹೇಳಿದನು.

೮೮. ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮಹಾಯೋಗದಿಂದ ಈ ವಿಷಯ ವನ್ನು ತಿಳಿದು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದನು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನೂ ನೀನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗಿ ಅಗ್ನಿ ಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಅವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡೋಣ ಎಂದನು.

೮೯. ಸೂತಮುನಿಯು ಹೇಳಿದನು:—ಅನಂತರ ಗರುಡಧ್ವಜನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಂಗಡ ಕೂಡಿ ಅತೀತನಾಹಿತವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಗಳಾದ ನಾಮಗಳಿಂದ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣರೀತಿಯಾಗಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

೯೦. ಅನಂತರ ಹರಿಯು ಭಗವಂತನೂ, ನಿಯಮವಂತನೂ, ಅಪರಿಮಿತ ವಾದ ತೇಜೋವಂತನೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಪತಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಶೂಲಧರನೂ, ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವೆಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದನು.

ಅನೇಧ್ರಾಯೋರ್ಧ್ವಮೇಧ್ರಾಯ ನಮೋ ವೈಕುಂಠರೇತಸೇ ।
 ನಮೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಯ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯ ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರಭಮಾಯ ಚ ॥ ೯೧ ॥

ನಮೋ ಹನ್ಯಾಯ ಪೂಜ್ಯಾಯ ಸದ್ಯೋಜಾತಾಯ ವೈ ನಮಃ ।
 ಗಹ್ವರಾಯ ಧನೇಶಾಯ ಹೈಮಚೀರಾಂಬರಾಯ ಚ ॥ ೯೨ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಹ್ಯಸ್ಮದಾದೀನಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಭವಾಯ ಚ ।
 ವೇದಕರ್ಮಾವದಾನಾನಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೯೩ ॥

ನಮೋ ಯೋಗಸ್ಯ ಪ್ರಭವೇ ಸಾಂಖ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ನಮೋ ಧ್ರುವನಿಶೀಥಾನಾಮೃಷೀಣಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ೯೪ ॥

ವಿದ್ಯುದಶನಿಮೇಘಾನಾಂ ಗರ್ಜಿತ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ಉದಧೀನಾಂ ಚ ಪ್ರಭವೇ ದ್ವೀಪಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೯೫ ॥

ಅದ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರಭವೇ ಚೈವ ವರ್ಷಾಣಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ನಮೋ ನದಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನದೀನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೯೬ ॥

ನಮಶ್ಚಾಷಠಿ ಪ್ರಭವೇ ವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ಧರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷಾಯ ಧರ್ಮಾಯ ಸ್ಥಿತೀನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೯೭ ॥

೯೧-೯೩. ಲಿಂಗರಹಿತನೂ, ಉರ್ಧ್ವಲಿಂಗಿಯೂ, ವೈಕುಂಠ ರೇತಸ್ಸನೂ, ಜ್ಯೇಷ್ಠನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಅಪೂರ್ವನೂ, ಆದಿಯೂ, ಹೋಮಾರ್ಹನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ ಸದ್ಯೋಜಾತನೂ, ಗಹ್ವರನೂ, ಧನೇಶನೂ, ಸುವರ್ಣವಸ್ತ್ರಧಾರಿಯೂ, ಅಸ್ಮಾದಾದಿ ಸಕಲಭೂತಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ವೇದಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕನೂ, ದ್ರವ್ಯಜನಕನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೯೪-೯೫ ಮತ್ತು ಯೋಗಪ್ರವರ್ತಕನೂ, ಸಾಂಖ್ಯನಿಯಾಮಕನೂ ಶಾಶ್ವತನೂ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಪತಿಯೂ, ಮೇಘ, ಮಿಂಚು, ಗುಡುಗು, ಗರ್ಜನ ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ್ವೀಪಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

೯೬-೯೭. ಪರ್ವತಗಳು, ವರ್ಷಗಳು, ನದೀನದಗಳು, ವೃಕ್ಷ ಔಷಧಿಗಳು, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು, ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ನಮೋ ರಸಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ರತ್ನಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ನಮಃ ಕ್ಷಣಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ಕಾಲಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೯೮ ॥

ನಿಮಿಷ ಪ್ರಭವೇ ಚೈವ ಕಾಷ್ಠಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ಅಹೋರಾತ್ರಾರ್ಥಮಾಸಾನಾಂ ಮಾಸಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೯೯ ॥

ನನ ಋತೂನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ಸಂಖ್ಯಾಯಾಃ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ಪ್ರಭವೇ ಚ ಪರಾರ್ಥಸ್ಯ ಪರಸ್ಯ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೧೦೦ ॥

ನಮಃ ಪುರಾಣ ಪ್ರಭವೇ ಯುಗಸ್ಯ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ಚತುರ್ವಿಧಸ್ಯ ಸರ್ಗಸ್ಯ ಪ್ರಭವೇನಂತ ಚಕ್ಷುಷೇ ॥ ೧೦೧ ॥

ಕಲ್ಪೋದಯೇ ನಿಬಿಡ್ಧಾನಾಂ ವಾರ್ತಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ।
 ನಮೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಭವೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪ್ರಭವೇ ನಮಃ ॥ ೧೦೨ ॥

ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರಭವೇ ಚೈವ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ।
 ನಮೋ ವ್ರತಾನಾಂ ಪತಯೇ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ೧೦೩ ॥

ಪಿತ್ತ್ವಾಣಾಂ ಪತಯೇ ಚೈವ ಪಶೂನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ।
 ವಾಗ್ವೈಷಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪುರಾಣ ವ್ಯವಭಾಯ ಚ ॥ ೧೦೪ ॥

ಸುಚಾರು ಚಾರುಕೇಶಾಯ ಉರ್ಧ್ವಾರ್ಚಕ್ಷುಃ ಶಿರಾಯ ಚ ।
 ನಮಃ ಪಶೂನಾಂ ಪತಯೇ ಗೋವ್ಯಷೇಂದ್ರಧ್ವಜಾಯ ಚ ॥ ೧೦೫ ॥

೯೮-೧೦೦. ರಸಗಳು, ರತ್ನಗಳು, ಕ್ಷಣ, ಲವ, ಕಾಲ, ನಿಮಿಷ, ಕಾಷ್ಠ, ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳು, ಅರ್ಧಮಾಸ, (ಪಕ್ಷಮಾಸ) ಋತು ಅಯನ, ವರ್ಷಸಂಖ್ಯಾ ಪರಾರ್ಥಪರ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು.

೧೦೧-೧೦೫. ಪುರಾಣಗಳು, ಯುಗಗಳು, ನಾಲ್ಕುವಿಧ ಸರ್ಗಗಳು, ಅನಂತ, ಚಕ್ಷುಸ್ಸು, ವ್ಯಾಪಾರ, ವಿದ್ಯಾ, ವ್ರತನಿಯಮ, ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ಜಗತ್ತು, ಬ್ರಹ್ಮ, ಪಿತ್ವ, ಪಶು, ವಾಕ್ಯ, ವ್ಯವಭ, ಪುರಾಣ, ಪಶು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಪುರಾಣ ಪುರುಷನೂ, ಸುಂದರವಾದ ಕೇಶವಾಶವುಳ್ಳವನೂ, ವ್ಯವಭಧ್ವಜನೂ, ಪಶುಪತಿಯೂ ಉರ್ಧ್ವನೇತ್ರನೂ, ಉರ್ಧ್ವಶಿರಸ್ಸುನೂ, ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

ಪ್ರಜಾಪತೀನಾಂ ಪತಯೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ।
 ಗರುಡೋರಗ ಸರ್ಪಾಣಾಂ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ೧೦೬ ॥

ಗೋಕರ್ಣಾಯ ಚ ಗೋಷ್ಠಾಯ ಶಂಕುಕರ್ಣಾಯ ವೈ ನಮಃ ।
 ನಾರಾಹಾಯಾ ಪ್ರಮೇಯಾಯ ರಕ್ಷೋಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ೧೦೭ ॥

ನನೋಹ್ಯಪ್ಸರಸಾಂತ್ಯೇ ಪತಯೇ ಗಣಾನಾಂ ಹ್ರೀಮಯೋ ನಮಃ ।
 ಅಂಭಸಾಂ ಪತಯೇ ಚೈವ ತೇಜಸಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ೧೦೮ ॥

ನನೋಸ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ ಶ್ರೀಮತೇ ಹ್ರೀಮತೇ ನಮಃ ।
 ಬಲಾಬಲ ಸಮೂಹಾಯ ಹ್ಯಹ್ಯೋಭ್ಯೋಭಾಣಾಯ ಚ ॥ ೧೦೯ ॥

ದೀರ್ಘಶೃಂಗೈಕಶೃಂಗಾಯ ವೃಷಭಾಯ ಕಕುದ್ದಿನೇ ।
 ನಮಸ್ಕೈರ್ಯಾಯ ವಪುಷೇ ತೇಜಸೇ ಸುಪ್ರಭಾಯ ಚ ॥ ೧೧೦ ॥

ಭೂತಾಯ ಚ ಭವಿಷ್ಯಾಯ ವರ್ತಮಾನಾಯ ವೈ ನಮಃ ।
 ಸುವರ್ಚಸೇಥ ವೀರಾಯ ಶೂರಾಯ ಹ್ಯತಿಗಾಯ ಚ ॥ ೧೧೧ ॥

ವರದಾಯ ವರೇಣ್ಯಾಯ ನಮಃ ಸರ್ವಗತಾಯ ಚ ।
 ನನೋ ಭೂತಾಯ ಭವ್ಯಾಯ ಭವಾಯ ಮಹತೇ ತಥಾ ॥ ೧೧೨ ॥

೧೦೬-೧೦೭ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಸಿದ್ಧರು, ಗರುಡ, ಸರ್ಪಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಇವರಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೂ, ಗೋಕರ್ಣನೂ, ಶಂಕುಕರ್ಣನೂ, ಗೋಕುಲ ರೂಪಿಯೂ, ವರಾಹರೂಪನೂ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯೂ, ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

೧೦೮-೧೧೦. ಅಪ್ಸರಸಿಯರು, ಗಣಾಧಿಪತಿಗಳು, ಜಲ, ತೇಜಸ್ಸು, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು, ಬಲಾಬಲ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಪತಿಯೂ, ಭಯಂಕರರಿಗೆ ಭಯಜನಕನೂ, ದೀರ್ಘಶೃಂಗನೂ, ಏಕಶೃಂಗನೂ, ಸ್ಥೈರ್ಯವಂತನೂ, ಕಾಂತಿಯುತನೂ, ಆದ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

೧೧೧-೧೧೨. ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯ ದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳಿಗೆ ಪತಿಯೂ, ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ವೀರನೂ, ಭವನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ವರದನೂ, ವರೇಣ್ಯನೂ, ಸರ್ವಗತನೂ, ಭೂತನೂ, ಭವ್ಯನೂ ಮಹತ್ತರನೂ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ

ಜನಾಯ ಚ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ತಪಸೇ ವರದಾಯ ಚ ।
 ನಮೋ ವಂದ್ಯಾಯ ಮೋಕ್ಷಾಯ ಜನಾಯ ನರಕಾಯ ಚ ॥ ೧೧೩ ॥
 ಭವಾಯ ಭವಮಾನಾಯ ಇಷ್ಟಾಯ ಯಾಜಕಾಯ ಚ ।
 ಅಭ್ಯುದೀರ್ಣಾಯ ದೀಪ್ತಾಯ ತತ್ಪರಾಯ ನಿರ್ಗುಣಾಯ ಚ ॥ ೧೧೪ ॥
 ನಮಃ ಪಾಶಾಯ ಹಸ್ತಾಯ ನಮಃ ಸ್ವಾಭರಣಾಯ ಚ ।
 ಹುತಾಯ ಅಪಹುತಾಯ ಪ್ರಹುತಪ್ರಶಿತಾಯ ಚ ॥ ೧೧೫ ॥
 ನಮೋಸ್ತಿಸ್ವಾಯ ಮೂರ್ತಾಯ ಹೃಗ್ನಿಷ್ಣೋಮರ್ತ್ವಿಜಾಯ ಚ ।
 ನಮ ಋತಾಯ ಸತ್ಯಾಯ ಭೂತಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥ ೧೧೬ ॥
 ಸದಸ್ಯಾಯ ನಮಶ್ಚೈವ ದಕ್ಷಿಣಾವಭೃಥಾಯ ಚ ।
 ಅಹಿಂಸಾಯಾಥ ಲೋಕಾನಾಂ ಪಶುಮಂತ್ರೈಷಧಾಯ ಚ ॥ ೧೧೭ ॥
 ನಮಸ್ತುಷ್ಟಿಪ್ರದಾನಾಯ ತ್ರ್ಯಂಬಕಾಯ ಸುಗಂಧಿನೇ ।
 ನಮೋಸ್ತಿದ್ರಿಯಪತಯೇ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೃಗ್ವಿಣೇ ॥ ೧೧೮ ॥
 ವಿಶ್ವಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ವಿಶ್ವತೋಕ್ಷಿಮುಖಾಯ ಚ ।
 ಸರ್ವತಃ ಪಾಣಿಪಾದಾಯ ರುದ್ರಾಯಾಪ್ರಮಿತಾಯ ಚ ॥ ೧೧೯ ॥
 ನಮೋ ಹವ್ಯಾಯ ಕವ್ಯಾಯ ಹವ್ಯಕವ್ಯಾಯ ವೈ ನಮಃ ।
 ನಮಃ ಸಿದ್ಧಾಯ ಮೇಧ್ಯಾಯ ಚೇಷ್ಟಾಯ ತ್ವನ್ಮಯಾಯ ಚ ॥ ೧೨೦ ॥

ವರಪ್ರದನೂ, ವಂದ್ಯನೂ, ನರಕಮೋಕ್ಷದಾತನೂ, ಭವರೂಪನೂ, ಜಯಜನಕನೂ, ಇಷ್ಟನೂ, ಹೋತೃವೂ, ಉದೀರ್ಣನೂ, ದೀಪ್ತನೂ, ತತ್ಪರೂಪಿಯೂ, ನಿರ್ಗುಣನೂ ಪಾಶಹಸ್ತನೂ, ಅಭರಣವುಳ್ಳವನೂ, ಅಹುತ, ಹುತ, ಪ್ರಹುತ, ಪ್ರಶಿತಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅನಂತವಂದನೆಗಳು.

೧೧೩-೧೨೦. ಇಷ್ಟನೂ, ಮೂರ್ತನೂ, ಅಗ್ನಿಷ್ಣೋಮರೂಪನೂ, ಪುರೋಹಿತನೂ, ಸತ್ಯವಂತನೂ, ಭಿಕ್ಷುಕನೂ, ಭೂತಪತಿಯೂ, ಸದಸ್ಯನೂ, ದಕ್ಷಿಣಾವಭೃತಸ್ವರೂಪನೂ, ಅಹಿಂಸಕನೂ, ಪಶು, ಮಂತ್ರ, ಔಷಧಿ, ಲೋಕ ಇವುಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರದನೂ, ಮುಕ್ತಗುಣನೂ, ಸುಗಂಧಿಯೂ, ವಿಶ್ವರೂಪನೂ, ಸರ್ವತ್ರಾಕ್ಷಿಮುಖಿಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸರ್ವತ್ರಪಾಣಿಪಾದಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಭಯಪ್ರದನೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಹವ್ಯಕವ್ಯಾದಿರೂಪನೂ, ಸಿದ್ಧನೂ, ವೇದ್ಯನೂ, ಚೇಷ್ಟಾಪ್ರದನೂ, ಅವ್ಯಯನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಸುವೀರಾಯ ಸುಘೋರಾಯ ಹೃಷ್ಯೋಭ್ಯೋಭಣಾಯ ಚ |
 ಸುಮೇಧಸೇ ಸುಪ್ರಜಾಯ ದೀಪ್ತಾಯ ಭಾಸ್ಕರಾಯ ಚ || ೧೨೧ ||

ನನೋ ನನುಃ ಸುಪರ್ಣಾಯ ತಪನೀಯನಿಭಾಯ ಚ |
 ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಯ ತ್ರ್ಯಕ್ಷಾಯ ಪಿಂಗಲಾಯ ಮಹಾಜಸೇ || ೧೨೨ ||

ದೃಷ್ಟಿಘ್ನಾಯ ನಮಶ್ಚೈವ ನಮಃ ಸೌಮ್ಯೇಕ್ಷಣಾಯ ಚ |
 ನನೋ ಧೂಮ್ರಾಯ ಶ್ವೇತಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಲೋಹಿತಾಯ ಚ || ೧೨೩ ||

ಪಿಶಿತಾಯ ಪಿಶಂಗಾಯ ಪೀತಾಯ ಚ ನಿಷಂಗೀಣೇ |
 ನಮಶ್ವೇ ಸವಿಶೇಷಾಯ ನಿವಿಶೇಷಾಯ ವೈ ನಮಃ || ೧೨೪ ||

ನನೋ ನೈ ಪದ್ಮವರ್ಣಾಯ ಮೃತ್ಯುಘ್ನಾಯ ಚ ಮೃತ್ಯುನೇ |
 ನಮಃ ಶ್ಯಾಮಾಯ ಗೌರಾಯ ಕದ್ರವೇ ರೋಹಿತಾಯ ಚ || ೧೨೫ ||

ನಮಃ ಕಾಂತಾಯ ಸಂಧ್ಯಾಭ್ರವರ್ಣಾಯ ಬಹುರೂಪಿಣೇ |
 ನಮಃ ಕಪಾಲಹಸ್ತಾಯ ದಿಗ್ವಸ್ತ್ರಾಯ ಕಪರ್ದಿನೇ || ೧೨೬ ||

ಅಪ್ರಮೇಯಾಯ ಶರ್ವಾಯ ಹೃವಧ್ಯಾಯ ವರಾಯ ಚ |
 ಪುರಸ್ತಾತ್ ಪೃಷ್ಠತಶ್ಚೈವ ಬಿಭ್ರಾಣಾಯ ಕೃಶಾನವೇ || ೧೨೭ ||

೧೨೧-೧೨೫. ಅತ್ಯಂತವೀರನೂ, ಘೋರರೂಪಿಯೂ, ಮೇಧಾವಂತನೂ, ಪ್ರಜಾವಂತನೂ, ಪ್ರಕಾಶಕನೂ, ಕಾಂತಿಪ್ರದನೂ, ಸೌಮ್ಯನೇತ್ರವುಳ್ಳವನೂ, ಸಪರ್ಣನೂ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೂ, ಮೂರುನೇತ್ರವುಳ್ಳವನೂ, ಪಿಂಗಲಾಂಗನೂ, ಕಾಂತಿ ಪ್ರದನೂ, ದೃಷ್ಟಿನಾಶಕನೂ, ಸೌಮ್ಯನೇತ್ರನೂ, ಧೂಮ್ರ, ಶ್ವೇತ, ಕೃಷ್ಣ, ಲೋಹಿತ, ಪೀತ ಈ ರೂಪವಂತನೂ, ಮಾಂಸರೂಪಿಯೂ. ಬತ್ತಳಿಕೆಯುಳ್ಳವನೂ, ವಿಲಕ್ಷಣನೂ, ವಿಶೇಷದೋಷದೂರನೂ, ಪದ್ಮವರ್ಣನೂ, ಮೃತ್ಯುಹರನೂ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯನೂ, ಶ್ವೇತಾದಿರೂಪಿಯೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

೧೨೬-೧೨೭. ಮನೋಹರನೂ, ಸಂಧ್ಯಾಮೇಘವರ್ಣನೂ, ಬಹುರೂಪಿಯೂ, ಕಪಾಲಹಸ್ತನೂ, ದಿಗಂಬರನೂ, ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ಸುಖ ರೂಪಿಯೂ, ದೋಷಶೂನ್ಯನೂ, ಉತ್ತಮನೂ, ಸರ್ವರಕ್ಷಕನೂ, ಅಗ್ನಿರೂಪನೂ,

ದುರ್ಗಾಯ ಮಹತೇ ಚೈವ ರೋಧಾಯ ಕಪಿಲಾಯ ಚ |

ಅರ್ಕಪ್ರಭಶರೀರಾಯ ಬಲಿನೇ ರಂಹಸಾಯ ಚ

|| ೧೨೮ ||

ಪಿನಾಕಿನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಯ ಸ್ಥಿತಾಯ ಪ್ರಸೃತಾಯ ಚ |

ಸುಮೇಧಸೇಕ್ಷಮಾಲಾಯ ದಿಗ್ವಾಸಾಯ ಶಿಖಂಡಿನೇ

|| ೧೨೯ ||

ಚಿತ್ರಾಯ ಚಿತ್ರವರ್ಣಾಯ ವಿಚಿತ್ರಾಯ ಧರಾಯ ಚ |

ಚೇಕಿತಾನಾಯ ತುಷ್ಪಾಯ ನಮಸ್ತ್ವನಿಹಿತಾಯ ಚ

|| ೧೩೦ ||

ನಮಃ ಕ್ಷಾಂತಾಯ ಶಾಂತಾಯ ವಜ್ರಸಂದನನಾಯ ಚ |

ರಕ್ಷೋಘ್ನಾಯ ಮುಖಘ್ನಾಯ ಶಿತಿಕಂಠೋದ್ವರ್ಧರೇತಸೇ

|| ೧೩೧ ||

ಅರಿಹಾಯ ಕೃತಾಂತಾಯ ತಿಗ್ಮಾಯುಧ ಧರಾಯ ಚ |

ಸಮೋದಾಯ ಪ್ರಮೋದಾಯ ಇರಿಣಾಯೈವ ತೇ ನಮಃ

|| ೧೩೨ ||

ಪ್ರಣವ ಪ್ರಣವೇಶಾಯ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಶರ್ಮದಾಯ ಚ |

ಮೃಗನ್ಯಾಧಾಯ ದಕ್ಷಾಯ ದಕ್ಷಯಜ್ಞಹರಾಯ ಚ

|| ೧೩೩ ||

ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯನೂ, ಮಹತ್ತರನೂ, ನಿಷ್ಣಕಾರಿಯೂ, ಕಪಿಲರೂಪಿಯೂ, ಸೂರ್ಯ ಸಮಾನಕಾಂತಿವಂತನೂ, ಬಲಿಷ್ಠನೂ, ವೇಗವಂತನೂ, ಪಿನಾಕಿಯೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತನೂ, ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯುಳ್ಳವನೂ, ದಿಗಂಬರನೂ, ಶಿಖಂಡಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರರೂಪಿಯೂ, ಭಯಂಕರರೂಪಿಯೂ, ಸಂತುಷ್ಟನೂ, ಅಜೇಯನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

೧೩೧-೧೩೨. ಶಾಂತನೂ, ಕ್ಷಾಂತಿಯುಕ್ತನೂ, ವಜ್ರಕಾಯನೂ, ರಾಕ್ಷಸಾಂತ ಕನೂ, ಯಾಗಧ್ವಂಸಕನೂ, ಶಿತಿಕಂಠನೂ, ಉದ್ವರ್ಧರೇತಸ್ಸನೂ, ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ, ಯಮಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣಾಯುಧಧಾರಿಯೂ, ಸುಖರೂಪಿಯೂ, ಪ್ರಮೋದ ಜನಕನೂ, ಶೂನ್ಯನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನಂತವಂದನೆಗಳು.

೧೩೩-೧೩೪. ಪ್ರಣವಗಳಿಗೆ ಓಂಕಾರರೂಪನೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಖದಾಯಕನೂ, ಮೃಗಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಧನಂತೆ ಇರುವವನೂ, ಸಮರ್ಥನೂ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞಧ್ವಂಸಕನೂ,

ಸರ್ವಭೂತಾಯ ಭೂತಾಯ ಸರ್ವೇಶಾತಿಶಯಾಯ ಚ ।

ಪುರಭೇತ್ರೇ ಚ ಶಾಂತಾಯ ಸುಗಂಧಾಯ ವರೇಶವೇ || ೧೩೪ ||

ಪುಷ್ಪವಂತಸ್ವರೂಪಾಯ ಭಗನೇತ್ರಾಂತಕಾಯ ಚ ।

ಕಣಾದಾಯ ವರಿಷ್ಠಾಯ ಕಾಮಾಂಗದಹನಾಯ ಚ || ೧೩೫ ||

ರವೇಃ ಕರಾಲಚಕ್ರಾಯ ನಾಗೇಂದ್ರದಮನಾಯ ಚ ।

ದೈತ್ಯಾನಾಮಂತಕಾಯಾಥೋ ದಿನ್ಯಾಕ್ರಂದಕರಾಯ ಚ || ೧೩೬ ||

ಶ್ಶಶಾನರತಿನಿತ್ಯಾಯ ನಮಸ್ತ್ಯುಂಬಕಧಾರಿಣೇ ।

ನಮಸ್ತೇ ಪ್ರಾಣಸಾಲಾಯ ಧನಮಾಲಾಧರಾಯ ಚ || ೧೩೭ ||

ಪ್ರಹೀಣಶೋಕೈರ್ವಿವಿಧೈರ್ಭೂತೈಃ ಪರಿಷ್ಪತಾಯ ಚ ।

ನರನಾರೀಶರೀರಾಯ ದೇವ್ಯಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯಕರಾಯ ಚ || ೧೩೮ ||

ಜಟಿನೇ ದಂಡಿನೇ ತುಭ್ಯಂ ವ್ಯಾಲಯಜ್ಞೋಪವೀತಿನೇ ।

ನಮೋಸ್ತು ನೃತ್ಯತೀಲಾಯ ವಾದ್ಯನೃತ್ಯಪ್ರಿಯಾಯ ಚ || ೧೩೯ ||

ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ ಭಯಪ್ರದನೂ, ಸರ್ವೇಶರಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಸುಗಂಧಿರೂಪವುಳ್ಳವನೂ, ವರೇಣ್ಯನೂ, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರಸ್ವರೂಪನೂ, ಭಗನೇತ್ರನಾಶಕನೂ, ಕಣಾದನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಮನ್ಮಥಾರಿಯೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

೧೩೬-೧೩೭. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಚಕ್ರರೂಪಿಯೂ, ಸರ್ಪರಾಜ ಗರ್ವಭಂಜಕನೂ, ದೈತ್ಯಾಂತಕನೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ರೋದನಮಾಡುವವನೂ, ಶ್ಶಶಾನ ರತನೂ, ತ್ರಿನೇತ್ರನೂ, ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಕನೂ, ಕಗ್ಗಲೀಮಾಲೆಧಾರಿಯೂ, ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೩೮-೧೩೯. ಶೋಕರಹಿತಗಳಾದ ನಾನಾಭೂತಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಡುವ ವನೂ, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೂಪಿಯೂ, ಪಾರ್ವತೀಪ್ರಿಯಕರನೂ, ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ದಂಡಧರನೂ, ಸರ್ಪಗಳೇ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವಾಗಿಯುಳ್ಳವನೂ, ನೃತ್ಯತೀಲನೂ, ನೃತ್ಯಗೀತಪ್ರಿಯನೂ, ಕೋಪತೀಲನೂ. ಶಾಂತತೀಲನೂ, ಮನೋಹರವಾಗಿ ಗಾನ

ಮನ್ಮನೇ ಶೀತಶೀಲಾಯ ಸುಗೀತಿಗಾಯತೇ ನಮಃ ।

ಕಟಿಕರಾಯ ಭೀಮಾಯ ಚೋಗ್ರರೂಪಧರಾಯ ಚ ॥ ೧೪೦ ॥

ವಿಭೀಷಣಾಯ ಭೀಮಾಯ ಭಗಪ್ರಮಥನಾಯ ಚ ।

ಸಿದ್ಧಸಂಘಾತಗೀತಾಯ ಮಹಾಭಾಗಾಯ ವೈ ನಮಃ ॥ ೧೪೧ ॥

ನಮೋ ಮುಕ್ತಾಟ್ಟಿಹಾಸಾಯ ಕ್ಷೇಡಿತಾಸ್ಫೋಟಿತಾಯ ಚ ।

ನದತೇ ಕೂರ್ದತೇ ಚೈವ ನಮಃ ಪ್ರಮುದಿತಾಯ ಚ ॥ ೧೪೨ ॥

ನಮೋದ್ಭುತಾಯ ಸ್ವಪತೇ ಧಾವತೇ ಪ್ರಸ್ಥಿತಾಯ ಚ ।

ಧ್ಯಾಯತೇ ಜ್ಯಂಭತೇ ಚೈವ ತುದತೇ ದ್ರವತೇ ನಮಃ ॥ ೧೪೩ ॥

ಚಲತೇ ಕ್ರೇಡತೇ ಚೈವ ಲಂಬೋಧರಶರೀರಿಣೇ ।

ನಮಃ ಕೃತಾಯ ಕಂಪಾಯ ಮುಂಡಾಯ ವಿಕರಾಯ ಚ ॥ ೧೪೪ ॥

ನಮಃ ಉನ್ಮತ್ತವೇಷಾಯ ಕಿಂಕಿಣೀಕಾಯ ವೈ ನಮಃ ।

ನಮೋ ವಿಕೃತವೇಷಾಯ ಕ್ರೂರೋಗ್ರಾಮುರ್ಷಣಾಯ ಚ ॥ ೧೪೫ ॥

ಮಾಡುವವನೂ, ಭಯಂಕರನೂ, ಉಗ್ರರೂಪಿಯೂ, ಅದ್ವಿರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

೧೪೧-೧೪೩. ಅತ್ಯಂತಭಯಪ್ರದನೂ, ಭಯಂಕರರೂಪಿಯೂ, ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕನೂ, ಸಿದ್ಧರ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊಳಲ್ಪಡುವವನೂ, ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತನೂ, ಅಟ್ಟಿಹಾಸಿಯೂ, ಘರ್ಜನತಾಡನವುಳ್ಳವನೂ, ಕೂಗುವವನೂ, ಅರಚುವವನೂ, ಸಂತುಷ್ಟನೂ, ಅದ್ಭುತಾಕಾರನೂ, ನಿದ್ರಿಸುವವನೂ, ಓಡುವವನೂ, ಹೊರಟಿರುವವನೂ, ಧ್ಯಾನನೂ, ಆಕಳಿಸುವವನೂ, ಪ್ರೇರಕನೂ, ಹರಿಯುವವನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೪೪-೧೪೫. ಮತ್ತ ಚಲಿಸುವವನೂ, ಕ್ರೇಡಿಸುವವನೂ, ನೇತಾಡುವ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ, ಕರ್ಮಕಾರಿಯೂ, ಕಂಪಿಸುವವನೂ, ಮುಂಡನೂ, ಉನ್ಮತ್ತವೇಷಿಯೂ, ಗೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತನೂ, ವಿಕೃತವೇಷಿಯೂ, ಕ್ರೂರನೂ, ಉಗ್ರನೂ, ಕೋಪಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಅಪ್ರಮೇಯಾಯ ದೀಪ್ತಾಯ ದೀಪ್ತಯೇ ನಿರ್ಗುಣಾಯ ಚ |
 ನಮಃ ಪ್ರಿಯಾಯ ವಾದಾಯ ಮುದ್ರಾಮಣಿ ಧರಾಯ ಚ || ೧೪೬ ||

ನಮಸ್ತೋಕಾಯ ತನವೇ ಗುಣೈರಪ್ರತಿಮಾಯ ಚ |
 ನಮೋ ಗಣಾಯ ಗುಹ್ಯಾಯ ಅಗಮ್ಯಾಗಮನಾಯ ಚ || ೧೪೭ ||

ಲೋಕಧಾತ್ರೀ ತ್ವಿಯಂ ಭೂಮಿಃ ಪಾದೌ ಸಜ್ಜನಸೇವಿತೌ |
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಿದ್ಧಯೋಗಾನಾಮಧಿಷ್ಠಾನಂ ತನ್ಮೋದರಂ || ೧೪೮ ||

ಮಧ್ಯೇಂತರಿಕ್ಷಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ತಾರಾಗಣವಿಭೂಷಿತಂ |
 ತಾರಾಪಥ ಇವಾಭಾತಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹಾರಸ್ತವೋರಸಿ || ೧೪೯ ||

ದಿಶೋ ದಶಭುಜಾಸ್ತೇ ನೈ ಕೇಯೂರಾಂಗದಭೂಷಿತಾಃ |
 ವಿಸ್ತೀರ್ಣಪರಿಣಾಹಶ್ಚ ನೀಲಾಂಬುಜ ಚಯೋಪಮಾಃ || ೧೫೦ ||

ಕಂಠಸ್ತೇ ಶೋಭತೇ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹೇಮಸೂತ್ರ ವಿಭೂಷಿತಃ |
 ದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಲದುದ್ಧರ್ಷಮನೌಪಮ್ಯಂ ಮುಖಂ ತವ || ೧೫೧ ||

೧೪೬-೧೪೭. ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ದೀಪ್ತನೂ, ಪ್ರಕಾಶಕನೂ, ನಿರ್ಗುಣನೂ, ಪ್ರಿಯನೂ, ವಾದಲೀಲನೂ, ಮುದ್ರಾಂಶುಧಾರಿಯೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಿಯೂ, ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಸದೃಶನೂ, ಗುಣವಂತನೂ, ರಹಸ್ಯನೂ, ದುರ್ಲಭವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವವನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

೧೪೮-೧೫೦. ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ, ಈ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವ ಈ ಭೂಮಿಯೇ ಸಜ್ಜನವಂದಿತವಾದ ನಿನ್ನ ಎರಡುಪಾದಗಳಾಗಿಯೂ, ನಿನ್ನ ಉದರವು ಸಮಸ್ತರಾದ ಸಿದ್ಧರು ಮತ್ತು ಯೋಗಿಗಳು ಇವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲಂಕೃತವೂ, ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ ಆದ ಅಂತರಿಕ್ಷವೇ ಕಾಂತಿಯುತವಾದ ನಿನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹಾರದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಕೂಡ ಕೇಯೂರಕಂಕಣಾದಿಗಳಿಂದಲಂಕೃತವೂ, ದುಂಡಗೂ, ದೀರ್ಘವೂ, ನೀಲಮೇಘದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಕವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಭುಜಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ.

೧೫೧. ಐಶ್ವರ್ಯಪ್ರದವೂ, ಕಾಂತಿಯುತವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಈ ಕಂಠವು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಹಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮುಖವೂ ಕೂಡ ಕೋರೇಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರವೂ, ದುರ್ಧರ್ಷವೂ, ಅಸದೃಶವೂ ಆಗಿದೆ.

ಪದ್ಮಮಾಲಾಕೃತೋಷ್ಣೀಷಂ ಶೀರ್ಷಣ್ಯಂ ಶೋಭತೇ ಕಥಂ ।

ದೀಪ್ತಿಃ ಸೂರ್ಯೇವಪುಶ್ಚಂದ್ರೇ ಸ್ಥೈರ್ಯೇ ಭೂರ್ಹ್ಯನಿಲೋ ಬಲೇ॥೧೫೨॥

ತೈಷ್ಣ್ಯಮಗ್ನೌ ಪ್ರಭಾ ಚಂದ್ರೇ ಖೇ ಶಬ್ದಃ ಶೃತ್ವಮಪ್ನು ಚ ।

ಅಕ್ಷರೋತ್ತಮ ನಿಷ್ಪಂದಾನ್ ಗುಣಾನೇತಾನ್ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ ॥ ೧೫೩ ॥

ಜಪೋ ಜಪೋ ಮಹಾಯೋಗೀ ಮಹಾದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ಪುರೇಶಯೋ ಗುಹಾವಾಸೀ ಖೇಚರೋ ರಜನೀಚರಃ ॥ ೧೫೪ ॥

ತಪೋನಿಧಿಗುಹಗುರುರ್ನಂದನೋ ನಂದಿವರ್ಧನಃ ।

ಹಯಶೀರ್ಷೋ ಧರಾಧಾತಾ ನಿಧಾತಾ ಭೂತಿನಾಪನಃ ॥ ೧೫೫॥

ಬೋಧವ್ಯೋ ಬೋಧನೋ ನೇತಾ ಧೂರ್ವಹೋ ದುಷ್ಪ್ರಕಂಪಕಃ ।

ಬೃಹದ್ರಥೋ ಭೀಮಕರ್ಮಾ ಬೃಹತ್ಕೀರ್ತಿರ್ಧನಂಜಯಃ ॥ ೧೫೬ ॥

೧೫೨. ನಿನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ರುಮಾಲು ಪದ್ಮಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಅಂದವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ನಿನ್ನ ಕಾಂತಿಯು ಸೂರ್ಯನಂತೆಯೂ, ಶರೀರವು ಚಂದ್ರನಂತೆಯೂ, ಸ್ಥೈರ್ಯವು ಭೂಮಿಯಂತೆಯೂ, ಶಕ್ತಿಯು ವಾಯುವಿನಂತೆಯೂ ಇವೆ. ನಿನ್ನ ಕಾಂತಿ, ಶಕ್ತಿ, ಸ್ಥೈರ್ಯ, ಶರೀರ ಇವು ಅಸದೃಶವಾಗಿವೆ.

೧೫೩, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಔಷ್ಣ್ಯವೂ, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸದೃಶವಾದ ಕಾಂತಿಯೂ, ಆಕಾಶದಂತೆ ಶಬ್ದವೂ, ಜಲದಂತೆ ಶೈತ್ಯವೂ, ನಾಶರಹಿತವೂ, ಉತ್ತಮಗಳೂ ಆದ ಚಲನವಲನಗಳೂ ಇವು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

೧೫೪-೧೫೬. ಜಪರೂಪನೂ, ಜಪಿಸುವನೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನೂ, ಶರೀರವರ್ತಿಯೂ, ಗುಹಾವಾಸಿಯೂ, ಆಕಾಶಚಾರಿಯೂ, ರಾತ್ರಿ ಸಂಚಾರಿಯೂ, ತಪೋನಿಧಿಯೂ, ಗುಹನಿಗೆ ಗುರುವೂ, ಬಾಲರೂಪಿಯೂ, ಸಂತೋಷಪ್ರದನೂ, ನಂದಿವರ್ಧಕನೂ, ಅಶ್ವಮುಖಿಯೂ, ಭೂಧಾರಕನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃನೂ, ಭಸ್ಮಧಾರಿಯೂ, ಜ್ಞಾತೃವೂ, ಬೋಧಕನೂ, ನೇತೃವೂ, ಭಾರವಾಹಿಯೂ, ಕಂಪಜನಕನೂ, ಬೃಹದ್ರಥನೂ, ಭಯಂಕರಕರ್ಮಿಯೂ, ಬಹುಕೀರ್ತಿವಂತನೂ,

ಘಂಟಾಪ್ರಿಯೋ ಧ್ವಜೀ ಭತ್ತೀ ಪತಾಕಾಧ್ವಜಿನೀಪತಿಃ ।

ಕವಚೀ ಪಟ್ಟಶೀ ಶಂಖೀ ಪಾಶಹಸ್ತಃ ಪರಶ್ವಭೃತ್

॥ ೧೫೭ ॥

ಅಗಮಸ್ತ್ವನಘಃ ಶೂರೋ ದೇವರಾಜಾರಿಮರ್ಧನಃ ।

ತ್ವಾಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಪುರಾಸ್ಮಾಭಿದ್ವಿಷಂತೋ ನಿಹತಾ ಯುಧಿ

॥ ೧೫೮ ॥

ಅಗ್ನಿಸ್ತ್ವಂ ಚಾರ್ಣವಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಪಿಬನ್ನೇವ ನ ತೃಪ್ಯಸೇ ।

ಕ್ರೋಧಾಗಾರಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಕಾಮಹಾ ಕಾಮದಃ ಪ್ರಿಯಃ

॥ ೧೫೯ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಚ ಗೋಷ್ಠಾಸ್ತ್ವಂ ಶಿಷ್ಯಪೂಜಿತಃ ।

ವೇದಾನಾಮವ್ಯಯಃ ಕೋಶಸ್ತ್ವಯಾ ಯಜ್ಞಃ ಪ್ರಕಂಪಿತಃ

॥ ೧೬೦ ॥

ಹವ್ಯಂ ಚ ವೇದಂ ವಹತಿ ವೇದೋಕ್ತಂ ಹವ್ಯವಾಹನಃ ।

ಪ್ರೀತೇ ತ್ವಯಿ ಮಹಾದೇವ ವಯಂ ಪ್ರೀತಾ ಭವಾಮಹೇ

॥ ೧೬೧ ॥

ಧನಂಜಯನೂ, ಗಂಟಾಪ್ರಿಯನೂ, ಧ್ವಜವುಳ್ಳವನೂ, ಭತ್ತಧಾರಿಯೂ, ಸೇನಾ ಪತಿಯೂ, ಕವಚಧಾರಿಯೂ, ಆಯುಧಸಾಣಿಯೂ, ಶಂಖವಂತನೂ, ಪಾಶಹಸ್ತನೂ ಪರಶುಧಾರಿಯೂ, ದುರಾಸಾಧ್ಯನೂ, ನಿರ್ದೋಷಿಯೂ, ಶೂರನೂ, ದೇವೇಂದ್ರನೂ, ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದೆವು ಎಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು.

೧೫೯-೧೬೦. ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ, ನೀನು ಅಗ್ನಿರೂಪಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಾದ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದ್ದರೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಇರುತ್ತೀಯೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ಕ್ರೋಧರೂಪಿಯೂ, ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮನೂ, ಕಾಮನಾಶಕನೂ, ಇಷ್ಟ ಪ್ರದನೂ, ಪ್ರಿಯನೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಂದ್ಯನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಗೋಸಂಹಾರಕನೂ, ಶಿಷ್ಯಪೂಜಿತನೂ, ವೇದವೇದ್ಯನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ, ಸರ್ವಧಾರಿಯೂ, ಯಜ್ಞ ನಾಶಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು.

೧೬೧. ಎಲೈ ಈಶ್ವರನೇ, ನೀನು ಅಗ್ನಿರೂಪನಾಗಿ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಿದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಮತ್ತು ಮಹಾದೇವನೇ, ನೀನು ಪ್ರೀತನಾದರೆ ನಾವೂ ಕೂಡ ಪ್ರೀತರಾಗುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಭವಾನೀಶೋ ನಾದಿಮಾನ್ ಧಾಮರಾಶಿ ।

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಾನಾಂ ತ್ವಂ ಕರ್ತಾತ್ವಾದಿಸರ್ಗಃ ॥

ಸಾಂಖ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಭ್ಯಃ ಪರಮಂ ತ್ವಾಂ ವಿದಿತ್ವಾ ।

ಕ್ಷೀಣಧ್ಯಾನಾಸ್ತೇ ನ ಮೃತ್ಯುಂ ವಿಶಂತಿ

॥ ೧೬೨ ॥

ಯೋಗೇನ ತ್ವಾಂ ಧ್ಯಾನಿನೋ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಾಃ ।

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಸಂತೃಜಂತೇ ಪುನಸ್ತಾನ್ ॥

ಯೇನ್ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಾಸ್ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಾ ವಿಶುದ್ಧಾ ।

ಸ್ತೇ ಕರ್ಮಭಿದಿವ್ಯ ಭೋಗಾನ್ ಭಜಂತೇ

॥ ೧೬೩ ॥

ಅಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ತತ್ಪತ್ಯ ಯಥಾ ವಿದ್ಮಃ ಸ್ವಶಕ್ತಿಃ ।

ಕೀರ್ತಿತಂ ತವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಪಾರಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ॥

ಶಿವೋ ನೋ ಭವ ಸರ್ವತ್ರ ಯೋಸಿ ಸೋಸಿ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥ ೧೬೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ಶಾರ್ವಸ್ತವಂ”

ನಾಮ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೬೨ ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ, ನೀನು ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ತೇಜಃ ಪುಂಜನೂ, ಲೋಕಕರ್ತನೂ, ಆದಿಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ. ಸಾಂಖ್ಯರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದೂ, ಉತ್ತಮನೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಪಾಪರಹಿತರಾಗಿ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆಯೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

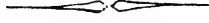
೧೬೩. ಯಾವ ಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದು ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕಸುಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದಿವ್ಯಭೋಜನಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೬೪. ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಆದ ನಿನ್ನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತಿಳಿದು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿರುತ್ತೀವೆ. ಸರ್ವವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕೊಡು. ಲೋಕವಂದಿತನೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಈಶ್ವರಸ್ತೋತ್ರಕಥನ” ವೆಂಬ

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಈ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುವು. ಇಂತಹ ಒಂದುಸಹಸ್ರ ಚತುರ್ಯುಗಗಳು ಕಳೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಒಂದು ದಿನವಾಗುವುದು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಆಗ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗುವುದು. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿರುವನು. ಅವನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣದಂಡದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಸಹಸ್ರದಳಗಳಿರುವ ಕಮಲವು ಉದ್ಭವಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿನೋದದಲ್ಲಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೊಗಳಲು ಪರಸ್ಪರ ಸಲ್ಲಾಪವಾಗುವುದು. ಮೊದಲು ಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೊರಗೆ ಬರುವನು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹರಿಯ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಆಗ ಹರಿಯು ದ್ವಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚುವನು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾಳದ ಸೂತ್ರದಮೂಲಕ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಲು ಪದ್ಮಜನೆಂದೂ, ಹರಿಯಕುಮಾರನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವುದು. ಆಗ ನಡೆದ ಪರಸ್ಪರಸಲ್ಲಾಪಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆಗ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಆ ರಭಸದಿಂದ ಅಲೆಗಳು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿಬೀಳುವುದು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಪರಮಪುರುಷನು ಯಾರು ಎನಲು ಇವನೇ ಜಗದೊಡೆಯನು, ಸರ್ವಕರ್ತನು, ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನು, ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಂತಿಪ್ರದನು, ಯೋಗಿವಂದ್ಯನು, ಭೀಮಕರ್ಮನು, ಯೋಗಿಗಮ್ಯನು ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ಹೊಗಳುವುದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

—|| ಹರಿಃ ಓಮ್ ||—

—ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ—

ಶ್ರೀ ಮ ದ್ವಾ ಯು ಪು ರಾಣಂ

ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

|| ಸೂತ ಉವಾಚ ||

ಸಂಪಿಬನ್ನಿವ ತೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಧುಸಿಂಗಾಯತೇಕ್ಷಣಃ |

ಪ್ರಹೃಷ್ಟವದನೋತ್ಕರ್ಷಮಭವಚ್ಚ ಸ್ವಕೀರ್ತಿನಾತ್

|| ೧ ||

ಉಮಾಸತಿರ್ವಿರೂಪಾಕ್ಷೋ ದಕ್ಷಯಜ್ಞವಿನಾಶನಃ |

ಪಿನಾಕೀ ಖಂಡಪರಶುಭೂತಸ್ರಾಂತಸ್ತ್ರಿಲೋಚನಃ

|| ೨ ||

ತತಃ ಸಭಗವಾನ್ ದೇವಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಾಮೃತಂ ತಯೋಃ |

ಜಾನನ್ನಪಿ ಮಹಾಭಾಗಃ ಪ್ರೀತಪೂರ್ವಮಥಾಬ್ರವೀತ್

|| ೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧. ಸೂತಮುನಿಯು ಹೇಳಿದನು :—ಆಗ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಜೇನಿನಂತೆ ಕೆಂಪಗೂ, ವಿಶಾಲವೂ ಆದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನುಂಗಿಬಿಡುವಂತೆ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ನೋಡಿದವನಾದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಇಂತೆಂದನು.

೨-೩ ಉಮಾಸತಿಯೂ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೂ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞಧ್ವಂಸಕನೂ, ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯೂ, ಖಂಡಪರಶುಧಾರಿಯೂ, ಭೂತಾಂತಕನೂ, ತ್ರಿಲೋಚನನೂ, ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ, ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವರ ಮಧುರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು.

ಕೌ ಭವಂತೌ ಮಹಾತ್ಮಾನೌ ಪರಸ್ಪರ ಹಿತೈಷಿಣೌ ।

ಸಮೇತಾನಂಬುಜಾಭಾಕ್ಷೌ ತಸ್ಮಿನ್ ಘೋರೇ ಜಲಸ್ಥವೇ

॥ ೪ ॥

ತಾವೂಚತುರ್ಮಹಾತ್ಮಾನೌ ಸನ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಪರಸ್ಪರಂ ।

ಭಗವನ್ ಕಿಂಚ ತಥೈನ ವಿಜ್ಞಾತೇನ ತ್ವಯಾ ವಿಭೋ ॥

ಕುತ್ರ ನಾ ಸುಖಮಾನಂತ್ಯಮಿಚ್ಛಾಚಾರಮೃತೇ ತ್ವಯಾ

॥ ೫ ॥

ಉನಾಚ ಭಗವಾನ್ ದೇವೋ ಮಧುರ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಯಾ ಗಿರಾ ।

ಭೋ ಭೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ತ್ವಾಂ ತ್ವಾಂ ಚ ಕೃಷ್ಣ ವದಾಮ್ಯಹಂ

॥ ೬ ॥

ಪ್ರೀತೋಹಮನಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಾಶ್ವತಾಪ್ತರಯುಕ್ತಯಾ ।

ಭವಂತೌ ಮಾನನೀಯೌ ನೈ ಮಮ ಹ್ಯರ್ಹತರಾವುಭೌ ॥

ಯುನಾಭ್ಯಾಂ ಕಿಂ ದದಾಮ್ಯದ್ಯ ವರಾಣಾಂ ವರಮುತ್ತಮಂ

॥ ೭ ॥

೪. ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಹಿತೈಷಿಗಳೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಆದ ನೀವು ಯಾರು? ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಪ್ರಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದು ಈಶ್ವರನು ಹರಿಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

೫. ಆಗ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ನೋಡುತ್ತಾ “ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಈಶ್ವರನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಜವೂ, ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವೂ, ಆದ ಬೇರೆ ವಸ್ತುವು ಇದೆಯೇ? ಮತ್ತು ಸ್ವಿಚ್ಛಾವಿಹಾರಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಆನಂದವು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು?” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

೬-೭. ಆಗ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಈಶ್ವರನು ಮಧುರವೂ, ಮನೋಹರವೂ, ಆದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂದೂ. ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣನೆಂದೂ, ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಅನ್ವರ್ಥಕವೂ, ನಿಜವೂ, ಆದ ನಿಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ನಾನು ಪ್ರೀತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀವೂ ಸಹ ಸನ್ನಂತಿಯೇ ಮಾನ್ಯರಾಗಿರುತ್ತೀರಿ. ನಿಮಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮಗಳಾದ ಯಾವ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಈಶ್ವರನು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

ತೇನೈವಮುಕ್ತೇ ವಚನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣುರಬ್ರವೀತ್ |
ಬ್ರೂಹಿ ಬ್ರೂಹಿ ಮಹಾಭಾಗ ವರೋ ಯಸ್ಮೇ ವಿವಕ್ಷಿತಃ |

|| ೮ ||

ಪ್ರಜಾಕಾಮೋನ್ಮುಹಂ ವಿಷ್ಣೋ ಪುತ್ರಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಧೂರ್ವಹಂ |
ತತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವರೇಪ್ಸುಃ ಪುತ್ರಲಿಪ್ಸಯಾ |

|| ೯ ||

ಅಥ ವಿಷ್ಣುರುನಾಚೇದಂ ಪ್ರಜಾಕಾಮಂ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ |
ವೀರಮಪ್ರತೀತುಂ ಪುತ್ರಂ ಯತ್ತ್ವಮಿಚ್ಛಸಿ ಧೂರ್ವಹಂ |

|| ೧೦ ||

ಪುತ್ರತ್ವೇನಾಭಿಯುಜ್ಞತ್ವಂ ತ್ವಂ ದೇವದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ |
ಸ ತಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಕೇಶವಸ್ಯ ಪಿತಾಮಹಃ |

|| ೧೧ ||

ಈಶಾನಂ ವರದಂ ರುದ್ರಮಭಿನಾದ್ಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ |
ಉನಾಚ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ತು ವಾಕ್ಯಾನಿ ಸಹ ವಿಷ್ಣುನಾ |

|| ೧೨ ||

೮. ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರನು ಹೇಳಲಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ, ಮಹಾನುಭಾವನೇ ನಿನಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಾವ ವರವು ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೇಳು ಹೇಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

೯. ಎಲೈ ಹರಿಯೇ ನನಗೆ ಪುತ್ರಪೇಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಧುರಂಧರನಾದ ಮಗ ನನ್ನು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪುತ್ರರೂಪವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು.

೧೦. ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುವು ಪ್ರಜಾಕಾಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ವೀರನೂ ಅಸದೃಶನೂ, ಭಾರವಾಹಕನೂ, ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೀಯಲ್ಲವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

೧೧-೧೨. ನೀನು ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಈಶ್ವರನಿಂದ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೋ, ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳಿ, ಈಶಾನನೂ, ವರದನೂ, ಆದ ರುದ್ರದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಪುತ್ರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹರಿಯೊಡನೆ ಇಂತೆಂದನು.

ಯದಿ ಮೇ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರೀತಃ ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ಯ ನಿತ್ಯಶಃ |
ಪುತ್ರೋ ಮೇ ಭವ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ ಸ್ವತುಲ್ಯೋ ವಾಪಿ ಧೂರ್ವಹಃ ||
ನಾನ್ಯಂ ವರಮಹಂ ವನ್ರೇ ಪ್ರೀತೇ ತ್ವಯಿ ಮಹೇಶ್ವರ || ೧೩ ||

ತಸ್ಯ ತಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ ಭಗನೇತ್ರಹಾ |
ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಮನುಮಾಯಂ ಚ ಬಾಧಮಿತ್ಯಬ್ರವೀದ್ವಚಃ || ೧೪ ||

ಯದಾ ಕಾರ್ಯಸಮಾರಂಭೇ ಕಸ್ತಿಸ್ತಿತ್ತವ ಸುವ್ರತ |
ಅನಿಷ್ಪತ್ತೌ ಚ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಕ್ರೋಧಸ್ತಾಂ ಸಮುಪೇಷ್ಯತಿ ||
ಆತ್ಮೈಕಾದಶ ಯೇ ರುದ್ರಾ ವಿಹಿತಾ ಪ್ರಾಣಹೇತವಃ || ೧೫ ||

ಸೋಹಮೇಕಾದಶಾತ್ಮಾ ನೈ ಶೂಲಹಸ್ತಃ ಸಹಾನುಗಃ |
ಋಷಿರ್ಮಿತ್ರೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ನೈ ಲಲಾಟಾಢ್ಯವಿತಾ ತದಾ || ೧೬ ||

೧೩. ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ, ಪುತ್ರಪ್ರೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ನೀನೇ ನನಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸು, ಅಥವಾ ನಿನಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಮಗನಾದರೂ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನಾಗು. ಅವನು ಭಾರವಾಹಕನಾಗಬೇಕು. ನೀನು ಪ್ರೀತನಾದರೆ ಇಂತಹ ವರವನ್ನು ಕೊಡು. ನಾನು ಬೇರೆ ವರಗಳನ್ನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಿದನು.

೧೪. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಈಶ್ವರನು ಅವನ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ನಿರ್ವಂಚನೆಯಾದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿದನು.

೧೫. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ನೀನು ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ಅದು ಆಗದೇ ಹೋಗಲು ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗ ಕೋಪವು ಉಂಟಾಗುವುದೋ, ಆಗ ನಾನು ಏಕಾದಶರುದ್ರನಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆನು, ಎಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

೧೬. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಆಗ ನಾನು ಏಕಾದಶರುದ್ರರೂಪಿಯೂ, ಶೂಲ ಪಾಣಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಮಿತನಾಮಕಮುಷಿಯೂ ಆಗಿ ನಿನ್ನ ಲಲಾಟದಿಂದ ಅವತರಿಸುವೆನು.

ಪ್ರಸಾದಮತುಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತಾದ್ಯಶಂ ಪುರಾ ।

ವಿಷ್ಣುಂ ಪುನರುನಾಚೇದಂ ದದಾಮಿ ಚ ವರಂ ತವ

॥ ೧೭ ॥

ಸಹೋನಾಚ ಮಹಾಭಾಗೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಭವಮಿದಂ ವಚಃ ।

ಸರ್ವಮೇತತ್ಕೃತಂ ದೇವ ಪರಿತುಷ್ಟೋಸಿ ಮೇ ಯದಿ ॥

ತ್ವಯಿ ಮೇ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸ್ತು ಭಕ್ತಿರಂಬುದನಾಹನ

॥ ೧೮ ॥

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತತೋ ದೇವಃ ತಮಭಾಷತ ಕೇಶವಂ ।

ವಿಷ್ಣೋ ಶೃಣು ಯಥಾದೇವ ಪ್ರೀತೋಹಂ ತವ ಶಾಶ್ವತ

॥ ೧೯ ॥

ಪ್ರಕಾಶಂ ಚಾಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ಜಂಗಮಂ ಸ್ಥಾವರಂ ಚ ಯತ್ ।

ವಿಶ್ವರೂಪಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ರುದ್ರನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಂ

॥ ೨೦ ॥

ಅಹಮಗ್ನಿರ್ಭವಾನ್ ಸೋಮೋ ಭವಾನ್ ರಾತ್ರಿರಹಂ ದಿನಂ ।

ಭವಾನ್ಯತಮಹಂ ಸತ್ಯಂ ಭವಾನ್ ಕೃತುರಹಂ ಫಲಂ

॥ ೨೧ ॥

೧೭. ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರನು ನೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಬಹಳವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿನಗೂ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು ಕೇಳಿಕೋ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೧೮. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ದೇವನೇ ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಆಗುವುದು. ಮೇಘವಾಹನನಾದ ಈಶ್ವರನೇ, ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇರಲೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

೧೯-೨೦. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಪ್ರೀತನಾದ ಈಶ್ವರನು ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರೀತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ ಪ್ರಕಾಶಾಪ್ರಕಾಶರೂಪವೂ, ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮರೂಪವೂ ಆದ ಈ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವೂ, ರುದ್ರ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೨೧-೨೨. ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನಾನು ಅಗ್ನಿಯು, ನೀನು ಸೋಮನು, ನೀನು ರಾತ್ರಿಯು, ನಾನು ಹಗಲು, ನೀನು ಅನ್ಯತನು, ನಾನು ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನು, ನೀನು ಯಾಗರೂಪಿಯು, ನಾನು ಫಲರೂಪನು, ನೀನು ಜ್ಞಾನನು, ನಾನು ಜ್ಞೇಯನು,

ಭವಾನ್ ಜ್ಞಾನಮಹಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಯಜ್ಞಪಿತ್ವಾ ಸದಾ ಜನಾಃ ।

ಮಾಂ ವಿಶಂತಿ ತ್ವಯಿ ಪ್ರೀತೇ ಜನಾಃ ಸುಕೃತಕಾರಿಣಃ ॥

ಅನಾಭ್ಯಾಂ ಸಹಿತಾ ಚೈವ ಗರ್ತಿನಾನ್ಯಾ ಯುಗಕ್ಷಯೇ

॥ ೨೨ ॥

ಆತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಪುರಷಂ ಶಿವಂ ।

ಭವಾನರ್ಥಶರೀರಂ ಮೇ ತ್ವಹಂ ತವ ಯಥೈವ ಚ

॥ ೨೩ ॥

ವಾನುಸಾರ್ಥಮಹಂ ಮಹ್ಯಂ ಶ್ಯಾಮಂ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಕ್ಷಣಂ ।

ತ್ವಂ ಚ ವಾನೋತರಂ ಸಾರ್ಥಂ ತ್ವಹಂ ವೈ ನೀಲಲೋಹಿತಃ

॥ ೨೪ ॥

ತ್ವಂ ಚ ಮೇ ಹೃದಯಂ ವಿಷ್ಣೋ ತವ ಚಾಹಂ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಃ ।

ಭವಾನ್ ಸರ್ವಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಕರ್ತಾಹಮಧಿದೈವತಂ

॥ ೨೫ ॥

ತದೇಹಿ ಸ್ವಸ್ತಿ ತೇ ವತ್ಸ ಗಮಿಷ್ಯಾಮ್ಯಂಬುಜಪ್ರಭೆ ।

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಗತೋ ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇವೋಽಂತರ್ದಾನ್ಮನಮಿಶ್ವರಃ

॥ ೨೬ ॥

ಸುಕೃತರಾದ ಜನರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಂದಲೇ ಜನಗಳಿಗೆ ಗತಿಯೇ ವಿನಾ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದನು.

೨೩. ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿಯು, ನಾನು ಪುರುಷನು, ನೀನು ನನಗೆ ಅರ್ಥಾಂಗಿಯಾಗಿರುವೆ, ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಅರ್ಥಾಂಗಿಯಾಗಿರುವೆನು.

೨೪. ಈ ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಾದ ಎಡಭಾಗವು ನನ್ನದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂ ಕಿತವಾದ ಬಲಭಾಗವಾದರೋ ನಿನ್ನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಾನು ನೀಲಲೋಹಿತವಾದ ಶರೀರಧಾರಿಯಾಗಿರುವೆನು.

೨೫. ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುತ್ತೀಯೆ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವೆನು. ನೀನು ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನು. ನಾನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ದೈವವಾಗಿರುವೆನು.

೨೬. ಎಲೈ, ಕಮಲದಂತೆ ಕಾಂತಿವಂತನೂ, ಪ್ರಿಯನೂ ಆದ ಹರಿಯೇ, ಇಲ್ಲಿ ಬಾ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ, ನಾನು ಈಗ ಹೊರಡುವೆನು ಎಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿ ಮಾಯವಾದನು.

ತತಃ ಸೋಽಂತರ್ಹಿತೇ ದೇವೇ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯಸ್ತದಾ ಪುನಃ |

ಅಶೇತ ಶಯನೇ ಭೂಪ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಂತರ್ಜಲೇ ಹರಿಃ

|| ೨೭ ||

ತಂ ಪದ್ಮಂ ಪದ್ಮಗರ್ಭಾಭಂ ಪದ್ಮಾಕ್ಷಃ ಪದ್ಮಸಂಭವಃ |

ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯಮನಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಭೇಜೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ತದಾಸನಂ

|| ೨೮ ||

ಅಥ ದೀರ್ಘೇಣ ಕಾಲೇನ ತತ್ರಾಸ್ಯಪ್ರತಿಮಾವುಭೌ |

ಮಹಾಬಲೌ ಮಹಾಸತ್ತ್ವೌ ಭ್ರಾತರೌ ಮಧುಕೈಟಭೌ

|| ೨೯ ||

ಊಚತುಶ್ಚೈವ ವಚನಂ ಭಕ್ಷ್ಯೋ ನೈ ನೌ ಭವಿಷ್ಯಸಿ |

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ತೌ ತಸ್ಮಿನ್ನಂತರ್ದಾನಂ ಗತಾವುಭೌ

|| ೩೦ ||

ದಾರುಣಂ ತು ತಯೋರ್ಭಾವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪುಷ್ಕರಸಂಭವಃ |

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಚಾತ್ಮನೋ ಬುಧ್ವಾ ವಿಜ್ಞಾತು ಮುಪಪತ್ತಮೇ

|| ೩೧ ||

೨೭. ಎಲೈ ರಾಜನೇ, ಅನಂತರ ಈಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮಾಯವಾಗಲು ಪ್ರೀತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುನಃ ಜಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿ ಯೋಗ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೨೮. ಅನಂತರ ಪದ್ಮದ ಒಳಭಾಗದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಪದ್ಮದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಪದ್ಮಜನ್ಯನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸಂತೋಷ ಗೊಂಡು ತನ್ನ ಆಸನವಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೨೯-೩೦. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆಯಲಾಗಿ, ಅಸಹಾಯಶೂರರೂ, ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳೂ, ಮಹಾಕಾಯರೂ, ಸಹೋದರರೂ ಆದ ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಹಾರವಾಗಿರುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಕ್ಷಣವೇ (ಅವರು) ಮಾಯವಾದರು.

೩೧. ಆಗ ಕಮಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಭಯಂಕರ ವಾದ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವರ ವಿಷಯಗಳನ್ನರಿಯಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ಕರ್ಣಿಕಾಘಟನಂ ಭೂಯೋ ನಾಭ್ಯಜಾನಾದ್ಯದಾಗತಿಂ ।

ತತಃ ಸ ಪದ್ಮನಾಲೇನ ಅವತೀರ್ಯ ರಸಾತಲಂ ॥

ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೋತ್ತರಾಸಂಗಂ ದದೃಶೇಂತರ್ಜಲೇ ಹರಿಂ

॥ ೩೨ ॥

ಸ ಚ ತಂ ಬೋಧಯಾಮಾಸ ವಿಬುದ್ಧಂ ಚೇದಮಬ್ರವೀತ್ ।

ಭೂತೇಭ್ಯೋ ಮೇ ಭುಯಂ ದೇವ ತ್ರಾಯಸ್ಕೋತ್ತಿಷ್ಠ ಶಂಕುರು ॥ ೩೩ ॥

ತತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಸಪ್ರಹಾಸಮುರಿಂದಮಃ ।

ನ ಭೇತವ್ಯಂ ನ ಭೇತವ್ಯಮಿತ್ಯುವಾಚ ಮುನಿಃ ಸ್ವಯಂ

॥ ೩೪ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ಪೂರ್ವಂ ತ್ವಯಾ ಚೋಕ್ತಂ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ಮೇ ಮಹದ್ಭಯಂ ।

ತಸ್ಮಾದ್ಭೂತಾದಿ ವಾಕ್ಯೈಸ್ತೌ ದೈತ್ಯೌ ತ್ವಂ ನಾಶಯಿಷ್ಯಸಿ

॥ ೩೫ ॥

೩೨. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕಮಲನಾಳದಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಆ ನಾಳದಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಶೇಷ ಶಾಯಿಯೂ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೋತ್ತರೀಯವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೋಡಿದನು.

೩೩. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಎದ್ದಂತಹ ಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನನಗೆ ಆ ಭೂತಗಳಿಂದ ಭಯವಾಗಿದೆ. ರಕ್ಷಿಸು, ಏಳು, ಮಂಗಳಪ್ರದನಾಗು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದನು.

೩೪. ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಯೋಗಿಯೂ, ಆದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ, ಹೆದರಬೇಡ, ಭಯಪಡಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಂದಹಾಸದೊಡನೆ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದನು.

೩೫. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಹರಿಯೇ, ನೀನು ಮೊದಲು ಯಾವ ಭೂತಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಿಯೋ ಅಂತಹ ಭೂತಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಭಯವು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನೀವು ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು

ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಸ್ತತೋ ದೇವಂ ವಿವಿಶುಸ್ತಮಯೋನಿಜಂ ।

ತತಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕೃತ್ವಾ ತಮೇನಾಸೀನಮಾಗತಂ

॥ ೩೬ ॥

ಗತೇತಸ್ಮಿಂಸ್ತತೋನಂತ ಉದ್ಗೀರ್ಯ ಭ್ರಾತರೌ ಮುಖಾತ್ ।

ವಿಷ್ಣುಂ ಜಿಷ್ಣುಂ ಚ ಪ್ರೋವಾಚ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಭಿರಕ್ಷತಾಂ ॥

ಮಧುಕೈಟಭಯೋರ್ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಯೋರಾಗಮನಂ ಪುನಃ

॥ ೩೭ ॥

ಚಕ್ರಾತೇ ರೂಪಸಾದೃಶ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಜಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಸತ್ತಮೌ ।

ಕೃತಸಾದೃಶ್ಯರೂಪೌ ತೌ ತಾನೇನಾಭಿಮುಖೌ ಸ್ಥಿತೌ

॥ ೩೮ ॥

ತತಸ್ತೌ ಪ್ರೋಚತುರ್ದೈತ್ಯೌ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ದಾರುಣಂ ವಚಃ ।

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಯುಧ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ವೈ ಪ್ರಾಶ್ನಿಕೋ ಭವ

॥ ೩೯ ॥

೩೬. ಅನಂತರ ಭೂಃ, ಭುವಃ, ಸ್ವಃ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳು, ಆಯೋನಿಜನೂ, ಉಪವಿಷ್ಣುನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು.

೩೭. ಅವನು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಅನಂತನು ಮುಖದಿಂದ ಸಹೋದರರಾದ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ಜಯ ತೀಲನೂ, ಆದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೇಳಿದನು.

೩೮. ಆಗ ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ದೈತ್ಯರು ವಿಷ್ಣುಜಿಷ್ಣುಗಳ ಆಕಾರ ದಂತಿರುವ ಆಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರ ಸಂಗಡ ಯುಧ್ಧಮಾಡಲು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತರು.

೩೯. ಅನಂತರ ಅವರಿಬ್ಬರು ದೈತ್ಯರು ಹರಿಯ ಸಂಗಡ ಯುಧ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನೀನು ಯುಧ್ಧಮಾಡುವ ನಮಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥನೂ ಜಯ ಪರಾಜಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಆಗಿರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಠಿಣ ವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ತತಸ್ತೌ ಜಲಮಾನಿಶ್ಯ ಸಂಸ್ತಂಭಾಪಃ ಸ್ವಮಾಯಯಾ ।
ಚಕ್ರತುಸ್ತುಮುಲಂ ಯುದ್ಧಂ ಯಸ್ಯ ಯೇನೇಸ್ಸಿತಂ ತದಾ ॥ ೪೦ ॥

ತೇಷಾಂ ತು ಯುಧ್ಯಮಾನಾನಾಂ ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಶತಂಗತಂ ।
ನ ಚ ಯುಧ್ಯಮದೋತ್ಸೇಕೋ ಹ್ಯನೋನ್ಯಂ ಸಂನ್ಯವರ್ತತ ॥ ೪೧ ॥

ಲಕ್ಷಣದ್ವಯಸಂಸ್ಥಾನಾದ್ರೂಪವಂತೌ ಸ್ಥಿತೇಂಗಿತೌ ।
ಸಾದೃಶ್ಯಾದ್ವ್ಯಾಕುಲಮನಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಧ್ಯಾನಮುಸಾಗಮತ್ ॥ ೪೨ ॥

ಸ ತಯೋರಂತರಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ।
ಪದ್ಮಕೇಸರಜಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಬಬಂಧ ಕವಚಂ ತಯೋಃ ॥ ೪೩ ॥

ಜಪತಸ್ತ್ವಭವತ್ಯನ್ಯಾ ವಿಶ್ವರೂಪಸಮುತ್ಥಿತಾ ।
ಪದ್ಮೀಂದುವದನಪ್ರಖ್ಯಾ ಪದ್ಮಹಸ್ತಾ ಶುಭಾ ಸತೀ ॥
ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನ್ಯಥಿತೌ ದೈತ್ಯಾ ಭಯಾದ್ವರ್ಣವಿವರ್ಜಿತೌ ॥ ೪೪ ॥

೪೦. ಅನಂತರ ಅವರಿಬ್ಬರು ಜಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜಲಸ್ತಂಭವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಯಂಕರವಾದ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಎತರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟವಿರುತ್ತದೆಯೋ ಆಯಾ ಯುಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

೪೧. ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಲು ಒಂದುಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

೪೨. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸುಂದರರಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಸಮವಾದ ರೂಪ ವುಳ್ಳವರಾದ್ದರಿಂದ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಭೇದವನ್ನರಿಯದೇ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು.

೪೩. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವರ ಅಂತರವನ್ನು ಅರಿತು ಪದ್ಮಕೇಸರದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕವಚವನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟನು.

೪೪. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಜಪಿಸುತ್ತಿರಲು ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ಪದ್ಮಚಂದ್ರಂತೆ ಮುಖಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಪದ್ಮಪಾಣಿಯೂ, ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೂ ಆದ ನಾರಿಯು ಅವಿಭೂತಳಾದಳು. ಆಗ ಆ ದೈತ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಕಾಂತಿರಹಿತರಾದರು.

ತತಃ ಪ್ರೋವಾಚ ತಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧುರಯಾ ಗಿರಾ ।

ಕಾತ್ರ ತ್ವಮನಗಂತನ್ಯಾ ಬ್ರೂಹಿ ಸತ್ಯಮನಿಂದಿತೇ

॥ ೪೫ ॥

ಸಾನನ್ಯಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಸಾ ಕನ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಪ್ರಾಂಜಲಿಸ್ತದಾ ।

ಮೋಹಿನೀಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ಮಾಯಾಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಂದೇಶಕಾರಿಣೀಂ ॥ ೪೬ ॥

ತ್ವಯಾ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯಮಾನಾಹಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ತ್ವರಾಯುತಾ ।

ಅಸ್ಯಾಃ ಪ್ರೀತಮನಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಗೌಣಂ ನಾನು ಚಕಾರ ಹ

॥ ೪೭ ॥

ಮಯಾ ಚ ವ್ಯಾಹೃತಾ ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂಚೈವ ಸಮುಪಸ್ಥಿತಾ ।

ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿರಿತ್ಯೇವ ನಾನು ತೇ ವಿಚರಿಸ್ಯತಿ

॥ ೪೮ ॥

ಉಕ್ಥಿತಾ ಚ ಶಿರೋಭಿತ್ವಾ ಸಾವಿತ್ರೀ ತೇನ ಚೋಚ್ಯತೇ ।

ಏಕೇನಾಂಶೇನ ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮನೇಕಾಂಶಾ ಭವಿಸ್ಯಸಿ

॥ ೪೯ ॥

೪೫. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಧುರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಲಾ ಶತ್ರುನಾಶಕಳೇ, ನೀನು ಯಾರು? ನಿನ್ನ ನಾವುವಾವುದು? ನಿಜವನ್ನು ನುಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೪೬. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಸಾವಧಾನದಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಾನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಿಯೂ, ಮಾಯಾರೂಪಿಯೂ, ಆದ ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಳಾಗಿರುವೆನು. ಎಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

೪೭-೪೮ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ಮೋಹಿನಿಯು ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾನು ವ್ಯಾಹೃತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾಗು. ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೋಹಿನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೪೯-೫೦. ನಾನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದಾಗ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಾವಿತ್ರಿಯೆಂದೂ, ಒಂದು ಅಂಶದಿಂದ ಅವತರಿಸಿರುವ ಕಾರಣ ಅನೇಕಾಂಶ

ಗೌಣಾನಿ ತಾವದೇತಾನಿ ಕರ್ಮಜಾನ್ಯಪರಾಣಿ ಚ ।

ನಾಮಾನಿ ತೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಶುಭಾನನೇ ॥ ೫೦ ॥

ತತಸ್ತೌ ಪೀಡ್ಯಮಾನೌ ತು ವರನೇನಮಯಾಚತಾಂ ।

ಅನಾವೃತಂ ನೌ ಮರಣಂ ಪುತ್ರತ್ವಂ ಚ ಭವೇತ್ತವ ॥ ೫೧ ॥

ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತತಸ್ತೂರ್ಣಮನಯದ್ಯಮಸಾದನಂ ।

ಅನಯತ್ ಕೃತಿಭಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಜಿಷ್ಣುಶ್ಚಾಪ್ಯನಯನ್ಮಧುಂ ॥ ೫೨ ॥

ಏನಂ ತೌ ನಿಹತೌ ದೈತ್ಯೌ ವಿಷ್ಣುನಾ ಜಿಷ್ಣುನಾ ಸಹ ।

ಪ್ರೀತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚಾಥ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥ ೫೩ ॥

ಪುತ್ರತ್ವಮೀಶೇನ ಯಥಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ ದತ್ತೋ ನಿಬೋಧತ ।

ವಿಷ್ಣುನಾ ಜಿಷ್ಣುನಾ ಸಾರ್ಥಂ ಮಧುಕೃತಿಭಯೋಸ್ತಥಾ ॥

ಸಂಪರಾಯೇ ವ್ಯತಿಕ್ರಾಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣು ಮಭಾಷತ ॥ ೫೪ ॥

ಕೆಂದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗು. ಮತ್ತು ಎಲೌ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ, ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳು ಬರಲೆಂದು. ನಾನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು.

೫೦ ಅನಂತರ ಪೀಡಿತರಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ, ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಮಗೆ ಮರಣವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಲಿ, ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ವರವನ್ನು ಮಧುಕೃತಿಭರಿಬ್ಬರೂ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

೫೧. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ, ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಕೃತಿಭ ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಯಮಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ಜಿಷ್ಣುವು ಮಧುನಾಮಕ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದು ಅವನನ್ನೂ ಯಮಪುರಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದನು.

೫೨-೫೫. ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣು-ಜಿಷ್ಣುರು ಮಧುಕೃತಿಭರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಈಶ್ವರನು ಮಧುಕೃತಿಭರಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆಯೇ ವಿಷ್ಣು-ಜಿಷ್ಣುರೂ ಕೂಡ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವೆವೆಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ

ಅದ್ಯ ವರ್ಷಶತಂ ಪೂರ್ಣಂ ಸಮಯಃ ಪ್ರತ್ಯುಪಸ್ಥಿತಃ ।

ಸಂಕ್ಷೇಪಸಂಪ್ಲವಂ ಘೋರಂ ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ಯಾಮಿ ಚಾಪ್ಯಹಂ ॥ ೫೫ ॥

ಸ ತಸ್ಯ ವಚಸಾ ದೇವಃ ಸಂಹಾರಮಕರೋತ್ತಮಾ ।

ಮಹೀಂ ನಿಸ್ಥಾವರಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾಂಶ್ಚ ಜಂಗಮಾನ್ ॥ ೫೬ ॥

ಯದಿ ಗೋವಿಂದ ಭದ್ರಂ ತೇ ಕ್ಷಿಪ್ರಸ್ತೇ ಯಾದಸಾಂ ಪತಿಃ ।

ಬ್ರೂಹಿ ಯತ್ಕರಣೀಯಂ ಸ್ಯಾನ್ಮಯಾ ತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀವರ್ಧನ ॥ ೫೭ ॥

ಬಾಢಂ ಶೃಣು ತ್ವಂ ಹೇಮಾಭ ಪದ್ಮಯೋನೇ ವಚೋ ಮನು ।

ಪ್ರಸಾದೋ ಯಸ್ತ್ವಯಾ ಲಬ್ಧ ಈಶ್ವರಾತ್ ಪುತ್ರಲಿಪ್ಸಯಾ ॥ ೫೮ ॥

ಆ ಯುಗವು ಕಳೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಇತೆಂದನು. ಈಗ ನೂರುವರ್ಷಗಳು ಪೂರ್ಣವಾದುವು. ಘೋರವಾದ ಅವಾಂತರಪ್ರಲಯಕಾಲವು ಒದಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನಾನು ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು.

೫೬. ಅವನ ಮಾತಿನಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಆಗ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮರೂಪವಾದ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅಂಥ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಲೀನವಾಗಿ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುವುದು.

೫೭. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಸಮುದ್ರ ರಾಜನೂ ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಮರ್ಯಾದಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ, ಗೌರವಿಸಿರುವನು. ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಹರಿಯೇ, ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವುದಿದೆ. ಅಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

೫೮. ಸುವರ್ಣವರ್ಣವುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಈಶ್ವರನು ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ, ಅದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ತಂ ತಥಾ ಸಫಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಮತ್ತೋಭೂದನ್ಯಣೋ ಭವಾನ್ |
ಚತುರ್ವಿಧಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಸೃಜ ತ್ವಂ ವಿಸೃಜಸ್ವ ನಾ || ೫೯ ||

ಅನಾಪ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾಂ ಗೋವಿಂದಾತ್ ಪದ್ಮಯೋನಿಃ ಪಿತಾಮಹಃ |
ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಮನಾಸ್ತೇಪೇ ತಪ ಉಗ್ರಂ ತತೋ ಮಹತ್ || ೬೦ ||

ತಸ್ಮೈವಂ ತಪ್ಯಮಾನಸ್ಯ ನ ಕಿಂಚಿತ್ಸಮವರ್ತತ |
ತತೋ ದಿಘೇರ್ಣ ಕಾಲೇನ ದುಃಖಾತ್ ಕ್ರೋಧೋ ವ್ಯವರ್ಧತ || ೬೧ ||

ಸಕ್ರೋಧಾವಿಷ್ಟನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಮಪತನ್ನ ಶ್ರುಬಿಂದವಃ |
ತತಸ್ತೇಭ್ಯೋಃಶ್ರುಬಿಂದುಭ್ಯೋ ವಾತಪಿತ್ತಕಫಾತ್ಮಕಾಃ || ೬೨ ||

ಮಹಾಭಾಗಾ ಮಹಾಸತ್ತ್ವಾಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಕೈರಭ್ಯಲಂಕೃತಾಃ |
ಪ್ರಕೀರ್ಣಕೇಶಾಃ ಸರ್ಪಾಸ್ತೇ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಾ ಮಹಾವಿಷಾಃ || ೬೩ ||

ಸರ್ಪಾಂಸ್ತಥಾಗ್ರಜಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಾನಮನಿಂದತ |
ಅಹೋ ಧಿಕ್ ತಸಸಾ ಮಹ್ಯಂ ಫಲಮಾದ್ಯಶಕಂ ಯದಿ ||
ಲೋಕವೈನಾಶಿಕೀ ಜಜ್ಞೇ ಅದಾವೇನ ಪ್ರಜಾ ಮಮ || ೬೪ ||

೫೯-೬೦. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸಫಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನೀನು ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ. ನಾಲ್ಕುವಿಧಗಳಾದ ಭೂತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು, ಅಥವಾ ಬಿಡು, ಹೀಗೆಂದು ಹರಿಯು ಹೇಳಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಗೋವಿಂದನಿಂದ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಭಯಂಕರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

೬೧-೬೩. ಬ್ರಹ್ಮವೇವನು ಹೀಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಳೆಯಲಾಗಿ ಫಲವಾಗದೆಯೇ ದುಃಖದಿಂದ ಕೋಪವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಕ್ರೋಧಾವಿಷ್ಣನಾದ ಅವನ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಅಶ್ರುಬಿಂದುಗಳು ಬಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳಿಂದ ವಾತಪಿತ್ತಕಫಗಳೂ, ಮತ್ತು ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯೂ, ಮಹಾಶಕ್ತಿಯೂ, ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಲಂಕಾರವೂ, ವಿಪ್ರತ ಕೇಶಪಾಶಗಳೂ ಮಹಾವಿಷಗಳೂ, ಇರುವ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಸರ್ಪಗಳು ಜನಿಸಿದುವು.

೬೪. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಹುಟ್ಟಿರುವ ಆ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೊದಲೇ ನನಗೆ ಈ ಸರ್ಪಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಎಂದು ತನ್ನನ್ನೇ ದೂಷಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಲೋಕನಾಶಕಗಳಾದ ಈ ಸರ್ಪರೂಪವಾದ ಪ್ರಜೆಯೇ ಫಲವಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಪಸ್ಸು ನಿಫಲವಾಯಿತೆಂದು ತನ್ನನ್ನೇ ದೂಷಿಸಿಕೊಂಡನು.

ತಸ್ಯ ತೀವ್ರಾಭವನ್ಮೂರ್ಛಾ ಕ್ರೋಧಾಮರ್ಷಸಮುದ್ಭವಾ ।
ಮೂರ್ಛಾಭಿತಾಸೇನ ತದಾ ಜಹೌ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ॥ ೬೫ ॥

ತಸ್ಯಾಪ್ರತಿಮವೀರ್ಯಸ್ಯ ದೇಹಾತ್ ಕಾರುಣ್ಯಪೂರ್ವಕಂ ।
ಆತ್ಮೈಕಾದಶ ತೇ ರುದ್ರಾಃ ಪ್ರೋದ್ಭೂತಾ ರುದತಸ್ತದಾ ॥
ರೋದನಾತ್ ಖಲು ರುದ್ರಾಸ್ತೇ ರುದ್ರತ್ವಂ ತೇನ ತೇಷು ತತ್ ॥ ೬೬ ॥

ಯೇ ರುದ್ರಾಃ ಖಲು ತೇ ಪ್ರಾಣಾ ಯೇ ಪ್ರಾಣಾಸ್ತೇ ತದಾತ್ಮಕಾಃ ।
ಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಾಣಭೃತಾಂ ಜ್ಞೇಯಾಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷ್ವವಸ್ಥಿತಾಃ ॥ ೬೭ ॥

ಅತ್ಯುಗ್ರಸ್ಯ ಮಹತ್ಸ್ಯ ಸಾಧುನಾ ಚರಿತಸ್ಯ ಚ ।
ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾನ್ ದದೌ ಭೂಯಸ್ತ್ರಿಸೂಲೀ ನೀಲಲೋಹಿತಃ ॥
ಲಲಾಟಾತ್ ಪದ್ಮಯೋನೇಸ್ತು ಪ್ರಭುರೇಕಾದಶಾತ್ಮಕಃ ॥ ೬೮ ॥

೬೫. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಕೋಪತಾಪಾದಿಗಳಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆ ಮೂರ್ಛೆಯ ತಾಪದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

೬೬. ಅಸದೃಶಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ರೋದಿಸುವವನೂ, ಆದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ದೇಹದಿಂದ ದಯಾಸಹಿತರಾದ ಏಕಾದಶರುದ್ರರು ಅವತರಿಸಿದರು. ಅವರು ರೋದನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ರುದ್ರರೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾದ ನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

೬೭. ಯಾರು ರುದ್ರರೋ ಅವರೇ ಪ್ರಾಣಗಳಾಗಿರುವರು. ಯಾರು ಪ್ರಾಣ ರೂಪರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರೇ ರುದ್ರರಾಗಿರುವರು. ಆ ರುದ್ರರೂಪಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಗಳೇ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. (ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವನು.)

೬೮. ತ್ರಿಸೂಲಿಯೂ, ನೀಲಲೋಹಿತನೂ, ಏಕಾದಶರುದ್ರರೂಪಿಯೂ, ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಲಲಾಟದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಪದ್ಮಜನ್ಮನೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯುಗ್ರವೂ, ಮಹತ್ತೂ, ಆದ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಕೊಟ್ಟನು.

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸೋ ದದಾತ್ ಪ್ರಾಣಾನಾತ್ಮಜಃ ಸ ತದಾ ಪ್ರಭುಃ |

ಪ್ರಹೃಷ್ಯವದನೋ ರುದ್ರಃ ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರತ್ಯಾಗತಾಸವಂ ||

ಅಭ್ಯಭಾಷತ್ತದಾ ದೇವೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಪರಮಂ ವಚಃ || ೬೯ ||

ಉಪಯಾಚಸ್ತ ಮಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸ್ಮರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ಚಾತ್ಮನಃ |

ಮಾಂ ಚ ವೇತ್ಥಾತ್ಮಜಂ ರುದ್ರಂ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ನೋ ಪ್ರಭೋ || ೭೦ ||

ಶ್ರುತ್ವಾ ತ್ವಿದಂ ವಚಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಭೂತಂ ಚ ಮನೋಗತಂ |

ಪಿತಾಮಹಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ನೇತ್ರೇ ಪುಲ್ಲಾಂಬುಜಪ್ರಭೈಃ || ೭೧ ||

ತತಃ ಪ್ರತ್ಯಾಗತಪ್ರಾಣಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ |

ಉನಾಚ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಶುದ್ಧಜಾಂಬುನದಪ್ರಭಃ || ೭೨ ||

ಭೋ ಭೋ ವದ ಮಹಾಭಾಗ ಅನಂದಯಸಿ ಮೇ ಮನಃ |

ಕೋ ಭವಾನ್ ವಿಶ್ವಭೂತಿಸ್ತ್ವಂ ಸ್ಥಿತ ಏಕಾದಶಾತ್ಮಕಃ || ೭೩ ||

೬೯. ಪುತ್ರರೂಪಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅನಂತರ ಅವನು ಸಂತೋಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಬದುಕಿ ಎದ್ದಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನು.

೭೦. ಎಲೈ, ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮೊದಲೇ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ? ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು. ನಾನು ನಿನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವೆನು. ಇದರಿಂದ ಪುತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಈಶ್ವರನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು.

೭೧-೭೨. ಅನಂತರ ವಿಕಸಿತವಾದ ಕಮಲದಂತಿರುವ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನೂ, ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣನೂ, ಪಿತಾಮಹನೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈಶ್ವರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಮನೋಗತವಾದ ಅಭಿಮತವನ್ನು ತಿಳಿದನು. ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಸುವರ್ಣಚ್ಛಾಯನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪುನಃ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಮನೋಹರವೂ, ಗಂಭೀರವೂ, ಆದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದನು.

೭೩. ಮಹಾನುಭಾವನೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಿಯೂ, ಏಕಾದಶರುದ್ರರೂಪಿಯೂ, ಆಗಿ ನನ್ನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಎಲೈ ಭಗವಂತನೇ, ನೀನು ಯಾರು? ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಅನಂದದಾಯಕನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು.

ಏವಮುಕ್ತೋ ಭಗವತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾನಂತಜಸಾ ।

ತತಃ ಪ್ರತ್ಯವದದ್ಬ್ರೂಹ್ಮಾ ಹ್ಯಭಿನಾದ್ಯಾತ್ಮಜೈಃ ಸಹ

॥ ೭೪ ॥

ಯತ್ರೇ ಪರಮಹಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಯಾಚಿತೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ಸಹ ।

ಪುತ್ರೋ ಮೇ ಭವ ದೇವೇತಿ ತ್ವತ್ತಲ್ಯೋ ವಾಪಿ ಧೂರ್ವಹಃ

॥ ೭೫ ॥

ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತೈಃ ಕಾರ್ಯಂ ಸರ್ವೈರ್ವಿಶ್ವಾತ್ಮಸಂಭವೈಃ ।

ವಿಷಾದಂ ತ್ಯಜ ದೇವೇಶ ಲೋಕಾಂಸ್ತ್ವಂ ಸೃಷ್ಟ್ವನುರ್ಹಸಿ

॥ ೭೬ ॥

ಏವಂ ಸ ಭಗವಾನುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರೀತಮನಾಭವತ್ ।

ರುದ್ರಂ ಪ್ರತ್ಯವದದ್ಬ್ರೂಹ್ಮಾ ಲೋಕಾಂತೇ ನೀಲಲೋಹಿತಂ

॥ ೭೭ ॥

೭೪-೭೫. ಭಗವಂತನೂ, ಅತಿತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ರುದ್ರದೇವನು ತನ್ನ ಏಕಾದಶಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನೀನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಗಡ ಬಂದು ನೀನೇ ನನಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಅಥವಾ ನಿನಗೆ ಸಮನೂ, ಸಮರ್ಥನೂ ಆದ ಕುಮಾರನು ಜನಿಸಬೇಕೆಂದು ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಿಯಲ್ಲವೇ ಅದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೭೬. ಎಲೈ ದೇವೇಶನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ನಿನಗೆ ಜನಿಸಿರುವ ವಿಶ್ವರೂಪಿಗಳೂ, ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರೂ ಆದ ಈ ಮಕ್ಕಳು ನಿನಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಕಲಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತರಾಗಿರುವರು. ಇನ್ನು ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಡು. ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೭೭. ಹೀಗೆ ರುದ್ರದೇವನು ಹೇಳಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಎಲೈ ನೀಲಲೋಹಿತನಾದ ರುದ್ರನೇ, ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗೆ ನೀನು ಸಹಾಯಕನಾಗಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ನುನು ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಜ ಮಯಾ ಸಹ ।
ಬೀಜೇ ತ್ವಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತತ್ಪ್ರಪನ್ನಸ್ತಥಾ ಭವ ॥

ಬಾಧಮಿತ್ಯೇನ ತಾಂ ವಾಣೀಂ ಪ್ರತಿಜಗ್ರಾಹ ಶಂಕರಃ ॥ ೨೮ ॥
ತತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಜಿನನಿಭೂಷಿತಃ ।

ಮನೋಗ್ರೇ ಸೋಸೃಜದ್ವೇವೋ ಭೂತಾನಾಂ ಧಾರಣಾಂ ತತಃ ॥
ಜಿಹ್ವಾಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ಚೈವ ತತಸ್ತಾಂ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣೀಂ ॥ ೨೯ ॥

ಭೃಗುಮಂಗಿರಸಂ ದಕ್ಷಂ ಪುಲಸ್ತ್ಯಂ ಪುಲಹಂ ಕೃತುಂ ।
ವಸಿಷ್ಠಂ ಚ ಮಹಾತೇಜಾಃ ಸಸೃಜೇ ಸಪ್ತ ಮಾನಸಾನ್ ॥ ೩೦ ॥

ಪುತ್ರಾನಾತ್ಮಸಮಾನನ್ಯಾನ್ ಸೋಸೃಜದ್ವಿಶ್ವಸಂಭವಾನ್ ।
ತೇಷಾಂ ಭೂಯೋನುಮಾರ್ಗೇಣ ಗಾವೋ ವಕ್ತ್ರಾದ್ವಿಜಜ್ಞಿರೇ ॥ ೩೧ ॥

ಓಂಕಾರಪ್ರಮುಖಾನ್ ವೇದಾನಭಿಮಾನ್ಯಾಶ್ಚ ದೇವತಾಃ ।
ಏವಮೇತಾನ್ ಯಥಾಪ್ರೋಕ್ತಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ॥ ೩೨ ॥

೨೮ ಎಲೈ ದೇವನೇ, ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗೆ ನೀನು ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡು. ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ನೀನೂ ಮಾಡು. ನೀನು ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನು.

೨೯-೩೦. ತರುವಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಾಲಂಕೃತನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅನಂತರ ಸರ್ವಭೂತಗಳೂ, ಸರ್ವಭಾಷೆಗೂ ಆಶ್ರಯವಾದ ರಸನೆ, ಸರಸ್ವತೀ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವರೂಪಿಣಿ ಇವರನ್ನೂ, ಆಂಗಿರಸ, ದಕ್ಷ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ವಸಿಷ್ಠರೆಂಬ ಸಪ್ತ ಮಾನಸಪುತ್ರರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

೩೧. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತನಗೆ ಸಮರಾದ ಬೇರೆ ಪುತ್ರರನ್ನೂ, ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವ ವಿಶ್ವಸಂಭೂತರಾದ ಇತರರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಮುಖ ಕಮಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೩೨-೩೩. ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಓಂಕಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ತದಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ದಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ

ದಕ್ಷಾದ್ಯಾನ್ ವಾನಸಾನ್ ಪುತ್ರಾನ್ ಪ್ರೋವಾಚ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ |
ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಜತ ಭದ್ರಂ ವೋ ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ಧೀಮತಾ || ೮೩ ||

ಅನುಗಮ್ಯ ಮಹಾತ್ಮಾನಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಯಸ್ತದಾ |
ವಯಮಿಚ್ಛಾಮಹೇ ದೇವ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಂ ತ್ವಯಾ ಸಹ ||
ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತ್ವೇಷ ಸಂದೇಶಸ್ತವ ಚೈವ ಮಹೇಶ್ವರ || ೮೪ ||

ತೈರೇವಮುಕ್ತೋ ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರಃ ಪ್ರೋವಾಚ ತಾನ್ ಪ್ರಭುಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚಾತ್ಮಜಾ ಮಹ್ಯಂ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಗೃಹ್ಯ ಚ ನೈ ಸುರಾಃ || ೮೫ ||

ಕೃತ್ವಾಗ್ರಜಾಗ್ರಜಾನೇತಾನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾತ್ಮಜಾನ್ಮಮ |
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತಾನ್ ಸಪ್ತಲೋಕನ್ ಮಮಾತ್ಮಕಾನ್ ||
ಭವಂತಸೃಷ್ಟ್ವಮರ್ಹಂತಿ ವಚನಾನ್ಮಮ ಸ್ವಸ್ತಿ ವಃ || ೮೬ ||

ತೇನೈವಮುಕ್ತಾಃ ಪ್ರತ್ಯೂಚುಃ ರುದ್ರಮಾದ್ಯಂ ತ್ರಿಲಾಲಿನಂ |
ಯಥಾ ಜ್ಞಾಪಯಸೇ ದೇವ ತಥಾ ತದ್ವೈ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೮೭ ||

ಮಾನಸಪುತ್ರರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನೀನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರುದ್ರದೇವನ ಸಂಗಡ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರಿ, ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೮೪. ಆಗ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಾದ ದಕ್ಷಾದಿಮಾನಸಪುತ್ರರು ಈಶ್ವರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಎಲೈ ದೇವನಾದ ಈಶ್ವರನೇ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ನಾವೂ ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಆಜ್ಞೆಯು ಆಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನೇ, ಇದನ್ನು ತಾವು ಒಪ್ಪಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

೮೫. ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ರುದ್ರದೇವನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:- ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರಾದ ದೇವತೆಗಳಿರಾ, ನನಗಾಗಿ ನೀವು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿರಿ ಎಂದನು.

೮೬. ಎಲೈ ಕುಮಾರರೇ, ನೀವು ಅಗ್ರಜರೂ ನನ್ನ ಪುತ್ರರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಯಾಗಿ ಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತರಗಳಾದ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರಿ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ನಿಮಗೆ ವಿಘ್ನಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದನು.

೮೭. ಹೀಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸಪುತ್ರರು, ಆದಿಪುರುಷನೂ, ತ್ರಿಲಾಲಧಾರಿಯೂ, ಆದ ರುದ್ರದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು, ಸ್ವಾಮಿಯೇ ತಾವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಅನುಮಾನಮಹಾದೇವಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪ್ರತಯಸ್ತದಾ ।
 ಉಚುರ್ದಕ್ಷಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಭವಾನ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ॥
 ತ್ವಾಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ಪ್ರಜಾಃ ಸ್ತುತ್ವಾ ಮಹೇ ವಯಂ ॥ ೮೮ ॥

ಏನಮಸ್ತುತಿ ನೈ ದಕ್ಷಃ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ ಭಾಷಿತಂ ।
 ತೈಃ ಸಹ ಸ್ತುಷ್ವಮಾರೇಭೇ ಪ್ರಜಾಕಾಮಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ॥
 ಸರ್ಗಸ್ಥಿತೇ ತತಃ ಸ್ಥಾಣೌ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ಗಮಥಾಸೃಜತ್ ॥ ೮೯ ॥

ಅಥಾಸ್ಯ ಸಪ್ತಮೇತೀತೇ ಕಲ್ಪೇ ನೈ ಸಂಬಭೂವತುಃ ।
 ಋಭುಃ ಸನತ್ಕುಮಾರಶ್ಚ ತಪೋಲೋಕನಿನಾಸಿನೌ ॥
 ತತೋ ಮಹರ್ಷೀನನ್ಯಾನ್ ಸ ಮಾನಸಾನಸೃಜತ್ಪ್ರಭುಃ ॥ ೯೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ “ ಮಧುಕೈಟಭೋತ್ಪತ್ತಿ
 ವಿನಾಶವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೮೮. ಆಗ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಮಹಾದೇವನಿಂದ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನೀನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿರಿಯವನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ, ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿಯೂ, ಇರುವುದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬೇಕು, ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಮೊದಲು, ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡು, ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದರು.

೮೯. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ದಕ್ಷನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಜಾಕಾಮನಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು ಆಗ ಈಶ್ವರನು, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉಪಕ್ರಮಿಸಲು ದಕ್ಷನೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು.

೯೦. ಅನಂತರ ಏಳನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಅತೀತವಾಗಲು, ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ತಪೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದ್ದ, ಋಭು ಸನತ್ಕುಮಾರರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಕುಮಾರರನ್ನೂ ಬೇರೆಯಾದ, ಮಾನಸಪುತ್ರರನ್ನೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಮಧುಕೈಟಭೋತ್ಪತ್ತಿ
 ವಿನಾಶವರ್ಣನೆ ”ಯೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಾರಾಂಶವು

ಜಗದೊಡೆಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಇವರಿಬ್ಬರೂ, ಪ್ರಲಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡುತ್ತಿರಲು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದು ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಾದಗಳೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ವಿಷ್ಣು ಜಿಷ್ಣುಗಳೊಡನೆ ಮಧು ಕೈಟಬರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರ ಘೋರ ವಾದ ಕಾಳಗವೂ, ಆರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಪರಮೇಶ್ವರ ನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿಗಳು ದಕ್ಷನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವಿಷಯಗಳೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸನಕ ಸನಂದನಾದಿಗಳು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

ॐ

ಆರಾ. ಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ,
ಪ್ರಿಂಟರ್,
ಶ್ರೀ ಶಾರದಾ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು

ॐ

